MDK

Csergezán Pál

és Szász Endre készítette Csákány György: Vesztegzár alatt című kalandregényének ábráit. (Móra Ferenc könyvkiadó.)

Könyv.

Ország-Világ, Bp. 1958. július 2. 15. l.

MDK

Csergeán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Jack London: Bikaviadal.)

Ország-Világ, Bp. 1958. január 22. 12. l.

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Jack London: Bikaviadal.)

Ország-Világ, Bp. 1958. január 7. 17. l.

MDK

Gergerán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Jack London: Bikaviadal.)

Ország-Világ, Bp. 1958. január 15. 12. l.

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Jack London: Bikaviadal.)

Ország-Világ, Bp. 1958. január 29. 12.l.

MDK

Csergezám Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Jack London: Bikaviadal.)

Ország-Világ, Bp. 1958. február 12. 12.l.

MDK

Csergezán Pál rajzó

rajza (illusztráció) repr.

(Tordon Ákos: Csillagokig ér a sötét.)

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 19. [12.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Palotai Boris: Öt fényév.)

Nők lapja, Bp. 1958. február 13. [10-11.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Móricz Virág: Az első levél.)

Nők Lapja, Bp. 1958. február 20. [11.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Wilma Shore: A szabó háza.)

Nők Lapja, Bp. 1958. február 27. [10.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Palotai Boris: Rózsaszínű romeiné.)

Nők Lapja, Bp. 1958. szeptember 11. [10-11. l.]

MDK

Csergezán Pál

Résztvett az Ernst Múzeumban rend.Plakatművészeti Kiállitáson 1953-ban.

Plakátművészeti kiáll.1953.Kat.

Csergezán Pál, grafikus. M Dk

Illusztrálta a Könyvet.

Cs. G.: Ivan Jefremov: Az Andromeda köd

523

KÖNYVBARÁT, Bp. 1960. november x/11.

Csergezán Pál, grafikus

B 04

A borítót tervezte.

Magyar Sándor: Haroun Tazieff: Víz s Tűz
429. l.

X/9

Bp. 1960. szeptember

KÖNYVBARÁT

Csergezán Pál, grafikus MDh

Laxness: független emberek c. könyvének borítóját rajzolta meg, nem szerencsésen.

Zolnay Vilmos: Szép testben szép lélek 325-27. l.

A Könyv,

[Könyvbarát], bp. 1955. július. V/7.

Csergezán Pál, grafikus Moh

Solohov regényének, az Új barázdát szánt az eke c. kötetnek illusztrációit Készítette.

Péter Imre: „A Szép Könyvek Barátai sorozatról 1-3. l

KÖNYVBARÁT, Bp. 1956. Április VI/4

Csergezán Pál, grafikus 7 ok

Gladkov könyvének borítólapját s' illusztrációit kénítette.

Szűcs Andor: Fjodor Gladkov: Nehéz esztendő

37-38.l

KÖNYVBARÁT, Bp. 1956. június VI/6.

MDK

Csergezán Pál (grafikus)

rajza repr.

(Lélegzet. Börzsönyi hajnal.)
(A cikkecske alatt nehezen olvasható Barát Endre aláírás.)

Ország-Világ, Bp. 1960. június 22.
13. l.

Csergezán Pál

Illusztráció Georgij Martinov: A Föld növéfe c. regényéhez / Móra K. /

Vasárnapi könyvespolc

Magyar Nemzet 1966. aug. 14. 13. 1.

14. 13. 1.

Csergezán Pál grafikus M.D.K.

Illusztráció Tasnádi Kubacska András: Gyüjtés hegyen-völgyön c. könyvéhez / Móra K. /

Karácsonyi könyvespolc
Magyar Nemzet 1966. dec. 10. 4.l.

Csergezán Pál, grafikus

17 dk

Értékesek művészi, apró
állatgrafikái.

Cs. O.: Dr Wiesinger Márton: Állatkerti séta
236.

VIII/5.

Bp. 1958. május

KÖNYVBARÁT,

Csergezán Pál
festő

M.D.K.

Méltatás.

Bogáti Péter: Vitodás a kifejezéssel
Élet és irodalom, 1960 május 6–19 száma

MDK

Cergezán Pál 1910--

Paganini illusztr. toll

" " "

" " "

Ernst Muz. M.Kisplaszt. és Graf. kiáll.

1954. szept. 27. 1.

mdk

Csergezán Pál

rajza B. Lubkov és J. Muszlin „Feketék és zöldek e. iráshoz

Ország-Világ 1963. 34. sz 16. l

Bestyrelsen Bal

Nogen B. Andersen og J. Thomsen Fabrikk
og Fabrikk i Aabybro

Dansk-Norsk 1893 8N. 4x 10. L

Czergezán Pál [grafikus] ↑ Dh

Itáliába megy tanulmány-
útra.

– : Kis hiradó 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 30.

Fénykép

Miskolc

Képzőművészeti Főiskola: 515 ltr.

Csergezán Pál: Rajzsorozat a szabadságról.

Diplomamunka: 1952/53

Rajz.

Negativ nincs.

Csergezán Pál

és Olcsai Kiss Zoltán kiállitása

nyilt meg VI.5-én Nagymaroson

Magyar Hirlap 1976/133/13

MDK

Gergerán Pál festő

Vadászati témájú kiállítása nyílt.
16-án nyílt meg a Pál kávéház-
termében. A két hétre hirdetett tárlat
négy nap múlva „eltűnt."
Az érdeklődők nyilatkozatát közli a cikk.

Horváth István: Eltűnt a tárlat 4.

ESTI HIRLAP, B[illegible].1969.okt.10.

MDK

Csergezán Pál, grafikus

Taznádi Kubacska András: Vadállatok gyerekszobája c. könyvet illusztrálta.

— : Ajánljuk

34.1.

GYERMEKÜNK, Bp. 1969. november

XX/11

MDK

Csergezán Pál, festő,
grafikus

Vadászati témájú festményeit és grafikáit állítja ki a Paál László-teremben.

— : Vadászat – Képekben 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 25.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR VADÁSZ

1964 JUN

1021

Csergezán Pál

TEGNAP ÉS MA

Országszerte „szögre akasztottuk" jó kotorékkutyáinkat. Sajnos!, a veszettség miatt — de nagyonis helyesen!

Pedig nem is olyan régen számtalan, regénybe illő kotorékozás részesei lehettünk. Ez a komoly testi erőfeszítést és hozzáértést igénylő sport kárpótolta a vadászati tilalmi idő eseménytelenebb napjain is a vadászt. A mindig más és egymáshoz tán nem is hasonló kilátások, a be nem tekinthető föld alatti „pálya" és lakóinak titokzatossága mindig különös izgalommal töltött el bennünket.

Hej! de sok köbméter földet megmozgattunk akkoriban, tavasztólőszig. Lőjegyzékünk ijesztően emelkedett. A legemlékezetesebb két és fél év alatt — szinte félve írom le a számokat — 58 kotaorékból összesen 170 db. rókát, 23 borzot, 17 vadmacskát, 24 kóbor macskát, 21 görényt, 12 menyétet és 3 db. nyestet zsákmányoltunk. Ugyanezen idő alatt 74 db. sünt is a fentiekhez! — Elképesztő számok! — Szinte csodálatos volt, ahogy a rókából termelődött az utánpótlás. Igaz viszont az, hogy a fent említett mennyiségeket tíz község határában kb. 15 000 ezer hektár (50% erdő, 50% mezőgazdasági ter.) területről hoztuk terítékre. Elsősorban kotorékkutyáink vívták ki maguk számára széles környékben a köztiszteletet.

Tapintatosan, de céltudatosan szerveztük meg a hírszolgálatot. Minden kotorék erre a célra készített térképünkön kapott helyet. Az ócska, 25—30 éves DKW-m szinte megtáltosodott egy-egy róka hír hallatára. Ketten, hárman teljes felszereléssel másnap már a helyszínen voltunk. Ha a terep autó számára járhatatlan volt, fogattal közelítettük meg a „harcteret".

Nagy rutinra tettünk szert a különböző talajokon és mélységekben elnyúló labirintusok feltárása terén. Ám a túlságos magabiztosság — mint általában — itt is megbosszulta időnként magát.

Akkora kan rókát azóta sem láttam!

Szeles októberi napon többszörösen levadászott, de ismét lakott borzkotorék felgöngyölítésére érkeztünk. Marci barátom „hintójából" kifogtuk betyárt, hadd legeljen. Rövid helyszíni szemle után egybehangzó véleményünk alakult ki: a borz, vagy inkább borzok itthon tartózkodnak. Fegyverünket — az egyetlent — fára akasztottuk, s foxterrierünk máris fejest ugrott a főbejáratba. Húsz perc elteltével még mindig nem történt semmi.

Azaz hogy történt! Odalentről hallottunk állandóan valami furcsa jövést-menést. Néha-néha egy nyüszítést, morgást is, de mindig más pontról. Gyanúsnak tűnt, hogy a hullámzó erősségű zaj szabályos időközökben ismétlődik. „Körmenetet" tartanak a föld alatt? — gondoltam.

Törelmünk lassan elfogyott. A tartalék kutyát éppen előkészítettem bevetésre, mikor az ottani mezőőr hozzánk kíváncsiskodott. Hát a puska? Vigyázzanak!, mert a róka kiugrik ám! — oktatgatott bennünket.

Pista barátom rögtön közli vele, hogy ez most itt éppen borz és annál a kiugrás veszélye nem áll fenn. Meg aztán nekünk mondja, hogy mit kéne csinálni? — ugyan kérem! régi motorosok vagyunk mi már ebben a szakmában.

Ez alatt a második kutya kezemből kiugorva a lyukba viharzott. A kissé „nem úgy van az kérem"-ező mezőőr a következő pillanatban azonban velőtrázó ordítással hadonászni kezd.

Ami ezután következett? Közelharc volt, kézitusa a fegyver megszerzéséért. Hárman egyszerre érkeztünk a puskás fához. Kettő egymásnak ütközött, s úgy estek bele a régi aknába. Én pedig röptében akkora akáctüskébe markolok, hogy kis híján át nem ér a kézfejemen. De a kapitális kan róka máris túl van a sörétlövés határán. Időnként hátra sandít, bundájából minden szökellésnél aranypor száll. A kotorék finom, sárga homokja.

A villanásnyi látomás véget ér. Tátott szájjal, megkövülten meredezünk utána, nem hinném, hogy átlagon felüli értelem tükröződne arcunkról. Mezőőrünk, önbizalmának immár teljes birtokában — lekicsinylő hangon nyugtázza: Megmondtam előre!

Teljes fény csak két órával később derül a misztikumra. Az „alagsorban" békésen szunyókálhatott a talpas házaspár (melyek most a zsákban várják már sorsuk jobbrafordulását) s a róka, a kellemetlen idő miatt, a felső szint körjáratába húzódott. A kutya elől menekülnie kellett. Csakhogy lefelé a „főbérlők" miatt, kifelé pedig miattunk nem mert. Ebből született a „körtánc". A második kutya érkezése elvágta azonban a további kergetőcske lehetőségét, és így következett be, hogy jelenlétünk ellenére is rászánta magát az ugrásra.

Ez ma már történelem. A kotorékvadászat egyelőre kutyával nem gyakorolható. Korántsem jelenti azt, hogy ezért hanyagoljuk el az úgynevezett kotorékeb-fajták tenyésztését. Már csak azért sem, mert tacskók és terrierek a raktárak, üzemek, tanyaközpontok, gazdaságok nélkülözhetetlen patkányirtói, „egészségügyi dolgozói". Nem beszélve arról, hogy a vadászat számtalan ágában föld felett is használhatók.

Ha disznóhajtásról beszélünk, önkénytelenül is fülünkbe cseng a csaholó, harcos terrier vagy tacskó szűnni nem akaró muzsikája.

Sok sebzett nagyvad kerül kiváló csapázó munkájuk révén terítékre.

Kevesen tudják talán, hogy a vizet — különösen a terrierek — mennyire kedvelik, így vajmi ritkán találkozunk velük vízi vadászatainkon.

Hatalmas vadászvér és kitartás általában jellemzőik, fegyelmezettségük pedig kizárólag nevelésükön múlik.

Az ötvenes évek végén vizslám súlyos lábsérülést szenvedett, éppen az apróvadas szezon elején. Több vizslám akkor nem volt, így kényszerűségből foxterrieremet vittem magamal. Meglepő volt, hogy néhány gyakorlat után szabályos kajtató munkát produkált. Később a fácánt pár pillanatra meg is állta, csak aztán nyomta fel. Meg kell említenem, hogy ez a kutya teljesen fegyelmezett volt, mely szabályos házi idomítással is rendelkezett. A lőtt fácánt biztosan hozta. Egyre kellett csak ügyelni, hogy ne kerüljön véletlenül lakott kotorék közelébe.

Ilyenkor vége volt a fácánozásnak, és ... a többi már elképzelhető.

Tavaszi szalonkahúzásra gyakran jártam az igen kellemes méretű foxterrierrel. (Bele a hátizsákba és fel a motorra.) Soha sem veszett el ilyenkor szalonkám.

Idomíthatóságukra és sokoldalúságukra legjellemzőbb, hogy külföldön sok vadásznak mindenes és egyben egyetlen használati kutyája a tacskó, vagy valamilyen terrier.

Az egyre inkább „divatba jövés" nem a véletlen műve volt. Hosszú évtizedek céltudatos tenyésztésének az eredménye.

Anyagiakat és fáradtságot nem kímélve válogatták ki a tenyészanyagot. A kutyáknak számos rendezvényen nyílt alkalmuk arra, hogy használati értéküket demonstrálják. Az említett versenyeken ma — külföldön — a tacskótól és terrier fajtáktól a mindenes vizsla val szemben támasztott követelmények nagy részének teljesítését elvárják (természetesen a test méretének megfelelően).

Fény derül a misztikumra

(Ifj. Jilly Bertalan felvétele)

Sokoldalúságuk fejlesztésére napjainkban is van lehetőség. Mi eddig csupán műkotorék versenyeken láthattunk hazai viszonylatban néhány jó szereplést. Ám a műkotorék verseny jó szereplése még nem ad teljes képet a kutya értékéről. Itt csak fogósságára derül fény. Orrjóság, csapázókészség, kezelhetőség stb. jórészt homályban maradnak.

Ezeknek a kiváló képességű apró kutyáknak, igazi értékét csak akkor ismerhetjük valójában, ha velük vadászunk is. Pontosan olyan alapidomítás jár nekik is, mint a mindenes vizslának vagy vérebnek, azaz az engedelmességet tőlük is mindenkor elvárjuk! Meglepően sok örömet fognak szerezni, s vadászatunk eredményének és sportszerűségének emelésével hálálják meg ráfordított munkánkat.

Ha a kotorékvadászatoknál nincs is alkalmazásukra lehetőség, ne engedjük elsikkadni tacskóinkat, terriereinket. A föld felett bőséges alkalmunk nyílik foglalkoztatásukra. Csak így érhetjük el, hogy a köztudat a vadászebek táborában tartja őket számon és — aminek eddig is nagy volt a veszélye — nem válnak menthetetlenül ölebekké.

— LYBERTA —

Biztató start

Régi kutyakedvelő vagyok. Akárhogy szakadt is az eső, fújt a szél, csak elindultam. És jól számítottam.

Pesten nyoma sem volt esőnek. Igaz, hogy a hideg, esős szél itt még jobban tombolt. Pocsékul rászolgált április idén a saját nevére. Lehet vagy négy-öt fok „meleg". Ahogy azonban engem, éppen úgy nem érdekelt másokat sem, hogy ezen felül még 13-a is van.

Örvendetesen népes csapat nyüzsgött a 28-as villamos végállomásánál. És sok kutya. Tenyészszemlére és képességvizsgára jöttek össze ilyen szép számmal. Meg szerettem volna számolni a résztvevő kutyákat, de ez nem sikerült. Úgy jártam velük is, mint a csibéimmel. Vettem 100 db-t, de hogy az 100-e? Valójában ma sem tudnám megmondani. Minduntalan összekeveredtek a ládában.

Megjegyzem, hogy ez nem csak nekem nem sikerült! Nem sikerülhetett a zsűrinek sem, mert még tíz órakor is érkeztek újabb jelentkezők. Nemvárt érdeklődés!

Így történt aztán, hogy a „folyamatos" helyszíni nevezést le kellett állítani. A tenyészszemlére több, mint negyvenen, a képességvizsgára közel félszázan jelentkeztek. Ez pedig — amellett, hogy igen örvendetes — rendkívül magas szám! Ekkora érdeklődésre bizony egyikünk sem számított. Azt hiszem a rendezőség sem! Reggel 8-tól délután ötig, megállás nélkül! Könnyen kiszámítható, hogy tíz percnél több alig jutott egy kutyára. Amit egy vizsla ennyi idő alatt mutatott, annak alapján nyert elbírálást. Hozzá kell tennem, hogy a félszáz kutya részére mintegy 15—20 kh mezőgazdasági terület áll rendelkezésre.

A rendezőség nehéz feladata volt az is, hogy a szimat- és vadmegállás elbírálásához mesterséges körülményeket teremtsen. Meg is oldotta sikerrel.

Sok lelkes vizslabarát tisztelte meg részvételével ezt a rendezvényt. Több, mint két évtizede nem tartottak nálunk ilyen fontos seregszemlét.

A jövőben azonban az ilyen képességvizsgákra is alaposan fel kell készülni. Nem csak a kutyákat kell gondosan előkészíteni. A vizsla vadászeb. Kell, hogy tulajdonosa tájékozott legyen a hazai vadászati viszonyokról és a jóhírű magyar vad természetrajzát ismerje. Így még városban is célszerűbb nevelést adhat vizslájának. Hangsúlyozom, hogy a kezdet jó, ebből lehet és kell is tovább fejlődni.

A képességvizsga lezajlott!

Most forró teát szürcsölgetünk kettesben barátommal, aki ma mindvégig kitartott mellettem. Határozottan jólesik a meleg. A nap folyamán alaposan átfáztunk. Ő ugyan nem vadászik, nem is vadászkutyás, bár lehet, hogy azzá lesz! Kérdezget is tőlem érdekességeket:

Azt mondják, nálunk sok a vad. A nyúl, a fácán. Nem lett volna jobb, ha természetes körülményeket biztosítanak a kutyák számára, vaddús területen?

— Lehetséges — mondom.

Szerinte a helyszíni nevezés nem célszerű. Ilyenkor érik a rendezőket meglepetések, mint ma is: 20 kutyára számítottak és jött félszáz.

— Kétségtelen — felelem.

Aztán nem lenne-e több a kevesebb? Szigorúbb követelményeket, magasabb színteket kellene előírni. Követelődzni kellene a kutyákkal.

— Ez igaz. Jövőben biztosan szigorítják is a feltételeket. Olvasom többször, hogy a kutyának milyen nagy szerep jut a vadászaton. Miért nem biztosítjuk az optimális lehetőséget ahhoz, hogy ezt a szerepet jól eljátszhassa?

Hallgatok, hallgatunk.

Lehet, hogy csak te tartod a vadászkutyák ügyét olyan nagyon fontosnak?

Ugyan kérlek! — csattanok fel. Különben láthatod a mai megmozdulásból is. Az illetékesek nagyon is fontosnak tartják, és ez a biztosíték a jövőre nézve. Persze még sok a tennivaló.

— LYBERTA —

A vadászati etikáról

Írta: dr. Karczag Iván

Az emberek társadalmi együttélésében elkerülhetetlenül kialakulnak bizonyos normák, illetőleg a normáknak a csoportjai, amelyek arra adnak választ, hogy az életviszonyok ilyen vagy olyan vonatkozásában, — egy adott társadalom egészének vagy részének (csoportjának) a tagjai milyen magatartást követnek, illetőleg kövessenek. Ilyen magatartási szabályokat tartalmaz a jog, az erkölcs, — ... és az etika. Mindezt a vadásztársadalom szemszögéből nézve, beszélhetünk vadászati jogról, vadászati erkölcsről és vadászati etikáról.

Vadászati jog alatt azokat az írásba foglalt magatartás szabályokat értjük, amelyek a vadászat területén meghatározzák, hogy mit kell tennünk és mitől kell tartózkodnunk a vadászat gyakorlásánál. A vadászati jogszabályok jellemzője nemcsak az írásba foglaltság, hanem az is, hogy kényszerítő erővel bírnak, — az előírt szabályok megsértését büntetik.

A vadászati jogszabályaink közül kiemelkedő szerepet tölt be az 1961. évi VII. törvény az erdőkről és a vadgazdálkodásról — ez a jogszabály közismert és részletes. Szorosan kapcsolódik hozzá az 1/1962. számú kormányrendelet, mint végrehajtási utasítás, — ez a jogszabály kötelező erővel rendelkezik a vadgazdálkodás irányítása és igazgatása, a vadászat gyakorlásának személyi feltételei, — továbbá a vadásztársaságok vonatkozásában leszögezi a vadgazdálkodás alapelveit, előírja a vadászati tilalmakat és rendelkezik a vadgazdálkodással kapcsolatos károk megtérítése tekintetében is.

Végül pedig szabálysértési rendelkezések cím alatt közli, milyen joghátránnyal sújtja azt a személyt, aki a jogszabály előírt rendelkezéseit megsérti.

Szabálysértésként minősíti és 3000 Ft-ig terjedhető pénzbírsággal rendeli sújtani azt, aki vadászjegy nélkül, illetve úgy vadászik, hogy a vadászat gyakorlására jogosító személyi feltételeknek nem felel meg, — tilalmi időben, tiltott módon, helyen, tilalmazott, illetve olyan vadfajra vadászik, amelyre az Országos Erdészeti Hatóság vezetője vadászati idényt nem állapított meg, illetve az Országos Erdészeti Hatóság vezetőjének engedélye nélkül vadászik, — előre bocsátván, hogy mindez csak akkor minősül szabálysértésnek, ha a cselekmény nem bűntett.

A továbbiakban megjelöli a jogszabály azokat a cselekményeket, amelyeket szintén szabálysértésnek minősít, de már enyhébb, — 1000 Ft összegű pénzbírsággal fenyeget.

A szabálysértésről szóló 1968. évi I. törvény, illetőleg a 17/1968. számú Kormányrendelet újabb lényeges, vadászati vonatkozású rendelkezéseket tartalmaz. A lőfegyverrel vagy lőszerrel történő visszaélést például 5000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújthatja, — a vadászterületen kolonc nélkül elengedett kutya tulajdonosa 1000 Ft-ig terjedhető pénzbírsággal sújtható — stb.

Büntető Törvénykönyvünk is tartalmaz olyan jogszabályokat, tehát magatartás-szabályokat, amelyek a vadásztársadalom szempontjából különösen jelentősek. Ilyen például a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés, amely kimondja, hogy aki egy vagy több ember életét, testi épségét, vagy egészségét gondatlanul veszélynek teszi ki, 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, — 5 évig terjedhet a szabadságvesztés, ha a bűntett súlyos testi sértést okozott, 8 évig terjedhet a szabadságvesztés, ha a bűntett halált okozott. A lőfegyver használatára és kezelésére vonatkozó szabályok ugyanis ebben a kategóriában bírálandók el.

Erkölcs alatt egy adott társadalom, illetőleg a társadalom egy meghatározott részének, kategóriájának jóról és rosszról; becsületesről és becstelenről alkotott nézeteinek, elképzeléseinek összességét értjük. Vadászati erkölcs alatt ennek megfelelően tehát a vadászoknak, — az egész vadásztársadalomnak a jóról és a rosszról, a becsületes és a becstelenről alkotott nézeteinek összességét kell érteni. Figyelembe véve természetesen, hogy az erkölcsi, — tehát a vadászerkölcsi nézet megsértése egymagában még nem büntetendő, csak akkor, ha a vadászerkölcs megsértését a vadászati jog védi.

Így jutottunk el — a vadászati jog és erkölcs útján a vadászati etikához, mint olyan fogalomhoz, amely létezik, él, erkölcsi tartalma van, de megsértését a jog büntetni nem rendeli.

Mielőtt megkísérelném megközelíteni a vadászetika fogalmát, a teljesség igénye nélkül néhány példa bemutatásával talán könnyebben érzékelhető lesz az írott jog és az etika közötti különbség.

A jogszabályi rendelkezésen alapuló, tilalmi táblázat például leszögezi, hogy mezei nyúlra október 15. napjától január 31. napjáig szabad vadászni. Ez jogszabály! Azt azonban nem írja elő, hogy a baráz-dában meglapuló nyúlra ne lőjünk, hogy ráhajtásnál ne várjuk guggolva a szembe hajtott nyulat és nem utolsó sorban, hogy ne lőjünk a szomszédunk felé tartó, a neki alkalmasabb lövésre érkező nyúlra.

Nem vitás, hogy a fácánkakas október 31. és január 31. között lőhető, de illik-e, szabad-e a felgallyazott vagy az előttünk gyalogló kakast lelőni? Jogszabály nem tiltja, nem bünteti, — de vadászerkölcsbe ütközik! Tiltja a vadászetika! Apróvad vadászatánál csak repülő vagy futó vadra lövünk! Végeredményben tehát a vadászerkölcs és vadászetika egymástól el nem választható, — mint ahogyan a jog sem választható el az erkölcstől.

De soroljunk néhány további olyan magatartást, amelyet nem véd a jog, de vadászerkölcsbe ütközik — etikát sért. A szarvas, az őz vadászata szabályozva van, a meghatározott idényben elejthetők. Mégis az igazi vadász ekkor sem lő a nagyvad tükrébe. A sebágyában fekvő, már csülökre kapni nem tudó szarvast, vagy őzet se ütjük agyon —, a vadász kegyelemlövést ad, mert ezt kívánja a vadászati erkölcs — az etika.

A vaddisznó egész éven át vadászható, a rendelkezés nem tesz különbséget a kan és a koca között, a hasas kocát és malacos kocát sem említi külön. Mégis, — a vadászetika már tovább mutat!

szükséges nyugalmat is. A folyamatos elvándorlás következtében a „gócok" szarvasállománya is ritkult, tehát itt is még kedvezőbb ökológiai körülmények között élhetett és fejlődhetett tovább a szarvas.

A szarvaséhoz hasonlóan történt az őz terjeszkedése, mégis azzal a különbséggel, hogy az őz esetében a nagyüzemi mezőgazdaság általánossá válásával az ország úgyszólván minden vidékén és sok vadászterületen találta meg most már a vad a létfeltételei közé tartozó nyugalmat, amely ezelőtt a kisparcellás gazdálkodás idején itt nem volt biztosítva és ezért a legtöbb „községi határ"-ban az őz azelőtt nem honosodhatott meg. A nagyüzemi gazdálkodás velejárójaként az Alföldön sok helyen létesített kisebb erdőtelepítések és a fátlan területeken ültetett mezővédő erdősávok is lényegesen hozzájárultak az őz kedvező új élettereinek kialakításához.

Hazai őzállományunk terjeszkedése és egyben minőségjavulása esetében azonos a szarvasétól némiképpen eltérően nem a takarmánybázis volt a döntő, hiszen a „mezei" területeken — és itt elsősorban ezek a lényegesek — a „góc-területeken" is magvolt az elegendő, bőséges takarmány télen-nyáron egyaránt. Itt inkább a „férőhely" játszott elsődleges szerepet.

A biológia egyik alaptörvénye ugyanis, hogy minden élőlénynek feltétlenül szüksége van a fajok szerint különböző nagyságú férőhelyre ahhoz, hogy megfelelően fejlődhessék. Ez, hangsúlyoznom kell, nem kizáróan táplálkozási kérdés, bár a kellő takarmányozással, környezetjavítással szűkíteni lehet ugyan az életteret (vagyis emelni a terület vadállományát), de ennek is meg vannak szabva a határai. Nem lehet vadat sem sűrű állományba összeszorítani egy adott területen, mert kellő egyedi férőhely hiányában feltétlenül elcsenevészesedik — még jó táplálkozás mellett is! — nem csupán a betegségek, élősdiek könnyebb terjesztési lehetőségei által. Ezt a fontos biológiai alaptörvényt sajnos gyakran nem vesszük kellőképpen tekintetbe vadgazdálkodási gyakorlatunkban.

Az őzállomány tehát a „gócokról" terjeszkedni kezdett. Ha pedig eddig őz nem lakta szűz területekre talált, itt optimális életkörülményekbe került. Régi, gyakorlati tapasztalat, hogy „friss" területen a betelepült őzállomány — amíg még vékony — kiváló példányokat és kapitális agancsokat nevel. Erre tucatszám lehetne szembeszökő példákat felhozni a közelmúltból is, különösképpen a Tiszántúlról.

Az állomány sűrűsödésével azután elsőnek az átlagtestsúly kezd csökkenni, majd az átlagos agancsminőség. Az őz „kiéli" a területet. A parazitás infekciókon kívül van-e ennek még más oka is — nem tudjuk, csak sejtjük. Az őz ebben kényesebb, mint a szarvas, mint ahogy táplálék összetételére is igényesebb. A minőségi szarvasállomány nevelésének módja ma már számunkra nyitott könyv, ismert, kitaposott út, míg az őzé még sok ismeretlent rejt. Egy azonban bizonyos: friss területen ritka állomány — erőteljes, egészséges vad, kiváló aganccsal!

Szarvas- és őzállományunk kezelésében annak elszaporodásával fordulópontra érkeztünk! Területeink benépesedtek, sokhelyütt már erősen túl is sűrűsödtek. Közülük nem egyen eltolódott az ivararány, különösen az őznél. Eljött a döntés ideje: sok vadat akarunk-e tartani, vagy kevesebbet, de jót? A válasz, azt hiszem, nem kétséges. Ha továbbra is erőteljes, egészséges, a mostanival legalábbis egyenlő kiváló minőségű trófeákat akarunk a jövőben is aratni, úgy haladéktalanul hozzá kell fognunk a túlszaporodott állományok tervszerű, erős gyérítéséhez addig, amíg nem késő. Ha ezt nem tesszük, elrontjuk azt, amit eddig felépítettünk. Mert aztán újra feljavítani nagyon bajos, majdnem lehetetlen lesz!

Hát ezért verem félre a harangot!

Nyilván ugyanezen meggondolásokból tette ezt a MAVOSZ is, amikor számszerűen megalapozott néhány tömör mondatban tárta fel a helyzetet és tűzte ki a tervezett célt és ennek útját.

Ez a célkitűzés csak a bérbeadott területekre vonatkoztatva a szarvasnál 29%-os csökkentést tervez, az őznél pedig ugyancsak országos viszonylatban 1—18% [illegible] tekintetbe véve itt azt is, hogy a túlszaporodott állományokból ennél többet kell csökkenteni, viszont vannak még jócskán nagyon gyéren lakott és betelepítendő területek is, ahol viszont emelni kell az őzlétszámot. A nagyon helyesen kitűzött cél itt: az őz egyenletes, nem túlsűrített állományokban való megoszlása.

A MAVOSZ irányelvei és számadatai azonban csupán a bérbeadott területeket tárgyalják, nem pedig a — legalábbis szarvas és őz tekintetében — ugyancsak „állománygócok"-ként szereplő állami kezelésben levő vadgazdaságokat. Pedig nincs okunk kételkedni abban, hogy éppen ezek legtöbbjén a legsűrűbb a vadállomány, itt volna nagyon is indokolt a szakszerű alapossággal valóban végrehajtott tervszerű állományapasztás és szabályozás.

Mindnyájan, akik a vaddal és a vadnak élünk, akiknek az 1945-ben megmaradt néhány darabból kellett a magyar vadállományt ismét felépítenünk, évtizedeken át a szaporítás volt az elsődleges feladatunk. Hozzászoktunk ehhez, vérünkké vált. És most nehéz átkapcsolnunk, bármennyire is látjuk, vagy talán csak érezzük, de nem merjük kimondani, hogy szükséges is.

A vadgazdálkodás sarkalatos alaptétele — amelyet tapasztalataink sajnos mindig megerősítenek, de amelyeknek megdöntését azonban mégis minduntalan megkíséreljük a gyakorlati vadgazdálkodás során — hogy sok és ugyanakkor erős vadat nem lehet tartani! Másszóval (és ezt nem győzöm eleget hangsúlyozni), ha az állomány túlszaporodik — vagyis meghaladja az adott terület biológiai vadeltartó képességét (amelyet ugyan etetéssel, vadfölddel és egyéb sokféle intézkedéssel emelni lehet, de csak korlátolt mértékben) — annak minősége okvetlenül és menthetetlenül csökken. Először, mint mondottam, az átlagos testsúly, majd ennek folyamányaként az átlagos agancsminőség is. Hát nem megdöbbentő-e az az utóbbi években nagyon is szembetűnő tény, hogy éppen legkiválóbb szarvastörzseinknél az agancsszár hossza átlagosan csökkent. Az érett bikáké is legtöbbször már 110 cm alatt marad, holott pont ezekre a szarvastörzsekre volt jellemző kiváló tulajdonság a hosszú agancs. Ez nemcsak a hibás kontraszelekciónak tulajdonítható, hanem már hiányzik, veszendőbe ment az őserő!

Legyen most már szívünk reális létszámbecslési adatokra felépíteni kilövési terveinket, legyen szívünk kevesebb vadat tartani és kevesebb, de erős bikát vagy bakot lőni vagy lövetni, legyen szívünk a kilövésre ennek alapján előirányzott tarvadat és sutavadat valóban ki is lőni! Annyi silány, csökött, elmaradt, parazitákkal fertőzött borjút, gidát, de idősebb vadat is látni még a legféltőbb gonddal kezelt területeken is; annyi gombnyársas őrbakot, gyenge, vékony agancsú 2—3 éves bakot, silány nyársas bikát, rossz hatos, jégágas nyolcas, harmad-negyedfű bikát. Minek tartjuk ezeket a vadunk elcsúfítóit, jövendő silány generációk hordozóit, élelemfogyasztókat, fölösleges vadkárokozókat? Lőjünk és lövessünk ki hivatásos vadászainkkal is — akik erre a legilletékesebbek és legalkalmasabbak — minden darabot, amely nem üti meg a terület átlagmértékét, különösen a testsúlyban vagy agancsminőségben.

Igyekezzünk beállítani mindenütt — néhány éven át végzett radikális kilövéssel az elérhető — a kívánatos és helyes 1:1 ivararányt. Hiszen akkor kevesebb lesz az évi szaporulatunk, és az évente terítékre hozandó tarvadmennyiség, akkor viszonylag több, főként jobb minőségű bikát, bakot tartunk az állományban és vehetünk ki folyamatosan abból, mert annak több és jobb táplálék jut, erősebben fejlődhet, jobb agancsot növeszthet. És végül, de egyáltalán nem utolsó sorban, ezzel csökkentjük a vadkárt. Így gazdálkodunk ésszerűen a vaddal és ez válik hasznára nemcsak a világhírű magyar vadnak, hanem nekünk, a magyar vadászoknak is!

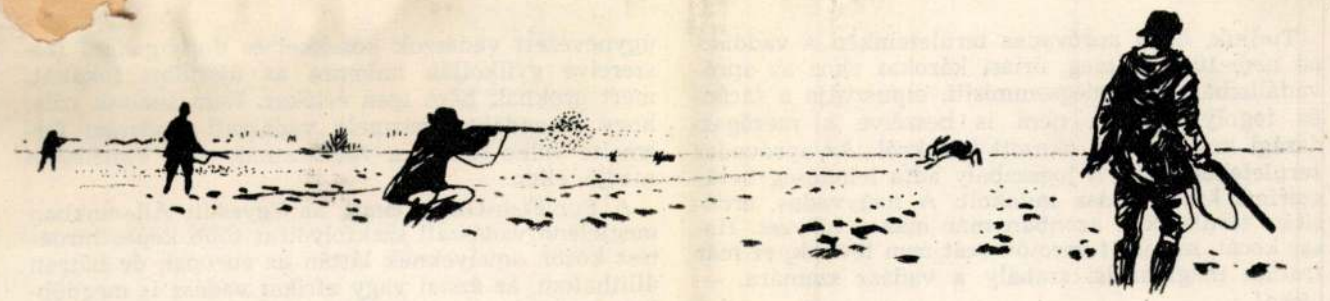

Csergezán Pál
rajzai

MAGYAR VADÁSZ
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Tudjuk, hogy apróvadas területeinken a vaddisznó nem tűrhető meg, óriási károkat okoz az apróvadállományban, megsemmisíti, elpusztítja a fácán- és fogolytojásokat, nem is beszélve a mezőgazdasági kultúrákban okozott károkról. Az apróvadas területeken tehát a jogszabály adta lehetőség betűszerinti kihasználása indokolt. A nagyvadas, erdősített területeken azonban már más a helyzet. Hasas kocát, malacait vezető kocát nem lövünk, ez már íratlan magatartási szabály a vadász számára, — etika!

Az őzsuta selejtezésénél is vannak etikai szempontok. Tudjuk, hogy a helyes ivararány kialakítása elsőrendű feladat, a meghatározott számú és minőségű őzsutát és gidát ki kell lőni az okszerű vadgazdálkodás érdekében. De meg kell figyelnünk, hogy a kilövendő sutával nincs-e gida, — ilyenkor előbb a gida, majd a suta kerüljön kilövésre.

Az elejtett nagyvad mellett a végső tiszteletadás, majd a töret átnyújtása etikai követelmény.

A vadászati etika tehát mindezek után, úgy érzem, a vadásszal szemben támasztott *többlet igény realizálódása.* Jellemzője, hogy a vadászati etikába ütköző cselekmény, ha egyébként jogszabályt nem sért, nem büntetendő, legfeljebb fegyelmi vétség tárgyát képezheti, és ennek megfelelően fegyelmi büntetést vonhat maga után.

A következő kérdés ezek után már csak az lehet, hogy egységes-e vadászetika nemzetközi viszonylatban, tehát ugyanazok az etikai szabályok, mint íratlan erkölcsi magatartási szabályok, kötelezik-e a különböző nemzetiségű vadászokat. Meg kell állapítani, hogy a vadászetika fogalma még Európában sem egységes, — közismert, hogy az igen szigorú vadászati etikán alapuló felfogás mellett, egyes országokban, sajnos, igen laza fogalmazás is kialakult. Különösen nagy az eltérés az európai vadászati etika és az amerikai földrész vadászati etikája között. Külföldi híreinkben ismertettük már azt a kegyetlen mészárlást, amely Kanadában a Labrador-félszigeten évenként történik. Az oda érkező úgynevezett va
szerelve gyilko
mert azoknak
hogy Kanadáb
emelte volna s
módja ellen.

A Fur-Fish-G
megjelenő vadászati szakfolyóirat több képes hirdetést közöl, amelyeknek láttán az európai, de bátran állíthatom, az ázsiai vagy afrikai vadász is megdöbben. A képes üzleti hirdetések általában üveget ábrázolnak, amelyből illat árad ki, a kép másik sarkából az illatfelhő felé előrenyújtott fejjel vonuló, szimatoló szarvasbika látható. A hirdetés szövege szerint potom 2 dollárért megvásárolható az a folyadék, amely tökéletesen utánozza a rigyetési szagot. Vannak olyan gyártmányaik, amelyek egyéb állati szagokat is tökéletesen utánozva, megtévesztik a gyanútlan vadat, amely az erdőben végigpermetezett nyomot szimatolva, egyenesen odamegy a fa mögött álló vadászhoz, aki azután golyós fegyverével 2 méterről meglőheti. Különféle cégek versenyeznek egymással a lap hasábjain, mindegyik azt állítva, hogy az ő szagkészítménye a tökéletes, tehát rajta vadászok, a puska mellé egy üveg csábítószert is vásároljunk.

Bizton állíthatom, hogy ez nem ütközik az amerikai vadászetikába, nem sérti az amerikai vadászerkölcsöt és talán meglepődnének mélységesen elítélő álláspontunk hallatára.

A magyar vadászetika tehát a mi etikánk, a mi íratlan, de feltétlenül betartandó magatartás szabályunk, illetőleg valamennyi íratlan szabály összessége, amely nemessé, széppé teszi a vadászatot, és mint erkölcsi tartalom, vadászati jogszabályaink alapja is. A vadászati etikai szabályok betartása minden vadászra kötelezőek, a jogszabályok betartásán túlmenően, többlet követelményként jelentkeznek, vadászati hagyományaink megtartásának és fejlesztésének biztosítékai. A magyar vadásztársadalom igenlése óvja és éltetni fogja etikai szabályainkat a jövőben is.

Kapocsy György felvétele

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Nimród

1021

Csergezan Pál

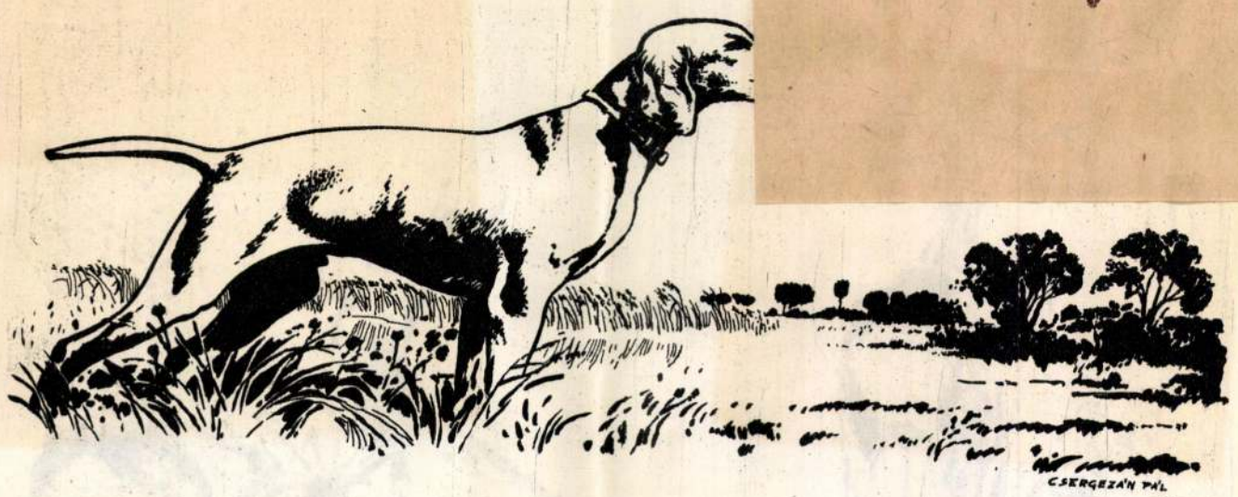

Quo vadis...?

Írta: ifj. Jilly Bertalan

I.

Több mint százhúsz egyeddel képviseltette magát az 1969. május 4-i kutyakiállításon a rövidszőrű magyar vizsla Budapesten. Évek, illetve évtizedek óta kísérem figyelemmel, vagyok aktivistája és „mitfahrerja" a magyar vizsla tenyésztésének. Ezen a fent említett kiállításon, az eddig nem tapasztalt, tetemes létszám igen örvendetes volt. Meglepő volt azonban, hogy típusban az állomány mennyire „szétesett".

Bizonyára sokan, de feltehetően nem mindenki ismeri a „magyar" vizsla tulajdonképpeni eredetét (valószínűleg rendeltetését sem mindenki), és a fajta tenyésztéstörténeti jellemzőit. Bár teljes biztonsággal ma körülményes lenne az ős alakot meghatározni, a régi írásokból mégis kialakíthatunk egy kellő megalapozottsággal rendelkező véleményt származására vonatkozóan.

1916-ban, amikor a kékvérű angol fajták, és az új nemesített rövidszőrű német vizsla úgyszólván egész Európát meghódította, ötlött fel néhány magyar vadászban a sárga magyar vizsla megmentésének gondolata. A gondolatot tett követte. Sorozatosan jelentek meg cikkek a NIMRÓD hasábjain, melyekben olykor az ügybuzgalom volt az egyetlen pozitívum. Akadt azonban jó egynéhány szakember, aki azon túlmenően is, reális szemlélettel és bizonyítékok alapján kívánta a fajta eredetét hitelesíteni. Ez sikerült is az 1800-as évek elejéig visszamenően. Egyidejűen széles körű propagandával kutatták fel a még meglevő néhány darabot és előzetes törzskönyvbe vették.

— Ismeretes, hogy a „kipusztulástól megmenteni" kívánt vizslafajta felkarolása éppen az első világháború idejére esett. A megkezdett munka részeredményei, az írásos regiszterek így zömükben megsemmisültek. Vele ment a feltárt és tenyésztésbe bevont egyedek nagyobb része is.

Pedig nagy kár volt értük. Ez a sárga magyar vizsla már „akkor" (1860 tájban) mindazon vadászati jó tulajdonsággal rendelkezett,

Quo vadis

melyet ma is elvárnánk egy mindenes vizslától.

A NIMRÓD 1917. március 20-i számában írja Kerpely Béla szerkesztő: „...egyre-másra írják vadásztársaink, hogy igaz, bizony azóta se volt olyan vizslájuk, mint 20—25 év előtt az a zsemlyesárga magyar". Egy hónappal később Morvay Lóránd tudósít minket a lapban egy öreg, 78 éves „igaz vadász bátyjától" hallottakról: „...hogy neki is a legjobb vizslája, sárga színű volt, édesapja vette valami erdésztől egy ellős üszőért; úgy tudja, hogy ennek apja, anyja, sárga volt, de szőrzete durvább tapintatú, mint az angol vizsláé; sok kiváló vadász jósággal felruházva; használta erdőben is nemcsak síkon, ahol mester volt". A rókát „úgy meghajkorálta, mint a kopó, de a sebbzettet lefülelte és elő is hozta".

Sétaffy Gyula, a századforduló Félix Endréje, az Európa-hírű idomító sokat járt külföldi versenyeken. Sárga vizslát azonban sehol se látott, így ő is bizonyos volt hazai, magyar eredetében. Mint kitűnő vizslás szakember, elismerően nyilatkozott a harminc évvel ezelőtt, Pozsony megyében látott sárga kutyákról: „Appel, szimat, keresés, apportmunkában brillíroztak és hűek voltak, amilyen hű, kutya csak lenni tud", „ideálisan szép kutyák voltak."

Értékes dokumentumokat prezentál Zay Imre is, aki Kerpely mellett legkevésbé pointerimádó, de annál tárgyilagosabb(írásaiból kiderül, hogy az a sárga vizsla igen elterjedt volt, főleg a Vág, Nyitra folyók mentén, Trencsén, Nyitra, Bors, Pozsony és Komárom megyékben. Sőt távolabbi országrészekben is, továbbá Horvátországban. „Kérdés — jegyzi meg azonban — hogy egészen eredeti egyéniségében egyáltalán létezik-e még. Ha valahol, akkor Nagyszombat vidékén kellene őt érintetlenül, eredeti megjelenésében felfedezni, mert ez az a vidék, ahol legerőteljesebben vert gyökeret elterjedtségének fénykorában."

Minden érzelgés nélkül vallja, hogy „ez a mi sárga vizslánk

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csergezán Pál

1969 SEP

NIMRÓD
Budapest

1021

Csergezán Pál festőművész tárlata

1969. szeptember hó 26-án nyílik Csergezán Pál festőművész kiállítása a Budapest, VIII., Rákóczi út 57/b. szám alatt lévő Paál László teremben. Felszabadulásunk óta ez lesz az első vadászati tárgyú kiállítás, amely iránt úgy a magyar vadászok, mint a külföldi vadásztársadalom részéről is komoly érdeklődés nyilvánul meg.

A kiállítás október 10-ig tekinthető meg.

Mese) és a „Sabaria" (Lingauer Albin, Szombathely) tenyésztelep. Kutyáik különösen a végváriak, kiváló használati értéket és szép típust képviselnek, bár hibák vannak: a „Sabaria" kutyák kissé könnyűek, a „Bába" félék között itt-ott akad bátortalan.

Sajnos a tenyésztők közül néhányan a 30-as évek elején eltérnek a kívánatos és ma is helyes irányzattól. Hirdetik, hogy csak a láb alatt kereső vizsla (10—15 lépés) az igazi, és ezt a tulajdonságot erőltetni is próbálják a továbbtenyésztésnél. Ez a „hiba" szerencsére nem válik általánossá, bár magam is bíbelődtem már ilyen „botorkáló" kutyával.

1937-ben megalakul a „Hévízi" tenyésztelep Keszthely mellett. Itt a kiváló idomító, Ács András egyremásra képezi a jobbnál jobb sárgúkat. Nagyszerű adottságok és jól stabilizált, egységes külső jellemzik kezdetben az állományt. A tenyésztelep első éveiben rendre nyerik kutyái a szépség és használati verse-

[illegible] kereséssi módor, vízmad[illegible] hihetetlen álló hajlam. Talán eg[illegible] lehetett volna kifogásolni: általáb[illegible] nem voltak rámenősek. Igaz akko[illegible] ban nem is követelték meg tőlük, [illegible] még ma sem minden magyar viz[illegible] rámenős.

Ez idő tájt Vértessy Iván ö. győ[illegible] tes Matyi-ja Manger József Orv[illegible] Pitykéje éli fénykorát. Ezek a k[illegible] tyák és még sok más kiváló tör[illegible] kan gyakran „beleszól" a tenyészt[illegible] be, ám típust stabilizáló hatásuk sz[illegible] mottevően nem érvényesül.

Meglehetőssen elterjedtté válik az egyszínűségre való törekvés. 1936-ban dr. Müller Iván tollából jelenik meg a NIMRÓD-ban: „Néhány szó a magyar vizsla foltozottságáról" c. írás. Valószínű, hogy sokan helytelenül vonják le tanulságként belőle azt, amit a kiváló állatorvos, egyben tapasztalt vizslás a tenyésztési szempontok sorában csupán „többek között" tart fontosnak. Sokan sajnos túl magasra becsülik az „egyszínűség" súlyát, szemet hunyva egyéb lényegbevágó hibák felett.

„Sokszor előfordul meg nyulmancsú vizsla, a vékony, hegyes, hosszú orr, a túlzottan világos szem. Most, amikor már elég nagy a magyar vizsla-állomány, ajánlom a helyes továbbtenyésztés érdekében, a bíráskodást szigorúbban gyakorolni." (Ebben alighanem igaza lehetett Dummelnak.)

Ismeretlen származású ebek felfrissítésére történő felhasználását ő nem tartja célszerűnek. Míg Félix Endre kifejezetten ellenezte a pointerrel történő vérfrissítést, Dummel, Mály Lászlóval karöltve egy németországi, erős, egyszínsárga pointer

Csergezán Pál

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1966 AUG 14

GEORGIJ MARTINOV

A Föld nővére

Fantasztikus kalandregény Georgij *Martinov* műve, *A Föld nővére*. A Vénuszra utazó űrhajósok egy hajdani bolygó maradványait is föllelik, titokzatos üzenettel birkóznak meg, ezer kalandon át teljesítik vállalt föladatukat. Az izgalmas regényt tíz éven felüli kis olvasók számára *Sárközi* Gyula fordította, *Csergezán* Pál rajzaival a *Móra Könyvkiadó* és az ungvári *Kárpáti* Kiadó közös gondozásában jelent meg.

egy ... (érzéketlen, ...
Cukroz. 61. A nagy francia forradalom papírpénze volt. 63. Anyóka. 65. Ismételt ösztönzéssel rászoktat. 68. Kén és szilícium vegyjele. 70. Befed, letakar. 73. O. O. R. 75. Hegység Romániában. 76. Száraz gally. 79. Híres lengyel fürdőváros. 80. Fénytelen — franciául. 81. Ókori állam Kis-Ázsia nyugati részén (az első négyzetbe kettős betű kerül). 83. Hajók, repülőgépek vészjele. 84. Tevékenységi területek. 86. Olyan, mint az ég. 87. Recés felületű szövetanyag. 88. Vegytan (ékezet hiány) 90. Létezik. 91. A Csud-tóba ömlő folyó. 92. Szorgos állat. 94. Autonóm

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Csergezán Pál

ESTI HIRLAP

11

4. NAPOKBAN több magyar művész — Borsos Miklós, Barcsay Jenő, Boldizsár István, Elekfy Jenő, Iván Szilárd, Imre István, Konecsni György, Csergezán Pál, Kórusz József, Bordás Ferenc és Aszódi-Weil Erzsébet — utazik Olaszországba négyhetes tanulmányútra. Az olasz kultuszminisztérium a kiutazó művészeknek az összes olaszországi múzeumok és képtárak látogatására érvényes szabadjegyet bocsátott rendelkezésére.

got alakított az ünnepségek előkészítésére. Különösen a bányavidékeken, ahol a 35 napos sztrájk közös harcai háttérbe szorították a politikai nézeteltéréseket. A *Fran-*

Párt május

A fekete bika . . .

CSERGEZAN PÁL KIÁLLÍTÁSA

Budapesten 1971-ben rendezzük meg a Vadászati Világkiállítást. A kiállításnak méltón képviselni kell majd a magyar vadászkultúra és vadgazdálkodás magas színvonalát, be kell mutatnunk eredményeinket. A bemutatás azonban nemcsak kiváló trófeáink felsorakoztatása útján, vadgazdálkodási eredményeink és módszereink, nemcsak grafikonok és táblázatok segítségével, hanem vadászképzőművészetünk képzőművészeti alkotásaink útján lesz majd ismertté az egész világ vadásztársadalma előtt. Ebből a szempontból tekintettük meg és értékeltük Csergezán Pál szeptember 26-án megnyílt vadászati témájú tárlatát, amely felszabadulásunk óta az első vadászati tárgyú képzőművészeti kiállítás. Benkő Gyula kiváló művész, a kiállítás megnyitása alkalmával hangsúlyozta is, hogy vadászképzőművészetünk bizony messze lemaradt vadászkultúránk erőteljes fejlődésétől, de ezen a tárlaton kiállításra kerülő művek azt bizonyítják, hogy a Vadászati Világkiállításon képzőművészetünk is méltóan fogja reprezentálni hazánkat. Csergezán Pál személyével kapcsolatban elmondotta, hogy kora fiatalságától kezdve vonzódott a vadászati témák, a természetnek vadászati szemszögből történő művészi megfogalmazásához, — erre azonban hosszú ideig nem nyílt alkalma. Később Kittenberger Kálmán és Fekete István könyveit illusztrálta, a vadászattal kapcsolatos első szakismereteket tőlük nyerte. Alkotóereje, tehetsége erőteljesen bontakozott ki, amikor talán másfél évvel ezelőtt a Magyar Vadászok Országos Szövetsége lehetőséget teremtett részére a vadászélet, a vadászat és vadgazdálkodás közvetlen megismerésére. A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium Vadászati és Vadgazdálkodási Főosztálya közvetlen lehetőséget biztosított arra is, hogy a művész a Tamási-i Erdőgazdaságban a vad közvetlen megfigyelése útján kezdhesse el munkáját, az előkészületet a Vadászati Világkiállításra. Kifejezetten ezért kértük Csergezán Pált arra, hogy a most kiállításra került festményeket, grafikákat ne adja el a nagyszámban jelentkező és elsősorban a vadászok és erdészek reprezentánsaiból kikerülő vásárolni kívánók részére, hanem a kiállítás anyagát egyben és érintetlenül az október 23-án megnyíló Nemzetközi Vadász Napok alkalmával is állítsa ki, hogy a kiállításra került anyagot a külföld, a nemzetközi vadásztársadalom ideérkező képviselői is megtekinthessék. A Képcsarnok Vállalat azonban — ezt a koncepciót úgy látszik nem értette meg és kereskedelmi érdekeit a kultúrérdekek fölé helyezve, felszólította Csergezán Pált, hogy a képek beárazását tüntesse fel és a kiállítás anyagát elárusítás céljából bocsássa a vállalat rendelkezésére —, ellenkező esetben képeit a kiállítás helyiségéből távolítsa el. A MAVOSZ álláspontja azonban változatlan maradt, a kiállítás anyagát a Nemzetközi Vadász Napok alkalmával is be kell mutatni, ezért Csergezán Pál a kiállítási termet elhagyta és az eredetileg 14 napra meghirdetett kiállítás 3 nap után megszűnt.

Így fejeződött be tehát a felszabadulásunk óta első vadászati témájú képzőművészeti tárlat.

A kiállítás anyagából, amelynek egyébként osztatlan sikere volt, nemcsak a vadászati szakemberek, hanem a vadászat iránt érdeklődő közönség körében is, néhányat itt bemutatunk.

DR. KARCZAG IVÁN

A kegyetlen tél...

Nyúl a hóban...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NIMRÓD
Budapest

1969 NOV

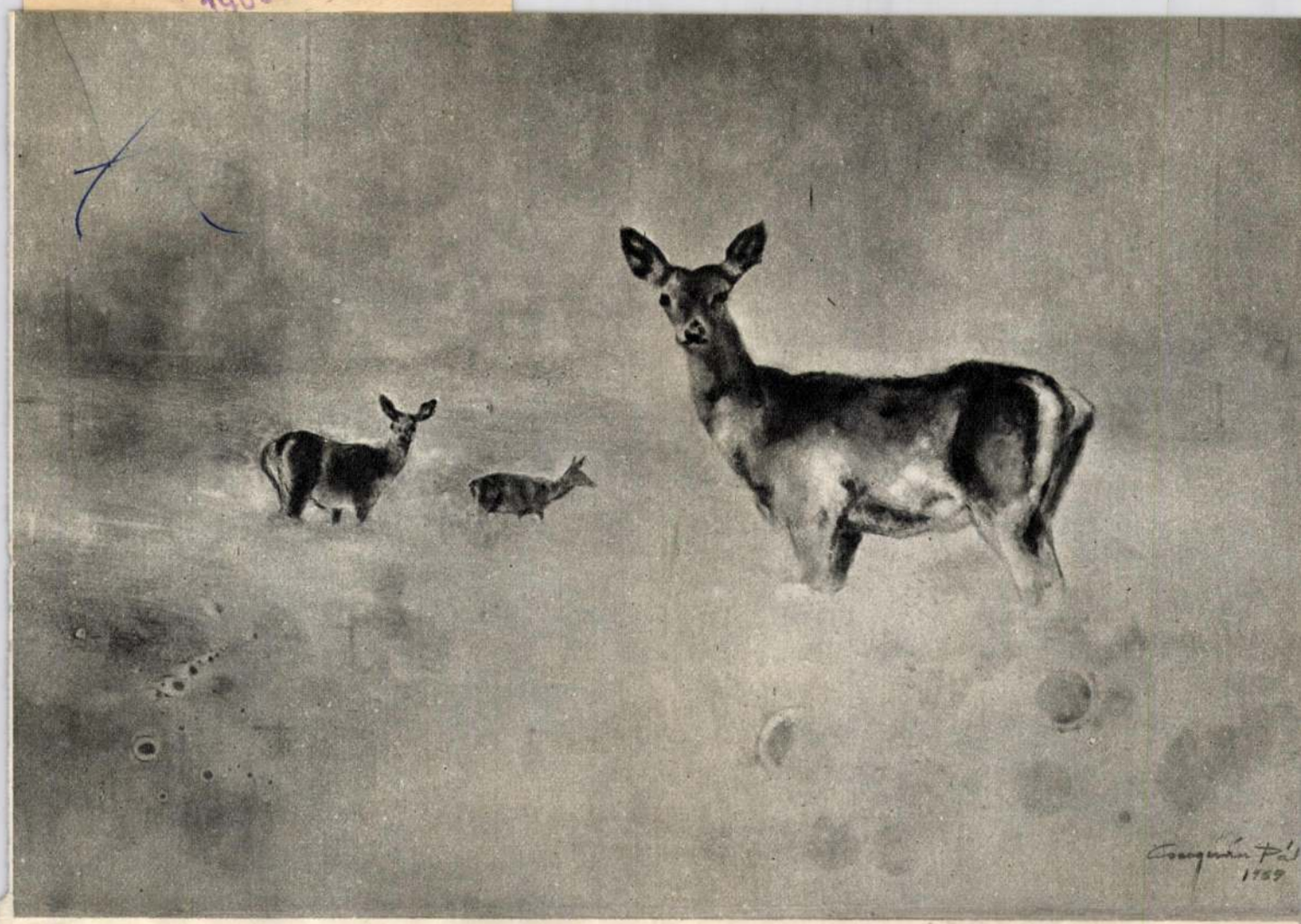

Téli reggel . . .

Szeptember . . .i

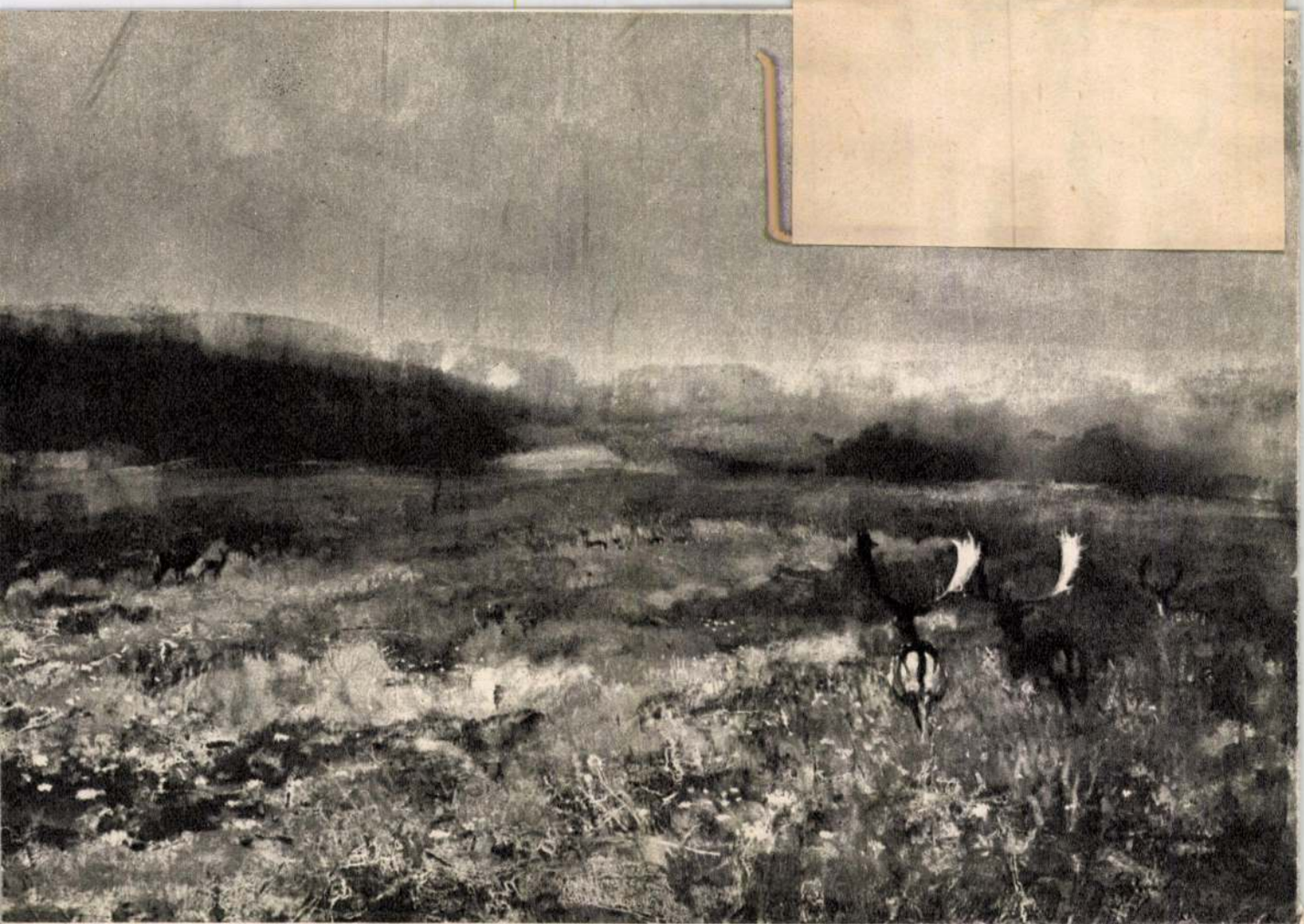

Hajnali nagy vágás . . . *Nagygyörgy Sándor felvételei* *Szél alatt . . .!*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csergezán Pál

ESTI HÍRLAP
Budapest
1969 OKT 10

1021

CSOMAGOLT, S ELVITETTE...

Eltűnt a tárlat

MECÉNÁS SZÖVETSÉG • FELESLEGES VITA EGY KIÁLLÍTÁS KÁLVÁRIÁJA

Csergezán Pál vadász témájú festészeti kiállítása *szeptember 26-án nyílt a Paál László-teremben.* A két hétre hirdetett tárlat *négy nap múltán „eltűnt".* Nem bűncselekményről van szó. A festményeket a művész maga szállíttatta el. *A tizenhat festmény és grafika egy kis budai lakásban — elzárva a közönségtől — vár sorsára.*

Miért „tűntek el" máról holnapra a képek?

A VADÁSZOK FESTŐJE

— Október végén kezdődnek hazánkban *a nemzetközi vadásznapok* — tájékoztattak a Magyar Vadászok Országos Szövetségében. — *Ekkor kívántuk bemutatni Csergezán munkáit.* Ezért arra kértük, hogy műveit addig ne adja el. *Festményei, grafikái hűen ábrázolják a vadászéletet.* Véleményünk szerint *hosszú évtizedek óta ő az első művész, aki ebben a nemzetközi érdeklődést is kiváltó témakörben színvonalasat alkot.*

— A Paál László-teremben csak olyan műveket állítunk ki, amelyek egyben *eladásra is kerülnek* — mondta a Képcsarnok Vállalat igazgatóhelyettese. — Erről tudnia kellett volna Csergezán Pálnak is. *Már a kiállítás első napjaiban sokan vásárolni akartak a képekből.* Arra kértük tehát a művészt, hogy *a kompozíciói alatt tüntesse fel az árakat is.* Csergezán erről hallani sem akart. Ezért *csak október 3-ig engedélyeztük a terem használatát.* A megnyitás után négy nappal azonban Csergezán összecsomagolta és elszállíttatta a képeket.

A KÉPEK NEM ELADÓK...

— Valóban sokan akartak vásárolni, s válaszunk csak egy lehetett: *a képek nem eladók* — közölte a Paál László-terem vezetője. — A művész a kiállítás megnyitása előtt már mondta, hogy munkái nem eladók — ezt én továbbítottam a központnak —, viszont *máskor is előfordult, hogy a kiállítók nem akarták árusítani a képeiket.* Mikor aztán látták az érdeklődést, beleegyeztek az eladásba. *Most nem így történt.*

— A vadász szövetségnek köszönhetem, hogy *hosszú időn át nyugodt körülmények között dolgozhattam* — vélekedik *Csergezán Pál.* — *Becsület dolga* is volt, hogy teljesítsem kérésüket: *a képeket bemutassam a nemzetközi vadásznapokon* is. A Képzőművészeti Alap tagja vagyok. *Jogom kiállítási termet kérni.* Nem az én hibám, hogy olyat kaptam, ahol kötelező az árusítás. A Képcsarnok Vállalat utasítása meglepett. hiszen még a *megnyitás előtt közöltem: a festmények nem eladók.*

Viszont miért nem lehetett olyan kiállítótermet adni a kétségtelenül érdeklődést kiváltó gyűjteménynek, *ahol nem csaphattak volna össze ily szokatlanul az érdekek?*

A vesztes a tárlat „eltűnésében" mindenképpen a közönség.

Horváth István

lyan pestit, aki Dutra
unkahelyére, esetleg
e. Lehet, hogy a kés
ekvő idegenforgalom
najd fővárosunkba, s
ből, vagy kihajolnak
bban kedvet kapnak
llalat neve láttán.

De... A napról na
künk, fővárosiaknak
eztessenek minket, h
gyük meg az e hetit, hogy repüljünk MALÉV-géppel,
gy ilyen vagy olyan kávét igyunk, vagy cigarettát
ívjunk. *Mert a neon nemcsak díszít, ékesít, hanem*
olgálja is a közönséget!

(szönyi)

ŐHELY BOLDOGSÁG

ló a gépnek...

nít ✦ A díjnyertes bölcsőde

yékbeliek, hogy felépül-
ön."

És alig várja ezt a terve-
ő is. Mert milyen a ter-
ezősors! Neki ritka jó,
zerencsés szériája volt, ed-
ig, húsz esztendő alatt, 16
ályázaton vett részt, ti-
enkétszer ért el jelentős
kert, többször első vagy
ásodik helyet. *De megva-*
sulni még egyik ilyen ter-
ét sem látta. Ez az első, a
ölcsőde, s nagyon bízik
enne, hogy hamarosan fel-
ül.

UTÓDOK

„Hiszem, hogy lesz belőle, mert már látom, hogy ugyanúgy kínlódik, mint én. Ugyanúgy gyötrődik munka közben, amíg nem érzi, hogy megoldott valamit..."

AZ ALKOTÁS

Az alkotás mindig gyötrődés és mindig boldogság. Van valami, amitől fél? Igen, van: „Mint a Damoklész kardja, úgy lebeg a fejünk felett *a számítógépek bevonulása az épülettervezésbe.* Nem vagyok a gép ellensége, típusdolgokban sokat segíthet az embernek. De úgy érzem, amit az ember tervez, annak *fő eleme a humánum. Ki tudja ezt a gépbe táplálni?!"*

Most, a tanszék együttesében a Testnevelési Főiskola új épületcsoportjának tervein dolgozik. Égbe nyúló toronyépületek, széles, levegős sportcsarnok, csendes, szeparált kollégium. A terület kicsi. Nem gond ez az alkotónak? Villan a szeme: *„Szeretem a gondot, mert ösztönzi az embert, hogy érdekesebb, modernebb megoldásokon törje a fejét.* Gond nélkül nehezen születik olyasmi, ami nem sematikus..."

Sárdi Mária

Esti Hírlap 3
1969. október 10, péntek

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Gergezán Pál

MAGYAR HÍRLAP
Budapest

1970 MÁJ 1 4

Befejeződött a Nemzetközi Vadászati Tanács ülése

Szerdán véget ért a *Nemzetközi Vadászati Tanács* (CIC) idei közgyűlése, amelyen 25 országból 150 delegátus vett részt. A közgyűlés szerdán *nyolc* szekcióban időszerű problémákat vitatott meg. Így került sor a vadgazdálkodásban elért *tudományos eredmények* ismertetésére. Megvitatták a *hegyi vadászat* jelenlegi helyzetét, élénk érdeklődés mellett zajlott le a *vadászkutya bizottság tárgyalása*. Afrika vadállománya az elmúlt években jelentősen megritkult, az egyik bizottság arról tanácskozott: hogyan lehet megvédeni a trópusi vadállományt. A trófea-bizottság tanácskozásán hazánkról is nagyon sok szó esett, hiszen 1971-ben Budapesten rendezik a *vadászati világkiállítást*, a világ legértékesebb *trófeáit első ízben mutatják be együttesen fővárosunkban*. A vadászati szakemberek a vándormadarak védelméről is tanácsl[illegible]. Megállapították, hogy a *fürj, a vad*[illegible] *a vadréce* pusztulása aggasztó mém[illegible] öltött.

Végül szóba került *A vadászat* [illegible] *szetben* című téma is. Nagy el[illegible] aratott a szekció tagjai között C[illegible] *Pál* magyar festőművész vadásza[illegible] képeinek bemutatása.

A közgyűlés *dr. I. G. van Ma*[illegible] nök zárszavával ért véget, majd[illegible] kozás részvevői megtekintettél[illegible] *gyarországi vadászatokról kész*[illegible] *filmet*.

Dr. I. G. van Maasdijk, a [illegible] Vadászati Tanács (CIC) elnöke[illegible] Hotel Duna Intercontinentalb[illegible] adott a tanács idei, budapes[illegible] sén részt vett delegációk tis[illegible]

ncéjében ma-
álik szilárd
Milyen várat
gőre égetett
vel megjelöl-
A kérdés
Bihari Sán-
ár említett
sz kötetével
ádás magas-

magatar-
ezettsége is
. E magas-
ugyan, de
lkövetkező
tudtunkra

R. J.

lentek meg versei. Első k
1947-ben adta ki. Hangja cs
szomorkás, meditatív. Jelle
tájköltő, Vas megye, Szomb
a szűkebb pátriája. Vers
módszere: a megélt látván
érzékelt jelenség analizálás
egészítve a többnyire kr
szubjektív tanulsággal. Eré
őszinteség és közérthetős
ebből erednek negatívuma
túlzott egyszerűsítés, a s
már a szájbarágásig direkt ma-
gyarázkodás. Amit mond, igaz, de
kifejezésmódja kissé avitt, érzel-
mes. Bár többnyire szabad verset
ír, sorait szimmetrikus formákba
kényszeríti, s néha ez is keresett-
nek, erőszakoltnak hat. Kötete
ajánlásokkal van teli, mert min-
den témájához társat keres, aki-
vel megosztja a látványt, akit lá-
zasan kényszerítene arra, hogy
nyosság, értelmes erőfeszítés. Er-
zi ezt a veszélyt maga is, s hogy
küzd ellene, az kiderül a kötet
záróverséből, a *Valaki győzött*
címűből. Ebben fölcsillan a biza-
lom, s a költő megosztja hitét,
szeretetét az arra igazán érdeme-
sekkel, azokkal, akik helyett a
„munka nagyját" ma sem végzi
el senki. De, hogy a hangját meg
is hallják, akikhez szól, szét kell

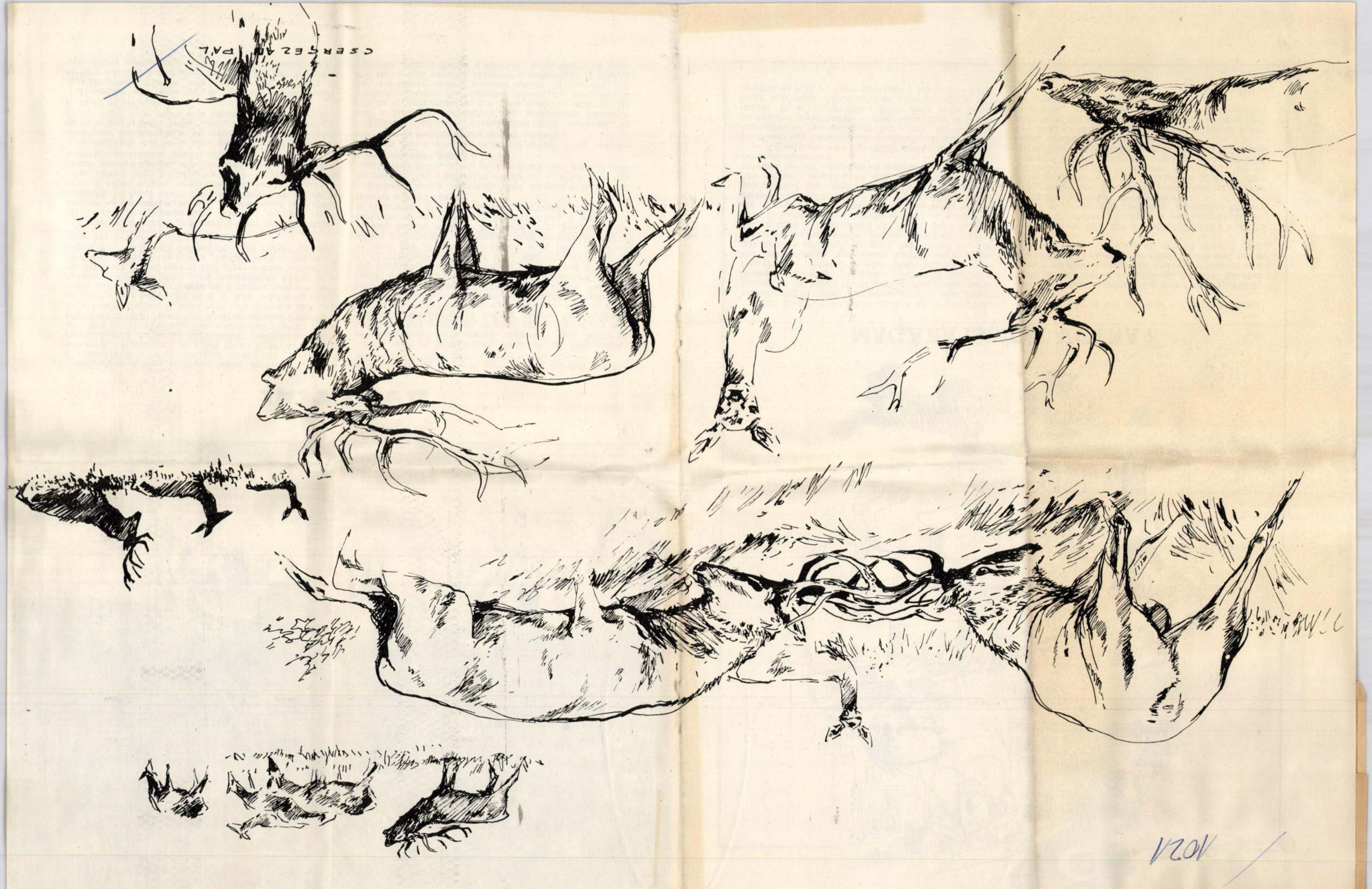

JAJTANYA

Helységnévtárban, térképen hiába keresnéd! Azokon a részletes térképeken, amelyek akkoriban járták sem szerepelt, csupán csak ez a két betű: J. H., és felettük szarvasagancs. Ez pedig vadászlakot, erdészházat jelentett. Hát ez volt Jajtanya, meg a körülötte elterülő ártéri erdőségek a Duna mentében, odalenn valahol Pörböly és Báta között. De már a neve nem volt ráírva a térképre, az csak a nép száján élt és él is még mindmáig. Hogy mitől Jajtanya? Miért kapta ezt a furcsa nevet — nem tudtam kideríteni. Hogy nem mostanában kapta, annyi bizonyos. Talán valami régi jáger-erdész lakóját beszorította oda az ár és elvitte jószágát vagy az istennyila vágott bele és leégett valamikor — ki tudja? De hogy nagy baj történt ott, az nyilvánvaló.

A vadászbabonában szigorúan hittem világéletemben. Megkezdett útról vissza nem szívesen megyek, legfőképpen ha vadászni indultam. A jókívánság meg minél rosszabb — antul jobb! Így tartottam már akkor is, azon a régen elmúlt szeptemberben, amikor jószerencsém először arra a baljós nevezetű helyre vitt. Még hozzá szarvasbőgésre! Az csak szerencsét hozhat számomra, vadászáldást. Hozott is!

Egymagában már az is nagy szerencse volt, hogy odavetődtem. Kiváltképpen az meg, hogy szarvasbőgésre kaptam meghívást: ritka, nagy, kivételes szerencse! Olyan nagy, hogy azóta sem kaptam. Ez volt az első — és talán az utolsó is.

Akkoriban már nem voltam járatlan a szarvasvadászat dolgában. Lőttem már bikát, nem is egyet, de mindet odahaza a Hanyban, amely akkoriban közismert volt silány szarvasairól. Inkább csak váltóvad volt a szarvas nálunk, ott nem igen bőgött, egy-egy koronás bika láttán kivert a verejték a vadászláztól.

Most meg itt vadászhatok, bőgéskor, az erős szarvasok hazájában! Mert annak számított már akkor is, holott a bikák akkoriban távolról sem voltak olyan erősek, mint manapság. És milyen nagyon kedvemrevaló volt ez a meghívás! Nem egy bizonyos bikára szólt, amelyhez odavezetnek és amelyet azután meglőhetek, hanem kedvem szerint választhatok egyet. De csak egyet! Saját ügyességemen — és szerencsémen — múlik, hogy az milyen erős lesz. A terület kicsi volt, még az akkori fogalmak szerint is — alig négyszáz holdnyi —, csak egy jó bikát volt szabad rajta lőni. És kísérő nélkül kell majd vadásznom, a saját emberségemből — ez még inkább tetszett! Méghozzá, hogy kint az erdőn tanyázhatok egy álló héten át, magamban, a már akkor is lakatlanul álló Jajtanyán, a szarvasok között — ez tetszett a legjobban.

Rekkenő meleg szeptembereleji délután érkeztem ki az erdőre. Úgy emlékszem mindenre, mintha csak tegnap történt volna. A nap még magasan járt, de már széltében-hosszában bőgtek a bikák.

Velem jött a pörbölyi erdész is aznap, hogy bekvártélyozzon és megmutassa a terület határát.

Nádtetős vályogház, fűzvesszőből font kerítéssel, ez volt a jajtanyai „vadászlak". A valóságban hiányzott fölötte a szarvasagancs, azt csak a térkép mutatta, de körülötte viszont volt szarvas. Bőven! Az fontosabb is volt számomra, mint a parádés szállás. Jó kvártély, földes szoba, oda vetettük szénából a derékaljat. A falakba szögeket, azokra került a cókmók, betyárbútor. A polc-

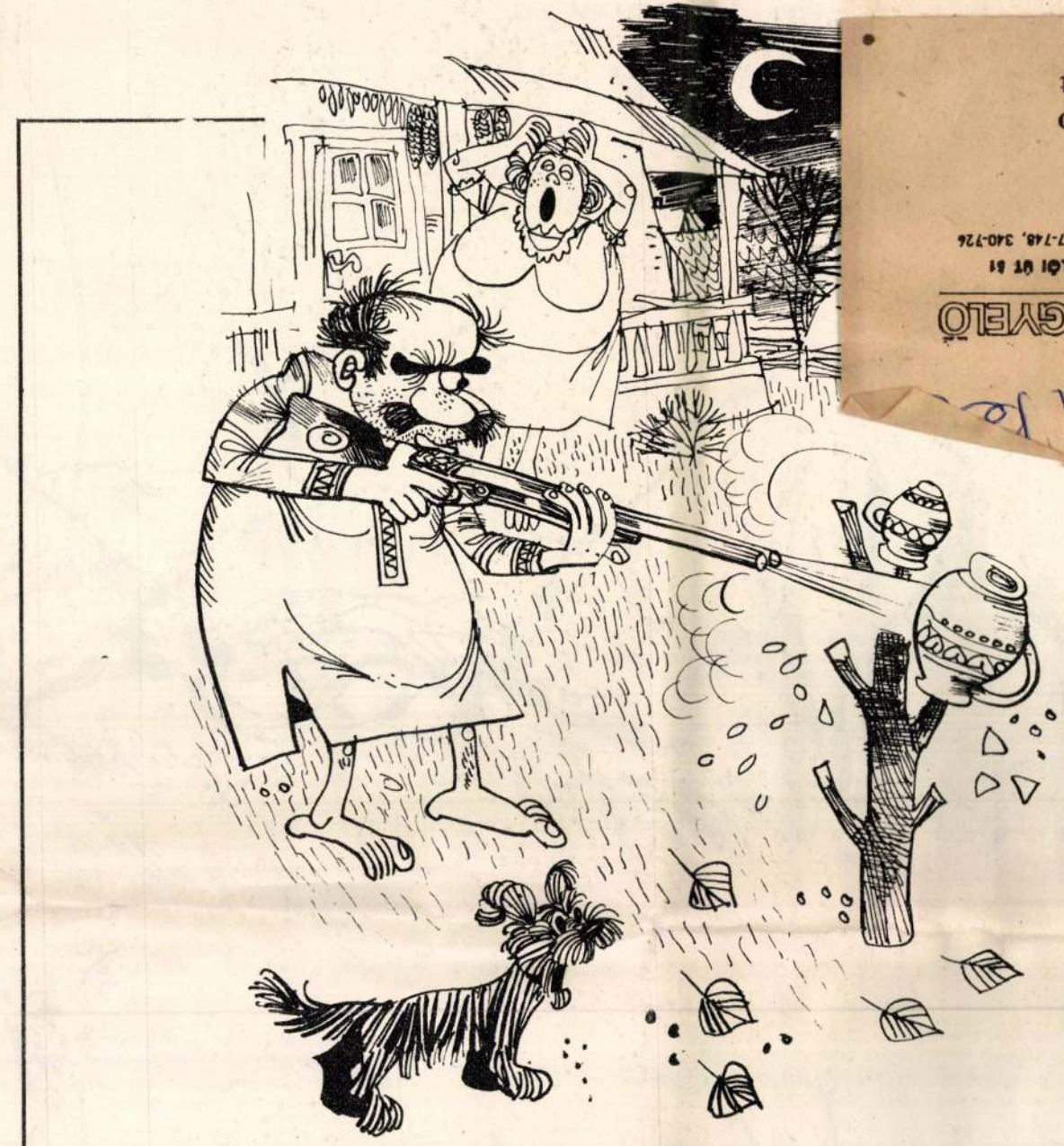

MAGÁRA ISMERT VOLNA?

Egyik kora őszi napon — amikor az idegeink már szakadoztak a városi élet tempójától — Beke József tápiósülyi Tsz elnök és Magyar József erdész barátaimmal bevettük magunkat az erdő sűrűjébe. Hangtalanul tapostuk az avart késő délutánig, amikor letelepedtünk egy jókora kantűz mellé szalonát sütni. A kellemes, de csípős őszi széltől és a tűz melegétől kipirult arccal, gyerekes örömmel forgattuk nyárson a szalonnát a tűz fölött. Beke és Magyar jó barátok lévén, mindig élcelődtek, csipkelődtek egymással. A nevezetes napon is békés beszélgetéssel kezdődött a tere-fere, főleg néhány gyengén működő Tsz nagyhangú elnöke kapott nem éppen elismerő osztályzatot, míg végül Magyar Józsi bátyánk kezdett nagy hévvel mesélni egy nem mindennapi történetet.

— Képzeljétek van Gödöllőn (tehát nem Tápiósülyében) egy hangoskodó, beképzelt, de annál gyámoltalanabb, tehetetlenebb Tsz elnök, aki — valamennyiőnk szégyenére — még vadásznak is vallja magát. Ez a szerencsétlen flótás nem vette észre, hogy a felesége csináltatott az udvarra egy új köcsögfát, és éjjel az ijedt természetű kis puli — hallva a köcsögfán a szél zörgését — éktelenül ugatni kezdett.

Amikor Józsi bátyánk idáig jutott a rendkívül kimért, jól érthető mondokájával — Beke barátom kezében megállt a szalonnás nyárs, mereven és egyre sápadtabban nézett a mesélőre. Én mit sem sejtve nógattam, hogy mondja már tovább, mire ő folytatta:

— Hát igen. Ez a díszes elnök felébredt a kikutya végtelen üvöltésére, felkapta a vadászpuskáját, kiszaladt az udvarra és ijedtében pozdorjává lőtte a köcsögfára akasztott cserépedényeket...

Magyar be sem fejezhette mondokáját, mert Beke szalonnástól tűzbe vágta a nyársat, felugrott, az egyház összes szentjeit és Magyar valamennyi le- és felmenő rokonait emlegetve, mintegy felbőszült bika úgy ordított. Végül felém fordult, gyerekes, bűnbánó arccal, reszkető hangon vallotta:

— Hidd el Miska: nem igaz, nem lőttem rá a köcsögfára. Hogy utána mi történt, arra már nem igen emlékszem, mert hasamat fogva nevetőgörcsökkel hemperegtem a sárguló őszi fűvön.

Mi—Ko.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONITOR
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
NIMROD
Budapest

Csergezán Pál

grafikái az alanti mű terjedelmének kötöttsége következtében nem szerepelnek abban.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 22 l.

MDK

Gergerán Pál, grafikus

A Zabmunk zenét c. kötet

egyik illusztrátora.

R. Y.: Zenei könyvek az ifjúságnak 7.

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 29.

Csergezán Pál, grafikus

L. Rózsa Endre

-s-: Hamis kósza?

9.

Élet és Irodalom Bp. 1983. ápr. 22. XXVII/16

Csergezán Pál

Csergezán Pál festőművész képeiből nyílt meg kiállítás pénteken a Mezőgazdasági Múzeumban.

Magyar Nemzet 1984. III. 24.

MDK

Czergezán Pál, grafikus

Antalffy Gyula: Börzsöny c. könyvét illusztrálta rajzaival.

Szij Rezső: Könyvek a Dunakanyarról
418-421. l.

A KÖNYVTÁROS, BP. 1963. július XIII/7

Csergezán Pál

~~Hbert - Vargha: „Miért nép?" c. könyve~~

Földes Péter: „Az ősidők regénye" c.

műve illusztrációit, barkoló és kötés-

tervét kénétette

Digalott („Nép magyar könyv. 66")

Magyar grafika 1967 m. n.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 AUG

Csergezán Pál

NIMRÓD
Budapest

A Diana című olasz vadászlap júniusi száma életrajzot és ismertetést közöl Csergezán Pál festőművészről — bemutatja olvasóinak a művész néhány kiváló festményéről készült fénykép-reprodukciót is. A bemutatott reprodukciók: a Horst Altgeit úr tulajdonát képező „Verekedő hikák", — az Ernst Tribull úr tulajdonát képező „Őzbak" és Hettier de Boislambert úr tulajdonát képező „Foglyok a hóban".

Dr. K. I.

21

13. *Elhozás mélyvízből:* Mélyvízbe m
csát a kutyának parancsra ki kel
san ülve átadni. Ha a parton elő
rázkódna az értékelésnél 1 pont le
tás közben mélyvízbe lőtt kacsát
úgy a 13. pont alatti követelmény
már nem kell kívánni.

MDK

Csergezán Pál, grafikus

Bársony István könyvét illusztrálta.

Gönczi Imre: Bársony István: Erdőn-mezőn

178.

A KÖNYVTÁROS, BP. 1963. március

XIII/3

A tudós és az építész

Erich Mendelsohn Einstein-tornya, Postdam, 1921

A német expresszionizmus csúcspontja, Mendelsohn Einstein-tornya ma a potsdami Asztrofizikai Intézet egyik épülete. Mendelsohn 1920-ban kapott megbízást, hogy csillagvizsgálót tervezzen a postdami erdőbe, ahol Einstein relativitás-elméletének asztrofizikai aspektusai vizsgálhatók.

AZ ÉPÍTÉSZETI feladat olyan igényt szolgált, amelyre addig nem volt példa. A megbízó eredetileg egyszerű kialakításban, funkcionális épületben gondolkodott, nem számított építészeti értelemben is újdonságra. Eleinte csak a belső terek kialakítása volt a feladat. Mendelsohn azonban újraértelmezte a torony egész koncepcióját. Olyan házat tervezett, amely legalább annyira különleges és radikális, mint az alapját adó Einstein-elmélet. A torony egycsapásra világhírűvé tette építészét, és a kortárs építészet, a két háború közötti német művészet egyik kimagasló egyéniségévé avatta.

A torony egy kupolával fedett csillagvizsgálót és egy földalatti laboratóriumot foglal egységbe, háló- és munkatermeket, s egy szokatlan optikai eszközt: egy elmozdíthatatlan, vertikálisan beillesztett teleszkópot. A kényes tárgy elhelyezésének feltételei és a többi tudományos berendezés döntően meghatározta a homlokzatot és az alaprajz szervezését. Mendelsohnnak először csupán megfelelő védelmet kellett kialakítania ezek számára. A fiatal és akkor még alig ismert építész itt először tudta megvalósítani forradalmi építészeti elképzeléseit. Szilárdan hitt abban, hogy a vasbeton az új művészi kifejezés építészeti eszköze lehet. És miután az építkezés kiemelt költségvetést élvezett, az új anyagot addig nem látott helyzetbe tudta hozni.

Addig Mendelsohn csupán papírra vetette fantasztikus építészeti látomásait, de a gyakorlatban nem volt alkalma megvalósítani őket. Az Einstein-torony építése közben azonban megtapasztalta a vasbeton hátrányait is. A torony szabálytalan formái különlegesen bonyolult vázszerkezetet igényeltek. A gazdasági válság nem kedvezett az anyaggal való költséges kísérletezésnek. A menet közben történő anyagi megszorítások miatt Mendelsohn a földszint fölött már mindenütt téglával helyettesítette a vasbetont. De nagyon ügyelt arra, hogy a kétféle anyag homlokzati hatása egységes legyen, így kaphatta az épület karaktere azt a monolit megjelenést, ami azt sejteti, hogy az egész vasbetonból készült.

A szükségszerű anyagváltás az építkezés közepén nem hagyott időt az építésznek arra, hogy a terveket a végső állapot szerint alakítsa át. Maga kivitelezés leginkább a vályogépítés technológiáját idézte, nagy szerep jutott a kézműves módszereknek is. Egy addig nem ismert, új anyag-formázó építőmetódusnál ez nagy hibalehetőséggel járt együtt. A tégla-vasbeton kombináció nagy változatosságot okozott a falak vastagságában, ami idővel súlyos problémákat okozott: a nedvesség ugyanis különféle módon támadta meg a két anyagot.

Már a torony elkészülte után öt évvel javításra volt szükség, ezt a munkát még maga Mendelsohn felügyelte. Azóta rendszeresen kellett javítani, külső burkolatot cserélni, legutóbb 1999-ben történt nagyobb felújítás. Az, hogy Menseldohn soha többé nem tervezett még hasonlót sem az Einstein-toronyhoz, azonban nem a kísérletező kedv kudarca, hanem feltehetően annak a közvetlen tapasztalatnak köszönhető, hogy az építés közben, a helyszínen öntött betonelemek jócskán túllépték a beruházás anyagi korlátait.

Az épület külső megjelenésében a legizgalmasabb részletek az áramló íves kanyarulatok, a konvex és konkáv homlokzati formák, melyek miatt inkább szoborhoz hasonlít, mint épülethez; alakja a kritikusok megfogalmazása szerint „elsüllyedt tengeralattjárót idéz, egy szfinx kitárt karjában". A minden oldalán kiugró kitüremkedések esőcsatorna kifolyók. A kerek

sarkokban áramvonalas fülkékben kétszárnyú, lekerekített ablakok nyílnak. Sok címkét kapott a művészettörténészektől: nevezték már megtestesült modernizmusnak, az expresszionizmus legtökéletesebb példájának, az építészeti egyediség szószólójának. Mendelsohn – máig érvényes – megfogalmazása szerint: az Einstein-torony maga a dinamizmus.

Az intézményben 1924-től indult be – akkor még Einstein vezetésével – a tudományos napkutatás. Ma nemzeti műemlék, évente egyetlen napon látogatható a belseje.

A korabeli anekdoták szerint Einstein konzervatív ízlésű polgár volt, nem túlzottan tetszett neki az épület. Miután végigvezették a kész csillagvizsgálón, egyetlen szót suttogott az építész fülébe: „organikus". Most, hogy 2005-ben az egész világ Einstein évét ünnepli, az építészet is felmutathatja azt a kincsét, amelyet – tetszett vagy sem – mégiscsak Albert Einsteinnek köszönhet. A 99-es felújítás óta a legkorszerűbb méréstechnikával folyamatosan ellenőrzik a kísérleti szigetelés hatékonyságát.

Götz Eszter

Cserhalmy József

1922-2005

NYOLCVANHÁROM éves korában elhunyt Cserhalmy József építész. Győr városképe szegényebb lenne épületei nélkül: életműve ma már építészettörténet. Nagykanizsán született 1922-ben, 1941-ben a győri bencéseknél érettségizett és 1946-ban a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett építész diplomát. 1950-től nyugdíjba vonulásáig a Győri Tervező Vállalatnál tevékenykedett. Első megvalósult alkotása, a Bercsényi Miklós Szakközépiskola a Rábca egykori medrének látványát zárja le: historizáló architektúrájának tégla- és kődíszei alkotójának finom igényességét bizonyítják. A modern építészethez való visszatérést a Szent István úti lakóház tervezése (István út 47-49.) jelentette. 1962-1963 között Angliában működött. Szigetországi évei nagy hatással voltak pályájára: az ott szerzett tapasztalatok megerősítették hitét a modern építészetben. Friss gondolatait Győr Belvárosában valósította meg. Az Árpád út 50. számú magasházon a látszóbeton alkalmazásának gazdag lehetőségeit használta ki. 1964-ben alkotótársaival együtt tervezte meg a Hungária tömb rekonstrukcióját és a városcentrum központi irodaépületét (1969-1971) – utóbbiban a Megyei Önkormányzat és az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság kapott helyet (Árpád út 32.). Győr környezetében kifejtett sok évtizedes alkotómunkásságát 1972-ben Ybl Miklós-díjjal ismerte el az építész társadalom. Az ő alkotása az Arany János utcában felépült, népszerű „Modellház". 1968-1971-ben társtervezője volt Sopronban a mai Hotel Szieszta épületének: a teraszos Lővér körúti üdülőház a város arculatának jellegzetes motívumává vált. 1980-ban a mátraházi OKISZ üdülő tervei készültek el rajzasztalán. Nagy tehetségű, igényes építész volt. Szerény mosolyú, csendes, elmélyült gondolkodó, szerteágazó tudású humanista: igazi példakép. Munkái korának legmagasabb építészeti minőségét képviselik. Barátai, tisztelői, munkatársai és tanítványai augusztus 24-én a győri, Szabadi úti új köztemetőben vettek búcsút Tőle.

Winkler Gábor

TÁRSASHÁZ, GYŐR, ÁRPÁD ÚT 50.

TÁRSASHÁZ, GYŐR, BARTÓK BÉLA ÚT – WESSELÉNYI UTCA SAROK

TÁRSASHÁZ, GYŐR, SZENT ISTVÁN ÚT 47-49.

FÁTAY TAMÁS-CSERHALMY JÓZSEF: GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT ÉS ÉSZAK-DUNÁNTÚLI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG SZÉKHÁZA. GYŐR, ÁRPÁD ÚT 32-34.

NIMRÓD
1976 5

1976 5

NIMRÓD

A MAGYAR VADÁSZOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

MÉG MINDIG SOK AZ ŐZ!
Fácánpárbaj
Gyerekek
Forgószék
Lőporszaruk

nem lehet
mindig nyitva
a szeme...

...DE KÖTHET

NYARALÓBIZTOSÍTÁST!

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 5

NIMRÓD

Csergezán Pál

hőség volt. Ezenfelül a mászkálás, bujkálás és a nagy

csak estétől

noha öt golyóba és egy puskaagyba került.

1021

Csergezán Pál festménye.

Nagygyörgy Sándor felvétele

... kakukk, ... és a borús, nedves derengés egykori zólyomi cserkészeteimet juttatta eszembe. Legnagyobb disznómat, egy hatalmas vadkant, Zólyomban ilyen sötéten borús és kakukk szótól hangos hajnalon lőttem. Azután, hogy megvirradt és a felhők mögött látatlanul a nap is felkelt, a gerlék gurrogása és a perlekedő rigók csirregése vegyült a sok kakukkszó közé.

Fél 5-re járt az idő. A Hosszúmezőtetőn, rézsút fölöttem egy nyúl jött nagy sietve felém, majd ugyanabból az irányból jövet, rigók röpködtek ijedten bokorról bokorra. — Ugyan, mi lehet az oka ennek a nagy ijedtségnek és általános menekülésnek? — gondoltam magamban, de mindjárt meg is láttam a riadalom okozóját. A tetőn hosszat, ugyancsak fürgén mozogva, mintha kergetnék, iparkodott felém egy jókora kan. A puszta dombélen futó fekete, bozontos alak háttere a felhős égbolt volt; a vadász szívét megdobogtató, nagyszerű kép.

— A szilosi remete... tegnap este elhibáztam... a zivataros sötét éjszakában messzire elcsavargott és valahol a mezőn megkésett, hogy olyan sürgős most a dolga... hazasiet a Szilosba! — kergetőztek fejemben a gondolatok.

A disznó nekem tartva lekanyarodott a dombhátról. Ilyenkor ugyan célszerűbb a puskáról a távcsövet lekapcsolni, de erre nem értem rá és azzal vesződtem, hogy a bokrok között gyorsan mozgó, sötétszürke alakot a távcsőbe kapjam. Vagy 70 lépésnyire volt tőlem, amikor a célzókereszt végre egy pillanatra a váll-lapján állt és megérintettem a ravaszt. De ugyanakkor egy gyors mozdulattal irányt változtatott és éreztem, hogy kissé elkésve, csak bordái mögött lövöm meg. A disznó visszafordult és arrafelé menekült, amerről jött — közben gyorsan ismételtem, kapásból lőttem, de második golyóm célt tévesztett — aztán a domboldalt borító magas cserjék között eltűnt.

Az érdekes, izgalmas jelenet csak néhány másodpercig tartott; hirtelen következett be és egyszerre szakadt vége. Előtte és utána semmi sem zavarta a madárszótól hangos reggel békés hangulatát. Nem tehettem egyebet, tovább várakoztam, noha a kétkedés nyugtalanító érzése keresni, nyomozni hajtott volna. Nemsokára megjelent a vadőr. Meghallotta lövéseimet és mindjárt megkérdezte:

Aztán megje... bőven találtunk ... vettük a csapát ... vallott. — Ez a ... —, még néhány ...

Hogy a várak ... vadőr lement a ... rült az idő, melegen sütött a nap, s a fáradt nevetésre, sütkéreztem és türelmetlenül vártam, hogy nekiláthassak a másik disznó keresésének is.

Délelőtt 9 óra lett, mire a vadőr a szekérrel megjött és hozzáfogtunk a munkához. Lövésre kész puskával a kezemben, az alacsony, ritka csalitosban követtem a vércsapát, míg csak a rálövés helyétől körülbelül 200 lépésnyire olyan magasabb fiatalosba nem értem, amelyben négy-öt lépésen túl nem lehetett látni. Noha nem kételkedtem, hogy a kan elfeküdt benne, attól tartottam, hogy még életben van és elzavarjuk. A csapáján talált májvérből és béltartalomból olyan sebzésre következtettem, amely talán még nem okozta kimúlását.

Hogy az esetleges sebágyból felugratott, menekülő disznót még lövésre kapjam, a keresés folytatását a vadőrre bíztam, kikerültem a vágásból és a lejtő alján, a szekérúton, tudott forgója mellett elálltam az útját. Helyemről ráláttam a domboldalra, ahol a vadőr az embernél magasabb cserjék között láthatatlanul bujkált. Meghagytam neki, hogy sörétes puskáját töltse golyóra, hogy a netán támadó kan ellen védekezni tudjon.

Még csak 50 lépésnyire hatolt a bozótba, egyszerre néhány rövid, kemény röffenést, majd zörgést hallottam, kövek gurultak, egy helyen megrázkódtak a cserjék, majd a vadőr kiáltását hallottam: — Megy ám visszafelé!

Csak a dombháton át mehetett ki látatlanul a sűrűségből. De fölfelé nem ment, lefelé nem jött, csörtetésének zaja hamarosan megszűnt, tehát valahol üldözője közelében állhatott meg.

Nemsokára láttam, hogy a vadőr felkapaszkodik a dombtetőre, legmagasabb pontján megáll és lenéz felém. Magamhoz intettem. Amikor hozzám ért, azt mondja: — Nagyon dühös, goromba állat! Nem merek még egyszer bemenni hozzá; nekem rontott, a puska kétszer csütörtököt mondott, s ha nem ütöm orron a fegyvercsővel, bizony csúffá tesz. Puskám agya eltört,

MDK

Csergezán Pál, grafikus

Dékány könyvét
illusztrálta.

Vámosi Pál: Dékány, András: A gyöngyhalászok
titka 498. l.

A KÖNYVTÁROS, BP. 1962. augusztus XII/8.

M.D.K.

Csergezán Pál
festő

A Magyar Lélekben illusztráló
művész -

Szíj Rezső: A Magyar Lélekben és a képzőművészet
Művészet, 1963. június – 20 lap

MDK

Csergezán Pál

Lovak, rk.

VIII. M. Képzőmüv. Kiáll. Mücs. 196o. ápr.

MDK

Csergezán Pál

Plakátművészeti Kiállitás Ernst Múzeum 1953.
Kat.

mdk

Csergezán Pál

Kajza

Csapó György: Miért nem mondja el (e írásokat)

Ország-Világ 35. sz. 1961, 16l

Csergezán Pál

Bölény - rézkarc Bp.1961.
95x140 mm. 70.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/
O.Sz.K. kiadványai Bp.1965.

228.1.

Csergezán Pál

Szövetkezeti cséplés - rézkarc Bp.1962.
295x385 mm. 67.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/ O.Sz.K. kiadványai Bp.1965. 215.1.

mdk.

Csergezán Pál

rajza

Uj Szás. 1962 3. sz 266.l

MDK

Csergezám Pál

Készítette Taaneskó Ödön: Zempléni hegység című könyvének illusztrációit.
(Bibliotheca kiadás.)

Könyvek közöt.

Érdekes Ujság, Bp. 1958. november 15. 14. l.

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Sziráky Judit: Tragédia?)

Nők Lapja, Bp. 1958. január 16. [10.l.]

CSERGEZÁN PÁL

Magyar vadászirodalom

Képeskönyve

Scheiber um 1484-85 in

anciscus Iunius den Corvina-
ticinio somniorum
t Bibl., 2. Aug. 4°), und
x Priscianus Lydius
t Bibl., Cod. 10. Aug. 4°).

enaiss. in Ungarn 1458-1541
n 1982;
onyi, Bibliotheca
;
rica II, Bp. 1993, Nr 2793

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Szemczei László: A néma dmor.)

Nők lapja, Bp. 1958. január 30. [9.l.]

Csergezán Pál

A kulturális eseményeket ismertető rovatában közli a lap:
Fuggerth Ferenc iparmüvész tüzzománc kiállitását a Ferencvárosi Pincetárlaton május 28.-án,
Csergezán Pál festőmüvész és Orsai Kiss Zoltán szobrászmüvész kiállitását a nagymarosi Müvelődési Házban junius 5.-én nyitják meg.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 29.
XX. évf. 22. sz. 8. lap.

CSERGEZÁN PÁL grafikus
, 1910

A Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszakán végzett Varga Nándor Lajos növendékeként. A harmincas évek óta jelentkezik munkáival a közönség előtt. - Fő területe az illusztráció, de jó képességü művelője a sokszorositott grafikának is. Előadásmódja közérthető, realisztikus, elsősorban város- és tájképeket készit.

Művészéletrajzok 1975

Czergezán Pál, festő

L.: Olcsai Kiss Z.

— : Hír

Ø 14.

Népszabadság, Bp. 1976. jún. 6.

Gergezán Pál

Grafikái (repr.)

Nimród, 1972. szept. (?)

Özv Cserey Jánosné Muzeum alapító

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.

577-582. l.

Bruday Árpád: Muzeum aink multja és jelene.

Özv Cserey Jánosné szül Zathureczky Emília muzeum alapító

Pásztortúz, 1929. 8 sz.
189. l.

A sepsiszentgyörgyi Szihely Muzeum
50 éves jubileuma

Özv Csevey Jánosné szül. Zathureczky Emilia muzeumalapító

Pásztortűz, 1929. 20 sz.
477.l

Dr. Görög Ferenc: A Székely Nemzeti Muzeum Emlékkönyve.

Cserey Ede, építész gyűjteménye III. 232

Muz. Kvt. Ért.

Dívald K.: A Besztercebá-
nyai Muzeum Kalauza.
Bp. 1909. 5. l.

Cserey Ede
építész

mDK

Cserey Farkas,

már 1807-ből úgy emlékezik meg Neuhauser Jánosról mint "Erdelyben az első festöről", ki épp most fejezte be Bruckenthal gubernator arcképét"mely mint irják, igen szep munka". De 1812-ben ,igaz,hogy Neuhauser nevet emlit,"..ö nem egyéb, csak egyfestö .. azaz nem artista a maga fachjába"...
/ V.ö. Kazinczy levelezése V.k.257.-VI.k.9.lap,-IX.k. 482.l.-X.k.41.-63.-85 és 98.lapokkal./

B.J.: Regi magyar festök.
Müvészet. 1910. 231-234.l.

Cserey J. M.D.K.

(bélabányai) építész

terverta a zólyomi ízr. hitkörség „díszes új" templomát, melynek építésével Ridolfo Giovanni olasz vállalkozót bízták meg

Vállalkozók Lapja. BP. 1893. XVI.évf.

máj. 7. sz. 3. old.

MDG

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Kaffka Margit: Péter délutánja.)

Bp.
Nők Lapja, 1958. december 4. [10–11. l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Máriássy Judit: Majomgyerek.)

Nők Lapja, Bp. 1957. augusztus 1. [12-13.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajzai (illusztrációk) repr.

(Domenico Rea: Szerelem ▦ Procidám.)
(Boleslaw Prus: Vakáció.)

Nők Lapja, Bp. 1957. augusztus 8. [10-11.l.]

Cseregzán Pál MDK

Lovak, rézkarc

Mücsarnok 1960. VIII. Magy. Képzőm. Kiáll.

Csergezán Pál, grafikus

Dékány András: Matrózok, hajók, kapitányok c. könyvének német kiadásához készített rajzokat.

— : Kis híradó

2.

MDK

ESTI HIRLAP 1966 dec. 14

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Katherine Mansfield: A te nagy szíved.)

Nők lapja, Bp. 1958. március 20. [10.l.]

Csergezán Pál

Ferete István: Hu i könyvét ilusztrálta (emlitve)

Nagyvaja 1966 nov. 26 2 old.

Csergezán Pál

Illusztrálta: Földes: A ösidők regénye c. könyvét (emlitve)

Nájnava 1966 dec. 24 2 old

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Gellért Endre: Üveghúz.)

Nők lapja, Bp. 1958. március 27. [10.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Bodó Béla: „Tépett szó".)

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 26. [12. l.]

MDK

Csergerán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Polgár István: Megaláztatások.)

Nők Lapja, Bp. 1957. október 17. [12. l.]

MDK

Csergerán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Máriássy Judit: Én és [redacted] Párizs.)

Nők Lapja, Bp. 1957. október 31. [12-13. l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Móricz Virág: Árnyék.)

Nők Lapja, Bp. 1937. november 14. [10-11. l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Palotai Boris: Emlék.)

(Nők Lapja, Bp. 1958. május 8. [10.l.]

CSERGEZÁN Pál

Vinogradov: Paganini, könyvcimlap

Fedor Á: A könyvek köntöse

Művelt Nép 1955 VI évf 27 sz. julius 3, 7 l.

Csergezán Pál
Illusztráció, ceruza

Nyári Tárlat. Ernst Múz. 1954. jul. 7 l.

MDK

Csergezám Pál

rajza (illusztráció) repr.

(Ernest Hemingway: Tíz indiánm.)

Nők Lapja, Bp. 1958. május 15. [10.l.]

MDK

Csergezán Pál

rajza: Nágya Petrovna – repr.

(A jégsziget amazonja.)

Ország-Világ, Bp. 1958. május 21. 17. l.

MDA

Csergezán Pál

tajza (illusztráció) repr.

(A jégsziget anatomja.)

Ország-Világ, Bp. 1938. május 28. 17. l.

Csergezán Pál

Gyermekek számára készült diafilmeket illusztráló grafikusok munkáját bírálja Vadas József: "Képártalom" cimmel. A Diafilmgyártó Vállalt kiemeli az itt felsorolt grafikusokat, s ez ellen tiltakozik a kritika. Bírálja a tankönyvek grafikusait is Bencze László, Benkő Sándor, Bényi Margit, Bognár Magda, Czeglédi István, Fekete Edit, Köpeczi Bócz István, Mész István , Németh István, Rogán Miklós, Sóti Klára, Tankó Béla, Zórád Ernő.
A tankönyvek grafikusai: I.oszt.:Rogán Miklós, II. oszt. olvasókönyv: Reich Károly, III. oszt. olvasó könyv Kass János, IV. oszt. Irodalomkönyv: Szecskó Tamás, V. és VI. oszt. olvasókönyv: Cergezán Pál és Görög Rezső, a Munkalapok c. kötet illusztrátorai: Boromissza Zsolt és Démuth Ágnes.
A Vadas-kritikát lásd: Reich Károly nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 27 26. XXI. évf. 48. sz. 3. lap.

Csergezán Pál, grafikus

vető). — Gál Pál: Érdekes gépek. Ismeretterjesztő képeskönyv, Csergezán Pál rajzaival. 2. kiad. Bölcs Bagoly-sorozat — A gyermekvilág csodái. Szerk.: Fenyves György (Móra).

—: Hú

8.

Népszabadság, Bp. 1980. jan. 11.

Csergezán Pál, grafikus

L: Reich Károly

-: Pim palin köpenye 2

Esti Hírlap,

Bp. 1979 felix. 16.

CSEREY József festő

Nadinka c . képe 1922

Polgári lakáskultúra a századfordulón. Összeáll. és bev. Hanák Péter. Bp., 1992

81.

katalógusának bevezetőjében igen finoman *Kovalovszky Márta* is megfogalmazta ezt a tényt. Mint írja: „A magyar textil nagy korszaka csaknem negyed százada kezdődött, és már évek óta véget érni látszik." A bemutatott anyagra tehát leginkább a megállapodott jelző illik, mégpedig azért, mert bár színvonalas munkát többet is találunk a kiállításon, új stílusú és szellemiségű alkotást viszont keveset.

A magyar textilművészet felvirágzása, mint köztudott, a hatodik évtized végén kezdődött, és felfutását valójában az avantgárd képzőművészeti törekvéseknek — a pop artnak, a koncept artnak, a minimal artnak — köszönheti, továbbá a fotónak és a fotó alapú sokszorosítási technikáknak. A reduktivizmus lett tehát a minimal, a koncept művészet hatására a textilművészetnek is a központi kérdése, konkrétan az elemi szál vizsgálata, a fonás és a szövés aktu
lis és igen eredményes
rendezett *Eleven textil*
ta, annyira, hogy a be
Szenes Zsuzsa 1984-b

A képzőművészetet
törekvéseket felváltó
szintén felváltott egy
lis szimbolikus kifejezé
ban — a laufert kivéve,
amennyire textilművé
vészeket még mindig
kérdések foglalkoztatj
cepciónak az eszmefu
alkotás bemutatásával.
ket. Kiemelkedik közü

Pápai Lívia:
Mutatis mutandis, 1991,
2500 db színes ceruza,
200×200×8 cm

MDK

Cserey Zoltán

r.sz.i: A N.Szal.kiáll. Uj Magyarság, 1941,jul.4.
6 l.

Csefalvy Éva

Rajzoló Részt vett a diósgyőri feltáráson

Sz. Csipkési Ilona: Előzetes jelentés a diósgyőri belső vár 1963. évi feltárásáról

Archeologiai Értesítő 1964. 2 sz. 230l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

n: . . . . . .

. . . . . .

M.D.K.

Cserfalvi Éva

Piricse, ref. falharangláb helyreállítása

Cserfalvix Éva Mária és Waigand Mária terve

Magyar müem ékvédelem 1961-1962, Bp. 1966. 242.l.

B. Csorfalvy Magit

Keramikus

l.

4'

MAGYAR IPARMUVESZET

1937. 21. l.

Cserfalvy Margit

keramikus

Gádor István növendéke

ivod

Magyar Iparmüvészet

1931. 132. C. (A Társulat nyári Kiállításairól.)

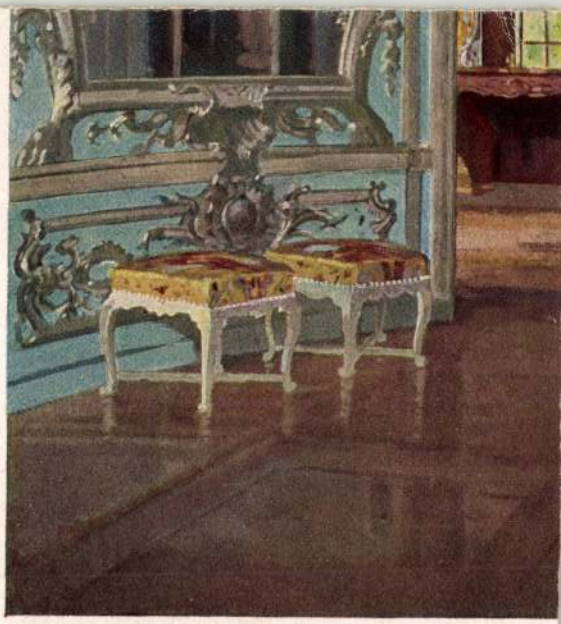

Nymphenburg-kastély München
Cuvillié terve szerint épült 1734—1739. Gebhard F. festm
Amalienburg. Nach einem Entwurf von Cuvillié erbaut
München. Hall in the Amalienburg, built in 1734—1

Farbige Raumkunst der Vergang

Cserfölde, r.k. templom

CSERFÖLD

R. k. templom, épült 1850 körül

Genthon, 1941.

Csergezán Pál
grafikus
*
Sz. Zákony
1924 jún. 28
Ék Sándor
1952-53. végén
grafikus

× valószínűleg
Zákony

őszinte hived:

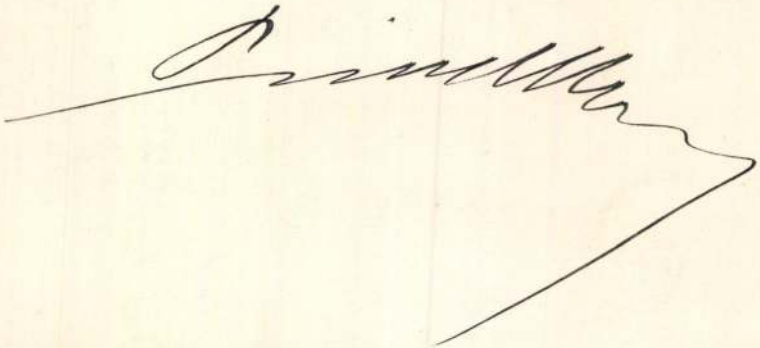

CSERGEÖ TIBOR

KÁRÁ Klára: Az avantgárd szerepe a magyar fényképezésben. Fotóművészet, 1990. 3/4. XXXIII.évf. 6.

1021

1978. január 19. Kossuth 18,30 KGyné
Esti Magazin

- Egy kiállitás Párizsban, meghivás Perzsiába.. Ez Csergezán Pál festőművész utóbbi éveinek rövid summázata. A müvésszel Baróti András beszélget.

- Ferenc József császár halála óta egyetlen magyar festő sem mondja mondhatja el magáról azt , hogy udvari festő volt. Csergezán Pál festőművész a közelmultban tért haza Teheránból, illetve a ..sah udvarából.

Csergezán Pál festőművész

- Párizsi kiállitásom kereste fel Irán nagyhercege, ott történt ez a meghivásom Adba Zah heerceg részéről, vadászattal kapcsolatos dolgokat kellett megfestenem. Idegen éghajlat, idegen világ..ahol az utolsó szál fütől a legnagyobb állatig minden uj és ismeretlen..Megérkezésem után rövidesen kimentünk vidékre. Teherántól 850-900 km. távolságban lévő nagy nemzeti parkba kerültem. Szinte habzsoltam ,gyüjtöttem az anyagot. Teheránban kezdtem el festeni. Egy luxus szállónak a negyedik emeletén, volt egy appartmanom, Escander Filux iráni miniszterelnök-helyettes gondoskodása alapján kezdtem el dolgozni, festeni.

- Melyek voltak a legmeglepőbb dolgok ebben a távoli és számunkra, magyarok számára idegen országban?

- Az ember 5 percenként találkozik a középkorral és a jövő századdal.. Tevekaravánok mellett óriási Camion conboyok szállitják az olajcsöveket, mezitlábas perzsa, sárkunyhó előtt guggol, a nagy Mercedesének a motorházán, bibliai időkre emlékeztető birkapásztor áll a hegyoldalban, párkocifer birkájával,lent a völgyben négy girbe gurba karóra felállitott féleresz, teveszőr takaróval és schel olajos kannából készült tető, alatta guggol egy asszony lefátyolozva,pár gyerek, mellettük egy perzsia 504-es kocsi, át van szegezve körbe és rá vannak aggatva a lécek, vödrök, Ha elfogy a viz bepakkolja a családot, bepakkolja a birkákat és megy tovább 200 km.-re fel, ahol vizet lehet találni.

- Az első néhány kép megfestése után, ahogy hallottam Csergezán Pál neve futótüzként terjedt el.a perzsiai, teheráni előkelőségek sorában. Özönlöttek a megrendelések, mindenki szeretett volna képet tőle.

- Nagy közéleti ranggal rendelkező férfinél voltam meghivva,ahol beszélgettünk egy ló festményről. Behajtunk erre az óriási kőfallal körülvett területre , egy négyzet km. nagyságu, bemegyünk a kastélyba, de akkor láttuk, hogy ez nem a kastély,hanem az istálló.A tulajdonost meg is találtuk, egy ilyen nagy 8-10 méter nagyságu belga tükrök előtt stilus-ugrást gyakorolt, nagy angol lóval. Megállapodtunk, hogy ezt a lovat fogom megfesteni. Nagy méretü, viszonylatos rosszul megfestett, volt ott egylovas kép. Azt mondja, hogy 20.000 márkát fizetett érte egy német lófestőnek. Mi a véleményem róla? Hát mondom a tanulópénzt azt mindenkinek meg kell fizetni. Közben ott vendégek jöttek,akik figyeltek a beszélgetésünkre és a tolmácsnő mondja utközben a gépkocsiben, hogy volt ott az a család látogatóban és mondta, hogy Perzsia leggazdagabb 10-e, vagy 20-a közé tartoznak.ÉÉs szóltak, ők is nagyon szeretnének képet tőlem, az a kikötésük volna,hogy ez a kép nagyobb legyen meg több legyen, meg szinesebb legyen,mint amit ennek az urnak fogok csinálni.

- A világon találkozik az ember gazdag barbárokkal..

Csergezán Pál, grafikus

— Osvát Erzsébet — Csergezán Pál: Kedvenceink, a háziállatok. Verses képeskönyv. — Pető Sándor: Földszint... első

—: Most jelent meg 21.

Népszabadság, Bp. 1980 aug. 10.

CSERGEZÁN Pál festő

Balogh Géza: A perzsa Sah festője volt [interjú]
in: Szülőföldjük szabolcs-szatmári nyíregyházia:
Sz-Sz.M. Tan. 1985 78-83.

Szerk. Kopka Katica

1021

1984. III. 29. 1o,4o Petőfi E.

Láttuk, hallottuk

Csergezán Pál festőművész

- A Mezőgazdasági Muzeumban Csergezán Pál festőművész kiállítása látható, a címe: Természet egy festő szemével. Nagy Katalin készített interjut Csergezán Pállal...

- Ezt a nevet talán sokkal jobban ismerik külföldön, mint Magyarországon, valójában, akik természetfestők, mit is jelent ez a fogalom?

- A lényeg az, hogy az ember kijusson a természetbe, ott dolgozhasson, ezek az előfeltételek kellenek. Vagy például nekem van egy terepjáró kocsim, azzal kimegyek, fütyülök rá, hogy esik a hó, fuj a szél, beülök az ülésre, hátratolom, a kormánykerékre ráteszem a rajztáblát, beállok szembe a témával, legyen az táji rész, vagy vadföld, ahol a vad mozog, -engem eltür a vad, mert ebből a kocsiból még soha nem lőttek rá, husz méterről megáll a szarvastehén, és bámul rám, aztán legel tovább. Én pedig rajzolok nyugodtan.

- Ha jól tudom, a Főiskola elvégzése után könyveket illusztrált...

- Annak idején a könyvillusztrációban igyekeztem úgy helyezkedni, olyan témákat bizzanak rám, amelyek a természettel, talán mondhatnám: vadászattal, függ össze, -ezzel a vadászfestészettel foglalkozom, amibe beletartozik az egész mindenség a talajtól kezdve, növényzettől kezdve az állatokon keresztül a légköri viszonyokig, felhőkig, -minden! Az én világom csak lassu változást tür el, és ezzel együtt kell élni. Nem élek nagy hangeffektusokkal, nem élek orditó szineffektusokkal, hozzám kikapcsolódni, megnyugodni jönnek...

- /Zene./

CSERGEZÁN Pál festő

Csergezán Pál festő Ziallitása, Bp. ~~Merőgazdasági Muzeum~~,
1984 / bev. Papp Lajos. Bp. -"-, 1984 [4 p.] ill
[km]

CS

1983. II. 13. Kossuth 9.00

FÜTŐL FÁIG

- Mindig csodálattal néztem azokra az emberekre, akik különös képességüknél fogva hangokba, képekbe, szobrokba, épületekbe tudták sűríteni azokat az élményeket, hangulatokat, amelyeket valamennyien átélünk, csak éppen nincsen tálentumunk, hogy müalkotás formájában közkincsé tegyük. Csergezán Pálnak megadatott ez a képesség. Kisvárdáról indult mezitláb, és Hatvan felé közeledve tavaly Montecarlóban képviselte a magyar szineket a világ vadászfestőinek seregszemléjén. Nagy sikerrel. Elnyerte a Nyugatnémet Vadász Szövetség kulturális nagydiját, pedig ezt a tizezer márkát mostanáig sohasem adták más nemzet fiának. Magyar müvészeti dijat még nem kapott. Képeit a világon mindenütt keresik. Eddig festett mintegy másfélezer alkotásából csupán egy van üresen kongó mütermében. Az a kép, amelyet most készit. A vásznon behavazott téli erdő látszik, és egy tisztáson népes vaddisznókonda turkál.

CSERGEZÁN PÁL

- Ezek a disznók nekem személyes ismerőseim, mindegyiket ugy szeretem, mint a saját kutyámat. Ez a kissebbik disznó, amelyik a farkánál hátrább van, az volt a verekedős. Az amelyik ott olyan támadó állást felvesz, az csak handa-bandázik övele nem kell törődni, mert a kissebbik játszva el fogja zavarni, hogyha valamilyen ennivalót találnak. Ezek az állatok élik a maguk belsőszerü életüket, a családi életet, és mint a jó családban itt is megvan a ranglista. Szeretem őket. Furcsa dolog, hogy én aki a XX. század végén élek behavazott erdőkbe vaddisznók között élek, mozgok, eszembe nem jut, hogy féljek tőlük, eszembe nem jut az, hogy vadásszak rájuk, Egyáltalán örülök, hogy van még a világnak olyan kis országa, mint Magyarország, ahol ilyen csodálatos élményben lehet az embernek része, amit nagyon sok szép országban nem lehetne megfizetni.

- Hol van ez a behavazott erdő?

- Budapesttől nem is olyan nagyon messze 24 km-re vagyunk a belvárostól, Anna-laknak hivják ezt a kis vadászházat, és ettől vagyunk pár száz méterre. Ezeket a disznókat én malackoruk óta ismerem, hisz az anyjuk először egy ilyen télviz idején eltürt annyira, hogy 50 méterre hagyta magát megközeliteni, amikor szórtam ki neki ennivalót, aztán nap mint nap, hét mint hét ez a bizalom egyre fokozódott.Aztán eljött a tavasz, akkor már megszokott engem a koca. Eltünt egy hétre és utána megjelent a malacaival. A malachad mint afféle gyereknépség nem ismerte még a veszélyt, és mivel állandóan ott látott nem hallgatott mindig az anyjának a vészjelző röfögésére végül odajöttek hozzám, énnálam mindig lehtett ennivalót kapni, addig-addig, hogy az óvatos anyának fel kellett adni az addigi álláspontját, és ő is odajött közel hozzám, amig én olyan 2 hónap után elértem azt, hogy először a kezemből vette el az ennivalót.

- Miért fontos ez a személyes ismeretség az állatokkal, mert hiszen ez nem egy vad-vadász kapcsolat, hanem inkább a modern és a művész kapcsolata.

- Nevessenek ki érte, de én nagyon megszerettem a vaddisznókat. Egyik legintelligensebb állatfajtának tartom, hallatlanul feltalálja magát, tud alkalmazkodni helyzetekhez. Nevelhető, szoktatható, amellett rendkivül óvatos és bizalmatlan, mert csak igy tudja fenntartani magát. Gondoltam én egyet miért ne szórakozzak én ezekkel, hát most itt vannak.

- Festői szempontból jó-e a tél?

- Érdekes dolog ez. A hónak van egy nagyon gazdag, de nagyon érzékeny szinvilága. Itt van például Pál László ez a nagy magyar természetfestő, aki állitólag - bár én ezt kétlem - hogy mindig magyar erdőket festett, mert most hogy egy kicsit jobban belemélyedtem láttam, hogy azok bizony erősen francia erdők, nem igen láttam Pál Lászlótól téli képet. Neki ez ugy látszik nem feküdt, neki más volt a szinvilága. Én szeretem a telet, szeretem a havat, de be kell vallanom, hogy valahányszor belefulladok egy képbe, az rendszerint téli kép, Mert ennek a hónak olyan átkozott szinvilága van, hogy az ember nem tudja, hogy mikor van elől és mikor van hátul.Nem lehet a rutinszerü festői megoldásokat alkalmazni,mert a természet sokszor olyan furcsa irreális megvilágitásokat ad, amely ellent mondd minden festészeti törvényszerüségnek.

- Óriási sikere volt A foglyok a hóban cimü képnek. Ez hogyan keletkezett?

- Én hadifogságban voltam három és fél évig, nem volt ott nekem nagyon rossz dolgom. Hát még a civill lakosságnak is fujt a szél, hát nekem is fujt, de hát azon a vidéken kemény az élet. Kolhozban dolgoztam, kis apró szőrmóklovakkal hordtam fát az erdőről, Aztán a téli sztyeppén meg volt fagyva keményre a hó, és egy ilyen üvegkeményre fagyott havon a szél hordta a havat, olyan stráfokba, olyan különös hullámokba, kiszáradt növényeket görgetett maga előtt, Én meg csak mentem a kis lovam mellett, amelyiknek hosszu szőre volt jéggé fagyva, és egy teljesen jellegtelen pillanata az életnek, amit ugy az ember gyerek kora óta meg tud jegyezni, ésnem mindig a legfontosabb dolgok maradnak meg az emlékezetében, nekem megmaradt bennem egy pillanat alatt egy kép, ami nem akart kikopni az agyamból, Láttam én ilyen kis fázós madarakat, hármat, vagy négyet igy a havon, és ugy eltünődtem, hogy hát hogy tudnak ezek a csöpp kis madarak életbe maradni ebben a kegyetlen nagy hidegségben, szélviharban. Akkor tájban én még nem is foglalkoztam ilyesmivel, de ez mindig visszatér ez a gondolat. És lehet, hogy sokan azt mondják, hogy ismétlem magam, de én annyira tudom magamnak szinezni ezt a kegyetlen, kemény hidegséget, hogy én mindig látok benne valami ujat.

- Melyik a legkedvesebb évszaka, amit a legszivesebben fest?

- Legkedvesebb évszakom, amit legszivesebben festek ez az őszi szarvasbőgésnek a vége felé járó időszak. Tehát a szeptember legvége, néha még az október eleje is beleesuszik, attól függ, hogy időjárástól függően meddig megy a bőgési időszak. Sajnos a kettő nem akar a maximumon összejönni. Amikor a legszebb az erdő október 20.-án, addigra elmulik a bőgés, amikor a legszebb az állat, a legromantikusabb, a legvadabb, akkor még az erdő olyan egyformán spenótzöld, csak a kis helyi megvilágitások azok, amelyek egy kicsit megszinezik a dolgot. Például hajnalban, amikor olyan hideg, üveges, kékes, párássá válik a zöld alsó lombozat és benne ez a szarvasbika amelyik már három hete nem aludt, hajtja, strapálja magát, lefogyott papirvékony, áll, gőzölög és olyan félig őrülten teljesiti a természet paranosát. Hiszen lényegében az őszi erdőnek ez a fulminációja, az egész éles erdőbe ez a kulminációja a szarvasnál és érdekes, hogy az erdő itt nálunk később veszi fel a számunkra legszebb ruháját. Én nem azt szeretem amit az emberek általában elképzelnek az őszi erdőről, a harsogó sárgákat, a rikitó vöröseket, a hasitó kék eget hozzá, amit a lomb meg az ég viszonya ad, pláne napsütésben. Számomra akkor a legszebb az erdő, rendszerint november elején-közepén, amikor az elsárgult lombból még van fenn a fákon, de már a hajnali ködök az enyhe szóró esők ködös permetező esők, átáztatják az egész erdőt. Reggel kisüt a nap és mint a kő amelynek van egy szine, de ha bevizezzük sokkal intenzivebb szinné válik. Ugyanez van a fával, a bokorral, a lehullott lombbal, de ugyanez van az állattal is. Megkap egy felfokozott földszin-világot, egy kicsit ugy tudom mondani ezt, hogy olyan furcsa szinvilág lesz, Képzeljen el egy egeret az ember, egy szürke egeret, amelynek fénye van. Sokszor ha alaposan belegondol az ember szinte megoldhatatlan probléma eléállitja a festészetben, hogy egyszerü földnek amely közép tónus értékü, mégis olyanhhallatlan mély szine van. Hogy lehet ezt visszaadni? Minden esetre ugy nem, hogy a tubusból kikerült festéket felteszem a vászonra, mert az ha megszárad az már egy meszes szinné, szürkés meszes szinné változik, addig van szine, mig az a kis olaj benne van. Éppen addig, mint ahogy az a fa addig olyan intenziv, ameddig nedves. Próbálkozok egy pár eljárással, állitólag már sikerült is néha ugy elkapni, még azért nem vagyok teljesen megelégedve vele. Többszörösen áthuzni lazur festékkel, méghpedig olyan lazur festékkel, amelyik egyrészt az égnek a szine, másrészt a földnek a szine, csak nagyon kell rá vigyázni, mert ha a kettőt összekeverjük egy egységes kosz szin származik belőle, és akkor minden lesz, csak fényesség nem. Ezzel az elképzeléssel küszködök én, remélem mielőtt meghalok egyszer még sikerül megoldani.
/zene/

1021

Csengezán Pál festőművész

1903.IX.22. 3.műsor 19,05/I

A természet festője

- Csengezán Pál grafikussal beszélget Podráczky Zsuzsa.

- Meglehetősen nehéz volt ezt a találkozót összehozni Csengezán Pál festőművésszel. Ugyanis az ő számára a Gemenci erdőt jelenti. Azt hiszem, most talán éppen a mi kedvünkért jött Budapestre, és hagyta ott az erdőt.

- Hát ténylegesen ezért jötte, de volt más dolgom is mellékes elintéznivalóm, de ténylegesen ezért jöttem. Bár az országnak sok részén él szarvas nálunk. Most így a szeptemberi időben, a bőgési időben sok helyen van szép élményben része az embernek, de nekem a Gemenc, az ősi tájat jelenti. Alig kulturálható, vagy kulturálhatatlan erdőrészek. Zavartalan természet, amibe szinte az ember keze még nem nyúlt bele. Ezért szeretek ott lenni. Ha módom van rá, minden évben. Sajnos, most két évet kihagytam, ez évben sikerült. És most, ahogy végeztünk ezzel a riporttal, én rohanok is vissza.

- Mi szépet talál ebben az erdőben? Mi vonzza annyira?

- Szemlélet kérdése, életszemlélet kérdése az egész, ösztönösen vonzódtam gyerekkorom óta az állat-világhoz, élvezni tudom az emberek által létrehozott szépet, értem alatta a szép épületet, technikai eszközöket, gépeket, gépkocsikat, repülőgépeket, de az igazán, és az örök szép, és az örök változatos, amiből az ember kiindulhat, amit megpróbál, bár nem tudja, megpróbál feldolgozni, az mégis csak a természet.

- A gemenci erdő egy kicsit messze esik Szabolcs-Szatmártól, pontosabban Záhonytól, ahol született, és ahonnan elindult.

- Igen, én meglehetősen nagy vargabetüvel jutottam el Gemencre, mert közben voltak állomásaim, sokáig dolgoztam kint külföldön, Németország, Franciaország, Perzsiában a császári udvarnál, aztán kerültem vissza Magyarországra, és nincs szebb ennél, mint a gemenci erdő.

- Életének néhány állomását emlitette, villantotta föl, egyetlen pillanatra. És valahogy, amikor én kerestem ehhez a beeszélgetéshez néhány cikket, a magyar sajtóban. Szinte alig találtam. Most itt az asztalra került a Nimródnak néhány száma, és itt találkozom az Ön nevéve, az Ön képeivel. Hát hogyan létezik az, hogy egy festőművész, aki tulajdonképpen a világ nagyrészét bejárta. Ahol az alkotásai ismerősek, Magyarországon ennyire névtelen maradt?

- Sokáig dolgoztam én a művész szakmában itt, Magyarországon, huszon évet töltöttem el könyv illusztrálással, Igazában a könyv illusztrálás keretein belül azokkal a dolgokkal fog-

lalkoztam szívesen,amelyek az állatvilággal kapcsolatosak, és régi jó öreg ismerősöm, nyugodtan mondhatom barátom is, Kittenberger Kálmán hozott bele ebbe a világba, nagyon megszerettem. Ez a világ távol áll a budapesti művészélettől,a művész közélettől, a szemlélettől, és aki a természettel foglalkozik, nagyon meg kell ismernie, ez nem tűr el divat művészeteket. 1938-ban, Fekete István, az író, jó barátok voltunk, az ő ajánlása kerültem kapcsolatba a Nimród Vadászújsággal, és a Vadász Szövetséggel, akinek akkor választott új vezetője, számomra érthetetlen módon felkarolta munkásságomat,ő jobban bízott a képességeimben,mint én, csakhamar külföldön találtam magam. Ez nem ilyen pénzharácsoló út volt, pénz szerző út volt,vagy ilyesmi,hanem ezzel a kötelezettséggel és ígérettel mentem el, hogy az amúgy is megbecsült magyar vadászatnak ha tudok,és van képességem hozzá, még nagyobb megbecsülést szerezzek. Így mentem ki először külföldre, három évre.

- Festett, vagy vadászott?

- Akkor én még nem voltam vadász. De hát vadász vagyok 65 éve, de meg kell mondjam,hogy amikor a vadász vizsgát letettem,és húztam az időt, meg kellett végül is vegyem a fegyveremet,amikor megvásároltam,akkor sem volt a kezemben, azóta is otthon van egy dobozban, abban a dobozban,amiben adták, belefektettem a vadászjegyemet is, és ott porosodik a szekrényben, szépen lezárva wertheim kulccsal,ahogy az előírás. Én magam nem vadászok,ez nem szentalizmus,vagy ilyesmi,hanem úgy is kevés az időm,amit kinn el tudok tölteni. Más szemmel néz a vadász,más szemmel néz a, szívesen alkalmaznám azt a szót,hogy művész. Mert az nagyon lejárt mostanában.A festő ember, a mester ember, aki ezzel foglalkozik,az más szemmel nézi ezeket a dolgokat. Szinte kizárja egymást a kettő. De mind a kettőnek ott kell lenni.

- Vannak kedvenc állatai,ahogy itt a képeket nézem. Elsősorban a szarvas, a vaddisznó, és a nyúl.

- És a fogoly. Igen. Ezek a kedvenc állatok. A vaddisznót azért szeretem, mert imponáló az az erő, ami benne van, és mint egy mozdony, úgy tud megindulni, és pillanatok alatt eléri a végsebességét, a szarvasnak meg van szintén a maga szépsége, a szarvas-tehénnek a finom kecsessége, kifinomult finom érzékei, a szarvas-bikának a dekorativan szép formája, még raffináltabb színvilága, mint a szarvas-tehénnek, megmondhatatlan színe van, a hátán,ahol mindig úgy néz ki, hogy világosabb a szőr, Dehogy is, ott sötétebb. Csak az égnek a kékje tükröződik rajta vissza, ezért lesz olyan megmondhatatlan finom szín, A foglyok,azzal a kis tollgöngyöleggel birkóznak meg, olyan telekkel, amit az ember nem bírna ki, még ruházatban sem. A rókát mindenki raffináltnak,gonosznak, tartja, és vörösnek. Hát a róka nem raffinált, nem gonosz, és nem vörös.

- Hallatlan részletességgel, részletes ábrázolással készülnek a képei. Akár a rézkarcot nézem, akár a festményeit.

- Talán ez is a bajom. Olyan gazdag a természet,amit gyakorlatilag vászonra vinni nem nagyon lehet. Maradéktalanul. És ha valaki tanácstalan egy kicsit, akkor elkezd kicsinyes lenni. Gondolja, az apró, finom dolgokkal, kis dolgokkal megváltja saját magát, jó volna tudni annyit, mint Kurbé tudott, vagy a német-alföldi festők, akik nekem a mintaképeim, példaképeim, vagy akár egy Benczur Gyula, vagy akár egy Paál László,akkor biztos nem lennék annyira kicsinyes, aprólékos. Sok ember viszont ezt becsüli.Hát képet lehet találni Mátészalkán, lehet találni New-Yorkban, lehet találni Sidneyben, lehet találni Párizsban, gyakorlatilag a világ minden pontján. Magyarországon is van egy pár. Ki kerültem Perzsiába. Az egy olyan külön világ az állatvilág szempontjából, a vadászat szempontjából,nem európai mértékek, mondhatom,tanácstalanul álltam először,mert magyar szemnek szokatlan megvilágítási effektusok, olyan dolgok,amire a nemzetközi képzőművészet eredményeiből sem lehet úgynevezett meríteni, és bizony gyakran az első időben belecsültem a dolgokba, elvitt a természet, megszoktam azt, hogy Magyarországon ami távol van,az halványabb, párás levegőben elúszik, líraivá válik, ott kegyetlen kristály-tiszta, ami 15 km-re fekszik, az is. A nap sokkal intenzívebben süt, az ég feketének néz ki, nem is kéknek, a szürke hegyre,ha ránéz az ember,könnyezik a szeme, annyira meg van világítva,akkor hol van még attól a fehér. És az ember,amikor fest, lényegében a színskálának a két szélsőséges tónus értékét, a feketét és a fehéret véve, túl hamar eljutottam mind a kettőhöz, és ha a hátteret megoldottam, az előtérre már nem maradt festékem,vagy színem. És megfordítva.Amíg aztán a józan észt az ember az első rajongás után elő nem vette,és megpróbálta rangsorolni,fontossági sorrendbe a látottakat, sajnos,mire kezdtem belejönni,addigra véget is ért a perzsai tartózkodásom, mert az ismert perzsa események miatt, Oda kint rengeteg vadászaton vettem részt,hogy a területet,az állatvilágot,a szellemet,az embereket megismerjem, megismertem azt,hogy rendkívül szép és színes tud lenni a világ, sajnos még sokkal több van, amit nem láttam,csak hallottam róla,mint amit láttam,eddigi pályafutásom alatt az északi-Sarkkörtől az Indiai-Óceánig eljutottam, de hol van még Alaszka, Canada? Hol van még Ausztrália? Hol van még Új-Zéland? Hol van még Távol- és Közép-Kelet? Mert ezeknek is van állatvilága. Hát reméljük a legjobbakat,hogy ezeket is majd egyszer megnézzük.

- Nem régiben Szász Endre azt nyilatkozta, hogy Ön hamisítja a képeit.

- Ez nem igaz,és szomorúnak tartom,hogy mindenáron való feltűnési viszketegségében testvérgyilkosságot akar elkövetni.

- A műteremben, ahol beszélgetünk, a falakon, a rézkarcai,itt vannak a festmények mellettünk, az állványon éppen egy most elkészült festmény.

- Most az Őszel kötelezettségem van egy kiállitást rendezni Pesten, én még nem tudom hol, és mikor, tagja vagyok a Nimród szerkesztőségének, művészeti szerkesztő cimet kaptam, ami esztétikával kapcsolatos a lapnál, az rám tartozik,tavaly októbertől engem a bonti munka kötelezettségem alól felmentettek, azzal a kötelezettséggel,hogy az idén Őszel, vagy télen, Magyarországon is rendezzek egy nagyobb jellegü kiállitást. Ugy vagyok vele,mint az a bizonyos világrekorder szarvasbika. Amig élt,senki nem tudott róla, amikor már nem élt, rájöttek,hogy világrekorder a trófeája, és akkor mindenki összecsődült és bámulta, de ki törődött magával a szarvassal,hogy hol van már az,hol adták el a húsát.

- Csergezán Pál grafikussal beszélgetett Podráczky Zsuzsa.

--- ooo ---

Csergezán Pál festő

VIDÉKI RENDEZVÉNYEK

ABDA, falunap – fogathajtó verseny, színes szórak. programok, kirakodóvásár (h. de. 10).

BALATONBOGLÁR, sportpálya: tűzoltóünnepség, látványos oltási bemutatóval (szo. du. 2. v. de. 10); kék és vörös kápolna: Veszeli Lajos képzőműv. kiállítása; Fischl-ház: népi hímzések tárlata.

BALATONFÖLDVÁR, a földvári fesztivál '98 szezonnyitó kult. és szórak. programjai (szo, v. de. 10).

BALATONLELLE, országos Kapoli Antal faragókiállítása (h. nyílik meg).

BÉKÉSCSABA, sportcsarnok: népművészeti kiállítás és mesterségbemutató a csabai expón (sze. de. 10).

BÜK, több helyszínen: nyárköszöntő – szabadtéri kult. programmal (szo. 10).

CSÁKVÁR, Vértes múzeum: a helység településtörténete; a csákvári fazekasság.

DEBRECEN, Kölcsey Műv. Központ: János vitéz – a Vojtina Bábszínház elõa. (v. de. fél 10); Vasutas Egyetértés MK (színházterem): Hair (mus.), a Vasutas Műv. Központ prod. (v, h. este 7).

EGER, több helyszínen: a 10. Agria nemzetközi néptánctalálkozó rendezvényei – a Sahnin néptáncegy. (Izrael), a Collegium Folklórum (Jugo.), a Gehem és a Karsiyaka néptáncegy.-ek (Töröko.), a Ievina néptáncegy. (Letto.), a bajai Citaonica néptáncegy., az egri Szederinda és Lajtha László néptáncegy.-ek közrem.-ével. Tértánc a belvárosban: az Eszterházy téren, a Kis Dobó téren és a Katona téren (szo, v. h. de. 11–12); Dobó tér: külföldi néptáncegyüttesek műs. (szo. este 6–9), nemzetközi táncház (szo. 8–éjfélig), népviseleti bem. a külf. néptáncegyüttesekkel közösen (v. 6–7), néptáncegy.-ek müs. (v. este 7–9), nemzetk. néptáncgála (h. 6–8), népek bálja (h. este 8-éjfélig).

GÖDÖLLŐ, művészeti galéria: Medveczky Ágnes festményeinek tárlata.

GYŐR, Gy. Nemzeti Színház: Költöző madarak – a Győri Balett új prod. premierje – a győri nyár '98 eseménysorozatában (szo. este 7).

HARKÁNY, fürdőpark: „Kitört a vakáció!" – Családi és gyermekműsor, divatbemutató, pop-rock parádé (szo, v. de. 10-től).

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, Tánc- és Mozgásműv. Központ: hét végi társas tánc (szo. 6).

JÁSZBERÉNY, Déryné Műv. Központ: Bercsényi diszkó (szo. du. 5), a népi díszítőművészek délutánja (sze. 3), bemutató a gyermekek háza műhelyeinek munkáiból (idősz. kiáll.).

KAPOSVÁR, lovas pálya: orsz. díjugrató verseny – szórakoztató zenei programokkal (szo, v. de. 10).

KAZINCBARCIKA, központi felvonulás és vásári mulatság – egész napos hangulatos programok, gasztronómiai bemutatók stb. (v. de. 10); Egressy Béni MK: a VII. kazincbarcikai sörfesztivál szórakoztató műsorai (p.-től).

KECSKEMÉT, Domus parkoló: Dreher sörfesztivál – színes szabadtéri műsorokkal (p. du. 5); Erdei Ferenc MK: Schéner Mihály életműkiállítása; Magyar Naiv Művészek Múzeuma: Szécsi Magda festőasszony (Tata) és László Pál szoborfaragó (Bp.) tárlata; Liga Szakszervezetek Megyei Könyvtára: az erdélyi Vilidár István fotóműv. emlékkiáll.

KESZTHELY, Balatoni Múzeum: 100 éves a múzeum – jubileumi kiáll.

KISVÁRDA, várszínház és művészetek háza: a sepsi...

sárhelyi Nemzeti Színház előadásai – Ilyenek az állatok, a Nagyváradi Áll. Bábszínház elõa. (h. de. 9 és 10), Nádas Péter: Találkozás (kamaradráma), a marosvásárhelyi szính. elõa. (h. de. 11), Mándy Iván: Régi idők focija, a temesvári színház és a Szegedi Nemzeti Színház közös prod. (h. 7), Szép Ernő: Vőlegény – az Északi Színház (Szatmárnémeti) és a nagyváradi áll. színház elõa. (k. 6), Sztárcsinálók (rockopera), az újvidéki színház és a Szabadkai Népszínház prod. (k. 9), Báb pantomim – a Nagyváradi Áll. Színház Szigligeti Társ. elõa. (k. éjfél), Kár, hogy Ká (drámai játék), a kassai Thália és a beregszászi Illyés Gyula Színház prod. (sze. 7), Csehov: Lakodalom, a kassai színház elõa. (sze. 24), Dukovszki: Puskaporos hordó (modern tragikum), a szabadkai Népszínház és Kosztolányi Dezső Színház közös prod. (cs. 6), Goldoni: Mirandolina (kom.), a komáromi Jókai Színház és a Győri Nemzeti Színház közös elõa. (cs. 9), Kosaras Vilmos (torontói Magyar Színház) éjféli műs. estje (cs. 24), A nagy mérkőzés (mesej.), a marosvásárhelyi Ariel Gyermek- és Ifj. Színház elõa. (p. de. 10), Molière: Don Juan, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház elõa. (p. 8).

LEÁNYFALU, Petőfi Műv. Ház: a Hold táncszínház (műv. vez. Hágen Zsuzsa) bemutatója (szo. du. 5).

MEZŐCSÁT, Kiss József Közösségi Ház: néptáncegyüttesek találkozója (szo. 3).

MISKOLC, Borsodi Fonó '98 a diósgyőri várban – ünnepélyes megnyitó (este fél 7), a Honvéd művészegy. gálaműsora – „Nagyapáék tánca", táncbem., a műs. után táncház, vez. Halmos Béla (p. 7-től); nyári színház '98 – M. Nemzeti Színház: Operagála (p. fél 9).

MOSONMAGYARÓVÁR, több helyszínen: mosoni zenés piac – népműv. kirakodóvásár (v. de. 10).

ÓNOD, az ónodi napok '98 kult. és szórakoztató rendezvényei (szo, v. 10).

OROSHÁZA, a város nyugdíjasainak hagyományos horgászversenye (v. de. 9).

PÜSPÖKLADÁNY, Karacs Ferenc Múzeum: A szegedi Tömörkény Gimn. művésztanárainak vendégkiáll. (k.-ig).

SÁROSPATAK, Rákóczi vármúzeum: Az Árpád-házi királyok képes krónikája – panopt. bemutató – a Hadtört. Múzeum és a Vital Kft. közös rend.-ében.

SÁTORALJAÚJHELY, nyári színházi feszt. – Kossuth Lajos MK: Boccaccio: Sólyompecsenye (pajzán játékok), a beregszászi Illyés Gyula Színház elõa. (p. 7).

SIKLÓS, Városi Galéria: Istókovics Kálmán festőm. emlékkiállítása.

SZARVAS, lovastalálkozó és amatőr fogathajtó bajnokság (szo. de. 10).

SZÉKESFEHÉRVÁR, zsidó temető: a fehérvári zsidó mártírok emléknapja (v. de. 10-től).

SZEKSZÁRD, művészetek háza: az V. Alisca bornapok programja – bor és szőlő – képzőműv. kiáll.

SZENTENDRE, népművészetek háza: a város szőlő- és borkultúrája c. tárlat (idősz. kiáll.).

SZIL, búcsú – népművészeti kirakodóvásár, szórak. programok (v. de. 10).

SZOLNOK, Damjanich János Múzeum udvara: a szolnoki nyár '98 kulturális rendezvényei (szo.-tól).

TISZAFÜRED, Kiss Pál Múzeum. A változó Tiszatáj c. kiállítás.

VESZPRÉM, városi MK: egyedülállók klubja – 30 éven felülieknek (k. 6).

ZALAEGERSZEG, a VIII. zalaegerszegi nemzetközi művésztelep megnyitója (h. du.)

HANGVERSENYEK

BALATONFÖLDVÁR, Bajor Gizi Közösségi Ház: nyári komolyzenei koncertek '98 – a földvári napok rendezvénysorozatában (sze.-tól).

BÉKÉS, XXII. Békés-tarhosi zenei napok – városi műv. központ: az orsz. szakközépisk. zongoraverseny koncertjei (sze, cs, p. 9–8).

BEZENYE, műv. ház (Pinceklub): nosztalgia zenei est (szo. 9-től).

CSORNA, városi műv. ház: a nemzetközi Rába fesztivál zenei programjából – hétvégi hangv. (szo. este fél 8).

EGER, nagyboldogasszony temploma: folkmise – a 10. Agria nemzetközi néptánctalálkozó alk., közrem. a külföldi vendégegyüttesek népzenészei és Maczkó Mária népdalénekes (h. du. 49.

ENCSE, zenei nyári tábor – a budapesti Tóth Aladár zeneiskola növendékeinek vendégszereplésével (h. nyílik meg).

FERTŐD, Esterházy-kastély: nyáresti hangversenyek – a gitárszakos zenetanárok orsz. találk. alkalmából – Tokos Zoltán konc. (szo. 7), Eötvös József estje (v. 7), a Katona-duó (K. Péter és Zoltán) gitárhangversenye (h. este 7).

GÖDÖLLŐ, kir. kastély: az Antal-napi vigasságok – a kastélyalapító Grassalkovich Antal tiszteletére – zenei programjából: Druschetzky-szimfóniák – a Grassalkovichok házi zeneszerzőjének műveiből – a Gödöllői Szimf. Zenekar elõa....

műsorán Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus és a Budavári Te Deum (p. este 9).

KISVÁRDA, várszínház és művészetek háza: a sepsiszentgyörgyi Maraton Experencie zenekar éjféli konc. (p. 24).

MISKOLC, városháza udvara: a Quartet B lemezbem. konc. – az együttes vez. Borbély Mihály (szaxofon), a Liszt F. Zeneműv. Főisk. tanára (szo. este 8), a Haydn baritontrió – Lukács Pál, Kakuk Balázs, Párkányi Tibor koncertje, műsorukon: Pompakedvelő Eszterházy Miklós udvari muzsikája és Haydn, Naumann, Tomasini, Beethoven művei (cs. fél 6).

MOSONMAGYARÓVÁR, zenés sétálóutca (szo. de. 10) – Mosoni térzene (szo. 4).

PAKS, városi MK: nemzetközi blues-, dzsessz- és rockfesztivál (p. de. 10).

RÁBAPORDÁNY, r. kat. templom: kórushangv. a nemzetközi Rába fesztivál alk. (v. este fél 8).

SÁROSPATAK, pataki nyár '98 – nyáresték a várnegyedben. Rákóczi-vár lovagterem: a sárospataki zeneiskola és a művelődés háza vegyes kara közös konc. (szo. 7).

SIÓFOK, r. kat. templom: nyáresti orgonahangverseny (p. 8).

SZARVAS, ótemplom: toronyzene – negyedórás alkonyati tárogatószó – a nap búcsúztatásaként (p. du.).

SZEKSZÁRD, művészetek háza: ...

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÚZEUMOK

AQUINCUMI MÚZEUM ÉS ROMTERÜLET: 1997. év legszebb régészeti leletei. Archeometriai vizsgálatok

BARTÓK BÉLA EMLÉKHÁZ: A Magyar Posta bélyegei Bartók Béláról – Bartók a képzőművészetben

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM: Egy nagyváros születése – Buda, Pest, Óbuda az egyesülés idején. Az 1885-ös Budapesti Látkép-pályázat képei – Az Aquincumi helytartói palota

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM: Zsolnay szecessziós kerámiák (szept. 27-ig)

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM: A kerékpár története – 100 éve és ma – „A Magyar Középponti Vasút – a szabadságharc vasútja" – „In memoriam Titanic" – 50 éves a Duna-egyezmény – Filmvetítés: A közlekedés múzeumai (jún. 13. 1/4 12 h) – A százéves földalatti (jún. 14. 1/4 12 h)

KASSÁK MÚZEUM: A cirkusz világa a magyar képzőművészetben (június 28-ig)

KISCELLI MÚZEUM: Az örök Róma antik emlékei – Nino Palleschi grafikái – Jürgen da Van – festő, grafikus kiállítása – Da Vaz (Svájc) A semmi öröme – The Joy of Nothing, Kántor István Ein Konzert für Aktenschränke Koncert iratszekrényekre – (július 26-ig)

LISZT FERENC EMLÉKMÚZEUM: „Liszt és Schubert" (okt. 15-ig)

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM: Vendégváró Budapest

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása (szept. 6-ig „C" épület földszint)

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM: Halász Iván vadászati kiállítás – Kiállítás a kiállítóról – Kőbe zárt tanúk – Kihűlt világ – Bogaraink – válogatás a múzeum rovargyűjteményéből (szept. 1-jéig) – Négy világrész vadásza – Emlékkiállítás gróf Széchenyi Zsigmond születésének 100. évfordulója alkalmából (auguszt. 1-jéig) – Tudománnyal és fegyverrel a hazáért (júl. 31-ig) – Vojnits András fotókiállítása (szept. 22-ig)

NÉPRAJZI MÚZEUM: A népművészet felfedezése – Kalotaszeg

MAGYAR IRODALMI MÚZEUM: Vér és arany, Ady-kiállítás (jún. 30-ig) – 90 éves a Nyugat című folyóirat (jún. 30-ig) – Petőfi-emlékhelyek Pest-Budán (jún. 30-ig) – Mezei Lajos festő és fotográfus kiállítása (jún. 30-ig) – Ottlik Géza szobája (jún. 30-ig) – Loran Gaspár és Victor Segalen fotókiállítása – Szécsi Margit-emlékkiállítás (jún. 30-ig) – Gink Károly fotóművész kiállítása (jún. 30-ig)

RÁTH GYÖRGY MÚZEUM: Keleti műgyűjtés Magyarországon. Japán buddhista művészet

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Régi képtár; Barokk szoborkiállítás; XIX–XX. századi gyűjtemény, Egyiptomi kiállítás. XX. századi képek, szobrok. Antik kiállítás.

KIÁLLÍTÓTERMEK

ARTE GALÉRIA: (Bp, Ferenczy István u. 14) Nyári programok: Móricz Margit rajzai (jún. 30-ig) – XX. századi grafikák (júl. 1–17-ig) – Római iskolás festők grafikái (júl. 20–31-ig) – Tichy Gyula és Tichy Kálmán csodálatos grafikái (auguszt. 1–30-ig)

BOD ÉVA MŰTERMI KIÁLLÍTÁSA: Vázák, kerámiaszobrok, mozaikok árusítással egybekötött kiállítása.

ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL: Pincegaléria: Zágon Zsófia emlékkiállítása (jún. 18-ig) – Egri Festőiskola (jún. 22-től) – Aula: Lemberg építészete a századfordulón (jún. 28-ig)

CSODÁK PALOTÁJA INTERAKTÍV TUDOMÁNYOS JÁTSZÓHÁZ: (XIII., Váci út 19.) Illúziók címmel új kiállítás – térhatású mozi, lézervízió, látszólagos valóság, vizuális varázslatok, csodakerékpár.

VIGADÓ GALÉRIA: Hemző Károly fotóművész (jún. 14-ig) – Fiatal Iparművészek Stúdiója kiállítása (jún. 18-tól)

GAÁL IMRE GALÉRIA: (Bp. XX., Kossuth L. u. 39) Andonis Papadopoulos Nagy Anna festőművészek, Papadopoulos Nagy Ildikó Nike grafikusművész, Losonczky István képzőművész, Kocsis Előd szobrászművész kiállítása (jún. 14-ig)

PATAKY MŰVELŐDÉSI KÖZPONT: művészeti szomszédolás – a XVII. kerületi képzőművészek gyűjteményes kiállítása (júl. 10-ig)

Sissi-emlékkiállítás nyílik hétfőn, június 15-én a Kempinski Galériában. A Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokának gyűjteményéből származó metszeteket a közönség augusztus 31-ig tekintheti meg naponta 8–20 óra között. A Kempinski Hotel Corvinus különleges ajánlatot állított össze külföldieknek a Sissi-emlékév alkalmából. A háromnapos programban szerepel a gödöllői kastély megtekintése, a kapucius-rendi templom és a Grassalkovich család síremlékének meglátogatása Máriabesnyőn, és Sissi életéről szóló ajándékkönyvet is kapnak a vendégek.

A SZÍNHÁZAK HETI MŰSORA

Operaház: Szo, V: Rómeó és Júlia (Szo: Osváth/5, du. 6, V: Bérletszün. du. 6) – Sze, jövő Szo: Don Pasquale (Sze: Nádasdy/5, 7, jövő Szo: Bérletszün. 7) – Cs: A kékszakállú herceg vára – A csodálatos mandarin (Házy/5. 7)

József Attila Színház: Szo: Páholy-gála (7)

Madách Színház: P, jövő Szo: Csillagok Buffalóban (8)

Madách Kamara: Szo, V, P, jövő Szo: Mezítláb a parkban (fél 8)

Merlin Színház – Klubszínház: Szo, V, Sze, Cs, P, jövő Szo: Gyöngyöző cián (8)

Vidám Színpad: P, jövő Szo: Utánunk a viccözön – Hűsítő, zenés-táncos, nyári kabaré (7)

Vígszínház: P, jövő Szo: Csárdáskirálynő (7)

Budapest Bábszínház: Szo, V, H, K, Cs, jövő Szo: A Rajkó együttes műsora (8)

Pataky Művelődési Központ: Szo: Ember-ember – stúdióelőadás Brecht művészetének emlékére (7) – V: Elég legyen – musical két felvonásban (7) – Sze: Kőbányai séták – a felújított könyvtár ünnepélyes átadása (du. 5) – Jövő Szo: Afrikai játékfalu – játszóház gyermekeknek (de. 10) – Afrikai népzenei show (7)

Előadások gyerekeknek

A három tökfej

Szindbád emlékei a szabad világ géniuszáról

Nyugtot neked – mert tisztelted a vadon törvényeit!

– A közelmúltban ismét kint jártam a nagy folyókanyarban; a hegyoldalban épült öreg házban virradtam meg – fogott bele *Szindbád* legújabb elbeszélésébe. – Ez a hely mindig olyan érzéssel lep meg, mintha újra egy hajókabinban lennék.

Azonnal megéreztem, hogy ez a szöveg nem a precíz nagyotmondások gyűjteményét fogja gazdagítani – jól ismerem a hajós hangjának rezdüléseit is. Tudom, mikor mi várható. Amikor in medias res hasít bele egy témakörbe, nem szabad félbeszakítani. Semmiképpen sem! A hajós most is igazolta klasszisát, és ekképpen beszélt.

– Késő éjszaka értem ki a házba. Telehold volt, s a domboldalról messze el lehetett látni. Tisztán láttam a virágba borult fákat a zöldes égbolt alatt. Közvetlenül a ház előtt jeges, fehér robbanásokban szöktek fel, de túl a folyó halvány csillogásán már összefolyó tömegként, hűvösen ködlöttek, mint az északi égbolt. Kis szél suhogott, s lassú, méltóságosan sötétlő hullámokban hintáztatta a fenyők ágait. Ledőltem a heverőre, és betakaróztam egy kockás pléddel. A feszültség, ami napok óta kalapált bennem ingerülten, lassan eltompult. Félálomban is megéreztem, hogy a szél suhogásába finom, egyenletes zsongás vegyül, s hogy az ablakon beáradó levegő is frissebb lesz. A kelletekorán jött csendes, gyönyörű esőcske. Lebegő félálomban feküdtem, ami rettentően ki tudja meríteni az embert, és elhunyt barátaimra gondoltam.

– Egyre gyorsabban iramlanak az évek, s egyre nehezebb verssé lenni – írta a zseniális színész, akinek személyiségéről most, hogy teste enyészik, el-elfarizeuskodunk, vállveregető, busongó, émelyítő műcsodálkozással. Oly nehéz – mondta – a rügyrepesztő ambíciók elmúltával, a gyümölccsé érés, a megterebélyesedés elérkeztén megidézni-megélni egy-egy alkotó szellemi mágiáját, azzal az apokaliptikus jó érzéssel, hogy a világ egy kis pontján rendet csináltunk. Milyen nehéz lehet, mondjuk, régi kínai verssé lényegülni... Valahogy úgy, hogy saját életünk is valamiféle sűrítménnyé nemesedjék, benne az önfeledtség, az önkívület, a gyermeki élet örök frissességével, és a megoldhatatlan, iszonyú, végzetes kérdésekkel: a barátsággal, az öregedéssel, a szeretettel, a halállal és a természettel. Napirendre kell térnünk afölött, hogy az erkölcsi világrend nem egy kis sejthalmaz körül forog, s hogy az ember egyetlen szem egy hatalmas láncolatban, amely nemzedékeket kapcsol össze.

– Aztán elaludtam. Mélyen, körülbelül három órát. A tökéletes kipihentség érzésével ébredtem. Hangokat hallottam, közelieket és távoliakat. Rigók és cinkék feleselgettek az ablakom alatt. A rigók ezt flótázták és rikkantgatták: Milyen az idő? Milyen az idő? Mire a cinkék kórusa ekképpen válaszolt: Elég szép! Elég szép! Ebbe a koncertbe tisztán kondult bele a szemközti falu harangja. Hét óra múlhatott nyolc-tíz perccel, jutott eszembe a vízen átrezgő kedves hangullámokat hallgatva.

– Felkeltem, főztem egy kávét, és kiléptem a májusi reggel tündöklésébe. Az éhomra felhajtott méregerős nedű hamar hatott; a fűszálak színárnyalataiból, a levelek mozgásából, a méhek szorgoskodásából, egy harmatcsepp felszikrázásából rendszertelen és vidám gondolatok rajait szabadította fel bennem. A hajnali szellő örökké fúj, jutott eszembe. A teremtés poémája sosincs befejezve. Olümposz bárhol lehet a földön – még egy völgyben is...

A megzavart csend

– És akkor eszembe jutott a közelmúltban meghalt barátom, *Csergezán* Pál, minden természetfestők legzseniálisabbika. Megjelent előttem az arca, amelyet mintha csakis a szabadban töltött idő formált volna oly eredetivé. Arcszínének barnaságát a szelek alapozták meg, a vonásokat nem az átélt esztendők, hanem azok az órák vésték rá, mikor a fényeket fürkészte, a vad rebbenő mozgását az erdő vagy nádas homályában, és az, ha sokszor ült kint éjszaka a tűz mellett, várva, hogy ismét felkeljen a nap. A természet mintázta ember szikárságát, mozgásának harmóniáját, látszólag közönyös tekintetét magányos erőfeszítések csiszolták, és élesítették meg.

– Mondom, megjelent előttem, és felidéztem magam előtt a képeit. Mindig olyan érzésem volt, hogy legyen bármi is ezeken a vásznakon – ínséges, fagyos mező, sárgán lobogó erdőben üzekedő bikák, vagy őzek hófoltos márciusi réten, földre kushadtan cserkésző róka, zsinatoló, felrebbenő vadludak, sárosan csillogó dagonya, melyben vaddisznók bárdszerű sziluettje sötétlik – tulajdonképpen valahol szinte lényegtelen a táj. Látom a fákat, az állatokat, a felhőket, vizeket, amelyek fedik, keresztezik, árnyalják egymást. Mégis mindig elsősorban őt magát láttam, a barátomat, a festőt, ki mintegy a *belső táj* megragadásával küzd. A természetben lévő festői az ő képein érintkezik, mi több, áthullámzik a költőibe, sőt – a zeneibe. A tavasz, az ősz itt valahol az ösztönök, az idegek tavaszáról és őszéről vall. Valami átszellemült vágyakozás árad belőlük, nosztalgia a romlatlanság iránt. Úgy hatnak rám az ő képei, mint amikor több hónapos szoba- és városfogságból kiszabadulok, a tüdőmet perzselni kezdi az erdő és az ingovány ősi, vad illata.

– Szinte hihetetlen, mennyire „egy vérből valók voltunk" *Kiplinggel* szólva. Ez a lelki azonosság csak néha villant elő, mindig meglepően *(fűzte tovább a szót Szindbád)*. Barátom szófukar ember volt, mint a természet gyermekei általában. Néha azonban révület fogta el, és így beszélt: „Nekem elsősorban Gemenc mesél! Innen – ahol az erdő olyan, mint a legrégebbi időkben, ahol az állandó áradások elmossák az ember nyomait, ahol a fák egymásba nőnek, az utak elvadulnak, a növényzet és az állatvilág háborítatlanul él, s ahol alkonyattájt ősállat méretű vadkanok és gímszarvasok jönnek elő a sűrűből... –, innen mindig úgy jövök haza, hogy szinte füstöl a ceruzám hegye. És itt mindig megkörnyékez egy furcsa érzés: hogy én itt már jártam, sőt éltem is valamikor... Néha a füves partokon fekve a föld szavát hallgattam. A földet általában némának vélik. Pedig nem az. A némaságon át néha valami halk motozás hallatszik – homályos sejtése valamiféle homályos zengésnek. Talán a rétegvizek hangja ez, olyan, mint a lélek legmélyének zenéje. És ilyenkor boldog voltam..."

– Egy alkalommal Mongóliában dolgoztam *(mesélte Szindbád)*. Mindig vonzottak az ősi sztyeppek. Egyszer teljesen vad vidéken esteledett ránk, és egy abszolút nomád jurtában éjszakáztunk. Hihetetlen égbolt feszült fölöttünk; tengerszerűen mély, szinte tomboló csillagfényekkel. És körös-körül farkasok tutuló vonítása hallatszott. Ott, barátocskám, olyan honvágy vájta belém a karmait, amilyent még annak előtte soha nem éreztem. De aztán e tűrhetetlen sajgás mögött felrémlett valami más is. Az, hogy én már voltam itt... És nem átutazóként! Amilyen hihetetlen, olyan éles és határozott érzés volt ez.

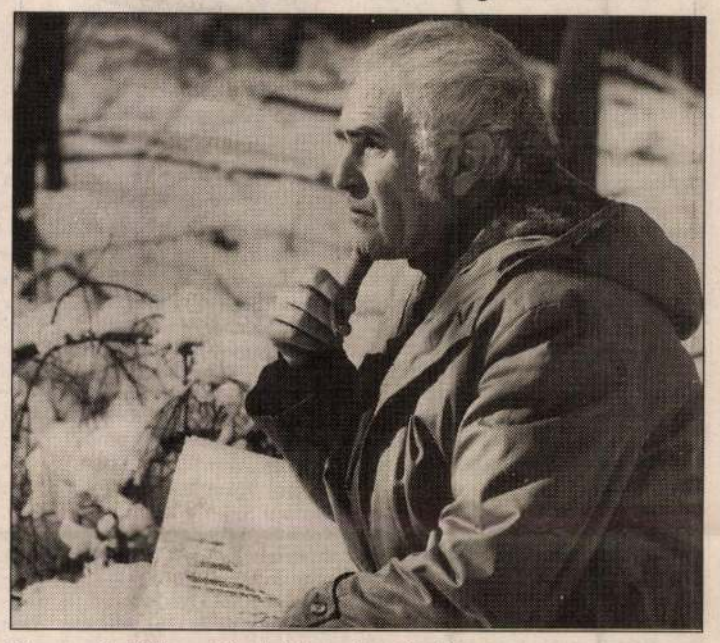

Csergezán Pál, a világelső természetfestő

Így révedezett a hajós. És ekképpen folytatta: – Barátom némán hallgatta a beszámolót. Csak a nevetőráncainak állásán látszott, hogy tetszik neki. Aztán ő is elutazott Mongóliába. Amíg az útitársa – egy vadász – a hópárducokat és a dzér antilopokat hajkurászta, ő dolgozott. És hazatérvén így beszélt: „Eszméletlenül jól éreztem magam! Letanyáztam egy-egy ménes és nyáj mellett. A pásztorok rám se hederítettek. Nem lehetett tudni, hogy a jurták előtt ülők nyolc órája, nyolc hónapja, vagy nyolcszáz éve ülnek ott megszakítás nélkül. És én is megéreztem ott valamit. No mit gondolsz, mit?"

Itt a térdünket csapkodva hahotázni kezdtünk.

– Ő, aki akkora művész volt, *mesterembernek* tartotta magát. Mesternek – de... olyan értelemben, ahogy azt a régi hollandok *Brueghel, Hals, Rembrandt, Vermeer* tartották. Kegyetlenül tehetséges volt – de ezt szinte már nem is szabad róla leírni. Volt egy visszatérő témája: a hóförgetegben lapuló foglyok. Minden évben megfestette őket legalább egyszer, a fehér halál homálylásában elveszetten összebújó nyomorult madarakat. Egyszer egy nyegle rádióriporter gúny tárgyává tette ezeket a szűnni nem akaró fogolyképeket. Nem tudta, mi van mögöttük. Amikor az én barátom hadifogoly volt, ő volt az, aki éjszakánként egy bozontos kirgiz lóval és egy szánkóval, pihenőidejének jó részét feláldozva, vállalta a fahordást, hogy a barakkokban legyen mivel fűteni. Gyakran gázoitak szügyig-övig a hóban, és átélték az elveszettség élményét. Mindez ott kering egy művész lelkében ragacsosan, émelyítően, időnként hidegrázósan kuszálva össze előtte a világot, mint a malériaroham.

– Barátom nem kedvelte a vadászatot és a vadászokat. Fegyvere bezsírozva feküdt a tokjában. „Mindig a másik oldalon álltam!" – szokta volt mondani. „És ha egy szegényt eltrafáltak a szemeim előtt, mindig azt mondtam magamban: Látod, marha, miért nem ugrottál el!" Vadászirodalom, vadászkultúra, természetábrázolás. Hova sülylyedtetek?! A minap átlapoztam az Ötven vadász visszaemlékezései című kötetet, melyet a kiadó sorozatnak szánt. Elképedésem, és megdöbbenésem nem ismer határt. Mert magyartalansággal, kínkeserves mondatfűzésekkel, sekélyességgel kellett farkasszemet néznem. Hol vagy, *Fekete* István? Hol vagy, *Széchényi* Zsigmond? És hol vagy, elfeledhetetlen barátom, Csergezán Pál? Az ő nevéről utóbb alapítványt neveztek el. A legutóbbi, őzpörkölttel ízesített összejövetelre megint meghívtak. Nem mentem el. Itt szokták átadni a legígéretesebb fiatal természetfestőnek a kuratórium által odaítélt összeget. Hogy minő színvonalat képviselnek ők? Végül is... ha nagyon akarom, a Gyere, te niemand, légy az enyém! című kuplét is össze lehet hasonlítani a Pastorale szimfóniával. De minek?

Szindbád itt elhallgatott. De az arcán most nem a szokott szenvedő kifejezés jelent meg. Most kemény volt és kifürkészhetetlen, mint az ősi sztyeppeken talált kőbálványoké.

Baróti Szabolcs

A roquefort meséje

A főzés szükséglet, a konyhaművészet szenvedély. Rovatunk – és a Konyhaművészet című magazin – azokhoz szól, akik e szenvedély rabjai.

Egyszer egy pásztorfiú a barlang hűvösébe húzódott be elfogyasztani szerény ebédjét: a juhtúrót s a kenyeret. Ám alig látott hozzá a falatozáshoz, feltűnt előtte egy gyönyörű leány, aki hívogatóan intett neki, hogy kövesse. A fiú követte is, otthagyván csapot-papot – na meg a kenyeret és túrót –, ment utána hosszú-hosszú napokon keresztül, míg a csodálatos ifjú hajadon el nem tűnt a horizonton. A bánatos pásztorfiú visszaballagott a barlanghoz, s meglepve látta, hogy a kenyeret finom penész borítja, a túró pedig halványzöld színűre változott. De mivel nagyon megéhezett a hosszú úton, bekapott egy darabkát a gyanús állagú és színű dologból, és boldogan felkiáltott, mert az unalmas túró izgalmas sajttá változott: megszületett a *roquefort*, vagyis ahogy nálunk hívják, a *rokfort*. Mindez a becslések szerint úgy kétezer évvel ezelőtt történt, ami elég régen volt, mégis szinte tegnap, ha a sajátos klímájával és szellőzőkürtőivel a rokfort bölcsőjéül szolgáló barlang – illetve a dél-franciaországi Roquefort egész környékét behálózó hatalmas barlangrendszer – keletkezésének időpontjához viszonyítjuk; az ugyanis mintegy kétszázmillió éve, a jura középkorban zajlott le, látványos (és a helyi múzeumban szemléletes hang- és fényjáték keretében be is mutatott) földtörténeti katasztrófák közepette. Nevezetes dátum még a rokforttörténelemben az i. sz. 76-os év, amikor is idősebb *Plinius* egyik munkájában megemlíti ennek a korabeli Rómában igen kedvelt sajtfélének a létezését. (Állítólag Gallia e környékének lakói sajtban fizették még az adót is a római császárnak.) Ettől kezdve semmi meglepő nem történik: hercegek, királyok, császárok és felvilágosodás korabeli nagy elmék szállnak síkra Roquefort és a rokfort érdekében – ők tudják, miért.

1843-ban alakul meg a *Société*, az Egyesült Roquefort-i Pincék és Termelők Névtelen Társasága, amely a polgári önszerveződés és az ínycsiklandó kék juhsajt fogalmának megtestesülése a gasztronómia tudományában. A Société harcos kiállásának köszönhető az is, hogy létrejött még egy fogalom: az *AOC* (Appellation d'Origine Controllée), amely *állami, törvényi elismerést és védelmet* jelent a sajtok – persze legeslegelőször és mindenek előtt a rokfort – számára. Ez a minősítés keveseknek jár, mindössze 30-40 sajtnak a Franciaországban regisztrált 400 közül. Az AOC hihetetlenül szigorú követelményrendszerét keveseknek sikerül teljesíteni, s az is előfordul, hogy az egyszer már elnyert minősítést visszavonják, ugyanis nemcsak a tej begyűjtési területét, a legelő minőségét, a kecske-, szarvasmarha- vagy juhállomány fajtatisztaságát, a gyártási folyamat higiéniáját, a technológia tradicionalitását ellenőrzik, de még a csomagolást, a szállítóeszközöket és a hűtőlánc folyamatosságát is. Nem csoda, hogy a rokfort az első és a mindenkori AOC-sajt, mert a vele kapcsolatos valamennyi művelet szigorúan tradicionális és megszeghetetlen szabályok szerint zajlik. A rokfortnak saját hazájában kultusza van, s ehhez természetesen kultikus műveletek és tárgyak is tartoznak. *Szobahőmérsékleten* illik kínálni, mint egy jó vörösbort; hagyományosan a *közepe felől kell kezdeni a kóstolást*, és a szélei felé haladni, s a vágást is legillendőbb a *leheletvékony dróttal* működő guillotinenal végezni. Ha nem áll rendelkezésünkre ez a meglehetősen morbid eszköz, akkor megteszi a *skorpiófarkú kés* is, de azt előbb forró vízbe kell mártani egy pillanatra. Nem mindegy, hogy milyen alakúra vágjuk a falatokat, kötött a kóstolási sorrend is: a kevésbé érettől haladunk a legérettebb felé. Mert nincs mese – illetve éppenhogy van mese, s e szerint a sajtnak érnie, erjednie kell, s ez a folyamat szagkibocsátással jár.

A legendás roquefort-i pincék illata sem túl kellemes – furcsa módon mégis ínycsiklandó élmény volt, amikor az egyik hűvös és szagos pincefordulóban megterített asztalon négyféle, különböző érettségi fokú és márkájú kék sajtokból összeállított kóstoló fogadott bennünket, ropogós kenyérfalatokkal és természetesen borral. Egészen addig azt hittem, hogy a sajthoz vörösbort illik inni. Ám legnagyobb meglepetésemre *a helyi szakemberek fehérborral* kínáltak – érdemes leírni a nevét: a *Chatcau Mauras 1990-es Santérnes-jével* –, s az élmény mégis teljes volt. A rokforttal harmonizáló borok köre ugyanis az átlagfogyasztó által véltnél jóval szélesebb: a Roquefort környékének fiatal borain kívül ajánlanak hozzá erőteljes vörösborokat – akár portóit is – vagy édes fehérborokat, muskotályt például, sőt kifejezett desszertborokat is. Attól függően, hogy magában kóstolgatjuk-e a természet és a história eme különleges termékét vagy étkezés után nyugtatjuk vele fáradt gyomrunkat, illetve hogy valamely elő- vagy főétel különleges, pikáns alkotóelemeként kerül asztalunkra. Az itthon kapható márványsajt vagy kék sajt persze nem rokfort, mint ahogy nem az a Bleu de Bresse vagy a Bleu D'Auvergne sem, mivelhogy ezek tehéntejből készülnek, s ugyanígy nem rokfort az a sok német, holland, dán és cseh, kékerezetű, morzsolódó állagú, illatos sajt sem, amelyeket szerencsére már itthon is megtalálunk az üzletek polcain. De azért nagyon finomak.

S. J.

A vendéggel [illegible]ven másodpercen belül foglalkozni kell

A gyermekek a jövő turistái

Napjainkban a szállodák „csillagvilágában" tallózva hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy újdonságaik gyakorlatilag a számítástechnika parttalan alkalmazásából fakadnak.

A közelmúltban Párizsban első ízben rendezett *Accor expo* elénk tárta cáfolatként azokat az ötleteket, amelyekkel szolgáltatásainak minőségét óhajtja javítani a francia alapítású, négy kontinensre kiterjedő hotel- és étterembirodalom – a többi között egyik márkacégével, a magyar Pannonia Hotelsszel együtt.

„Egész életében jelen kívánunk lenni" – hangzott a sok szlogen egyike. A jelenleg gyermekvendég – a jövő turistája – megnyerésére is gondolnak tehát ingyenességgel, ajándékokkal. A komor nyugdíjasotthonok mellett Franciaországban megjelentek az időseket átmenetileg vagy tartósan szállodai körülmények között fogadó Hotelia-házak. A vendégfogadók fokozott *gondoskodással* próbálják növelni törzsvendégeik számát is. A visszatérő ügyfelet lehetőleg az általa *kedvelt szobahőmérséklet* várja – *kedvenc újságja* kíséretében. A repülőtérre induló utasokat kétszer ébresztik – másodszorra biztonságból.

Az Accor-csoport további törekvései szerint utazási irodáikban, hoteljeikben a telefon legkésőbb a harmadik csengésre felveendő. Az érkező vendéggel pedig *maximum negyven másodperc elteltével* foglalkozni kell, nehogy ő kezdeményezze ügyének haladéktalan intézését.

Örömmel tapasztalhattuk a kiállításon részt vevő, az Accor-szállodalánc nemzetközi márkái közül számosat három országban: Magyarországon, Németországban és Ausztriában képviselő Pannonia Hotels kínálata iránt megnyilvánuló élénk érdeklődést.

Kiss György

Színjátszó kör, kiállítások, rózsakert

Felsőörs gazdag kultúrája

A hazai fiatalok többségének manapság nehéz a helyzete, sokan nem tudják, mihez kezdjenek szabad idejükkel. Nincsenek ifjúsági klubok, ahol összejöhetnének, közös programot szervezhetnének, sportolhatnának, zenét hallgathatnának, vagy kiélhetnék – és nem falfirkákon keresztül – művészi ambíciójukat. Találkozóhelyük a lépcsőházak, játszóterek, aluljárók, jobb esetben a diszkók, ahol nem mindig nívósak a műsorok. A zenekarok produkciói elég silányak, ami hiányzik a művészi színvonalukból, azt hangerővel próbálják pótolni. A színház, hangverseny, opera a kispénzű diákok számára megfizethetetlen, s többségének nincs is igénye rá. A Balaton-felvidék egyik helységében, Felsőörsön szerencsés kezdeményezés született *Hamar* László fiatal református lelkész közreműködésével, akinek sikerült maga köré gyűjteni a helybéli fiatalokat, és olyan programokat szervezni, amiből ki-ki ambíciója és kedve szerint válogathat.

– A környéken elég sok az értelmiségi fiatal, így nem volt nehéz felkelteni az érdeklődést a kulturális programok iránt – mondja Hamar lelkész úr. – A színjátszó kör, énekkar, kiállítások, társastánc mind-mind olyan foglalatosság, ami leköti őket. Egy kitűnő Vox trióval is rendelkezünk, az *énekkarunk pedig húsztagú*. Táncbemutatókat is rendezünk, mert gyülekezetünkben van tánctanár is. *Színjátszó körünk* neves szerzőktől ad elő darabokat, a forgatókönyvet mindehhez a Széchenyi Könyvtárból szerezzük be. Télen korcsolyáztunk, van teniszpályánk, futballozunk, kirándulunk, a tábortűz mellett mindenki elmond egy-egy verset, s népdalokat adunk elő. Társaságunkban van egy mozigépész, így filmeket is nézhetünk. A kiállításaink anyaga főként festményekből, grafikákból, tűzzománcból, hímzésekből, batikokból és festett tojásokból áll, s valamennyi, szolnoki művészektől származik. *Laczkovics* Emőke néprajzkutató támogatja munkánkat. Programjainkban körülbelül százan vesznek részt, *felekezetre való tekintet nélkül bárkit szívesen fogadunk*. Az idősebb korosztály programját helyi katolikus plébánosunk, a nagy tudású és tekintélyes *Ajtós* József szervezi. Így az idősebbek is megtalálhatják a kedvükre való, nívósabb kikapcsolódást.

Felsőörs régi, színes múlttal rendelkezik. A régészeti leletek bizonyítják, hogy a mai Felsőörs környéke nem volt lakatlan a honfoglalás idején. A IX–X. századra jellemző kerámiatöredékek kerültek elő, s az egyik lakos szőlőjében X. századi lovas sír maradványaira bukkantak a régészek, illetve a lószerszám ezüstvereteire. Ám a legfigyelemreméltóbb nevezetessége a *XIII. században épített préposti templom*, amely ma az idegenforgalom egyik vonzereje. A község útjai rendezettek, vendéglőit, lovardáját hazai és külföldi turisták látogatják. Hatalmas *rózsakertje* ugyancsak helyi nevezetesség és részese az idegenforgalmi programoknak.

Kertész Klári

Callással, aki megtisztelő módon felajánlotta, hogy rendszeresen dolgozna velem. De akkoriban kiutazási engedélyt szerezni, s nekem, az albérleti lakónak az útiköltséget kifizetnem lehetetlen volt. Az egyetlen alkalommal, amikor öt órán át foglalkozott velem, azt kellett tapasztalnom, hogy ő vi-

Károly énekes … vel. Az a célunk, hogy … gyobb hangszerek legyenek. Kiskun… gyházán például egy szép koncertteremben mindössze pianino található. Ahonnan ilyen célú meghívást kapunk, szívesen teljesítjük.

Hollós Máté

Szomszédokból ismert Ábel Anita személyesíti meg.

– Klapkát a súgónőnk, Évike ajánlotta, és nagyon örülök, hogy sikerült megnyernem az ismert üzletembert a hentes szerepére. A padkép k… díszletet *É. Kiss* jelmezeket *Torday* és *Dudás* Zsuzsa tervezte.

Ábel Anitán tűzködik a ruhát az előcsarnok tükre

…giró-iskolát végeztem, dolgoztam szerkesztőségben, közben …om a tanul…

…hat.

Buda népszerű színházában április 22-én lesz az Őrült nők ketrece bemutatója.

Várhegyi Andrea

In memoriam Csergezán Pál

A kép, mely gyászkeretben látható, mestermű; magas hóban, fagyos erdőből kitörő vaddisznókat ábrázol, s azt a roppant feszültségű pillanatot ragadja meg, amikor a tankként robogó óriási kant halálos lövés éri. A fekete sörtetaréj alatt piros folt jelzi a gerincet eltörő végzetes találatot.

Nem lehetett volna jellemzőbb és megrázóbb alkotást kiválasztani annak a mesternek a búcsúztatására, aki világklasszis szinten mutatta fel valamennyiünknek a szabad természet varázslatos arcait, halálosan szép hangulatait, élőlényeinek gazdag pompáját.

Csergezán Pál partecéduláját tartjuk a kezünkben, akitől alig néhány hónapja búcsúztunk csak el, s akinek hiányát most kezdjük csak átérezni igazán.

Kevés, bizony döbbenetesen kevés azoknak az embereknek a száma, akikre megnyugtató volt olykor úgy gondolni: *vannak,* és bármikor felhívhatom őket. És amikor elmentek, amióta elmentek, nincs, aki betöltse utánuk az űrt. *Április* Lajos, *Ottlik* Géza, *Jékely* Zoltán, *Ruffy* Péter, *Rockenbauer* Pál… és most Csergezán Pali.

Tanulmány

Csergezán Pál partecédulája

Hogy mekkora művész volt, arról a nagyvilág műértő közönségének pontos fogalmai vannak. Szégyenletes kivételt hazánk képez, ahol „hivatalosan" nyilvántartva sem volt, csak azok szívében és emlékezetében, akik megismerhették őt, és személyiségének holdudvarába kerülhettek.

Regényt lehetne írni arról, hogy ez az ember miken ment keresztül, míg a világ legjobbjai közé küzdötte magát. Amikor *Montreálban* meg akarták rendezni a világ négy legjobb természetfestőjének tárlatát, őt *(mint a titkos, de azért köztudottan legjobbat)* elsőként hívták meg. Már össze volt csomagolva minden, amikor valaki „ott fenn" nem engedélyezte számára a kiutazási vízumot. Megtették vele ugyanazt, mint *Papp* Lászlóval, akit a hivatásos világbajnoki címtől fosztottak meg az íróasztalok mögül, úgymond sportpolitikai megfontolásokból. Ezt művelték *Kollányi* Ágostonnal, zseniális természetfilmesünkkel, akit nem engedtek ki Rómába Carlo *Pontihoz,* aki korlátlan összeget ajánlott fel nagymesterünknek, és világsikert garantált neki.

Így megyegetett ez nálunk…

Egy ilyen kvalitású művész emléke nem fakulhat el soha! Azok, akik most a *Csergezán Alapítvány* megteremtésén munkálkodnak, nemes missziót teljesítenek. Az alapító okirattervezetből megtudtam, hogy eddig az Altamira Egyesület, a Koller Galéria, a Nimród Lovasszövetség, a Vadászati Kulturális Egyesület és számos alapító tag sorakozott fel. Csatlakozóban van továbbá a Bábolna Rt. és a Magyar Fogathajtó Sport Baráti Egyesület is.

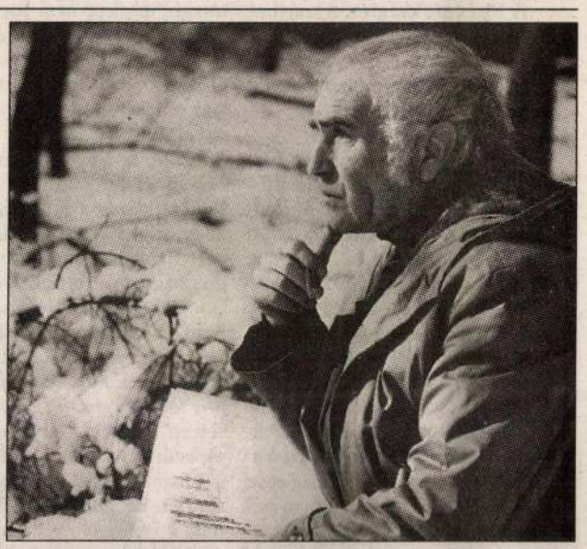

A natúra varázslója

A formálódó alapítvány információim szerint erkölcsi és anyagi támogatásban kívánja részesíteni az arra érdemes természetábrázoló művészeket, akik munkájuk magas színvonalával hozzájárulnak a magyar és egyetemes művészet gazdagításához, és művészi hitvallásukkal kapcsolódnak Csergezán Pál szellemi hagyatékához.

A kérdés, melyre javaslatot kértek tőlem: *mely napon* kéne ezt évről évre átadni, az arra érdemeseknek ezúton válaszolok: április 23-át, *„a Föld napját"* javaslom.

Több okból. Ezen a napon vettük át anno Domini 1993-ban szerény elismerő oklevelünket a Fészek Klubban „kiemelkedő természetvédelmi tevékenységünk" elismeréseként néhai Gyurkó Jánostól. Egymás mellett ültünk, és amikor a *„Pro Natura-sokat"* szólították, sokat sejtetően egymásra néztünk.

Ezen a napon a világ a pusztuló természeti környezetre figyel. Jó alkalom kínálkozik arra, hogy az átlagemberekhez leginkább eljutó televízió évről évre felelevenítse a művész emberi alakját és művét. Erre leginkább a Duna televízió tehetséges fiatal stábja látszik alkalmasnak. A Natúra szerkesztősége sajnos már letette ez ügyben a voksot: bár rendelkezik saját portréfilmmel, *szó nélkül* mentek el a festő halálhíre mellett…

Meggyőződésem, hogy Csergezán Pál szelleme ennek ellenére is közöttünk fog maradni.

Baróti Szabolcs

„... Nyugtot Neked,
ha tiszteled,
a Vadon törvényeit!"
(Rudyard Kipling: Reggeli dal a dzsungelben)

Sorok egy varázsló átmeneti távozására

A halálgömb biciklistája

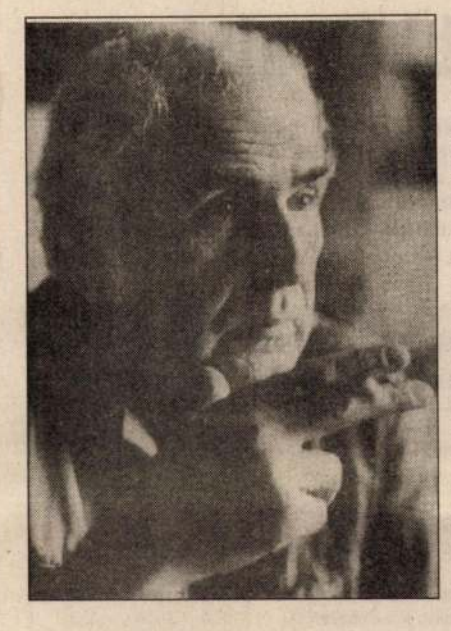

Kinn vagyok valahol a térkép és a tarló szélén, mint ilyenkor ősszel általában, arrafelé, ahol a darvak esti húzása megfigyelhető, rátapadva a nagy teleszkópra, a puszta moccanásait figyelve, amikor barátom váratlanul megszólal: *hát Csergezán Pali is bevégezte!* Az embert mintha ököllel vágták volna gyomron, lábai megrogynak az ütés váratlanságától és erejétől.

*

Csergezán Pálról a kiplingi értelemben megközelített szabad világ festőjéről, a világelső állatábrázolóról beszélni legalább olyan nehéz, mint megfigyelni az erdők mélyét, vagy szeszélyes játékukban megmerevíteni a szabad vizek hullámait.

– Aki itt találja meg a saját világát – szokta mondania tűnődve – , sosem csalódik! A törvények ugyan könyörtelenebbek, viszont sokkal tisztességesebbek. – Az ilyen súlyos közlések után többnyire hallgattunk egy verset. Aztán ő folytatta ekképpen: – Tizenhat éves voltam, amikor 1940-ben kiszálltam a Nyugati pályaudvaron, hátam mögött a széthullott család és meglehetősen kusza események, amelyek megadták szökésemhez a lökést. Mindig magányos voltam, kezelhetetlen. Megtévesztően csendes, sőt jámbor. Ez többeket is arra ingerelt, hogy túllépjék velem szemben a határt. Negyedik gimnáziumban az év befejezése előtt az olasz tanárom nyeglén közölte velem az órán, sunyi derültséget fakasztva, mennyire tetszik neki a nővérem. Ezt jobb, ha neki mondja meg, válaszoltam kurtán.

– Látványosan végigpofozott egészen a falig. Csak úgy dőlt belőle azoknak a gőgje, akik nyomban odaütnek, miután a visszaütéstől védve vannak. Ez esetben azonban elszámította magát, mert a faltól én indultam el előre. Az olasztanár a katedránál esett össze, néhány sikerültebb suhintástól telibe találva.

– Megdöbbenése és bosszúvágya nem ismert határt. Nem csaptak ki. Ehhez túl csípős volt az egész ügy. Csak épp minden tárgyból megbuktam. Tornából és rajzból is. Ezekből a tárgyakból mellesleg magasan én voltam az iskola legjobbja. Minden ház nyomban becsukódott előttem, a barátok elhúzódtak, mint a leprástól, én voltam a rebellis, a rossz, aki nem lehetett sem cserkész, se semmi, ami a világ szemében valamit jelentett.

– Ha vissza akarok emlékezni a fővárosban töltött három évre, mintha minden egyetlen fullasztó gubanccá sűrűsödne, az állandó éhségből, ruhátlanságból, a fenyegetettség undorító érzéséből...

– Istállókban aludtam. Az örökké részeg igáskocsisok nagylelkűen megengedték, hogy ezért ellássam helyettük a lovakat. Filléres alkalmi munkákon tengődtem. Végül egy kis cirkuszhoz kerültem mindenes trógernek, de miután a „halálgömb" biciklistája összetörte magát, egynapi gyakorlás után én léptem a helyére.

– Az Iparművészeti Főiskola felvételijére is a cirkusz piros, halálfejjel ékes trikójában mentem el. A folyosón lekuporodva rajzolni kezdtem a számunkra kitett mintát. A tanárok csendes iszonyattal méregettek.

– Jegyzettömb, ceruzacsonk mindig akadt nálam. Első műveim a „mélység népének" portréi voltak. A népem... odatartoztam a nyomormarta, elvadult arcok közé.

– Felvettek. Három évig tanultam. Egy tanár, akit megrendített a sorsom, megengedte, hogy az asztalosműhelyben dolgozzam és lakjam.

*

Finom és pontos kéz rögzítette azokat a festményeket és rajzokat, amelyek Csergezán Pál műtermében körülvettek – olyan kéz, mint *Düreré* és *Brueghelé* volt.

Valahogy az az érzésem, legyen bármi is ezeken a vásznakon – zöldesbarnán kitárulkozó ínséges mező; fajdkakasok rozsdaszínűen, sárgán lobogó erdőben, az okker és mélybarna színeiben csillogó sáros dagonya, amelyben vaddisznók sötétlenek –, tulajdonképpen valahol szinte lényegtelen a tárgy. Látom a fákat, az állatokat, a felhőket és vizeket, a természet motívumait, amelyek fedik, keresztezik, árnyalják egymást – de mégis elsősorban *magát a festőt látom,* amint egy belső táj megragadásával küzd. Ilyen színvonalon festeni erről a giccsveszélyes témáról, csak igen bonyolult és intenzív életérzés szűrőjén átkínlódottan lehetséges.

Valami átszellemült vágyakozás árad belőlük, az ember nosztalgiája a romlatlan iránt, amelyet nem győz újra és újra felfedezni. Úgy hatnak ránk, mint amikor több hónapos szoba- és városfogságból egyszerre kiszabadulunk, s tüdőnket szinte perzselni kezdi a vadon vagy az ingovány ősi, vad illata.

– Mesterembernek tartom magam – közölte egy alkalommal egyszerűen –, mesternek, de olyan értelemben, ahogy azt a régi holland festők képzelték!

– Másodszorra sikerült tehát végeznem a képzőművészetin, kiváló tanáraim voltak, sőt egyikük, *Köpeczi Boócz* István, egy alkalommal hümmögve megállt mögöttem. Elnézte szűnni nem akaró állatvázlataimat. Végül így szólt: tudja mit, Csergezán, magának ezentúl nincs kötelező anyaga! Maga elindult egy irányba, menjen hát arra és kész!

– Nyilvános szereplésem *könyvillusztrálással* indult. Elsősorban orosz írók munkáira kaptam megrendeléseket, s hamarosan így neveztek el: a szovjetológus. Megmagyarázhatatlanul közelálltak hozzám az orosz regények ízei, figurái. Ebben persze a kinn töltött hadifogolyévek a ludasak. Aztán az Ifjúsági Könyvkiadó is érdeklődni kezdett: egy *Kittenberger* Kálmán-kötet illusztrálása volt az első munkám. Akkor... igen, akkor lett előttem ismert egy különleges világ, olyan emberek közössége, akik a természet megismerésére egy életet áldoznak, és kevésnek tartanak rá.

– Munkáimat vegyes érzelmekkel és indulatokkal fogadta a művésztársadalom. Hogy a közönség viszont megszerette a dolgaimat, azt tévedhetetlenül meg kellett éreznem. Később akadtak jóakaróim is. Amikor 1972-ben állami támogatással az NSZK-ba utaztam, a magyar természetvédelemnek, vadászkultúrának kellett becsületet szereznem. Két év múltán kezdtek emlegetni a legjobbak közt. Egy párizsi kiállításomon nézte meg az anyagot Irán akkori nagyhercege, és nyomban meghívott, eléggé cikornyás „keleti" stílusban, valahogy így: *„szeretnénk, ha nagyrabecsült működésének területét egy időre Perzsiába helyezné át"* ...

– Kilenc hónapig éltem ott és megfeszítetten dolgoztam. Mérhetetlen pénzeket mulasztottam el bezsebelni. Soha nem tudtam pénzt keresni. Ezt a kellemetlen tulajdonságomat másik kiváló tanárom, *Ék* Sándor így fogalmazta meg aforisztikus tömörséggel: Csergezán, a maga egyik legnagyobb hibája az, hogyha húsz forintot keres, mindenki milliomosként néz magára. Főként azok, akik súlyos ezreket süllyesztenek el a maga jóvoltából!

– Nekem főként Gemenc mesél. Innen, ahol az erdő olyan mint a legrégebbi időkben, ahol az állandó áradások elmosták az ember nyomait, a fák egymásba nőnek, az utak elvadultak, a növényzet és az állatvilág teljesen háborítatlanul él. Innen mindig úgy jövök haza, hogy szinte füstölög a ceruzám hegye.

– Dolgozom hát. Megvagyok. Pénz? Változatlanul hidegen hagy. Hogy tőlem *Rothschildok* vásárolnak, hogy egy NSZK-ban élő milliomos műgyűjtő nemrégen eladta csodás XVII. századi gyűjteményét, s Csergezán-képeket vásárolt helyettük, nem izgat különösképpen. Mondtam neki: ön megőrült, tisztelt uram? Nem hiszem, válaszolta, egyébként maga ne foglalkozzon ezzel, csak fessen! Az üzletember én vagyok!

– A napi darab barna kenyeremet és tejemet nem nehéz előteremteni. Semmi nem érdekel már igazán a munkán kívül, ez az egyetlen tartós szenvedélyem. És egy ideje az, hogy amit ábrázolok, a valóságban ne sérüljön. A természetvédelem ügyéért a közkatona szerepet is vállalom, zokszó nélkül!

*

Amúgy nem kell ezt a búcsút különösképpen hangsúlyoznunk; Csergezán Pál él, és nemcsak művei által. Meggyőződésem, hogy egyszerűen csak alakot változtatott, és most egy ideig szirtisasként, vagy hópárducként él tovább valahol a Himalája megközelíthetetlen meredélyei között, hogy aztán feltöltekezvén, ismét emberré reinkarnálódva folytassa azt, amit átmenetileg felfüggesztett. Addig is – e hangsúlyozottan átmeneti állapot időtartamára – valami búcsúnak megfelelő sorok után kutakodom. Végül is a dzsungel nagyszerű reggeli dala mellett döntöttem, melynek visszatérő refrénjét már mottóul is idéztem: *„A harmatot, amely áthatott / bundákon; nap nyeli; / az itatót, az úsztatót / posvánnyá perzseli. / Már a sötét senkit se véd, / Csuklyát ránk nem terít. / Nyugtot Neked, ha tiszteled, / A Vadon törvényeit!"*

Baróti Szabolcs

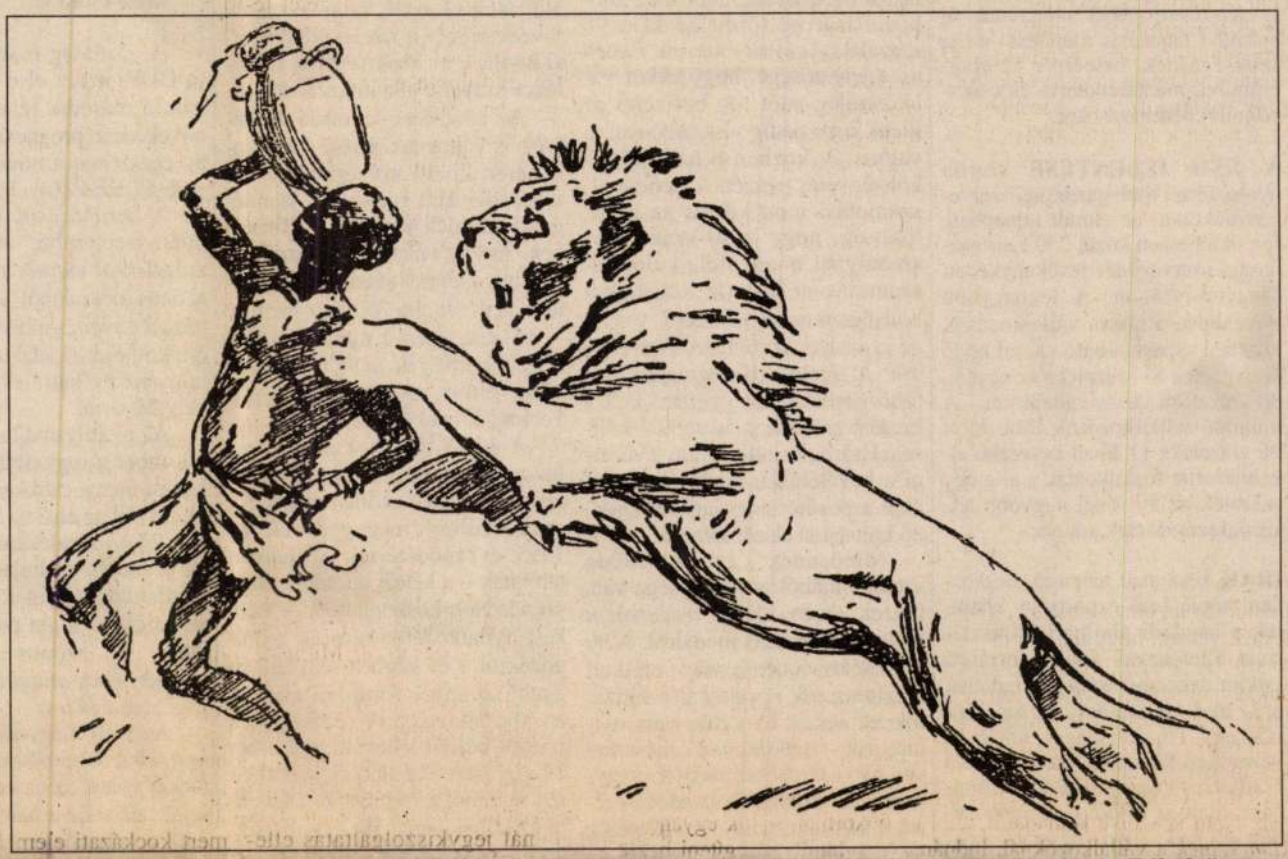

Illusztráció Kittenberger Kálmán „A Kilimandzsárótól Nagymarosig" című könyvéből. (Csergezán Pál első munkáinak egyike.)

Cserperán Pál grafikus

RÖVIDEN

A BUDAPESTI ÁRUTŐZSDE vezetőtestülete – a Tőzsdetanács – felhatalmazást kapott a rendkívüli közgyűléstől, hogy tárgyalásokat folytasson az együttműködésről a Budapesti Értéktőzsdével. Hosszú távon nem zárható ki, hogy a két tőzsdeszervezet egyesüljön, ám ez jelenleg nincs napirenden. Elképzelhető viszont, hogy a két tőzsde bejegyzett tagjai bizonyos feltételek mellett mindkét tőzsdén kereskedhessenek. A BÁT idei forgalma várhatóan minden rekordot megdönt, és az év végére elérheti a 870 milliárd forint körüli értéket.

A MAGYAR ENERGIAHIVATAL elkészítette az új erőművi kapacitások tendereztetésének irányelveit. Az első tendereket várhatóan 1997-ben írja ki a Magyar Villamos Művek Rt. A legközelebb kormány elé kerülő terv 2000-ig mintegy 1000 megawatt, 2005-ig összesen 3000 megawatt új erőművi kapacitás kiépítését tartja szükségesnek, beleértve az alaperőművi, menetrendtartó és csúcserőművi beruházásokat.

A KSH JELENTÉSE szerint nyolcezerrel több gazdasági szervezet működött az elmúlt hónapban. Így októberben közel 750 ezer gazdasági szerveződés tevékenykedett Magyarországon. A legnagyobb növekedés a társas vállalkozások körében tapasztalható. A működő szervezetek 61 százaléka az egyéni, 30 százaléka társas vállalkozás. A működő vállalkozások több mint 96 százaléka 11 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztat, s alig egy százalék az 50 főnél nagyobb létszámú szervezetek aránya.

IRAK kész akár azonnal megkezdeni kőolajának exportját – közölték a bagdadi olajipari minisztérium illetékesei. ENSZ-források szerint december közepén indulhat el az első szállítmány. Az iraki kőolaj egy Törökországon áthaladó vezetéken keresztül jut majd el a Földközi-tengerig. Kuvait lerohanása miatt az ENSZ embargót rendelt el Irak ellen, egyebek közt megtiltották az ország legfontosabb exportcikke, a kőolaj kivitelét is.

Pozsonyi tüntetés a Mol ellen

Kétszázan tüntettek a hét végén Pozsonyban a Mol Rt. ottani töltőállomásának felépítése ellen – ezt jelentette szerdán a pozsonyi *Új Szó* című lap. *Liszkay* György, a *Mol-Slovakia* ügyvezető igazgatója az *MTI* érdeklődésére elmondta: Pozsony Dúbravka nevű lakótelepén –

Korlátozottan szabad választás jövőre

A honorárium és adóelőlege

Bezárják a kiskapukat a jövő évi adótörvények az előleg levonásával kapcsolatban is. Aki az év elején tételes költségelszámolásról nyilatkozik, az nem töltheti ki adóbevallását év végén a tízszázalékos feltételezett költséghányad szerint. Sőt „büntetőadót" kell fizetni, ha kisebb költséghányaddal számítja ki valaki az év végén a jövedelmét, mint ami szerint az előleget vonták. E szigorítások „ösztönzője" az, hogy év közben ne az adóalany, hanem az adóhivatal használja a költségvetés pénzét. A mai szabályok *nem zárják ki*, hogy ha az önálló tevékenységet nem vállalkozásként folytató magánszemély – tipikusan ebbe a kategóriába tartoznak a *szerzői jogdíjak, honoráriumok* – az év elején a tételes költségelszámolásról nyilatkozik, attól még adóbevallását ne tölthetné ki a 90 százalékos szabály szerint. Ennek az a jelentősége, hogy ekkor valószínűleg adót fog befizetni az illető, nem pedig visszaigényelni, vagyis év közben ő használja a költségvetés pénzét. A kétféle elszámolási mód között az a különbség, hogy a 90 százalékos szabálynál mindenféle külön elszámolás nélkül tíz százalékot költségnek lehet tekinteni, vagyis ez az összeg levonható a bevételből. A tételes költségelszámolás több gonddal jár: gyűjteni kell a kiadási számlákat, ismerni a költségelszámolás szabályait, s vezetni a bevételeket, kiadásokat. Ám akár a bevétel nagyságával egyező költség is elszámolható.

Mindennek az adóelőleg szempontjából is jelentősége van, hiszen az év elején *nyilatkozni kell* az elszámolás módjáról. A 90 százalékos szabálynál – ezt kell alkalmazniuk egyébként a kifizetőknek akkor, ha valaki nem nyilatkozik – *adóalapnak csak a bevétel 90 százalékát* tekintik, vagyis ez után számítják az adót. A tételes költségelszámolásnál pedig jóval kisebb lehet az adóalap, ha kihasználja valaki azt, hogy a kifizető maximum 50 százalékos költséget vehet figyelembe, tehát a bevétel minimum 50 százalékát kell adóalapnak tekintenie. A jelenlegi szabályok szerint nincs következménye annak, ha valaki nem a szerint tölti ki az adóbevallását, mint amit nyilatkozott.

Jövőre viszont, ha a magánszemély az év elején úgy nyilatkozik, hogy tételes költségelszámolást fog alkalmazni – így kevesebb előleget vonnak tőle –, akkor ezen döntését már *nem* változtathatja meg. Továbbra is érvényes, hogy tételes költségelszámolás választásakor az adóelőleg számításánál legfeljebb 50 százalékos költséget lehet figyelembe venni. Abban az esetben viszont, ha az év végén *kevesebb* kiadást tud felmutatni valaki, mint amennyiről nyilatkozott, akkor a két költség közötti különbözet után külön *12 százalékos adót* kell fizetni. Az előírások *kizárják*, hogy az egyik jövedelemnél a tételes költségelszámolást, a másiknál a 90 százalékos szabályt alkalmazza valaki.

Az adóelőleg-levonási szabályok is változnak jövőre. A munkabéren kívüli kifizetéseknél *39 százalékot* kell vonnia – a jelenlegi 40 százalék helyett – a kifizetőnek. Ám ha valaki nyilatkozik arról, hogy éves jövedelme várhatóan nem éri el a *700 ezer forintot* – természetesen a nyilatkozatban közölt költségek nélkül –, akkor göngyölítve *az adótábla szerint* vonhatják le az adóelőleget.

A *bérjövedelmek* adóelőleg-levonási szabályai ugyanakkor *egyszerűsödnek* az ideihez képest, gyakorlatilag megegyeznek az 1995. évi módszerrel. A munkáltatóknak – a kettős adótábla megszűnésének köszönhetően – nem kell nyilatkozatot kérniük a dolgozóktól, s év közben sem kell figyelni az egyéb forrásból származó jövedelmeket. A rendszeresen fizetett bérből változatlanul a bér 12-szeresére eső adó egytizenketted részéből kiindulva kell levonni az adóelőleget. Ha egy magánszemélynek több forrásból is származik bérjövedelme, az adójóváírást év közben csak az *egyik* munkáltatónál érvényesítheti.

(füsi)

Illegális külföldi földvásárlások

A bérlet nem zsebszerződés

A haszonbérleteket háromszáz hektár alatt ma *nem kötelező* bejelenteni Magyarországon; ezen a gyakorlaton változtatni kell – nyilatkozta lapunknak az agrártárca illetékese. *Juhász* Erszáz hektár nagyságig *nem ütközik* a hatályos törvényekbe, ez a lehetőség a külföldiek előtt is *nyitva áll*. Ha pedig úgynevezett *palástolt adásvételi szerződésre* került sor, az a Ptk. előírásai

A GKI–Postabank előrejelzése

A fizetési mérleg a vártnál kedvezőbben alakul

A gazdaság stabilizációja ellentmondásos módon folytatódik. Az infláció magas, de folyamatosan lassul, az államháztartás egyensúlya látványosan javul, a fizetési mérleg a vártnál is kedvezőbben alakul, a külkereskedelmi hiány viszont várhatóan a tavalyival azonos lesz. A gazdaság idei növekedése minimális; a beruházások az első háromnegyed évben lényegesen a tavalyi szint alatt voltak, de az év hátralevő részében némi élénkülésük várható. A munkanélküliség kissé csökken.

A gazdaság összteljesítménye (a GDP) az év első felében stagnált, a második félévben szerény növekedése prognosztizálható. Az év egészében a növekedés legfeljebb *félszázaléknyi* lesz.

A *beruházások* volumene január–szeptember átlagában *7,5 százalékkal maradt el* az előző év azonos időszakától. A cégek beruházási tervei és a beruházási javak értékesítésének alakulása azt jelzi, hogy az év hátralevő részében a helyzet *javul*.

Az év folyamán mind a termelői, mind a fogyasztói *árak* növekedési üteme csökken. A fogyasztói árszint az első tíz hónap átlagában 24,4 százalékkal, októberben 21 százalékkal haladta meg, decemberben pedig körülbelül 20 százalékkal fogja meghaladni az előző év azonos időszakának szintjét. *Éves átlagban az infláció 23,7 százalék lesz.*

Az I–III. negyedévben a *nettó keresetek* nominálisan 16,5 százalékkal voltak az egy évvel korábbi szint felett. Ez a háromnegyed évi 24,8 százalékos fogyasztóiár-emelkedést figyelembe véve *6,7 százalékos reálkereset-csökkenést* jelent, ami már lényeges javulás az első negyedévi 9,5 százalékhoz, illetve az első félévi 7,2 százalékhoz képest. Az év egészére *a keresetek reálértékének ötszázalékos csökkenését* tartjuk valószínűnek.

Nem javul a külkereskedelmi mérleg. Az első háromnegyed évben – dollárban számolva – az export 2,7 százalékkal, az import 2,6 százalékkal volt magasabb az egy évvel korábbinál, így a hiány is a tavalyi szint körüli 2,3 milliárd dollárt tett ki. (A vámszabad területek forgalmával együtt a külkereskedelmi forgalom növekedési üteme lényegesen magasabb.) A jelenlegi folyamatokból az látszik, hogy *az egész évi hiány is eléri a tavalyit.* Eközben *a fizetési mérleg alakulása változatlanul kedvező:* a hiány az első kilenc hónap alatt 1,1 milliárd dollár volt, azaz 1,2 milliárd dollárral kevesebb, mint 1995 azonos időszakában. Ez elsősorban az *idegenforgalmi aktívum* eredménye. A *működő tőke* beáramlása 174 millió dollárral meghaladta a fizetési mérleg hiányát.

Az első nyolc hónapban az ország bruttó adóssága 3,3 milliárd, nettó adóssága 2,1 milliárd dollárral csökkent, augusztus végén 28,3, illetve *14,7 milliárd dollárt tett ki.* A devizatartalékok ugyan 2,3 milliárd dollárral csökkentek, de szintjük így is megfelelő. A *fizetési mérlegben* az év egészére is a tavalyi 2,5 milliárd dollárnál lényegesen kisebb, *1,6-1,8 milliárd dollár hiányt* lehet előrejelezni.

Kedvezően alakul a *központi költségvetés* mérlege: a privatizációs és egyszeri bevételek nélküli hiány október végén 75,5 milliárd forint volt, ami az egész évre jóváhagyott összeg 32,2 százaléka, és 139 milliárddal kisebb a tavalyi azonos időszakénál. Az év egészére is a tervezettnél *számottevően kisebb deficit* várható. A képet rontja a társadalombiztosítási alapok tervezettnél lényegesen nagyobb deficitje, azonban az államháztartás összesített hiánya még így is *a GDP 4,5 százaléka körül* lesz, szemben a tavalyi 6,5 százalékkal.

A GKI Gazdaságkutató Rt.-Postabank Rt. prognózisa a magyar nemzetgazdaság 1996. évi folyamatairól

	1995 tény	1996 jan.–szept.	1996 előrejelzés
1. A GDP éves volumenindexe (%)	101,5	100 a)	100–100,5
2. Az ipari termelés indexe (összehasonlító áron, %)	104,6	101,5	103
3. Nemzetgazdasági beruházások indexe (összehasonlító áron, %)	101,2	92,5	100
4. Épített lakások száma (ezer db)	24,7	15,7	24
5. A kivitel változásának indexe (folyó áron, dollárban, %)	121,5	102,7	103
6. A behozatal változásának indexe (folyó áron, dollárban, %)	107,0	102,6	102,5
7. A külkereskedelmi mérleg hiánya (milliárd dollár) b)	2,6	2,3	2,6
8. A folyó fizetési mérleg hiánya (milliárd dollár)	2,5	1,1	1,7
9. Külföldi működő tőke beáramlása (milliárd dollár) c)	4,5	1,3	2
10. A dollár hivatalos középárfolyama az időszak végén (forint)	139,47	158,67 d)	161
11. Az állami költségvetés adósságtörlesztés nélküli hiánya (milliárd forint)	134	75,5 c)	60
12. A lakossági nettó megtakarítások növekménye (milliárd forint)	412,3	388,5	520
13. A nettó átlagkereset indexe (folyó áron, %)	112,6	116,5	117
14. Fogyasztói árindex (%)	128,2	124,4 f)	123,7
15. A regisztrált munkanélküliek száma az időszak végén (ezer fő)	496	494,3 f)	510
16. GKI konjunktúra index	–23,0	–16,7 g)	–11

A százalékos adatok az előző év azonos időszakához viszonyítják a táblázatban szereplő folyamatokat.

a) január–június; b) vámszabad területek nélkül; c) a bankrendszeren keresztül pénzben beáramló működő tőke; d) november 22-i árfolyam; e) január–október, egyszeri és privatizációs bevételek nélkül; f) január–október; g) a vállalkozások és a lakosság bizalmi indexének szeptember–november havi súlyozott átlaga

Az Alitalia mégsem száll ki a Malévból?

Nem feltétlenül a *Malév-részvényeket* kell értékesíteni az *Alitaliának* ahhoz, hogy gazdasá-

Kárpótlási jegy: (záróár)
650 Ft (+25 Ft) BÉT
Budapesti tőzsdeindex

Tőzsdei részvényárfolyamok

1996. november 27.

Értékpapír neve	Üzletszám	Árf.-érték M Ft	Értékpapír (db)	Nyitóár Ft	Záróár Ft	Átlagár Ft	Trend (+,0,–)
Jegyzett kategória							
BorsodChem	46	48,5563	14324	3390	3375	3390	–
Cofinec	5	1,2986	317	4110	4070	4097	–
Danubius	34	29,2211	8487	3410	3440	3443	+

CSERGEZÁN SÁNDOR László

Magyar Nemzet, 1990.dec.4. 8.p

— A Magyar Képzőművészeti Főiskola szeretné megörökíteni a II. világháború áldozataiává vált volt hallgatóinak emlékét, ezért kéri erre vonatkozóan a hozzátartozók, ismerősök értesítését a főiskola rektori hivatalába, 1062 Budapest, Andrássy út 69—71.). Eddig a következő volt hallgatókról tudunk: Balló (Beyer) Vilmos, Bodó Aurél, Breznay Imre, Csergezán Sándor László, Dinnyés Károly, Dragon Zoltán, Drucker Dénes, Fazekas Sándor, Fülep Gábor, Gortvai Stefánia, Karay Kádár Gyula, Nagy Ödön, Péczeli Antal, Perjés András Miklós, Somlai (Scheich) Gyula, Strasser István, Szabados Jenő, Szikora Antal, Szin (Schwarz) György.

MDK

Csergezán László /?-1944/

Önarckép, olaj

Fiatal magyar képzőműv. Műv.Képtár 29. kiáll.
1946. dec. 7 1.

Ø Csergezán László

rajztanár jelölt

Képzőművészeti

főiskola

Ferk'pzomfoisk'vk

1937–1939–41. 150. l.

Mikor, hol szüle-

tett, kinél

tanult

ostrom alatt

meghalt Görben

Gere Antal Úrnak
Építési vállalkozó

Budapest

VI. Nagymező u. 45.

F.-ló 2-án helt iratára vála-
szolva értesítem, hogy a Mü-
emlékek Orsz. Bizottsága az
ocsai ref. templom restaurá-
lásánál fennmaradt állvány-
fa-anyagra vonatkozólag
Tekintetességeddel érvényesen
megkötött üzletet ~~fenntartja~~
nem vonja vissza és nem is
szándékozik visszavonni,
minek következtében természe-
tesen Tekintetességed fizetési
kötelezettségét is fennálló-
nak tartja.

Tekintettel arra, hogy az
üzlet megkötése óta más több
mint három hónap telt
el és tekintettel továbbá

Csergezán S. László

1941. képzőmův. főiskola
ifj. Körének
kiáll.

Csend, vízf.

Zajstr.

1.61
1 Köt. 8°

Kneer
aug.

Die Denkmalpflege
in Deutschland, mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsverhältnisse

Csergezán Sándor

l. Ferkèpzomfoiskèvk

1939-41. 102 l.

(többször)

133 l.

1937-38

1938-39

1939-40

1940-41

A MAGYAR KIRÁLYI ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM

A Kiadvány niteleul:

min. shiv. igazgató.

. . . . . 160 P-t,

. . . . . 225 P-t,

szesen: 385 P-t, azaz:

,

z.csekkszámla terhére:

00 P-t, azaz: Kettőszáz pengőt.

évi október hó 25.-én.

A miniszter rendeletéből:

dr. Takács Menyhért s.k.

miniszteri tanácsos.

iil:

Csergezán S. László

Fův képt

Gyarckép, of

Az ibaki dombok tavasz elején, vizf

380. tz. 1902.

41931 szám.

A bizottság f.évi
jesztése alapján jelen sz.és
ker.kir.állampénztárt, hogy M
betvárosi rk. templom értékes
ja alkalmából felmerült utikö
kor. napidij után bélyegelt n
sen ki.

Miről a bizottságot
leendő értesítése végett ér
lom az erdélyi püspökhöz egyi

Budapest, 1902

Csergezán László

rajzdarabjai

l. Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 143. l.

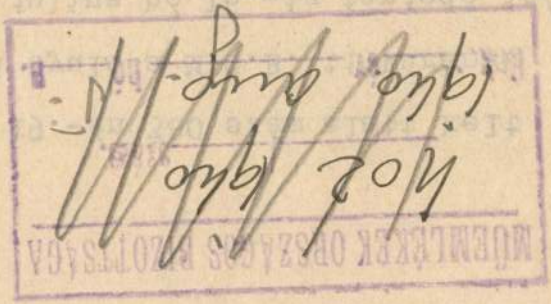

Melléklet száma: 1

lius hó 19.-én 380 szám alatt kelt
ntiványi Gyula a M.O.B. titkárának
15.-től julius hó 16.-ig terjedő idő-
be és vissza történt hivatalos kikül-
lmerült utiköltségeiről és napidíjairól
zaz:Harmincegy pengővel érvényesített
és végett, csatoltan a t.Elnökségnek

0.julius hó 31.

A miniszter rendeletéből:

Csergezán Sándor

rajztanárjelölt II. éves
1938/39. tanévben a
Jövedéki-bíróság alap-
ból 200 P ösztöndíjat
kapott a pénzügy-
minisztériumtól.

Ferképzőmfoiskévk 120.P
1937/39

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Csergő András

Pasztell

Városházi Képzőművészek Köre. I. kiáll. 1949. ápr.

J Csergő György

festő

1902

Ennisk 1930. 82. l.

	1.613 13	
	20.002 ·	
	18.405 ·	
	3.570 ·	
	10.000 ·	53.590 13
	6.147 41	
Átvitel		2196872

. Mészáros ucca 10

CSERHALMI GYŐZŐ

Magyar Nemzet 1971. dec. 5.

Kiállítás és vita

Térelválasztók

Nagyon is életrevaló az ötlet, az iparművészek azonban szkeptikusak. S persze ahány jó gondolatot, díjnyertes pályázati alkotást láttak már fiók mélyén megporosodni, meg is lehet érteni őket. Csak a derűlátóbbja mondja: „talán most!" — s miért is ne? A pályázat, amelynek értékelése néhány nappal ezelőtt volt, a reménykeltőek közé sorolható. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus a Tégla- és Cserépipari Tröszttel, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségével, a Magyar Urbanisztikai Társasággal, valamint a Design Centerrel közösen hirdette meg *térelválasztó és külső-belső falburkoló elemek* tervezésére. A feltétel: nagyüzemi gyártásra alkalmas legyen a termék. A pályázat — s ez igen nagy szó — a Tégla- és Cserépipari Tröszt kérésére született meg, s így a gyártó eleve adva van. Ezzel természetesen kizárták annak a lehetőségét is, hogy álom-tervek készüljenek, hiszen a gyárthatóság feltételei igen szigorúak, szabványokhoz kötöttek.

A díjazott és gyártásra javasolt művek az Urbanisztikai Társaság Rákóczi úti kiállítótermében tíz napig voltak láthatók. E néhány napos tárlat végén tanácskozásra hívta a társaság a tervezőkkel, a téglaipari tröszttel együtt azokat is, akik felhasználói lehetnek a térelválasztó és burkolóelemeknek. A beszélgetés célja az lett volna, hogy kideríttsék, milyen piaci esélyei lehetnek e termékeknek. Erre a találkozóra, amint lenni szokott, az érdekeltek közül jöttek el a legkevesebben. Az építészek közösségét, tehát azokat, akik közületi és magántervezésben éppen ezeket az elemeket felhasználhatnák és így megrendelői lehetnének a gyárnak, mindössze két tervező képviselte. Ez annál is inkább sajnálatos, mivel mai vasbetonra unt, téglaéhes korunkban az újrafelfedezett építőelem, a tégla ugyanolyan egyhangúsághoz vezethet, mint a panel. Abban az esetben mindenképpen, ha a választékot nem bővítik.

A bemutatott munkák között voltak olyanok, mint *Horváth* László, amely egy elemből áll csak, de a rácsok formája többfajta variációra ad alkalmat. *Mittelholcz* Mihály burkoló elemei a klinker téglát idézik, s volt terv, amelyik színválasztékot is ajánlott. *Cserhalmi* Győző tégla burkolata építésre is alkalmas, kis számú elemből, ezerféle felhasználást tesz lehetővé.

A kívülálló csodálkozva hallgathatta, hogy vágyként fogalmazták meg azt az elemi szükségletet, hogy megfelelően intenzív kapcsolat létesüljön építész és téglagyártó között. A vita során felbukkant a magyar gazdaság mindenkor előrángatható bűnbakja: a kereskedelem. A gyár a megrendelésnek kényszerül eleget tenni, az építész abból válogat, amit készletként eléje tesznek. Ám most mintha ezt az ördögi kört meg lehetne szakítani — feltételezhető, hogy most az építészek a túl kényelmesek?

Nem valószínű, hogy ez a pályázat megoldaná a magyar téglagyártás összes problémáját. Az elv az érdekes, azt nem szabad elveszni hagyni. Tervezők és gyártók felkészültek, valami újat, valami mozgást szeretnének hozni építőiparunk e részébe is. Próbálkozásaik támogatást érdemelnek.

(hajdú)

Magyar Nemzet

vjet felszólalás értekezleten

ismertették t találkozó programját

és realizmusról tettek tanúbizonyságot.

Esztergályos Ferenc nagykövet, a magyar küldöttség vezetője felszólalásában részletesen kifejtette a magyar álláspontot, rámutatva: az elsőrendű feladat az, hogyan erősítsük a biztonságot Európában. A leszerelési és fegyverzetellenőrzési tárgyalások mindig is bonyolultak, nehezek és rendkívül érzékenyek voltak. Keserű tapasztalatok bizonyítják, hogy az ilyen tárgyalásokon nagyon nehéz megállapodást elérni, ha a résztvevők némelyike azonosítja a tárgyalások céljait saját céljaival és törekvéseivel. Minden, a biztonságot érintő tárgyalás sikere a részvevők eltérő biztonsági érdekeinek figyelembevételén múlik. Egyes országok vonakodnak attól, hogy figyelembe vegyék másoknak a biztonságot érintő érdekeit, akadályozta meg eddig a madridi találkozót abban, hogy minden résztvevő számára kielégítő megállapodásokra jusson — figyelmeztetett.

A madridi találkozó legközelebbi teljes ülését kedden tartják.

Az NSZK kormányának szóvivője a közelgő eszmecserékről

Bonnból jelenti az *MTI:* Erich *Honecker*, az NDK Államtanácsának elnöke és Helmut *Schmidt*, az NSZK kancellárja összesen öt alkalommal folytat majd négyszemközti megbeszélést a jövő hét végén sorra kerülő találkozójukon. Ezt közölte pénteken Bonnban Kurt *Becker* nyugatnémet kormányszóvivő.

A megbeszélések túlnyomórészt nem a kancellár Werbellin-tó melletti szálláshelyén, hanem attól 15 kilométerrnyire, az NDK Államtanácsának vendégházában zajlanak le. Helmut Schmidt egyébként jövő pénteken kora délután a nyugatnémet légierő gépén érkezik meg Berlin schönefeldi repülőterére, ahol Erich Honecker üdvözli, s innen hajtatnak közösen a nyugatnémet küldöttség szálláshelyére. A tervek szerint a nyugatnémet kancellár elutazása előtt, vasárnap délután sajtóértekezletet tart a két német állam vezetőinek megbeszéléseiről.

Waldheim visszalépése után

zárt ajtók mögött tanácskoznak harmadik világ diplomatái

Cserhalmy Győző, építész

Tervpályázat: Dobogokő-Királyrét tervpályázat.

Királyrét tervpályázat:

Építész: Cserhalmy Győző és Déry Attila.

Madárház és központi épület, északi és déli homlokzat. /repr./

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 62-old.

Dr Csergő Lajos

Jenő

Szentesről származik.

Nagy Imre

Szentes, Magyar Városok Monográfiája.

III. Bp. 1928. 218 l.

[illegible]

904 V/28

[illegible]

Csergő Lajos

1894/95 – 1897/98

Fertőszőmfőistést

1932-33 7.3. l.

Csergő Lajos

Szül. Szegvár 1875. Rk-
Evelts.
1894/95 I–II. I. osztály
1895/96 I. osztály

Komáromi Múzeum fejlődése

1910-ben V. 178.

Csergő Lajos

mul. Szegvár 1875. Rk.

jan. 18.

1896/97 III é rajztanár jel

1897/98 I. IV. é. "

1897/98 II. " " "

Medvisch (= Medgyes) h. n. V. 288.

~~által fentartott gyujtemények.~~

~~ízkerület Ráday könyvtára~~

~~a és könyvtára.~~

~~ruleti kollegium könyvtára.~~

~~vtára~~

Csorbalmi Ágnes, iparművész

Vidékről a következő kiállításról jött az értesítés: Csorbalmi Ágnes, iparművész kiállítása Miskolcon.

Kiállítási kalendárium

Szocialista Művészetért, 1984. febr.

Cserhalmi Eszter

Birkás Akos és Halász István november 14.-től,
Najmányi László november 21-től a Bercsényi Klubban,
Somogyi József és Reich Károly a Műcsarnokban november 17.-től,
Németh Miklós, Cserhalmi Eszter és Szabó János a Csepel Művek Munkásotthonában november 19.-ig,
Turcsán Miklós az ujpalotai Lila Iskolában november 23.-ig,
Pécsi László: "Fonalképek" cimmel a Studió Galériában,
Lacza Márta a Studió Galériában december 2.-ig mutatja be müveit a felsorolt kiállitótermekben.
A kiállitásokat a kulturális eseiényeket ismertető rovatában közli a lap.

/Szoboszlói/

Élet és Irodalom, Bpp 1978. nov. 18. XXII. évf. 46. sz. 8. lap.

Cserhalmi Eszter,

a csepeli munkásotthonban sikert aratott az a fényképkiállítás, amelyen a képző-művészkör három tagja – Cserhalmi Eszter, Szabó János, Németh Miklós – adott számot munkásságáról.

Népes Ujság, 1948. dec. 9.

Csepreli Esztet munkásképzőművész

Kiállít a csepreli Munkásotthon
egyéves Kiállításán

(cikk: „Misch Ádám festő művész"
címszó alatt

Losonci kiállító cikke „Pest megyei
tárlatok és alkotók" címmel

Pest Megyei Hírlap 1978. XI. 15

Cserhalmi Eszter, iparművész

A csepel Művek Munkásotthonának képzőművészköre kamarakiállítást rendezett Cserhalmi Eszter és Szabó János, valamint Német Miklós művei szerepelnek a tárlaton.

Népművelés, 1979. 3.

Csehalmi Ester

A Csepeli Munkásotthon 1974-es történetének rövid vázlata.

Népszava, 1974. dec. 8. 102. ezf. 28 Fm. 9p.

Gerhalmi Frigyes

szobrász

- 66 éves

(koponyalapi égés, üremi baleset)

+ 1952 VII. 4.

X. Uj Köztemető

Halotti főhányó

4827 folyosz.

Oserhalmy Győző, Építő

L. Torhasdy Z.

- követségi hírek

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

6

83/3

Cserhalmi Győző

Önálló zeneiskolák c. tervpályázat 1979.

Magyar Építőművészet

1979/4

11-es bírálati sorszámú terv.
Tervezők: Cserhalmi Győző
Ráskai Ferenc
Bracatorics Ákos

megvételre került

Cserhalmi Győző, építész 1.) Folytatás

Szula Szabadság tér és Könyvkiadó Rendezése, 1954-55. Tervpályázat.

Hallgatók – mester munkacsoport:

Cserhalmi Győző és Czigány Tamás – Juresik Károly.

Magyar Építőművészet, 1958, 1-2 szám, 14-old.

Csorbahalmy Győző építész
a MÉSZ Mesteriskolája VIII. ciklusának hallgatói:

Csorbahalmy Győző (1954, Győr) BME Építőmérnöki kar, 1978.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 2-old.

Cserhalmi Jenő MDK

Jancsi, gipsz

Mücsarnok 1940 Gyermek a művészetben c. kiáll.

M.D.K.

Cserhalmi Jenő

144. Trianon. Gipsz.
160. Jancsi. Gipsz.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója.
Bp. 1940.Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 14. l.

MDK

Cserhalmi Jenö,szobrász

Palkó. Gipsz.

Tavaszi Tárlat. 1923 ápr.-máj. A [illegible]
[illegible] MIKT-Műcsarnok.. Kat. 9.1.

Cserhalmi Jenő MDK

Palkó, gipsz

Műcsarnok 1923 tavaszi kárlat

MDK

Cserhalmy Jenő, sz. 1877

Hun fiu, br.

A menekülő, márv.
Magy. Studio II.sorok. 1922. 63. l.

Cserhalmi Jenő

Menekülő, márvány

Hun gyerek, bronz

Műcsarnok 1920-21 téli kiállítás

Cserhalmy Jenő szobrász

Kalotaszegi nő

Jubileumi kiállitás tárgymutatójaMűcsarnok.1934.

Cserhalmy Jenő

MDK

Kalotaszegi nő

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenő, szobrász

450. Vasárnap. Bronz.

Bp. Műcs.-OMKT. Nemz. Képzőmüv. Kiáll. 1934. ápr. 29-jun. 17.
Kat. 19. l.

Cserhalmi Jenő

MDK

Vasárnap, bronz

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Tanulmány, bronz

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

Cserhalmy Jenő MDK

Tanulmány, bronz

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Cserhalmi Jenő

MDK

Kéméndi virág, kerámia

Mücsarnok 1943 tavaszi kiállitás

Cserhalmi Jenő

MDK

Sárközi menyecske, gipsz

Műcsarnok 1941-42 téli kiállítás

Cserhalmi Jenő

Atléta, gipsz

Hicsarnok 1941 Arcképkiállitás

CserhalmiJenő szobrász

Ima

"A nő a művészetben"kiállitás katalógusa.1936.Műcsarnok

Eserhalmi Jenő MDK

Ima, gipsz

Miscarnok 1936.okt.-nov.
A nő a művészetben kiáll.

Csörhalmi Jenő MDK

Ima, gipsz

Műcsarnok 1936 A nő a művészetben c. kiáll.

Cserhalmi Jenő
Tavasz, bronz

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 8 l.

geire 30.000 P azaz:Harmincezer pen-
ási csekkszámla terhére. Budapest,
r rendeletéből: Dr.vitéz Hász Ala-

használandó s amennyiben ez nem tör-
ténnék meg, a pénzmaradvány a számvi
li törvény értelmében legkésőbb foly
évi junius hó 27.-ig a 127.690 számu
postatakarékpénztári csekkszámla jav
ra számadási téritményként befizeten

Budapest, 1936. április hó 25.-én

A miniszter rendeletéből:

Dr.vitéz Haász Aladár s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Fárányi

min.iroda s.tiszt.

A MAGYAR KIR. VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM

Cserhalmi Jenő MDK

Tavasz, bronz

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Cserhalmi Jenő — MDK

Tavasz, bronz

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Cserhalmi Jenő

MDK

Tavasz, bronz

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Cserhalmi Jenő
"Uj nemzedék", bronz

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 1o 1.

s szempontjából számitásba sem jöhet,
az alak körvonalai maradtak meg, vala-,
azott, rombusalaku cosmata izü diszités,
egy római signifer, amit jelvényén kivül
G.P.R. betük is, Genio Populi Romani
i, rajzát is hozza, amiből kitünik, hogy
k márványdisze megvolt. (21) Sőt még pár-
náriust ábrázol. (22) Horváth Henrik, aki
az ábrázolást helyi antik emlékek hatá-
abot rómainak tartja. (23) Mindkét töredék
az antikitás viszonyának szempontjából
álkozunk hasonló jelenséggel. A kapu-
megy vissza, a diszitő technika bizánci
tik vonzódások alakitják./V.ö.Szt. Pál
án protomartir templom előbb tárgyalt
iai és művészi felépitése s innen már-
ok utánzása, vagy éppen felhasználása.
gy rezervoirja a középkorban, melyből
XII. században a Komnenos dinasztia
észet részesült. A porta speciosa külön-
e szellemét a nyugati ikonográfia, stilu-
k örökség alakitja és határozza meg.

Cserhalmi Jenő MDK

Uj nemzedék, bronz

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

"Uj nemzedék" bronz

Műcsarnok 1919-2o. téli tárlat

Cserhalmi Jenő

MDK

"Uj nemzedék", bronz

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrászm.

Uj bor. Bronz.

Műcs.-OMKT 1931-32 évi téli kiáll. dec.2o.-jan.17.
at. 12.1.

Cserhalmi Jenő

MDK

Uj bor, bronz

Mücsarnok 1931/32 téli kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Uj bor, bronz

Tudtára adatik!, bronz

Mücsarnok 1939 Derü a művészetben

Cserhalmi Jenő

Uj bor, bronz

Miccsarnok 1939.
Derü a művészetben

Cserhalmi Jenő

MDK

Farsang, b ronz

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Cserhalmi Jenő

MDK

Karneval, bronz

Műcsarnok 1939 Derű a művészetben c. kiállítás

Cserhalmi Jenő MDK

Karneval, bronz

Műcsarnok 1939.
Derű a művészetben kiáll.

M.D.K.

Cserhalmi Jenő

76. Menekülő. Bronz.
77. Matyógyerek. "

"A gyermek a müvészetben" Kiáll. tárgymutatója 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társ. Bp. 11. l.

Cserhalmi Jenő

MDK

Elégia, bronz

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

Cserhalmi Jenő

MDK

Marokszedő, terrakotta

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Cserhalmi Jenő MDK

Menekülő, bronz

Matyógyerek, bronz

Műcsarnok 1940. Gyermek a művészetben c. kiáll.

MDK

Csorhalmi Jenő

Tanulmányfej, repr.

Képzőművészet 1930. 27. sz. 5o.l.

Cserhalmi Jenő szobrász

Farsang

"A nő a művészetben"kiállitás katalógusa.1936.Műcsarnok

Cserhalmi Jenő szobrász

Menekülő

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

Cserhalmi Jenő

MDK

Menekülő, carrarai márvány
Hun gyerek, bronz

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Menekülő, bronz

Műcsarnok 1934. dec. 1935 jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Cserhalmy Jenő

Tanulmányfej, repr.

KMTárs. 1929/3o. téli kiáll. kat.

MDK

Cserhalmy Jenő

Tanulmányfej, repr.

KMTárs. 1929/30. téli kiáll. kat.

M. D. K.

CSERHALMI Jenő szobrász

1877 – 1947

Anya (1936.)

Tanulmanytej

A M. N. Galéria ábrajegyzéke I/a r.

Bp. 1959. 51 – 52. l.

Cserhalmi Jenő MDK

Arcmás I-II., gipsz

Műcsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiál

MDK

Cserhalmi Jenő

Arcmás, gipsz.

Téli Kiállitás. Mücs. 1935. nov.
33.1.

MDK

Cserhalmi Jenő

Arcmás, gipsz.

Arcmás, gipsz.

Téli Kiállitás. Műcs. 1935. nov.
33.l.

Caerphilly Road

Arcades, Clubs.

Arcades, Clubs.

Cserhalmi Jenő MDK

Arcmás, gipsz

Mücsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

Cserhalmi Jenő

Föv. kápt.

Tanulmányfej, mükö
Anya, Br

gelt nyugtatod
[:121:] kor. 40 fil
Miről a
az érdekeltnek
tása végett ért
Budapest,
M

Amüemlékek orsz.

4

M

Cserhalmy Jenő MDK

Tanulmányfej, szobor

Műcsarnok 1929/30 téli kiállitás

Cserhalmy Jenő MDK

Tanulmányfej, repr.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Cserhalmy Győző, épületei.

TÉGLA BURKOLÓELEM-CSALÁD 1981
GRABOPLAST ÜZEMI CSARNOK ÉS SZOCIÁLIS ÉPÜLET, GYŐR, 1982

CSERHALMY GYŐZŐ
CZIGÁNY TAMÁS

Fotó: Czigány Tamás

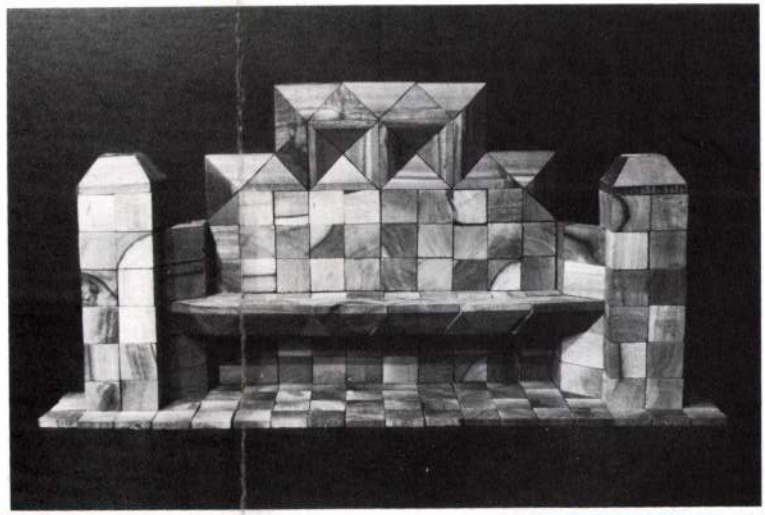

Eredetileg a Tégla- és Cserépipari Tröszt, valamint más szervek által 1981-ben meghirdetett tervpályázatra készült, melynek témája városbútorozási célokra alkalmas burkolótéglák tervezése volt. A pályamunka itt (megosztva) 1. díjat kapott, majd 1983—83-ban egy Faenzában megrendezett, hasonló tárgyú nemzetközi pályázaton szintén helyezést ért el.

A hazai pályázat lebonyolítása után a Kiírók az elgondolással nem kívántak tovább foglalkozni, így — tekintettel a téglagyári technológiához való szoros kötődéshez — az elemrendszer papíron maradt.

A 8 fajta, sorozatban gyártható elem egy térbeli modulhálón viszonylag nagy szabadsággal kombinálható, így tetszőleges építmények létrehozására alkalmas.

A gyártási alapötlet az, hogy egy téglagyári gépen kipréselt profil átlós felvagdalásával olyan elemek nyerhetők, melyekből mind egyenes profilok, mind ezek 90°- és 45°-os, pozitív és negatív törései kirakhatóak.

val és a fejével egy-egy csúcsot érint. A *hét* a makrokozmosz, az univerzum, mert a három és a négy összegeként az ég és a föld egyesül benne. S így lehetne folytatni tovább.

A szimbolikus jelentést közvetítő számok kapcsolataiban is felfedeztek a görögök olyan egyetemes aránytörvényeket, melyek a kozmosz rendjét létrehozó harmónia törvényeivel voltak azonosak. Eszerint az 1 : 2 arány, a *diapaszon* megfelel a legalapvetőbb zenei összhangnak, az oktávnak. A 2 : 3 arányviszony, a *diapente:* a kvint, a 3 : 4 arányviszony, a *diatesszaron* a kvart. A hagyomány szerint Pythagórasz volt az, aki a harmónia számviszonyokkal rögzíthető alaptörvényeit felismerte, s arra alapozva kidolgozta a görög gondolkodást mindvégig döntően befolyásoló harmóniatant.

A görög mitológia világában a természeti erőket megszemélyesítő istenek emberalakban jelentek meg. Az ebből fakadó hiedelem visszavetült az evilági létre, s kiváltotta azt a meggyőződést, hogy az istenek tökéletes formáiban testet öltő arányok harmóniája — bár töredékesen, de — jelen van az emberi test felépítésének arányrendjében is: az emberi test tanulmányozása tehát elvezethet a harmónia egyetemes törvényeinek megismeréséhez. Ezt az utat járta végig következetesen a görög szobrászat. Nem az

kuros: személytelenül, az általános emberit megtestesítve áll a néző előtt, pihenő tartásban, az eszményivé kidolgozott test fenséges nyugalmával.

Tematikáját tekintve a görög szobrászat majdhogynem szegényes. Elhagy mindent, ami esetleges. Kerüli a változandóságot. Arra szorítkozik, ami hite szerint a leglényegesebb, s a választott típuson belül a formát csiszolja egyre teljesebbé. A dór templomok fejlődésében ugyanezt a szándékot figyelhetjük meg. A típus ott is állandó maradt, évszázadokon át csak a formálás tökéletesedett. S a két fejlődésmenet kölcsönösen megfelel egymásnak. A Teneai Apollóval egyidőben épült Korinthoszban az Apollón templom; Kritiosz említett szobrának kortársa Aigina szigetén az Aphaia templom; s amikor a szobrászat eljutott oda, hogy a harmónia törvényeit az emberi testben a tökély szintjén tudja felmutatni, a dór templom is akkor érkezett el a kiteljesüléshez. A Doryphorosz és a Parthenon majdnem pontosan egyidős. S ez a párhuzam nem csak időbeli egybeesést jelent, hanem kölcsönösen egymásra utaló, a formálási elvben jelentkező egyezéseket is.

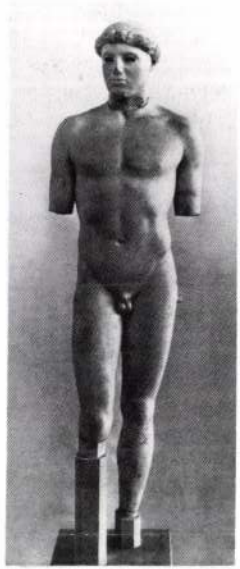

Krisztiosz: Fiú szobra i. e. 480.

Polykleitosz: Doryphorosz i. e. 5. sz.

A görög szobornak a szerkesztés alaptörvényein alapuló tektonikája van, az épületnek pedig emberszabású, az emberi viselkedésre utaló fizio-

nusú munkái képviselik. *Kolár* Nándorné művein mindenekelőtt a színpompa kapja meg a szemlélőt. A bíborpirostól a lila és kék színekig ritka intenzitású világító erejével találkozunk ezeknek az árnyalatoknak. Hatásos képei közül is kitűnik Rétay apátplébánosról festett arcképe, mely egyik legjobb műve. *Kuharikné* Stefánia akvarellekkel és olajfestményekkel szerepel. *Szabó* Fe-

CSERHALMI JENŐ: TANULMÁNYFEJ
A Műcsarnok Téli Tárlatáról

renc szép haladásról ad számot most kiállított művein. *Palcsó* Dezső, *Simainé, Steiner* Félix és *Tomán* Kálmán képeit kell még megemlítenünk. A képanyagot szerencsésen egészíti ki *Szabó* József szobrászművésznek néhány figurális kompozíciójú, tehetségesen mintázott virágtartója.

*

A LévayJózsef Egyesület művészetiosztálya jubiláris kiállítás rendezésével tisztelte meg Miskolc város tehetséges festőjét, *Meilinger* Dezsőt, akinek tíz éves miskolci tartózkodását ünnepelték ebből az alkalomból. Meilinger neve a budapesti közönség előtt is jól ismert, mert a fővárosi kiállításoknak is megbecsült kiállítója. Művei nem egyszer szerepeltek már külföldi kiállításainkon is, számos képe van a nyilvános gyüjtemények birtokában, többek között a Szépművészeti Múzeumban, Miskolc városa, a debreceni Déri-múzeum, Eger város és Gyöngyös város gyüjteményé-

Képzőművészet
1930. IV. évf. 27 sz
50 l.
Lép

portré hívja fel a figyelmet; itt egy arany nyakék ragyo
gásához hangolódnak színek finom előadásban. Majd táj
képek következnek. Néhány tuniszi kép, hol a délvidél
izzó melege minden kontúrt felold és a vibráló színel
sokaságából bontakozik ki egy festőnek sok, értékes mon
danivalója. (*Bougourd* C.). Komoly természetstudiumok
hol a tónus és valeur értékek finomságai egy lirikus szc
mével átérzett tájat varázsolnak elénk. (*Barau* E., *Roma
net* V.). Néhol tenger a főmotivum, másutt ragyogó felhők
vagy monumentális hegytömegek uralkodnak; (*Lecomte* E.
Fuhrer M., *Goris* M. stb.) robusztus hatásuk nagy erő
vel megjelenítve; hegyoldalak leegyszerűsítve és a völgyek
ben rajzosan, színesen kicsiny patakok. A sok virágesend
élet közül szinte egyedülállónak tűnik fel *Lartigne* J.

ANDREJKA JÓZSEF: ŐSMAGYAR
A Műcsarnok Téli Tárlatáról

VIDÉKI CI

MISKOLCI

Nagy közönség előtt, ünnepi keretek között nyílott meg
a Lévay József Egyesület képzőművészeti osztályának
csoportkiállítása az uj kiállítási helyiségben, melyet az
osztály uj elnöke, *Kolár* Nándor vezérigazgató, aki
egyhangú lelkesedéssel ültettek Tarnay Gyula örökébe
juttatott az Egyesület kiállításai számára. A kiállítás meg
nyitása Miskolc város kultúréletében jelentős művész
esemény volt, melyen nagyszámú és előkelő közönség
vett részt. Kolár Nándor felkérésére *Mikszáth* Kálmán
főispán nyitotta meg a kiállítást, aki lendületes beszédben

Cserhalmi György, építész 2.) Folytatás

BALOGH BERTALAN, SZÁSZ LÁSZLÓ
CSERHALMY GYŐZŐ, CZIGÁNY TAMÁS

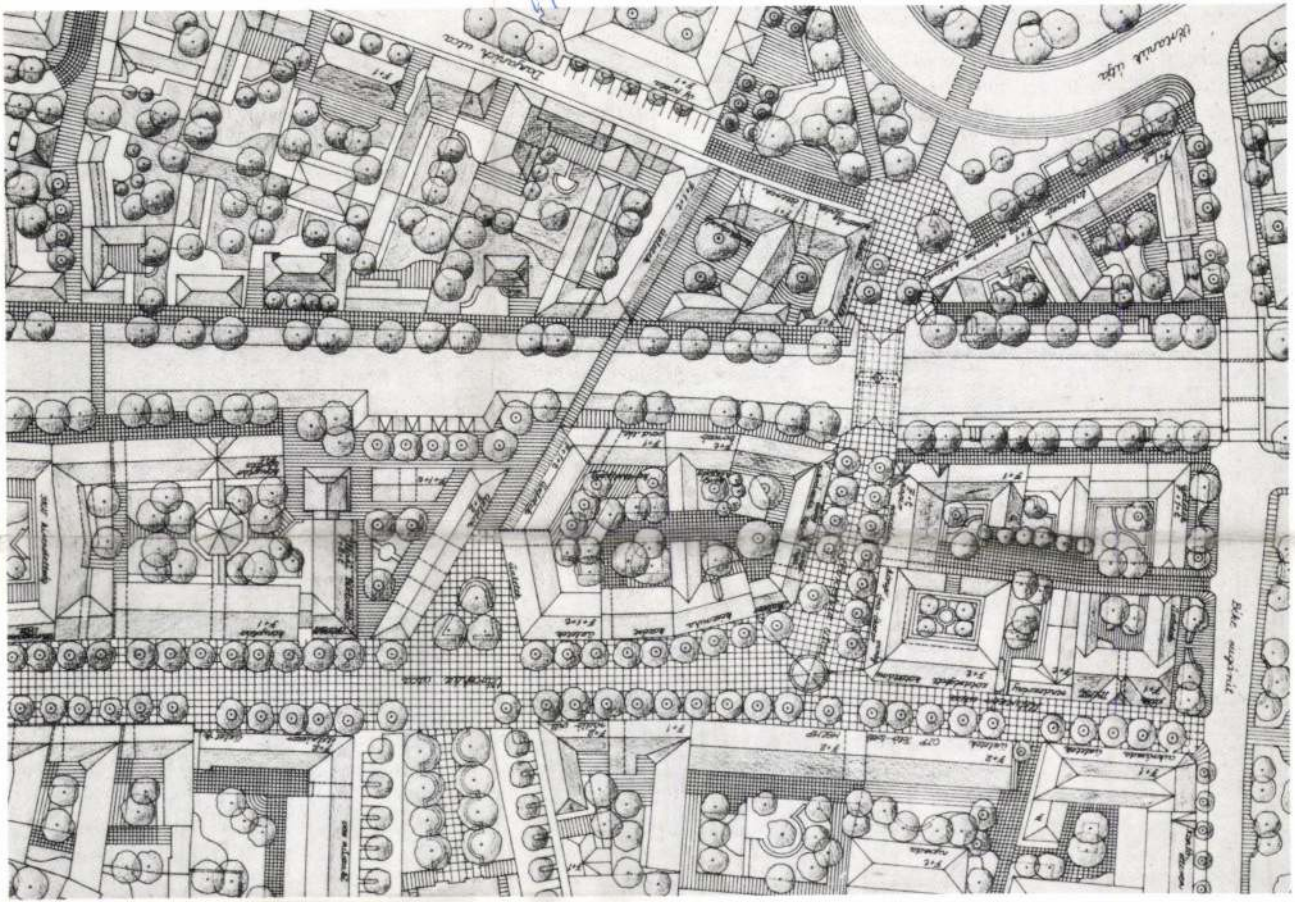

Cserhalmy Győző és Czigány Tamás pályaműve

(Részlet a bírálati jegyzőkönyvből)

A pályamű a tervezési terület egészére javaslatot tesz. Alapelve, hogy a Szabadság tér és az Eszperantó tér kapcsolatát létrehozza. Ez a koncepció lehetőséget teremt arra, hogy a telekhatárok megtartásával, minimális beavatkozással érhesse el a célt.

A gyalogos tengely új hídja szerkezeti kialakításával, emelt vonalával a csónakázó útvonal fölött jellegzetes, kapu-szerű elemet hoz létre. A Nagykőhíd lefedése építészetileg szép; funkcióra azonban nem ad javaslatot.

Gyula, Szabadság square. Competitional plan by Győző Cserhalmi and Tamás Czigány

GYULA, TERVPÁLYÁZAT

BALÁZS MIHÁLY, SOMOGYI-SOMA KATALIN

A Szabadság tér Ny-i térfalának kialakítása és az ide helyezendő épületek építészeti megtervezése, valamint az élővíztől D-re eső területtel való szerves kapcsolati rendszer kialakítása. Továbbá a Városház út—Szabadság tér—Élővíz-csatorna közötti tömb udvarának közcélú feltárása.

A Szabadság tér nyugati térfalát úgy oldottuk meg, hogy Gyula város építészeti arculatát gazdagítsa tovább, merítettünk a helyi építészet sajátos formanyelvéből, lehetőséget adtunk a társművészetek, elsősorban a szobrászat megjelenésére. A térfal pontos nyomvonala tervezési feladat volt. A beépítés magassága: földszint + két emelet + magastető. A hídfőnél lévő szecessziós, nyerstégla ornamentikájú épületet helyreállítva (jelenlegi formájában) megőriztük.

A tömbben olyan kereskedő-, vendéglátó-, szolgáltatóházakat terveztünk, amelyek magánerőből is épülhetnek. Földszintjükön van az üzlet, fölötte a lakások és a hálószobák, melyek száma a fizetővendéglátás igényei szerint változik. Atömbrehabilitáció szakaszol-

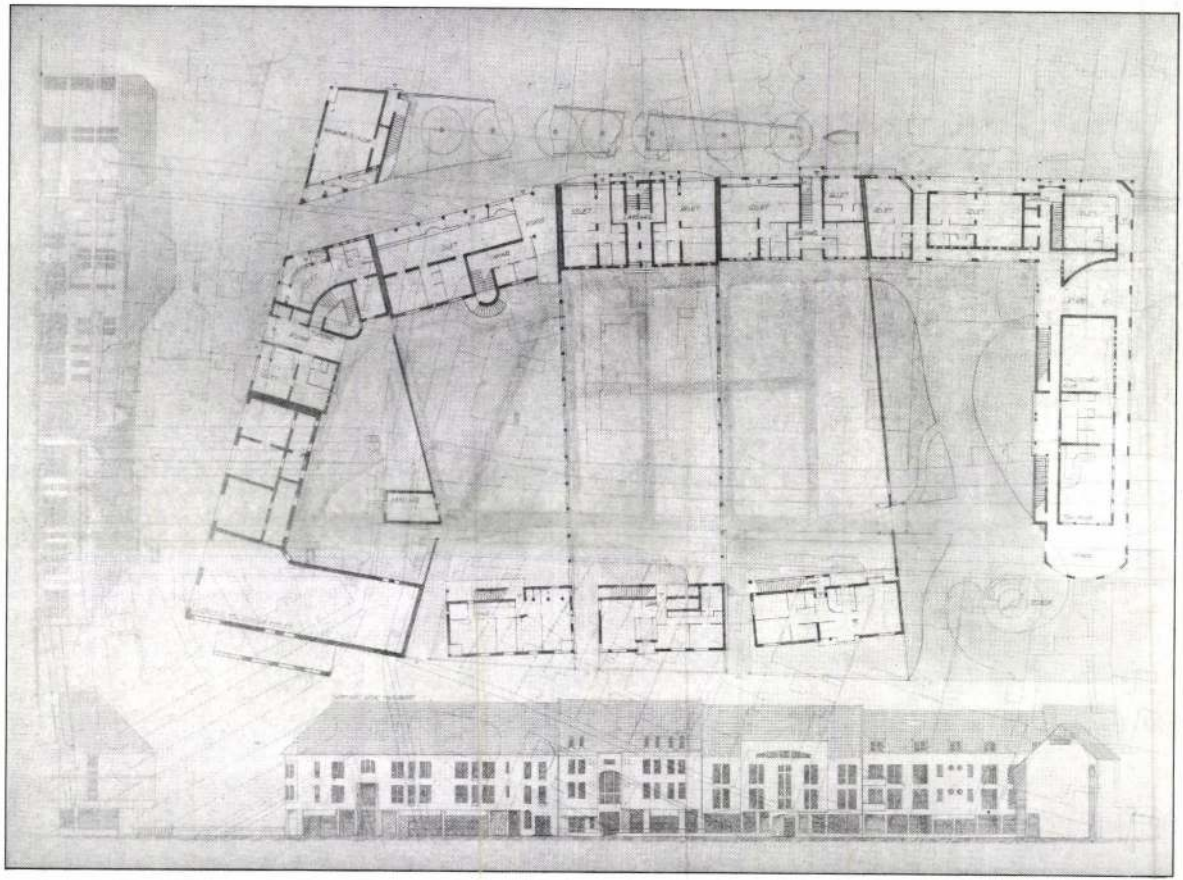

CSERHALMI JENŐ:

134. Elégia. Bronz.
135. Matyó gyerek. Bronz.
136. Farsang. Bronz.

142. Ima, gipsz

KMTárs. A nő a művészetben. 1936. okt-nov

Cserhalmi Jenő MDK

Elégia, bronz
Matyó gyerek, bronz
Farsang, bronz

Műcsarnok 1936. okt.-nov.
A nő a művészetben kiáll.

Cserhalmi Jenő szobrász

Elégia

Matyógyerek

"A nő a müvészetben"kiállitás katalógusa.1936.Mücsarnok

Cserhalmi Jenő MDK

Elégia, bronz

Matyó gyerek, bronz

Farsang, bronz

Mücsarnok 1936 A nő a müvészetben c. kiáll.

Cserhalmi Jenő

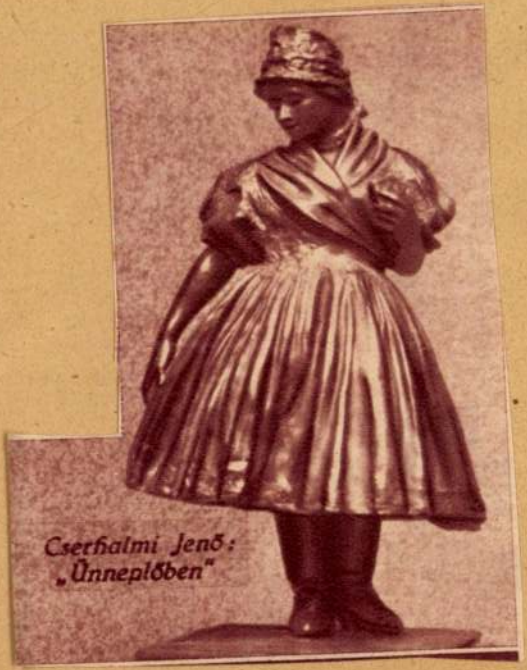

Cserhalmi Jenő:
„Ünneplőben"

Magyarság képes napl.
1937. I. 31.

Cserhalmi Jenő

MDK

Ünneplőben, bronz

Műcsarnok 1937 Téli kiállitás

CSERHALMI JENŐ

Ünneplőben. Bronz
Kisbiró.

Téli kiállitás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

Cserhalmi Jenő: Kisbíró

Cserhalmi Jenő

Magyarság 1937. január 24.

sitás elmélete és gyakorlata 2.--
Az idegesség megelőzésének és
fonala szülők és nevelők részére 1:50

művészete. A szakácsművészet ki-
számos képpel, az ételek francia-
éseivel, erős vászonkötésben 13.20
0 recept, erős vászonkötésben 4.80
erős vászonkötésben 3.--
ész: A szív, a vérkeringés és a
nek étrendje. II.rész: A gyomor,
agbetegségek étrendi ellátása:
egbetegedések, a tuberkulozis, a
g, a Basedowkór és az idült szék-
oványitó és hizlaló étrend. IV.
égek étrendje. Egy-egy rész ára
egy rész egybekötve, erős
10.--
nyersfőzelékek 1.50
rbeteg? 3.80
us szakácskönyv 1.80
yitó gyógyeljárások 2.60
üli táplálkozás. Útbaigazitá-
, anyagcsere stb. betegek
3.--
yv 3.60

1937. 4.

MDK

Cserhalmy Jenő
Fejés után, szobormü, kisplasztikai dij

A téli kiáll. dijai. Nemz. Ujs. 1934. jan. 28. 27 l.

Cserhalmi Jenő MDK

Kisbiró

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

MDK

Cserhalmy Jenő

Fájó szívvel értesítem a Tisztelt Közönséget, hogy a Kisiparosok Országos Képviselete Budapesti Szervezete Tanácsának határozata értelmében

Cserhalmi Jenő

MDK

Fejés után

Műcsarnok 1934 téli kiállítás

Cserhalmi Jenő

Patak partján c.
szobra repr.

Képzőművészet

1933. 21. l. kép

ÉS ELŐESTÉJÉN. CAMPINE, BELGIUMBAN.

Cserhalmi Jenő

Patak partján,

Nicsarnok 1932/33 téli kiállítás

Cserhalmi Jenő MDK

Marokszedő, égetett agyag

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Cserhalmi Jenő

Marokszedő. Égetett agyag

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. jan. 10.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Marokszedő. Égetett agyag.

KMTárs.1939.téli kiáll.kat.Jan.-Marc. 10.l.

Cserhalmi Jenő MDK

Anyám

Mücsarnok 1929/30 téli kiállitás

Cserhalmi Jenő

MDK

Anyám, bronz

Műcsarnok 1941 Arcképkiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Hortobágyi csikós, terrakotta

Műcsarnok 1941 Jubileumi kiállítás

Cserhalmy Jenő

Hortobágyi csikós

c. szobra repr.

Münchet 1941. 38. sz

30. l.

kép

T. 2820.

lt bombavető ([redacted] Bombardier)
hegyes vidék.

ll : 8.4 cm.

Cserhalmi Jenő MDK

Arató, gipsz

Műcsarnok 1935 III. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Cserhalmi Jenő MDK

Kalotaszegi juhász, bronz

Mücsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Cserhalmi Jenő

Arató. Patinázott gipsz.
Kalotaszegi juhász. Bronz.

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1935.
Márc.24-Máj.15.Műcsarnok. Kat. 7.1.

Cserhalmi Jenő

MEK

Bacchanalia, bronz

Mücsarnok 1939 Derü a müvészetben

Cserhalmi Jenő MDK

Bacchanalia, bronz

Műcsarnok 1939.
Derü a művészetben

Cserhalmi Jenő

Könyörgés, gipsz

Akt állíl. OMKT. Műcs. 1925. dec. 14. l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Könyörgés. Gipsz.

Műcsarnok, 1925/26. okt.kiáll. 14.lap

Cserhalmi Jenő MDK

Könyörgés, gipsz

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenő

Könyörgés, gipsz

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

Cserhalmi Jenő

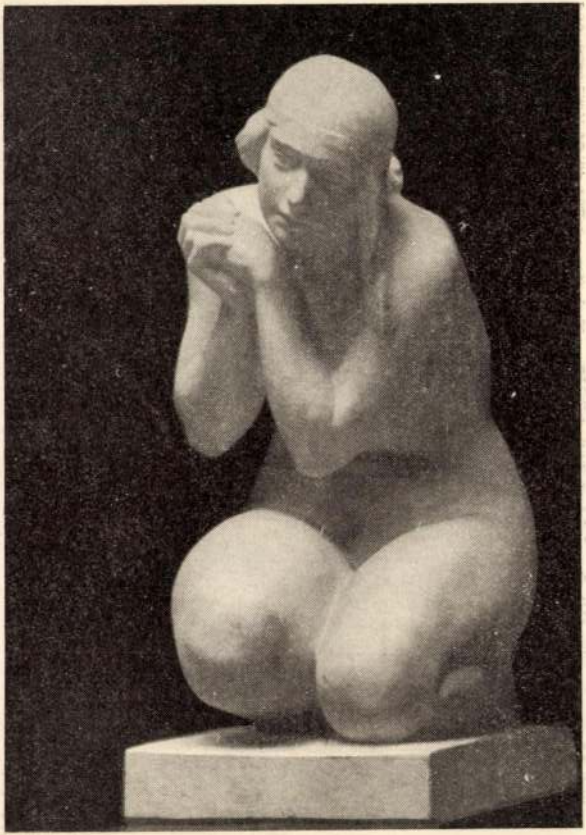

Művészet 1936. 3-4 sz. 66 l.

Cserhalmi Jenő: Könyörgés
A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

Kiss Farkas I
A Műcsarnok jubilá

SZINHÁZ, ÜZLE

Irta: BÁLINT

Babits Mihály *„Az európai irodalom története"* című hatalmas, de értékeiben kicsit vitatható munkájában megállapítja, hogy „az irodalmi műfajok

Cserhalmi Jenő

MDK

Viharban, szobor

Műcsarnok 1925. Tavaszi kiállitás

MDK

Cerhalmi Jenő

Viharban, szob.

Tav. kiáll. Műcs. 1925. máj. 32. l.

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász

Viharban.

OMKT-Mücs. Tavaszi kiáll.és Gyüjt.kiáll. 1925 máj.-jun.
Kat. 32.l.

Cserhalmi Jenő MDK

Viharban, szobor

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

Cserhalmi Jenő
Viharban

C.M.K.T. 1925. május. 32 l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Siremlék. Szobormű.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiall. 55.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Siremlék. Szobormű.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. 55.l.

MDK

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász.

Siremlék -vázlat. Bronz.

Tavaszi tárlat. 1923 ápr.-máj. OMKT-Műcs. Kat. 22.1.

Cserhalmi Jenő

MDK

Siremlék-vázlat, bronz

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Cserhalmi Jenő MDK

Anyóka, szobor

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK.

Csorbalmi JJenö, szobrászm.

332. Anyóka. Szobormü.

Képzőm.Társ. 1913. tav.Kiáll. Kat. 60.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Anyóka

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 60.l.

Cserhalmi Jenő

CSERHALMI JENÖ :

32. Menekülő. - Szobor, br.,mag.: 49 cm.Jelz. l.b. "Cserhalmi J."

Kopp 1939/40. szerem. II

Cserhalmi Jenő MDK

Trianon, bronz

Mücsarnok 1922 őszi tárlat

Cserhalmi Jenő

Trianon, bronz

Őszi Tárlat kiállitása. Mücs. 1922. nov. 7 l.

Cserhalmi Jenő MDK

Trianon, gipsz

Műcsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

Cserhalmi Jenő

Bpest. Ifjúság kútja,
Stefánia-út, Kutter-
vezd.

Liber Bpest. sorbrai

350.

átírva

MDK

Cserhalmi Jenő

Repr:

Az "Ifjuság kutja"

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

92. l. után.

Cserhalmi Jenő

MDK

Az "Ifjuság kutja" Horváth Géza alkotása , a kut-
tervet Cserhalmi Jenő készitette.

TMALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

133.1.

Cserhalmi Jenő

és Horváth Géza

„Ifjuság rútja", egész tábla, fekete fehér fényképreprodukció.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955.

Cserhalmi Jenő

Kobrák művész tervezte Horváth Géza „Ifjúság hútja" c. mű hútkerű épitményét.

Gádor E.: Budapest kobrai, Budapest, 1955. 33 l.

Cserhalmi Jenő

Horváth Géza /szobor/ és Cserhalmi Jenő /medence/ készitették a városligeti Ifjúság kútját.

Császár Ottó: Budapesti diszkutak.—
Budapest, 1970. 9.sz. 48. l.

MDK

Csorbalmy Jenö, szobrászm.

kisplasztikai müveit emeljük ki.

/cy./: ?

Képzömüvészet. IV.évf. 26.sz. 27.l.

MDK

Cserhalmy Jenő

Képzőművészet 1935. 8.1.

Cserhalmi Jenő szobrán

Béke és Szabadság (VI.) 16. n.
1955 ápr. 20

MDK

Cserhalmy

Művészet 1936. 3-4. sz. 59.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Jajczay J. és Gyömgyösi N.dr.: Budapest szobrai az utolsó tiz évben.
Képzőművészet 1931. 42. sz. 154.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 12.l.

M.D.K.

Cserhalmi Jenő

Szobrászmüvész Pacher Béla és Liber Endre társaságában összeállitotta Budapest szobrainak és emléktábláinak illusztrált könyvét

Városok Lapja 1934. XXIX.évf. 24-25.szám. 691.o
Hirek.

MDK

Cserhalmi Jenő

Dijkiosztások. Képzőművészet 1934. 47.1.

MDK

Gerhelmi Jeno

Diákkeresztapok. Képes Mívesnaptár 1934. 47. l.

Cserhalmi Jenő MDK

szobrász

A fővárosi művészeti szaktanácsot elnökölt
Magyar Iparművészet 1932. 33.o.

Csorhalmy Jenő

wód

Lechner Jenő: Az eucharisztikus fődtár – Müvészet. 1938. 18–19. sz.

Szőnyi István: Szent István — — — — — — 76
Rakssányi Dezső: Attila látomása — — — — 77
Bory Jenő: Asztrik püspök — — — — — — 78
Sárkány Loránd: Szent István halála — — — 79
Ungvárhy Sándor: Ima a hit győzelméért — — 79
Részletek a Székesfővárosi Iparrajziskola kiállításáról — — — — — — — — — — 80—83
Éber Sándor: Szent István — — — — — — 84
Sárdy Brutus: Párás reggeli nap — — — — 85
B. Vajda Klára: Téli táj — — — — — — 85
Jankó János: Tanulmány — — — — — — 86
Ferenc Irma: Leányfej — — — — — — — 86
C. Andrássy Ilona: Dybuk — — — — — — 88
Heller Andor: Külváros — — — — — — — 89
Gy. Simon József: Búzatenger — — — — — 89
Megyer Meyer Attila: Templom belseje — — — 90
j. Münnich Aladár: Villa a Lóczy Lajos uccában — 91
„ „ : Enteiőr — — — — — — — 91
Garay Jenőné: Önarckép — — — — — — 92
Jakoby Gyula: Önarckép — — — — — — 92
Mészáros Gyuláné: Húsvéti szentelés — — — 92
Sipos Béla: Saljapin — — — — — — — 92
Oravetz Imre: Nagyidai mező — — — — — 93
Löffler Béla: Férfi arcmás — — — — — — 93
Feld Lajos: Leány a korsóval — — — — — 93
Jaszusch Antal: Meredek út — — — — — — 93
Tobiás Loránd és Nagy Tibor: A Szél uccai fiúotthon terve — — — — — — — — — 94
Vákár Tibor és Helbig René: A Szél uccai fiúotthon terve — — — — — — — — — 95
Katona Dezső: A Szél uccai fiúotthon terve — — 95
Kelemen József: A Szél uccai fiuotthon terve — — 95
Várady—Szabó Lajos: A Szél uccai fiúotthon terve 95
Gottesmann Emil: A kassai ipariskola terve — — 96
Schédel Károly: Tanulmányfej — — — — — 97
Pavillonok és enteriőrök a Budapesti Nemzetközi Vásárról — — — — — — — — 98—104

Csehalmi Jenő

a fővárosi emlékmű-
vek felügyelője, segéd-
kezek Liber Endre
polgármesternek az
alábbi mű adatgyű-
jtésében.

Liber Endre polgármesternek

5.1.

Tisztelettel

Cserhalmi Jenő

l.

Liber Bp. nobrai

5, 350 l.

1934

KIRÁLYI MAGYAR EGYETE
BUDAPEST. VIII. MÚZEUM - K

Dr. Szentivanyi Gy

XI

Cserhalmi Jenő, szobrász. sz.
1877. okt. 6. Gödöllőn, mh.
1946 Bresten. 1908. a
fővárosi iparrajziskolá-
ban, 1909 az iparművészeti
iskolában Mátrai Lajosnál
és Pap Henriknél, 1910 a fő-
várós támogatásával Mün-
chenben tanult. A közterekre
álló szobrok védelmének ta-
nulmányozása céljából Tokat
járt külföldön. Évekig
dolgozott Berédes János
László műtermében és
1917-18. a bpesti képzőmű-
vészeti szabadiskolában.
1922. a fővárós tanácsa meg-
bízta a fővárosi műemlé-
kek felügyeletével. Emi-
nőségében
segéd kezett
Liber Endré-
nek Bp.
szobrai és emléktáblái (Bp.
1934) c. művének megirá-
sában.

A fővárós megbízásából

161146 szám.

A kegyes tanitó
nak - - - - - - - hivatalos
Budapest, 1912 nov
A miniszter r

Arnol

miniszteri

1934. Fejes után c. szobrával megnyerte a Képzőművészeti Tártulat kisplasztikai díjat.

Es tervezte az Ifjúság kutját, melyet a bjesti Városligetben 1928. állítottak fel. A kuton lévő márvány szobor Horváth Ljeza művé.

Anya és Menekülő c. br. és Tanulmányfej c. munkó szobrai a Fővárosi Képtárba kerültek.

Cserhalmi Jenő

nobrár

XI. Horthy M. út 56.

† meghalt

1947 febr. 26. rák operáció

MKSz 1947

mikor halt

meg?

Ugocsa u.

Mártonhegyi út 56

Urbányi Vilmos

Knapp Antalné

Cserhalmi Irene

Cserhalmi Jenő

Rát Sze 455. l.

Cserhalmi Jenő, szobrászmüvész. Született Gödöllőn, 1877-ben. Az Iparmüvészeti Főiskolán tanult, majd Münchenben folytatott tanulmányokat. Európa minden jelentősebb államában megfordult és a müemlékek védelmének tanulmányozásával foglalkozott. Budapest székesfőváros tanácsa 1922-ben a fővárosi müemlékek felügyeletével bizta meg. Állandó kiállitója a Műcsarnoknak. Jelentősebb művei: Ferkó, Bilincs, Anyóka, Trianon, Uj nemzedék, Leányakt, Menekülők, Elégia, Viharban, Bachanália, Moll akkordok, Memento, Anyánk stb. Müvészi iránya a neobarokk plasztika, amelyet azonban áthat az ujabb idők irányainak szelleme. Kompozicióin a mozgás lendületét örökiti meg. Aktjain a test arányainak tökéletes kihozása és a mozdulatok harmóniája a legszembetünőbb. Termékeny művész és emellett értékes kulturhistóriai működést is fejt ki. Feldolgozta a Magyar Müemlékek történelmi adatait

kapcsolt színes rozetták és palmettákkal, köz-
, indás kerettel. 162×88. XVII. század.
(Illusztrálva a XXXIV. táblán.)

kapcsolt rozetta- és palmettadísz közt kam-
gy rozetta és madár váltakozik. 118×275.

irajzú, stilizált virágdísz sorakozik, rozettás-

hat sorban mértani rajzú nyujtott rozetták,
század.

ipon az egész felületét kitöltő rozettás, pal-
és nagyobb kékalapú medaillonok helyezked-
hasonló díszítés, a kisebb medaillonokban
tölti ki a teret. Török szultáni manifaktura.

rében két kampósdíszű, négyzetes medaillon,
k. 108×200. XIX. század közepe.

Cserhalmi Jenő

S1 - S1

325. l

~~Trücs. Ma..., tor~~

Pipics 60. l.

ából

kötés	jegy

Czerhalmi Jenő

szül. 1877. okt. 6.

Szabad Művészet

1952. 10. sz. 506. l.

Évfordulók

kitölti, s már m
számba mérjen. = E
szempontok kivánat
hagyását, constructiv
meghövetelik, me
nek elszállitása és
átalakitása minde
jár, a mi a m
Erekneck alapján javaslom
Bizottság ova hat
forgó oltár jelenleg
Budapest 1903 Ap

mellékelve 1 db
úti számla.

Cserhalmi Jenő

nobrány.

Életr. arck.

Szefeltlex

516. l.

SzeMFT

Cserhalmi Jenő

cvód
2

Révai XXI. 228. l

Cserhalmi Jenő

lásd

Lex Magy Társ

99. b. l.

MTL 13. t.

Arch.

Czerhalmi Jenő

nobrázt

életrajt.

Karczag magyállam

407. h.

1932

Cserhalmi Jenő

alakrajzolás

1909

Éminisk 1930. 82. l.

Szara. Isk. Tok

Cserhalmi Jenő

Geboren zu Gödöllő am 6. 6 klóber 1877. Nach Absolvierung der Kunstgewerbeschule in Budapest führten ihn Studienreisen nach Italien, Paris, Deutschland, Dänemark, Prag. Cs. ist Bildhauer und befasst sich nur ausnahmsweise mit der Medailleurkunst.

2 Umvl.

Hu Pomagyérem 183. l.

T. 2426.

os és vár, a középtérben a Duna men-
k ki, a háttérben pedig hegyek

RAD.

8.6 cm.

Beschreibung Königreich Ungarns,

-91-203.

Cserhalmi Jenő

nebrasz

mint Gödöllő 1877. okt. 6.

l.

Gulyás Magyar irók

IV. k. 844. h.

NYOMDA
RÚT 6.

UDAPEST
-II. 2.

CSERHALMI *Jenő*, szobrász, * Gödöllő 1877 okt. 6. Budapesten és Münchenben tanult, azután évekig Beszédes László műtermében dolgozott 1911 óta sűrűn szerepel a fővárosi tárlatokon. A fővárosi szobrok és műemlékek felügyelője. 1934. Fejés után e művére megkapta a Műcsarnok kisplasztikai díját.

E. G. I. 217 l

OK JEGYZÉKE.

Életrajzi adatok. Szül. Gó

1877 okt. 6.

Iparmův. iskola

Tanulmány uton: Olaszova. Párí

ország, Dánia, Prága

...dőllő

...s, Némel-

Kedves Lajos!

Amennyiben fényképek kellenének erről a két dologról, értesítés és majd elküldöm. Öld

[illegible]

MDK

Cserhalmi Jenő

2000 szobor Budapest utcáin. Az Est 1938. dec. 21.

MDK

Cserhalmi Jenő szobrász

Eltemették Tóth István szobrászt. Uj Magyarság, 1934. dec. 16. 2o l.

Cserhalmi Jenő
Nobrázt

l.

Gulyás Pál
M. irok. IV k.
844. h.

vil. Gödöllő 1877.
Okt. 6.

dupl

gyi m.kir.miniszter ur folyó évi
.sz.a.kelt átiratában figyelmemet
kaközvetités ügye fejlődésének je-
ama körülmény, ha a budapesti
egyes miniszteri tárczák keretében
latokról, illetve megnyiló munkaal-
tb.:/ értesülést nyerne.
z egyes tárcák érdekeit is szol-
ek a munkaalkalmakra való fokozottabb
ánatos megnövekedését vonja maga

Gerhalmi Jenő

Vobran

Nul. 1877 okt. 6.

Szabad művészet

1952. 10/4. 506/1.

36581. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának, f. évi február hó 22-én tartott rendes üléséből 42. sz. a. kelt fölterjesztésére, tudomása és további eljárás végett kiadom.

Budapest, 1913. május hó 21.

A miniszter rendeletéből:

magyar

Cserhalmi Jenő

nobrász

arck. repr.

Lex Magy Társ

13. tábla –

átiroc

Cserhalmi Jenő, Bp. I. Horthy Miklós-ut 56.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Aprópecsenye

BAJOR GIZIRŐL közöl „röntgenfelvételt" az egyik szinházi lap. Itt olvassuk többek között:

— Elismerten ő az ország első színésznője. A közönség, a kritikusok, a vezető a szinházi emberek neki itélik ezt a diszes helyet. Ilyen fiatalon ilyen kimagasló ranghoz talán nem is jutott még színésznő. Pályája hullámvonalak nélkül ivelt egyenesen fölfelé. Utján nem kisérte indiánlárma. Ami zajt csapnak és csaptak körülötte, az velejár a nyilvános szerepléssel. Előkelően, erőfeszítés nélkül ért fel a csúcsra.

*

SZINHÁZI LEVELÉBEN Egyed Zoltán ezen a héten ezt irja az egyik bekezdésben:

— Ha előfordult volna valaha az az eset, hogy egy magyar lap filmkritikusa egy különben tehetséges, érdekes, szép s megengedetten „sok költséggel és fáradtsággal készült" magyar filmet tisztára rosszindulatból, vagy hozzánemértésből, esetleg személyi ellenszenvből lerántott volna, akkor érthetőnek és indokoltnak találnám a filmprodukerek berzenkedéseit. De ilyen eset még nem fordult elő, példa erre nem volt! A magyar filmek közönsége nagyon jól tudja, hogy az utóbbi időben a filmgyártók micsoda témákat és milyen előadásban merészeltek a közönség elé vinni. Emlékezzünk csak az „Egy szoknya, egy nadrág", az „Egy szív megáll", a „Pepita kabát", a „28-as", a „Családunk szégyene", a „Szerencsés flótás", az „Ópiumkeringő", az „Egér a palotában" című elmeszüleményekre, amelyek mind-mind „cszimadia és kéjgáz"-intelligenciáju utánérzéssel a jelenkor magyar filmgyártásának valósággal szegénységi bizonyitványát állitották ki. Témában csak úgy, mint előadásban. Meg nem érdemelt elnézést óhajtok gyakorolni, amikor a részletekre nem térek ki és nem közlöm a közönség ama részével, amely ezeket a felsorolt filmeket nem látta, hogy „film" címén mit merészeltek a producer urak a közönségnek feltálalni?

*

EZZEL SZEMBEN Szentpály Istvánné ismert mozilapjában a szerkesztőasszony — aki egyébként filmgyáriő is — ezt irja „Magyar filmgyártás és a lochnessi szörny" című cikkében:

— Majdnem minden ember szokott moziba járni és csodálatos járvány, hogy filmkérdésben mindenki csalhatatlan szakértőnek tartja önmagát. Ugyanilyen alapon mindenki cipőspecialistává is kinőhette volna magát, mert a legtöbb ember gyermekkora óta cipőben jár. Ezzel szemben lojálisan elismerik, hogyg a cipészmesterség olyasmi, amit meg kell tanulni. De bocsánat: a film gyártás is...

*

ŐSZINTÉN! című rovatában Rácz Vilmos egy érdekes és egy rendkivül mulatságos dolgot közöl.

Az érdekes: A newyorki Chapel-céget ünnepelni kell, mert minden tiltakozás ellenére kiadta a „Lili Marlen" című német slágert és a legnagyobb sikert aratta vele az ujvilágban. Ez csak azt bizonyitja, hogy a művészetnek és a tehetségnek nem lehet országhatárokat szabni, nem lehet korlátokat állitani, nem lehet eléje drótakadályt, vagy erődöt emelni, mert a talentum áttör a háborún és gyülöleten keresztül is és feltétlenül győzedelmeskedik. Ez a Lili Marlen-dal az első békegalamb, amely átszállt az óceánon.

A mulatságos: Azt olvastam a hivatalos lapban, hogy fényszórós repülőgépről a mai naptól kezdve tilos vadlibára vadászni. Borzasztó! Mit fogok én most csinálni?

*

CSODÁLATOS, hogy a vendég alapjában véve milyen szolid, türelmes és angyali lelkületü. Nem panaszkodik: megeszi, amit kap és fizet, mint a katonatiszt. Már tudniillik, ha van miből... Ezzel szemben a vendéglős sir, zokog és kétségbeesve panaszkodik. Akármilyen kicsi és akármilyen drága is az adag, szegényke nem keres rajta semmit. Ráfizet, rettenetesen ráfizet, a háza és a birtoka is rámegy és — csekély tizenhat pengőcskéért adja a rákpörköltet. Rettenetes tévedés, hogy a rák fényüző étel. Derék rákjaink a honi patakokban növekednek és különösen Erdély vizei bőven ontják ezt a finom, izletes és táplálő csemegét, amely duplán izlik, mácsak azért is, mert nem kell hozzá se A, sem B, se C, se D, se X, se Y jegy. Aligha hisszük, hogy mondjuk a rákok élelmezése, vagy fogása ilyen hihetetlen mértékben drágult volna meg! A jó polgári vendéglőben például azelőtt két és fél pengő volt a jó háromtányérra való pompás gombócos rákleves. Ma ugyanez az étel tizenkét pengő. Érthetetlen, megfoghatatlan, sőt bocsánat: felháborító!

Vendéglőseink mindig panaszkodnak, hogy nem tudnak mit adni a „túlságosan igényes és szabad ételeket követelő" vendégeknek. Népszerüsitsék kérem a rákot! De természetesen szabjanak elfogadható árakat. Már csak a rák ollójára való tekintettel is...

*

IDEGHÁBORH cimü cikkében a svájci „Sie und Er" Betty Stockfield egykori párizsi és filmjeiből nálunk is ismert szinésznő fényképét közli. A cikk arról szól, hogy az angol rádiónál — ki tudja, miért? — majdnem kivétel nélkül feltünően csinos hölgyek harcolják az „idegháborút". A különböző nyelveken hireket mondó kisasszonyok és művésznők sorában a volt párisi szinésznő egyike a legcsinosabbaknak. Valóban elragadó, amint angyalian ártatlan pofácskával a BBC mikrofonja előtt bájosabbnál bájosabb rémhireket mesél. Az egykori filmszinésznő női báját külön is kiemeli a svájci lap azzal, hogy pontosan leirja a szpikerkisasszony ruházatát. Bettyke sötét whipkord-ruhácskában áll a rádiótölcsér előtt, kék-fehér ingbluz van rajta és ugyancsak kék-fehér csikos kesztyü. A megfelelő divatleirás egyetlen hölgypropagandista fényképe alól sem hiányzik. Valóban elragadó gondolat! A hölgyeknek mindig gyenge oldaluk volt a divat. Ugy látszik ebben az esetben a — politikai divat is...

*

MEZITLÁBAS kis kuldus — lehet vagy öt éves — nyujtja felém szörnyen maszatos kezét a dunaparti kávéház asztalánál. Odaadom neki a húszfillérest, s közben jóindulatúan megkérdem:

— Nincs neked anyád, aki megmosdatna egy kicsit?

— Nem ér az rá ilyesmire! Egész nap virágot árul...

— Hát apád van-e?

—Apám? Az eleselt a nagy háborúban, még 1914-ben...

*

BERLINBEN van egy kedves svéd ujságiró barátom. Annakidején a képünk is megjelent együtt több német lapban, amint Emil Jannings, a nagy szinész interjut ad nekünk. Ez a kedves, svéd barátom annakidején önfeláldozó szorgalommal vágta ki számomra lapjából a legérdekesebb hireket, sőt le is fordította őket németre, mert jól tudta, hogy svédül nem valami sokat tudok. Svéd barátom még most is szorgalmasan ellát kivágásokkal: ezuton is hálásan megköszönöm támogat. Legutóbb a „Svetnska Dagbladet" neki, hogy munkámban ilyen szeretettel egyik kedves riportját küldte el pesti címemre. A cikkből kiderül, hogy Mary Farney az USA egyik leggazdagabb hölgye most ment ötödször férjhez. Ezúttal nem szerelmi, hanem úgynevezett útlevél- házasságról volt szó. Farney asszony ugyanis mint amerikai állampolgár nem kapott beutazási engedélyt Buenos Airesbe, ahová úgy látszik sürgős kirándulnivalója volt. A milliomos hölgy egész egyszerüen megkérdezte az illetékeseket: „Milyen útlevéllel lehet a legegyszerübben és leggyorsabban Argentinába utazni?" Miután ömilliomossága azt a választ kapta, hogy legjobb a svéd útlevél, gyorsan bement a 14-ik utca sarkán lévő svéd vendéglőbe, felpakolta az első jobb svéd pincért és meg sem állt vele az anyakönyvvezetőig. Mary Farney egy óra mulva már svéd állampolgár volt, másnap pedig felült a hajóra, hogy Buenos Airesbe utazzon — nászutra... Ujdonsült férjét természetesen nem vitte magával.

Hát nem gyönyörü?!

*

VIDÉKI SZINIGAZGATÓ barátommal találkoztam a kávéházban. Éppen egy primadonnajelölttel tárgyalt.

Amikor meglátott, rögtön abbahagyta a szerződtetési tárgyalást és bő szavakkal panaszkodni kezdett arról, hogy milyen nehéz is a sorsa és a helyzete a magafajta kisebb vidéki szinigazgatónak.

— Barátom sirta el a verset —, sokszor igazán csak a legegyszerübb eszközökkel tudjuk szinrehozni a darabokat. Kevés a díszlet, takarékoskodni kell a ruhákkal, mindennel, barátom... annyira, hogy most például előadom majd Erdélyi Miska kitünő operettjét, a „Két kapitányt", spórolási okokból azonban a darab címe nálam csak ez lesz: „A két főhadnagy"...

(b. v. a.)

— Főúr kérem, hozzon nekem egy szép bécsi szeletet és rendeljen hozzá a zenekarnál egy Strauss-keringőt!

(Politiken Magasinet)

Münchhauesen báró ágyugolyón lovagol

A XVIII. századnak ez a kalandoséletü és élénk fantáziájú figurája, képtelen históriáit baráti körben, pipaszó és poharazgatás közben szokta volt mesélgetni. Még csak szerényebb mérteü lódításairól se merte volna feltételezni azt, hogy azok egyáltalában valamikor elképesztő valósággá válhatnának. A XX. század legmodernebb gyermekének, a filmnek kellett eljönnie, hogy ezt lehetővé tegye. Az UFA jubiláris szinesfilmjének a „Münchhausen"-nek sikerült csak látható képpé varázsolni trükktechnika segitségével azt, amit a nagyotmondó báró szokatlanul élénk képzelőereje kigondolt. Igy látni fogjuk majd a vadászkürtbe befagyott hangokat, a veszett kutya harapásától megvadult ruhaneműek ugató ugrándozását, a kétszáz kilométer céltávolságra is használható csodás vadászpuskát, az eszeveszett iramú kengyelfutót, a láthatatlanná tevő varázsgyürüt és természetesen magának *Münchhausen bárónak legendás repülőútját az ágyúgolyón.*

Peéry Piri irta — Bánky Viktor rendezi

A Magyar Filmirodában új magyar film forgatását kezdték meg. A „Makacs Kata" című filmet Peéry Piri a Nemzeti Szinház igazgatójának a felesége irta. A szellemes irodalmi szatirát Bánky Viktor, a legtehetségesebb magyar filmrendezők egyike viszi vászonra. A film női főszereplője Bánky Viktor felfedezettje, Buttkyay Emmi, Kosáry Emmi leánya. A férfi főszereplő Hajmássy Miklós. A második női főszerepet is új szinésznő játsza: Szendrey Kató. A többi szereplő Vizváry Mariska, Simon Marcsa, Mihályffi Béla, Halmay Tibor,, Dénes Györggy és Mátrai József. A film muzsikáját Malcsiner Béla szerezte

Megvan a Gerard-örökös!

Gerard bohóc halála óta tétlenségre van kárhoztatva partnere, Vidos Jenő is, a legjobbhumorú és legkedveltebb szalonbohócok egyike. A Fényes-cirkuszban bemutatott mókák ugyanis nagyobbrészt dialogikus formájúak voltak és igy azokat Vidos egyedül nem adhatta elő. Szükségessé vált egy ujabb bohóc szerződtetése, aki méltóképen léphessen Gerard örökébe. Megindult a keresgélés és ezt máris siker koronázta. Gerard halálának hirére ugyanis hosszabb külföldi körutjáról hazaérkezett egyik sok sikert aratott bohócunk, aki pénteken délután bemutatkozott a Fényes-cirkusz szükebb birálóbizottsága előtt és — bevált. Érdekes kulisszatitok, hogy az illető az egyik neves budapesti családnak a sarja, aki — legalább egyelőre, mig titkát ki nem deriti valaki — csupán a „Gyuszi" bohócnéven óhajt szerepelni.

A szobor legnagyobb ellensége a korom és a veréb

Miközben a főváros utcáin ide-oda téblábolunk, nem egyszer lehetünk tanúi annak, hogy egyik-másik márvány, vagy bronz szobor körül létrák, vedrek és számlálhatalan súrolókefék és rongyok tábora közepette szorgoskodó emberek súrolják, kefélik, öntözik, tisztogatják nagyjaink telekormozott s verebektől és galamboktól megtisztelt emlékműveit. Sőt egy alkalommal még nagyobb apparátus felvonulását is láthattuk, amidőn az egyik bronzszobrunkat a tüzoltóság vette pergőtüz alá a nagynyomású fecskendővel, hogy erőhatalommal szabaditsa meg a rárakodott guano rétegtől.

Mindebből azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy a Székesfőváros, amidőn egy-egy szobormüvet átvett, amikor a leleplezés bomasztjai elviharzottak, amikor fővárosi altisztek a lepelt tartó oszlopokat eltávolították, nem valami egyszersmindenkorra szóló állapotot ténylegesit, hanem átveszi a szoborral annak terhét is, hogy azt karban tartja s épségben (— már amennyiben!...) tartja fenn az utókor számára.

A szobrok karbantartásának gondja pedig nem kicsi. A legkülönbözőbb bajok támadnak a szobrok körül, hol a szoboralaknak magának, hol a talpazatnak van baja, a piszkolódás is szobronkint más és más szerint, hogy minő anyagból készültek. Sőt néha még az elhelyezés kérdése is felmerül, valami ujabb városrendezési terv nem egyszer teszi szükségszerüvé egyik-másik szobrunk áthelyezését.

Hogy emlékműveink karbantartásának kérdésében szakszerü információt nyerjünk, felkerestük *Cserhalmy Jenő* szobrászmüvészt, a fővárosi emlékművek szakelőadóját, aki érdeklődésünkre részletes felvilágositást adott a szobrok tisztogatására nézve.

— A tisztitásra nézve különböző az eljárásunk — úgymond — aszerint, hogy bronz, vagy márványszoborról van szó. Bronzszobraink rendkivül hamar elpiszkolódnak, koromréteg rakódik le rájuk, mely gátolja a bronz természetes patinálódását. Időnként valóságos gurolást rendezünk; szappannal, kefével távolitjuk el a koromréteget. Nagyobb ellensége a bronznak a sok veréb és galamb, melyek — ha nem lépünk közbe, — egyik-másik szobrunkat valóságos guano teleppé változtatnák. A szobrok ilyen elszennyeződésén könnyü volna segitenünk, na a madárszemétben nem volnának olyan savak, melyek a bronzot megtámadják és elfeltositják. Ezeket a foltokat azután már csak meglehetősen komplikált vegyi eljárással tudjuk eltávolitani.

— A márványok közül a ruszkicai a mi klimánknak megfelelőbb, mint a karrarai, mert amaz semmi vizet föl nem vesz, mig ez erősen higroszkopikus levén, a külső szennyeződést belső, vegyi változásokkal komplikálja, igy eleinte színtelen, érdes foltok képződnek, melyek fokozatosan vastagodó lerakódássá fejlődnek, mig végül egészen megfeketednek, sőt nem egyszer valósággal ragyássá teszik a márvány felületét. Egyszer egyik szobrunkról levakartam e rétegből egy keveset s a fővárosi vegyészetnek adtam át vegyelemzés végett. Az eredmény az volt, hogy e rétegek alapanyaga gipsz, korom és vas, melyek közül a gipszet a márvány saját anyaga választja ki.

— És a talapzatok? — kérdjük.

— Bizony a talapzatokkal is sok a baj, — feleli a szakelőadó. — Legrosszabb állapotban van a 32-es emlékmü talapzata a Baross-utcában, mely máriavölgyi kőből készült s bár a szobor még nem régen áll, máris erősen málik s előbb-utóbb kicserélésre szorul. A többi szobornál a talapzat kövei elválnak egymástól részben az elégtelen ragasztás, részben a csapok hiánya folytán. Legrosszabb állapotban van még a *Széchenyi, Eötvös* és *Jókai* szobrok talpazatai. Ez utóbbi helyrehozatalára rövidesen sor kerül.

Érdeklődünk, vajjon légoltalmi intézkedések történtek-e emlékműveink megőrzése és óvása érdekében.

— Ebben az ügyben volt egy ankétunk, felmerült a szobrok homokzsákokkal való körülbástyázásának, vagy faburkolattal való ellátásának kérdése is. A vélemény azonban az volt, hogy e módszerek külföldön sem váltak be, ennélfogva céltalanok. Egyedüli mód a szobrok leemelése és bombabiztos helyen való elhelyezése volna, de mivel nincs megfelelő helyünk, egyelőre a helyükön maradnak.

Azzal a szerény észrevétellel köszöntük meg a szakelőadó közlését, hogy — bár nem egy szobrunk van, melynek esetleges pusztulása nem lenne nagy veszteség, — van azonban még olyan emlékművünk, amelyek megrongálódása, vagy pláne pusztulása érzékeny csapás lenne, ezekkel tehát mégis csak kellene valamit csinálni s nem bízni sorsukat a jó szerencsére. Legnehezebb régi barokk kőszobraink kérdése, melyek szétszedése és elhordása lehetetlen azok erős megrongálása nélkül. Ilyen eset légó szempontokon kivül is előfordulhat, mint pl. az óbudai szentlélekteri *Szt. Háromság* szobor kérdése, mely az újonnan épülő Árpád Dunahid tengelyébe esik s arról a helyről feltétlenül el kell távolitani.

Ez a kérdés feltétlenül megoldható, csak két dolog kell hozzá: *pénz és szeretet.*

Kamplis János.

Nem tetszik Davies moszkvai filmje

A TP jelentése szerint az Egyesült Államokban a „Mission to Moscow" cimü film általános felháborodást váltott ki. A film Davies volt moszkvai USA-nagykövet hasonló cimü könyvéből készült. A moszkvai küldetés cimü filmet az amerikai sajtó nagy általánosságban bolseviki propagandafilmnek, izléstelen agitációnak nevezi. A svéd sajtó is a film ellen foglal állást. Az egyik vezető svéd lap szerint az amerikai film tele van hamisitásokkal és zavaros, vagy nagyon is átlátszó propagandajelenetekkel. Ez a film nem más, mint nyilt bolseviki propaganda.

**** Kiskapu ****

A HAMLET PRÓBÁI máris megkezdődtek a Madách Szinházban, pedig a bemutató csak szeptember 8-án lesz. A Hamlet két főszereplője: Várkonyi Zoltán és Fényes Aliz.

SIMOR ERZSI az új évadra is az Uj Magyar Szinházhoz szerződött.

HAZATÉRÉS a cime Szalma Sándor szinmüvének, amelyet az Ujpesti Szinház mutatott be.

KÁROLYI GYULA zongoraművész és Végh Sándor hegedümüvész nagy sikerrel vendégszerepet a stuttgárti új palota fehértermében rendezett nemzetközi hangversenyen.

ZÁGRÁBI jelentés szerint most kezdték meg az első önálló horvát hangosfilm felvételeit. A film cime „Lisinski" és az ismert horvát zeneszerző-karmester életét veszi vászonra.

SZÜCS LÁSZLÓ szintársulata Cegléden vendégszerepel. Az alföldi városban Szücs Lászlóék a sürgős nyári munkák ellenére is telt ház előtt játszottak.

A RÁDIÓ hétfőn mutatja be Szendrői Kovács Aladár idilljét, amelynek „Egy régi katona" a cime és amely Kaffka Margit novellájából készült. A hangjáték három főszerepét Tasnády Ilona, Mészáros Ági és Szakács Miklós játsza.

GAZDASÁGI ÉLET

Az angolszász hatalmak tankhajó problémája

Nem tudnak elegendő új tankhajót építeni az elsüllyesztettek pótlására

A Német Birodalom ellenségei, az entente-hatalmak az első világháború után, 1919-ben azzal dicsekedtek, hogy *„egy olajhullámon nyerték meg a háborút, vívták ki a győzelmet."* Ez az állítás annyiban meg is felelt az igazságnak, hogy a *hadviselő államok szempontjából óriási, sőt döntő jelentőségű az állandó és biztos nyersolaj ellátás.* Az első világháborúban azonban az említett *„olajhullám" még meglehetősen kicsiny volt, mert csak az utolsó két évtizedben növekedett az olajszükséglet háborúban és békében egyaránt óriási mértékben. Az első világháború olajfogyasztása összehasonlíthatatlanul kisebb volt, mint az új világháborúé.*

Az angolszász hatalmak ugyan elegendő nyersolajforrás felett rendelkeznek, *ezek azonban kizárólag a tengeren túl terülnek el, úgy, hogy az olaj szállításának kérdése egyenesen döntő jelentőségű.* Az USA sem kivétel ebben a tekintetben. Az Egyesült Államok ugyan a világ leggazdagabb nyersolaj országa, a termelt nyersolajat azonban nagy távolságokról, *többnyire tengeri útoon kell az ipari központokba szállítaniok.* Az USA tankhajózását tehát éppen úgy veszélyezteti a tengeralattjáró háború, mint Angliáét. Ehhez járul, hogy a nyersolajszállítást különleges, úgynevezett *tankhajókkal bonyolítják le, amelyeket nem lehet olyan könnyen megépíteni, mint az u. n. szükséghajókat, más, nem folyékony áru szállítására.* A tankhajóknál igen fontos a *gondos tervezés és megépítés, mivel védelmet kell nyujtaniok a tűzveszéllyel szemben, jól tömítve kell lenniök, megfelelően beosztva stb.* Éppen ezért a tankhajók elsüllyesztése sokkal sulyosabban érinti a hadviselő felet, mint a közönséges szállítóhajók elvesztése.

A világ kereskedelmi flottájának fejlődése számolt az ásványolajszállítás jelentőségének fejlődésével. Míg 1914-ben a tankhajók csak *másfélmillió brutto regisztertonnát képviseltek,* addig 1939-ig már *11.44 millió bruttoregisztertonnára emelkedett a tartályhajótér.* A világkereskedelmi flottának 20.4 millió brutto*idő alatt mintegy felérész esett a tartályhajókra.* Anglia arra törekedett, *hogy lépést tartson ezzel a fejlődéssel, ez azonban nem sikerült neki.* 1914-ben háromnegyed millió bruttoregisztertonnányi, 1939-ben pedig nem egészen 3 millió bruttoregisztertonna hajóteret jelentő *tankhajó flottával rendelkezett.* Ez a flotta azonban nem tudta lebonyolítani az Anglia ellátását biztosító olajszállításokat, úgy, hogy Anglia *kénytelen volt állandóan külföldi tankhajókat bérelni. Az új világháború kitörése előtt, a 2.12 millió bruttoregisztertonnás norvég olajszállító flotta s a holland tartályhajók jelentős része is Anglia részére szállította az olajat.* Anglia saját tankhajóflottája a szükséges olajszállításnak csak mintegy felét tudta lebonyolítani, és Anglia a háború kitörése után azonnal nehézségekbe került volna, ha *nem sikerült volna a holland és norvég flottát lefoglalnia és így saját céljai szolgálatába állítania. Angliának így mintegy 5—5.5 millió bruttoregisztertonnányi tankhajó állott rendelkezésére, amihez még 2.8 millió bruttoregisztertonnányi amerikai tankhajó járult, amelyeket azonban az USA többnyire a parti hajózásban, saját olajszükségletének kielégítése érdekében alkalmaz tulnyomóan.*

A Brit Birodalom és az USA tankhajó állományának, valamint az angolszász hatalmak által lefoglalt, vagy angolszász számlára hajózó külföldi tartályhajótérnek *több mint felét már elsüllyesztették a háború folyamán a háromhatalmi egyezmény államai, és ezzel olyan léket ütöttek ebbe a speciális hajózási ágba, amelyet nem lehet többé eltömni.* Az angolok és amerikaiak rendelkezésére összevissza mintegy *9 millió bruttoregisztertonnányi tartályhajó flotta állott, amelyből azonban a német véderő ez év április elejéig már 5.6 millió bruttoregisztertonnányit elsüllyesztett. Ezek sulyosan latbaeső tények.* Bármily nehéz is megközelítően pontosan megbecsülni, hogy milyen nagy *lesz a szállítási szükséglet,* annyi kétségtelen, hogy *Anglia és az Egyesült Államok minden tervezetének nem annyira a tényleges szükségletből, mint inkább a tengeri szállítási lehetőségekből kell kiindulnia.* Az ásványolaj elszállítása tehát *fegyverkezési erőfeszítések és az aktiv hadviselés sarkpontjává vált.* Nem szabad azt sem elfelejtenünk, hogy a tartályhajó flottának kell ellátnia a haditengerészetet is olajjal, valamint a légifegyvernemet és a convoyok kisérőhajóit is.

Mint kisegítő eszköz szerepelhet az új tartályhajó *építése,* amelynek azonban egészen mások az előfeltételei, mint a szériákban gyártott és mindenféle minőségi hibákban szenvedő szükséghajók gyártásának. Ha a tartályhajó építésére ugyanazokat a gyors gyártási módszereket alkalmaznák, mint a rendes teherszállító hajók építésénél, úgy előfordulhat, hogy egy ilyen tulgyors ütemben épített új tartályhajó, még *felszerelése közben a hajóépítődokkban kettétörik, amint az Henry Kaiser amerikai hajógyáros gyárában meg is történt.* Az Egyesült Államokban mélységesen hallgattak ennek a szokatlan balesettnek okairól, az angolok azonban *annál bőbeszédűbben számoltak be erről, bizonyos kárörömmel, mivel az amerikaiak olyan sokszor hangoztatják fölényüket a hajógyártásban az angolokkal szemben.* Az angolok szerint nyilvánvalóan csak *gyártási hibákról* lehetett szó.

A tankhajók építésének üteméről, a vízrebocsátott uj tankhajókról hányoznak a közelebbi adatok. Ez annál feltünőbb, mivel az *Egyesült Államok különösen hajóépitési eredményeikkel állandóan dicsekednek és azokat propaganda célra használják fel.* Éppen ezért aligha csalódunk, abban a feltevésben, hogy a *tankhajók építése nem tul nagy, legalább is az elszenvedett veszteségekhez képest.* Az *USA hadbalépése után hiányoznak ugyan a megbizható adatok az uj hajók építéséről, azonban az előző évek hajóépítésének figyelembevétele ezt mutatja, hogy ha a tankhajók építését a háború alatt nagymértékben fokozták is, a szükségletnek csak kis százalékát lehetett fedezni!*

Annyi kétségtelen, hogy azokat a sebeket, amelyeket különösen 1941. év hajóelsüllyesztései ütöttek az angol-amerikai tartályhajóflottán, még egyáltalán nem lehetett behegeszteni. Az ásványolajszállitás továbbra is legkomolyabb gondja az angoloknak és amerikaiaknak. A helyzet javitására tett javaslatokat nem lehet könnyen megvalósitani, mert időt, anyagot és munkaerőt igényelnek, ami a fegyverkezési ipar feszült helyzete mellett oda vezethet csak, hogy az egyik helyen betömnek egy lyukat, hogy a másik helyen egy ujabb keletkezzék. Az amerikai ipar kétségtelen nagy teljesitőképessége mellett is csak lassanként lehet kitágitani a termelés határait.

Világgazdasági hirek

Kielégítő a német aratás eredménye

Az aratás Németországban részben folyamatban van, részben már be is fejeződött. A korai burgonyatermés máris bőségesen fedezi a szükségletet. A gabonánál, amelynek aratása még nem fejeződött be, *sikerült sima átmenetet biztositani az uj búza és rozs őrléséig. A repce aratását jórészt befejezték és az első szénakaszálást most a második követi.*

Amennyiben ma jóslásokba lehet bocsátkozni, meg lehet állapitani, hogy Németország kielégítő aratási eredménnyel számolhat. Az aratás meghálálja a parasztok és földmüvesek fáradozásait, akik ebben az évben is követték a birodalmi élelmezési rend utasításait és különösen *a kenyérgabona, kapásnövények, és az olajosmagvak vetési területét lényegesen növelték.*

Kenyérgabonából, amelyhez az árpa is számit, jó közepes termésre van kilátás. Az idén Németország helyzete ebben a tekintetben jobb, mint tavaly volt, mert az előző év gabonatermését károsan befolyásolta a nagy téli hideg, amelynek következtében sok vetés kifagyott. Az idei gazdasági évben a tél meglehetősen enyhe volt és az őszi vetések kifogástalanul fejlődtek. A tavaszi gabonának a tavasszal ártott a szárazság. Általában kielégítő termésre lehet számitani, ugyhogy lényegesen *csökkenteni lehet az árpalisztfelhasználását a kenyér előállításánál.* Hogy erről később teljesen le lehet-e mondani, az a gabona termés végleges eredményétől függ majd. Ebben az esetben az összegyüjtött árpát *sertéshizlalási célokra szabadítják fel.* Az árpatermelők helyzetén azonban már most is könnyitenek azzal, hogy *ha a köteles mennyiséget leadták, a többi árpát szabadon takarmányozhatják fel.*

Az a lehetőség, hogy ismét lehet árpát felhasználni sertéshizlalásra, kedvezően befolyásolja a német sertéstartást. A birodalmi élelmezési rendnek az a felhivása, hogy a német gazdák több sertést, különösen kocát tartsanak, eredményes volt. Ez megteremti az előfeltételeit annak, hogy a *német gazdák szarvasmarhaállományát meg lehessen kimélni és lehetővé tenni minél több üszőborjú felnevelését.* Ez a német *zsirellátás* szempontjából, amely 60 százalékig a tejgazdaságokon alapszik, döntő jelentőségü. A tejgazdaság ebben az évben is különösen teljesitőképesnek bizonyult, *amennyiben a tejüzemekbe beszállitott tejmennyiség a folyó év első felében meghaladta az elmult év hasonló időszakának eredményét.*

Nemcsak a tejgazdaság, hanem *az olajosmagvak termelése is kedvezően alkult folyó évben.* Az őszi repce, amely az olajos magvak vetésterületének 75 százalékát foglalta el, és amely az elmult évben megszenvedte a szigorú telet, az idén *jól áttelelt, ügyhogy a termésredmények kielégitők, és a többi olajos mag termésével együtt 200.000 tonna, vagyis két millió mázsa olajat szolgáltat a német közellátás céljaira.* Ez egyben annyit is jelent, hogy növekszik a takarmányozásra rendelkezésre álló olajpogácsa mennyisége, ugyhogy több sertést és tehenet lehet tartani. Éppen ezért felszólitást intézett a birodalmi élelmezési rend a parasztokhoz, és a gazdákhoz, hogy az *olajos-nag vetésterületet további egyharmaddal növelendő és igy járuljanak hozzá az olajellátás megjavitásához.*

Mig a gabonánál és az olajosmagvaknál már meg lehet állapitani, hogy az *aratás eredményei jók,* addig a kapásnövényeknél ezt ilyen határozottsággal még nem lehet elmondani. Csupán annyit lehet *már most leszögezni, hogy különösen a burgonyatermés biztositani fogja a lakosság kielégitő ellátását, valamint elegendő takarmányt szolgáltat majd.* A *zöldségtermelésnél* a tavaszi szárazság bizonyos nehézséget okozott, ezeket azonban sikerült leküzdeni, ugyhogy a városok zöldségellátása zavartalan.

Az aratásra és a termés betakaritására minden előkészület idejében megtörtént. Ugy mint az előző években, az idén is segit a *Hitler-Jugend és a tanuló ifjuság az aratásnál és a cséplésnél. A falusi lakosságnak erősebb bevonása az aratási munkálatokba tavaly is jól bevált és az idén is alkalmazásra került. Az önkéntes segitők száma* is nagyobb az idén, mint tavaly volt. A mezőgazdaság kielégitő mennyiségekben van ellátva *arató és cséplőgépekkel is, ugyhogy az aratás és cséplés zavartalanul folyt, illetve folyik.*

Az USA olajgondjai

Az amerikai olajérdekeltségek már hetek óta a *nyersolajárak emeléséért szállnak sikra és ebbeli törekvésükben messzemenően támogatja őket az amerikai olajgazdálkodás teljhatalmú biztosa, Ickes belügyminiszter.*

Ickes már április elején az összes nyersolajvállalatok olajtermelésének hordónként *35 centes áremelését javasolta.* A kongresszusban is erős a hangulat az olajárak emelése mellett. Ezzel szemben *az ármegállapitási hivatal tiltakozik az áremelés ellen.* Ez a hivatal időközben elutsitotta Ickes javaslatait és ezzel szemben *azt kivánja, hogy bizonyos speciális célokra állami szubvenciókat folyósitsanak az olajtermelőknek.* Igy Prentic *Brown* árkormánybiztos azt javasolja, hogy azok az olajtermelési vállalkozók, akiknél az olaj felszinrehozatala nagyobb nehézséggel jár, külön jutalmakat, illetve támogatást kapjanak és ezenfelül szubvenciót adjanak uj olajkútfurások céljaira. Uj olajtermő területek feltárására is szubvenciók folyósitását követeli Brown. Eközben Brown kitér Ickes pozitiv megállapitásaira is, amelyek szerint az USA-ban erősen csökken az uj olajmezők felfedezése, illetve feltárása, ami a jelenlegi alacsony olajárakra vezethető vissza. Brown hangsúlyozottan mutatott rá arra, hogy a munkaerőnek és anyagnak rendelkezésre bocsátást az *olajtermelés fokozásánál éppen olyan fontos, mint a magasabb ár biztosítása.* Brown az olaj után kutató, illetve furó érdekeltségeknek különösen az úgynevezett „vadmacska" furrások végzőinek számára *nagyobb szubvenciót követel abban a formában, hogy az állam nyujtson nekik garanciát arra az esetre, ha a furás nem jár sikerrel.* Ha 4500 ilyen furásért vállalná az állam a garanciát, illetve viselné a költségeket, *ugy ez mintegy 150 millió dollár kiadást jelentene.* Ez nem egészen egyharmadát jelentené annak a többletköltségnek, amely a hordónként *35 centimes nyersolaj áremelkedés folytán állana elő és amely kereken 500 millió dollárt tenne ki.*

A kormány a fokozott olajfurási tevékenységet *bankhitelek nyujtásával finanszirozná, mig a furási érdekeltségek a kormánynak minden nyersolajforrás után 25 százalékos részesedést biztositana.* Ha valamely furás nem járna eredménnyel, a fininszirozás egész terhe *az államra hárulna.* Ha viszont a furás eredménnyel járna, ugy vagy megadja az államnak a 25 százalékos részesedést, vagy pedig *megváltja ezt a részesedést az állam által folyósitott furási előleg hétszeres összegével.* Egyébként áremelkedést csak olyan olajforrások tulajdonosainak lenne szabad juttatni, amelyeknek termelését be kellene szüntetni áremelkedés nélkül. *Washington tehát az olajpolitikájában ugyanugy, mint a szines fémeknél, a szelektiv áremelés hive az árnivó általános emelése helyett.*

Ickes adatai szerint legalább *4500 kisérleti furást kellene a folyó évben végezni, mig a mult évben csak 3000 ilyen furás történt.* A pénzügyi sajtó meglehetős *szkeptikusan fogadja a százmilliós olajfurás-finanszirozási tervet és az olajipar is inkább az olajárak generális emelése mellett foglal állást.*

A kereskedelem és ipar aktuális kérdéseiről tárgyaltak a Kamara Véleményező Bizottságának július havi ülésén

A kamara véleményező bizottsága most tartotta meg dr. vitéz Gyulay Tibor elnöklete alatt rendes havi ülését.

A tárgysorozat első pontjaként dr. Pongrácz Kálmán a textilkereskedelem áruellátásáról és a körzeti textilbizottságok megalakitásáról terjesztett elő jelentést. Közölte, hogy a budapesti bizottság jlius 19-től naponta tartott sorozatos ülések keretében dolgozza fel a kielégítésre váró kiskereskedői áruellátási kérelmével kapcsolatos nyilvántartási anyagot. A munka előreláthatólag több hetet vett igénybe és abba a kamarán kivül részt vesz a textil kis- és nagykereskedelem is érdekképviseleti szerveinek kiküldöttjei után.

Az iparjogositvány kiadását, új üzletek létesítését, és üzletáthelyezések engedélyezését szabályozó új rendeletről, valamint a kiadandó végrehajtási utasitás végleges szövegének megállapitása ügyében a kamara bevonásával tartott tárgyalás eredményéről dr. Istvánffy István s. titkár tájékoztatta a Véleményező bizottságot. Rámutatott arra, hogy amióta a kereskedelmi pályák felé olyanok is tódulnak, akik csupán a háborús konjunkturát kivánják kihasználni, a kamara állandó tevékenységet fejt ki egyrészt a szakmák gazdasági szempontból is rendkivül káros túúlzsúfolódásnak megakadályozása, másrészt a szelekció keresztülvitele érdekében.

A tárgysorozat 3. pontjaként az új bérszinvonal kialakitásával kapcsolatos kérdéseket ismertette dr. Marek Tivadar kamarai előadó.

Különös nyamtékkal mutatott rá arra, hogy az új rendeletek a bérek felfelé való rögzitését is előirják és úgy az alsó, mint a felső határok áthágására sulyos szenkciókat állapitanak meg. Ismertette az új alkalmazottak bérezésének kérdését is. A rendelet kapcsán felmerült vitás kérdésekben, nevezetesen a bedolgozó iparosok bérpótléka, a remuneráció stb. pótlékolása és a zsidó alkalmazottak helyzete kérdésében a kamara felterjesztéssel fordult illetékes minisztériumokhoz.

Nagy Antal azt fejtegette, hogy a munkás vándorlást a rendeletek nem szüntetik meg és a bérkiegyenlitődés sem áll elő, sőt szerinte nagyobb mérvü eltolódások következtek be. Feltétlenül valamiféle szankcióra volna szükség a munkavállalóval szemben is, mivel magasabb bér iránti követelések továbbra is fennállnak.

Kovatsek Ferenc felszólalásában a munkabérek rögzitésén kivül szükségesnek tartotta a minimális munkateljesitmények megállapitását is. Rámutatott arra, hogy a rendelet magyarázata terén nagy eltérések mutatkoznak. A kisipari szempontból nagy nehézség az, hogy az önellátó hadiüzemek elszivják a munkavállalókat.

Napirend után indítványok és javaslatok hangzottak el. Kovács Lajos (Cegléd) az iparcsok szeg-ellátása, a vendéglősök mosószappanellátása hiányosságait panaszolta és szóvá tette, hogy a szijgyártó iparosok még a javitási munkálatokhoz szükséges bőrhöz sem tudnak hozzá jutni.

Kovatsek Ferenc panaszolta, hogy az ipartestületeknek az anyagelosztásban való bevonása nincs kellő módon biztositva. Ezzel kapcsolatban kérte az ipari vas, szeg, drót és mész zárolását. Az anyagellátás hatályossá tétele érdekében szükségesnek tartja a raktárkészletek felülvizsgálását. Panaszolta végül, hogy az épitőiparban a kezdési és építési engedélyek a hosszadalmas adminisztráció miatt túlságosan elhúzódnak.

Pál Dezső (Salgótarján) a szabóiparosok bélésárúval való ellátásának rendezését sürgette.

Vitéz Gyulay Tibor az egyes konkrét kérdésekre válaszolva bejelentette, hogy a közeli napokban megjelenő utasrendelet az ipartestületeknek a szétosztásba való bevonulása által az eddigi helyzettel szemben lényeges javulást fog hozni. Rendkivül fontosnak tartja a szijgyártó iparosoknak éppen a cséplés idején bőranyaggal való ellátását, a kamara ebben, az ügyben haladéktalanul megteszi a szükséges lépéseket. A bélésáru ellátás kérdése már megoldást nyert és miután a szétosztandó mennyiség felemelése is megtörtént a kamara a jövő héten megkezdi a szétosztást. Az épitő iparoknál a kezdési engedély kiadásának meggyorsitása érdekében előterjesztést tett a kamara. Az épitőanyagoknak a kamarai és iptestületi szétosztás esetén az engelélyek kiadása lényegesen meg fog gyorsulni.

Cserhalmi Jenő

szobrász

Műcs. kiáll, 1910 tól
Pipics 111. l.

0104. szám.

BUDAPEST
940 NOV 11 N 2
A 5 A

7

ücmlékek Országos Bizottsága
tek. Elnökségének

Hivatalból
zolgálati ügyben
ij átalányozva.

Budapest

Högjen Endre ü. t

MDK

Cserhalmy Jenö, szobrászm.

ismert képességeit mutatja.

Kende Béla: Szent István kiállitás a Mücsarnokban.
Müvészet.-Tárlatok. 1938. 88.l.

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrászm.

kisplasztikái kvalitásosak.

A Műcs. téli tárlata.-
Képzőművészet. 1932. VI.évf. 40.sz. 10.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Tav. kiáll. Mücs. 1925. máj. 33. l.

M.D.K.

Cserhalmi Jenő

A tavaszi nagy tárlaton a Mücsarnokban kiállitott 443 kép és szobor között szerepel müve.

A 22. oldalon 8-as számmal a müvész fényképe.

Képek, szobrok--festők, szobrászok c. közl. Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.- juli 2. X. évf. 26. sz. 20. l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Művével résztvett a kiállitáson.

KmTárs. 1943. márc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállitó művészek névsora. 24.lap

MDK

Cserhalmi Jenő

Kisplasztikája, a Műcsarnok 1937.évi téli kiállitásán.

Pipics Zoltán dr.: Téli tarlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarság, 1937. jan. 24. 21.1.

MÜK

Cserhalmi Jenő

Kisplasztikai művekkel szerepelt a Műcsarnok
1943/44 évi téli tárlatán.

Pipics Zoltán: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Új Magyarság, 1943.nov.21. 14.l.

MDK

Csorbalmi Jenö, szobrászm.

a szobrászok termét kiváló alkotásával tette gazdagabbá.

Harmonikus mintázású nagy aktjával szerepel.

/Gy./: A szobrászok terme.

A Műcsarnok reprezentativ kiállítása.
Képzömüvészet.1932. 48.sz. 63.l.

Cserhalmy

Kiállít

M. 932. XII. 18.

Kér

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

Csethalmi Jenő

Miallht

P. H. 932. XII. 20.

Megrendelés esetén az összeg MNB 149
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "A
mely a terület épitészeti állagának a tör

Mi

Csorhalmi Jenő.

A Műcsarnok téli tárlatán archaikusan patinázott bacchánsnő – kisplasztikája ize-repel. (emlékre.)

Magyarság, 1928. dec. 16.

Eserhalmy Jenő

szobrász

A Műcsarnok téli kiállitásán kiállitott művek biráló bizottsága Halmos Izor kisplasztikai diját Fejés után c.szoborművének adta ki.

Nemzeti Ujság

1934.I.28.

Eserhalmy Jenő

szobrász

A Műcsarnok téli kiállitásán kiállitott müvek biráló bizottsága Halmos Izor kisplasztikai díját Fejés után c.szobormüvének adta ki.

Budapesti Hirlap
1934.I.28.

Userhalmy Jenő

szobrász

A Műcsarnok téli kiállitásán kiállitott művek biráló bizottsága Halmos Izor kisplasztikai díját Fejés után c.szobormüvének adta ki.

Függetlenség

1934.I.28.

Eserhalmy Jenő

szobrász

A Műcsarnok téli kiállitásán kiállitott művek biráló bizottsága Halmos Izor kisplasztikai diját Fejés után c.szobormüvének adta ki.

Pesti Hirlap

1934.I.23.

Cserhalmy

szobrász

Téli Tárlat - Műcsarnokban - szoborral szerepel.
Kisplasztikával.

Magyarság
1934.I 14.

Czerhalmy Jenő.

A nemzeti kiállításon a főváros vásárolt műveitől.

Nu. 1933. V. 13.

Csehalmi Jenő

szerepelt a nemzeti kiállításon.

PH 1933. IV. 20.

Cserhalmy

szobrász

Téli Tárlat a Mücsarnokban - kisplasztikával szerepel.

Magyarság 1931.XII.20.

Cserhalmi Jenő

A nemzeti kiállításon a főváros vásárolt tőle.

BH. 1933. V. 14.

Cserhalmi Jenő

Szerepelt a Műcsarnak téli tárlatán.

PH 1932. XII. 20.

Gerhalmi Jenő

szerepelt az I. nemzeti társaban.

EK 1933. IV. 20.

Cserhalmy Jenő

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

Ch. 1933. IV. 20.

Csekalini Jenő

a nemzeti kiállításon a főváros vásárolt

tőle.

Ulk 1933. V. 14.

Cserhalmy Jenő

szobrász

A Műcsarnok téli kiállitásának biráló bizottsága a kisplasztikai dijat szobormüvének adta ki.

Magyarság
1934.I.28

Cserhalmi Jenő

szobrász

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - szobrával szerepel - "Uj bor" c.kisplasztikával.

Pesti Hirlap 1931.VII.19.

Cserhalmi Jenő

Bronzszobrai, a Képzőm.Társ. tav. tárlatán.

P.H.932.IV.24.

Cserhalmi Jenő

Bronzszobrai, a Képzőm.Társ. tav. tárlatán.

P.H.932.IV.24.

Cserhalmi Jenő

Szerepelt a Műcsarnok tav. tárlatán.

E.K.932.IV.24.

Gesehen Jung

MDK

Cserhalmy, szobrász

karakterfigurával szerepel.

Pipics Zoltán dr.:A képzőművészek jubileumi kiállítása. Műcsarnok. -U.M. 1934 dec.8. 21.l.

Cserhalmi

Mücsarnok téli kiállításán fejta-
nulmánya szerepelt.

8 óu: 929. XII. 22 -

Cserhalmi Jenő

Műcsarnok téli tárlatán miniatür portréja szerepelt.

M. 929. XII. 22.

Cserkalmi

„Kisbíró" c. műve szerepel
a Műcsarnok téli tárlatán
(emlékeztető)

Magyarság 1937 I. 23

Csekhalmi Jenő szobrász

Kisplantikával szerepel a
műcsarnok téli tárlatán

Uj Magyarság 1937 I. 24

Cserhalmy Jenő

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállításain szerepelt.

EK 929. XII. 22.

Cserhalmi Jenő zobrán

I. Horthy M. ut 56.

1929/30. téli kiáll. 117, 188 ✓

1934. téli kiáll. 169. ✓

1934. nemz. képzm. kiáll. 450 ✓

Szlávy József:

f

Mellig, kissé jobbra
hord. Inge~~mel~~ állo galléru
körötte, mellénye ~~kissé~~ kiv
~~galléra~~ kabátjának ha

„Josef
K. un

alól balra: „Nach einer
jobbra: „Stich u. D

és legalól középütt: „Ver

Acélmetszet, az

Lasza

Csorbakúti Jenő

Műcsarnok
1914. tav. kiáll. 271
1919-20. téli kiáll. 88, 149
1920-21 téli kiáll. 194, 195
1921. tav. kiáll 109
1921. őszi kiáll 186.
1922. őszi kiáll 72, 200.
1923. tav. kiáll. 72, 263
1924. tav. kiáll. 170
1925. tav. kiáll 499
1925-26. art kiáll 120.
1926. téli kiáll ~~167~~ 171
1927. tav. kiáll. 285, 290
1928. tav kiáll. 178.
Horthy M. ut 56
1928/29. téli kiáll. 216

Szeder Fábián levelei V. 145.

Cserhalmi Jenő

Képzőm. Egyes. tagja.

Hobrász Műsarnok

1931/32. téli kiáll. 162 ✓

1932. febr.–márc. kiáll. ✓

374

1932. tav. tárl. – 135, 137 ✓

1932/33. téli kiáll. 571. ✓

1933. nemz. képzm. kiáll.

105, 106. ✓

Csarhalmi Jenő

1913. ápr. -máj. kiáll. Nemzeti Szalon
Jancsi, bronz, 250.–

Tibet III. 164.

Cserkalmi Jenő

Nemzeti Szalon

Cserhalmi Jenő.

1912. Őszi kiállitás.

Bilincs, gipsz

1912 Téli kiállitás.

Tanulmány, I. gipsz

1913 Tavaszi kiállitás.

Jancsi, I. bronz.

Nemz. képren kiáll — Csorbalmi J.

1933 ápr.-máj (Mücs)
Tanulmány III./kö
Ébredés, gipsz

1934 (k.o) Vasárnap, bz

1935 (k.o) Arató, pal. gipsz
kalotaszegi jurán, bz

---

budapesti

utiszámláját 61 K 50

tel visszaküldeni.

Budapest, 1913 évi..

A VALLÁS ÉS KÖZOKT. M. K. MINIST. SZÁMVEVŐSÉGE

Bp-tit Szerevárosi kultur-
ones.

1935 dec.

Fejés után II
Mise után

fillérre érvényesitve tisztelet-

márciushó 17n.

[signature]

számv. igazgató.

Antal József

1	Napszámosok	vizf.	80.— P
2	Reminiscencia	paszt.	100.— „
3	Templomos asszonyok	„	100.— „
4	Zalai táj	olajf.	800.— „
5	Litánia után	„	400.— „
6	Zalai gyermekek	„	200.— „
7	Tájkép	„	250.— „
8	Házaspár	„	200.— „

B. Bélaváry Alice

9	Hó	80.— P
10	Humanizmus	300.— „
11	Egyszerű tárgyak	80.— „
12	Ellentét	80.— „
13	Bánat	250.— „

Boda Gábor

31	Külvárosi utca	olajf.	400.— P
32	Narancsszüret	„	600.— „
33	Olasz táj	vizf.	40.— „
34	Park részlet	„	40.— „
35	Veneziai házak	„	40.— „
36	Orvieto	„	50.— „
36/a	Kertben	olajf.	500.— „
36/b	Villák	„	300.— „
37	Balkonon	vizf.	50.— „

Félegyházy László

38	Vizparton	szinvázlat	150.— P

Frank Frigyes

39	Szőnyegporolók	olajf.	400.— P
40	Önarckép	„	400.— „
41	Kissvábhegy	„	300.— „
42	Sárga fal		450.— „

M. Studio II. a.

Hún fiú, 6r

A menekülő, máró.

1932: Valence

10504.szám.

Fervek

A Müemlékek orsz. Bizottságának,
f.é. jan. 10-én 579/902. sz.a.
kelt felterjesztésére, további el-
járás végett kiadom.
Budapesten, 1903 évi március 24.
A miniszter helyett:

Tavaly	Tan. fej	Moll akkordok	Farsang	Menekülő
1919-20 Gmkt	1921 Tav. Gmkt			1920-21 Gmkt
	1929-30 Gmkt	1928? Gmkt	1926 Gmkt	
		1932 Gmkt		1934-35 Gmkt
			1936 Gmkt	1940 Gmkt

Elégia	Uj bor	Mátyás nyerek	Trianon	Karneval
1924 Gmkt	1931-32 Gmkt	1936 Gmkt	1922 Gmkt	1932 Gmkt
1936 Gmkt	1939 Gmkt	1940 Gmkt	1940 Gmkt	1939 Gmkt

Pál apostol V. 293, 294.

Cserhalmi Jenő

Zobrazy

II. Erkel u. 13/a

Műcsarnok

~~1918–19.~~ téli

1919–20

Tanulmány	Anyám	Janosi	Fejér után		
~~1912 N. Sz.~~					
1912-13 Gmkt		1913 N. Sz.			
1933 N. képrm	1929-30 Gmkt		1934 Gmkt		
			1935 tit. Smre		
1939-40 Gmkt	1941 Gmkt	1940 Gmkt			

Csorhalmi Jenő

nobrus

Erkelo u. 13/a

Műszaros

1923. tav

(3)

Cserhalmi Jenő
hobrázs

KMT ás 1940 febr.-márc. A gyermek

Menekülő III. bronz
Matyógyerek II. bronz
Trianon II. gipsz
Jancsi II. gipsz

1941 febr.-ápr. jul. Hortobági csikós, ég-nag

1941 nov. Arkk. kiák

anyám II. br.
atlite, gips

1941-42 téli Sárközi menyecske gips

1943 tav Vlémindi virág, kerámia

1943 téli „Panem nostrum" kerámia

Cserhalmi Jenő, szobrász; szül. 1877 okt. 6-án Gödöllőn. 1909-ben a fővárosi iparrajziskolában, majd az orsz. magy. iparművészeti iskolában Mátrai és Pap Henrik vezetése alatt tanult. 1910-ben a székesfőváros támogatásával Münchenben volt tanulmányúton. Budapesten évekig Beszédes János László műtermében is dolgozott.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain következő műveivel vett részt:

1911. tavaszi kiáll.: Ferkó, szobormű.
1912—13. téli kiáll.: Síremlék, ~~szobormű.~~ — Tanulmány, szobormű.
1913. tavaszi kiáll.: Anyóka, szobormű.
1914. tavaszi kiáll.: Leányakt, szobormű.

Kiáll. tárgymutatók és a művész közlése nyomán.

1919-20 téli
Tavasz (br
„kj nemzedék")

1920-21 Menekülő I./, carr. márv.
Hún gyermek, br

1921 tav Tan. fej I./kő

1922 őtre Trianon I./br
képmás tanulmány, gipsz

1923 tav Palkó, gipsz
Síremlék-vázlat, br

1924 tav Elégia I./br

1925 tav Viharban, trobor

1925-26 akt. kiáll Könyörgés, gipsz

1926 téli Farsang I. br

1927 tav képmás, czust pl.
Üldözöttek, br.

./.

1928 tav — Moll akkordok I. gipsz

1928-29 téli — A V.H. társaság asztaldísze

1929-30 téli — Tan. fej II. / Anyám I.

1931-32 téli — Nj bor I. br

1932 febr.-márc — Moll akkordok II. gipsz

1932 tav — Bús melódiák / Carneval I. br

1932-33 téli — Patak partján

1934 téli — Fejés után I.

1934 dec.-1935 jan jul. — Menekülő II. br / Kalotaszegi nő

1935 téli — Arcmás I-III. gipszek

1936 okt nov. a nő -- Elégia II. / Matró szerek I. / Farsang II. br

Ima, gipsz

1937 téli — Ünneplőben, br / Kisbíró

1939 téli — Marokszedő, ég. agag

1939 márc. Derű a -- Bacchanalia / Nj bor II. / „Tudtára adatik" / Karneval II. br

1939-40 — Tanulmány IV. gipsz

~~1943 tav~~

./.

Cserhalmi Jenő MDK

Rimóci menyecske, bronz

Műcsarnok 1938 Szent István kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Moll akkordok, gipsz

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Cserhalmi Jenő MIK

Tanulmányfej, kő

Műcsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Tanulmány, gipsz

Miscarnok 1939 dec.-1940 január

Cserhalmi Jenő MDK

Tudtára adatik! bronz

Műcsarnok 1939.
Derü a művészetben kiáll.

Cserhalmi Jenő

MDK

"Panem nostrum" terrakotta

Műcsarnok 1943.nov-dec.
Téli kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Üldözöttek, bronz

Műcsarnok 1927. tavaszi kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Képmás-tanulmány, gipsz

Mücsarnok 1922 őszi tárlat

MDK

Cserhalmi Jenő

Tanulmány. Szobormű.

KMT 1912/13. téli kiáll. 59.lap

Cserhalmi Jenő MDK

Képmás, ezüstplakett

Műcs rnok 1927. tavaszi kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász

Tanulmány.
Ébredés.

Kö.
Gipsz.

MF. Műcs.-OMKT. Nemz képzömüv. kiáll. /Reni.M.Kir. Vall.- és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 13.

MDK

Cserhalmi Jenő

Sárközi menyecske, gipsz

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 2bxcx.

21. 1.

MDK

Cserhalmi Jenő

Jancsi, bronz

N.Szál. 1913. tav. kiáll. 28. l.

Cserhalmi Jenő MDK

Bus melódiák, bronz

Carneval, bronz

Mücsarnok 1932 tavaszi kiállitás

MDK

Csörhalmi Jenö, szobrászm.

Tanulmányfej. Köszobor.

Műcs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. Kat. 7.l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Ferkó. Szobormű.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 35. l.

MDK

Cserhalmy Jenő
műve:

Tanulmány. Bronz.

Az Orsz. Magy. Képző. Társ. jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936. máj-jun. 14.1.

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász

Moll akkordok. Gipsz.

KMT.-Tavaszi kiállitás. 1928. -Kat.12.1.

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász

Menekülö. Bronz.
Matyógyerek. "

Mücs.-OMKT."A gyermek a müvészetben"kiáll. 1940.II.-III
Kat. 11.1.

MDK

Cserhalmi Jenö, szobrász

Trianon. Gipsz.
Jancsi. "

Mücs.-OMKT."A gyermek a müvészetben" kiáll.1940.II.III.
Kat.14.1.

Cserhalmi Jenő: MDK

Fejés után
Mise után

A Budapest-Szentimrevárosi Kulturegyesület kiáll.
Bp. XI. Horthy Miklós út 15/d. 1935.

MDK

Cserhalmy Jenő

Magyar Studio II. 63. l.

Cserhalmi Jenő MDK

Leányakt, szobor

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenő

Tanulmány, kő

Ébredés, gipsz

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

13 l.

I.

MDK

Cserhalmy Jenő

Lechner Jenő: Az eucharisztikus főoltár.

Művészet, 1938. 18-19-sz. 76.lap

Cserhalmi Jenő

szobrász

Plakett mérete:

szélessége 28·08 cm

magassága 37·06 "

alakja: négyszögletes

egyoldalu

anyaga: bronz

egy példány

öntött

felirata nincs

szegélyes sima

Signálai: csak vezetéknév
felső jobb sarokban

Mellkép, nő,
bal profil
felfelé tekint
kezei imára kul-
csolva égő gyertyát
tartanak.

---

haja: oldalt
le lógó copf

Cserhalmi Hm

plakett mérete:

átmérője. 12 cm.

---

alakja: kerek.

---

egyoldalu

---

anyaga: bronz és ezüst

1 bronz, ~~1 db.~~ ezüst

öntött

Felirata:

„Liber Endrének 30

Szegélye:
egyszerű vonal

---

felirata:
körirat

---

domborn írás

---

férfi arckép (fej)

---

bal profil

---

eves szorgalmat jutta-
umára a tanácsi IX.
ü. gyosztály, 1926.

Cserhalmi Jenő MDK

Tanulmány, kő

Ébredés, gipsz

Műcsarnok 1933. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Cserhalmi Jenő MDK

A V.H. társaság asztaldisze, szobor

Műcsarnok 1928/29 téli kiállítás

Cserhalmi Jenő
Bus melódiák, bronz
Carneval, bronz

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április, 11 1.

Cserhalmi Jenő
Fejés után
Mise után

A Budapest-Szentimrevárosi kulturegyesület képzőmüvészeti és iparmüvészeti kiállitása. 1935. 1 l.

Cserhalmi Jenő
Képmás-tanulmány, gipsz

Őszi Tárlat kiállítása. Műcs. 19[illegible]. nov. 16 l.

MDK

Cserhalmi Jenő

Memento. Bronz

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 11.l.

Cserhalmi Jenő

MDK

Képmása, ezüstplakett

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Cserhalmi Jenő

Tanulmány, gipsz

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

9. 1.

Cserhalmi Jenő MDK

"Panem nostrum", terrakotta

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Cserhalmi Jenő MDK

Üldözöttek, bronz

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Cserhalmy József építész.
Gyön épületek a hatvanas évekből.

Magyar Építőművészet, 1988, 3., 26-old.

2. Lakóház. Építész: Cserhalmy József. 1960

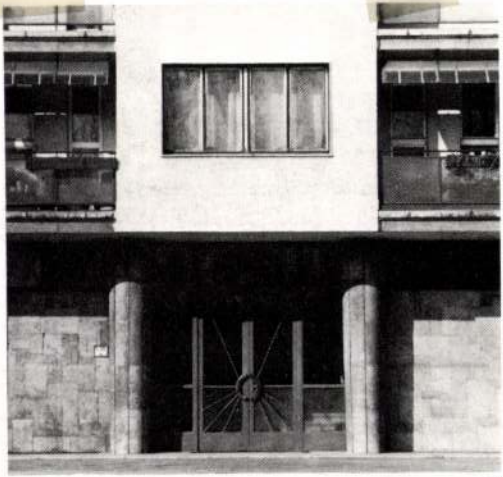

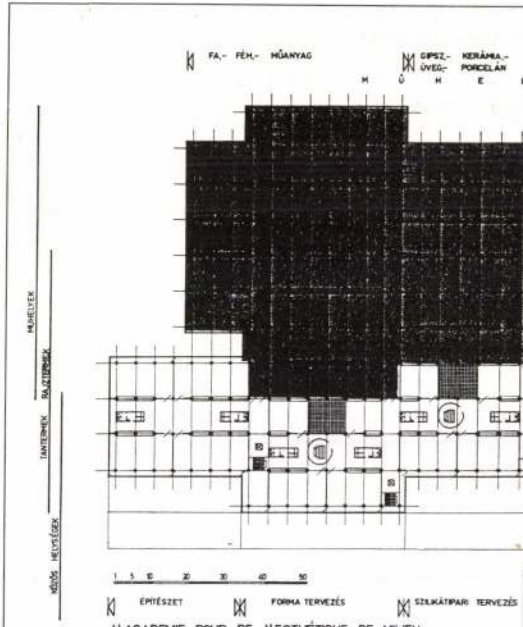
FA,- FÉM,- MŰANYAG
GIPSZ,- KERÁMIA,-
ÜVEG,- PORCELÁN
M Ű H E
MŰHELYEK
RAJZTERMEK
TANTERMEK
KÖZÖS HELYISÉGEK
1 5 10 20 30 40 50
ÉPÍTÉSZET
FORMA TERVEZÉS
SZILIKÁTIPARI TERVEZÉS
L'ACADEMIE POUR DE L'ESTHÉTIQUE DE MILIEU
BÁTHORI SÁNDOR DIPLOMATERVE - BUDAPEST, 1985 - LE PLAN DU DIPLÔME DE S. BÁTHORI
MAGYAR IPARI MŰVÉSZETI FŐISKOLA - L'ACADEMIE HONGROISE DE L'ART APPLIQUÉE

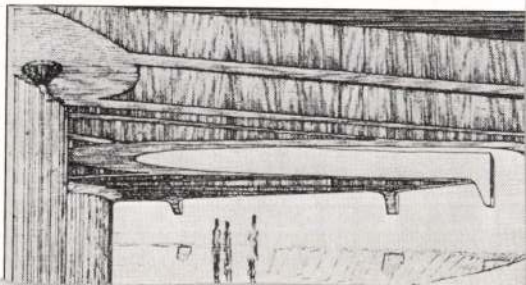

Cserhalmi F.

A Győr Nádorvárosi telep /új/ házait építette Lakatos K.-val közösen.

96.l.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969,

Cserhalmi József

Árverési Csarnok aukciós kat.

34. sz. 1926. okt.

35–41. nem nyelv

és az orosz czár.

o-ától 1903. október 3-áig
gi találkozás emlékére vert
lapján, a két uralkodó mel-
en, de olyképen van ábrá-
Ferencz József balján nyert
nruhát és rendjeleket visel-
ábla látható, melyet babér-
a képlapon fölül félkörben :
« és alól balra a jobb kar
a hátlapon fölül a mezőny-
a táblán : »WIEN SCHÖN-

Lelt. sz. 1213. — Vétetett az
int a művésztől 14 K-án (1738–
mber 12-én. — Elszámoltatott
Az elszámolást jóváhagyta az
sz. határozat (942–910).

Szerkalevi Lajosné
divattervező

Modellek.

— : Változatok egy ruhára.
Nők Lapja, 1976. március 15 — 19 oldal.

MDK

Cserhalmi Sándor

Épül, szépül fóvárosunk. Magy.Nemz. 1949. nov. 12.

~~Magy.Studio 1. graf. kiáll. 1921. márc.~~

Cserhalmi Sándor
építész

vód
Borbíró Virgil: Üstörö-
város a Szabadsághegyen.
Építés – Építészet, 1950. 2. sz.
105, 106. l. Keppel

Terverte a fentiváros
uszómedencéjét 1949-
ben.

telni, vagy pedig ugyanezen időtájban laká-
hogy a találkozás módját megbeszélhessük.

teljes tisztelettel

mint a Lenke-tér 7. sz.
ház gondnoka

Cserhalmi J.építész

MDK

Győr Nádorvárosi telep

Major Máté:Építészetünk helyzetéről Csillag,X.évf
1956.október. 784.l.

M.D.K.

CSERHALMY József építész

Győr, Munkácsi úti 48 lakásos épület Magyar Vagon- és Gépgyár részére (1957.) Repr.

Major Máté: „Vidéki" építészet

Magyar Építőművészet 1959. (VII.) 4/5. sz.

116. l.

Csermalmi József
építész

Csermalmi József és Fátay Tamás
városi főépítések Győr városköz-
pont tervezői.

Hamar Imre: A győri városközpont.
Művészet, 1971.november - 21.oldal

Cserhalmi Jenő MDK

szobrász

Repr.:/ a mü végén lap- és sorszám nélkül/

Horváth- Cserhalmi:"Ifjuság kutja"

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Cserhalmy József
építész

Az 1972. évi Ybl Miklós díj II. fokozatát
nyerte el Cserhalmy József a Győri Ter-
vező Vállalat építésze.

—: 1972 évi Munkácsy díjak.
Művészet, 1972 április – Poldal

Cserhalmy József, [építész ?]

A Π. J.-t kapta.

—: Átadták az idei Ybl Miklós-díjakat 5.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 31.

Cserhalmi József

A Győri Tervező Vállalat mérnöke az Ybl Miklós dij II. fokozatát kapta, az 1972 év művészeti dijasai között.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 4. lap.

Csehalmy József

1972-ben az Ybl Miklós-díj II. fokozatát nyerte el.

Magy.Ép.műv.1972.5.sz.17.l.

Cserhalmy József építész (Győri Tervező Váll.)

Megyei Tanács Irodaháza, Győr, Városközpont, építészek: Cserhalmy József, Fátay Tamás.

Magyar Építőművészet, 1973... 1. 22. old.

M.D.K.

Cserhalmy József épitész

A Zánkai Központi Uttörőváros tervpályázatán

I. dij

Társtervező: Rosta János- Medvegy Mihály- Máté János- Pék Gyula- Fekete Lázsló

Magyar Építőművészet 1966/2. 2-5.l.

M. P. K.

CSERHALMY József építész

Győr, 34 lakásos lakóház Repr.
(1957.)

Major Máté: „Vidéki" építészet

Magyar Építőművészet 1958 (VII.) 4/5. sz. 116. l.
1958.

Cserhalom (Dubrónka)

(Bereg m.)

Gör. kath. templom.

l.

Lelkészi feljegyzések

93, 94. l.

Cséri Lajos: Én is voltam fiatal...

teljesen idegen, erőteljes humorral az István keresztnevű magyar katona családneveként olyan szót említ, amit ugyan, sajnos, valóban olvasni ide-oda fölírva, vezetéknévként viszont nem használatos.)

Annál pontosabban ismerte viszonyainkat, múltunkat. Egy prágai kisfiúról meséli, hogy Rózsa Sándorhoz szeretett volna hasonlítani; kassai látogatásáról beszámolva kegyelettel sorolja fel a magyar történelemnek a városhoz fűződő kapcsolatait; Vágó Béla, László Jenő és Révész Béla szocialista magyar írókra hivatkozik, Rothziegel Leó bécsi munkással való ismeretségéről szólva nem mulasztja el megjegyezni, hogy ismerőse a Magyar Tanácsköztársaság osztrák önkénteseinek vezetője volt; elbeszéli a magyar korona egy évét; több alkalommal is gyilkos gúnnyal leplezi le a tetoválásaival büszkélkedő k. u. k. ellentengernagyot, Horthy Miklóst; és így tovább.

A nagy festő, Dürer őseinek nyomát kutató írását a századelő félig magyar, félig német Gyulájának érzékletes, az akkori magyarországi művelődéspolitikát is alaposan megfricskázó leírásával vezeti be:

„A dohányárus ‚jó napot' kíván, és félreteszi az éppen olvasott ‚Friss Újság'-ot.

nak mondanak, azt ‚Bäume nek kellene írni. Mindazo által a templomon nén bibliai felirat van, és a k zeli József-temetőben sem legrégibb, sem a legújal sírköveken nem talál egyetlen nem német szót got sem."

Az idézetből is nyilvá való, hogy Kisch nem cs pán mások elbeszéléséből i merte Gyulát, hanem ma is megfordult ott, mégpedi csakúgy, mint egy-két évv korábban az Erdélyből szá mazó román író, Liviu Rel reanu, a monarchia hadser gének katonájaként. Kis gyulai tartózkodásának s káig homályba burkoló részleteit csak a legutób időkben ismerhettük me Kisch anyjához és Paul n vű bátyjához írott leveleine 1978-ban megjelent gyűjt ménye nyomán.

Az I. világháború kitöré sekor Kisch egy prágai ezre egyszerű katonájaként vo nult a szerb frontra, aho gyorírással jegyzetelve örö kítette meg a háború koz metikázatlan mindennapja it. Ebből az anyagból készí tette *Írd fel, Kisch!* című a legjelentősebb háborúelle nes könyvek közé tartozó ugyancsak sok magyar vo natkozást tartalmazó kötetét Sebesülése után Prágában ke zelték, majd újra csapathoz került. Először Orsován és Temesvárott szolgált, majd 1916. február 20-án Gyulára helyezték. Ott-tartózkodását

CSÉRI LAJOS

CSÉRI LAJOS

1928-ban született Hajdúböszörményben. A Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Béni és Pátzay Pál növendéke volt. Több egyéni kiállításon mutatkozott be az Egyesült Államokban is, ahol 1971–72-ben tanított is. 2003-ban életműve elismeréséül a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesült.

Művészetbarátok 2003

kiállítás a Pataky Galériában

2003. OKT. 20 – NOV. 15.

Em. ir. 1937. Iktatatlan iratok.

Cserhátszentiván

CSERHÁTSZENTIVÁN (Nógrád)

Cserhát

R.K. TEMPLOM, épült 1752-ben, 1771-ben és 1867-ben bővítve.

Cserhátszentivani
(azelőtt Szent-Ivanyi)
rk. templom.
(Nógrád vm.)

A régi templom a török uralom alatt romba dőlt. Köveiből 1752-ben uj templomot épitettek. Már 1771-ben bővitenj kellett, 1867-ben ujból bővitettek.

Chobotvár 168, 169. l.

Cserháthalap

CSERHÁTHALÁP (Nógrád)

IZR. IMAHÁZ, Rákóczi-kori boltíves szobákkal és emeleti nagy teremmel.

R. K. TEMPLOM románstílű, épült a XVII. szban, kebősítve 1901. Az oltár mögött festmény: Sz. Péter és Pál.

Cserhát

M.D.K.

XXXXXXXXXXI

Cserháti István

A Ferroglobus Vállalat 1 gényszállásának főépitésvezetője
Épitész: Ramocsai István

Magyar Épitőművészet 1964 / 4 . 46.47. l.

MDK

Czerháti J enö

... a pályázatokra kerülvén a sor:

a Hollán -pályadijból ,mely az egyesületi közlöny
ben megjelent legjobb értekezésnek van szánva
Czerháti J enö 2oo forintos dijat nyert.

A mérnök- és épitészegylet évi közgyülése...
Vasárnapi Ujság. 1890. 23.sz. XXXVII.évf. 377.1.

CSERHÁTSURÁNY (Nógrád)

Csurhátsurány

Cserhát

R. K. TEMPLOM épült 1344-ben.

JÁNOSSY-KASTÉLY, tornyos, boltíves szobákkal, XVIII. századi.

Cserhátsurányi Tk.

templom
(Wograd vm)
Épült 1544-ben, nyolc-
szögletes toronnyal bíró
gotikus templom.
Egyébként lásd
Chobotvác

174. l.

Cserhát tárány Nógrád m

r k templom

bővítés i terv. betekto 1916 1917

és Dr. Schaeck fr. 1:100

1) felvételi alaprajz 1916

2) végleges bővítés 1917.

3.) 6 db. tanulmány alaprajz

5. északi oldal. végleges

6. déli oldal "

7. nyugati homlokzat.

8. 5 homlokzat tanulmány

9 és 10. 2 végleges hosszmetszet

11 és 12. 2 " keresztmetszet

13. 4 db metszet tanulmány a vázlat

14. 27 db más alo papiron u.

15. 3 db papiron tanulmány vázlat

16. torony alaprajzok és hosszmetszet. jelen állapot. 1916.

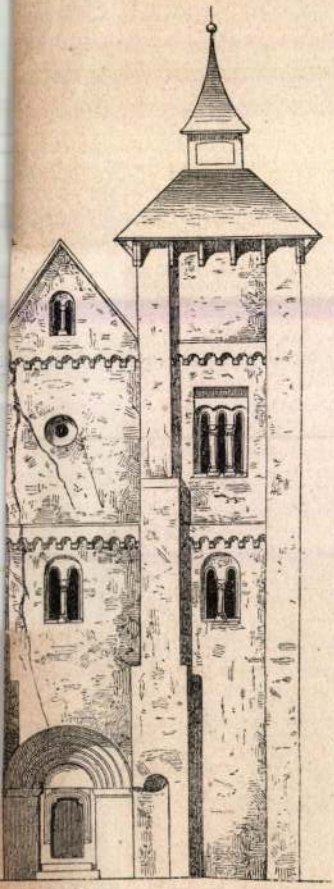

2.

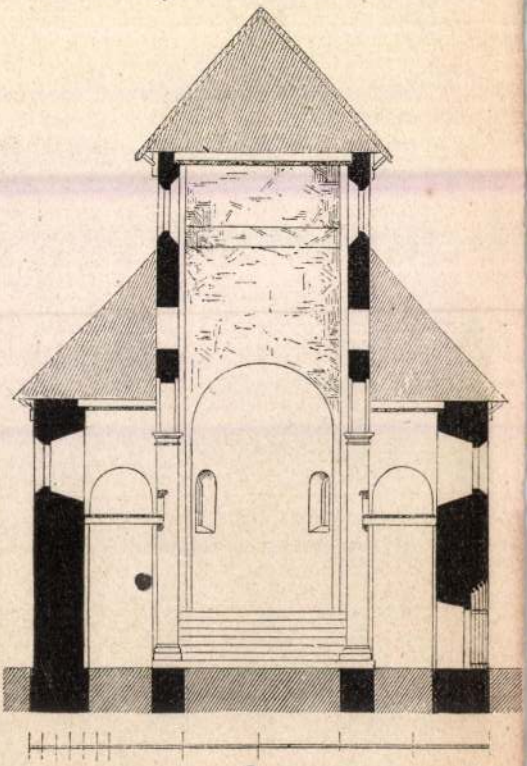

3.

Cserhátsurányi

kastélyok

(Nógrád m.)

Bar Bpestbalp

112. l.

Cserhátsurányi
rk. templom

Technika
1944. 239. l

Ajánlást, mély barátságtól fűtött szavakkal, az embert és művét jól ismerő **Básthy Tamás** kőszegi országgyűlési képviselő írt a kötet élére. Gondolatait a tisztelet és az elismerés jegyében vetette papírra.

A dolgozatát – talán túlzott szerénységgel – „árnyékrajznak" tituláló Pósfai így lehetőséget talált e grafikai és irodalmi műfaj történetének áttekintésére – Goethe-től Illés Endréig. A megvalósítás túllépett a szándékon, mert az írásából kibontakozó Csonka-portré sokkal többet árul el, mint egy pusztán körbe ollózott profil, fejet formázó „fekete folt". A helyenként lírai hangot megpendítő sorokon gazdagon árnyalt vonásai derengnek át a sorstól szorongatott, önmagában és hitében rendíthetetlen festőművésznek.

A téma megközelítésének technikája a bevallott célhoz – „a pályakép valóban csak kísérlet" – igazodott. Áttekintette a gondosan megőrzött dokumentumokat. Morzsákat gyűjtött a művész élményekkel teli emlékeiből s mindezeket a kronológia laza rendjébe illesztette. Bőséges forrásanyagot nézett át Az eltérő terjedelmű idézeteket változatos műfajú írásokból emelte ki. Mondandója színezésére egy-egy versidézetet, bibliai tanítást vagy irodalmi példát, szakmai véleményt szőtt szövegébe. Az életmű mélyebb rétegeinek elemzése, minősítése elől viszont finoman kitért. E feladatot áttestálta a szakírókra.

Csonka Ernő: Kőszeg, Kis János utca
1991. olaj, 60 x 75 cm, rostlemez

A pályakép mozaikjait, érzelemdús előadásmódot választva, illesztette egymáshoz. Erős hangsúlyt kaptak a magánéleti részletek, amelyeket döntő mértékben befolyásoltak a korszak történelmének hullámvetései. Csonka Ernő sorsa érzékletesen modellezi a kitörni kész tehetség ütközéseit a század ismétlődő, áttörhetetlenül ágaskodó „betonfalaival". Emberséget, hitet, akaratot megkövetelő próba volt ez, amelyhez néha transzcendens erőkbe vetett bizalomra volt szükség.

A „történet" vezérfonala kitérők nélkül követi a művésszé válás „önerős" útját. A kezdet a „szorgalmas városházi altiszt" családja. Ott döntötték el, látva tehetségét: „E fiúból úr lesz". Többször került választ elé. Elérhető álomnak a premontrei gimnázium, a papi, rajztanári pálya mutatkozott. Egyetlen mestere, Radnai Rezső a művészi életforma iránti vágyát táplálta. De kerülő útra kényszerült, lépései tragikus következményeit évtizedekig szenvedte. Stációi: szükségmunka, önkéntes katonaság, hadifogság ,munkanélküliség, megalázó ínségmunka, kegyelemkenyér. Meg különféle „bélyegek" az életrajzon! A „gödrökből" két gondviselő feleség emelte ki Mindkettő kellő méltatásban részesült. Aztán elültek a hullámok, legyűrte az akadályokat és felépítette a legjobb magyar tájfestő hagyományokhoz kapcsolódó életművét. „A maga választotta út keserveivel és sikereivel ért fel a csúcsra" – nyugtázta a szerző. Nem hangos ez a siker, inkább bensőséges. Sok kiállítás, a szépre fogékony közönség rokonszenve mutatja fel jeleit, bizonyítékait.

A továbbiakban néhány lénybe vágó idézetet olvashatunk, amelyek a művész tájfestő bátorságát, a szeretett hazai táj humanizálását, a látványábrázolás filozófiai megközelítését, a művészet és a pusztuló táj összefüggéseit elemzik. Végül jó érzékkel megkomponált záróakkordokkal tér vissza a szerző az „árnyékrajz"-motívumhoz és fejezi be a számára is sok újdonságot hozó szellemi kalandot.

A vizuális élményt a **közel száz színes kép és néhány grafika kínálja**. Ezek tematikai csoportokba fűzve hitelesen mutatják Csonka Ernő festészetének minden szegmensét – így a figyelemre méltó egyházi tárgyú műveit is. Megtalálhatók a szokásos „monográfia-apparátusok" és számos dokumentum, a művész néhány verse egészíti ki a könyv anyagát. A kötés és borító zöld tónusa, a lapokat szegélyező aranyos lénia, az apró sarokdíszek ünnepélyességet, harmóniát és nyugalmat árasztanak – miként Csonka Ernő személyisége és művészete.

Szobornézőben

Az utca igen, de az a nádfedeles tanítói ház már rég eltűnt **Sárrétudvariban**, ahol az unoka – jelesül **Cséri Lajos** szobrászművész – elsőbben csodálkozott rá úgy az agyagra, hogy abból emberi figurát, arcot, alakot gyurkászolt gyermeki kezével.

Fiú és lánypajtások voltak a „modellek". S ha fej került elő, nagyanyja – Katz Irma – kamrájában, vagy egyenest az ágyásokból, talált hozzá babszemeket is.

De hová lett már az az idő?

Csak ebből az egyetlen Hajdú-Bihar megyei faluból több mint ötven embert taszított, sodort el a törvényre nőtt népirtási szándék. Rájuk emlékezve nemrég avattak sírkövet az egykori zsidótemetőben, mészkőből, vésett nevekkel.

S a kisfiú? Minden megpróbáltatás fölött győzőnek-művésznek szánta az élet.

1946 augusztusában kapaszkodott fel nyurgán és sok reménnyel kis hátizsákjával egy alkalmi teherautóra, hogy Pestre érjen – napvilágra jöttének helyéről Hajdúböszörményből –, szobrászatot tanulni. A gyermeki agyagozás vágya nemcsak motoszkált benne a nem kért „világjáró" retúrút során, de nógatta is az egyre továbbra…

A főiskolára gond nélkül bejutott. Az albérlet és az élni kell valamiből, már nem volt ilyen egyszerű. Kerámia műhelyben vállalt

Sárrétudvarért emlékérem

Cséri Lajos

munkát. Később a számára otthont és nevet is adó Csériék – anya és fia – jóvoltából esküvői fényképeket színeztek fiataloknak. Egyáltalán: a pusztító háborúból életre serkenő emberek örömére. Betegséggel is bajlódnia kellett. Tüdejével ápolták. Egy szobában jeles újságíró kollégával B.L.-el.

Világifjúsági találkozón (VIT-en) ropták a táncot a fiatalok a magyar fővárosban (1949), amikor ismét folytathatta főiskolai tanulmányait Cséri Lajos.

Pátzay Pál, **Ferenczy Béni** tanárai voltak. Utóbbitól életreszólóan elsajátította a meleg emberi tenyéren elférő érem és plakett klasszikus trendjét, módját. Azóta többszáz mű került ki alkotó kezéből, köztük a mesterre emlékező, melyről Ferenczy Béni, s az általa ismertté vált Petőfi alak tekint ránk.

Persze, hogy van Cséri Lajosnak is **Petőfi szobra**. Portré formában. Sárrétudvariban. S van természetesen **Kossuth-ja is**. Méghozzá abból az alkalomból kérte tőle a falu, hogy az egykor volt forradalmas március nagy kort megért nagy fiát 1892-ben díszpolgárrá avatta – a ma 3200 lelkes – község. **Széchenyi Istvánt is** megmintázta.

Először iskola előtt, az országút mellől figyelmezve közlekedő gyerekre és felnőttre, álltak bronz valójukban, amiként a szobrászművész életre keltette őket. A millennium évében parkot csinosítottak kedvükért, s a polgármesteri hivatal közvetlen közelében helyezték el őket. Szobrot kapott a községben a helyi születésű, „amúgy" nyomorgó életű, de dús szellemű **költő Nagy Imre is**. Iskola, kapun belüli oldalán áll, mintha csak a nebulókra várna, hogy olykor tőle is felhangozzon valamelyik vers. Hej, de sokszor kapott ő is annak idején olvasnivaló könyvet attól a tanítónétól, aki megszülte a colos unoka anyját, Ilonkát.

És a nagyranőtt dolgozik, egyre dolgozik. Most nyáron több mint kétszáz érméje szerepelt Budapesten a Művészetbarátok Egyesülete támogatásával szervezett kiállításon a Magyarok Házában. S jónéhány szoborportré is Nemcsak tágabb hazánkban, országhatárokon túl is ismertek – elismertek – plakettjei. Legutóbb Anna Frankról készült munkájára „csapott le" egy japán gyűjtője. És folytatni lehetne még – akár hosszan is – miként váltja valóra a tehetség által rája rótt a tudatosan vállalt kötelességét.

Tóth Árpád

Élete, művészi önmegvalósítása újabb – összefoglaló – kerete valósult meg azzal, hogy Sárrétudvari önkormányzata a Kossuth Lajos utca 80. szám alatti házban – volt patika – állandó kiállítás nyitott alkotásaiból.

Dániel Mária

Egyesületünk elnökségi tagja 76. életévébe lépett. Szeretettel kívánunk jó egészséget.

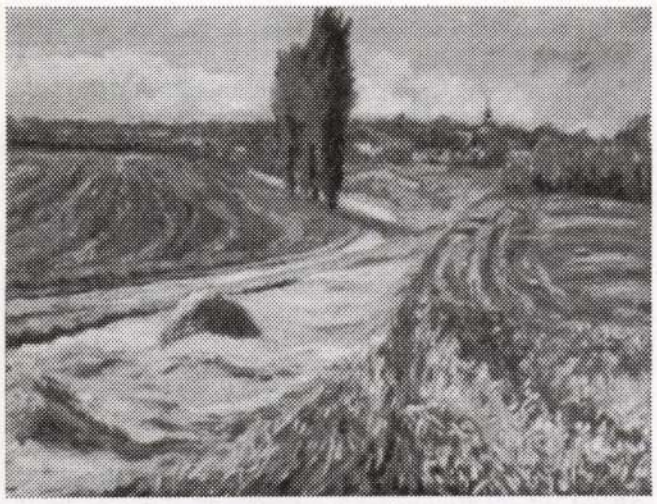

Mártonfi Benke Márta: Útban hazafelé

Mártonfi Benke Márta kiállítását augusztus-szeptember hónapban láthattuk a **Lakiteleki Népfőiskola** Kölcsey házában. A tárlat az **Útban hazafelé** címet viselte.

A festő így vall:

Gyakran utazom, s a látványból festmények születnek. Kiállításom címe erre utal. Meg arra is, hogy úton vagyok, még nem érkeztem meg. Az út lehet maga a sors, az életpálya íve. Míg a külső utakat felszabadultan, nyitott szemmel, kíváncsian járom, addig ezt a belsőt szenvedve, kétségektől gyötrődve. Vajon célom felé haladok-é?

Hazatalálni annyit jelent, mint békében élni önmagammal és a világgal. Meglelni helyet, ahol otthonosan érzem magam.

Festés közben az érzéseimre figyelek. Nem érdekelnek a divatok. Mesterem, Bozsó János is azt tanácsolta: mindig önmagad add, őszintén!

Z. Soós István

augusztusban ünnepelte 101. születésnapját. Sokrétű munkásságát Nagykanizsán állandó kiállítás reprezentálja. Szij Rezső tollából (1982-ben) részletes életrajzi album jelent meg művészetéről. Első kiállítását 1927-ben rendezték.

A szennai református templom festett kazettái is Z. Soós Istvánt, a település díszpolgárát dicsérik.

Kívánjuk, hogy életét Erzsébet asszony megértő szeretete és a művészetpártolók tisztelete kísérje.

Z. Soós István kötetéből: Kaposvári miniatűrök

A **Hírös Hét Fesztivál** alkalmából a Bozsó gyűjtemény épületében (Kecskemét, Klapka utca 34.) **Szülővárosom Kecskemét** címmel **Bozsó János kiállítását** Kriskó János főiskolai docens nyitotta meg, melyet szeptember 30-ig (péntek, szombat, vasárnap) láthatnak az érdeklődők.

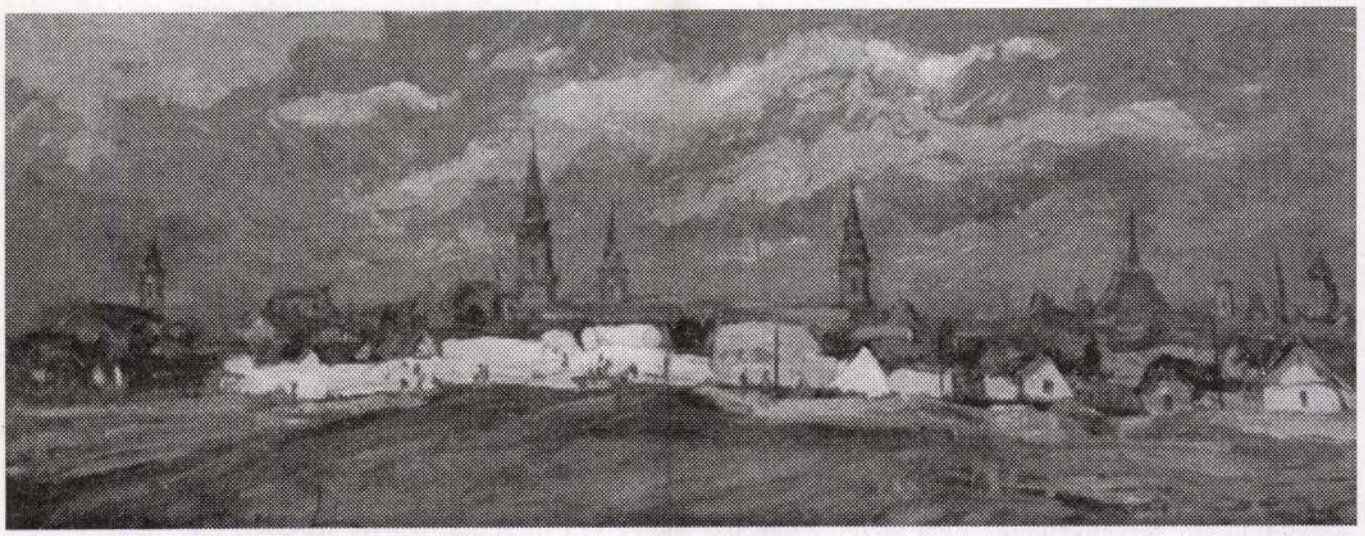

Bozsó János: Kecskemét látképe

Székelyhídi Ágoston

Szent István szobra Bárándon

Báránd történelmének nyolcadik évszázadát írja. Ezek az évszázadok olykor nehéz, ellenséges körülmények közepette teltek. Elnéptelenedett, elhagyatott szakaszokról is tudunk. Az alapító nemzedékek utódai azonban újra és újra visszatértek, helyreállították az élet folytonosságát.

Az újrakezdések szívós, kitartó ragaszkodásra vallanak. De amiben állhat ennek magyarázata? Lelki és szellemi indítékra kell gondolnunk. Az újrakezdő nemzedékek az idetartozás tudatát és akaratát hagyományozhatták egymásra és örökölhették egymástól. Az összetartozás, a közösségi azonosságvállalás létezését igazolja. **Bárándot a nagy szomszédos szellemi központok, Várad és Debrecen kisugárzása segített megtölteni műveltséggel és eszmeiséggel.**

Most a község nyolcadik évszázadából visszatekintve a helyi közösségi önazonosság műveltségbeli, eszmei folytonossága is mutatkozik. Első templomának alapjaira fél évezrednél tovább épültek az új falak. Az első templomot aztán második is követte. Kevés község mondhat magáénak köztéri szobrot a 19. század elejéről – Báránd közéjük tartozik. Nepomuki Szent János kápolnafülkébe állított egész alakos szobra a keresztény szellemiség és erkölcsiség befogadásáról beszél.

A 19. században emelték itt **Kossuth Lajos szobrát**. Báránd 1848–49-ben áldozatosan támogatta a nemzeti szabadságharcot, és hűségesen őrizte a nemzeti szabadság eszméjét, emlékét. Ezt a folytonosságot fejezte ki azzal is, hogy a honfoglalás ezredik évében, 1896-ban szobrot állított Kossuth Lajosnak. Mindezzel, vagyis az újrakezdés és a közösségi azonosság szellemiségének folytonosságával – egybefoglalta a honszerzés, a kereszténység, a nemzeti szabadság eszmekörét.

A magyar államalapítás és a keresztény európaiság történelmi emlékünnepén, a millennium páros évében **Szent István király szobrát avatjuk**.

Ez a szoborarc nem egyszerűen a Szent király emlékszobrainak sorát gyarapítja. Szent István király történelmi művének bizonyos meghatározott vonását emeli ki és örökíti meg. A szinte jelképes kiskorona kifejezi a keresztény király uralkodói mivoltát, de elsősorban a szellem és az akarat vonásait engedi beszélni. Azt a Szent István királyt idézi, aki szellemével és akaratával mintegy mérlegel, tervez, alkot és kimond. Ezt a szoborarcot a gondolatra összpontosító homlokredők, a mindent látni és befogadni tudó szem, a mélyből induló és távolba irányuló tekintet, a súlyos szavak kimondására készülő száj határozzák meg. A tervező, a teremtő, az irányító szellem és a felelős ember arca. **Ebből a szoborarcból életteljesség, alkotóerő, bizakodás és nyugalom árad**. Az államalapító, országirányító, törvényalkotó, jövőt alkotó Szent István király arca.

Mintha éppen törvényeinek kimondására, kihirdetésére nyílnának férfias ajkai.

De a nemzet, a közösség fennmaradásának törvényeire gondolhatunk – immár nem a harc, a küzdelem törvényeire, hanem arra, ami utána következik.

Szóljon azonban erről Szent István király maga. Első törvénykönyvében egyebek mellett ez áll: „Törvényalkotó elmélkedéssel meghatároztuk népünk számára: miképpen éljen tisztességes életet…" Majd másutt ezt fejti ki: **„Akarjuk, hogy erős béke legyen öregek és fiatalok között."**

Ez az első Törvénykönyv 1001-ben keletkezhetett. Világos szava és üzenete itt és most is érvényes.„Tisztességes és békés életet" akar, továbbá öregek és fiatalok között". Az „erős béke öregek és fiatalok között" mit jelenthet? Bizonyára hagyományvállalás és újulóképesség összhangjára utal. Igen, erre van és lesz szükség ebben az évben, ebben az új évszázadban – Magyarországon és itt, Bárándon is.

Mélyen átélt, hitelesen jellemzett, mesteri kifejezőerővel telített szoborarc őrzi immár Szent István emlékét Bárándon. **Cséri Lajos alkotta ezt a remeket**. A nemzetközi hírű művész a szomszédban, Sárrétudvariban nevelkedett – nagyapja, a kántortanító szellemi közelségében. Ezt a nagyapát – Gárdonyi Géza szép hasonlatával „a falu lámpásaként" tisztelték és szerették a községben – Cséri Lajos az ő hűségén nevelkedett. Pályája persze tehetsége, tudása, szorgalma szerint alakult. A mai magyar és európai szobrászatban kitüntetett hely illeti Cséri Lajost. Szoborarcaiban, éremarcaiban főleg a szellem, a teremtés személyiségeit mintázza meg. Műveiben a szellemi lény uralja a testiséget, nem a testiség a szellemet – és ezek a szellemi személyiségek mindig és mindenütt nagy eszmékhez, nagy eszmei és közösségi értékekhez kötődnek, velük vállalnak sorsazonosságot.

Cséri Lajos köztéri alkotásai közül **Hajdú-Bihar megyében áll Petőfi Sándor, Szép Ernő, a költő Nagy Imre és Kossuth Lajos szobra**.

Ez az újabb mű, Szent István király arcmása művészi eszményt és pályaeszmét is bizonyít.

Báránd község méltó eszmények jegyében, méltó köztéri alkotással, saját történelmi közösségi azonosságának méltó folytatásával ünnepli a magyar millenniumot.

Kívánjuk, hogy a község életútja ebben a jegyben teljesedjék tovább.

* * *

Elhangzott 2001. június 9-én a szobor avatásán.

* * *

A Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Közgyűlése a szobrászat területén végzett kiemelkedő művészi színvonalú alkotó tevékenysége elismeréseként **Kölcsey Ferenc díjat adományozott Cséri Lajosnak**.

Elnökségünk tagjának ezúton is gratulálunk!

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1968 MÁR 7

Cserhát
1021 lap

Péntek, 1968. március 8.

CSERHÁT JÓZSEF:

zerdán este Veszprémben, a Vegyipari Egyetem kamara-
ermében, az egyetemi kultúrbizottság, a Moziüzemi Válla-
at és a TIT közös rendezésében késő éjszakába nyúló vitát
artottak a Falak című, új magyar filmről. Képünkön:
Kovács András, a film rendezője és Balogh Elemér újság-
ró, vitavezető. (Foto: Péterfay Endre)

...rziók MŰSORA

...március 11-től 17-ig

...EDD

...SONYI TV ...SORA

...n Bratislava ... Brno jégko-

20,10: Jan Kopeczky: Komédia Anezskáról Színházi közv.
22,50: TV Híradó

A ZAGRABI TV MŰSORA

15,05: Egy sportesemény

A GRÁZI TV MŰSORA

10,00: Arckép Igor Strawinskyről
18,00: Francia nyelvlecke
18,20: Jóéjszakát gyerekek!
18,30: Osztrák képek

1021

1983. VIII. 22. 12.45. Kossuth

Válaszolunk hallgatóinknak

- És most témát váltva. Egy olyan riportot fogunk leforgani Önöknek, amely valóban ritka eset, mégpedig a tiszakécskei termelőszövetkezetben, fő állásban végzi müvészi munkáját a fafaragó mester. A riporter Dalia László.

- Három éve jött át Tiszaalpárról ide a Tiszakécskére a Béke és Szabadság Téesz fürészüzemébe. Hogyan került ide ?

- Hát az elnök elvtárs bejött hozzánk megnézni a szobraimat, ki voltak állítva, és fölajánlotta, hogy jöjjek ide nyugodtan faraghatok, állást biztosít, lakást, több mindent igért, ugy gondoltam, hogyha a felét betartják akkor is elfogadom, akkor is jó..

- A fizetést és a lakást milyen munkáért ígérte ?

- A müvészeti alkotásokért, hát nem cserébe, ugyanis,

- Tehát mint fafaragót akarta alkalmazni.

- Mint fafaragót úgy akart, hát úgy is alkalmaznak a mai napig is, ezzel nincs is probléma. A fizetéssel van inkább a probléé

Cseri Antal
népi fafaragó

ma.

- Na most az előbb azt mondta, hogyha amit igért, annak a felét betartja, az jó. Rögzítették írásban amiről a téesz-elnökkel beszélt ?

- Sajnos akkor nem rögzítettük, megmondom, hogy miért. Akkor az elnök elvtárs olyan igéretet tett, hogy amennyiben a zsüri átveszi én a 20 százalékát megkapom, és a szerződést akkor kötjük meg, amikor bizonyitottam, tehát a zsüri által a zsüri jónak találja a munkáimat, akkor megkötjük a szerződést. Na most a zsüri átvett papiron, ami nálam is megvan, 150 ezer forint körüli értéket .

- És azután megkapta a 20 százalékot ?

- Nem kaptam meg a 20 százalékot, sőt a szerződés is csak megint igéretben maradt és a mai napig is csak igéret. Én kértem az elnök elvtársat, hogy fizesse ki a 20 százalékot és a szerződést kössük meg, írásban kértem, valahol meg is van a másodpéldánya, de nem sok választ kaptam a levélre.

- Mennyi fizetést kap havonta ?

- 3600-at, tulajdonképpen kevés hatodmagunkra.

- Megbánta, hogy eljöttek Tiszaalpárról ?

- Hát én meg. Őszintén megmondom, hogy meg.

- Ön itt dolgozik a fürésztelepen. Rendes munkaidőre ?

- Kötetlen munkaidőre vagyok fölvéve.

- És hogy számol el a munkájával ?

- Hát a zsürin keresztül.

- Most eddig a három év alatt hány munkáját zsürizték ?

- Most május 10.-én zsüriztek tizen valahányat, hát gondolom, hogy az úgyszintén a 100-150 ezer forint körül lehet.

-Viszont jártunk a raktárban, ahol rengeteg dombormüvét láttam.

- Hát igen, ott a raktárban legalább 250-300 ezerforint értékü tárgy van.

- És azok miért prosodnak ott ?

- Miért prosodnak ? Hát erre nagyon nehéz a választ megadnom, ugyanis itt annyira el vagyok dugva, hátul egy kis lyukban, hogy szóval nem is tud ák, hogy én ottan müködök vagy nem.

- Ritka eset, hogy téesz fafaragót alkalmaz. Hogyan sikerült ez az egyezség ? Budai István a Tiszakécskei Béke és Szabadság Téesz elnöke.

- Néhány évvel ezelőtt láttam meg Cseri Antal fafaragó munkáit Alpáron túl az országút mellett egy kis tanyában. Rendkívül érdekes voltamit csinált és első alkalommal amikor módomban és lehetőségembe állt, beszélgetni velük, a feleségével találkoztam, aki elmondta, hogy a férje az ottani alpári, tiszaalpári termelőszövetkezet tagja és vetőgépen farosként dolgozik, szabadidejében amikor a téesz munkája megengedi akkor foglalkozik faragással. Nagyon szép dolgokat láttam a kertben és én fölajánlottam a jelenlévő feleségnek, hogy a mi szövetkezetünk szívesen alkalmazná, Cseri Antalt fafaragóként és hajlandó a szövetkezetünk önálló fizetést adni azért, hogy éljen a szenvedélyének és faragjon.

- Mik voltak ezek a feltételek ?

- Mi akkor a szövetkezet részéről a szövetkezet nevében tulajdonképpen én 4200 forintos havi fizetést, szerszámhasználati díjat ajánlottam fel, és biztosítottam arról is, hogy a szövetkezet két szoba félkomfortos lakást tud biztosítani részére és a családja részére. Amikor másnap Cseri Antal engem fölkeresett, akkor azt válaszolta, hogy az általam fölajánlott feltételek számára megfelelnek. Abban állapodtunk meg, hogy a szövetkezet mindaddig a saját tulajdonának tekinti az elkészített alkotásokat, amig olyan mennyiségben nem áll rendelkezésre a Képzőművészeti Alap által zsürizett alkotás, hogy nincs biztosítva, egy állandó kiállitáson való szerepléshez szükséges mennyiség. Ha ezt a mennyiséget kétszeresen meghaladja, magyarul olyan mennyiségben lesz alkotása, hogy akár két kiállításon is egyidőben szerepelhessen mindaddig a szövetkezet nem értékesít az alkotásaiból.

- Bizonyára nagy sikerélményt ad és hát kicsit talán lendit a munkáján, hogyha látja, hogy a müvei az alkotásai elkelnek, hogy kellenek másoknak.

- Veszélyesebb lenne ma egy fafaragást értékesíteni és abból szerény jövedelemre történetesen személyes jövedelemre szert tenni, minthogy viszonylag kiegyensúlyozott anyagi körülmények között alkotni ezeket az alkotásokat készleten tartani és amikor tulajdonképpen ezek az alkotások a köztudatban és nem csak a Képzőművészeti Alap felértékelésében hanem a valós forgalmi értékben is értékként jelentkeznek akkor ezeket az értékeket forgalombahozni és tisztességes alapon a szövetkezet és az alkotó egymás között megosztásában egyaránt részesedni a javakból.

- Amikor a téesszel szerződött Cseri Antal akkor gondoltak arra is, hogy esetleg ezekkel az alkotásokkal lehetne a községet,

Tiszakécskét is díszíteni ?

- Nem számoltunk ezzel, nagyon szépen és folyamatosan el kezdett dolgozni nagyon sok szép alkotást hozott létre, minden kiállításon és tárlaton ahol az alkotások jellege lehetővé tette, szerepeltettük, szerepeltetjük jelenleg is, minden alkotótáborba a részvételét biztosítjuk, nem lehetséget adunk rá, hanem, hoyha ugy tetszik kötelezzük, hogy elmenjen az alkotótáborokba azért, hogy ismeretanyaga bővüljön.

- Amit eddig három év alatt csinált abból még nem is adtak el egy darabot sem ?

- Egyetlen egy darabot sem értékesítettünk a helyi nagyközségi tanács kérésére, egy kiállítás alkalmával szerepelt a Cseri Antal a helyi müvelődési házban, a tanácselnöknek és az ott megjelent vendégeknek nagyon megtetszett két alkotás, hozzájárult a szövetkezet, hogy ez a két alkotás a müvelődési ház előcsarnokában, a község tulajdonába kerüljön, ez a két alkotás került ki tulajdonképpen a szövetkezet tulajdonából, ezért viszont nem kértünk és nem kaptunk ellenszolgáltatást a községi tanácstól. Értelemszerüen, hogy így ez nem is képezhette az alkotóval Cseri Antallal azesetleges értékmegosztás alapját.

- Most amikor Cseri Antal a szövetkezettel szerződött, akkor nyilván arra gondolt,hogy az eladott darabok, faragások után, hát ő rendszeres jövedelmet kap és ezzel kiegészítheti a fizetését. Most azzal, hogy Önök egyetlen darabot sem adtak még el, azzal ő hát a három év alatt nem jutott plusz jövedelemhez.

- Igen, azt hiszém, hogy ez teljesen érthető és bizonyos fokig félre is érthető. Mi azt szeretnénk, hogyha Cseri Antal beérne mint alkotó müvész. Akkor amikor a kezdeti tárgyalás volt, akkor arra tettem igéretet és ezt ma is tartom, hogy, hogyha értékesít a szövetkezet alkotást, akkor az értékesített alkotások értékének bizonyos százalékát az alkotónak visszajuttatjuk. Ezt az igéretemet én a mai napig is tartom és bármikor hajlandó vagyok ezt teljesíteni, a létrehozott alkotások egy idő után értékesítésre kerülnek, és ebből az értékesítésből értelemszerüen a Cseri Antal is megfelelő százalékos alapon részesedik.

- Azért az elgondolkodtató, hogy három év óta, csak raktárra termel a fafaragó és bizony mi is egyetértünk elégedetlenkedésével és azt sem értjük, ha már a zsüri két esetben több mint 100 ezer forintnyira értékelte a müveit, akkor a termelőszövetkezet miért vár a kiállítással illetve az értékesítéssel?

- Válaszoltunk hallgatóinknak. A szerkesztő-müsorvezető Kósa Judit volt.

-.-.-.-

Cseri Antal, népi fafaragó

Ötödik alkalommal szól a tudósítás a hajósi nyári képzőművészeti tábor eseményeiről, az ott folyó munkáról. — Szerepelnek a kiállításon Cseri Antal munkái.

Csoltói Gyula: Jegyzetek a hajósi képzőművészeti alkotótábor kiállításáról.
Petőfi Népe, 1983. febr. 8. 5. old.

Cseri Antal fafaragó művész

Kiskunhalason megnyílt a fafaragó művészek kiállítása. Cseri Antal két vagy táblaképe, fafaragásai „Padkaporos bál" c. az egyik. (ennlitre).

Lévay Kálmán: Fafaragó Művészek kiállítása.
Petőfi Népe, 1984. nov. 1.

Cseri Jeremes

Zárda

1443

Dömm 5. l.

Kelemér

5

Csen(?) Gábor

„Amikor már mindenki elment" vegy.

Tárlat 1969

Népnyiség, Szekszárd 1969. dec. 14. 9. l.

Cseri István, gyermekrajzoló

Így látta Cseri Pista. Rajz. Repr.

Sőtér Edit: A kisgyerekek és a nagykalapács 11

NÉPSZABADSÁG, bu. 1963. dec. 8.

Geri József

Talaegerszegen nyílt meg a néphadsereg amatőr képző- és iparművészeti kiállítása melyen szerepel népi motívumok at felhasználó faforagásai.

Mészöly Gábor: Képzőművészeti katonák kiállítása.

Néphadsereg, 1974. nov. 9.

CSÉRI LAJOS

1928. január 22-én Hajdúböszörményben született. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán 1946—1953. között végezte művészeti tanulmányait, Ferenczy Béni és Pátzay Pál irányításával. „Mese" szobrát felállították Hódmezővásárhelyen.

Lakcíme: Budapest V., Balassi Bálint utca 7.

Kapoli Antal emlékére (érem), 1974, bronz, 10,5 cm ∅
Nagy István (érem), 1976, bronz, 10 cm ∅
Walt Whitman (érem), 1976, bronz, 11 cm ∅
Gerencsér Sebestyén emlékére (érem), 1977, bronz, 9,5 cm ∅

Magyar szobrászati kiállítás Bp. 1978. május 5-28. Műcsarnok

Csíki Lajos

Szobrász a tokaji nyári művésztelep vezetője

Benedek Miklós: A tokaji nyári művésztelepen
Észak-Magyarország 1961. aug. 6. 6. l.

CSÉRI KLEIN LAJOS

Andersen - bronz plakett

Fiatal képzőművészek és iparművészek
kiáll 1955

MDK.

Őseri Lajos

Kiállitási kritika

Hajdubiharmegyei Népujság 1967 aug.2o.

M.D.K.

Czéri Lajos, nobrán

Zrínyi emlézérmét élli-
tatta ki az I. Debreceni Orsz.
Nyári Tárlaton, valamint
„Zilahy Gőrg" emlézérmét.

ALFÖLD, Debrecen, 1967.XVII.évf. 10. sz, 81. old.

Cséri Lajos

„Akkép" – 1964

„Ciprusok" – 1964

– Van Gogh – emlékplakettek

Művészeti Alapot 1977/11 10 old

Cseri Klein Lajos MDK

Kocsis István, terrakotta-érem,

Műcsarnok 1954. V. Magy. Képzőm. Kiáll.

Cséri Lajos MDK

Kassai Tibor plakett, előlap, hátlap, bronz

Műcsarnok 1960. VIII. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK;

Cséri Klein Lajos

Moszkvai utjáról

Csongrádmegyei Hirlap 1967 ápr.1.

Cséri Klein Lajos MDK

Walt Whitman, plakett, bronz

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Cséri Klein Lajos
Andersen, bronz plakett
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955. junius, 26 l.

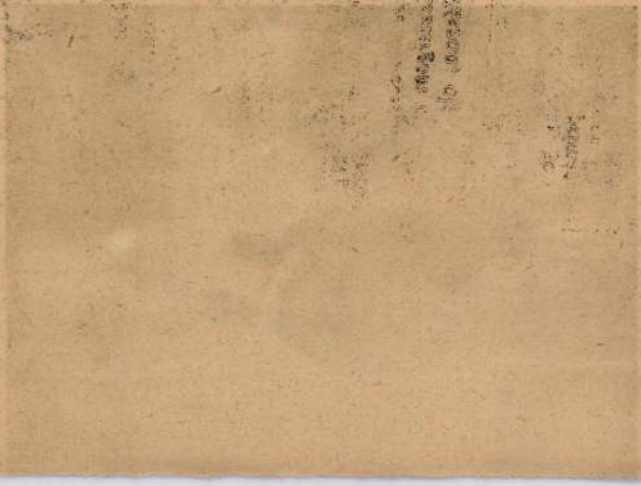

Fertorákos, a győri püspök nyaralókastélya
Vászon, olaj, 42·5×58 cm.

59. kép. *Benczúr*

M.D.K.

Cséri Lajos

Van Gogh -érem

A világ első Van Gogh érme Ferenczy Béni munkája

Magyar Nemzet 1967. jan. 5. 4.1.

MDK

Cséri Klein Lajos

Walt Whitman /plakett/ bronz 12 cm

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat. 41.l.

MDK

Cseri Klein Lajos, szobrász

Kocsis István, terrakotta-érem.

Műcs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan.Kat. 26.l.

M.D.Y

Csíri Lajos
nehrász

A chicagói Leigh B. Bloch gyűjteményben
őrzött önarchép a Van Gogh plakett
előlapja. A hátlapját Csíri Lajos, Van
Gogh „Csillagos ég" c. festményének
elemeit mintiarta meg.

Soós Imre: Magyar Művészek Van Gogh ermei
Művészet, 1966. május - 16 lap

Cséri Lajos
nobrász

M.D.K

Van Gogh érem
Van Gogh érem hátlapja } repro

Soós Imre: Magyar Művészek Van Gogh érmei.
Művészet, 1966. május – 16 lap.

Iséri Lajos

Cézanne u. műve (eml.)

szerepel az alábbi Tárlatos

- bozóky - : Looking ~~back~~ back
at the Exhibition of New Works

Daily News 1971 III. 27.

Cséri Lajos archívum 1996. május 31.

– Elkészültek az első Ikarusok Moszkvában, a Tusinói Gépgyárban szerdán be is mutatták az első, ott összeszerelt buszokat. Az Ikarusszal kötött megállapodás alapján az idén összesen 500 autóbuszt szerelnek össze a Tusinói Gépgyárban.

– Jótékonysági hangverseny Boszniáért. Luciano Pavarotti kezdeményezésére ő, az angol Elton John és az amerikai Liza Minnelli június 20-án klasszikus és rockzenei jótékonysági hangversenyt ad az olaszországi Modenában Bosznia megsegítésére.

ÁBEL A RENGETEGBEN

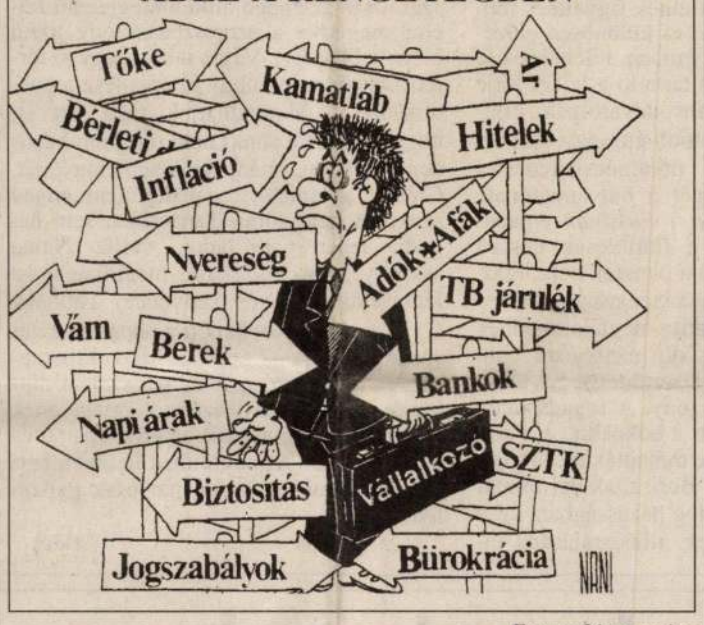

Ferter János rajza

– Élelmiszer-tudományi konferenciát tart két napon át – csütörtökön és ma – a Fogyasztói igények és az élelmiszer-tudomány témakörében az MTA Élelmiszer-tudományi Bizottsága, a Magyar Élelmezésipari Tudományos Egyesületés a Központi Élelmiszer-ipari Kutató Intézet. A tanácskozáson megvitatják az élelmiszer-biztonság és élelmiszer eredetű megbetegedések megelőzésének, az egészséges táplálkozás és feltételei megteremtésének a gondjait.

– Zsíranyagcsere-betegség-e a felnőttkori cukorbetegség? – ezt volt a témája dr. Fövényi József belgyógyász főorvos, az ismert diabetológus előadásának, amely a Táplálkozási Fórum II. tudományos ülésén hangzott el. Az orvosokból, kutatókból, táplálkozástudósokból, diebetikusokból három éve alakult civil szervezet tagjai most főleg azt vizsgálták: a zsiradékoknak milyen szerepük van a betegségek keletkezésében.

– Évadzáró koncert Kőbányán. Budapest X. kerületében, az Előd utca 1. szám alatt található a Kőbányai Szabadidő Központ (Köszi), ahol közel fél éven keresztül minden második héten fellépett Vörös István és a Prognózis zenekar Ma, péntek este fél nyolckor évadzáró bulira készülnek, hiszen kezdődik a nyár, és ki-ki szabadságra megy, illetve az együttes egy nagyobb balatoni koncertkörútra. Előzenekarként a Medium Stripe együttes lép föl.

– Magyar cégek is részt vesznek az ungvári nemzetközi reklámtechnológiai szakkiállításon, a június 29–július 2. között megrendezendő Apexpo '96-on. Ez lesz egyébként az első olyan nemzetközi reklámkiállítás, amelynek Ukrajna ad otthont.

– Egyetlen éjszaka tíz bűncselekményt követett el az a betörőbanda, amelyet most füleltek le a bátonyterenyei rendőrök. A triumvirátus nem csekély gyakorlattal rendelkezik. Sz. Károly büntetett előéletű, Cs. Tamás többszörösen visszaeső, hajléktalan, K. Gábor büntetett előéletű, foglalkozás nélküli jó ideje okozott már fejtörést a nyomozóknak, mire végre fény derült kilétükre.

– Halálos sorozat. Idén május 27-ig mindössze két halálos közúti baleset történt Nógrád megyében, azóta viszont öt. Legutóbb szerda éjjel, 10 óra 10 perckor. A 22-es főútvonalon, Szécsény és Balassagyarmat között, egy kanyarban egy Lada kisodródott az útról, s egy fának ütközött. A gépkocsi vezetője a helyszínen meghalt, utasai súlyosan megsérültek.

– A drogfogyasztás széles körben nem terjedt ugyan el a magyar fiatalok között, de a nyitott határok, a növekvő idegenforgalom, a családok felbomlása és egzisztenciális problémáinak növekedése, a bandákba verődés, valamint a kábítószerek könnyebb hozzáférhetősége miatt a veszélyhelyzet már kialakult. Mindez az Ifjúságvédelem és drogveszély címmel csütörtökön Székesfehérvárott rendezett fórumon hangzott el.

Segélykérés gyermekeknek

Segítséget kér a Szent László kórház kruppos gyermekek életmentéséhez szükséges légzőkészülékek beszerzéséhez. A kruppos roham rendkívül veszélyes a gyermekekre, mert váratlanul jelentkezik és fulladást okoz.

Vasárnap 11 órától Büdöskölkök címmel jótékonysági gyermekkoncertet tart a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Alapítványa javára a fővárosi Petőfi Csarnokban Szalay Krisztina színésznő. A bevétel a Postabank 11991102-02120159-00070010 bankszámlaszámra kerül. Ide várják a kruppos gyermekeken segíteni vágyók további adományait is.

(é. a.)

Töltsük hasznosan a szabadidőt

Érdekes, egyben hasznos kezdeményezést indít útjára a Magyarországi Gyermekbarátok Mozgalma (1701 Budapest, Pf. 244.) azon diákok és fiatalok számára, akiknek nincs lehetőségük nyaralni. Hanti Vilmos, a szevezet elnöke tegnapi sajtótájékoztatóján elmondta: országos felhívással fordulnak ezekhez a gyermekekhez, akik levelezés útján különböző manuális feladatokat (pl. modellépítés) kapnak, amelyek elvégzéséhez szakértői segítséget is biztosít a mozgalom. Remélik, ezzel egy „szolidaritási hagyományt" teremtenek e gyermekek számára a nyári szabadidő hasznos eltöltéséhez.

(k–n)

– A hagyományos újpesti gyermeknapot június 2-án, vasárnap rendezi meg az Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház. Az ingyenes rendezvény helyszíne a *Semsey* Aladár park lesz, s reggel 10 órától este kilenc óráig várják az érdeklődőket.

– Magára gyújtotta a lakást. Szerdán, május 29-én délelőtt tíz órakor Budapest XVII. kerületében, Dózsa György utcában lakó 48 éves B. S. családi házának ajtaját magára zárta, majd hígítót locsolt végig a lakásban. A gázcsatlakozást meglazította, majd több helyen tüzet gyújtott. Később a szomszédok lakástűzhöz riasztották a tűzoltókat, akik a lángokat perceken belül megfékezték, a gázszivárgást megszüntették, de az öngyilkos férfit már nem tudták megmenteni: füstmérgezésben meghalt.

50 éve írtuk

A rövidesen életbe lépő angol–magyar fizetési egyezmény kedvező fogadtatásra talált angol kereskedelmi körökben. Ennek kapcsán az angol kereskedelmi miniszter megbízottja a napokban Budapestre érkezik, hogy felvegye az érintkezést a magyar kereskedelmi kormányzattal, és az angol–magyar export-import lehetőségekre vonatkozólag részletes tervezetet vigyen Angliába.

– Amerika megkezdte a Kuba elleni embargószigorítás érvényesítését: levélben figyelmeztetett kanadai, olasz és mexikói vállalatokat arra, hogy amerikai szankciók sújthatják őket, ha befektetnek a Kubában évtizedekkel ezelőtt államosított egykori magánvállalatokba.

– Romániában energia-áremelés várható június végére – amikor már túl lesznek a helyhatósági választásokon. A miniszterelnök azt ígérte, hogy a kormány 100 százalékosan kompenzálni fogja az áremelést.

– A 100 milliárd schillinges takarékossági program első hatását június elsejétől megérzik az osztrákok: kilowattóránként 10 groschennel drágább lesz az áram, és 60 groschennel többe kerül majd egy köbméter gáz. Ezentúl 590 schillingen felül megadóztatják a túlórát is – illetve pontosabban, az első öt túlóra adómentes, ha az érte járó összeg nem haladja meg az 590 schillinget.

– Rádió Lady néven új helyi adó kezdi meg működését a 95 Mhz-s frekvencián június 13-án – hangzott el egy csütörtöki sajtótájékoztatón. Mint nevéből is kiderül, nőknek szóló adóról lesz szó, amelynek főszerkesztője is hölgy, Barta Éva, a Magyar Rádió debreceni szerkesztőségének munkatársa.

– Waldorf-iskola nyílik ősztől Debrecenben, a megszüntetett kismacsi általános iskolában. Az intézményt a Szabad Pedagógiai Egyesület működteti.

– Lefülelni véltek a rendőrök egy bombariasztót Debrecenben. A Matáv kimutatta, honnan jött a hívás, a rendőrök bevitték a telefon gazdáját, aki arra hivatkozott, hogy más kapcsolódott rá a vonalára. A helyszíni vizsgálat szerint le volt szakítva a lépcsőházi elosztó fedele, így valóban bárki telefonálhatott onnan. A Matáv elzárkózott a nyilatkozattól, de gondoskodott a kábelszekrény lezárásáról.

pok Gödöllőn

pa kezdő számát, 13 órára tervezték a Vadász Ugratás-Big Tuchman Kupát 1,20-as akadályokkal. A Gödöllői Lovas Napok Kupa díjugrató versenye – kétszeri összevetéssel az első helyért 1,20 m akadályokon – 15 órakor kezdődik. Lovaskiállítás és kirakodóvásár is lesz a két napon reggel 9-től a GATE-MSZKI, illetve a királyi kastély területén.

(k. k.)

t az üvegfalba

Lóverseny

Huszonkilenc idomár a statisztikában

Az élvonal tartja tetemes előnyét, inkább a középmezőnyben van mozgás, s új név, Bodri János is felkerült a listára. A vasárnapi és hétfői versenyek után a front a következő:

Idomár	I.	II.	III-V.	Rt
Friebert	10	7	5	2 975 152
Németh I.	9	9	36	1 826 877
Bárdosi	24	15	38	1 476 500
Aperianov	7	8	14	995 816
Házi L.	9	10	40	941 000
Farkas T.	9	7	33	900 325
Dr. Gábriss	11	6	27	897 500

A zsokéknál Albert és Papp István fej-fej mellett halad, de Kovács Sándor és Kerekes a nyomukban van.

Zsoké	I.	II.	III-V.
Albert	16	8	23
Papp I. II.	16	6	15
Kovács S.	11	11	22
Kerekes	10	9	20
Noska J.	7	8	16
Kállai P.	7	3	17
Simon F.	5	10	28

Tippek a szombati ügetőversenyekre:

I. 1. Zima (8), 2. Zsakett (7), 3. Filip Baron (4), 4. Zádor (9). II. 1

POLLENJELENTÉS

Légköri allergének május 30-án — ASTRA

ÁNTSZ állomás	Bp.	Győr	Miskolc	Zalaegerszeg
Füvek	+++	+++	+++	+++
Útifű	+	+	+	+
Lórom	+	+	+	+
Csalán	++	+	++	++
Allergén Gombák	+	+	+	+

+ alacsony ++ közepes +++ magas ++++ nagyon magas

(Az ÁNTSZ jelentése)

Napos, meleg idő

Alig-alig lesz felhő az égen, szinte zavartalan süt majd a nap. Csapadék sehol sem várható. Többnyire gyenge lesz a légmozgás, a déli órákban

Ljubljana	szeles	22 fok
London	felhős	25 fok
Madrid	szeles	29 fok
Párizs		

Választások előtt beszédesebb a megbocsátó feleség is

Jelcin, a flörtölő főnyeremény

A csillagjósok szerint az idei Borisz *Jelcin* éve, s a Vízöntő jegyében született jelenlegi elnök bizonyosan megelőzi vetélytársát, a Rák Gennagyij *Zjuganovot*. Állításukat arra alapozzák, hogy Jelcin napja a tizedik házban – a hatalom és a hírnév házában, horoszkópja csúcsán – áll. Borisz Nyikolajevicset azonban nemcsak a csillagok, s a csillagjósok támogatják az újraválasztásáért indított harcban, hanem az orosz mágusok, jövőbe látók és népi gyógyászok is hisznek benne, mondván, az államfő „energiatartaléka nem merült még ki".

S ha mindez kevés lenne az orosz választók meggyőzéséhez, hát a hosszú ideig a háttérben meghúzódó feleség, Naina majd tesz arról, hogy férjéről minden eddig elrejtett jót megtudjon a közvélemény, s ne csak az iszákos – bár Oroszországban ez sem mindenki szemében hátrány – elnök képe maradjon meg bennük. Naina ezért manapság egyre-másra adja a nyilatkozatokat, a főképp Jelcint támogató médiák pedig a sokak szerint már csak a nevében független NTV-től a lapokig bőven adnak neki teret. Mindezekből kiderül, hogy az orosz elnök figyelmes férj, jó beszélgetőpartner, és különösen előzékeny a hölgyekkel szemben. Jelcin hitvese meglepő nyíltsággal tárta ki a lelkét férje köztudomásúan gáláns, udvarolgató stílusáról, amellyel legutóbb épp egy őszi tévészereplés előtti titkárnőcsipkedéssel szolgáltatott csemegét a bulvársajtónak. Naina az *Argumenti i Faktinak* elpanaszolta, hogy ezek a flörtölések hosszú évekig nagy fájdalmat okoztak neki, igaz, elismerte azt is, férje a kiengeszteléshez is nagyon értett. – Mindig megtalálta ennek a legjobb módját, s oly meggyőző volt, hogy hamar elmúlt a sértődöttség, vallott a múltról Naina asszony. A fogadásokon sohasem fukarkodott a bókokkal, s a nők is mindig figyelemre méltatták őt, folytatta, hozzátéve, hogy Borisz, akivel immár negyven éve él boldog házasságban, kész főnyeremény. Ennek illusztrálására elmondta, hogy férje már ifjú házasként is rengeteget dolgozott, sokat volt távol, s ő szinte egyedül nevelte a gyerekeket. Egyszer aztán az éppen otthon megjelenő Jelcint meglátva a szomszédasszony azzal biztatta Nainát: „ Végre találtál egy jó férjet! Látszik rajta, hogy jó apja lesz a gyerekeknek!" Megtudhatjuk még azt is, hogy Borisznál senki nem tud jobb húsos derelyét főzni, imádja legkisebb unokáját, Glebet, a munkájába pedig nem enged senkinek beleszólni. Tanácsokat sem nagyon lehet neki adni, vallja Naina asszony, igaz, e szokását megtörve most legkisebb lánya és kedvence, Tatyjána *Gyjacsenko* helyet kapott a papa választási stábjában. A 37 éves, az MGU kibernetika és computer-matematika szakán diplomát szerzett Tánya az elnök image-ének alakításával foglakozik. Ilyen csapattal és támogatókkal, nemkülönben ilyen emberi tulajdonságokkal pedig már csak győzni lehet.

(stier)

Román bevándorlókat dobtak az óceánba

„Spórolni" akart a gyilkos kapitány

BUKAREST – Országszerte nagy felháborodást keltett a hír, mely szerint a tajvani *Maerks Dubai* hajó kapitánya három, a fedélzetre felcsempészett illegális román bevándorlót az Atlanti-óceán vizébe dobott. A hajó Algeciras spanyol kikötőből a kanadai Halifaxba tartott, amikor a szerencsétleneket felfedezték – állítja a Dubai Fülöp-szigeti legénysége. Cheng *Shiu* kapitány közülük kettőt hordókból összeállított tutajra tett ki, a harmadikat pedig társaival előbb leszúrta, majd egyszerűen átdobta a korláton.

A tragikus történetre Halifaxban, kikötés után derült fény, de a kanadai hatóságok napokig nem tettek, nem tehettek semmit, mert a gyilkosságra nemzetközi vizeken került sor. Partra került viszont egy negyedik román potyautas is, akit a tisztek szeme elől a legénység rejtett el, így az ügy mégis kipattant. A gyilkosság oka feltételezhetően a kanadai bevándorlási törvényben keresendő, amely előírja, hogy minden illegális bevándorló után a hajózási társaságnak mintegy *7000 dollár büntetést* kell fizetnie. Ezt az összeget akarta tehát „megspórolni" Shiu kapitány.

A hét elején a Halifaxban feltartóztatott hajót csaknem elengedték. Szerencsére a román diplomácia még idejében lépett. Románia főügyésze letartóztatási parancsot adott ki Shiu kapitány és hét társa ellen többrendbeli gyilkosság elkövetése címén és küldöttséget menesztett Kanadába, hogy az ottani hatóságokkal közösen folytassa le a nyomozást. Valószínű, hogy abba bekapcsolódnak a tajvaniak is. Mivel Románia és Kanada között még 1893 óta létezik kiadatási egyezmény, megtörténhet, hogy a perre Bukarestben kerül sor.

A három román döbbenetes drámája, de a korábbi szerencsétlenségek is (zárt konténerekben már többen vesztették életüket utazás közben) ugyanakkor

Csónak napelemmel

Útjának feléhez érkezett Hori Kenicsi japán tengerész, aki napelemmel hajtott csónakjával a Csendes-óceánt átszelve a tervek szerint július 20-án érkezik meg Tokióba

(MTI külföldi képszolgálat – AP)

Himalája-expedíció

Nepálban a magyarok

Csütörtökön már Nepálban tartózkodott a magyar Himalája-expedíció. *Bakonyi* Péter újságíró Katmanduból, a Hotel Kalikából telefonon az *MTI*-nek elmondta, hogy mindannyian jól vannak. Bár a csúcs meghódítása nem sikerült, mégis sikeresnek értékelik a vállalkozást, hiszen ilyen magasra, 8300 méterig még nem jutott fel magyar alpinista. Ők oxigénpalack és serpavezető nélkül próbáltak feljutni a csúcsra, a 8848 méter magas Mount Everestre.

– A feladat, amit vállaltunk, sok volt. A sikerhez az emberi erőfeszítésen kívül szerencse kell, oxigén és pénz. Nekünk az utóbbiak közül egyikből sem jutott elég, fogalmazott Bakonyi Péter.

Az expedíció tagjai gyászolják osztrák társukat, a 45 éves Reinhard *Wlasichot*, aki 8300 méteres magasságban vesztette életét. Agyödémában halt meg, mivel túl sok időt töltött azon a magasságon. Társa, a 28 éves *Erős* Zsolt és a csúcsról visszafelé tartó egyik orosz alpinista megpróbáltak segíteni rajta, de már nem sikerült. Az osztrák sportembert orosz és angol alpinisták segítségével temették el.

Édesvízi bálnák

A világon az első bálnák nyilvánvalóan többé-kevésbé édesvízre voltak utalva. Legalábbis a *Nature* című brit tudományos szaklap legújabb számában megjelent tanulmány édesvízben is – talán folyókban – kellett élnie. Erre az állatok fogaiból lehet következtetni, amelyeket az amerikai biológusok megvizsgáltak. A sós víz és az édesvíz ugyanis egy bizo-

Emléktábla a budai várban

A honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából a civil szervezetek is megemlékeznek a magyarság kárpát-medencei megtelepedéséről. Csütörtök délután a *Rotary Budapest-Duna Club* avatta fel azt az emléktáblát, amit a szervezet a jeles évforduló tiszteletére készíttetett. A *Cséri* Lajos szobrászművész tervezte emléktáblát a budai vár esztegomi rondellájának falán helyezték el. Ünnepi beszédet *dr. Poór* Gyula, a klub elnöke mondott. A rotaryták feladatát *Szent Ferenctől* vett idézettel világította meg: *„Ne csak magunk hasznára, hanem mások javára éljünk."* Az első kerület nevében *dr. Kiszely* István alpolgármester üdvözölte a megjelenteket, majd az ünnepség befejezéseként *A magyarság őstörténete* címmel tartott előadást a Rotary Budapest-Duna Club tagjainak, a Duna palotában.

(h. i.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Cséri Lajos
EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓ

+6

1963 OKT 21.

1021

Gondolatok a II. Képzőművészeti és Iparművészeti Kiállításról

Szeptember 21—28 között másodízben rendezte meg az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete képzőművészeti és iparművészeti kiállítását orvosok, egészségügyi dolgozók munkáiból. A kiállításra az ország minden részéből szép számmal érkezett festmény, grafika, szobor, és bár kis számban, iparművészeti alkotás is.

A kiállítás seregszemléje az aktív, manuális művészi tevékenységet folytató egészségügyi dolgozóknak, akik saját maguk és mások gyönyörködtetésére festegetnek, rajzolnak vagy éppen szobrot faragnak. Többségükben egyénileg, a maguk módján, minden irányítás, támogatás nélkül teszik ezt. Kevesen vannak csak olyan helyzetben, mint például a IV. kerületi tanács rendelőintézete képzőművészeti körének tagjai, akik hivatásos művész irányításával tanulnak, festenek. Úgy tudom, ez az egyetlen képzőművészeti kör az országban, amely az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetéhez tartozik. Pedig hasznos volna vidéken is, Budapesten is képzőművészeti szakköröket létrehozni. Addig is célszerű lenne azonban, ha az egyénileg alkotók — s ez a kiállítás egyik fontos tanulsága — bekapcsolódnának a már működő képzőművészeti körök munkájába. Az országban ugyanis közel 300—350 képzőművészeti kör működik, Budapesten, megyei székhelyeken, járásokban, sőt nem egy helyütt falusi művelődési házakban is.

A bíráló bizottság elé került 164 kép, szobor, fafaragás, valamint 46 iparművészeti tárgy. Kiállításra ezekből a bíráló bizottság ötvennégy képet, nyolc szobrot, valamint három díszítő művészeti fafaragást és négy iparművészeti rézdomborítást fogadott el. A bíráló bizottság nagy körültekintéssel végezte munkáját: a kiállított képek, szobrok teljes egészükben méltóan kapcsolódtak a műkedvelő képzőművészeti mozgalomhoz, annak színvonalához.

A kiállított alkotások közül érdemes megemlíteni néhányat. Így *Kovács Ferenc* professzor *„Táncolók”* című képét, ami színben, rajzban és kompozíciójában kiemelkedő, a Toulouse-Lautrec-i hagyományokhoz kapcsolódik. *Sós András* tusrajzai könnyedek, finomak, ma élő grafikusaink könyvillusztrációira emlékeztetnek. *Faluhelyi Márta „Soproni utcakép”* című képe realisztikus egységben mutatja egyik legszebb városunk részletét. Említésre méltóak még *Ungvári Károly „Gorkij utca”*, *Bánhidi István „Hazafelé”*, *Erdélyi Márton „Badacsony”* című képei.

A szobrászati anyagból kiemelkedik *dr. Kádas* munkája. Dicséretre méltó, hogy szobrait nemes anyagba — fába, kőbe faragja, vagy bronzba öntve láthatjuk. Kádas dr. munkáival már vidéken a Megyei Kulturális Szemle kiállításain is találkoztunk. Reméljük, a megkezdett helyes úton halad tovább. Jó példa erre *„Álló nő”* című figurája. *Raskó Ágnes „Női fej”* című szobra tehetségéről tanúskodik, sommázott formával reálisan, kissé ugyan tanulmányjelleggel, mintázta a női portrét.

Meg kell említeni *Bíró Endre* díszszoborfaragásait, amelyekkel egészséges népi hagyományhoz kapcsolódik.

Cséri Lajos
szobrászművész
Népművelési Intézet képzőművészeti szakköri osztályának oszt. vez. h.

Látogatás a Schöpf-Merei Ágost gyermekkórházban

A Fővárosi Tanács Schöpf-Merei Ágost kórházának speciális feladata az anya- és terhesvédelem és a koraszülött gyermekek gondozása. A koraszülöttek addig maradnak a kórházban, míg el nem érik a normális fejlődéshez szükséges súlyhatárt.

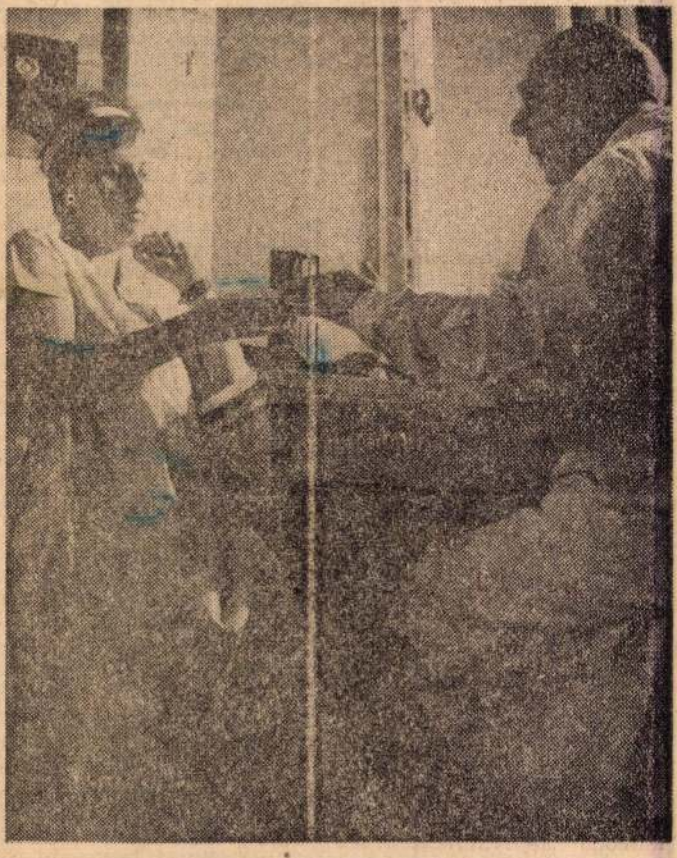

A terhesambulancián

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Cséri Lajos,
szobrászművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPŰJSÁG

1980 AUG 31

/ 1021

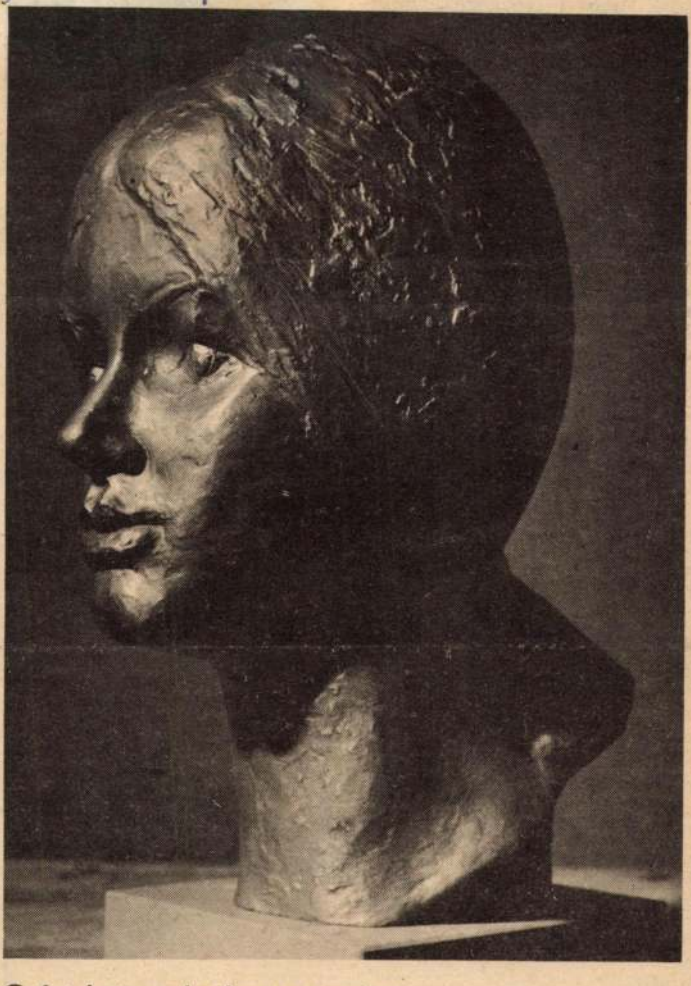

Cséri Lajos: Andrea portréja

zamu fajtak eiterjesztésével,
az öntözés és műtrágyafel-
használás kiszélesítésével

országban, amelyek a szol-
gáltatások kiépülésével első-
rangú üdülő- és pihenőhe-
lyekké váltak.

A Svec házaspár
nak nagy része fa
ka — a legkülönf
sók, gyertyatartók
ket jellegzetes né
szobrocskákkal
Munkáikkal gyak
vesznek a nemzetk
zai kiállításokon, é
ismerést váltanak
művészet kedvelői

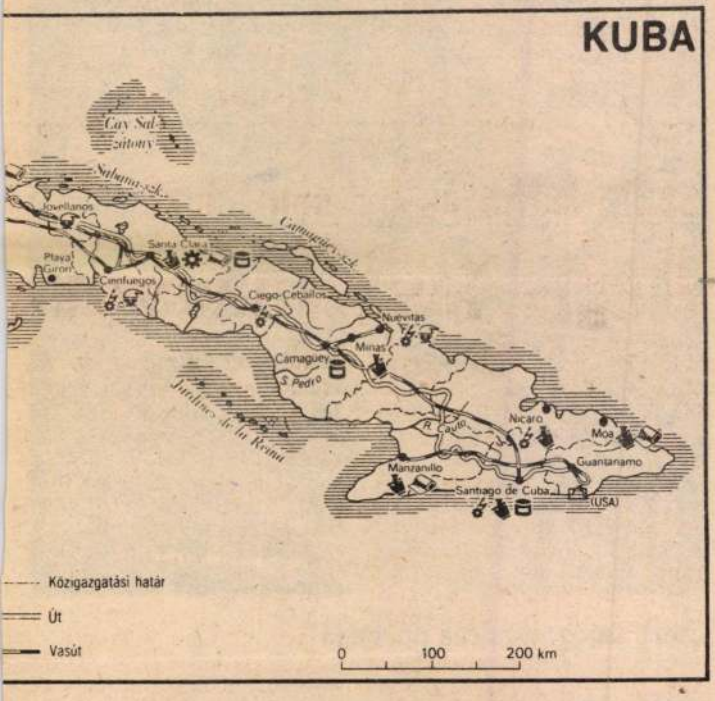

portáló jellegű — struktúrával rendelkezett. Az iparosítás nagyszabású programjai, és a tett erőfeszítések eredményeképpen fellendült a kitermelőipar (nikkel, wolfram, réz, cink, ólom), az energiaipar (alapja a szovjet kőolajszállítások), az építőipar, a fémfeldolgozó-ipar, a vegyipar, valamint a cipő- és üvegipar is. Jelentősen emelkedett az élelmiszeripar termelése is.

Mivel az ország természetföldrajzi adottságai a cukornád termesztésének igen kedveznek, szükségessé vált az elavult kezdetleges cukornádtermelés és -feldolgozás korszerűsítése. Ma már a cukornád jelentős részét cukornádarató gépek takarítják be, a szállítása is teljesen gépesített. A magasabb ho-

úgy tervezik, hogy az ország el fogja érni az évi átlag 10 millió tonnás cukortermelést (1977—78-ban 7,3 millió tonna volt).

Kuba 1972 óta a KGST tagja. Külkereskedelmében is elsősorban ezek az országok jelentősek, de fontos partnerei még Kanada, Japán, Spanyolország és Nagy-Britannia is. Exporttermékei a cukor, dohány, színesfémércek és melasz, importját gépek, berendezések, fűtőanyag, élelmiszer és közszükségleti cikkek alkotják.

Kuba csodálatos és egzotikus tája már a magyar turisták számára is elérhető. A gazdag programok megismertetik Kuba városait, műemlékeit, trópusi tájait, gyönyörű fürdőhelyeit. 140 turistaközpontot alakítottak ki az

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Cséri Lajos, szobrász
művésza

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1980 AUG 31

1024

Cséri Lajos: Baudelaire

Az er

Aki szereti a
vészi igénnye
ízléses alkotás
elfogadna, vag
vásárolna köz
Hirtelen ez jutott eszembe,
amikor Békéscsabán Dara-
bos Györgynek, a HAFE
műszaki fordítójának laká-
sába léptem. Saját készítésű
faszobrok, térplasztikák, tus-
és filcrajzok sokasága tölti
meg a szobák minden zugát,
a szekrények tetejét és pol-
cait is.

A látogatónak olykor az az
érzése támad, mintha egy ki-
sebb néprajzi múzeumban
járna. Amikor az egyik kö-
zépiskolában kollégák vol-
tunk, az ilyen irányú szenve-

jól rajzoltak. Apám szoba-
festő és mázoló volt. Ő és az
egyik nagybátyám mintarajz-
iskolát végzett, ahol nemcsak
a festékkel, hanem az anyag-
gal is megtanultak bánni. Én
középiskolás koromban kezd-
tem rajzolni. Főként Brehm:
Az állatok világa című
könyvből másoltam ki a ké-
peket. Azután osztálytársa-
imról és néhány tanáromról
készítettem portrékat.

— *Hová jelentkeztél érett-
ségi után?*

— Budapesten, a Lenin In-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Cséri Lajos, szobrász-művész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1980 AUG 31

1021

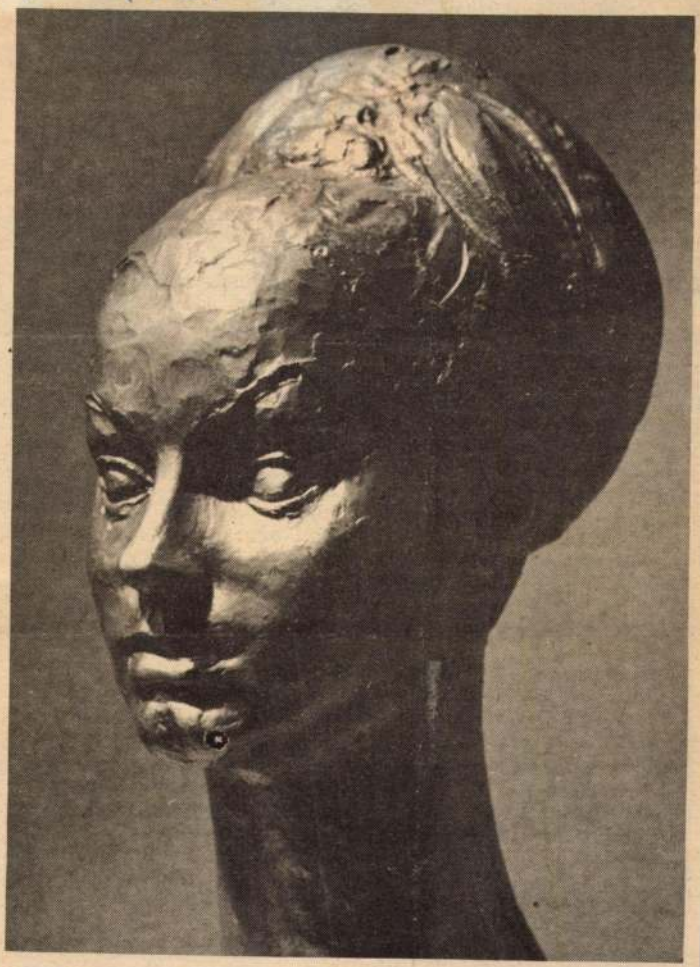

Cséri Lajos: Mary portréja

Rákóczi—Aspermannt-há

a község 700 éves. A fő
áll a Rákóczi—Asperma
kastély. A következő utcá-
ban lakott a Rákóczi-szabad-
ságharc vitézlő generálisa,
Vak Bottyán. A Malonyai-
féle lakóházat Berzeviczy
Zsófia építtette. Áll még az
egykori dézsmaház, és a
Batthyány-pinceház is, ahol a
Martinovics-féle összeesküvés
hegyaljai résztvevői
gyűltek össze. A község te-
metőjében egy régi sírkő
búslakodik, Tóth Mátyásé,

Juhász az Aranyos völgyében

ász János szőlőnemesítő. Itt
született Lőwy Sándor a
kommunista mártír.

— Mád idegenforgalmáról
nem beszélhetünk, jóllehet
jelentős történelmi emlékek
fűződnek ehhez a községhez
— tájékoztat Késmárki Emil
vb-titkár. — Szeretnénk eze-
ket az emlékeket megőrizni.
Az egykori zsinagógát fel-
újítjuk. A több mint 2 millió
forint értékű beruházást
1981-ben fejezzük be. Itt kap
majd helyet a könyvtár, s a
helytörténeti kiállítás. Újjá
akarjuk építeni a Szilvás
fürdőt is. Valaha valóban
fürdő állt vendégszobákkal a
község határában. A funda-
mentuma maradt meg, s a
kút, amelynek 23 fokos a vi-
ze. Ha megépül, bizonyára
vonzani fogja a turistákat.

Hegyalja szemet gyönyör-
ködtető. Történelme évszá-
zadokon keresztül a magyar
történelem sodorvonalában
alakult. Itt tanyáztak a sza-
badság oroszlánjai — írta
Petőfi Sándor. Nem csoda,
ha műemlékei, történelmünk
hősi éveiről vallanak. Hegy-
alja hazaszeretetre tanít.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 31
Telefon: 337-748, 340-726

Cséri Lajos, grafikai művész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
1980 AUG 31

egészen magunkhoz közelállónak érezzük az írót.

Képeink

Cséri Lajos műveit láthatja ez alkalommal a kedves olvasó. A művész 1928-ban született Hajdúböszörményben, gyermekkorának nyarait a harmincas években Szeghalmon töltötte. A Budapesti Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Béni és Pátzay Pál voltak a mesterei.

Részt vesz az országos kiállításokon, legutóbb a FIDEM (Nemzetközi Éremszövetség) krakkói, budapesti és lisszaboni tárlatán szerepelt. Munkái több hazai — közöttük békéscsabai — és külföldi múzeumban megtalálhatók. Európai tanulmányútjai mellett több alkalommal járt az

Darabos György faplasztikáit meg az érdeklődők

Egyesült Államokban.

CSERHÁTI SÁNDOR
szobrászat

Martonvásár
Kastélypark

TLM
17.903

Cséri Lajos

csop. kiáll. Bolmányi Ferenc, Magén István, Fekete Tamás, Cséri Lajos Engel Tevan István, Balla Margit, Thury Levente kollektiv kiállitása, Bp., Biblical Art Gallery, 1992

ism. VADAS József: A galériág nem a Paradicsomban teremnek. = Magyar Hirlap, 1992. nov.24. 15.ill.

építkezés befejezésének időpontját a kiemelt középrész tetőszerkezetének egyik kötőgerendájába vésett 1722-es évszám rögzíti. Magáról az építkezésről ezeken az adatokon kívül, sajnálatos módon semmiféle irat nem maradt.[28]

Az – ezek szerint – 1719 és 1722 között felépült vasszécsényi kastély és a hozzá tartozó uradalom 1748-ig volt a Schilson család kezében. Még ezt megelőzően, az építtető János Mihály az évszázadok óta pereskedő Polányiakkal is kiegyezett és 1724-ben kártalanította őket.

1748. június 8-án Mária Terézia királynő néhai Telekesi Török István szécsényi és egyedi javait, amelyek annak 1722-ben történt halála után a királyi fiscusra szálltak, és amelyeket 1718-ban néhai báró Schilson János Mihály kapott meg, s azért annak fia, Schilson August Christian 1734-ben újabb tízezer forintot fizetett a kincstárnak, most Festetics József tábornoknak adományozza azzal a feltétellel, hogy a birtokok átvétele ügyében egyezzen meg ifjabb Schilson báróval és azokat tőle váltsa ki.[29]

A két uradalom átvételéről szóló tárgyalások már korábban megindultak, az ifjabb Schilson báró ugyanis valószínűleg óhajtott megválni azoktól. Felsőbüki Nagy István királyi ítélőmester még a királynői oklevél kiadása előtt, 1748. április 27-én Bécsből írott levelében arról értesítette Festetics Józsefet, hogy Schilsonnal folytatott tárgyalásai sikerrel jártak. A két birtokért július 17-én helyezett el Festetics Bécsben Schilson részére 120 ezer forintot. A kincstár ezt követően indította meg a hivatalos eljárást a birtokok átadása ügyében. 1748. december elsején Sopronban kelt az a hivatalos épületbecslés, amelyet a megye Philiph Paur soproni kőművesmester, Johann Michael Eisenkölbel kőfaragómester és Matthias Winckler ácsmester tételes összeírása alapján adott ki. Eszerint a szécsényi kastélyt ők 24 293 forint és 48 krajcár értékben becsülték meg.

Cséri Lajos szobrászművész MDK

Szerepelt az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete által rendezett kiállitáson, melyen orvosok és egi dolgozók müveit mutatták be.

Cséri Lajos: Gondolatok a II. Képzőművészeti és Iparművészeti Kiállitásról.

EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓ 1963 okt. 1.

Cséri Lajos

éremművész

Portréérmei a hetedik Ornágos Éremhiennálén.
Lábasházi Sopron.

Salamon Nándor
cikke

Új Tükör,
1989 nevt. 3.

CSERI LAJOS, szobrasz,éremművész

Mark Edo Tralbot Van Goghéletének és művészetének dokumentumaival foglalkozik.Ismeri a magyar művészek tevékenységét.és elismeréssel nyilatkozott Berenczy Béni, Martsa Istvan,Kiss Nagy András,Engelsz József,Cséri Lajos ,Kiss Kovács Gyula,Aunvári Lilla érmeiről.Herczeg Klara Van Gogh érméről elosztr 1968-ban irt. 44.old

HÉRI VERA: Mark Edo Tralbot irása Herczeg Klára szobrászművészről 44.old

Az ÉREM. XIX.évf. 1.szám. Bp. 1974

CSÉRI LAJOS

NÉHÁNY MŰ CÍME A KIÁLLÍTOTT ANYAGBÓL:

Monográfiák:

Chevalier: Picasso kék és rózsaszín korszaka. Corvina, 1981.

Diehl: Picasso. Corvina, 1967.

Somlyó György: Picasso. Magyar Helikon, 1981.

Brassai: Beszélgetések Picassóval. Corvina, 1968.

Gilot-Lake: Életem Picassóval. Corvina, 1978.

Körner Éva: Pablo Picasso. Magyar Helikon, 1969.

Körner Éva. Picasso. Képzőművészeti Alap, 1959.

Fisher: Picasso. Tudor Publishing Company, 1966.

Elgar-Maillard: Picasso. Knaur, 1956.

Neigemont: Picasso. Uffici Kunstverlag.

Néret: Picasso. Éditions de vergeures, 1981.

Katalógusok:

PICASSO – 75th ANNIVERSARY EXHIBITION. New York, 1957.

THE SCULPTURE OF PICASSO. New York, 1967.

PICASSO – GRAVURES RÉCENTES. Galerie Louis Leiris, Paris, 1973.

Építők Rota – E: 180

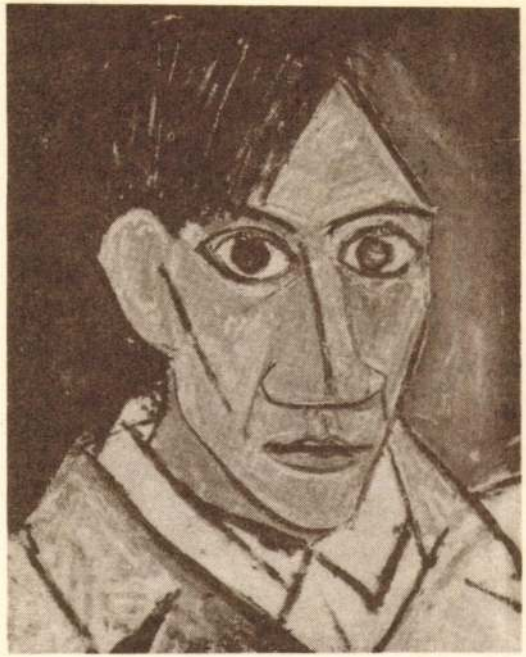

MEGHÍVÓ

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA igazgatósága
meghívja Önt a klubban rendezett

PICASSO

DOKUMENTUMKIÁLLÍTÁSRA

A kamarakiállítás megtekinthető:

ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA,
Budapest V., Petőfi Sándor u. 5. sz. alatt
1982. május 10-től 31-ig, naponta 10-től 20 óráig
Szombaton, vasárnap zárva

A kiállítást rendezte:

DR. SOÓS IMRE

A címoldalon:

Picasso: Önarckép, 1907
Prága, Nemzeti Galéria

A közelmúltban világszerte megemlékeztek PABLO PICASSO (1881–1973) spanyol festőművész születésének 100. évfordulójáról. Szépművészeti Múzeumunk is bekapcsolódott a megemlékezések sorozatába azzal, hogy megrendezte a tulajdonában lévő Picasso-művek jelenleg is látható kiállítását. Az évfordulóra és ez utóbbi kiállításra szeretnénk látogatóink figyelmét felhívni azzal, hogy kamarakiállításunkon bemutatunk a művész hatalmas életművéről szóló néhány hazai és külföldi kiadványt, ritka katalógust. A világ különböző országainak művészi kiállítású postabélyegei is az évforduló jelentőségét hangsúlyozták.

Kamarakiállításunkon bemutatjuk a magyar művészek Picasso-érmeit, időrendben

HERCZEG KLÁRA
NAGY ISTVÁN JÁNOS
RENNER KÁLMÁN
CSÉRI LAJOS

szobrászművészek alkotását.

Első ízben szerepel itt a nyilvánosság előtt
LÁZÁR SÁNDOR festőművész
„Picasso tiszteletére" című olajfestménye.

KATALÓGUS:

A dokumentumkiállítás anyagát a következő témák szerint csoportosítottuk:

1. A Szépművészeti Múzeum Van Gogh-rajzai. (Reprodukciók)
2. Az egykor magyar tulajdonban volt festmények. (Dokumentumok)
3. Van Gogh levelei – magyarul. (Kiadványok)
4. Néhány kötet a Magyarországon megjelent irodalomból.
5. A magyar művészek Van Gogh-érmei. (15 művész 21 alkotása)
6. A magyar érmek első külföldi méltatója, M. E. TRALBAUT munkássága.
7. A „Van Goghiana" kiadványok. (P. PERÉ, Antwerpen)
8. Kiállítási katalógusok a világ minden részéből. (Moszkva, Varsó, Tel Aviv, Tokió, Ottava, Párizs, München stb.)
9. Az amszterdami új Van Gogh Múzeum.
10. A hollandiai Neunenben működő Van Gogh Dokumentációs Központról. (TON de BROUWER munkássága.)
11. Néhány szép könyv a világszerte megjelent monográfiákból.

A kiállítást – gyűjteménye anyagából – rendezte: Dr. SOÓS IMRE.

Építők Rota – C: 396.

1890
1980

MEGHÍVÓ

CSE'RI LAJOS

Stettner Béla linómetszete

Kilencven évvel ezelőtt, 1890. július 29-én halt meg VINCENT VAN GOGH holland festőművész. Ugyanabban az esztendőben született FERENCZY BÉNI, a magyarországi első Van Gogh-érem alkotója.

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA Igazgatósága meghívja Önt
az évforduló alkalmából rendezett

VAN GOGH-DOKUMENTUMKIÁLLÍTÁSRA.

Megtekinthető a klubban, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5. sz. alatt
1980. december 5-től 19-ig, naponta de. 10 órától este 20 óráig.
Szombaton, vasárnap zárva.

Ez alkalommal kiállítjuk a magyar művészek Van Gogh-érmeit, időrendben

FERENCZY BÉNI
MARTSA ISTVÁN
KISS NAGY ANDRÁS
ENGELSZ JÓZSEF
KISS KOVÁCS GYULA
CSÉRI LAJOS
KUNVÁRI LILLA
SZANDAI SÁNDOR
NAGY ISTVÁN JÁNOS
LÁZÁR SÁNDOR
HERCZEG KLÁRA
RENNER KÁLMÁN
Sz. EGYED EMMA
LÓRÁNT ZSUZSA
KOROSÉNYI TAMÁS

alkotásait.

Kamarakiállításunkon magyar kiadványok mellett bemutatunk több ritka külföldi könyvet, katalógust a könyvtárnyi Van Gogh-irodalomból, a meghívó hátoldalán közöltek szerint.

Van Gogh-kiállítás Magyarországon? – kérdezheti joggal csodálkozva a látogató, akinek tudomása van arról, hogy a művésznek hazánkban jelenleg egyetlen festménye sem található. Nem mindig volt így, mert századunk elején még Van Gogh három igen jelentős olajképe szerepelt neves magyar műgyűjtők tulajdonában. Sajnos, ezek évtizedekkel ezelőtt külföldre kerültek. Így a holland mester egyre jobban értékelt életművét Szépművészeti Múzeumunkban a Majovszky-gyűjtemény három híres rajza képviseli csupán.

A magyar képzőművészetnek van azonban olyan területe, mely világszerte érdeklődésre tarthat számot Van Gogh egyre növekvő népszerűsége miatt. Ez a művész emlékére készült érmek sorozata, mely Ferenczy Béni 1936-ban mintázott Van Gogh-érmével kezdődött, s amelybe napjainkig szobrászatunk több jeles mestere lépett be alkotásával.

Dr. Tralbaut belga művészettörténész Antwerpenben 1967-ben a Van Gogh-ábrázolásokról kiadott tanulmányából tudta meg a nemzetközi művészeti közvélemény, hogy a világ első Van Gogh-érmét magyar művész, Ferenczy Béni mintázta, egy évtizeddel megelőzve ezzel a holland honfitársakat és egyéb európai, ázsiai országok művészeit.

Így a Van Gogh-érmek kiállításával egyben tisztelgünk a 90 évvel ezelőtt született és 1967-ben elhunyt Ferenczy Béni mester emléke előtt is, aki úttörő alkotásával egyik elindítója volt Van Gogh világszerte növekvő megbecsülésének.

Csíki Lajos, szobrász

Képzőművészeti kört vezet.

Földes Károly: A munkásművelődésért 2.
Esti Hírlap, Bp. 1980. ápr. 24.

CSÉRI KLEIN LAJOS, éremmüvész

Hazánkan ma körülbelül ötven müvész foglalkozik hivatásszerüen érmek és plakettek készitésével. Cséri Klein Lajos is szerepel köztük müveivel. 44.old. 1.jegyz

SOÓS GYULA: Az utóbbi évtized magyar éremművészete (1945-1955) / 44.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó, Bpest. 1958.

MDK.

Cséri Lajos

Van Gogh plakettjéről

Magyar Nemzet 1967 febr.18.

Csézi Lajos

Ermékkel szerepel a Studió 1958-68. c. tárlaton

Kovács Gyula: Studió 1958-68

Művészet 1969 IV. n. 3 old.

M.D.4

Cséri Lajos
Nobrán

Sikeres erem műveklel szerepelt.

Korács Gyula: Stúdió 1958-68
Művészet, 1969. április - 3 lap.

Csiri Zajs

Van Goghról Zéri Lett

ismet

Művészet, 1968, szept. Goós Imre,
Ujabb Van Gogh ábrázolás 1. 20-21.

Két érem Farkas Istvánról

PROHÁSZKA LÁSZLÓ

A nagyhírű Singer és Wolfner cég alapítója, Wolfner József 1932-ben történt halála után fia, Farkas István (1887–1944) vette át a kiadóvállalat vezetését. Farkas fiatal korában Mednyánszkynál, majd Nagybányán, később Ferenczy Károly növendékeként a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult festészetet, ezt követően Párizsban képezte tovább magát. [1] Az első világháború után expresszív erejű képeivel – 1925–32 között – Párizsban aratott jelentős sikereket. [2] 1932-ben már elismert festőművész, a hazai kritika is elismerően írt alkotásairól.

Farkas Istvánt baráti szálak fűzték Pátzay Pálhoz. A kiadó egyik jelentős üzleti vállalkozása volt a *Herczeg Ferenc válogatott munkáinak emlékkiadása* című negyvenkötetes sorozat, amelynek első kötete 1934-ben jelent meg. A bordó színű, keménykötéses borítóra a szerzőt ábrázoló dombornyomásos érem került, amelyet Pátzay tervezett. [3]

A harmincas évek modern művészeti törekvéseihez – így például a Gresham-körhöz – kötődő művész azonban nemcsak Herczegről készített érmet a kiadó számára: 1935-ben elkészítette Farkas István portréját is. [4] Pátzay jó személyes kapcsolata révén, élet után örökíthette meg a festőt. A 70 mm átmérőjű, egyoldalas, öntött bronzérmen Farkas balra néző profilja látható, jobbra a nyak mögött PP monogrammal. Az érem finom és elegáns portré a kiváló festőről. *(1. ábra)*

1. ábra

Az éremről készített fénykép Nyilas-Kolb Jenő 1935-ben kiadott, Farkas Istvánról szóló monográfiájának belső címoldalán látható. [5] A Farkast ábrázoló érem valószínűleg kifejezetten az *Ars Hungarica* sorozat 8. köteteként megjelent könyv számára készült. Erre utal keletkezésének éve (1935), továbbá az a tény, hogy Pátzay – többi portréérmeitől eltérően – hátlapot nem mintázott. Mivel illusztrációnak szánták, sem felirat, sem évszám nincs az alkotáson. Az éremből csak néhány példányt öntöttek. Egyikük megtekinthető Pátzay Pál műveinek állandó tárlatán, a Budapest Galéria III. kerület, Lajos utca 158. szám alatti kiállítótermében. [6]

Első világháborús katonai kitüntetéseire tekintettel 1944 márciusáig Farkas Istvánt személyesen nem korlátozták a zsidótörvények. A német megszállás után azonban ő is üldözötté vált. Pátzay Pál felajánlotta, hogy elrejti, de Farkas nem akart bujkálni. Amikor internálták, Herczeg Ferenc kormányzói mentesítésért folyamodott számára. [7] Az életet jelentő menlevél azonban nem jutott el a címzetthez, és a kitűnő festő német haláltáborban halt meg. „A bürokrata mocsár fenekén nyüzsgő hüllők szabotálni tudták minden intézkedés végrehajtását, mely Farkasnak kedvezett" – írta keserű felháborodással visszaemlékezéseiben Herczeg. [8]

A tragikus sorsú művészre emlékezve, 1998-ban Cséri Lajos mintázott érmet. [9] A 93 mm átmérőjű, egyoldalas öntött bronzérmen a festő balra néző, csukott szemű profilja látható, szájában cigarettával. Félkörben kétoldalt a FARKAS ISTVÁN – FESTŐMŰVÉSZ felirat, balra lent mesterjegy látható. *(2. ábra)* Az érem Farkas István önarcképe alapján született, amelyet a festő két változatban is elkészített. [10] Az 1926–28 között, illetve 1928–29 között készült szénrajzokon Farkas balra tekintő, cigarettázó mellképe látható profilban. [11]

Cséri Lajos Ferenczy Béni tanítványaként [12] a megújított modern klasszicizmusból kiindulva, a művészet nemes hagyományaira építve a gyakran expresszív erejű portréábrázolásokig jutott el. Ez az érem sem fotószerű adaptáció: a festő hiteles arcvonásai csak támpontot nyújtottak Farkas István arcképének egyéni hangvételű plasztikai megfogalmazásához.

2. ábra

A cikkben szereplő két érem 1999-ben együtt szerepelt a színvonalas tematikus kiállításairól ismert budapesti Home Galéria Farkas István műveiből rendezett gyűjteményes kamara-tárlatán.

Jegyzetek

[1] Pataky Dénes: Farkas István. *Művészet.* 1964/5. 14. old.
[2] S. Nagy Katalin: *Farkas István.* Arthis, Budapest 1994. 112. old.
[3] Prohászka László: Herczeg Ferenc – érmen és könyvborítón. *Az Érem* 2000/1. 14–15. old.
[4] Pátzay Pál: *Alkotás és szemlélet.* Magvető, Budapest 1967. 229. és 260. old.
[5] Nyilas-Kolb Jenő: *Farkas István.* Bisztrai Farkas Ferencz, Budapest 1935.
[6] Csap Erzsébet (szerk.): *Pátzay Pál.* Katalógus. Budapest Galéria. Budapest é. n. 16. sz.; Bakonyvári M. Ágnes (szerk.): *Pátzay Pál.* Budapest [2000] 138. old.
[7] Kernács Gabriella: *Farkas István.* Corvina, Budapest 1980. 17. old.
[8] *Herczeg Ferenc emlékezései. Hűvösvölgy.* Szépirodalmi, Budapest 1993. 253. old.
[9] *Cséri Lajos.* Katalógus. P. Athéné, Budapest 1999. 28. old.
[10] S. Nagy Katalin: i. m. 73. old.
[11] S. Nagy Katalin: i. m. 203. old.
[12] Csorba Géza: Mestere Ferenczy. *Művészet és Barátai.* 2008/január–február. 13. old.

Fotó: Soós Ferenc

Zusammenfassung
Über den Maler István Farkas (1887–1944) haben Pál Pátzay (1896–1975) im Jahre 1935 und Lajos Cséry (1920–) im Jahre 1988 Medaillen geschaffen.

Summary
Pál Pátzay (1896–1975) and Lajos Cséri (1920–) made medals depicting the painter István Farkas (1887–1944) in 1935 and 1998.

VIDA LAJOS:

Ajánló sorok Cséri Lajos szobrász kiállítása előtt

Március 18-tól Cséri Lajos szobrászművész műveinek ad otthont a Szoboszlói Galéria. A hatvanas évei vége felé közeledő művészt az elmúlt évben ismerte meg Hajdúszoboszló. Ő az alkotója a város legfiatalabb köztéri szobrának, – mely Szép Ernőt, a Nyugat lírikusát ábrázolja, aki A jázminok illata, a Karacsné nagyasszony és más novelláival, a Dali dali dal c. regényével tette ismertté a század első harmadában Gönczy Pál és Szívos Béla városát. Cséri Lajos – Gönczy Pálhoz és Szívos Bélához hasonlóan – hajdúsági, bölcsőjét Hajdúböszörményben ringatták, ahol 1928-ban született, majd gyermekkorát Sárrétudvariban töltötte: *„Sárrétudvarihoz fűzik kötődései, kisiskolás kori barátságai s első kísérletei is. Ahogy kezébe vette, formálta az agyagot és figurájának babszemből adott szemet…”* – írja róla Dániel Mária (Szabad Föld 1996. július 2.)

Cséri Lajos kitűnő mesterektől tanult, Ferenczy Béni a magyar éremművészetben, Pátzay Pál a portrészobrászatban teremtett iskolát. Az előbbinél jelzi ezt Ady, Bartók, Karinthy Frigyes, Hatvany Lajos, Kölcsey Ferenc, Arany János, Berzsenyi Dániel, Virág Benedek, Greco, Cezanne és Van Gogh érme; Pátzaynál Lyka Károly, Pécsi József, Bernáth Aurél, Kodály Zoltán, Németh László és Illyés Gyula portrészobra. Innen ered Cséri Lajos kiegyensúlyozottsága, nyugalma, élet- és művészetszemlélete. Elemzői, így a kortárs művészettörténészek egyik legrangosabbja, Csorba Győző is a Ferenczy Béni teremtette hagyomány továbbfolytatóját látja Cséri Lajosban. Ferenczy Béni az antik szobrászat és a modern francia plasztika formakultúrájából merít, hozzáadva ahhoz azt a szellemiséget, amit egyfelől művészcsaládjából, másfelől a nagybányai festők világából szívott föl, amit kiérlelt, kialakított saját emberi és művészi habitusában, amitől egész művészete nyitottá, egyéni invenciók befogadására is alkalmassá vált. Így aztán ehhez a művészethez formailag zárt, klasszicizáló stílusjegyei ellenére több irányból érkező művészek is csatlakozni tudtak. Pátzayt már kevésbé említik, mint Cséri művész úr világának alakítóját, – pedig az a beleélési, belefogalmazási tulajdonság, ami Pátzayt is jellemezte, nemcsak portrészobraiban, hanem a legelvontabb tulajdonságokat megszemélyesítő szobrain is, mint A mese (1953), Merengő (1957). A belelátás, a beleélés, a belefogalmazás képessége nélkül aligha fejlődhetett volna ilyen magas fokra Cséri Lajos karakterizáló ereje. Felfedezhető egy másik Pátzay hatás is, – az életmű egésze felől közelítve mindkettőjük művészetéhez – művészetük belső evolúcióját nem volt képes megzavarni semmilyen modern, modernnek vélt vagy divatos irányzat, Pátzayt emiatt sokan konzervatívnak is tartották. Ezek a hatások kitapinthatók Cséri Lajos művészetében, kisplasztikájában és portrészobraiban, de ő a rokonítható vonásaival együtt szuverén és egyedi jelensége a magyar éremszobrászatnak. Ennek az eredetiségnek egyik specifikuma a karakterizáló képessége, az az ábrázolási mód, ahogy belső tartalmakat tud megjeleníteni művein, ahogy kimetszi őket a jelenvaló világból, ahogy körülírja egyéni varázsukat, s bennük lévő örök emberivel visszakapcsolja őket a világhoz. Ez azt is jelenti, hogy modelljei ismert és tudott személyi-

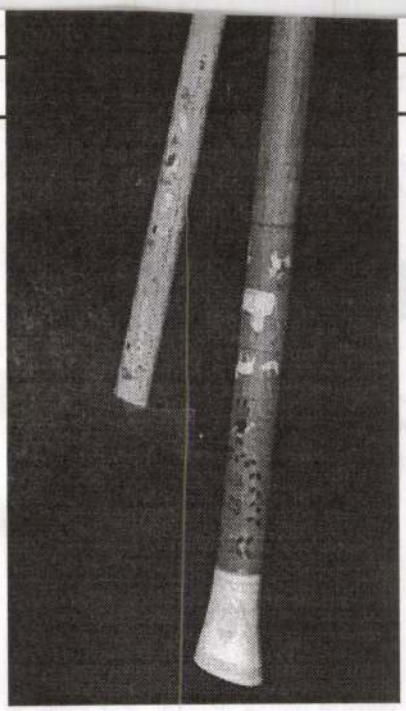

rögzítek a nyélre. Vannak itt gémeskutak, pásztorok, szarvasmarhák, nyájat terelő kutyák, fű, fa, virág. A pásztorélet legismertebb kísérői. Ezekbe a síkon ábrázolt figurákba pedig úgy lehellek életet, hogy színes kaucsukot használok, tehát lehetőségeim és a „nyél" adta lehetőségek szerint életszerűvé teszem. Szeretem, ha a bőrök színei is változatosak, tehát fehér, fekete és a barnának nagyon sok árnyalata váltakoznak egymással.

– Honnan származnak ezek a szép, kedves ötletek?

– Eleinte még én is olyan ostorokat készítettem, melyek mindennapi használatra kellettek. Rendeltetésük az volt, hogy erősek, tartósak és praktikusak legyenek. Igen ám, de ha valódi karikás ostort, botot vagy fokost akarunk készíteni, akkor előbb meg kell nézni azokat, amiket a pásztorok készítettek hajdanán maguknak. Egy használati tárgyon rajta volt egy életmód vagy gondolatvilág. Kész művészi alkotások. Erre igazán akkor kezdtem felfigyelni, amikor Kovács Lászlóval találkoztam és ő javasolta, hogy lehetne ostoraimat berakással díszesebbé, esztétikusabbá tenni. Persze kipróbáltam és némi gyakorlás után ment is. Aztán újra eljött, hozott magával szaru- és csontdarabokat, ösztönözve arra, hogy berakással illesszem ezt is a nyélre. Ez persze már finomabb szerszámok használatát tette szükségessé, úgyhogy ezeket is magam készítettem el, hogy minél praktikusabbak legyenek számomra. Aztán idővel igazán megjött a kedvem, jöttek az új ötletek és ez azzal járt, hogy saját kis sikereimen, némi külső biztatáson fölbuzdulva zsűriztetni vittem a legjobb ostoraimat. 1987-ben sikerült is az elismertetés, ami tovább ösztönzött. Volt olyan év, hogy tíz ostort is zsűriztettem. Kell a folyamatos szakmai visszajelzés, hiszen manapság már nagyon kevés a kívülről jövő biztatás. A mindennapi életben állandó anyagi akadályokba ütközünk, úgyhogy, ha nem tartanánk a szakmával ilyen módon a kapcsolatot, illetve, ha itt Szoboszlón mi, kézművesek nem járogatnánk össze, akkor nem lenne elég a belső indíttatás a mesterség műveléséhez.

– Visszakanyarodva konkrétan az ostorhoz. Mutassuk be az olvasóknak, hogyan is néz ki, milyen részekből áll!

– A legmarkánsabb része a fából készült nyél, melyhez a fonást ún. telekkel vagy két darab karikával kapcsoljuk. Ezt követi a hosszú csapószíj és ennek végén van a lőszőrből (vagy manapság rafiából) készült csapó, ami adja az erős pattogó hangot.

– A nyélen lévő apró minták, illetve a bőr fonása valószínűleg nagyon finom kezeket igényel, a fa faragása viszont már erőteljesebb fizikai munka. Hogyan lehet ezeket összeegyeztetni?

– Egy idő után könnyen, aminek persze elengedhetetlen feltétele a jó szerszám. Ezen kívül még van egy nagyon szerencsés adottságom, ugyanis mindkét kezemmel egyenrangúan tudok dolgozni. Nem kell az alapanyagot forgatnom akkor, amikor faragom, csak gyorsan átveszem a másik kezembe a szerszámot és megszakítás nélkül mehet tovább a munka.

– Kik viszik manapság az ostorokat?

– Nagyrészt ajándékba viszik és inkább külföldiek. Sokan úgy gondolják, hogy ezeknél leginkább az esztétikai minőségre kell törekedni, én úgy vagyok vele, ha már ostort készítek, akkor elsősorban rendeltetésének megfelelően erős és tartós legyen, és persze szép ízléses, mutatós. Vannak még, akik használati tárgyként viszik, itt duplán kell törekedni arra, hogy kiszolgálja gazdáját a munkaeszköze, de természetesen valami apró díszítéssel kedvessé is kell tenni használója számára.

– Mesterségével kapcsolatban lenne-e valami kívánsága a jövőre vonatkozóan?

–Egy népművészetet és népművészeket is ösztönző társadalmi közeg, melyben nyugodtan fúrhatnánk-faraghatnánk újjá a lassan feledésbe merülő multunkat, gyökereinket.

ségén túl saját értelmezését is hozzáadja a műhöz, s ezzel érzelmi kapcsolatait is megmutatja, s a megformálás, a modellválasztás lelki élményéből is juttat közönségének. Mindezt úgy valósítja meg, hogy az ábrázolt személyiségnek leginkább megfelelő kompozíciót választja, pl. Einstein érme; az egész érme megtelik az alakkal, szinte feszíti annak kereteit, míg a Szent-Györgyi érmén nagy szabad tereket hagy ábrázolandó azt a derűs optimizmust, mely a tudós sajátja. A felületképzésnél Einstein tiszta ránc, tiszta rapszodikus, görbe vonal, nyugtalan felület, jelzi a gondolkodás, a teremtés izgalmát, míg más érméken ez a szenvedélyt, a felfokozott indulatot mutatja. Szent-Györgyinél a kiegyensúlyozott felületek dominálnak, csak a mélyen barázdált homlok, mint a nyugodt felületek kontrasztja jelzi, hogy a tudás, az ismeret, a teremtő gondolatok halmaza alapozza meg a derűt, a bizakodást. Columbus érmének a nyugodtságát is a sima terek, a letisztított, a leegyszerűsített formák adják, így aztán ünnepélyes emlékezetté szilárdul minden, ami Columbusra emlékeztet. Lezárva a gondolatmenetet, – mely a maga szubjektív módján példázni akarta, hogy Cséri Lajos az éremszobrászat formai sajátosságait hogyan változtatja, alakítja, csak rá jellemző módon, hogyan viszi tovább az expresszivitás felé, a Ferenczy Béni nevével fémjelzett modern klasszicizmusból táplálkozó művészetét.

> *„Cséri Lajosnál nem csupán karakterábrázolásról, hanem egyféle karakterelemzésről van szó, és ez a személyes élmény bélyegével hitelesíti műveit."*
> *(Csorba Géza)*

Szép Ernőt ábrázoló köztéri szobrának születési körülményeiről írt Piroska Mihály e folyóirat ez évi első számában. (Köztéri szobrok Szoboszlón VII.). Ezt kiegészítendő idézem Oborzil Edit iparművész, Szoboszló szülötte, Cséri Lajoshoz írott levelének azt a részét, amelyben a szobrász figyelmébe ajánlja Szoboszló kiadásában megjelent Szép Ernő Felnőtteknek c. regényét.

„Kedves Lajos! Mikor eltelik életünk nagyobbik része, és már csak napról napra mentegetjük létünket – néha nagyon nehéz megpróbáltatások árán is –, álmatlan éjszakáinkon tündérkertként sejlik fel a gyermekkorunk, melynek eseményei filmszerűen peregnek le előttünk. A közelmúlt nehéz napjaiban ez a könyv nagy segítségemre volt abban, hogy ne lázadjak fel a sorsom ellen. Ebben a könyvben megtaláltalak gyermekként téged is. Olyan boldog békével idézed fel a gyermekkorod napjait, mint ezt Szép Ernő teszi."

E gondolatokkal hívjuk Önöket kedves olvasó Cséri Lajos szobrász március végéig látható kiállítására, ahol tíz bronz portrészobor mellett több mint száz érme lesz látható.

Hajdúszoboszló város
Önkormányzata

március 15.-én

ünnepélyt rendez,
melynek programjában

9 órakor Takács Tamás
református lelkész tart
ökomenikus istentiszteletet
a Református Templomban

Ezt követően a Városháza előtt
fél 10-kor
dr. Juhász Imre
múzeumigazgató
mond ünnepi beszédet,
melyet műsor követ.

Láthatják és hallhatják többek
között
a Hétlépés zenekart,
a Forgórózsa néptáncegyüttest,
valamint
Dánielffy Zsoltot és barátait.

Az ünnepség koszorúzással zárul,
majd 10 órától a Sportházban
a szoboszlói szuperbajnok
Nemzeti Sport Kupáért
elnevezésű versennyel ér véget.

innen

AUTODIDAKTA

Március 16. és április 1. között látható a Budapest Kongresszusi Központban a XVI. Országos Amatőr Képző- és Iparművészeti Kiállítás, melyre a területi előválogatók után városunkból négy alkotó küldhette el munkáit.

A kiállító szoboszlói amatőr művészeknek – álljon itt a nevük is: Angyal László, Sipos Lajos, Tatár Ovidius, Tóth György – gratulálunk!

Sipos Lajos: Forrás, tempera

Hová mész te...?

Március 8-án és 9-én újból - immár harmadszor - nyúlkiállítást rendez a Nyúltenyésztők Hajdúszoboszlói Egyesülete. A kiállítás célja nem változott: a tenyésztőket összeismertetni egymással, a látogatókkal megszerettetni ezeket a kedves és hasznos állatokat. Talán néhányan kedvet kapnak a nyúltenyésztéshez.

A múlt évben kis receptfüzet formájában bemutatták, hogy milyen változatosan és ízletesen lehet elkészíteni a nyúlhúst. Jó lenne, ha nemcsak a külföld, hanem mi magyarok is többet fogyasztanánk ebből az egyik legegészségesebb húsféléből. A rendezők bíznak benne, hogy a mostani kiállítás is sikeres lesz annak ellenére, hogy megszigorodtak a feltételek. Az országban több helyen és Hajdúszoboszlón is előforduló tüdő vérzéses megbetegedés miatt csak védőoltásban részesített nyulat lehet kiállítani.

Reméljük, most is sokan lesznek kíváncsiak, s látogatnak el a kiállításra,

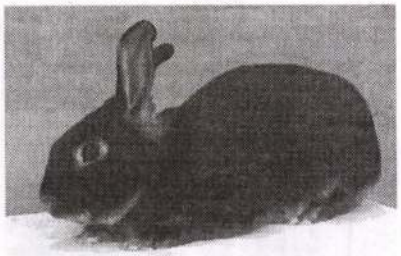

gazdára találnak a tombolára szánt nyeremények. Az egyesület támogatói – Purina Hungária RT, a Szírtek Kft – most is segítenek abban, hogy a bírálók által legjobbnak tartott nyulak tenyésztőit díjat kaphassanak. A Pannon Agrártudományi Egyetem Kaposvárról 5 db tenyésznyulat küld és ajándékoz a kiállítás után az egyesület tagjainak.

A kiállítás március 8-án 8-18 óráig, 9-én 8-16 óráig tekinthető meg.

A rendezők szeretettel várnak minden érdeklődőt, kiállítót, eladót és vevőt!

A víz az élővilág bölcsője

Március 22-ét 1993-tól a Víz Világnapjává nyílvánította az ENSZ.

Március 25-én 14.00 órától többfordulós vetélkedőn mérik összse tudásukat a megye általános- és középiskolásaiból alakult csapatok.

A kategóriák helyezettjeit a hajdúszoboszlói Közüzemi Víz-, Csatorna- és Hőszolgáltató Kft. egynapos kiránduláson látja vendégül a Keleti Főcsatorna és a Tisza térségében.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Cséri Lajos
NŐK LAPJA

1969 JUN 15.
1021

Érdekes emberek — érdekes otthonok

Tájak és korok egy mai otthonban

Ennek a lakásnak az a különös sajátsága, hogy rögtön otthon érzi magát benne a belépő. Vajon a sokféle vidékről, országból, világrészből származó különös művészi holmi, vagy éppen valamelyik nagyon egyszerű darab ragadja meg a látogató figyelmét? — nehéz lenne eldönteni.

Cséri Lajos szobrászművész nem műgyűjtő, s az otthonában látott sok különféle tárgy nem is tekinthető egységes gyűjteménynek. Hiszen a kis néger plasztikának semmi köze a nógrádi szuszékhoz, vagy a Lengyelországból származó ötlábú székhez, sem a művész saját készítésű, klasszikus jellegű, vagy éppen formabontó szobraihoz.

A századelőn épült házban természetes a szecessziós jellegű cserépkályha jelenléte. Viszont semmiképpen nem diszharmonikus, nem okoz stílustörést, hogy 60 év múltán gázfűtést vezettek bele — pompásan melegíti a helyiséget. A mázas és mázatlan, meg a füstös népi korsók jó helyen vannak a polcokon, meg a kályha tetején, de vajon minek az a primitív mángorlófa, a sarokban? Hiszen sem nem dísz, sem nem hasznos.

A házigazda gyöngéden megsimogatja az egyszerű szerszámot:

— Ez még otthonról való, kölyökkoromra emlékeztet. Régi kávédarálókat, mozsarakat, petróleumlámpákat gyűjtenek olyan emberek is, kik tán sohsem látták ezeket a dolgokat használatban, nincs velük semmi közelebbi kapcsolatuk. De révükön mégis hírt kapnak egy távoli korszakról, a messzi múltbeli, másféle életformáról. Miért ne tehetné el, rakhatná oda az ember az ifjúságából megmaradt kedves tárgyakat a frissen szerzett emlékek mellé? Külföldi utaimról még sohasem hoztam kávét, orkánkabátot, vagy más olyasmit, amit a turisták szoktak összevásárolni. Inkább egy-egy népi faragást, pár szép reprodukciót a múzeumokból...

A beszélgetés a barátságos, robusztus nagy asztal mellett folyik, mely tulajdonképpen modell-állvány. A festő- és szobrászműtermek e fontos kelléke (melyre a művészek a modellt ültetik, akit lefestenek, vagy megmintáznak) — most színes szalmaterítőkkel borítva oly kellemes, magától értetődően természetes, mint minden, ami itt van. Ötletes, merész elrendezésben egyesítik a sokfelől összekerült darabok szinte egy teljes lakás (»háló, ebédlő, szalon«) étkezésre, pihenésre, társas együttlétre szolgáló elemeit (a fekhelyet, ágyneműtartót, asztalt, ülőhelyet).

De búcsúzunk a szép reprodukcióktól, a rokkától, a polcon pihenő török koponyától, és a művész finom, szellemes, kész, és készülő kisplasztikáitól..., egy nagyon érdekes, mai, egyéni otthon vonzó példájától.

Markos Erzsébet

RÉDNER MÁRTA FELVÉTELEI

...ane a kultúrotthonnal
...téren. Csak a vízel-
...kot kellene csövekkel
...betemetni« — írja
...n Jenőné, Adony, Rá-
...

...METŐ nálunk nem
...az eltávozottak
...: baromfi- és szemét-
...Nincs kerítés, a szár-
...járnak a temetőbe és
...ják a sírokat, a virá-
...támos üvegcserép és
...ozhalom is csúfítja a
...Csúnya és viharvert a
...is. Szóvá tettük a
...lapotát a községi ta-
...a tanácstagok is szó-
...már a tanácsülésen
...den marad a régiben«
...olja V. J.-né, a Heves
...arnazsadányból.

...INGNADRÁGOT vá-
...a télen, kilencéves
A nadrág feneke jó-
...lebb, mint a tavalyi
...Bősége s a szára
...derék és a lágyék kö-
...sz rövid. Gondoltam,
...álok belőle ügyet, va-
...g elszabott szériából
...z új nadrágot megtol-
A tavaszon farmer-
...vásároltam a gyerek-
...tél ugyanezt tapasztal-
...ak nem anyagtakaré-
...l van szó? A farmer-
...négy zseb is van —
...evesebb zseb, de ahon-
...lehet, ne spórolják
...vagot. Ennek viszont a
...rövidebb, mint a ko-
...vásárolt két kisebbé!
...il ne csak farmert
...ak, hanem más fiú-
...at is« — javasolja
Zoltánné, Bp. VII.
...zky u. 48.

...LIT csirkeaprólék
...em kapható rendsze-
...VII. kerületi üzletek-
...gulevesnek s bármely
...sítőjének kitűnő, de
...havonként egyszer
...hozzá. Eltűnt a fél-
...yis a friss gyúrt tész-
...mit csak ki kelleti
...is celofánban mák,
...s párolt káposzta is
...ette. Miért nem kap-
...kérdi Gy. T.-né, Bp.

JOGI TANÁCSOK

Az oktatási kedvezményekről

Alábbiakban a továbbtanuló dolgozók kedvezményeiről adunk tájékoztatást. Először is: *meg kell teremteni számukra a kedvező munkabeosztást.* Ez azt jelenti: az alsó-, közép- vagy felsőfokú intézmény esti vagy levelező tagozatán tanulmányokat folytató dolgozó nem foglalkoztatható olyan munkaidő-beosztásban, illetve nem kötelezhető olyan mértékű éjszakai és túlmunkára, amely őt a kötelező foglalkozásokra és vizsgákra történő felkészülésben akadályozza. *Más helységben végzendő munkára* — a tanítási napokon és az esedékes vizsgát megelőző *egy havi* időtartam alatt, a tanulmányokat befejező vizsgaidőszak (érettségi, államvizsga) esetén pedig az azt megelőző *három hónap* alatt — *csak beleegyezésével* — kötelezhető.

Más és más a kedvezmény mértéke az általános műveltséget adó és szakképzettséget nyújtó oktatási intézményben tanulók számára. Az általános iskola és a gimnázium esti, valamint az általános iskola levelező tagozatán tanulókat *három*, a gimnázium levelező tagozatán tanulókat *hat munkanap* tanulmányi szabadság illeti meg minden tanévben. E tanulmányi szabadság tartamára a dolgozót átlagkeresete megilleti.

A szakképzettséget nyújtó oktatási intézmény esti tagozatán tanulókat *tanulmányi szabadság*, a felsőfokú oktatási intézmény hallgatóit *ezen felül munkaidő-kedvezmény* is megilleti. A felsőfokú oktatási intézmény esti tagozatán tanulók számára olyan munkaidő beosztást kell teremteni, amely az előadások látogatását lehetővé teszi. Ha erre nincsen mód, engedélyezni kell, hogy a munkát a napi munkaidő befejezése előtt olyan időpontban hagyhassa abba, hogy az előadások kezdetére beérjen. E címen a munkaidő-kedvezmény tanítási naponként *két* óránál több nem lehet. Ha az oktatási intézmény az előadásokat

...dasági és természettudományi szakképzést nyújtó egyetem, főiskola esetén, legfeljebb *nyolc*, felsőfokú technikum és egyéb szakképzés esetén pedig legfeljebb *hat óra* munkaidő-kedvezmény jár.

A tanulmányi szabadság tanévenként: szakközépiskolában és középfokú technikumban esti tagozaton *hat*, levelező tagozaton *tizenöt munkanap*, felsőfokú oktatási intézményben esti tagozaton három évet meg nem haladó tanidejű képzés esetén *tizenöt*, levelező tagozaton *huszonegy munkanap*, esti tagozatú, négyéves és azt meghaladó tanidejű képzés esetén *huszonegy*, levelező tagozaton *huszonhét munkanap*. A felsőfokú oktatási intézmény levelező tagozatú hallgatóinak a kötelező foglalkozásokon való részvétel céljából *szabadnapot is* kell adni. A szakdolgozat vagy diplomaterv elkészítéséhez, valamint az államvizsgára felkészüléshez három évet meg nem haladó tanidejű képzés esetén *tizenöt* munkanap, felsőfokú oktatási intézményben a négyéves és ezt meghaladó tanidejű társadalomtudományi szakképzés esetén *huszonegy* munkanap, a műszaki, mezőgazdasági, természettudományi és idegen nyelvű szakképzés esetén *harminchárom* munkanap *külön* tanulmányi szabadság jár.

A tanulmányi szabadság a rendes alap- és pótszabadságon felül jár. Ha a dolgozó »rövidít«, azaz egy tanévben több vizsgát tesz le, a tanulmányi szabadság ennek megfelelően jár, tanév ismétlés esetén azonban nincsen tanulmányi szabadság, illetve csak az előző évben ki nem vett szabadság adható ki.

A dolgozót a tanulmányi kedvezmények *teljes tartamára* átlagkereste *csak akkor illeti meg*, ha a munkakörére jogszabályban vagy kollektív szerződésben előírt szakképzettségét szerzi meg, vagy nappali tagozatos képzés befejezéseként előírt esti vagy levelező-tagozatos képzésben vesz részt, vagy a vállalattal tanulmányi szerződést kötött. Ezeken az eseteken kívül a dolgozót annyi fizetett tanulmányi szabadság illeti meg, mintha gimnáziumban tanulna, az ezt meghaladó munkaidő-kedvezmény, illetve tanulmányi szabadság *nem fizetett szabad időként jár. A vállalat* rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, egyéni elbírálás alapján a térítést részben vagy egészen akkor is megadhatja, ha a dolgozó a fenti feltételeknek nem felel meg.

mdk

Cséri Lajos

a tokaji művésztelep vezetője.

Szomb-atlelyi Erwin: Munkásfestok a tokaji Művésztelepen. -

Népszava, 90. évf 199. sz 1962, aug 26. 4. l

Cséri Lajos
szobrász

Lilahy György festő barátja volt. Évekig
vezetője volt a tokaji műviszteleprek.
Ma is szorosszálak fűzik a művészt
a tokaji tájhoz.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Lséri Lajos

a Józsefvárosi Művelődési Ház képzőművészeti körét, a 12 éves kört kezdetétől fogva vezeti és fontos szerepe volt a képzőművészeti szabadiskolák, körök szervezésében és irányításában.

Péter Imre: Művelődési házak jubileumi kiállításai

Népművelés 1970/5 44old.

Cséri Lajos

Zrinyi Miklós, bronz
Zilahy György emlékére, bronz

Cséri Lajos érmei, Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 49. l.

Cséri Lajos
orvosa

Otthonában sok különféle tárgy
van, nem egységes gyűjteménye,
de az otthont barátságossá teszi.

Markos Erzsébet: Tájak és korok egymás otthonában.
Nők Lapja, 1968. június - 24 száma

Cséri Lajos

Hajdúböszörmény 1928. január 22. A Képzőművészeti Főiskolán végzett. Jelenleg a Művelődésügyi Miniszterium munkatársa. Résztvevője az országos- valamint a studió kiállitásoknak. Tanulmányutat tett Lengyelországban, a Szovjetunióban, az Ndk-ban és Csehszlovákiában.

Romváry Ferenc: II. országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs 1969.

Cséri Lajos

Müvei: Van Gogh , 1965. bronzérem ∅ 10 cm.

Zilahy György 1966. bronzérem, ∅ 10.5 cm.

Zrinyi Miklós 1966. bronzérem ∅ 10 cm. Tokaji

Vénusz 1969. bronzplakett 8.5 x 6.5 cm

Romváry Ferenc: II. Országos Kisplasztikai Bienálé, Pécs, 1969

Cséri Lajos
szobrász

A tokaji művészbarátok Zélahy Gyöngyről elnevezett köre a közelmultban mutatta be Cséri Lajos szobrászművész plakettjeinek kiállítását.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban
Művészet, 1970. szeptember – 30 cap.

Cséri Lajos
szobán

Kisjankó Bozitól elnyerett népmű-
vészeti díj plakettjen az elhunyt
művészbarátunk Zilahy Gyöngyvér
állít emléket.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
szobrász

Költők és művészek portréi válogat-
ják egymást kis dombormüvein.
Szemelyes elmény hangján fogalmaz-
za tokaji szőlődombokat ábrázoló
művét

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
szobász

A tokaji szőlő do nebohrál számol
be „Tokaji művésztelep" cemiű mu-
vén.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
szobán

A postrék szorából Van Gogh emelhedik ki, Munkája a „levágott fülű önarckép" nyomán készült. Fizikai és lelki fájdalmat tükröz.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
NÜVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Csóri Lajos
szobán

Hemingway portréja, illetve
emléke a legsikerültebb mű-
vek egyike.

Csorba Géza: Csóri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
nobrán

Baudelaire-ről mintázott
eredeti Vadar-keszítette
foto portré volt a mintája.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MÜVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
szobrász

Az „Aktok", a „Bohóc", a „Fiatalok"
ciklusú erinem grafesek dekorativitás
figyelhető meg.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MŰVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

Cséri Lajos
szobrász

Ferenczy Bein nővendéke volt.
Meslerinek művészetébe be indulva
alakítja stílusát.

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.
MÜVÉSZET, 1970.szeptember - 30.lap

CSÉRI LAJOS

Szobrászművész. Tokajban kiállítása van. Évekig vezetője volt a tokaji művésztelepnek. Érmei: „Tokaji művésztelep," „Kisjankó Bori- népművészeti díj", „Zilahy György festő portréja", „Van Gogh-portré". (említve.)

Csorba Géza: Cséri Lajos plakettjei Tokajban.

MŰVÉSZET, 1970 SZEPT.

NDK

Cséri Lajos

Kassai Tibor, br.plak. előlap
" " " hát"

VIII. M.Képzőművv. Kiáll. Műcs. 196o. ápr.

Csési Lajos

1. Van Gogh 1965 bronzérem 10 cm
2. Zilahy György 1966 —"— 10,5 cm
3. Zsinyi Miklós 1966 —"— 10 cm

II. Országos Kisplasztikai Biennálé

Pécs, 1969

Csépi Lajos

Tokaji Vénusz 1969. bronzplakett
8,5 x 6,5 cm

II. Országos Képlaszti kai Biennálé
Pécs, 1969

Csiri Lajos
nobrán

Díjat nyert a pécsi biennaleu

Kovács Gyula: Az Országos Kisplasztikai Biennale
Művészet, 1970. felszínen - 36 lap.

Melk

Cséri Lajos szobrászművész

mintázza Szilvasi nénit a telep
Komplájának népszerű szakácsnőjét

Szekeres Ilona: Tokaji varázslók.

Ország-Világ, 1962. 35 sz 13. l.

Csorba Géza

Cséri Lajos éremművészetéről

A XX. századi magyar éremművészet megújulása mindenekelőtt Ferenczy Béni nevéhez fűződik, aki a húszas évektől kezdve formailag az antik szobrászatból és a modern francia plasztikából, szellemileg pedig saját gazdag tárházából merítve tartós hagyományt teremtett ebben a műfajban. Ez a tradíció, amely természeténél fogva sohasem akadályozta az egyéni invenció, az újabb törekvések kibontakozását, mindmáig nyomon követhető a magyar éremművészetben és követői jól felismerhetők a klasszikus értelemben vett mesterség tiszteletéről, az érzékeny plasztikai formaalakításról és a témáikhoz való szoros érzelmi kötődésről.

Ebben a hagyományban gyökerezik Cséri Lajos munkássága és az említet vonások közül is elsősorban az erős karakterábrázoló készséggel párosult, szubjektív érzelmi affinitás jellemzi éremművészetét, mind a témaválasztásban, mind az ábrázolt tárgy megjelenítésében. Költők, művészek, tudósok, történelmi személyiségek arcmásai, a kultúra és a civilizáció nagy alakjainak portréi sorakoznak a tenyérnyi domborművek sorozatában, mintha a szobrász olvasónaplóját vagy a maga sajátos plasztikai nyelvén fogalmazott "esszéit" nyújtaná a közönségnek, mivel kedvére lapozgatva az egyetemes és magyar történelem, irodalom, művészet antológiájában azokat választja plakettjei modelljéül, akiknek sorsa, habitusa, művészete különösen megragadja képzeletét. A portré a képzőművészet minden ágában mindig is különleges karakterszenzibilitást feltételezett, ami képessé teszi a művészt a modell külső és belső vonásainak ábrázolására. Cséri Lajosnál azonban nem csupán karakterábrázolásról, hanem egyféle karakterértelmezésről van szó, és ez a személyes élmény bélyegével hitelesíti műveit.

A régebben készült darabok közül a Van Gogh emelkedik ki megragadó kifejezőerejével. Ez a téma Ferenczy Béni Van Gogh-plakettje óta vissza-visszatér a gazdag magyar éremművészetben. A tragikus sorsú festő nagyszerű önarcképeinek és örvénylő tájainak a szobrászat nyelvére való lefordítása nem egy művész számára a pszichológiai elemző készség és a bravúros mintázás izgalmas próbáját jelentette. Cséri Lajos plakettjén, amely a híres "Levágott fülű önarckép" nyomán készült, a fizikai és lelki fájdalom expresszív erejű kifejezését figyelhetjük meg.

A modell tipikus lelkiállapotának, mintegy pszichikai attributumának megragadása és felfokozása jellemzi portrésorozatának többi darabját is, nevezetesen a Baudelaire-ről mintázott érmet, amelynek a Nadar készítette fotó volt a mintája. A fénykép hiteles vonásai azonban csak támpontot nyújtottak a költő bonyolult jellemének plasztikai megfogalmazásához; a száj szögletében húzódó keserű vonás kiemelése, a túl mélyen mintázott szemek a Baudelaire-versek hangulatát idézik.

Legsikerültebb érmeinek egyike a nagy amerikai írót, Hemingwayt ábrázolja. Az egyéni karakteren túl a művész kitűnő érzékkel adja vissza azt a kollektív vonást, azt a kalandvággyal konzervált "kamaszos" kifejezést, amely Melville-nek, Jack Londonnak, Hemingway-nek, s talán egy kissé minden amerikainak mind szellemi, mind filozófiai értelemben jellemző sajátja.

Az utóbbi években töretlen kedvvel és műgonddal folytatja az éremportrék sorozatát, amelyben helyet kaptak a magyar történelem legnagyobb alakjai: Szent István, Szent László, Mátyás király. A Széchenyi Istvánról és Kossuth Lajosról készült plakettek szembeállítása arról tanúskodik, hogy nemcsak ábrázolások alapján dolgozik, hanem időnként segítségül hívja témáinak irodalmi feldolgozását is; a reformkor és a szabadságharc e két történelemformáló alakja a lelkiismeret töprengésének, illetve a cselekvés elszántságának kifejezésével vall jelleméről és sorsáról. A zene világát az újabban készült Sztravinszkij-érem, a tudományét egyebek között az Einstein és a Szent-Györgyi Albert-portré képviseli, Amerika fölfedezésének 500. évfordulója alkalmából megmintázta Kolombusz Kristóf arcmását, amelynek ünnepélyes nyugalma történelmi atmoszférát teremt.

Cséri Lajos művészetében nincsenek hirtelen stílusváltások, úgy tűnik, hogy a korán megszerzett kifejező eszközt, a biztos mesterségbeli tudásra alapozott, harmonikus, torzításoktól mentes plasztikai nyelvezetet alkalmazni tudja a legkülönfélébb feladatok megoldására. Egy kissé gondosabb megfigyelés alapján azonban nyilvánvalóvá válik, hogy ez a kifejező eszköz nagyon is gazdag skálán szólalhat meg, és a kompozíció kimeríthetetlen lehetőségeivel, a plasztikai megformálás módozataival, a felületek kiegyensúlyozott vagy kontrasztos, nyugodt vagy zaklatott alakításával mindig az adott téma természetével van összhangban. Ebben a módszerben nincs helye az öncélú formajátéknak és a gyorsan változó stílustendenciák felületes adaptálásának. De a korszemlélet hatása alól egyetlen művész sem vonhatja ki magát; Cséri Lajos munkásságában egyenletes stílusfejlődés mutatható ki. Ferenczy Béni iskolájának "modern klasszicizmusából" kiindulva, e nemes hagyományt az expresszivitás irányába viszi.

Mátyás király

Salamon Nándor

Jubileumi tárlatok Pannóniában

Csendesen araszoló művészeti életünkben érdekes színfoltot jelentenek a jubileumi tárlatok. A festőket éltető kies Pannóniában többet is nyitottak az utóbbi időben. Szemlénk néhány, mérleg megvonására alkalmas bemutatkozásról igyekszik számot adni.

Szombathelyen, a Médium Galériában kellemes meglepetést okozott az ötvenéves **Kamper Lajos** grafikus sokoldalúságról, elmélyült mesterségbeli tudásról, igényességről tanúskodó visszatekintő kiállítása. A kőszegi születésű (1949. május 22.), talán túlzottan is szerény, jó gyakorlati érzékkel bíró művész észrevétlenül épített megbecsülendő életművet. Az ötletgyártók tolongásában manapság ritka az őszinte emberi gondolatokat szakmai tisztességgel megjelenítő alkotó. Ő közülük való! Kapcsolódási pontjai felismerhetők a kortárs művészetben, a magyar grafikában, de a "mesterség" iránt érzett alázat, a formák, színek, vonalak biztos rendje az eredetiség jegyeit hordozó munkákban éri el a teljességet.

A kirakatrendező iskola jó alapképzést adott a kenyérkereséshez. Az alkalmazott grafikában eredményesen hasznosította sokoldalúságát, a birtokolt "mesterfogásokat". A műfajok szóródása tág terű, a névjegytől a település-címere hiteles tervezéséig terjed. A művészi elképzelések teljesítéséhez szükséges emelkedettebb tudást alkotóközösségekben, nyári művésztelepeken, műhelyekben szerezte. A kis-grafika "világhálózata" okkal figyelt törekvéseire. Japántól Belgiumig számos tárlatra kapott meghívást, egyetlen díját is külföldön nyerte. Itthon pár egyéni kiállítással jelezte "jelenlétét".

Irodalmi élményeinek, a társadalmi környezetből táplálkozó gondolatainak szüntelen kísérletezve keresi a legkifejezőbb formát. Élethelyzeteket, emberi kapcsolatokat, sorsokat rögzít lapjain. A gondolati szálak szerteágazóak, az irányt megszabó érzelmek visszafogottak. A szenvedélyek kitörése helyett inkább a csendes szemlélődés, bölcsességről tanúskodó tűnődés, műgond jellemzi munkáit. Eszközeinek sokféleségét, az esetlegességeket alárendeli a mondanivalónak, – általuk a feszültséget fokozza. Viszonylag kis méretű metszetei, karcai úgy hatnak monumentálisnak, hogy közben a bennük rejlő meghittség nem sérül. Egyénisége a középkori miniátorokkal, a holland kismesterekkel rokonítja, művei azonban gyökérmélyig a század-ezredvég valóságából merítenek.

* * *

Balatonalmádi különös hangulatot árasztó **Padlásgalériájában** a hatvan éves (Pápadereske, 1939. március 1.) **Fülöp Lajos** festőművész tartott szemlét művei felett. Bemutatkozását szokatlanul népes vendégsereg avatta születésnapi ünneppé, ami közismertségét, a képei iránt ismételten megnyilatkozó rokonszenvet tanusítja.

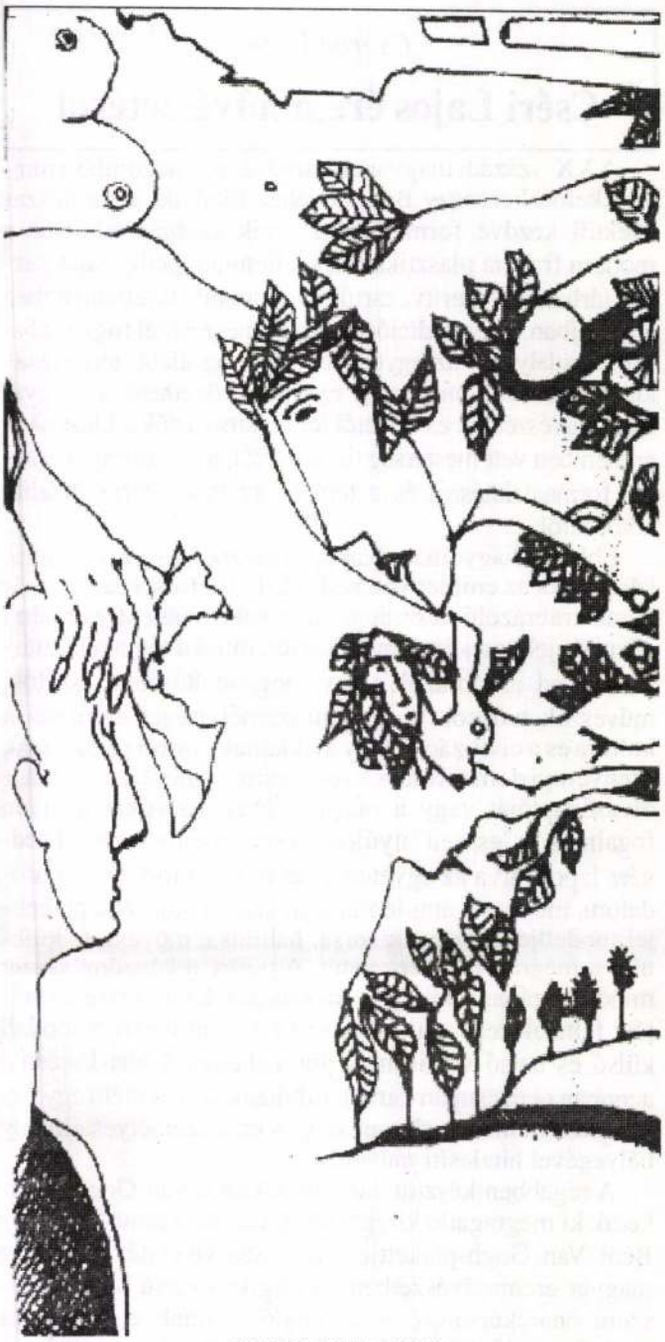

Balló László illusztráció

"Színekben élek, érzek és gondolkodom. Vallom, hogy a festészet is költészet, csak az eszköze más" – olvassuk katalógusában. Fülöp számára elsőként az akvarell a "prózában elmondhatatlan", elemezhetetlen képek teremtő "szerszáma". Más kérdés, hogy vásznain olajjal is képes a vízfestmények könnyed áttetszőségét megközelíteni, sikeresen átmentve a szín- és fényimádatát. Felszabadultságát évtizedek óta ösztönzi a Balaton napi látványa, a tóhoz kötő életforma. Pályakezdettől él a pannon táj igézetében, kritikusai "a Balaton egyik legszínesebb képzeletű akvarellistájaként" tartják számon. Elődei, mesterei, társai számosak a "nagy víz" iránti rajongásban. Egry József a mérték, nem utánzandó, de nem is béklyózó példakép. Serkentő erejéből merített küzdelmeihez,

ON THE MEDAL ART OF LAJOS CSÉRI

The revival of 20th century medal art in Hungary can be associated before all with the name of Béni Ferenczy, who from the twenties onwards, had created a lasting tradition in this artistic genre – a tradition that, as regards form, went back to antiquity, but conceptually it was based on the exuberant inventiveness of Ferenczy's mind. This tradition which by its nature never hindered either the unfolding of individual inspiration or that of progressive aspirations, is until today still traceable in Hungarian medal art and its followers can be recognized by their respect for their trade in the classicel sense of the word, by their sensibility as regards form shaping, and by the strong emotional bond to their themes.

Lajos Cséri's work is rooted in this tradition, and, apart from the characteristics mentioned above, it is distinguished by his subjective emotional affinity paired with a powerful portrayal of character that is reflected both in the choice of theme and in its representation. Likenesses of poets, artists, scholars, personalities of historical importance, the portraits of great names of culture and civilisation line up in a series of palm-sized reliefs, as if were the sculptor to present his reader's diary or a series of essays written in his original tangible language to the public. And as if after having browsed to his heart's content through the pages of an anthology of universal and Hungarian history, literature and art, he chooses those as models for his plaques whose fate, habitus and art had deeply impressed his imagination. Portrait as a genre takes in all branches of fine arts a special sensibility of character for granted, something that enables the artist to reflect on the outer and inner features of the model. But in the case of Lajos Cséri, this reflection goes beyond the mere representation of a character, toward his own interpretation of the model's personality, which attests his works with the seal of heartfelt experience.

From his odler pieces, "Van Gogh" is striking by its captivating expressive power. Ever since Béni Ferenczy's Van Gogh-plaquette, this theme occasionally returns in the rich Hungarian medal art. The translation of the grand self-portraits and whirling landscapes of this ill-fated painter to a language of sculptural arts had traditionally posed to many a thrilling challenge of psychoanalytical abilities plus virtuoso shaping. On the plaque of Lajos Cséri, which was based on the famous "Self-portrait with cut ear", we can observe an overwhelming expression of physical and mental pain. Further pieces of this sequence of portraits are characterized by the same fascination with the tragical mental state of the model, treated and intensified as a kind of physical attribute. This holds in particular for the medal of Baudelaire, based on the photograph by Nadar. The authentic lineaments served only as the essential proof to plastically conceive the ambiguous character of the poet; the enhancement of the bitter line at the corner of the mouth or the too deeply set eyes recreate the atmosphere of Baudelaire's poems.

One of his most succesfully done medals displays the great American writer Hemingway. Beyond the individual character, the artist succeeded virtuosicly in reflecting that particular collective feature, an adolescent expression conserved in a thirst for adventure, that was a common share of Herman Melville, Jack London, Ernest Hemingway and belongs perhaps to every American to some extent, both mentally and physiologically.

In the past few years, Lajos Cséri has been continuing the creation of his medal portraits with an undiminished enthusiasm, disposition and care to show the greates figures of Hungarian history: Saint Stephen, Saint Ladislas, King Matthias Corvinus. The opposing contrast of the medals cast after István Széchenyi and Lajos Kossuth proves that he sometimes works not only on the basis of earlier representations but evokes their literary background as well – these two epoch-creating giants of the reform era and the 1848–1849 war of independence tell about their characters and fates on the plaques with an expression of the meditating conscience and the resolution of deed. The world of music is present through a recently cast medal of Stravinsky, whereas that of science is represented by the portraits of Albert Einsten and Albert Szent-Györgyi. For the fifth centenary of the discovery of America, he modelled the likeness of Christophorus Columbus whose festive tranquility creates a historical atmosphere.

In Lajos Cséri's medal art there are no sudden changes of style. Apparently he can apply his early acquired expressive capacity, his harmonious plastic language based on secure artistic skills and free of distortions, to the solving of an unparalleled variety of problems. To the more thorough observer, however, it will soon become clear that this expressive power can find its abundant ways of manifestation always in harmony with the unrivalled possibilities of composition, the modes of sculptural formation, the balanced or contrasted, quiet or tormented shaping of surfaces, in short, with the very nature of his particular subject or topic. In this methodology, there is no place for the wanton play of forms or the superficial adaptation of quickly changing stylistic trends. On the other hand, no artist can escape the inspiration of the Zeigteist, and in Cséri's work one experiences a steady and linear development of style. Parting from the "modern classicism" of Béni Ferenczy's school, he carries on this noble tradition toward expressivity.

Budapest, 1993

GÉZA CSORBA

Cséri Lajos

CSÉRI LAJOS ÉREMMŰVÉSZETÉRŐL

A XX. századi magyar éremművészet megújulása mindenekelőtt Ferenczy Béni nevéhez fűződik, aki a húszas évektől kezdve, formailag az antik szobrászatból és a modern francia plasztikából, szellemileg pedig saját gazdag tárházából merítve tartós hagyományt teremtett ebben a műfajban. Ez a tradíció, amely természeténél fogva sohasem akadályozta az egyéni invenció, az újabb törekvések kibontakozását, mindmáig nyomon követhető a magyar éremművészetben és követői jól felismerhetők a klasszikus értelemben vett mesterség tiszteletéről, az érzékeny plasztikai formaalakításról és a témáikhoz való szoros érzelmi kötődésről.

Ebben a hagyományban gyökerezik Cséri Lajos munkássága és az említett vonások közül is elsősorban az erős karakterábrázoló készséggel párosult, szubjektív érzelmi affinitás jellemzi éremművészetét, mind a témaválasztásban, mind az ábrázolt tárgy megjelenítésében. Költők, művészek, tudósok, történelmi személyiségek arcmásai, a kultúra és a civilizáció nagy alakjainak portréi sorakoznak föl a tenyérnyi domborművek sorozatában, mintha a szobrász olvasónaplóját, vagy a maga sajátos plasztikai nyelvén fogalmazott „esszéit" nyújtaná a közönségnek, mivel kedvére lapozgatva az egyetemes és magyar történelem, irodalom, művészet antológiájában azokat választja plakettjei modelljéül, akiknek sorsa, habitusa, művészete különösen megragadja képzeletét. A portré a képzőművészet minden ágában mindig is különleges karakterszenzibilitást feltételezett, ami képessé teszi a művészt a modell külső és belső vonásainak ábrázolására. Cséri Lajosnál azonban nem csupán karakterábrázolásról, hanem egyféle karakterértelmezésről van szó, és ez a személyes élmény bélyegével hitelesíti műveit.

A régebben készült darabok közül a Van Gogh emelkedik ki megragadó kifejezőerejével. Ez a téma Ferenczy Béni Van Gogh-plakettje óta vissza-visszatér a gazdag magyar éremművészetben. A tragikus sorsú festő nagyszerű önarcképeinek és örvénylő tájainak a szobrászat nyelvére való lefordítása nem egy művész számára a pszichológiai elemző készség és a bravúros mintázás izgalmas próbáját jelentette. Cséri Lajos plakettjén, amely a híres „Levágott fülű önarckép" nyomán készült, a fizikai és lelki fájdalom expresszív erejű kifejezését figyelhetjük meg.

A modell tipikus lelkiállapotának, mintegy pszichikai attribútumának megragadása és felfokozása jellemzi portrésorozatának többi darabját is, nevezetesen a Baudelaire-ről mintázott érmet, amelynek a Nadar készítette fotó volt a mintája. A fénykép hiteles vonásai azonban csak támpontot nyújtottak a költő bonyolult jellemének plasztikai megfogalmazásához; a száj szögletében húzódó keserű vonás kiemelése, a túl mélyen mintázott szemek a Baudelaire-versek hangulatát idézik.

Legsikerültebb érmeinek egyike a nagy amerikai írót, Hemingwayt ábrázolja. Az egyéni karakteren túl a művész kitűnő érzékkel adja vissza azt a kollektív vonást, azt a kalandvággyal konzervált „kamaszos" kifejezést, amely Melville-nek, Jack Londonnak, Hemingwaynek, s talán egy kissé minden amerikainak mind szellemi, mind fiziológiai értelemben jellemző sajátja.

Az utóbbi években töretlen kedvvel és műgonddal folytatja az éremportrék sorozatát, amelyben helyet kaptak a magyar történelem legnagyobb alakjai: Szent István, Szent László, Mátyás király. A Széchenyi Istvánról és Kossuth Lajosról készült plakettek szembeállítása arról tanúskodik, hogy nemcsak ábrázolások alapján dolgozik, hanem időnként segítségül hívja témáinak irodalmi feldolgozását is; a reformkor és a szabadságharc e két történelemformáló alakja a plaketteken a lelkiismeret töprengésének, illetve a cselekvés elszántságának kifejezésével vall jelleméről és sorsáról. A zene világát az újabban készült Sztravinszkij-érem, a tudományét egyebek között az Einstein és a Szent-Györgyi Albert portré képviseli a sorozatban. Amerika fölfedezésének 500. évfordulója alkalmából megmintázta Kolumbusz Kristóf arcmását, amelynek ünnepélyes nyugalma történelmi atmoszférát teremt.

Cséri Lajos művészetében nincsenek hirtelen stílusváltások, úgy tűnik, hogy a korán megszerzett kifejező eszközt, a biztos mesterségbeli tudásra alapozott, harmonikus, torzításoktól mentes plasztikai nyelvezetet alkalmazni tudja a legkülönfélébb feladatok megoldására. Egy kissé gondosabb megfigyelés alapján azonban nyilvánvalóvá válik, hogy ez a kifejező eszköz nagyon is gazdag skálán szólalhat meg, és a kompozíció kimeríthetetlen lehetőségeivel, a plasztikai megformálás módozataival, a felületek kiegyensúlyozott vagy kontrasztos, nyugodt vagy zaklatott alakításával mindig az adott téma természetével van összhangban. Ebben a módszerben nincs helye az öncélú formajátéknak és a gyorsan változó stílustendenciák felületes adaptálásának. De a korszemlélet hatása alól egyetlen művész sem vonhatja ki magát; Cséri Lajos munkásságában egyenletes stílusfejlődés mutatható ki. Ferenczy Béni iskolájának „modern klasszicizmusából" kiindulva, e nemes hagyományt az expresszivitás irányába viszi tovább.

Budapest, 1993 CSORBA GÉZA

Megjelent baráti segítséggel, CSÉRI LAJOS születésének hatvanötödik évfordulója alkalmából, a P. ATHÉNÉ Kiadói, Nyomdaipari és Kereskedelmi Betéti Társaság gondozásában.

Fordította DR. DARÁNYI SÁNDOR · Fotók: MESTER TIBOR
Szerkesztette és tervezte: BELÁK BÉLA

AQUA NYOMDA, Budapest. Felelős vezető: LŐRINCZI PÁL

Dr. Soós Imre

CSÉRI LAJOS SZOBRÁSZMŰVÉSZ ÉRMEIRŐL

A múlt év novemberében, a Művészetbarátok hagyományos összejöveteleinek egyikén, vetítettképes előadás hangzott el Cséri Lajos érmeiről. A bemutatott mintegy 80 színes diapozitív bepillantást engedett a sokoldalú művész olyan alkotásainak sorozatába, mellyel a hallgatóság korábban csak ritkán találkozhatott. A Cséri-érmek eddigi rejtettségét egyrészt a művész rokonszenves szerénységének, másrészt alkotójuk közéleti elfoglaltságának tulajdoníthatjuk. Életpályájának áttekintése ennek bővebb magyarázatát adja.

Cséri Lajos 1928-ban született Hajdúböszörményben. Gyermekkorát Sárrétudvariban töltötte. (Az itt elsajátított ízes magyar beszédmód mostanáig sem kopott ki nyelvezetéből.) A Képzőművészeti Főiskolán a magyar éremművészet nagy megújítója, Ferenczy Béni növendéke volt, akitől a plasztika egyéb műfajaiba is meghatározó erejű indítást kapott.

1953-ban, a Főiskola elvégzése után a fiatal művész számára a gyors érvényesülés lehetősége nyílt volna meg, ha vállalja a kor mozgalmi szobrainak, a nagy tanítómesterek és a leghívebb tanítványok megmintázását, melyek korlátlan mennyiségű elfogadásával az ajánlattevő kecsegtette. Cséri ehelyett inkább a benne meglevő pedagógiai érzékét kamatoztatta: a Népművelési Intézetben vállal állást és résztvesz az ország képzőművészeti szabadiskoláinak, köztük a hírneves Tokaji Művésztelep megszervezésében, működtetésében. A művészeket segítő, a művészetért végzett odaadó munkáját később a Művelődési Minisztériumban, majd a Művészeti Alapnál folytatja fontos hivatali beosztásban, miközben 1971-72-ben az Egyesült Államokban szobrászatot tanított. A másokért végzett munka során saját művészetét szándékosan szorítja háttérbe, s azok

id. Kapoli Antal

Picasso

kiállítását, közületi megvásárlását etikai okokból mellőzteti. Csak az utóbbi öt évben, nyugdíjba vonulása óta szentelheti teljes erejét, idejét a szobrászatnak, melynek történetébe napjainkra gazdag életművel: érmekkel, kisplasztikákkal írta be a nevét.

Miként az említett vetítettképes előadás, úgy ez az írás is csupán művészetének egyetlen területét, az 1960-tól kezdődő három évtized alatt készült, öntött, bronz érmeket tekinti át. Ezek átmérője átlagosan 10 cm és mennyisége 150 darabra tehető. Közöttük önálló csoportba sorolhatók a hazai és külföldi zeneművészeket megjelenítő érmei. Haydn, Mozart, Beethoven, Bach, Händel portréja mellett Liszt, Bartók és Kodály is szerepel ebben a sorozatában. Modelljeihez, a mesterekhez zenei életművük megismerése útján jutott közelebb, s a művész elmondásából tudjuk, hogy maguknak az érmeknek mintázását is az illető mester muzsikájának hallgatása segítette.

A következő csoportba a népművészet nagy egyéniségeit bemutató érmek sorolhatók. Minden idők legnagyobb pásztorfaragóját, idősebb Kapoli Antalt az itt bemutatott éremoldalon örökítette meg. Az érem hátlapján betyárábrázolás utal a Kossuth-díjas népművész életművére. Ide tartozik a Kisjankó Bori mezőkövesdi hímző-népművész emlékére mintázott érem is, melyet a róla elnevezett díjként ítélnek oda az arra érdemes népművészeknek.

Az írókról mintázott érmeinek sorozatát egyik cikkében Csorba Géza a művész olvasónaplójának nevezte. Ez a sorozat Baudelairetől Kassákig terjed és olyan, számára kedves mesterek szerepelnek benne, mint Petőfi, Madách és Babits.

Az itt bemutatott Einstein-érem műveinek legváltozatosabb csoportjára utal, melyben a történelem, a tudomány, a közélet nagyjairól készült érmei sorakoznak. A relatívitás elméletét megalkotó tudós személyisége különösképpen nagy hatással volt a szobrászra: érmét öt változatban is megmin-

elmúlt években több megszólalását olvastam lapokban, hallottam rádióban, televízióban. Tapasztalhattam, milyen sok kollégája egyetért vele, de kevesen vállalják a nyilvános szereplést. Hogy miért nem fél a visszautasítástól, a körülte zsivajgó posztavantgard reduktívista, nonfiguratív kórus fölényes és sértegető replikáitól ez a valóban szelídlelkű, gyermekien játékos kedélyű férfi?

Mert mögötte az életmű, melyet nem lehet megkérdőjelezni, gúnyolódva lekicsinyelni, tehetségét lefokozni. Ezért megszólalásairól inkább hallgatnak. Amint hallgatnak csupán a posztavantgard irányzatait szolgáló kritikusok és lapok a Gross-kiállításokról, a Gross-eseményekről. Igaz ugyan, hogy az agyonhallgatás eljelentéktelenített, már életükben eltemetett sokakat, de csak a kisebbeket, akiknek életműve, vagy azok nagyobb része, éppen olyan – minden erőfeszítés, erölködés ellenére – érdektelen, jellegtelen marad, mint a posztavantgard nagyhangú követőinek lármás szenzációként tálalt kiállításai, polgárpukkasztónak szánt happeningjei.

Milyen hát a fekete-fehér s a többségben már színes lapokon ábrázolt Gross-világegyetem? – Akik írtak róla négy évtized alatt, s kétszer is (1955-ben, 1967-ben) kitüntették Munkácsy- és egyéb díjakkal, ilyen jelzőkkel dekorálták: mesevilág, játékország, álombirodalom, a szépség és az öldöklő agresszivitást, az erőszakot nem ismerő békesség szigete. Vagyis valóságos világunkban nem létező, a reális életünk fölött lebegő távoli tartomány.

De hiszen Földünk tájainak szépsége, a nap- és évszakok váltakozása, a Föld növény- és állatvilága nem csoda, nem szépséges-e szinte minden fajában, minden egyedében? Legfőként a sokmillió – növényi és állati – élőlény fölött maga az EMBER nem hordozója, lehetséges hordozója-e a Gross-világ embereire mindig jellemző jóságnak, szeretetnek, szolidaritásnak, őszinteségnek, békességnek, tudás- és szépségvágynak, barátságnak, öniróniának és groteszknek, a munkálkodó, teremtő-alkotó tehetségnek is? Nem a ma élő öt és fél milliárd mindegyike, természetesen, mégis olyan sok embernek sajátjai ezek, hogy biztosan állítható: a megszületők emberpalánták többsége lehetne a mindannyiunk által vágyott Gross-világ polgára – ha olyan létkörülmények között élhetne!

Mindennek meglátásához, még inkább ábrázolásához azonban tehetség, virtuóz szakmai, rajzi tudás, komponáló képesség, fantázia és bátorság, a lélek és jellem, a személyiség nagysága kívántatik. Ezért ünnep sokaknak minden Gross-esemény, légyen az kiállítás vagy újabb album megjelenése, mert egymást fenyegető, gyilkoló s önpusztító korunkban egyre többen szeretnénk élni a Tordai műterem, a Művésztelep, az Öröm ünnepe, a Beszélgetések a barátságról, az Emlékek kertje, a Művészek kertje, a Kondor Béla emléklap, Kék álmok városa, a Nyári délután, a Madarak kertje, a Firenzei nyár tájain, városaiban. Hiszen olyan sokunkban ez a legerősebb vágy, készségünk és érettségünk is elégséges lenne - ha Gross béke-világegyetemének az öt kontinensen való kihirdetése, legfőként annak valóra váltása, nem lenne milliószor nehezebb, már-már reménytelennek látszó, régi vágya az emberiségnek, mint az erre szóló álmaink varázslatos megjelenítése.

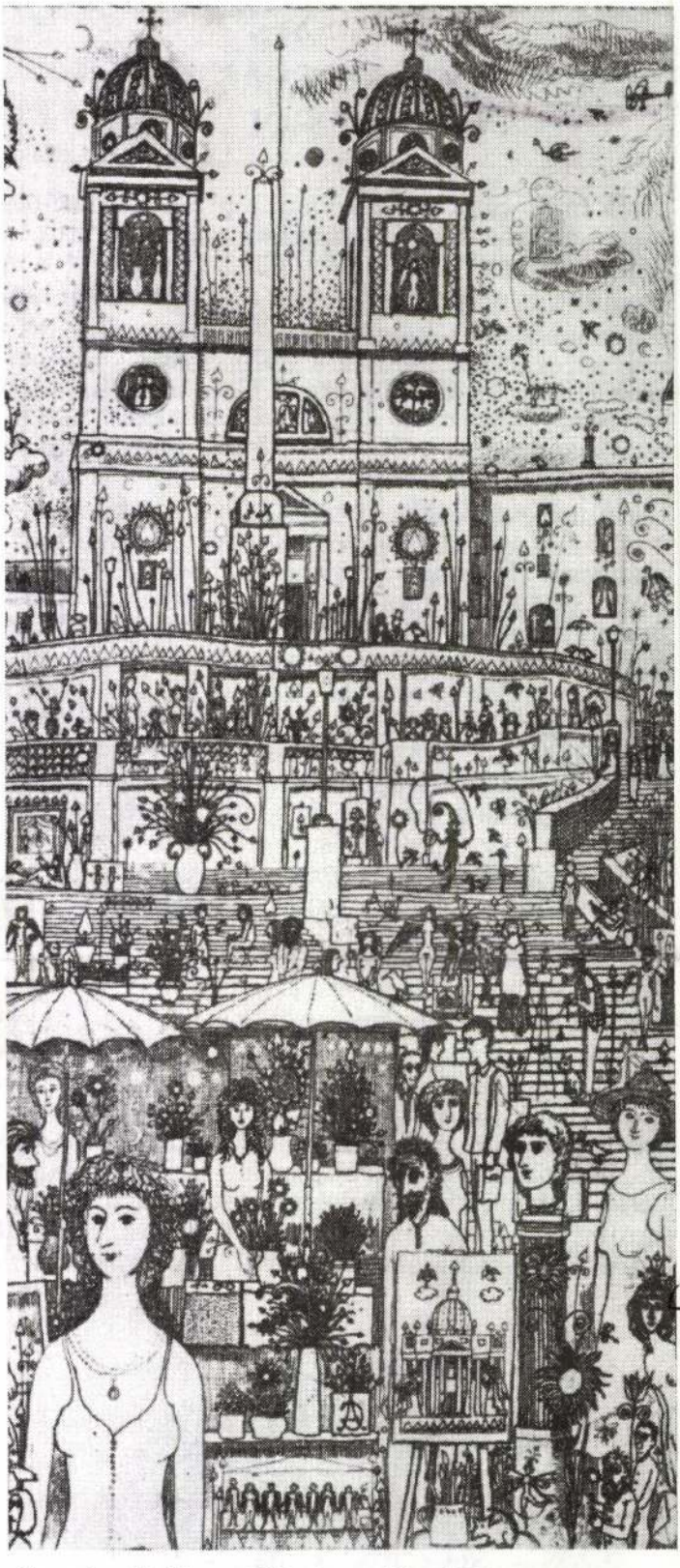

Gross Arnold rézkarca, 1971: Spanyol lépcső Rómában, részlet

Számunkra külön öröm, hogy lapunkban úgy mondhattuk el mindezt a kortársi magyar művészet legsajátabb mesteréről, mint a Művészetbarátok Egyesületének tagjáról. Akinek tehetség-és léleknagyságában ez a kis gesztus is olyan magától értetődően természetes, amilyen minden egyes műve és azok maradandó együttese

Gergely Mihály

tázta. Ugyanebbe a csoportba sorolhatjuk a művész barbár szépségű Szent Istvánját, a Zrínyi, Rákóczi, Wallenberg és Albert Schweitzer portréját. A neves bűvész, Rodolfo mellett az első amerikai szent, Elisabeth Seten is helyet kapott érmeinek képzeletbeli galériájában.

Ferenczy Béni a harmincas években iskolát teremtett tíz darabból álló művészérem-sorozatával. Azóta szobrászaink egész raja örökítette meg érmeken a festészet, szobrászat nagy alakjainek arcvonásait. Cséri Lajos ugyancsak kivette részét a "személyi kultusznak" ebből a nemes szándékú, s a jó ízlés határain belül maradó, színvonalas változatából. A magyar művészek közül többek között Egry József, Kmetty János, Tóth Menyhért, Nagy István, Nagy Balogh János, Vilt Tibor, Zilahy György arcvonásai szerepelnek érmein. Mellettük az egyetemes művészet olyan nagyjairól is éremmel emlékezett meg, mint Rembrandt, Dürer, Cézanne, Gauguin, Salvadore Dali, Moholy Nagy László. Az itt bemutatott Picasso-éremhez személyes élmény: egy nagyszabású kiállítás adta az indítékot. A nagy spanyolt Cséri egy korai arcképe alapján mintázta meg. Plasztikája "sugározza a mester stílusát"- ahogy egykor Genthon István a művészérmék követelményeként megkívánta.

Művészünk érmeivel rendszeres résztvevője a Ravennában megrendezett Dante-biennáléknak. Az éremművészek nemzetközi szervezete, a FIDEM-nek 1970 óta tagjaként művei számos hazai és külföldi kiállításon sikerrel szerepeltek. Mégis a legszélesebb körű elismerés 1964-ben mintázott, kétoldalas Van Gogh-érmét kísérte.

Az elhunyt, neves belga művészettörténész, Marc Edo Tralbaut 1967-ben írt "Van Gogh az éremművészetben" c. tanulmányában két oldalon át foglalkozik ezzel az alkotással, kiemelve az érem Van Gogh-portrés előlapjának plasztikai értékeit. Az érem hátlapjáról sem marad adós véleményével a belga tudós. Szerinte az ott megjelenített "Csillagos ég" című olajfestményből a magyar művész kis remekművet alkotott. Cséri Lajos Van Gogh-érmének egy példánya a Tralbaut-hagyatékkal együtt az amszterdami Van Gogh Múzeum tulajdonába került. Egy másik példányát a hollandiai Nuenen városka Van Gogh Dokumentációs Központja őrzi.

Einstein

Harminc év éremtermését áttekintve Cséri Lajos műveiről összefoglalásképpen elmondhatjuk, hogy ezeken megvalósította a portré alapvető feladatát: az ábrázolt személyiség művészi bemutatását. A megalkozásban a modell iránt érzett affinitás, szellemi rokonság érzése vezette. A megjelenített modell szellemiségét alkotásainak megismerése (olvasás, zenehallgatás, tárlat-megtekintés) útján közelítette meg. Ismertetett gazdag éremtermésében az egyetemes irodalom, művészet valóságos antológiáját teremtette meg, mindezt közérthető, világos stílusban, mintázásbeli vénájának éremről-éremre érzékelhető, változatos megnyilvánulásaival.

Cséri Lajos az elmúlt 40 esztendőt, az alkotók többsége számára nem éppen rózsával behintett korszakot, pártonkívüliként élte át. Azt is elismeréssel mindhatjuk el róla, hogy a rendszerváltozáskor neki nem kellett radíroznia sem életrajzán, sem műveinek jegyzékén. Művészetével, a fentiekben felvillantott érmeivel négy évtizede nyújt esztétikai élményt a szemlélőnek, velük szebbé, jobbá, gazdagabbá teszi életünket.

Van Gogh érem előlapja

Van Gogh érem hátlapja

Kristó Nagy István:

Emlékek a műgyűjtésről

Szó sincs valami tőkét akkumuláló, vagy múzeumot alapító nagyarányú vásárlásról, inkább csak azt veszem meg, immár több mint negyven éve, amihez olcsón hozzájutok. A szüleim révén nem sok képpel kezdhettem. Tornyainak ugyan egyik legkorábbi, nagy festménye mindig is a mi tulajdonunkban volt: a szépapámat ábrázolja. De gyerekkoromban olyannyira nem becsültük meg, (mert nem is igen oltották belénk a megbecsülést), hogy erre a képre egy tönkrement esernyődrótjából készített nyillal – célbalőttünk. Ma is meglátszik rajta. Egy másik Tornyait, amely szintén Anyám családjából került hozzánk, Apám elcserélte két Neográdi képre. Boldogan állított be a két giccsel: egy "jónevű" festőtől származó, két képet kapott a még senki által nem méltányolt vásárhelyi festő művéért...

A két Neográdit évtizedekkel később aztán én adtam el.

De hogy Koszta József kicsoda, azt apám is tudta, amikor Szentesen éltünk. A mester akkor már beérkezett, híres festőnek számított, A "jobb családoknak" illett is venni tőle. Apám is szólt neki, hogy vásárolna a műveiből. – Majd szólok, gyógyszerész úr, ha lesz eladó képem. – Mert nem egykönnyen vált meg attól, amit festett. Egyszer azonban mégis bakocogott a patikába s így szólt: - Most eladnék egy képet, gyógyszerész úr! - És mennyi lenne, Művész úr? - kérdezte Apám. - Ötszáz pöngő. - Ez bizony a huszas évek közepén nagy pénz volt, úgyhogy apám száján önkéntelenül kiszaladt: - Nem lesz az egy kicsit sok, Művész Úr? - Az öreg Koszta megfordult, kisietett a patikából és sose adott el az apámnak festményeiből, pedig már látatlanban megadta volna a kért összeget. Most egy ilyen Koszta kép 250-400 ezer forint. Nekem máig sincsen.

Van viszont Gulácsym: 1948-ban aukción (tehát vagy kétszáz műgyűjtő elől) vettem meg 180 forintért, kikiáltási áron. Akkor még nem nagyon kellett Gulácsy. Egy-két évvel később még Egryt vettem háromszázért, Farkas Istvánt százért és így tovább. Gyakorlatilag napi egy csomag, jobbfajta cigaretta árát költöttem s költöm ma is képekre. Tíz éve még 1200 forintért vettem ugyancsak aukción, (tehát nem kézalatt, az eladót becsapva) Mattis Teutsch-ot, 4000-ért Mattyasovszky Zyolnayt. Egyik festőt sem fedezték föl még igazán, de a hozzáértők már sokkal többre becsülik a képeiket, mint pár évvel ezelőtt is.

KŐHEGYI GYULA KÖSZÖNTÉSE

Néhány hónappal 60. születésnapját követően, gyűjteményes kiállításán-a Pataky Művelődési Házban-a megnyitóra érkezett népes hallgatóság jelenlétében méltathattam munkásságát.

A kirakatrendező iskola elvégzése után a Képzőművészeti Főiskolán sokszorosított grafika szakon folytatta tanulmányait. Mesterei Barcsay Jenő, Ék Sándor, Hincz Gyula és Kmetty János voltak, akik közül ez utóbbit tartja legjelentősebbnek. Tőle a mesterség mellett a művészi munka szeretét is megtanulta.

Munkái 1962 óta láthatók országos tárlatokon. Első önálló kiállítása 1964-ben a Fiatal Művészek Klubjában volt. A most bemutatott 90 alkotás a 30 éves művészpályát reprezentálja. Nemzetközi ex libris kiállításokon szereplő kisgrafikáiból - mintegy kiegészítésképpen - a szomszédos könyvtárban láthattak válogatást az érdeklődők.

Mesterségbeli sokoldalúságát is bizonyítja, hogy rézkarc, linómetszet, fametszet, pasztell, akvarell, tollrajz egyaránt szerepel a tárlaton. A három terem egyikét szociográfiai grafikái töltik meg.

Mártély és Mindszent, ahova rendszeresen visszatér. Évente hónapokat tölt a délalföld vonzásában. A táj jellegzetes motívumait, a hajdani alföldi élet emlékeit örökíti meg. Szétomló

Kőhegyi Gyula linója: Fejfák

vályogházak, apró ablakú tanyák, kidőlőfélben álldogáló gémeskutak és útmenti keresztek, használhatatlanná vált szekerek, korhadó kerítések láthatók lapjain.

A faranciaországi Vence nemzetközi művésztelepen készült – illetve élményei alapján született – képein megelevenedik a mediterrán táj. Röppenő madarak St.Paul fölött, ősi templomkapuk, lapos háztetők. Ebbe a sorozatba tartozik az a néhány kép is – dicsévre a rendezők figyelmességét – mellyel érzékeltetik, hogy művészetében a részletes képi megfogalmazástól miképpen halad az absztrakció, a jelképes ábrázolás felé.

Lapjain gyakran fák, házak, tornyok árnyképei tükröződnek vissza tengerben, tóban, alkalmi vízgyűjtőkben. Alkotásainak többsége az elmúlásra, a pusztulásra figyelmeztet. Az Elhullt varjú, A madárijesztő, és a Rekviem figyelmeztet az emberiség felelősségére: megőrizzük-é környezetünket az élet alkalmasságára, vagy csak önpusztulásunkba rohanni leszünk képesek.

Kőhegyi Gyula grafikusművész munkái alaposan átgondolt, aprólékosan szerkesztett, nem véletlenszerű alkotások. A közismerten - túlzottan is- szerény művészember mives gondossággal írja be nevét a magyar képzőművészet történetébe.

Geröly Tibor

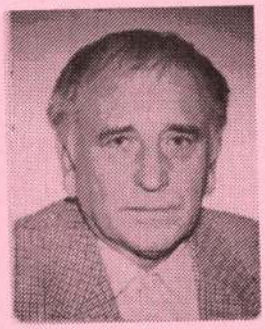

Elnökségi tag

Baranyi Ferenc 1937. január 24-én született Pilisen. Az ELTE olasz-magyar szakán 1962-ben szerzett diplomát. 1972-ig újságíróként dolgozott különböző lapoknál, majd 1976-tól nyugdíjazásáig a Magyar Televízió munkatársaként a zenei ismeretterjesztés volt a feladata. Nevéhez fűződik az Ezredvég c. folyóirat és a Palócföld című irodalmi orgánum megjelenése. Huszonhárom verseskötete látott eddig napvilágot. Rendszeresen fordít olasz és francia verseket, regényeket, valamint operalibrettókat. A SZOT-díjnak, a József Attila díjnak, a Passo D'Uomo díjnak, a Szakszervezeti Művészeti-Kultúrális díjnak, a Forintos díjnak és a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje kitüntetésnek a birtokosa.

Cséri Lajos A most hetven éves szobrászművész Hajdúböszörményben született, de gyermekkorát Sárrétudvariban töltötte. A Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Béni és Pátzay Pál volt a mestere. 1953 óta minden jelentősebb hazai és külföldi éremkiállítás résztvevője. 1959-től nyugdíjazásáig különböző tisztségeket látott el a Népművelési Intézetben, a Művészeti Alapnál és a Kulturális Minisztériumban. Segítő, támogató munkálkodására sokan jó szívvel emlékeznek. Munkásságát külföldön szinte jobban ismerik, mint idehaza. Dürer érmét Nürnbergben, Van Gogh plakettjét Amszterdamban őrzi a múzeum. Amerikában és Japánban a legjelentősebb magángyűjtők kincsként emlegetik munkáit. Egy esztendeig New York állam Cortlandi egyetemének művészeti tanszékén portré, érem és kisplasztika készítését tanította. A költő Nagy Imre portrészobrát 1956-ban megmintázta. A műtermének szolgáló szuterén több lövést kapott, a fa és üvegszilánkok megsemmisítették munkáit. Évekig foglalkoztatta az újrakezdés, s idén fölállították Sárrétudvariban a költő 5/4-es reprezentatív portrészobrát. Tavaly Hajdúszoboszlón Szép Ernő szobrának leleplezésére került sor. A napokban készült el Kossuth szobrával, március 15-én avatják Sárrétudvariban.

Elnökségi tag

Fenyves Mária Annunciáta Kaposvár, 1932. – Budapest, 1119 – Közel 30 évig könyvtárvezetőként dolgozott. Tanárának dr. M. Kiss Pált, mesterének Róna Emyt tartja. Grafikáinak témája a virág, a természet. Nemcsak kiállító, hanem évtizedek óta kiállításokat szervező, irodalmi és zenei műsorok szerkesztője is. 35 önálló kiállítása volt. Írásai, versei – több mint háromszáz – folyóiratokban, újságokban, évkönyvekben láttak napvilágot. Irodalmi munkásságát 1992-ben Krúdy-emlékéremmel ismerték el, s abban az esztendőben jelentettük meg Emlékek közt járva című verseskötetét, 30 grafikájával.

Titkár

Dr. Kollmann J. György Budapest, 1949. július 13. – Budapest 1029 – Jogász, néprajzi, népművészeti tárgyakat és exlibriseket gyűjt. A Németh Kálmán Emlékbizottság vezetője, évek óta az egyesület elnökségének tagja, titkára.

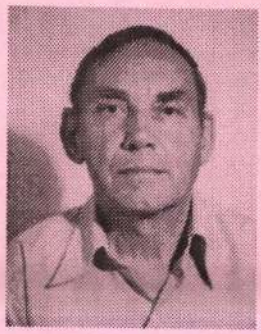

Titkár

Tárkányi Imre Budapest, 1932. február 24. – Budapest 1021 – A Blobus Nyomda üzemi lapját szerkesztette. 1990-től 1993 végéig az Amatőr Költők és Írók Szövetségének titkára és a Kristály című lap szerkesztője. 1992-től a Kláris című kulturális folyóirat irodalmi szerkesztője. Szakcikkei, színházi és filmtémájú írásai a Magyar Grafika, az Új Színházi Élet, a Mozgó Képet és az Őszidő című folyóiratokban jelentek meg. Versei, prózai írásai több antológiában olvashatók. Önálló kötetei: Késői szüret (versek), Rivaldafény és vetítővászon (írások színházról, filmről), Szeretni nehéz (novellák).

Titkár

Dr. Nagy Károly 1937. április 18-án született Szikszón. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán szerzett diplomát, majd nyugállományba helyezéséig jogi területen dolgozott. 1981-től a Borsod-Abauj-Zemplén megye Budapesti Baráti Körének titkára. Elnöke az 1994. őszén megalakult Magyar Nemzeti Múzeum Baráti Körének, s a Nagykörút és Nagyvilág Kör vezetőségének is tagja. A Pro Urbe Miskolc kitüntetés és a Kozma Sándor díj birtokosa.

Béres Ferenc pályaképe

Másfél esztendeje, hogy váratlanul eltávozott közülünk Béres Ferenc. Ha a háború utáni évtizedek kulturális életét vizsgálja majd a magyar művelődéstörténet egy kései kutatója, Béres Ferenc nevével lépten-nyomon találkozik. Mert Béres Ferenc otthagyta a névjegyét a zeneművészetben, a képzőművészetben, még az irodalomban is. Szól hozzá költemény, méltatták előadóművészi erényeit, népművelői megszállottságát, a már-már elfeledett magyar dalkincs fáradhatatlan újrafelfedezőjét. Béres Ferenc meghatározó személyisége volt – hadd mondjam így – a magyar értelmiségi létnek.

1946 március 4-én a Nemzeti Színház ma már nem létező színpadán egy legendás együttes, a Muharay Elemér vezette Népi Ének, Tánc és Játékegyüttes tartotta bemutatóját. Ennek a – közismertebb nevén Muharay-együttesnek – volt tagja Béres Ferenc. Játszott balladajátékban, furulyázott tánc alá és persze énekelt is az akkor divatos népdal-közrepertoárból. Béres Ferenc a Muharay-együttes premierjének napját, 1946. március 4-ét jelölte meg művészi pályafutása kezdeteként.

Kerek 50 esztendővel később, 1996-ban ugyanezen a napon, március 4-én a Zeneakadémia nagytermében rendezte meg daletstjét, a visszatekintést az énekművészi pálya 50 esztendejére, Magyar évszázadok címmel.

Életútja 20. századbeli értelmiségi sikertörténet. Állíthatom ezt már csak azért is, mert a napi politikától elszenvedett csapásokat még életében történelemmé szelidítette a sűrűn változó korszellem.

A gagybátori, hatgyermekes földműves-géplakatos Béres János harmadik gyermekeként született, a szülőfalu elemi iskolája után a sárospataki református főgimnáziumban folytatta tanulmányait. Aztán Miskolcon az Állami Fa- és Fémipari szakiskolában tanult tovább, hogy két beszterci gimnáziumi év után egyetemi hallgatóként visszatérjen Sárospatakra – érettségizni. 1949-ben néprajzos és újkori művészettörténészként kapott diplomát az akkor még Pázmány Péter nevét viselő Tudományegyetemen.

Közben szülőfalujában, Gagybátorban irányította a földosztó bizottság munkáját. A Nemzeti Parasztpárt Abaúj-Torna megyei titkára volt, dolgozott a Parasztpárt kulturális osztályán, Muharay Elemér helyetteseként. A vele végzett közös munkától már csak egy lépés volt a művészi pályára állás.

Művészi induláshoz a döntő segítséget az akkor vallás- és közoktatási miniszter, Keresztúry Dezsőtől és zongoraművész feleségétől kapta. Ők figyeltek fel Feri furulyázására és dalolására, Ők mutatták be Kodály Zoltánnak, egyengették útját abban is, hogy rendszeres szereplője lehetett a Magyar Rádió műsorainak.

Béres Ferenc festő vagy szobrász szeretett volna lenni, de a muzsika varázsa élt benne legerősebben. Ebből kapta a legtöbbet. Olyan helyen született, ahol a szülőfalu és a táj zárt etnikai egységet képez ma is. A paraszti kultúra és annak hagyományai voltak elsődleges élményei, édesapja, édesanyja is híres dalos volt.

Fodor Lajos zenekritikus írta az Esti Hírlapban: "Ha Béres Ferencet hallgatom, olyan érzésem támad, mintha egy parasztlegény énekelne, de amit tesz és ahogyan teszi, azt európai énekkultúrával cselekszi".

A Honvéd Együttes szólistájaként, az együttesi munka adta meg számára a lehetőséget, amelynek a művészi pályán alapvető fontossága volt. Kitűnő főiskolai tanároktól kapott zeneelméleti oktatást, hangképzésben, korrepetálásban részesült. A Honvéd Együttesbeli évek alatt lett európai énekkultúrával felvértezett előadóművész.

Talán másfél évtizede lehet annak, hogy egy zeneakadémiai koncertjét követően Rab Zsuzsa az Élet és Irodalom-ban ezeket írta:

"Mi a titka hallatlan népszerűségének? Több titka van. Ha kicsit átformálom Gorkij emlékezetes mondását Szergej Jeszenyinről, akkor így fogalmaznék: Béres Ferenc nem is ember, hanem hangszer, amelyet azért formált a természet, hogy a magyar dalkincset visszazengje. Másik titka a szeretet, a minden rendű emberi sors átélése. Ettől forrósodik fel a levegő mindenütt, ahova éneke viszi: a falusi kocsma, a Zeneakadémia, a magtárból átalakított kultúrterem és a sok kicsi, fehérre meszelt falusi templom."

Már említettem Keresztúry Dezsőt, aki felfedezte Béres Ferit. Nem csak felfedezte, nem csak támogatta fejlődésében, hanem nyomon követte művészi pályáját. Legjobb ismerője és méltatója is volt a félévszázados pályának.

"Nem tudom, mit becsüljek jobban benne, a nekem is oly kedves dalvilág fáradhatatlan művelőjét, gazdagítóját, ébrentartóját, a ritka türelmű, a jó célok érdekében egyszerű és hiteles művészt, a példás családapát, az elnyűhetetlen szervezetű és hitű igehirdetőt, vagy a talpraesett rögtönzőt, a szívós szervezőt, a mestersége minden furfangját ismerő s felhasználni tudó bátor játékmestert. Béres Ferenc nem vezér, de a maga világában a hűség, a derekas munka, a szép emberi együttlét hőse."

A Honvéd Együttes mellett az Országos Filmharmónia volt Béres Ferenc pályájának legjelentősebb intézménye. A Filmharmónia szólistájaként hol önállóan, hol Török Erzsi és Jancsó Adrienne társaságában sok száz, sok ezer hangversenyen hagyott maradandó élményt sokszázezer hallgatója lelkében!

Előadóművészi jelentőségét Sütő András egy Ferinek írott levelében így fogalmazta meg: "Béres Ferenc hangja csodát művelt. Akár egy énekes hattyú láttán, az emberek felkapták a fejüket és azt mondták: hallgatjuk idelent, ám a felettünk szárnyaló dallam belőlünk szakadt ki s az idők mélyéből. Egy nemzetet nyelvénél hívebben csak dallamvilága fejezhet ki. Anyanyelv és zenei anyanyelv páros szárnyunk a megmaradásban. Ahol elsatnyul, sárbatipródik, félre kell bizony húzni a harangokat. Téged hallgatva, Ferenc, önmagunkat hallgatjuk."

Lengyelfi Miklós

Cséri Lajos emlékplakettje

Béres Ferencre emlékezünk

Az 1996 nyarán váratlanul elhunyt énekművészre emlékeztünk 1997. november 29-én, a Gutenberg Művelődési Házban. Tavaly, születésének 75. évfordulóján határoztuk el, hogy 1997. december 3-án és azt követően minden születési évfordulón Emlékplakettet adunk annak, aki a magyar népzene ápolásában eredményesen munkálkodik. A 10 centiméter átmérőjű plakettet, amely Béres Ferencet ábrázolja, Cséri Lajos tervezte. A Baranyi Ferenc vezetésével működő emlékbizottság hét személy elismerésére kapott javaslatot. Közülük az énekművész özvegyét, **Erzsébet asszonyt, Czine Mihály irodalomtörténészt és Hegedűs Valér zongoraművészt** ajánlották a plakett odaítélésére, melyet az Egyesület Elnöksége egyhangúlag elfogadott. Az ünnepség keretében a plaketteket a főtitkár és Cséri Lajos adta át.-

A Gutenberg Művelődési Otthon színháztermét zsúfolásig megtöltötte a közönség. A jól szerkesztett műsor Baranyi Ferencet dicséri. Hortobágyi Judit könnyed műsorvezetése, Barabás Sándor dalénekes, Borsodi Oláh Gyula nótaénekes, Csáki András gitárművész, Gaál Gabriella nótaénekes, Herencsár Viktória cimbalomművész, Kiss Gy. László klarinétművész, Lukács Mónika énekművész, Lipcsey Edit énekművész, Póka Eszter operaénekes és Sellei Zoltán előadóművész közönségsikert aratott.

Béres Ferencre Lengyelfi Miklós, a Magyar Televízió Erkel Ferenc díjas szerkesztője emlékezett. A műsor szünetében tombolán Körtvélyessy Magda, Kristófi János, Nánási Tóth Lajos és Szelecky József egy-egy képe talált gazdára.

A rendezvény szervezésében végzett munkájáért – B. Altai Ilonának, Bajári Mihálynénak, Bársonyi Hildának, Bíró Endrének, D'André Etelkának, Heil Editnek, dr. Nagy Károlynak, Szávay Erzsikének és Tiszai Gizikének ezúton is köszönetet mondunk. A rendezvény költségeihez a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága és a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány is hozzájárult.

* * *

A krasznokvajdai általános iskola – mely néhány kilométerre van Béres Ferenc szülőfalujától, Gagybátortól – fölveszi az énekművész nevét. Szívesen fogadnak a művész életével, szereplésével kapcsolatos fotót, festményt vagy bármilyen dokumentációt.

G. T.

Cséri Lajos köszöntése

A Művészet és Barátai 1994. március-áprilisi számában dr. Soós Imre írt Cséri Lajos érmeiről. Cikkének befejező részéből idézek: "Cséri Lajos az elmúlt negyven esztendőt az alkotók többsége számára nem éppen rózsával behintett korszakot, pártonkívüliként élte át. Azt is elismeréssel mondhatjuk el róla, hogy a rendszerváltozáskor neki nem kellett radíroznia sem életrajzán, sem műveinek jegyzékén."

A most hetven éves szobrászművész Hajdúböszörményben született, de gyermekkorát Sárrétudvariban töltötte. A Képzőművészeti Főiskolán Fernczy Béni és Pátzay Pál volt a mestere. 1953 óta minden jelentősebb hazai és külföldi éremkiállítás résztvevője. 1959-től nyugdíjazásáig különböző tisztségeket látott el a Népművelési Intézetben, a Művészeti Alapnál és a Kulturális Minisztériumban. Segítő, támogató munkálkodására sokan jó szívvel emlékeznek. Műteremlakásában – három évtizedes barátságunkra emlékezve – soroljuk a neveket. Egy-egy személynél megállunk. Kissé kesernyésen említi; meg sem ismer, elfordítja a fejét. Ismerős jelenség. Ezek az esetek nem Cséri Lajost, hanem az időközben "naggyá nőtt művészt" minősítik.

Munkásságát külföldön szinte jobban ismerik, mint idehaza. Dürer értmét Nürnbergben, Van Gogh plakettjét Amszterdamban őrzi a múzeum. Amerikában és Japánban a legjelentősebb magángyűjtők kincsként emlegetik munkáit. Egy esztendeig New York állam Cortlandi egyetemének művészeti tanszékén portré, érem is kisplasztika készítést tanította.

A költő Nagy Imre portrészobrát 1956-ban megmintázta. A műtermének szolgáló szuterén több lövést kapott, a fa és üvegszilánkok megsemmisítették munkáját. Évekig foglalkoztatta az újrakezdés, s idén föláállították Sárrétudvariban a költő 5/4-es reprezentatív portrészobrát. Tavaly Hajdúszoboszlón Szép Ernő szobrának leleplezésére került sor.

A napokban készült el Kossuth szobrával, március 15-én avatják Sárrétudvariban. Idézem a zsűri jegyzőkönyvét: "A művész egyéni hangvételű Kossuth-ábrázolásra törekedett, így a szokványos megfogalmazásoktól eltér. Fiatalos, rácsodálkozó, de határozott karakterű, ahogy az államférfit elénk állítja. Monumentális hatású, nincs túltagolva, nem alkalmazott erőteljes negatív formákat, de a szükséges részletek így is jellemzőek és árnyaltak.

Cséri Lajos több esztendeje elnökségünk tagja. Ő tervezte a Nemzetközi Kispályás labdarúgótorna Poszter Kupa plakettjét, s most a Béres Ferenc emlékplakettjét is. Súlyos szívműtétje után ereje teljében alkot. Kívánjuk, hogy még hosszú évekig így legyen!

Geröly Tibor

HÍREK

M. Szűcs Ilona **Védett értékek a Józsefvárosban** címmel jelentette meg tanulmányát a főváros VIII. kerületének felbecsülhetetlen értékeiről.

Bak Péter Róbert festményeit a Corvin Művelődési Házban novemberben láthatták az érdeklődők.

Molnár József 75. születésnapjára a Nagyrédei Önkormányzat 50 oldalas, színes katalógust jelentetett hmeg, mely azt a 39 festményt reprodukálja, melyet a festő szülőfalujának adományozott.

Tavaszy Noémi kiállítását február 15-ig (munkanapokon 8-16 óráig) az EGIS Gyógyszergyár RT. Kereskedelmi Igazgatóságán (VIII. Kerepesi út 19.) tekinthetik meg az érdeklődők.

Takár Emőke képeit december 31-ig láthatjuk a New Tiffany Stile galériában (Budagyöngye Üzletközpont, II. Szilágyi Erzsébet fasor 121.)

A Gáborjáni Alkotótábor résztvevőiről katalógus jelent meg a helyi önkormányzat támogatásával.

Gombos Ferenc fotókiállítása a Pátyi Közösségi Házban december 20-án nyílt meg, melyet január 12-ig tekinthetnek meg az érdeklődők.

Losonci Lilla tárlatsorozata-Gyűjtemények kiállítása nyílt Ráckevén, a Savoyai kastélyban 1997. augusztus elején. Augusztus 17-től november végéig tekintették meg a nézők millecentenáriumi anyagát Árpád-kori templomokról a budapesti Magyar Szentek templomában. Decemberben önálló anyagát mutatta be a Bank Center Galériában. Új képekkel készül 1998-ra: Ópusztaszeren és a kőszegi Jurisics várban nyílik önálló tárlata.

Karácsony a festészetben címmel rendezett kiállítást a Művészetbarátok Galériájában január 2-ig tekinthetik meg az érdeklődők. Kiállítók: Deák István, Dézsi Éva, D. Kovács Júlia, Erdélyi Ilona, Fekete Mária, Fenyves Mária Annunziáta, Ferencz Márta, Gomola György, Irányi Miklósné, Juhász Erika, Kaisler Gitta (Dunaújváros), Kaszner Margit, Kálmánfi János, Körtvélyessi Magda, László Lilla (Gödöllő), Lőrincz Zsuzsa, Simonné Hajós Ágnes (Győr), Szalkári Rózsa, Szemenyei Klára, Tábori Zsuzsánna, Urbán L. Valéria.

Tóth Sándor festményeit a Berettyóújfalui Művelődési Központban december 24-ig láthatták az érdeklődők. A tárlatot dr. Matolcsi Lajos címzetes főiskolai docens nyitotta meg.

Nőt Béla kiállítását Pécsett a Pollak Mihály Építőipari Szakközépiskola kollégiumában Gergely János főiskolai tanár nyitotta meg, melyet december 19-ig lehetett beküldeni.

Szemenyei Klára Tabáni életképek című festménye díjazásban részesült a november 20-december 9-e között rendezett Ferencvárosi Képzőművészek Pincetárlatán.

Lukács Mária Székesfehérváron élő tagtársunk festményei január 14-ig tekinthetik meg az érdeklődők az El Kalászi Galériában (VII. Dereglye u. 1.)

Bíró András válogatott versei 1982-95, Hit és bizalom címmel láttak napvilágot. A szépség ünnepe című kötetének most jelent meg harmadik kiadása.

Visi István festményeinek tárlatát a cseprégi Művelődési Házban január 20-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

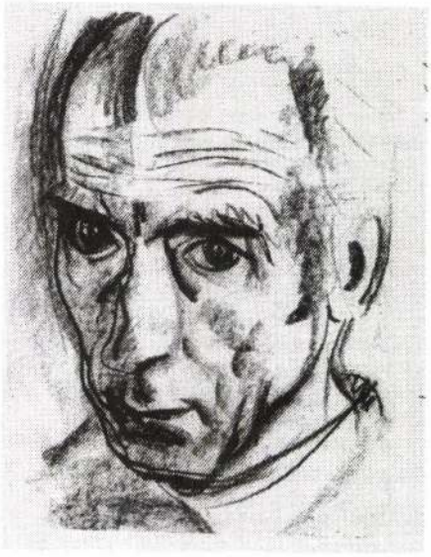

Molnár József: Önarckép, 1977. A 75 éves tagtársunk születésnapjára most megjelent albumból.

Közép-kelet Európai képeslap 1997 címmel Kaposváron rendezett kiállításon Szemenyei Klára öt grafikájával és négy képeslapjával szerepelt.

Cs. Pataj Mihály jubileumi kiállítását december 12-én nyitották meg a szegedi képtárban (Horváth Mihály u. 5.), melyet január 18-ig tekinthetnek meg az érdeklődők.

Péterfia Gyula kiállítása a Kispesti Kaszinóban január 23-án nyílik és február 7-ig tekinthető meg.

Civil és katonaművészek randevúznak január 22-én csütörtökön 16 órakor a Magyar Honvédség Művelődési Házában (Stefánia út 34.) a IV. Béke Barátság Nemzetközi Művésztábor megnyitása alkalmából. Az Adrianus kamarazenekar koncertje után képzőművészeti kiállítás nyílik.

Rákócziújfaluban 1998-ban készül el az **ökumenikus templom**, melynek "berendezéséhez" örömmel fogadnánk alkotásokat.

Pongrácz Zoltán kiállítását és szerzői délutánját a közelmúltban **Lajtainé Dudás Margit** két verses kötetének bemutatását decemberben szervezték meg a XVIII. kerületi Rózsa Művelődési Házban.

Tóth Ferenc: Don Quijote

CSÉRI LAJOS HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ 1993 III. 25

Az elsők között választották díszpolgárrá

Az első érdeklődők az avatás után
Fotó: Iklódy János

Sárrétudvari (HBN – K. Zs.) – Nemzeti ünnepünk alkalmából Módy György történetkutató avatta fel Sárrétudvari második köztéri szobrát, a bronzból készült Kossuth-mellszobrot a település főutcáján kialakított kis emlékparkban vasárnap délelőtt. A köztéri alkotást Cséri Lajos, a faluból elszármazott szobrászművész készítette a Sárrétudvariból Elszármazottak Baráti Köre, illetve az önkormányzat felkérésére és támogatásával. Történeti visszatekintőjében Módy György elmondta, hogy a forradalom híre március 19-re érkezett meg Biharba. A sárrétudvariból Debrecenben besorozott honvédek főleg a délvidéki harcokban védték az ország függetlenségét, de többen részt vettek Bem erdélyi harcaiban is. A történetkutató hangsúlyozta, hogy Sárrétudvari az elsők között, 1892. június 30-i rendkívüli képviselői ülésen választotta a falu díszpolgáraul Kossuth Lajost.

Az ünnepi beszédet követően Guba Péterné polgármester leleplezte a szobrot, majd azt az igét hirdető Balázs István, helybeli református lelkész megáldotta.

hazában.

Bevezetőt Borsos Antal mond. A napirendre kerülő témák: Korszerű lehetőségek a gyermeknőgyógyászatban (előadó: Major Tamás, Székely Péter, Nagy István Géza, Kovács Judit, Gődény Sándor, Csoknyay Judit, Borsos Antal); Új technikák a kromoszóma-rendellenességek prenatalis szűrésére (Török Olga, Veress Lajos, Zsupán Ildikó, Balázs Margit, Szabó Mária, Buczkó Zsuzsa, Harsányi Ágnes, Kovács Tamás, Csapó Bence, Mező Tibor, Tóth Zoltán); Funkcionális ultrahangvizsgálatok a szülészetben és a nőgyógyászatban (Tóth Zoltán, Juhász Béla, Aranyosi János, Jakab Attila, Óvári László, Zatik János, Török Olga, Török Imre, Gődény Sándor); Minimálisan invazív műtétek a nőgyógyászatban (Bacskó György, Birinyi László, Csiszár Péter, Major Tamás); A másodlagos vérzéshiányok kivizsgálása, kezelése, különös tekintettel a korai ováriumkimerülésre (Jenei Katalin, Bazsáné Kassai Zsuzsa); Mesterséges megtermékenyítés – mikromanipuláció – eredményeink: 1995–1997 (Kőrösi Tamás, Barta Csaba, Bazsáné Kassai Zsuzsa, Bodnár Béla, Csiszár Péter, Borsos Antal); Pszichoszociális tényezők szerepe a gesztációs periódus során (Szeverényi Péter, Török Zsuzsa, Hetey Margó); Klinikai és interdiszciplinális kutatás a gynekoonkológiában (Hernádi Zoltán, Lukácskó Loránd, Sápy Tamás); Új típusú méhen belüli fogamzásgátlókkal szerzett tapasztalatok (Batár István); Menopausa-osteopolosis programunk: klinikum és kutatás kölcsönhatásai (Balogh Ádám, Bacskó György, Jakab Attila, Bettembuk Péter, Birinyi László, Czifra Imre, Óvári

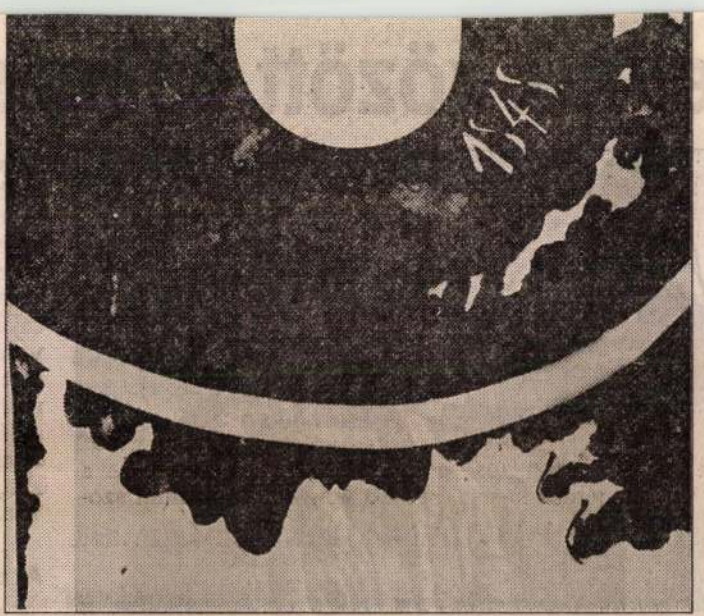

lyosabba va
hoz is kapc
nek is kiem
arca – a sz
mutatják. A
ki, hanem a
olvad a tilta
nyosság tuc
lások által,
zi ki azt. Ba
ven kimono
szimbolizm
sáéhoz. Bar
tiltakozik is

(Baráth Pál
utca 32. szá

SZÍ

A Vasutas
dobolyi–Sz
Zubornyák
cenben, a

megi vv

Cserjés Rudolf

Teve u. 46/a.

Mnes:

1941 nov. Archéphiáll.
Leányarckép, pszt.

1941-42 Téli Feleségem, pszt.

1943 Téli Tanulm. fej, pszt.

169840. szám.

Sürgős.

A Müemlékek Országos Bizottságának azzal a kéréssel adom ki, hogy a felterjesztett adókönyvi kivonatot Keresztessy Lajosnak, a kápolna felügyelőjének azzal a felhivással sziveskedjék megküldeni, hogy az adótartozást a rendelkezésre álló fentartási átalány terhére fizesse ki és számolja el.

Budapest, 1912. deczember 27.

A miniszter rendeletéből:

A Hajdú-Bihar megyei **Báránd** községben áll majd **Cséri Lajos Szent István szobra**. Június 9-én Székelyhídi Ágoston mond avatóbeszédet.

CSÉRI LAJOS

Cséri Lajos: Szent István
(Mester Tibor fotója)

Művészet és barátai 2001. május/június

ret, amely húsz évvel a kiegyezés előtt bámulatra méltó csodákat művelt. 1914 késő nyarán pedig a magyar

A történelmi M

CSÉRI LAJOS

HAJDÚ - BIHARI NAPLÓ

1998. I. 30

▪ Cséri Lajos szobrászművész kiállítása **Hajdúböszörményben,** a Sillye Gábor Művelődési Központban látható.

Cséri Klein Lajos szobrász

"Walt Whitman /plakett/ " /bronz/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Műcsarnok,1935. 41. 1.

Cseri László
folós

„Vizpartow"
(repro)

— Nő '77
Nők Lapja 1977. nov. 12 – 10 lap.

CSERI LÁSZLÓ (fotó)

Kiállitása Nagyatádon, 1984.okt-

Emlékeztető naptár.= Fotóművészet, 1985.1.sz.
55.p.

MDK.

Cserjés Katalin

Szakköri munkásságáról

Csongrádmegyei Hirlap 1966 máj.8.

Cserjés Rudolf MDK

Tanulmányfej, pasztell

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Cserjén Rudolf MDK

Leányarckép, pasztell

Mücsarnok 1941 Arcképkiállitás

MDK

Cserjés Rudolf

MDK

Feleségem, pasztell

Műcsarnok 1941 Téli kiállítás

Cserjés Rudolf MDK

Grubel L.-né arcképe, ceruzarajz

Mücsarnok 1942-43 téli kiállitás

MDK

Cserjés Rudolf

Feleségem, paszt.

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 15. 1.

. 6. No. 590.
rajza.

lag kiképzéssel. Egyenes szalagkere-

Cserjés Rudolf MDK

Tanulmányfej, pasztell

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Cserka Dezső, [építész] M. Dk

:: A Valéria-telep helyén épülő nárosrén tervezőinek egyike.

Kapalyag Imre
Kőszegi Frigyes } : A Valéria helyén

17.1

Nyíszabadszás, Bp. 1960. aug. 20.

Cserkút (Pécsmellett)

Népvándorláskori te-
mető

Nagy Lajos: Pannonia sacra.

Szerédi Jusztinián.

Emlékkönyv szent István
király halálának kilencszá-
zdik erfordulójára

Bpest, 1938. I. K. 41, 421

Friedrich Schreyvogl

Felix Salten
FLÓRIÁN

Friedrich Schreyvogl
GRILLPARZER

K. H. Waggerl
AZ ÚR ESZTENDEJE

Franz Werfel
A KISPOLGÁR HALÁLA

Guido Zernatto
A GYILKOS VÁROS

Szerda
12
Miksa

Csütörtök
13
Ede király

Péntek
14
Kalliszt p.

Szombat
15
Teréz sz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Cserjés Katalin

CSONGRÁD MEGYEI HIRLAP

1966 MÁJ 8.

1021

1966. MÁJUS 8., VASÁRNAP

A képzőművészeti ízlésnevelés műhelyei

SIKERE VAN A MEGYEI KÉPZŐMŰVÉSZETI SZAKKÖRÖK MAKÓI KIÁLLÍTÁSÁNAK

Hamis illúziókat kerget az, aki többre akarja becsülni vagy értékelni a képzőművészeti szakkörök munkáját, mint az, amit valóban képviselnek. Nyomban állapítsuk meg: a jelentőségük rendkívül nagy, munkásságuk nagyon hasznos, elért eredményeik igen dicséretesek. Hiszen ma, amikor annyi panasz hangzik el a látáskultúra elmaradottságáról, örömmel állapítható meg, hogy a képzőművészeti szakköreink az ízlésnevelés fórumai. Ez bebizonyosodott a megyei képzőművészeti szakkörök immár hagyományosan évről évre — jelenleg Makón — megrendezett kiállításán is.

Csongrád megyében 20 képzőművészeti szakkör működik zömében a művelődési házak vagy otthonok keretében. Ezek közül kettő szobrász és egy kerámiai, a nagy többség tehát festőszakkör. Tagjait azok alkotják, akik szeretnek rajzolni, festeni, mintázni. Nemes szórakozásuk mellett azonban művelődnek is, hiszen a manuális oktatás csak egy részét alkotja a szakköri foglalkozásnak, a másik részét képzőművészeti előadások, ismeretszerzések, viták és tárlatlátogatások képezik, tehát olyan tevékenység, amely a látáskultúra fejlődésének alapjait jelenti. A szakköri munka jelentőségéhez még két tényező figyelembe vétele járul hozzá: rendkívül változó a munkában résztvevők kora (a vásárhelyi Cserjés Katalin 12, a makói Pethő János 72 éves), foglalkozásra nézve is széles a skála (diáktól segédmunkásig, háziasszonytól parasztfiatalig). Ha a szakköri tagság összlétszámát, valamint azok családjait és baráti köreit vesszük számba, felmérhetjük, milyen jelentős tömeghez áradnak szét a kapott és megszerzett ismeretek. A szakkörökre fordított összegek bőven kamatoznak az ízlésnevelésnek ezen a területén.

A makói kiállítás jó és áttekinthető rendezése adott alapot a fenti megállapítások levonására. Természetesen arra is, hogy szembetűnjék egyes szakkörök és szakköri tagok munkásságában rejlő különbség. Nem indokolatlan, hogy az idén először a vándorserleget a szegedi városi (Tábor utcai) szakkör kapta. László Anna szakköri tag grafikái nagyon tetszetős munkák és sok akaratot, igyekezetet takarnak Tápai Ferenc szobrai is. A vásárhelyiek közül frisseségével hat Kiss Anna (idős asszony!) fiúportréja. A székkutasi Ungvári Nagy Márton három képe is fő megfigyelésről tanúskodik, míg Juhász István dús színérzéke kelti fel a figyelmet. Tari Anna kis domborműve (Tavasz) határozott szobrászérzéket árul el. Érdekesek Pethő János makói szakköri tag sajátosan naiv festményei — néhány munkája hamarosan a primitívek egy jugoszláviai kiállításán szerepel majd.

A kiállítás rendezői megjutalmazták Papp Gusztáv fafaragót és Szabics Ferenc szentesi népművészt is, akik munkájukkal ugyancsak szerepelnek Makón. Vitatható, hogy népművészek alkotásai szerepeljenek-e szakköri kiállításokon, hiszen a népművészet és a szakköri tevékenység elég messzi esik egymástól!

A rendező szervek akkor tetőznék be a makói tárlatban megtestesülő akaratot és szándékot, azzal szélesíthetnék az ízlésfejlesztés nagyon is indokolt voltát, ha megyénk nagyon sok községében eljuttatnák a tárlat anyagát.

— SZE —

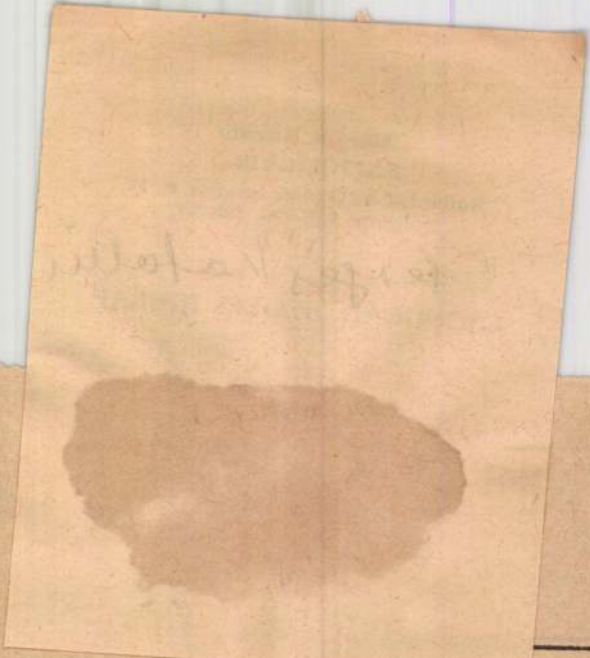

Bezzeg a mi időnkben!

A FIATALOKRÓL folyt a beszélgetés a szövetkezetben. Mi tagadás, a dicséretek mellett bíráló szavak is hullottak rájuk. „Nincs bennük elég felelősség. Nem élnek elég mélyen a mában, türelmetlenek, ezért nem találják helyüket a faluban. Városba vándorolnak, de egyikük-másikuk ott sem elégedett".

Mi ennek az oka? Ez volt a legfogasabb kérdés. Sorra hangzottak el a vélemények. Sokat akarnak, túlzottak az igényeik. Értetlenek és önfejűek. Volt az idősebbek között olyan is, aki az önbírálat hangján kezdte: „Mi is hibásak vagyunk abban, ha ilyenek. Kicsit talán többet adtunk nekik, mint amennyit kellett volna, és többet is ígértünk, mint amennyi a lehetőségeinkből kitellett". Egyszóval a felnőttek is hibásak. Sokszor türelmetlenek, s nem mindig találják meg a legcélravezetőbb nevelési, meggyőzési módokat sem.

„Bezzeg a mi időnkben!" — Ez a leggyakoribb válasz a fiatalok megjegyzéseire. A fiatal vitázók szerint a legtöbb idősebb falusi embernek ez az egyetlen érve. S még néhány szó, amelyben elmondják, mennyit nyomorogtak, mennyire örültek egy falat kenyérnek, s legtöbbjük húszéves korában kapta az első új ruhát.

Annyi bizonyos, hogy az ilyen unos-untalan emlegetett sablonok nem jelentenek megoldást. Olykor inkább rontanak, mint használnának, hiszen ilyesmire a fiatalok is a maguk sablonjaival felelnek: „Most más világ van. Minket az érdekel, ami most van". A fiataloknak — szerencsére — nincsenek közvetlen élményeik a régi világról, s az ilyen „bezzeg a mi időnkben"-szerű kifakadások nem nyújtanak közvetett élményt sem. Kevés a tartalmuk és hitelük, mert éppen csak utalnak a szomorú mélységre, amelyben a dolgozó nép vergődött a felszabadulás előtt.

NE ESSEN annyi szó a küzdelmeit érzékletesen, az igazság és az érzések magas hőfokán taglaló írások. Bárcsak ott sorakoznának már a fiatalok könyvespolcain mindazok szép portréi, akik bátran és megalkuvás nélkül verekedtek az igazságtalanság, az embertelenség ellen. S bárcsak minden felnőtt túllépne már a viták során a „bezzeg a mi időnkben" élettelen formuláin és élményeit izgalmasan, képzeletet megmozgató színességgel tárná a fiatalok elé.

A múlt ismerete a fiatalok számára is nélkülözhetetlen ahhoz, hogy otthonosan mozogjanak a mában. Hiszen múlt nélkül, gyökér nélkül nem ember az ember. Csupán a múlt jó ismerete azonban még nem teremti meg a mai világban való otthonosságot. S itt következik az idősebbek roppant felelőssége: megteremteni mindenütt a jelen őszinte, emberséges és ígéretes légkörét. Ehhez már túlságosan kevés a múlt sablonokkal történő bírálgatása. Ehhez elsősorban nemes, szép célok kellenek és roppant őszinteség, amely egy percig sem titkolja, hogy a nagy célok felé göröngyös út visz. Tanulás és munka, erőfeszítések sok-sok áldozatvállalás, esetleges csalódások várják azt, aki a magasba tart. El kell oszlatni a néhol még fellelhető tévhitet, amely a sült galamb várásra hivatkozik. Az új világ nem épül fel önmagától, a szocializmusba nem [illegible]ett kézzel fogunk besétálni, s nem lesz mindenki se vezető, se mérnök, se orvos, se művész. A javak megtermeléséhez kétkezi munkára is szükség van. Kellenek a traktorosok, az állattenyésztők a kőművesek és az esztergályosok is. S ezért a rangért is meg kell verekedni.

Éppen ez az idősebbek egyik szép hivatása, megértetni, hogy mindenféle tett, munka helye — a kétkezi munkáé is — ott van a megbecsülés legmagasabb fokán. S a felnőttek dolga: hinni a fiatalokban, [illegible]

VÉRTESSY PÉTER

Üvegtorta az Égi kapuban

Láttam Budán, a Tölgyfa Galériában egy kiállítást, s azóta nem tudok szabadulni a gondolattól: mit tennék vajon, ha az Iparművészeti Főiskola végzős, fotó-szakos hallgatója lennék? Miből készíteném a vizsgamunkámat, mi lenne az, amiben megmutatnám magam, amivel érzékeltetném, mit is tudok a szakmából?

Már a kérdésföltevés is rossz. Azt kellene inkább magamtól kérdeznem: mit is tudok az Életről? Mit tudok a környező világról, mit arról a magyar, arról a középeurópai s — tágabban — európai valóságról, amelynek formálásában azzal a tudással, amelyet eddigi iskolai-főiskolai éveim alatt gyűjtöttem, magam is részt kívánok venni. S nyilvánvalóan azért tenném föl magamnak inkább ebben a formában a kérdést, mert tudom: a szakma nem önmagáért való jó, nem a szakma ilyen-olyan szintű ismerete az elsősorban izgalmas számomra, hanem az, hogy ezzel a megszerzett tudással mit akarok kezdeni. Önmagamat kifejezni-e? Vagy kifejezni azt a környező, kőkemény valóságot, amely mozgásterem kereteit megszabja, s fölállítja azokat a korlátokat, melyeket ledönteni minden friss nemzedék ,,hivatalból való'' szent kötelessége? Úgy gondolom, mindenképpen azt érzékeltetném — vagy éppenséggel: harsognám —, hogy ismereteimet, szakmai jártasságomat elsősorban csupán eszköznek, fegyvernek tartom, amellyel minél nagyobb szeletet kívánok kihasítani a valóságból, annak minél nagyobb részét akarom átformálni, a magam képére alakítani.

Így hát feltehetőleg olyan vizsgamunkát készítenék, ha az Iparművészeti Főiskola végzős, fotó-tanszakos hallgatója lennék, amely számot vet szakmám technikai ,,hátteriparának'' lehetőségeivel is, amely nem a terv újszerű megvalósíthatatlanságával, hanem éppenséggel akár azonnali megvalósíthatóságával ugrik a bíráló és a kiállításlátogató szemébe. Olyan tervet, amelyre mindenki, aki látja, azt mondhatja: ,,tényleg, miért nem ilyenek nálunk a lemezborítók, a könyvek, a reklámplakátok, az üzletek grafikai rendszerei, hiszen ezt eddig is meg lehetett volna csinálni!''

És nyilván örülnék, ha hallanám ezeket a véleményeket, mert érezném, hogy jó úton jártam, hiszen hasznos tervet készítettem.

Nem tudtam ilyesmiket mondani a Tölgyfa Galériában látott anyag alapján. Pontosabban s igazságosabban: alig egyszer-egyszer. Németh Tamás lemezborító-tervei előtt megállva például eszembe jutott: a higgadt, rutinszerű profi tasakokhoz képest mennyire újszerűek, mennyire kihívóan egyszerűek és mennyire kézenfekvőek ezek a fotós és grafikai megoldások, mennyivel jobban kifejezik a kortárs könnyűzenei törekvések zaklatott fésületlenségét, agresszív harsányságát, megalkuvást elutasító magatartásformáját. Szívesen látnám őket a kirakatokban, s mihamarabb. Aztán természetesen azonnal eszembe jutott az is, hogy a bennük kifejtett művészi gondolat, a korongon hallható zene s a borítón megvalósuló képzőművészeti világ egymásracsengése üzletpolitikai szempontokból feltehetően tökéletesen mellékes. Ezeken a tasakokon ugyanis nem szerepel ott a rockegyüttes fényképe, nincs rajtuk az új — vagy leendő — kedvencek arcmása, s így a ,,publicity'' követelményei szerint feltehetően nem felelnek meg a valahol, valakik által egyszer kőtáblába vésett igényeknek. Németh Tamás ugyanis fordított egyet a dolgokon; ő nem azt kívánja ,,földobni'', hogy *kik* hallhatók a lemezen, hanem azt, hogy *mi*. Ez alapvető különbség lenne, s hallatlanul rokonszenves törekvés, ám addig, amíg a közízlés és közkulturáltság szintje olyan, amilyen, amíg a kultúrafogyasztó ember mifelénk nem azért vesz elsősorban könyvet, lemezt, színház- és mozijegyet, mert tudja, hogy *mit* kap művészileg a produkciótól, hanem azért, mert a szerző vagy az előadó *személye* orientálja, nos, addig ez a törekvés feltehetőleg megreked majd az ötletek, a tervek szintjén.

Hasonlóképpen gondolkodtatott el Borbás György kiállított alkalmazott grafikai terve is. Ő egy teljes rendszer áttekintésére vállalkozott, dicséretes magabiztossággal és a látható végeredmény tükrében ugyancsak alaposan. A TRIÁL Lenin körúti sport- és játékáruházának komplett megjelenési formáját képzelte el, az üzlet portáljától kezdve a majdan használatos csomagolóeszközökig s az áruszállító teherautók cég-emblémát hordozó takaróponyvájáig. Következetes és vonzó grafikai formákat képzelt el, kénsárga és tusfekete színekkel dolgozott, valósnak álmodva egy olyan feltételrendszert, amely sajnos tragikusan nem létezik. Borbás munkájának belső feszültsége abból ered, hogy európai léptékű grafikai kultúrát és formakultúrát tételez fel ott, ahol gyakran még a kelet-európaiságért is naponta keményen meg kell küzdeni, teljes rendszerben való gondolkodást ott, ahol a pénzhiányból fakadó barkács-megoldások uralkodnak, önálló arculatra vágyó, egészséges vállalati hiúságot ott, ahol a monopolhelyzet kényelmessége dominál. Az, amit Borbás György megtervezett, hitem szerint bármely nyugat-európai fővárosban ,,lábon'' elkelne, hiszen a vásárló kegyeiért való küzdelemben arrafelé már régen megtanulták: ahhoz, hogy a vevő épp az én üzletemet válassza, más, több is kell, mint áru a polcon. Ha az ember elsétál a Lenin körúti, azóta megépült és megnyitott, fantáziátlan portálú és középszerű belső kialakítású nagy sportáruházhoz, amelybe mocskossárga ponyvájú teherautók szállítják az árut, láthatja: a bolt így is tele van vevőkkel, s megnyugtatóan semmitmondó külső képével szépen be is simul a Körút többi, megnyugtatóan semmitmondó üzlete közé. Kinek van hát igaza akkor?

Tapasztaltam aztán olyan, önmagukban dicséretes törekvéseket is ezen a kiállításon, amelyekből sugárzik a művészi tökélyre törekvés és mindent-megmutatni-akarás, ám amelyek napjainkban mégis — a kultúra fokozatos elszegényedése s nem is oly fokozatos gazdasági ellehetetlenülése idején — éppenséggel igényességük miatt hatnak sci-fibe illőnek. Ezzel természetesen nem azt akarom mondani én, hogy az ambíciózus könyvterveket kiállító végzősökkel van bajom, inkább azzal a gazdasági és kultúra-menedzselési renddel, amely az igényes, maximális hatásra törő, artisztikusan megtervezett könyveket az utópiák közé sorolja, amely a könyvkiadás világában az egyszer már elért — és világraszóló — eredmények megőrzését sem teszi pillanatnyilag lehetővé. Manapság egy Szántó Tibor- vagy egy Haiman György-léptékű művész mozgástere is a minimális alá csökkent már, hiszen a kiadókat — s a terjesztőket — a minél gyorsabb s a minél nagyobb haszon felé hajtják a piaci törvények, s ennek megfelelően a minél egyszerűbb, társadalmi összefüggések ráruházott, felvállalt és elviselendő pillanataként.

Úgy érzem, történész, szociológus, szociálpszichológus kellene ahhoz, hogy e fotók szellemi-szerzői hátterét valamelyest is kompetensen elemezni lehessen. Esetünkben — a Fotóművészet hasábjairól lévén szó — talán könnyebb a feladat, hiszen Cseri László képeit elsősorban mint fotográfiákat illik szemügyre vennünk. Ez pedig fölhatalmazást adhat arra, hogy a képi világ bonyolult emberi-társadalmi-történeti összetevőivel csak érintőlegesen foglalkozzunk, figyelmünket a fotográfusi tevékenységnek szenteljük. Ehhez viszont természetesen illik némiképp visszamenni a múltba. Cseri László és a magyar fotográfia múltjába.

A szerző alapító tagja a pécsi FOCUS csoportnak, amely 1978-ban jött létre a Mecseki Fotóklubban. (Már abban az évben elnyerték — s még többször is megismételték ugyanezt — a Szegedi Fotószalonon a városi tanács vándordíját.) S akkoriban kezdődött az a folyamat, ami — legalábbis a szűken vett fotográfiai szempontból — kielégítően magyarázza Cseri László utóbbi tíz esztendőben megtett útját.

A hetvenes évek közepére a hazai fotográfia nagyjából egészéből túljutott a számára még az ötvenes évek zsdánovi ihletettségében kreált korlátok időben tovagyűrűző hatásainak nagy részén. Hisz valamikor a hatvanas évek elején kezdett túllépni a ,,valóság'' külsődleges, látványjegyek és az azoknak megfelelő ,,szellemi előfölteVések'' szintézisében történő ,,tükröztetésén''. Ez az az évtized (a hatvanas évek), amikor is a magyar fotográfia sürgősen igyekszik behozni sokéves, évtizedes lemaradását, s a figyelem meghatározóan az autonóm fotográfiai eszköztár kiépítése irányába fordul. Ez az évtized az, amelyben a korábbi, alapvetően ,,külsődleges'' meghatározottságok helyébe az alapvetően ,,belső'' meghatározottságok lépnek. Amikor a formátum, a ritmus, a szerkezet, a grafikus hatások, a tónusértékek stb. primátusként jelennek meg a hazai fotográfiában, a sokáig élő bigott tilalmak ellenhatásaként.

Nos, a hetvenes évekre a magyar fotográfia nagyjából sikeresen pótolta elmaradásait az eszköztár szerves fejlődésében, kijárva azt az iskolát, amely nélkülözhetetlen a mindenkori világ valamelyest is adekvát képi megragadásához. Ám az is egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a hatvanas évek valóságában fogant fotográfiai eszköz-mechanizmusok egyre inkább alkalmatlanná válnak a hetvenes évek elejétől egyre inkább bonyolulttá váló, mind ellentmondásosabban megragadható folyamatok vizuális megjelenítésére. S amikor ez az ellentmondás már totálisan feszítővé vált a magyar fotográfiában, nagyjából — más megoldási kísérletekkel egyidőben — akkor alakult meg Pécsett a FOCUS csoport.

Ők sajátos megoldást találtak, valamiféle új-realizmus jegyében, sokszor meghökkentő kontrasztokkal kísérelték meg megragadni az ellentmondásos reálszféra különböző pólusait, úgy, hogy azokat egy merőben új realitásként (szürrealitásként?) szervezték újjá a különben teljesen ,,valóságos'' képi terekben.

A FOCUS csoport természetesen többféle karakterből tevődött össze. Cseri Lászlót akkoriban meghatározóan egyféle szociográfiai érdeklődés jellemezte szociális otthoni (*A baba* — 1978), nevelőotthoni (*Nevelőotthon* — 1979) sorozataiban. Talán ő volt az akkoriban, aki a csoportban képalkotói elveit és eljárásait tekintve leginkább megmaradt a valós látvány-

összefüggések talaján. Formanyelvi eszköztárában akkoriban a szervesen alkalmazott tónusrendszer s a képi elemek autonóm kapcsolatai domináltak mint szervező elvek. Valami furcsa, kvázi „teatralitás" tette időtlenné akkori képeit.

Ekkoriban — a hetvenesnyolcvanas évek fordulóján — már meghatározóvá lett egy újabb alapprobléma a hazai fotográfiában. Nevezetesen az, hogy a szellemileg mind árnyaltabban s egyben bonyolultabban megragadható, megélhető, ellentmondásos világot hogyan lehetne oly módon megközelíteni, hogy a képek e bonyolult összefüggésrendszer szövetét mind árnyaltabban és sokrétűbben reprezentálhassák. Sokféle, többé-kevésbé sikeres megoldás született erre akkoriban, mármint azok részéről, akik a fotográfiának ezt a lehetőségét kívánták megpróbálni. Ezek között is a reveláció erejével hatott azonban 1982-ben Cseri László *Gyűrődések* c. sorozata, amely sok, többé-kevésbé hiteles szürreális karakterű fotográfiai megoldás között a maga nemében kétségkívül tökéletesre sikeredett. S mint ilyen vetette föl szinte mindenkiben a kérdést: hogyan tovább? Vajon innen képes-e továbblépni Cseri László? Lehetséges-e újabb, az előzményekből szervesen következő modellt kialakítania?

A választ végül is öt esztendei hallgatás után adta meg. Méghozzá fontos választ, 1987-ben, Családi album I.—XXX. című sorozatával. Amely alighanem megérte az ötéves vajúdást.

Az új sorozat elemző értékelésénél (amelyre azért tettem némi kísérletet ezen írás bevezetőjében) számomra sokkal izgalmasabbnak tűnik az a fejlődéstörténeti karakterű összefüggésrendszer, amely meghatározóan befolyásolta az eredményt. A jelenlegi végeredményt. Nevezetesen az a fotográfiai (művészeti) alapprobléma, amelynek, úgy tűnik, Cseri László az egyik legkifejezettebb hordozója és realizálója, hogy hogyan lehet mind bonyolultabb összefüggéseket mind redukáltabb eszköztárral, mindinkább homogén módon megragadni és egy (adott vizuális) világban újjáalkotni?

Amennyiben végletesen redukált és homogenizált eszközrendszerrel dolgozik egy alkotó, az ugyan kétségtelenül tökélyre vitt sikere minden művészet alaptörekvéseinek (nagyon bonyolultról nagyon egyszerűen!), de kétségkívül egyfajta öngyilkosság is. Mert a képi közegből szükségképpen elvész az a sokszínűség, amely egy kevésbé homogenizált mezőben speciális értékhordozóként jelenhet meg. A Családi album képeinek hangulata pl. kétségkívül Chagallra emlékeztet, ám Chagall vagy Bosch képeinek részletei is félelmetesen sokrétű információkat hordoznak. E fotók egyneműsége inkább közel áll a késői Dali képek redukált világához.

Természetesen minden hasonlat sántít, a megelőző pedig tán az átlagosnál is jobban. Hiszen Cseri Lászlónak ez az újabb sorozata hihetetlen atmoszférát képes teremteni. Az viszont bizonyos, hogy leginkább a rokonszenvező nézőben vetődik föl a kérdés, még nagyobb nyomatékkal, mint az 1982-es Gyűrődések után: hogyan tovább, Cseri László? Vajon lehet-e innen is szervesen tovább lépni? Vagy a tökéletesedés ódiumaként ez lenne a végpont?

Nem tudom. Cseri László egyszer, ötéves hallgatás után már bizonyított. Bizonyította, hogy a fotográfiában is járható az a — más művészeti ágakban — már sokak által próbált s néhányak által végig is járt út, amelyet mára „hagyományossá" vált művészetfelfogásunk leginkább preferálna, siker, a szerves folytathatóság esetén. Nos, egy kivételes tehetség talán újra bizonyíthat.

APOLLO | PARKMOZI
fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor | fél 7 és fél 9 órakor
ma, szerdán, okt. 10-én CSAK 1 NAPRA prolongálva!
Fox gyémánt-filmje! Budapesttel egyidőben!
Az évad legnagyobb filmeseménye!
Mr. Coolidge az U.S.A. elnöke szózata: „Anyák! Kiknek fiai a becsület mezején hősi halált leltek, merítsetek ezen grandiózus filmből enyhülést és vigaszt!"
A 4 FIVÉR
Epizód a nagy világháborúból. Főszerepben:
Baernle mama . . . . . Margarethe Mann
A negyedik fivér . . . . . Jamess Hall
Előadások:
APOLLOBAN | PARKMOZIBAN
fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor | fél 7 és fél 9 órakor
Az első előadás kivételével valamennyi teljes zenekarral
Telefonelőjegyzés: fél 9-től fél 11-ig, nappal pénztár fél 11-től 12-ig. Az előjegyzett jegyek csakis déli 12 óráig tarthatók fenn.

Módosítják a pécsi iparostanonciskola és otthon terveit

A városi építési szakbizottság ülése

Pécs, okt. 9. — A város építési szakbizottság tegnap délután 5 órai kezdettel ülést tartott, hogy a szerdai közgyűlés elé kerülő építési ügyeket megvitassa. A bizottság elsősorban az iparos tanonciskola és otthon épületén eszközlendő tervváltozás engedélyezésével foglalkozott. Weigand József iparostanonciskolai igazgató ugyanis külföldi tanulmányútján sorra látogatta az iparos tanonciskolákat. Ennek során olyan tapasztalatokat szerzett, amelyeket gyakorlati szempontból minden körülmények között érvényesíteni szeretne az építendő iparostanonciskolával. Ezek az ujítások, eltérőleg az eredeti tervtől, az épület alagsorában volnának keresztülviendők és ezek az ujítások nagyban elősegítenék az iparostanoncifjak gyakorlati kiképzését. A tervváltoztatás 7000 pengős költséggel járna. A bizottság úgy határozott, hogy az ügyet megvizsgálás céljából egy szükebb körü bizottságnak adja ki.

Foglalkozott a bizottság a Széchenyi-tér rendezésével. A tervek részletes kidolgozásával a tervpályázaton első dijat nyert építészeket bizták meg.

Hosszabb vitára adott alkalmat az építési szabályrendelet egyes paragrafusainak a módósítása. A 40 évvel ezelőtt készült szabályrendelet ugyanis már annyira elavult, hogy a való élettel kontaktusba kellett hozni. Ez meg is történt.

A Ráth-utca végleges burkolattal való ellátása már régóta szükségessé vált. Az építési bizottság azt fogja javasolni a közgyülésnek, hogy a Ráth-utcát topeka aszfalttal lássák el. Ezen az utcán is, mint a Rét-utcában igen nagy forgalam bonyolódik le és igy csakis ez a végleges burkolat látszik a legalkalmasabbnak.

A bizottság végül a folyó építési ügyeket tárgyalta le. Az ülés 8 óra tájban ért véget.

A pécsi és baranyavármegyei tűzoltó szövetség közgyűlése

Pécs, okt. 9. — Baranyavármegye és Pécs szab. kir. város Tűzoltó Szövetsége október 7-én délelőtt 10 órakor tartotta a háboru óta első közgyűlését. A közgyűlésen a szövetség elnöke Koszits Kamill nyug. alispán elnökölt. Baranyavármegye képviseletében jelen voltak Hoffer Kálmán főjegyző, Igaz Lajos aljegyző a vármegye tűzrendészeti előadója, a szövetség tisztikara részéről Reéh György alelnök, Makucz Jenő h. titkár, v. Végvári László h. pénztárnok, Dittler Aurél, Kész József és Szentkirályi Ede tűzrendészeti felügyelők, Rostás Géza tűzoltóparancsnok. A közgyülésen a pécsi önkéntes tűzoltó testület teljes létszámmal, a pécsbányatepeli, sellyei, dunaszekcsői, mágócsi, sásdi, siklósi, németbólyi, pécsváradi, Pécs - Zsolnaygyári, szabolcsbányatelepi és szászvári önkéntes tüzoltó testületek képviselet utján jelentek meg. Ott voltak még Borbély Gyula műszaki tanácsos, kir. iparfelügyelő, Gyimóthy Gyula városi bizottsági tag és Kovács József tánctanár, mint a pécsi önkéntes tüzoltótestület választmányi tagjai.

A tartalmas elnöki megnyitó után Szentkirályi Ede tüzrendészeti felügyelő emlékbeszédet tartott Rüll Béla dr.-ról, a tüzoltószövetség elhunyt főtitkáráról. A szövetség elhatározta, hogy Rüll Béla dr. arcképét megfesteti.

Ezután a választmány jelentését olvasták fel, amely sok érdekes adatot sorol fel a vármegye és a Pécs város tüzrendészetére vonatkozólag. A vármegye tüzrendészeti állapota nem kielégitő. Vannak még önkéntes tüzoltótestületek is, amelyek egyáltalában nincsenek tisztában a szerek megfelelő karbantartásával, sőt azok használatával. Már több önkéntes tüzoltótestület fordult részben a pécsi hivatásos, részben az önkéntes tüzoltótestülethez azzal a kéréssel, hogy oktassák ki őket a szerek mikénti használatára. A vidéki tüzoltóságokban mindezek alapján az önbizalom is nagy mértékben megrendült, hiszen egyre gyakrabban fordultak elő esetek, amikor kevésbbé veszélyes nyári tüzesetekhez a pécsi hivatásos tüzoltóság segitségét kérték. A szakszerü kiképzés hiánya visszavezethető arra is, hogy megfelelő számú vármegyei tüzoltótanfolyam a háború óta nem volt tartható és ekként a tüzoltóságok vezetőiben nincsen utánpótlás.

A nagy sivárságban jól esik látni, hogy egyes önkéntes tüzoltótestületek a régi hagyományokhoz híven minden külső támogatás nélkül is nagyfokú tevékenységet fejtettek ki, sőt a majsi önkéntes tüzoltótestület önerejéből teljesen ujjá alakult. Ezen a testületen kivül a pécsi, szászvári, mohácsi, vajszlói, pécsbányatelepi önkéntes tüzoltótestületek erős tevékenységet fejtenek ki.

A pécsi önkéntes tüzoltótestületnek közel 40 működő tagja van, kik állandó elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek. A közel multban a város anyagi

Szeptemberben 20 fővel szaporodott Pécs város lakossága

Pécs, okt. 9. — A városi közigazgatási bizottság ma délután tartott ülésén részletes beszámolás történt a város közegészségügyi és népesedési viszonyairól. A város általános közegészségügyi állapota szeptember hóban türhető volt. A születések száma az elhalálozásokéhoz képest örvendetes emelkedést mutat. A heveny fertőző betegségének terén a viszonyok rosszabbodtak, mert az elhaltak száma az összes bejelentett betegségeknek 1/5-ét tette ki. A köztisztasági állapot változatlan. A város területén összesen a következő fertőző megbetegedések fordultak elő: 7 vörheny, 9 roncsoló toroklob, 14 vérhas, köztük 2 vidéki, 9 hasi hagymáz, 6 vidéki, 1 járványos fültömirigylob, 1 hökhurut, 2 nyilt gümökór, 1 gyermekágyi láz, 1 orbánc. A hó folyamán fertőző betegség következtében elhalt vérhasban 6, hasi hagymázban 3, roncsoló toroklobban, orbáncban és gyermekágyi lázban 1 egyén.

A betegforgalom szeptemberben 146 fővel szaporodott. Ápolás alatt volt 1900 beteg; augusztusban 1754. A belklinikán 349, a sebészeten 311, a szülészet-nőgyógyászon 306, a szemklinikán 171, az ideg- és elmeklinikán 91, a gyermekklinikán 187, a gyermekklinikai sebészeten 52, a bőr és bujakórtani klinikán 165, az Irgalmasrendi kórházban 179, a bányatelepi hórházban 89 beteget ápoltak.

Az Országos Stefánia Szövetség pécsi fiókjának két rendelő intézetében szeptemberben gondozásban részesült 186 anya, 1050 csecsemő és 1582 gyermek. Az intézet védőnői 1265 körzettanulmányt végeztek és 14 esetben szociális ügyben jártak el. Segélyben részesült 82 egyén. A tüdőbeteg gondozó intézetben 373 régi beteg állott gyógykezelés alatt. Uj beteg volt 3 férfi, 5 nő, akik közül 1 férfi és 1 nő nyílt gümőkórosnak bizonyultak. Az intézet részére 75 körzettanulmány végeztetett.

A város területén élve született 134 gyermek, augusztusban 125, halva 6, 3 fiú, 3 leány. Az élve szülöttek közül 40 vidéki anya gyermeke volt. Meghalt a hó folyamán 106 egyén, köztük 32 idegen illetőségü. A város lakosságának természetes szaporodása 20.

Az újszülöttek közül fiú volt 67, leány 65. Ikerszületés nem volt. Házasságkötés 48 volt, augusztusban 39. Az elhaltak között férfi volt 65, nő 51.

Meghaltak az első életévben 25, 16 férfi, 9 nő; 1—5 évig 3, 2 férfi 1 nő; 6—10-ig 2, 1 férfi, 1 nő; 11—20-ig 4, 2 férfi 2 nő; 21—30-ig 8, 3 férfi, 5 nő; 31—40-ig 6, 2 férfi, 4 nő; 41—50-ig; 14, 5 férfi, 9 nő, 51—60-ig 11, 9 férfi, 14, 5 férfi, 9 nő; 51—60-ig 11, 9 férfi, 2 nő; 61—70-ig 14, 4 férfi, 10 nő; 71—80-ig 15, 10 férfi, 5 nő; 81—90-ig 3, 1 férfi, 2 nő.

KYLIM szőnyegek
nagy választékban, eredeti keleti rajzokban Reiner és Pauncz cégnél Pécsett
átvetők
összekötők

Anna May WONG
SONG
PISZKOS PÉNZ

támogatása mellett egy kétkerekü 500 l. perc vízszállító képességü benzinmotoros fecskendőt és teljesen önerejükből ezen fecskendőhöz egy vontató autót vásároltak. A mohácsi önkéntes tüzoltótestület részére Mohács városa szerzett be egy hordozható 500 l. perc szállítású benzinmotoros fecskendőt. A szászvári önkéntes tüzoltótestületnél a szerek gondozása és a kiképzés szakszerü vezetés mellett kifogástalan. A majsi önkéntes tüzoltótestület jubileumi ünnepsége alkalmával láttuk ennek a testületnek életképességét is, mégis a kellő felügyelet hiányának tartjuk azt, hogy ujonnan beszerzett kocsifecskendőjük nem országos egységes mintájú.

Általában nagy lendületet vett a tüzrendészet ügye az utóbbi években Pécs városában, melynek hivatásos tüzoltósága örvendetes fejlődést mutat. A város tervszerü beruházási programja során immár sorkerült a hivatásos tüzoltóság fejlesztésére is és ennek a fokozatos fejlesztése első jeleiként örömmel látjuk azt az 1000 l. perc szállítású autófecskendőt, melyet a város közönsége hivatásos tüzoltósága számára vásárolt. Nyomon követte ezt a beszerzést a tüzoltólaktanya épületének kibővítése, majd a tüzoltóság kezelésében új mentőállomás létesítése és új mentőautó beszerzése. Pécs város törvényhatósága és polgármestere felismerték a tüzvédelem kiváló fontosságát és ezen a téren rövid idő alatt igazán nagyszabású munkát végeztek. Most még csak egy autós szerkocsi és a legénység létszámviszonyainak megfelelő rendezése vannak hátra ahhoz, hogy ez a hivatásos tüzoltóság az ország legelső tüzoltóságai közé soroztassék.

A választmányi jelentés felolvasása után Dittler Aurél tüzrendészeti felügyelő tartott mindvégig nagy figyelemmel hallgatott előadást ezen a címen: Miként lehet a járási tüzrendészeti felügyelők müködését biztosítani.

A számvizsgáló bizottság jelentésének tudomásulvétele és a jövő évi költségvetés megállapitása után a választásokat ejtették meg.

Megválasztották elnökké Koszits Kamill ny. várm. alispánt, alelnökökké Reéh György ny. tanácsnokok és Margittay Lajos dr. Mohács város polgármesterét. Titkár lett Makucz Jenő aljegyző önkéntes tüzoltóparancsnok, pénztárnok v. Végvári László banktisztviselő, tüzrendészeti felügyelő, a pécsi és pécsváradi járásokban Dittler Aurél, a szentlőrinci és hegyháti járásokban Szentkirályi Ede, a mohácsi és siklósi járásokban Kész József, Pécs szab. kir. városban Rostás Géza.

Választmányi tagok lettek: a pécsi járásból Feniczy Ignác dr. főszolgabíró, a szentlőrinci járásból Szivér István dr. főszolgabíró, a pécsváradi járásból Fischer Miklós dr. a siklósi járásból Lieber Ferenc dr. főszolgabíró, a mohácsi járásból Németh Károly főszolgabíró, a hegyháti járásból Blaskovics Iván dr. főszolgabíró, Pécs szab. kir. városból Schutták József városi tanácsnok.

Végül a legközelebbi közgyülés helyéül Pécset jelölték ki.

Baranyavármegye közigazgatási bizottságának csendes ülése

Fischer Ferenc főispán az utak kanyarodóinak helytelen épitését tette szóvá — Egymillió 240 ezer pengő volt a vármegye szeptemberi adózása

Pécs, okt. 9. — Baranyavármegye közigazgatási bizottsága Fischer Ferenc dr. főispán elnökletével ma délelőtt tartotta meg rendes havi ülését a vármegyeház közgyülési termében. Az ülést, amelyen a bizottsági tagok közül Benyovszky Móric gróf, Igaz Béla dr. prelátus-kanonok, felsőházi tag, Mándy Samu országgyülési képviselő, Tyószits Sándor földbirtokos, Kolozsváry Dénes főerdőtanácsos és Szüts Ernő dr. ügyvéd jelentek meg, 10 óra után nyitotta meg az elnöklő főispán.

Az alispáni jelentés tudomásulvétele után az egyes előadók tettek jelentést a vármegye szeptemberi közigazgatásáról.

A vármegye szeptemberi közegészségügyét Vidákovich Lajos dr. tiszti főorvos ismertette A közegészségügyi állapot az elmult hóban rosszabbodott. A fertőző betegségek közül a roncsoló toroklob 13 községben 17 megbetegedéssel, a vörheny 8 községben 11 megbetegedéssel, a kanyaró 8 községben 36 megbetegedéssel, a roncsoló agyhártyalob 2 községben 2 megbetegedéssel, a hasihagymáz 19 községben 25 megbetegedéssel és 3 halálozással, a gyermekágyi láz 2 községben 2 megbetegedéssel, hökhurut 8 községben 51 megbetegedéssel, a jobboldali fültőmirigylob 3 községben 4 megbetegedéssel, a vérhas 22 községben 30 megbetegedéssel és 1 halálozással, a tbc 4 községben 6 megbetegedéssel és egy halálozással fordult elő. Veszettkutya 4 egyént mart meg. A mohácsi László-kórházban 130, a siklósiban 82 beteget ápoltak.

Berze Nagy János dr. tanfelügyelő jelentette, hogy a beiratkozások mindenütt szabályszerüen befejeződtek és az iskolázás megkezdődött. Megváltoztatták Jancsek Lajos okl. tanítót a cserdi-i községi, Domosvay Győző okl. tanítót az egerági községi, Notheisz Imre okl. tanítót a mánfai r. k., Molnár József okl. tanítót a püspökszenterzsébeti r. k., Plank Mária okl. tanítónő a vókányi r. k. és Bálovics Julianna okl. tanítónőt a nyugatszenterzsébeti ref. elemi iskolához. Állásukról lemondtak: Demke Antal zengővárkonyi ref., Molnár József püspökszenterzsébeti r. k., Herver Ferenc jágónaki r. k., és Notheisz Imre szilágyi r. k. tanitók. Unger Konstancia németbólyi r. k. szerzetes tanitónőt rendi elöljárósága áthelyezte és helyébe Pribánszky Mária szerzetes tanitónőt helyezte át. A kultuszminiszter Biró Lajos kistótfalui ref. tanítót nyugdijazta az üszögi uradalom által fenntartott elemi iskola magánjellegét elismerte.

Halász Antal h. pénzügyigazgató a vármegye mult havi adózásáról a következőket jelentette: egyenesadóban 479 ezer 729, forgalmi adóban 135 ezer 591, illetékben 269 ezer 15, vagyonváltságban 23 ezer 246, vámilletékben 33 ezer 845, fogyasztási adóban 3 ezer 751, különféle bevételekben 695, dohányeladásban 173 ezer 981, rokkantadóban 17 ezer 573, betegápolási pótadóban 54 ezer 247, késedelmi kamatokban 32 ezer 997, közuti gépjárművek közuti adójából 708, gyermekgondozási költségekből 13 ezer 112 pengő folyt be.

A szeptemberi adózás egy millió 238 ezer 514 pengőt tett ki.

A szeptember végén mutatkozó hátralék egy millió 962 ezer 126 pengő, amely hátralék a folyó évi előírások 51.7 százaléka.

A vármegye állategészségügyét Lieber Géza járási állatorvos ismertette. A ragadós állati betegségek közül a lépfene, a veszettség, a juhhimlő, sertéspestis és takonykór fordultak elő. A takonykóros lovakat szigoru zár alá vették és remény van arra, hogy a betegség a vármegye területén nagyobb elterjedést nem nyer. A vármegye területéről szeptemberben elszállítottak 177 lovat, 1287 szarvasmarhát és 2569 sertést. Az állategészségü szervezetben változás nem történt.

Az államépitészeti hivatal jelentésénél Fischer Ferenc dr. főispán a hivatal vezetőjének felhivta a figyelmét arra, hogy a baranyai utakon az amúgy is éles kanyarok helytelenül vannak épitve.

Mert ezeken a helyeken az úttest kifelé lejt.

A szerencsétlenségek elkerülése végett a kanyarodóknál az úttestet úgy kell átépiteni, hogy az befelé lejtsen. Ezenkivül a javításra váró útakon nagyon helytelenül a kőprizmákat nem az út külső, hanem a belső oldalán rakják le. Ennek az elkerülése végett az útkaparókat utasitani kell, hogy ügyeljenek a fuvarosokra a szállitmányok lerakásánál.

A többi jelentés tudomásulvétele után az ülés 11 órakor ért véget.

APOLLO
Négy fivér
előadásai
fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor.

Anna May WONG
SONG
PISZKOS PÉNZ

Meghalt Cserkuti Adolf volt városi főlevéltáros

Pécs, okt. 9. — Egy magába vonuló, csendes élet záródott ma le hosszú betegség után a pécsi klinikán. Meghalt Cserkuti Adolf, Pécs városának éveken át volt derék levéltárosa, az ujságirói tollnak ügyes forgatója. Érdekes különc egyéniség volt Cserkuti Adolf. Elavult okmányok, elsárgult levelek társaságában élte le napjait. A letünt Pécs elmúlt világába vonta be magát. A mult emlékeit szedegette elő régi poros irásokból.

Cserkuti Adolf, akinek eredeti családi neve Linczáb Adolf volt, Máriakéméndről került be a pécsi iskolákba. A ciszterciták főgimnáziumában járt, de befejező iskolai tanulmányait Kalocsán végezte. Pályafutását Pécsett kezdette meg. Egy időben püspöki udvarmester volt, majd 15 éven át a városnál napidíjaskodott, míg azután érdemes munkásságával magára terelte a közfigyelmet s a város főlevéltárosává nevezték ki. De mint ujságíró is jelentős munkát fejtett ki. Munkatársa volt a Pécsi Figyelőnek, a Pécsi Közlönynek, mely utóbbinak egy ideig felelős szerkesztője is volt. Az utolsó évekig állandóan dolgozott a helyi lapokba, különösen sok érdekes pécsi vonatkozású cikke jelent meg a Dunántúl hasábjain. Irásait főleg az adatok precizitása jellemezte. Pécs város történelmi szempontjából is számos érdekes adatott ásott ki a városi levéltárból. Szorgalmas, lelkiismeretes munkaerő volt, akit ujságirói foglalkozásában is elsősorban a lelkiismeretesség irányitott.

A 69 éves Cserkuti Adolf az agglegények csendes életét élte. Az utóbbi években elkomorult előtte a világ és azután már csak a klinikai élet egyhangúságában pergette le hátralevő napjait.

Temetése október 11-én, csütörtökön délután fél 4 órakor lesz a központi temető ravatalozó termében, míg az engesztelő szentmise áldozatot a temetés napján, csütörtökön délelőtt 8 órakor mutatják be érte a ferencrendiek templomában.

Vele Pécs városa ismét egy érdekes, eredeti emberrel, egy tehetséges tollforgatóval lett szegényebb.

PARKMOZI
Négy fivér
előadásai
fél 7 és fél 9 órakor.

— **A pécsi egyetem természettudományi szakosztályán** szombaton, október 13-án, délután 6 órakor a központi egyetem kisérleti nagytermében ülést tart, amelyre minden érdeklődőt meghív az elnökség. Tárgysorozat: 1. Tisztújitás. 2. Zechmeister László: A német természetvizsgálók és orvosok hamburgi vándorgyüléséről.

— **Tombola, tánc, büfé.** A Diakónia nagyon kellemesnek igérkező családiasan kedélyes mulatságot rendez szombaton este Kovács József tánctanár Vigadójában. A táncot megelőzőleg fél 9 órakor tombola lesz, amelyen sok értékes tárgy kerül sorsolásra. Egy-egy sorsjegy ára 30 fillér, a belépődij 1.20 P.

Cserkuti József M.D.K.

Balatonfüred, "Balaton"-étterem építésvezetője.

Építész: Raáb Ferenc

repr.

Magyar Építőművészet 1963/3. 42-43.l.

Cserkuthy József M.D.K.

Balatonarács szálló épitésvezetője.

Épitész: Kx V. Pázmándi Margit

Magyar Épitőművészet 1968/1. 14.1.

Cserkuti József M.D.K.

Balatonfüred, orvosház felelős építésvezetője.

Építész: Márton István

Magyar Építőművészet 1963 /3. 23.l.

MDK

Csermák Ferenc

Hitvita, olaj

Szt. György Céh XVII. auk. 1914. márc.

67 1.

Csemák Ferenc festőm.

92

Rákoskeresztur

gy lejönne ő is.[3] Nagyon örülnék
Önnel jönne. Attól mit se tartson,
, mert hely van bőven s tudja,
ek.
el magukat s jöjjenek, örömmel

lepék ——————————>|

MDK

Csermák Ferenc

Hitvita, olaj

Szent György Céh 14. auk. 1913.

3 1.

CSERMAK, Franz, pozsonyi puskamüves

F. Csermak, Büchsenmeister, 33 éves felesége meghalt. (1834, 1591)

Preßburger Zeitung
(Zeuthon)

CSERMAK, Martin Franz, pozsonyi puskaműves

M. F. Csermack, Regiments-Büchsenmacher
† 59 éves korában, Pozsony, 1823 november 19.
(1823, II. kötet, 633.l)

Preßburger Zeitung
(Jenthan)

106. SZINYEI-MERSE PÁL: Nero völgye. 59×70 14000
L. az illusztrációt 37. l.
107. —: Pipacsok. 47×60 8000
L. az illusztrációt 36. l.
108. —: Tavaszi ébredés. 20×23 . 6000
L. az illusztrációt 38. l.
109. —: Tündértánc. 61×72 . . . 9000
110. SZÜLE PÉTER: Öreg asszony 100
111. TORNAY GYULA: A bazárban. Olajfestmény. 34×45 250
112. TULL ÖDÖN: A kutnál. ⟨A művész utolsó alkotása.⟩ 60×88 . 500
L. az illusztrációt 46. l.
113. UJVÁRY IGNÁC: Templomban. 17×25 250
114. VASKOVITS ERZSI: Vizmentén. 47×64 160
115. ZELLER MIHÁLY: Erdő széle. Olajfestmény. 100×76 . . . 100
116. ZOLTÁN: Férfi-arckép. Szignálva, 1850. 48×60 200
117. BIEDERMEIER festő: Női arckép. 46×85 80
118. CSERMÁK FERENC: Hitvita. 25×35 70
119. Ismeretlen festő: Angol férfi arcképe. 23×28 60
120. —: Havasi pásztornép. Rézen festve. 43×64 40
121. JERICHAU HOLGER: Egyptomi táj. Olajfestmény. 13×32 . . 60
122. KNAPP L.: Eine Gewissensfrage. 32×40 160
123. KUTSCHENREITER V. M.: Havasi virágok 1865. 28×34 . 120
124. SELLY P.: Akt. 50×82 . . 450
125. TESSARI VITTORIO: Női tanulmányfej. 23×29 200

II. RÉGI MESTEREK.

126. ALBANI FRANCESCO: Ámor és Psyche. 97×155 900
127. — iskolája: Baccháns nő 1700 körül. 37×47 300
128. BASSANO, LEANDRO DA PONTE: Jézus kinzatása. 130×172 1600
129. BATTONI modorában: A tékozló fiu. XVIII. század. 98×127 . . 2000
130. BERCHEM, NICOLAS PETERO iskolája: Pásztornép a Campagnán. 49×55 500
131. —: A Campagna tehénpásztorral. 49×65 500
132. BERGH JÁNOS EDE: Tábori élet. 87×155 1500
L. az illusztrációt 48. l.
133. BIEDERMEIER festő: Kisértés. ⟨Szignálva C. S.⟩ 42×54 . . . 50
134. Bolognai festő: Bacchus. 67×90 150
135. BREYDEL KAREL ⟨Cavalier⟩: Csatajelenet. Olajfestmény. 13×15 400
136. BREUGHEL PETER SEN. iskolája: Golgotha. 102×150 . . 4000
L. az illusztrációt 55. l.
137. CHAMPAIGNE, PHILIPPE DE után másolat: Apáca-fejedelemnő. 91×115 800
138. CORREGGIO, ANTONIO DA: Jójának szabad másolata. 53×76 200
139. Délfrancia festő: A megvadult bika. XVIII. század. 135×148 . . . 400
140. DESIDERIO ⟨Monsu⟩: Gót templomi interieur. XVII. század. 95×128 1600
L. az illusztrációt 44. l.
141. Felsőolaszországi festő: Mária imádása 300
142. Ferrarai mester: Tivornyázók. 71×72 1500
L. az illusztrációt 68. l.
143. Flamand festő: Péter megtagadja Krisztust. 1700 körül. 35×44 . 80
144. Friauli iskola: Szent Domokos. 51×65 200
145. GOBBO DEI FRUTTI: Csendélet. 47×60 200
146. GUNECK modorában: Társaság a reggelinél. Pléhen festve. 30×38 300
147. —: Zenélő társaság. Pléhen festve. 30×38 300
148. HONTHORST GERARDO DALLE NOTTI: Szent József a gyermek Jézussal. 100×136 . 1200
149. Ismeretlen festő: Angyali üdvözlet. XVIII. század. 52×70 . . . 30
150. —: Jézus az Olajfák hegyén. 50×50 150

Szent György Céh
XVII. aukc.
1914. márc.

151. —: Judit Holofernes fejével. Olajfestmény. XVII—XVIII. sz. 86×101 1200
L. az illusztrációt 40. l.

152. —: Katonatiszt arcképe. 30×37 50

153. —: Magdolna. Rézen festve, 1700 körül. 24×31 100

154. —: Mária Jézussal ⟨Bizánci Madonna⟩. 21×25 100

155. —: Öreg férfi képe. 18×23 . 20

156. —: Szent Antal megkoszorúzása. 126×188 1000

157. LOCATELLI ANDREA ⟨1695—1741⟩: Olasz tengerparti táj. 75×100 400

158. Magyar festő: Előkelő katona arcképe. XVIII. század közepe. Pasztell. 38×50 80

159. MARATTA CARLO iskolája: A megtéritett bálványimádók. 198×245 3000
L. az illusztrációt 57. l.

160. MARTINEZ JOSE: Siró filozofus. 52×72 600

161. MICO SPADARO nápolyi iskolája: Martyrium. 49×59 500

162. Nápolyi festő XVII. század: Háromkirályok imádása. 70×99 . . 800

163. Nápolyi iskola: Sziklás barlang. 68×87 400

142. FERRARAI MESTER: Tivornyázók — Peintre de Ferrare: Orgie. — A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete XVII. művészeti aukciójáról. — Vente XVII. de la Guilde-Saint-Georges Société des Amateurs et Collectionneurs Hongrois.

164. Német festő: Apostolfej. XVIII. század első fele. 42×61 150

165. —: A szakács. XVIII. század. 63×79 100

166. —: Jézus imádása. XVII. század 40×72 250
L. az illusztrációt 49. l.

167. —: Romantikus tájkép. XVIII. század. 27×37 100

168—168a. Olasz festő: Két tengerparti részlet, architektonikus motivumokkal. 23×37. Darabja 200

169. PANINI: Sába királyné fogadtatása architekturás háttérrel. 99×134 350

170. PIRANESI tempera-festmény: Architektura. 120×146 600

171. POUSSIN NICOLAS iskolája: Tájkép. 97×135 1000
L. az illusztrációt 52. l.

172. RECCO spanyol mester: Csendélet szárnyas és vaddal. XVII. század. 2000
L. az illusztrációt 42. l.

173. REMBRANDT iskolája: Nevető ember. 51×60 400

174. RENI GUIDO ⟨1575—1642⟩ után: Beatrice Cenci egykoru másolata. 45×65 300

175. RIBERA után: Apostol. 67×86 120

176. RICCI FRANCESCO iskolája: Ut a Golgothára. 61×71 250

177. RUBENS PÉTER PÁL: Bacchus. 32×40 4000
L. az illusztrációt 69. l.

178. Spanyol mester: Csendélet halakkal és rákokkal. 87×132 1600

179. —: Madonna a gyermek Jézussal, szent Katalin, Klára és Józseffel. XVII. század. 58×80 1800
L. az illusztrációt 45. l.

180. —: Portrait. 68×83 150

181. —: Szent József a gyermekkel. 1700 körül. 49×59 250

182. TIZIANO után: Lavinia. XVIII. század. 63×80 150

183. VASQUEZ ALONSO 1600—1649: Csendélet halakkal és gyümölccsel. 80×110 2000
L. az illusztrációt 43. l.

184. Velencei iskola: Lóth és leányai. XVII. század. 147×178 800

Csermák Ferenc

Csermák Ferenc szobrászművész kiállítása január 14-én, hétfőn délután 15.30 nyílik meg a TUNGSRAM Rt. kiállító termében (Bp. IV., Megyeri út 6.). A kiállítás hétfőtől péntekig naponta 10-től 17 óráig tart nyitva.

Magyar Nemzet 1985. 1. 12.

Tárlatajánló

Újpest 2005. 04. 21.

Csermák Ferenc szobrászművész-keramikus kiállítása az Újpest Galériában

Tréfásan „életzáró kiállításnak" nevezi tárlatát a művész, aki húsz évvel ezelőtt, 53 éves korában mutatkozott be a munkáival a nagyközönség előtt. A következő kiállítására 63 évesen került sor, amelyet – egy újabb évtizeddel később – a mostani bemutató követ. Az Újpesten született egykori Könyves-diák ma is a városrész lakója. A remek humorérzékkel rendelkező alkotó huszonöt éves korától foglalkozik kerámiával, majd Pátzay Pál szobrászművész biztatására került hivatásosként is a pályára. Kerámiafigurái külföldre is eljutottak, de szobraitól sohasem kívánt megválni. Az Újpest Galéria (Árpád út 66.) mindkét kiállítási termét megtöltő anyag a teljes életműből válogat. Fejek, művészportrék, karikatúrák, samottsorozat, extrém tárgyú munkák, absztrakt és szürreális alkotások és a kedvenc szobrok egyaránt láthatók. A kiállítás május 8-ig tekinthető meg az Árpád út 66. szám alatt.

rövid határidővel. Telefon: 230-5125, Kovácsné. SZ013

A SZABÓ házhoz jön, csak hívja, és mindent vállal, 30%-os árkedvezménnyel. Pénzes Árpád, tel.: 06-70-627-9568. SZ309

GÁZVEZETÉK- és készülékszerelő-, valamint víz- és központifűtésszerelő-szakképzés Újpesten. Nyári tanfolyamok felnőtteknek (nyilvántartási szám: 01-0140-05). Nappali tagozatos képzés 2005. szeptembertől 16–20 éves fiataloknak. Páli Szent Vince Katolikus Szakiskola, 1046 Budapest, Kassai u. 24. Tel.: 370-8423, 06-20-823-1440. SZ314

AUTÓKAROSSZÉRIA-MUNKÁK! Törött, korrodált gépkocsik javítását vállalom. Tel.: 06-30-932-8305. SZ232

PANEL- ÉS TÉGLAÉPÍTÉSŰ házakban levő lakások felújítását, illetve festést, mázolást, tapétázást, hideg- és melegburkolást, padlószőnyegcserét, lambériázást, villanyszerelést, csaptelepek felszerelését, kaputelefonok üzembe állítását, javítását vállaljuk előzetes árajánlatot követően, garanciával. Telefon: 06-20-246-2381, 06-30-636-7288. SZ292

KÚTFÚRÁS, KÚTTISZTÍTÁST, HÁZ-, lakás- és kertkarbantartást, szinte mindent vállalunk. Tel.: 06-27-360-203, mobil: 06-30-971-5671. SZ132

KÖNYV

szenvedtek el, és még nem tagjai a Politikai Foglyok Szövetségének, hogy keressék meg helyi szövetségünk vezetőségét, akik tájékoztatást adnak a belépéssel kapcsolatban. Ügyfélfogadás: minden szerdai napon 10 órától 13 óráig. Tisztelettel: a Pofosz újpesti szervezete

ITALÁSZ

Választékunk nagy, áraink alacsonyak!

Nemes és folyó borok, pezsgők, sörök, üdítők (hűtött is), röviditalok, ásványvizek, dohányáru, édesség.
Cím: Szent Imre u. 1.
Az OBI háta mögött, a 20-as busz megállójában.
Nyitva mindennap!

Ugye Ön

Nem állíthatunk minden la
de olyan **távfelügyeleti**
esetén pár percen belül kiv

Újpesti Vagyonkezelő Rt.
Budapest IV.,
Munkásotthon u. 66–68

Csermák Ferenc

— **Csermák Ferenc** szobrászművész kiállításának megnyitása január 14-én, hétfőn délután fél négykor lesz a Tungsram RT. kiállítótermében. (Bp. IV., Megyeri út 6.) A kiállítás hétfőtől péntekig 10—17 óráig tart nyitva.

Népszava 1985. 1. 12.

Csermák Katalin, gyermekrajzoló

L:Berencsi Irén

-:átadták a Shankar gyermekrajzverseny dijait 9.

Népszabadság, Bp. 1977. máj. 13.

Csermák Tibor M.D.K.

A dal öröme, rajzfilm

K.A.: Rajzfilm , 1963.

Magyar Nemzet 1964. március 22. 13.1.

MDK

Csermák Tibor, festő
Iparmüv. Föisk.

144. Lánchidépités tanulmány.

Nagy. Ifj. Képzőm. Kiáll. /VII/
Füv.Képtár. 1949 aug.16.-szept.10. kat.

MDK

Csermák Tibor, festő.
Iparmüv. Föisk.

154. Plakát.

Magy. Ifj. Képzőm. Kiáll. /VIT/
Vöv. Képtár. 1949 aug. 16. -szept. 15. Kat.

M. D. L.

CSERMÁK Tibor

Rajzfilmek díszlettervezője –

„Pöthyös labda" (A Pannonia Film-studio díjnyertes rajzfilmje)

12. velencei nemzetközi gyermek film – fesztivál T-díj)

Tamás István: Pöthyös labda

Magyar Nemzet 1961. júl. 26. 4. l.

Csernák Tibor

grafikus

A korán elhunyt művész munkája a „Piros pettyes labda", amely Velencében 1965-ben az Arany Oroszlán díjat nyerte.

Művészet, 1970. október - 48. lap

Csermák Tibor grafikus M.D.K.

Illusztráció Mészöly Miklós: Az elvarázsolt tüzoltózenekar c. gyermekkönyvéhez / Móra /

Vasárnapi könyvespolc

Magyar Nemzet 1965. augusztus 15. 13. 1.

Csernák Tibor

1949. az Iparművészeti Iskolában tanult

A Világifjúsági Találkozó alkalmából rendezett nagyon ifjúsági képzőművészeti Kiállításon (Főv. Képtár 1949. aug - szept.) Lánchídépítés (tanulmány) és egy plakát.

Irod

Nagy Tibor: Győzött a város munka az ifjú építészek és képzőművészek kiállításán Kis Ujság (1952?) nov. 5.

31.299. szám. –

A Műemlékek Országos Bizottságával visszaküldöm azzal a megjegyzéssel közlöm, hogy a mennyiben egyes esetekben a gyors intézkedés szüksége az ág. hitv. ev. alsóbbfokú egyházi hatóságok képviselőivel közvetlenül való tárgyalást tenné szükségessé, arról az emlékiratban kifejezett óhajnak megfelelően az érdekelt ág. hitv. ev. püspöki hivatal -át

MDK

Csermák Tibor

4. M. plakát kiáll. Műcs. 1961.

Csermák Ferenc

— **Csermák Ferenc** szobrászkerami-kus kiállítása ma délután fél 4-kor nyílik meg a GTI Kiállítóter-mében (Bp. XIV., Fogarasi út 14.). A kiállítást megnyitja: Gyurkovics Tibor József Attila-díjas író.

Magyar Nemzet 1985. III. 22.

M.D.K.

Csermák Tibor

Végh Görgy: "Csermák Tibor" cimmel ir a müvész elhunytáról. "Egy költővel lett szegényebb a magyar rajzfilmgyártás.." -irja a megemlékezés a müvészről, akit harmincnyolcéves korában ragadott el a halál. Grafikus, tervező és rendező volt, 1961-ben egyik rajzfilmjéért megkapta a Gyermekfilmfesztivál első díját. A továbbiakban a beszámoló felsorolja a müvész rajzfilmjeit s a Velencében dijnyertes "Piros pöttyös labda" c. filmből a lap bemutat egy kockát.

"Krónika" c. rovatban

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. nov. 26.
IX. évf. 48. sz. 23. lap

M. D. K

CSERMÁK Tibor

Két hórics-kisfilm: A török is a tehenek, s a Kismalac meg a farkasok

(1957-ben elismerő oklevelet nyert velük a 10. velencei gyermekfilmfesztiválon

Tamás István. Pöttyös lobda ..

Magyar Nemzet. 1961. jul. 26. 4. l.

Csernák Tibor, grafikus 17 Dk

A Két bors ökrösöke c. könyv
egyik rajzolója.

Vekerdy Tamás: Könyvekről 13. l

Család és Iskola, Bp. 1962. május XI/5.

M. P. L.

CSERMÁK Tibor

A pirospettyes labda története

Rajzfilm

Magyar Nemzet 1961. (XVII.) jún. 15. 3. l.

Csermák Tibor

M.D.K.

a Velencében dijat nyert Pirospöttyös labda alkotója

Zay László: Rajzfilmművész-képzés kezdődik az Iparművészeti Főiskolán

Magyar Nemzet 1961. október 27. 4.l.

M. D. K.

CSERMÁK Tibor

beleneiten díjazott „Pirospettyes labda"
c. rajzfilm.
„Mackókaland" rajzfilm.

Zay László: Egy kiállitás igéretei
Fiatalok a rajzfilm-mütermben

Magyar Nemzet 1962. junuis 2. 4.1.

de D/U

CSERMÁK Tibor grafikus

„Piros pöttyös labda" vagy film

Lay László: Rovidfilm - művészetünk

Magyar Nemzet 196 . április 15. 9. l.

M. D. K

OSERMÁK Tibor grafikus

„Piroszöttyös labda" bábfilm

Napló

Magyar Nemzet 1962. április 3. 3.e.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296 188-307
Csermák Ferenc
JÖVŐ MÉRNÖKE
1963 ÁPR 13

1021

Külföldi siker – hazai ismeretlenség

MŰVÉSZET

Barátom Svédországban járt és hazatérve négy bűbájos kis kobolddal lepett meg. Az apró kerámia figurák a svéd népköltészet játékos kedvű, rossz kis manói, akik mindent elrontanak, mindenbe beleütik az orrukat, mégsem tud rájuk haragudni senki, olyan kedvesek. Groteszk pofácskájukat, esetlen mozdulataikat alkotójuk megragadó bájjal formázta meg. A legmeglepőbb azonban az, hogy a svéd néprege eredeti manócskáit magyar művész készítette, magyarországi exportáru. Miután hazai üzletekben sehol sem találtam másukat, elkezdtem kutatni utánuk. Igy jutottam el a négy kobold születési helyére és alkotójukhoz, *Csermák Ferenchez.*

Első pillantásra szembeötlik a művész fiatalsága és a figuráiból sugárzó megható humor. Ez ragadott meg a manóknál is, s később örömmel üdvözöltem legtöbb darabján. Csalódott, bánatosan magába roskadt Diogénesz-szatírája, a saját alkotásába szerelmes, ironikusan felfogott Pygmalion, a néhol még kapható kétarcú törpe, ötletdús fantáziájának jegyeit viselik.

Szocialista művészetpolitikánk elveti a nyugati művészetek pesszimista alaphangú dekadens irányvonalát. Ezzel szemben érthetetlen, *miért nem kap nagyobb szerepet művészetünkben a pozitív életérzésből fakadó hang, a humor?* A Csermák-kerámiák bájjal, kedvességgel telített, groteszk gyermek- és állatfigurái külföldön egyre ismertebbek, itthon viszont alig kaphatók a művész munkái. A probléma közepébe vágva, felteszem a kérdést, mit gondol, mi az oka ennek?

— *Sajnos, a nem alaptagokat sújtó paragrafikus intézkedések egyre inkább exportra kényszeritenek. Ezzel egyidejűleg azonban dolgozom olyan munkákon, amelyeket az exportigények figyelembevétele nélkül, a hazai zsüri követelményeinek megfelelően alakitok.*

Csermák Ferenc problémái nem egyedülállóak. Az utóbbi évek iparművészete indokoltan hátat fordít a polgári ízlés gömbölydeden édeskés, túlzsúfolt figuráinak, és újjal próbálkozik. Vigyázatra int azonban a produkciók legtöbbjének csupán külsőségekben megnyilvánuló, gondolat nélküli, kifejezéstelen volta. *A modernség égisze alatt a neoprimitiv formák kezdetlegessé, erőltetetten egyszerűkké, sematikussá válnak.* Mi erről az ön véleménye?

— *Minden témának meg kell találni a megfelelő formát, nem szabad, s nem is lehet a művészet megsértése nélkül egyfajta sémába kényszeriteni minden gondolatot. Nálam is megvannak azok a tervek, amelyek más stilust igényelnek, mint eddigi figuráim. Azonban karikirozásnak, a szatirikus humornak, ami talán legközelebb áll hozzám, ezt a formát érzem eddig legtalálóbbnak.*

Törekvései a kezdeti, kissé naturális megfogalmazáson túl arra engednek következtetni, hogy idővel karikaturisztikus gondolatai is modernebb formát öltenek. Műtermében figurális kerámián kívül portrékat is látok. Szobrászattal is foglalkozik?

— *Őszintén szólva, előbb foglalkoztam szobrászattal, mint kerámiával. Portrémintázásaim mellett karikatúra jellegű dolgokat is készitettem, melyeknek formavilága már az iparművészeti zsüri profiljába vezetett. Ezeket a figurákat a zsüri azonnal el is fogadta.*

— *Meg tudná indokolni, miben rejlik ma a kerámia népszerűsége?*

— *Napjainkban, a szintetikus anyagok korában elementáris erővel hat az emberre a kerámia, mint a legősibb művészetek egyike. Az eszköz a három őselem, vagyis: a kerámia a föld, a viz és a tűzben születő színek művészete.*

Mindezekhez még hozzá kell tennem: Csermák Ferenc közeli terveinek előhangja különös koloritjában mutatkozik. Váza- és kerámiatál-terveinek színkísérletei teljesen új, eddig ismeretlen eredményeket mutatnak.

Csermák fiatal művész, alig három éve jelentkezett műveivel. Eddigi eredményei, megragadó kerámiafigurái, szoborportréi, próbálkozásai azonban olyan ember indulását jelzik, aki rövidesen komoly erőssége lesz plasztikus művészetünknek.

Egri Mária

A négy bűbájos kis kobold

…et, a fűcskoshátu krokodilokat
… visszautasít minden esendősé-
…et, az áldozati hamuba kirajzo-
…lmeket. Felhőkarcolók és üveg-
…b hazatalálni. A régi környe-
…bok különös zaja illenék hozzá
…yűgözően szép faszobrok. Ez is
…indig és mindenütt emberi hát-

…, rádöbbenek, hogy tévedtem az
…észet igazságtalansága, hanem a
…ég, meg a műveletlenség.

…rra, hogy bár a szépség eredendő
…avakat illetően is, de egyszer ta-
…gok ellen, mint ahogy nagyon
…g ellen is. Gyermeki hiedelem
…őszerűtlenebbé válik a szegény-
… válik a gazdagság is és az em-
…an mindkettőt megtagadja.

…n nézem a nőt. A mellette ülő
…n tőlem. Megszokhatták már a
… tartozik hozzá? Valamiképpen
…ul beszélnek mind a hárman …

…enül csak a gép indulása előtt tu-
…nál várakozunk, topogunk együtt
…gjain kívül ők az első kubaiak,
… most bemutatkozni nekik, meg-
…ót se tudok spanyolul. Így csak
… közelről, mind a tizenötöt vagy
…metre, arcvonásra, fajra, arc-
…ott egy író vallomása, amit vagy
…hol. Valaki megkérte, hogy jelle-
…, mintha egy remekművet kez-
…mazott. „A kubai: az egy fehér-
…európai, aki nem így tekint rá-

HATEZER MÉTER MAGASAN

…icvenen utazunk, nem számítva
…ri személyzetet: pilótákat és légi

…löl ülünk; elöl, a szárnyakkal
…rébb is hely, mikor beszálltunk,
…elepedtünk ide, hogy itt legalább
…l lehet állni, ha elgémberedünk.
… Már ültünk, mikor eszembe ju-
…tés. Valaki azt tanácsolta, hogy
…veszélyesebb, mert ha netán föl-
…egész biztos, hogy elpusztulnak.
…az emberi jóindulat! De fütyülve
…n is örülök annak, hogy ide ül-
… Ha kinézek az ablakon, láthatom
…s ez megnyugtat. Fönségesen és
… láthatatlan levegőre: látom a
…n tudok szabadulni a gondolat-

…hordozható rakétáit nem szereli rá valóságos

Tudom, sokan közbeszólnának itt most in…ván, kár ennyire bízni a technikában, mert h…ténelmi korokra érvényes Franklin Benjámi…hogy az ember szerszámkészítő állat, akkor a …vényes, hogy az ember hidrogénbomba-készít…volna a közbeszólóknak? Sajnos, igen! De iga…ban azzal a folyton megújuló reménnyel cáfolnám meg, mely minden tegnapi igazságnak hirtelen más távlatot adhat. Mi táplálhatja ezt a reményt? Az, hogy bár soha nem volt ilyen közel a világ elpusztításának lehetősége, mint korunkban — ilyen pőrén se mutatkozott még meg soha a háború értelmetlensége, mint manapság. Hirosima égő emberei ott futkosnak New York, Párizs és Leningrád utcáin is. A tanulságra persze nemcsak efféle szörnyűség figyelmeztet. A rombolás arányait, s a győzelem lehetetlenségét matematikailag is lehet bizonyítani. Volt-e már ennél zavarba ejtőbb körülmény a történelemben? Aligha! Következményeit máris tapasztalhatjuk. A naturális háború helyett már elég régóta folyik egy absztrakt háború, mely a két világrendszer versenyében — támadó és elhárító fegyverek fölfedezésében, parádés kipróbálásában — máris azt jelenti, hogy az egyetemes háborúk kora lejárt. A magaslégkörben, vagy a föld alatt végzett robbantások ennek az absztrakt küzdelemnek a jelképei. Olyasféle viadal ez, mint Toldi Miklós és a cseh vitéz iszonyatos kézropogtatása. Azt, hogy nem érdemes a szemben álló két világ földjén futóárkokat ásni, különös módon épp a technika mutatta meg. Nem azzal, hogy a hihetetlen hatású bombák fölöslegessé teszik a futóárkokat, hanem azzal, hogy önmagukat teszik fölöslegessé, oly módon, hogy egymást semlegesítik. Hatásuk ugyanis túlnő minden elképzelhető emberi és embertelen célon.

Annak, hogy a kubai blokád idején a feszültség sűrített légkörében nem robbant ki a háború, a lényegi oka szerintem nemcsak az volt, hogy a Szovjetunió hazaszállította rakétáit, hanem az is, hogy a technikának — pontosabban a haditechnikának — ilyen semlegesítő hatása van. Ez a semlegesítő hatás ma különleges erő. Azáltal győz, hogy leköti, s fékentartja a démont …

Megrettenek a logika nyugalmától: ilyen egyszerű volna minden, mint ahogy most végiggondoltam? A szakadékokat ilyen könnyen be lehetne temetni rózsával, hamuval és reménnyel? Mitől van akkor az, hogy bár fölismertük helyzetünket, végigéltük a lehetetlenségek szürrealista kalandjait, értelmes következtetéseink ellenére mégis folyton az őserdei törzsek vérbosszújára készülünk. Tán rejtett ösztönünkké vált már a háborúskodás, és mindaz a boldogtalan láng, füst, hullaszag, ami átjárta és átitatta a földet, az emberi természetből árad? Mert igaz ugyan, hogy eljutottunk az absztraktháború állapotába, de nézzünk csak mögé az absztraktciónak, miféle realitás húzódik meg mögötte. Vajon, nem hasonlít ez a helyzet arra a néger mesére, melyben a krokodilus, a hatalmas szörny végre nyugton hagyja a falucskát — persze, csak úgy, ha minden este ellenszolgáltatásként két gyönyörű lányt adnak neki, hogy jól lakhasson?

Émelygést nem a repüléstől, az ilyen gondolatoktól kap az ember. Igaz, hogy elszántabbá is ilyenektől válik.

…Brunok, Van Gogh-ok, József Attilák. A kompromisszum azonban sokszor belső meghasonláshoz vezetett, egyfajta énhasadáshoz. A festők között különösen sok a skrizofén alkat és a hajlam a szellemi elborulásra. Van Gogh, Munkácsy, Csontváry, Nemes Lampért, Gulácsi Lajos csak néhány, kisszámú példát jelent soraikban. *A művészi meggyőződéséhez bensejében hűséges művészt megviseli a kompromisszum* — néha persze a megnemértés is. A lélek gyakran elhomályosul, bár az alkotó tevékenység többnyire továbbra is működik.

A 82 éves Picasso nyilatkozata mély meghasonlottságról vall. „Hivatásos komédiás"-nak nevezi magát ez az emberfeletti arányú művész, aki századunk első évtizedének második felétől úgyszólván minden újat kereső, fontosabb kísérletező művészi iránynak egyik vezéregyénisége volt! Nem kétséges, hogy néhány évtized óta Picasso alkotói tevékenysége sok tekintetben problematikus. Az érthetőség, spontán élményszerűség már régen hiányzik művei nagy részéből, mintha *a különleges, a szokatlan* inkább vonzotta volna, mint a szépség egyértelmű ábrázolása. Kissé elméleti piktúra lett az a vérbő izzás, amely a cézanne-i formavilághoz csatlakozó „rózsaszín korszak"-át vagy neoklasszicistikus alkotó periódusát fémjelezte.

A művész kiábrándultsága tükröződik abban a megállapításában is, mely szerint 1800 óta az igazi fenköltt művészet hitele megfogyatkozott. Lehet, hogy ez igaz a hatalmat régóta birtokló, világ- és művészetszemléletében ma

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-807

Csermák Tibor

FEJÉR MEGYEI HIRLAP

1965 DEC 19.

Fejér megyei Hírlap

„Az alkotásaiban él tovább...“

1021

A közelmúltban tervezgettük, hogy riportsorozatot indítunk a lap hasábjain, melyben megszólaltatjuk azokat a kisfilmrendezőket, akiknek nevével mind gyakrabban találkoznak olvasóink. Terveztük, hogy megszólaltatjuk a sorozatban a miskolci és a külföldi filmfesztiválon eredményt elért rendezőket, hogy beszéljenek filmjeikről, terveikről: a dokumentumfilmrendezés, a rajz-, és bábfilmrendezés műhelytitkairól.

Az első riportot Csermák Tibor rajzfilmrendezővel szerettem volna elkészíteni, aki nemrég Végh György forgatókönyve alapján film forgatását kezdte el egy kis rajzfilm-figura: Futyuri csinytevéseiről. A készülő Futyuriról néhány vázlatot láttam csupán. De már így vázlatosan, tervekben is éltek a képei, új filmjének mondanivalója.

A riportot soha nem készíthetem el. Halálának a híre váratlanul ért, és megdöbbentően hatott. A nyáron még lelkesen, életvidáman mesélt terveiről, pályájáról. Arról, hogy a Képzőművészeti Főiskolán grafikus-művészi oklevelet szerzett, majd 1951-ben a rajzfilmgyártáshoz került. Kezdetben mások filmjeihez készített háttérrajzokat, díszleteket. Aztán később 1957-ben elkészült első razfilmje a Móricz Zsigmond meséje nyomán forgatott *„A török és a tehenek“* című kisfilmje. Filmjeiről beszélt, az elkészültekről és a tervekről. Mesélt *„A dal öröme“* című filmjéről, amelyben sikerült filmen, rajzfilmen ábrázolnia a muzsikálás, a dal tiszta örömét. Velencében, 1961-ben a gyermekfilmfesztiválon a *„Pirospöttyös labda“* című mesefilmjéért a fesztivál első díját kapta, majd itthon művészete elismeréséül a Balázs Béla díjat.

Kevés filmet rendezett. A felsoroltakon kívül alig néhányat. De filmjei, Csermák Tibor alkotásai arról tanúskodnak, hogy alkotójuk mélyen hitt az emberben, a jóságban, és szerette az embereket. Ezt a hitet, ezt a szeretetet sugározza és viszi tovább az országhatárokon és falakon áthaladó *„Pirospöttyös labda“*, amely röpül mindig tovább és tovább és mögötte és körülötte vidámság fakad. Már készültek a következő kockák, a befejező képsorok a Futyuri csinytevéseiről, kalandjairól a világban. De ezt a filmet már más fejezi be...

— Szilvágyi Irén —

ek:

z nem Fehérvár...“

illió pár cipőt készítenek itt, cipőgyár maga gyártja a ci-őgyártáshoz szükséges gépe-et, sőt azokat a repülőgépe-et is, amelyekben a cipőket ávoli országokba exportálják. Az a gyors iparosodás, mely Fehérvárt most kezdi gazán városias várossá fej-eszteni, itt már elvégezte a ároskép átalakítását: korsze-űen és célszerűen szép épü-etek, üzletek s szórakozóhe-rek városa ez. Érdemes bo-rongani utcáin: Gottwaldov elenében megláthatjuk kissé ehérvár jövőjét...

*

A Moszkva Szállóban lak-am. A szálloda tízemeletes és indegy, hogy a vendég me-yik emeleten kap szobát: az llandóan cirkáló gyorsliftek illanatok alatt röpítik a ma-asba. A kétágyas szobákban tükörfényes műanyag pad-n süppedő szőnyegek, a ké-yelmes bútorzatot rádió, te-fon és sok más apróság egé-íti ki. Természetesen fürdő-oba is tartozik a szobához, kád pillanatok alatt megte-k forró vízzel. Bármire van üksége a vendégnek, ezt onnal teljesítik: az aszta-n fekvő hatnyelvű tájékoz-tó tucatnyi szolgálatot ajánl, ruhatisztítástól a mozijegy egrendeléséig.

A Fehérvárról érkező turis-mindezt kissé elgondolkoz-veszi tudomásul, hiszen pá-tlan helyről utazott ide: Eu-pa egyetlen olyan hatvane-zer lakosú városából, amely-nek nincs szállodája.

Este a szálloda éttermében cseh ismerősöm arról érdeklődik, hogy miként vagyok meg-elégedve a szobámmal és meg-kérdi:

— A fehérvári szállodák szebbek?

*

Ajándéknak szánt eredeti sligoviczát szeretnék vásárol-ni az egyik nagy áruházban. A megszólított eladó jól be-szél németül és elmagyarázza, hogy az ilyen italkülönleges-ség a terem tulsó végén kap-ható.

Elmagyarázza?

Mindjárt oda is vezet és hogy az esti csúcsforgalom-ban ne kelljen várakoznom, kiszolgál: átveszi a pénzemet, blokkoltat, majd átadja az árut és búcsúzóul az ajtóig kí-sér.

A többi vásárló szemmellát-hatólag természetesnek tartja ezt a kivételezést, — hiszen külföldi vagyok.

*

Ahány ház annyi szokás... Dermedten nézem, hogy a cukrászda presszógépe mö-gött álló lány miként főzi a feketét. Jókora csésze aljába szórja a kávét, majd addig en-gedi rá a forró vizet, amíg a nagy csésze színültig megtel-lik: kész a dupla...

Mikor rám kerül a sor, meg-próbálom elmagyarázni, hogy nekem kevesebb víz is ele-gendő: nem kétdeci kávés le-vet, hanem a hazaira emlékez-tető feketét szeretnék inni. Persze ezt bajos megértetni az alig kéttucatnyi szóra terjedő

YELEM!

Dr Csermák Gizella

Nemzeti Szalon

Csermák Gizella

1911. Magy.Képzőművésznők Egy.III.kiáll

Rózsák, olaj

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1978 ÁPR 15
NÉPHADSEREG

Cseri István
1021

ÚJHELYI JÁNOS: 2

FEHÉR CIGÁNY

Cseri István rajza

NA

a II. témaköi

EBBEN A HÓNAPBAN ÚJ SZAKASZHOZ érkezik a sorkatonák eszmei-politikai oktatása. Miután a tárgykörzáró foglalkozásokkal befejeződik az első ciklus feldolgozása, megkezdődik a felkészülés a második, „A fejlett szocializmus építésének kérdései" című témakör júliusban induló oktatására. Ajánlásainkkal a módszertani kabinetek előkészítéséhez és felhasználásához igyekszünk segítséget nyújtani.

Mindjárt az elején két lényeges dologra szeretnénk ráirányítani a figyelmet. *Az egyik:* a témakör oktatásának előkészítésénél mindenekelőtt az MSZMP KB 1976. október 26-i és az MSZMP Néphadseregi Bizottságának 1977. április 18-i határozatát kell irányadónak tekinteni. *A másik:* hogy — bár a témakör oktatása egyszer már napirenden volt és az irányítók, szervezők sok tapasztalattal rendelkeznek — a témakör újbóli oktatásának előkészítését nem szabad rutinfeladatnak tekinteni. Az említett párthatározatok szellemében, nagy gondot kell fordítani a témakör új vonatkozásainak feldolgozására, a propagandisták elméleti, módszertani felkészítésére, a jó tapasztalatok elterjesztésére.

A felkészítés akkor eredményes igazán, ha olyan bázisra épül, ahol megtalálható, tanulmányozható, bemutatható és kipróbálható minden olyan eszköz, ami a felkészülést, az oktatás hatékonyságát segíti. Ilyen bázis a politikai nevelőmunka módszertani kabinet, amelynek elsődleges rendeltetése, hogy megfelelő körülményeket és eszközöket biztosítson a felkészüléssel kapcsolatos *egyéni és csoportos munkához*, az oktatási nap jó előkészítéséhez.

tai..."; „A párt vezető szerepe és fejlesztésének feladatai"; „A szocialista építőmunka nemzetközi feltételei" címmel — a hasonló című témákhoz. *Hangszalagot* küldött ki, amely „A társadalmi viszonyok továbbfejlesztésének feladatai"; „A gazdasági építőmunka feladatai..."; A párt vezető szerepe és fejlesztésének feladatai" címmel, 18—23 perces hanganyagot tartalmaz, ugyancsak a hasonló című témákhoz.

Megjelentetett három *foglalkozásvezetői segédkönyvet* — amelyek tartalmazzák az egyes témák oktatásának eszmei-politikai, nevelési célkitűzéseit, előadásait, táblai vázlatait, a témák politikai, módszertani és szépirodalmának, a felhasználható filmek, diasorozatok, hanganyagok jegyzékét, s ezek jól hasznosíthatók most is.

EZEKET AZ ESZKÖZÖKET EGÉSZÍTIK KI a filmbázisok útján biztosított *mozgófilmek:* a „Munka hadának a lépése dobog", a harmadik témához: „Népgazdaságunk alapfogalmai", a negyedik témához; „Együtt a közös célokért", az ötödik témához; „A mi szocialista vívmányaink", a hatodik témához; „Társadalmunk vezető ereje a párt", a hetedik témához; „Szocialista építőmunkánk nemzetközi feltételei", a nyolcadik témához és a „Békés egymás mellett élés" a kilencedik témához.

Ebben az évben — központi ellátás révén — újabb anyagokkal gazdagodik a második témakör eszköztára. A közeli hetekben megjelenik a korszerű követelménynek megfelelően átdolgozott, illusztrációkkal, feladatokkal, fogalommagyarázatokkal ellátott *tankönyv*. Ehhez kapcsolódik a foglalkozásvezetők felkészülését szol-

TÜKÖR
1964 SZEP 1.
1021

A Holdhorgász lesben ül...

Csermák Tibor rajzfilmrendező robosztus alkatú, magas és erős; filmjeit pedig finom líraiság szövi át. Ellentét? Nem; a testben-lélekben erős emberek derűje ez, amely kíváncsian és jószívűen vizsgálgat mindent maga körül, legyen az játszadozó gyermek, bájos fiatal lány, vagy ormótlan, szürke bérház.

A közelmúltban Zsennyén, az alkotóházban dolgozott, és a közeli erdőben egy kis beteg nyulat talált. Hazavitte, ápolta, meggyógyította, aztán elengedte az erdőben. De a nyusziról készült néhány rajz szobája falán függ: alighanem találkozunk majd vele valamelyik rajzfilmjében.

A nyuszi szomszédságában furcsa figura látható. A holdkaréjon ül, fején kalap, gonoszkodó az ábrázata, lábát a mélybe lógatja: lesben ül a Holdon, és horgászik a világűrben. Neve: Holdhorgász, főszereplője Csermák *„Csodahinta"* című készülő filmjének, amely Ránki György kísérőzenéjével, Sziráky Judit díjnyertes filmnovellájából készült. A Holdhorgász kapzsi kis figura, megkaparint mindent, amit horgával elérhet, az aranymadarat (a jóság szimbólumát), a kék égbolton vidáman repülő papírsárkányt, a léggömböt, a játszótéren hintázó kisfiút, aztán mindent és mindenkit vasrácsos ketrecbe zár.

— *Vigyáztam arra* — mondja Csermák, amikor filmjéről beszélgetünk —, *hogy a film „belső ívelése" egységes és a mondanivaló felnőttnek, gyermeknek egyaránt könnyen érthető legyen.*

Csermák kitüntetett filmjében: *A pöttyös labdában* egy kislány a Nappal labdázik. *A dal öröme* című filmben a zongora húrjai a világmindenség végtelenjébe futnak. A film hőse, a Kisfiú, eleven rakétaként süvíti át a végtelent. Csermák filmjeinek értelme, „belső ívelése" ez, érzi és kifejezi, hogy a modern ember világa bámulatosan kiszélesült.

— *Gyermekkoromban repülő szerettem volna lenni* — mondja mintegy magyarázatképpen.

R. Á.

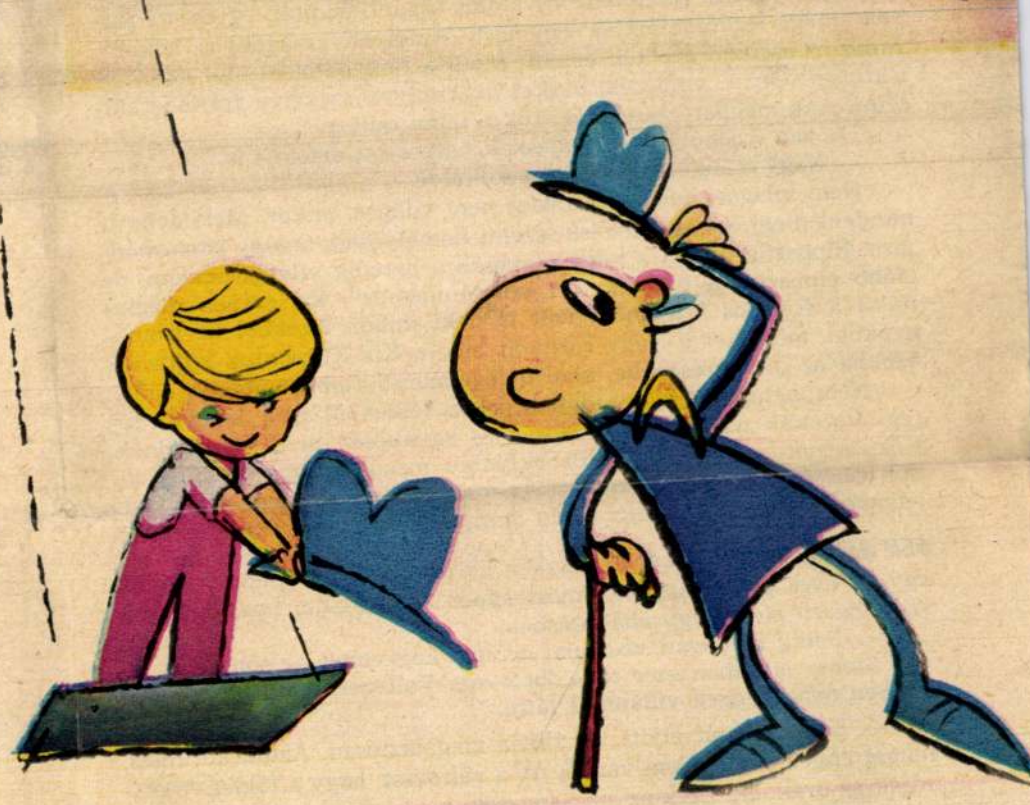

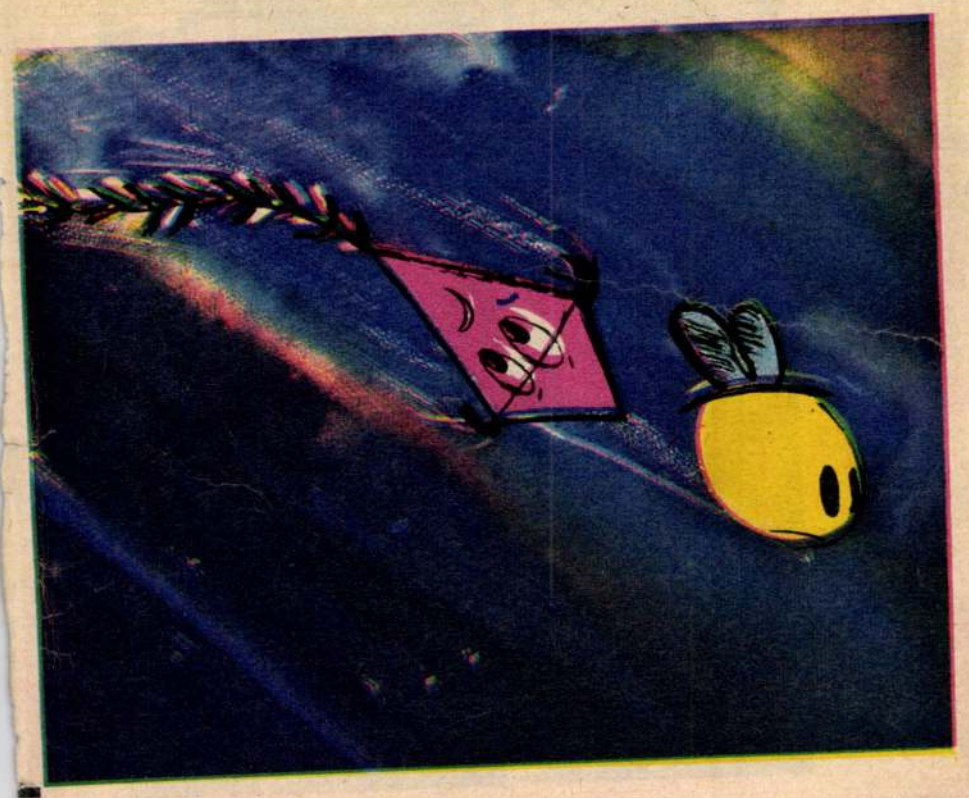

A SÖTÉTSÉG SZOLGÁI

A KÖZSÉG EGYETLEN ITALBOLTJA amolyan köpködőféle. Ötven évesnek látszó, micisapkás, borostás arcú férfi áll a pult előtt, kezében fröccsös pohár.

— Krisztus él! — mondja áhítattal. — 1914-ben újra megszületett Kanadában, valahol az Öt Tavak partján. S íme, újra eljött, hogy most véglegesen megváltsa a világot. Térjetek meg testvéreim, mert istennek célja van az emberiséggel.

Hallgatnak a kocsmajárók. Van aki faarccal, közömbösen; de figyelő közönség is akad. Csak a sarokban álló fiatalok bökdösik egymást. Kuncognak. A kocsmai apostol nem zavartatja magát. Az armageddoni csata szörnyűségeiről jövendöl, meg arról a 144 ezer életben maradt emberről, a Sionon. János apostolnak a mennyei jelenésekről való csodálatos látomásait magyarázza az idecseppent jehovás prédikátor.

Persze megfelelő áttételekkel. Mert nem a régi csatáról van itt szó, hanem arról, ami ott lóg az emberiség feje felett. Az eljövendő atomháború — mondják tudóan a jehovások — az a világpusztulás, amit csak 144 ezren élnek majd túl. Egyedül ők: a kiválasztottak. Jehova tanúi.

A prédikátor egyike a többezerre becsült magyar *jehovásoknak*, akik a mi szocialista országunkban is építgetik hitük különös és jóformán láthatatlan szervezetét. A történelmi egyházak összetartó formáit nem ismerik Jehova tanúi. Nincs hierarchiájuk, nincsenek dogmáik, nincsen semmiféle hivatalos organizációjuk, egyesével járnak, mégis számontartják egymást. Amolyan „magányos lelkek". Amin ez esetben azt kell érteni: kívül a társadalmon, alul az intellektuson. Olyan emberek, akiket akármilyen szekérre fel lehet ültetni, csak megpáráztassák előttük a talmi csillogást.

De van a jehovista kántálásnak határozott értelme is.

— Nagy csata — darálja a prédikátor.

Nem világos, *hol* lesz a csata; nem világos, *mikor*. Mert Jehova mindent megjósol, de szokása szerint homályosan, amúgy isten-módjára. Elpusztul abban a nagy csatában a hetedik világbirodalom, de előbb elpusztul a hatodik: „A kommunizmus". Ezt szépen megtanulta a fröccsös hitszónok, volt is neki miből. Azokból az irományokból, melyeket a Nagy Központ meg a Kis Központok küldenek azokba az országrészekbe, ahol a legelmaradottabb emberek élnek.

Nem, nem csak félöntudatlan, kósza lelkekből áll a Jehovita sereg. Vezetőik nagyon is tudatosak és egyáltalán nem képzelődnek. Központjuk egyesek szerint Brooklynból, mások szerint Washingtonból irányítja a világméretű mozgalmat; a kontinensünkön működő jehovásokat pedig a svájci iroda igazgatja. A magyarországiakat is.

NEM NEHÉZ RÁJUK TALÁLNI. Büszkén hordják rögeszméjüket. Egyikük egy 56 éves parasztasszony, most éppen azt fájlalja, hogy nem részesülhetett elég megpróbáltatásban.

— Pedig boldogan viselném Jehova kegyelmét — sóhajt.

Szeme sarkában ezer ránc fut össze. Valószerűtlenül kék tekintetében néha pengék villanását látni.

— Krisztus már eljött, — állítja magabiztosan. Aztán körülnéz, felmér engem is: — Nem várjuk mi a változást, hogy a földet visszaadják az uraknak. Ezek az apró fogások, kis közhelyek is benne vannak a külföldről küldött irományokban, meg a lapjukban, az Őrtoronyban.

C. S.-né egyike azoknak, akik majd nem pusztulnak el az új armageddoni csatában. Négy gyermeke és hét unokája van. Három apróság ott tib-lábol körülöttünk. Kék szemük van, mint a nagyanyjuknak, nyugalmas, tiszta, mint az augusztusi ég.

Armageddon? Miféle csata az? — próbálom kitudni.

— Nagy csata, — hajtogatja ég felé fordult szemmel. — Nagy csata . . . — nyújtja el hosszan.

De van úgy is, hogy a jehovások nyíltabbak, s túlságosan is érthető, amit mondanak; hogy túllőnek a célon: izgágán bujtogatnak a demokratikus rend intézményei ellen. Pedig a szájukról le se kerül, hogy „béke", „szeretet". És így köszönnek: „Szeretettel".

Állunk a tűző nap alatt, néhány kilométerre az új Tiszaszederkénytől, C.-ék udvarán. Felnőtt már az új város, s benne „új nép, másfajta raj" lakik, de C. nem írta alá a belépési nyilatkozatot a tsz-be. Azt mondta: nem veheti fel a „fenevad bélyegét". A végén aztán mégis valahogy csak meggondolta magát. Most már kettős birtokos: a túlvilágban is részesedik, meg a munkaegységben is. Külön tisztsége is van. Azt mondja magáról, ő „Krisztus egyik élő testtagja".

Amikor a másik tiszaszederkényi szektáról: az *Újföldvárról* faggatom, lenézően legyint:

— Csak a mienk az igazi. A többiek mind tévtanokat hirdetnek. A pünkösdisták, a szombatosok, a baptisták, meg a többiek is.

Nem győzi az ember sorra venni mindet. Azért egy párat mégis, sietősen, mutatóba.

C. S. már boldog: nem kell részt vennie az armageddoni csatában, és 144 ezredmagával ő is ott lesz majd a Sion hegyén

„Béke, szeretet" – mondja C-né, aki nem venné föl a „fenevad bélyegét," nehogy elkárhozzék

CSERMÁK Tibor grafikus M.D.K.

Rajzfilmek: Pirospöttyös labda,
Mackó-kaland

Vilcsek Anna: Öcsi,Peti és a többiek .Magyar raju- és bábfilm-sorozat
Magyar Nemzet 1962. november 22. 9.1.

CSERMÁK T

MDK

/Csermák/ Csermák Tibor

a művésztelepen dolgozott.

Hamar Imre: Nyári művésztelep Sopronban.
Kisalföld 1963. aug. 4.

Csermák Tibor M.D.K.

A dal öröme c. rajzfilm tervezője és rendezője.

Korábbi rjzfilmje a Pirospöttyös labda.

A hét filmjei.

Magyar Nemzet 1963. november 21. 4.1.

Csermák Tibor

M.D.K.

„Pirospettyes labda" végre

Bars Sári: A mesék bírodalmában
Nők lapja, 1962. május 5 – 6 lap

MDK

Csermák Tibor

Nagy Tibor: Győzött a páros munka az ifju épitészek és képz.művészek kiállitásán. KU 1952 ? nov. 5. 4 l.

MDK

Csermák Tibor tervező művész

a magyar rajzfilm-kollektíva élgárdájának tagja. (Csermákról készült foto repr; a cikk több, a kollektíva által készített filmet megemlít.)

Radó István: Mickey-egér és utódai

Világ Ifjúsága, Bp. 1958. 4. sz. 14, 15. l.

MDK

Csermák Tibor

tervezésében és rendezésében Móricz Zsigmond három kismeséjéből (Dari-piciri; Kismalac és a farkasok; A török és a tehenek) rajzfilm készül a Pannonia Filmstúdióban. ("A török és a tehenek" két jelenetéről repr.)

A török és a tehenek.

Érdekes Ujság, Bp. 1958. január 18. 19. l.

Csermák Tibor grafikus M.D.K.

Csodahita c. rajzfilm

Uj magyar rajzfilmek

Magyar Nemzet 1964. március 12. 4.1.

megírva

Csermák Vencel

könnives

Debrecenben 1733

Valószínűleg azonos

Vormarek Vencellel

A pesti könnives céh

vidéki tagja volt

Pkc. 2/2 l.

Csermák alatt

vettem a

lexikonba!

VI. 292. —

Rimaszombati ötvösök pecsétje 1606-

VI. 292

Csermák Vencel.

Építőmester a XVIII. sz. első felében Debrecenben.

[1736. fejezte be a kabai ref. ~~erpho~~ templom építését melyhez 1742-44. a tornyot is ő építette. 1743 kezdte építeni a karcagi ref. templomot (melyet az engedély nélküli épitkezés miatt megindult hatósági eljárus miatt 1747-55. fejezhetett be.

Valószínűleg azonos Vormarek Vencellel, aki 1733-tól a Pesti Kőmiseszét vidéki tagja volt.

Dede K.: A kabai templom. Debreceni Protestáns Lap. 1938. 116. l. (Keppel.)

Rácz E. cikke. Pest. 1943. márc. 20.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
267/1913 szám
Érk.: 913 évi IV hó 16 n.

Csermák Tibor, grafikus

7 Dk

A közeljövőben Csermák műveit mutat-
ják be a Pannónia Filmstúdióban.

Tamás István: Tárlat a stúdióban

8.1

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. máj. 24.

Csermák Tibor

Született 1927-ben. Grafikus. Rajzfilm tervező. A Pannónia filmstúdió tagja. A Velencei rövidfilm fesztiválon kategóriájában díjat nyert „Pöttyös labda" című filmjével.

Fekete Márton: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966. 334 l.
581.

M.D.K.

Csermák Tibor

A "Mackó-kaland" c. bábfilmet tervezte és rendezte az uj bábfilm sorozatban.

Képek-Hirek c. rovatban
Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. febr. 23. VI. évf. 8. sz. 38. lap.

A PALERMÓI ATYÁK

Azt mondhatnám: játék a sorssal, vagy inkább, a sors játéka, de sem a sors, sem a játék, sem egybefűzésük nem elég tartalmas és erős annak a kifejezésére, aminek mély értelmét gyönge szó-vállaiknak hordaniok kellene.

Úgy kezdődött, mint gazdag embereket megillető szeszélyes élvezet: evés-ivás, tánc a tenger tetején úszó palotában, ki-kikukkanás a szárazföldre, görög, török, olasz, szaracén földre, itt Rhodos, ott Tripoli, Bizerta, Tunis, Athén, Palermo... habzsolása látnivalóknak, kalandoknak, diószemű szőlőnek, tál spagettiknek, azzal a büszkén megalázó tudattal, hogy mindez téged nem illet meg, csak a reklám daruja emelt be lentről, a rakodópartról a sok szegény közül, hogy új benyomásokkal etethesd tolladat. Így kezdődött s kilenc év multán a sok léhaság, kíváncsiság tragikus esemény-tömbbé kezd összeállni, mintha a futóhomok emeletekké tornyosulna s sziklakastéllyá kövesedne hirtelen.

Egy hajnalon fölvertek mámoros álmodból, fel a fedélzetre, jön Messina. Borzas és jószagú nőkkel töltött finom tapintású pizsamák között szorongtál s a távolból közeledett Messina: hatalmas, homorú zöld tenyérben szerteszórt fehér kockák... Most nem rég így látta maga alatt közeledni a pusztítására repülő bombázó is? S vajjon nem olyan ember ült-e a repülő nyeregben, aki élete legszebb szerelmes óráját éppen Messinában élte meg?

Athénben bomba érte a nagyszállót, amelyben akkor rózsaszín babszemnyi kaviárt ettünk s lelki lábujjhegyre ágaskodva próbáltunk bekukucskálni Perikles korába. Bomba érte az élő történelmi múzeumot, Rhodost, a friss fehér Tripolit, a tuniszi szukokat, ahol egy igazi arab fezt vásároltam, amely házisapkává lefokozottan mélán nézi most fejem tetejéről e hazájáról írt sorokat, mint méltatlan munkára fogott menekült... Bizertát, ezt a berber tengerparti Szolnokot... mindebből talán több van meg emlékeit hullató fejemben, mint a valóságban!

És Palermo! A szinte ezredév előtt ide sujtó normann ököl még most is fenyegeti az olasz enyhe eget, amint négyszögletes zord kőtoronyként meleg puha selymébe hasít! Bambáskodtunk a botanikus kertben, a névjegyüket készségesen nyakukban hordó különös fák és füvek világkongresszusában, szájunkat tátottuk a királyi szarkofágokra és kicsit melegünk volt és fáradtak voltunk s hogy örültünk a viharágyúszerű nagy poharaknak, amelyekben tikkadt szájanként szerény félkiló fagylalt tornyosodott a parányi tér parányi cukrászatának parányi asztalain! Persze, a Caserma Türr mellett, a hegynek, a királyi hegynek, Monrealénak kapaszkodó komisz úton, a fülükön afrikai tarka hálóbóbitát bólogtató öszvérek nyomán, felkapaszkodtunk mi is az aranykövekkel tapétázott bazilikához, megcsodáltuk csacsiszürke külsejét és pompázatosságában térdre sujtó, áhítatot parancsoló rideg és mégis magához szorító arany ölét. Mondják, építészeti csoda, én csak az emberi csodát éreztem benne, a humanum olyan magasfokú kifejeződését, amely már divinum.

És e hegyi út mentén lent még jobbra templom és kolostor állt, az épületeket már elmosta fejemből a feledés olyan teljesen, ahogy csak a délibáb tudja vízzé olvasztani káprázatból emelt palotáit. De élénken emlékszem egy árnyas faldarabra, amely előtt hosszú pad nyujtózott valószínűtlenül messzire s a padon vagy tucatnyi kapucinus atya ült, kopasz fejű, nagy szakállú, piros mosolygós arcú, pocakos, szétvetett térdű, meztéllábas, sarus. Ültek és hallgattak s nagy déli, sziciliai fekete szemekkel néztek. Valamennyi maga a jókedvű áhitat.

Aki nem látott eleven olasz szerzetest, az nem is érti meg soha Assisi Szent Ferencet, mondom csak úgy mellesleg.

Megálltunk a kapucinusoknál, ösztön szerint, s a hamar előkapart Baedeker igazat adott: itt vannak azok a salétromos pincék, amelyekben a halott test megmarad, csak összetöpped.

Levonultunk hát a temetkezési pincékbe, amelyeket túlzó irodalmi szóval múmia-katakombáknak neveztem el.

És... a falakon apró zsákokban szögön lógva, asztalokon méteres koporsókban fekve kopasz fejű, nagy szakállú, szép, sárga, sima arcú, meredt szicíliai szemű mezítlábas nagy karakterbaba halott kapucinus atyák.

Hátborzongató látvány némelyeknek. Nekem megnyugtató volt. Kicsit megcsalta ez a jelenség az életet, kicsit a halált. A mesgyén játszott mind a kettővel. 1860-ban—70-ben akasztották ott halotti szögre az utolsó atyát, a szeme megvan, szakálla még tán nőtt is eleinte, hibátlan ma is. Az elmúlás nyom nélkül suhan el fölötte...

De óriás acél lótetű repül egyszer éjjel a város fölé, egy súlyos teher némán ledobban, zajtépőn felrobban s a haláltól, a megsemmisüléstől oly sokáig megóvott halott atyákat a szétvágódó bomba egy mozdulattal belegyűri a teljes megsemmisülésbe.

Ez a félelmetes! Ez a második halál, amelyben minden kis kapucinus aszott kezecske az európai kultúra, az emberméltóság egy darabját szakítja magával a semmibe. Visszahozhatatlanul!

Laczkó Géza

KASSA MEGMUTATJA.

hogy mi a felvidéki szellem

Kassa, március 20. *(A Pest kiküldött tudósítójától.)* Kassai érdekesség, hogy Kassán *csaknem mindenki vendéglőben étkezik.* Rengeteg vendéglő van itt. Mindenütt jól főznek és a menü meglepően olcsó. A vendéglőket itt nem sajátítja ki egy-egy társadalmi réteg. *Ha a munkás ugyanott ebédel, ahol a főispán, abban Kassán semmi feltűnő sincs.* Ez is a felvidéki szellemhez tartozik.

A felvidéki szellemről sokat beszélnek a Felvidéken kívül, anélkül, hogy pontosabban meghatároznák. Mindenesetre érdekes szellem ez. Egyik főjellemzője *a befolyásolhatatlanság.* A Felvidéknek mindenről megvan a maga véleménye, amiből nem enged. Önállóan gondolkozik. Tévedés volna azonban azt hinni, hogy ez valami felvidéki különállást vagy elzárkózottságot jelent. Egyáltalán nem. *A Felvidék egyéni véleménye a nagy magyar sorskérdésekben megegyezik az ország véleményével.*

A felvidéki szellem nem jelent elvi ellenzékieskedést, csak igen fejlett kritizálóképességet. Ez a kritika azonban nagyon józan. Éppen ezért igen sokszor hasznosabb lehet, mint a bólogató mindenbebeleegyezés. A felvidéki szellem új gondolatokat, eszméket *nagyon nehezen fogad be.* Amit azonban egyszer befogadott, az beleidegződik és abból többé nem enged. A Felvidékkel azért nem ment semmire sem Csehszlovákia, mert a felvidéki szellem kikezdhetetlenül, *teljes egészében magyar.*

Jó a kövezet vagy nem jó?!

Kassa talán az ország legszelesebb városa. Itt mindig fúj a szél. De mindig ugyanonnan, a hegyek felől. Nincs szé fordulat.

Sok a cukrászda. Valamennyinek jól megy. Kassa szereti az édességeket. A jó sört is. A kassai sör változatlanul jó.

Igényes város mindenben. Egy benszülött úr megkért, hogy írjam meg: *rossz a kassai kövezet.* Kerestem azt a kifogásolni való kövezetet. Nem találtam. *Nagyon jó kövezet a kassai, csak már régi.* Szebbet szeretnének. Hogy még jobban fájjon a szíve annak, aki más vidéki városból kerül ide.

A kassai piros villamosok gyorsak, kényelmesek, sűrűn közlekednek és nem zsúfoltak. A színház viszont zsúfolt. Hálás közönség előtt nyolc hónapig játszik esténként. A műértést kritizálni ugyancsak tudó kassai közönség azt mondja, hogy *a Mária főhadnagy itteni előadása jobb volt, mint a budapesti.*

A leventék országos síbajnokságát kassai fiú nyerte a télen. A környező hegyek irigylésreméltó sítereret adnak. Amikor kizöldülnek, szombatonként és vasárnaponként ezerszámra csalják ki az embereket a gyönyörű városba. *Kassán mindenki turista.* Talán ezért áll olyan előkelő helyen a város az egészségügyi ranglistán.

A ranglistáról jut eszembe, hogy Kassa futballcsapata tavaly *kiesett az első osztályból.* Bizony, szégyenkeztek miatta a kassai polgárok. De már vigasztalódnak. A város két legnagyobb sportegyesülete közös erővel azonnal új futballcsapatot teremtett, amely fölényesen vezet a II. osztály Rákóczi-csoportjában és biztosra vehető, hogy *ősszel már az I. osztályban köszörülgeti a régi csorbát.*

A kassai farsangok valamikor országraszólóak voltak. Hetedhét vármegyéből ide járt mulatni az úrinép. Az idei farsang nagyon csendes volt és ezt nem szomorúan mondják a kassaiak, hanem önérzetes büszkeséggel. Mélyen átérzik, hogy mit jelent és mit ír elő a háború.

Rákóczi árnya őrzi a felekezeti békét

A Kassára érkező idegent híres, kényelmes szállodák hordárainak sorfala fogadja a pályaudvaron. Ahogy elhaladok a sorfal előtt, *egyenként vigyázzba merevednek és elkiáltják a szállodájuk nevét.* Fővárosi nívójúak a kassai szállodák és — meglepően olcsók. *Öt pengőért különszobát lehet itt kapni,* mint számos kisebb városban 8 pengőért.

Rengeteg az iskola. *Hatezer fiú és leány tanul Kassán.* De a felnőttek is állandóan művelik magukat. Aligha van még egy városunk, ahol a kölcsönkönyvtárak ennyire népszerűek. *Mindenki olvas.* A nagyértékű városi könyvtár mellett hatalmas, modern magánkönyvtár is működik, sokezer taggal, többtízezer kötettel.

Büszkék a kitűnő ivóvizükre. Szerintük ez a legjobb ivóvíz az országban. (Ez talán mégsem bizonyos.) Viszont nem büszkék rá, hogy *itt van az egyetlen nyolcemeletes vidéki épület.* Szívesen átengednék akármelyik városnak, mert szögletes, csupasz korszerűségével fájdalmasan rí ki a *Fő* utca álomszép barokk harmóniájából.

Budapesti értelemben nincs itt szegénység. Kassai értelemben azonban van. *A szegénygondozás mintaszerű.* Ezért is, meg az egészségügy kitűnő megoldásáért is *Pohl* Sándor polgármestert dicsérik. Az egészségházban *bármikor ingyenkezelést kap minden rászoruló.* Komolyabb esetben a nincstelen betegnek is professzorok sietnek segítségére. A kassai sebészfőorvos, *Lomniczi* Sándor, az agyaggalamblövés világbajnoka.

A kereskedelemben nagy őrségváltás volt. Az új kereskedők beváltak és közmegelégedésre működnek. Nemcsak vállalkozókedvük volt, hanem kellő előképzettségük és szakértelmük is.

Katolikus a város, de vannak protestánsok is. *A felekezeti békét sohasem zavarja meg Kassán semmi.* Hiszen az ősi dómban az a nagy fejedelem nyugszik itt, akinek zászlói alatt először fogtak fegyvert közös cél ért, a magyar szabadságért kuruc katolikusok és kuruc reformátusok.

Példaképet kereső magyar városok! Nézzétek meg a menetrendet, hogy mikor indul Kassára a legközelebbi vonat.

Sima Ferenc

A zongora kiváló szakemberei és óriási választék Sternberg hangszergyárban. Rákóczi-út 60.

— Bontempelli: A nap útján. A híres olasz regényíró a magyar közönség elé kerülő új kötete három kis regényt foglal egybe. Az első mitológiai tárgyú, a második Kolumbusz híres hajójának, a Santa Mariának életét eleveníti meg a nagy út alatt, újszerűen elemezve Amerika felfedezőjének lelkiállapotát. A harmadik regényke túlívei a fantasztikum határain, különös fénybe burkolva az emberi életet. Kellemes olvasmány. **(Franklin kiadás.)**

Leventék a háborús gazdálkodás szolgálatában

A háborúokozta nyersanyaghiány a belső front katonái, a leventék számára is sokoldalú kötelezettséget ír elő. A Levente Gazdasági Szövetkezések Központja az idei esztendőre is széleskörű munkaprogramot állított össze a milliós leventetábor tagjai számára. Még az év elején megszervezte az idei *olajcsatát,* melynek multévi sikere biztosítékot jelent az idei még nagyobb eredményre. Ingyen vetőmagot is kapnak a leventék. A másik nagyfontosságú mozgalom *a gumihulladékgyűjtés* a harmadik *a gyógynövények gyűjtése.* A következő a cukorcirok, illetve *mézcirok* termesztése, amelynek munkájával a közellátási minisztérium a leventéket bízta meg. Megindult a nemzeti önellátás egyik újabban igen fontos anyagának, *az emberi hajnak és az állati szőröknek a gyűjtése is.* A műcipőtalpban, a műgumiban egyaránt fontos alkatrész lett a szőr. Az országos termelés fokozása érdekében egyébként a leventék országos parancsnoka úgy rendelkezett, hogy azokon a helyeken, ahol a tavaszi mezőgazdasági munkálatok érdekei megkívánják, *a leventekiképzést mezőgazdasággal foglalkozó leventék számára május 1-éig szüneteltethe ik.*

— Dr. Balás-Piry László: *Hitler művészei.* Az elmult évtized alatt a Német Birodalomba művészeti újjáéledés következett be, mert az állam eddig soha nem ismert mértékben támogatta a művészetet és a művészeket, kezükbe adva a korlátlan alkotás lehetőségeit. *Balás-Piry* Lászlónak alkalma nyílott a német kultúrélet vezetőivel találkozni és felkereshette műtermükben a német művészeket, hogy beszámolhasson az építészet, szobrászat, festészet, iparművészet művészi szándékairól, eredményeiről. Tapasztalatait örökítette meg nagyméretű művében, amelynek képanyaga szinte egyedülálló. *(Stádium-kiadás.)*

Nagy jutalmat adok, aki nyomára vezet

leventesapkás, virágföldet áruló embernek Csütörtökön délelőtt a Károly királyúti házakban járt. Legközelebbi rendőrőrszemnek vagy a főkapitányságon jelentendő vagy Károly király-út 21. III. Földes. Tel.: 226-818

Pest, 1943. márc. 20

112 teknősbéka kalandos utazása Karcagról Bécsbe kétszáz év előtt

Karcag, márc. 20. *(A Pest kiküldött munkatársától.)* Kétszáz évvel ezelőtt, 1743-ban történt, hogy a tatár veszedelemből szabadult Karcag városa a régesrégen szűknek bizonyult, mindenféle toldalékokkal csufított, megrepedezett falú temploma helyett *újat akart építtetni.* Miután hozzáértő mesterekkel téglát vettettek, égettettek és be is szereztek meszet, fát és vasat, megegyeztek *Csermák* Vendel debreceni kőművessel, hogy a fő ölenkénti rakásáért 3—3 rénesforintot, búzát, sertést, vajat adnak, azonkívül pedig a munkáslegényeket étellel, itallal ellátják.

Ősz végére az alapzatot a föld színéig hozták s hogy abban a tél fagya valahogy kárt ne tegyen, *betakarták az egészet a helyéből kihányt földdel.* Rákövetkező tavasszal megint hozzáláttak és ugyancsak ágaskodott már a szint felett a szorgalmas munka nyoma, amikor szerencsétlenségre, nemzetes Goszthonyi István, a jászsági és kunsági kerületek akkori adminisztrátora megneszelvén a dolgot, hiphop, váratlanul Karcagra érkezék és *szigorú paranccsal tiltá el a további építést.*

Abban az időben ugyanis *kálvinistáknak külön engedély kellett még templomépítésre,* ami a jó karcagiaknak természetesen *nem volt.* Nagy volt még akkoriban a világ, nem oly kicsi, mint ma, s így a karcagiak joggal bizakodhattak abban, hogy rejtve marad az egész. Na dehát rájöttek és be is tiltották rögtön. Hogyisne, majd éppen a felséges Commissio fog szemethunyni ilyen renitenskedés fölött!

A magistrátus felutazik Bécsbe

»Te tudod, Istenkénk, hogy mi csak jót akarunk...« — fohászkodtak a nehéz helyzetbe jutott karcagiak s aztán, a szigorú nagyúr tovalejtése után — *tovább rakták a falat.* Goszthonyi azonban rajtuk tartotta most már a szemét és tudomást szerezvén az engedetlenségről, jelentette a dolgot az akkori Dominium Commissiójának, az tovább a királynőnek, aki azután a Helytartó Tanács által *véglegesen beszüntetni rendelte az egész templomépítést.*

Mit volt hát mit tenni, csakugyan leálltak, de nem szüntek meg azért bizakodni Mária Terézia jóindulatában. Erre a jóindulatra pedig nagy szükségük is támadt, mivel soronkövetkező céljukul nem kevesebbet, mint az építési engedelem kijárását tűzték maguk elé. A város *Varró* István nótárius és *Sütő* András bíró uraimékat szemelte ki a feladatra, akik 1744 augusztus 13-án útnak is indultak a város kocsiján.

Egész Karcag jókívánsága kísérte kettőjüket... Korabeli feljegyzések adatai szerint, 16-án érkeztek Budára, ahol is megháltak, visszabocsátották Karcagra a városi fogatot és »Landkocsit« fogadtak, mely elvigye őket Bécsbe. Alsó-Ausztria határánál megvizitálta kocsijukat a Linea inspectora, ki is *nyálát csurogtatta majdhogynem a nagyszerű látványra!* Követ uraimék ugyanis, holmi honorálások céljából, *112 teknősbékát vittek magukkal.* Ebből két párat odaajándékoztak a vágyó inspectornak, majd tovább folytatván fárasztó útjukat, *augusztus 21-én végre Bécsbe értek.* Jó egészségben voltak mind maguk, mind a 108 darab hüllő.

Bajnak mutatkozott azonban, hogy *németül nem tudtak* és nem is találtak hirtelenében embert, aki őket megértette volna. A bécsiek hozzájuk intézett szavukra »niksz ungris«-t feleltek. Végre találtak egy »*bágyadt, öregforma trógert*«, az aztán jó fizetségért elvezette őket a felséges Commissió praeseséhez, gróf *Nesserold* Ferenchez. Amilyen balszerencséjük volt, nem találták őt otthon. Mindazáltal mingyárt másnap benyujtották hozzá kérvényüket, *30 teknős békákkal pótolva.*

Gróf Nesserold secretariusa azzal a válasszal érkezett vissza, hogy *Ő Excellentiája nem vállalhatja ügyüket* és semmiképpen sem fogadhatja el az adományt, mert úgy járhat velük, mint nemrég a kecskemétiekkel, kik is *egynéhány szalonnát vivén Ő Excellentiájának, utána széltében-hosszában felpanaszolván hirdették, míg végül is Ő Excellentiája nem tehetett egyebet, drága pénzen fogadott szekerekkel hazaküldte az egészet, vissza Kecskemétre.* (Ugyan hány »egynéhány« darab lehetett az, amit többesszámú szekerek gurithattak csak visszafelé!) *Varró* uraimék a gyanusítással felérő visszautasítást igen zokon vették, ám fogadkozásuknak az érzékenyelkű és gazdája becsületére ily féltőn őrködő titkár *csak akkor volt hajlandó hinni,* amikor egypár aranyat nyomtak a kezébe.

„Kinek többet, kinek kevesebbet a tekenős békákból..."

Ilymódon szerencsésen elhelyezvén a kérvényt, foganatosítása érdekében eljártak némely comissárius uraknál is, hogy őket az ügy pártolására megnyerjék. Többek között elmentek referendanius nagymányai *Koller* Józsefhez, aki kegyesen fogadta s arra biztatta őket, hogy majdan a királynőhöz nyujtandó instanciájukat gróf *Batthyány* Lajos cancelláriusnak adják. *Adelffi* Jánoshoz is beadtak egy kérvényt, mit elolvasván, »eleinte ugyan igen súllyos s kemény beszédekkel illetett bennünket, de *a honorariumocskát, úgymint: tekenős egynéhány pár békákat meglátván, csendesebben beszéllett,* kivált igen nagy egy pár debreceni mézeskalácson álmélkodott, mondván, hogy *soha ollyat nem látott*«. Végezetül ő is jóakaratát ígérte.

Tőle *Fekete* camarea-referendáriushoz mentek. Elkérte tőlük kérvényüket s *itt-ott javítgatott is benne.* Másnap báró *Dhalmon* úrhoz mentek tisztelegni, »ki is német nemzet« lévén, hozzá írásban latin nyelven adták be instanciájukat. »Igen drágalátos maga ajánlásaival vigasztalt bennünket, sőt teljességgel biztatott is«. *Pirold* úr, a felséges Commissió Nótáriusa ugyancsak ígérte segítését. »*Mind ezen elől számlált Méltóságoknak juttattunk a tekenős békákból, kinek többet, kinek kevesebbet* és mindnyájan igen nagy kedveséggel vették; de a mézeskalácsokból nem juthatott mindnyájoknak« — írta *Varró* uram.

A rengeteg pártfogó ellenére, kérésük nem volt teljesíthető, mivel — utóbb derült csak ki — *a Commissió nem is volt illetékes templomépítésre engedélyt kiadni,* lévén annak joga a királyt megillető. Annyit értek el mindössze, hogy a Commissió úgy ígérte informálni a felséges Helytartó Tanácsot, hogy az a karcagiaknak »vigasztalásukra legyen«.

Ujból kezdődött előlről az egész kunyerálás!... *Végigjárták még egyszer mindazon urakat, kiknél előbb már voltak* és ismét szavukat vették arra nézve, hogy az új fordulathoz mérten kiterjesztik a jóakaratukat. Mindnyájan ígérték. *Szilágyi* ágens kellő fontoskodások után azt ajánlotta, »hogy *ha sub manu adnának neki 50 vagy 60 aranyat a Méltóságoknak szíveknek meghajlása végett Honorarium titu'usával*«, úgy ő megpróbálna »hegyet mozditani«.

„Egy pár szép teheneket volnánk hajlandók őnagyságának adni..."

Kunjaink haboztak elfogadni ezt az önzőnek tünő ajánlatot és előbb elmentek *Szemere* László úrhoz, aki aztán *csúnyán lepocskondiázta előttük fentebb nevezett ágenst.* Henye, rest, kötelességmulasztó embernek mondotta, helyébe pedig ajánlotta Erdélyország ágensét, *Dömjény* Gergelyt. Sajnos, ez az úr nem tartózkodott éppen akkor Bécsben.

Vége a sok szaladgálásnak az lett, hogy *mégis csak maguknak egyedül kellett megfogalmazniok a felségfolyamodványt.* El is készítették nagy körültekintéssel és minden szükséges kiszépítésekkel. Kellemetlen, hogy nagy elfoglaltsága miatt nem juthattak *Batthyány* grófhoz elé, csak úgy, a kihallgatás *szállása közben nyomhatták kezébe az értékes tekercset.*

Teltek multak a napok és közben nem történt semmi. Elmentek megtudakolni, mikor beszélhetnek referendarius *Koller* Józseffel az ügy felvételezéséről. Fiával beszélhettek csak, aki előtt kérésüket megtoldották még azzal, hogy »*egy pár szép teheneket volnának hajlandók őnagyságának adni*«. A referendarius kiüzente, hogy szeptember 7-én kerül sorra a döntés. Addig pedig rájuk bízta, hogy a balai pusztán levő gulyát hajtsák át Törökszentmiklósra, *a felkinált teheneket pedig köszönte titkárjo útján.*

Hetedikén délelőtt *Koller* biztatta őket, délután azonban kijelentette: *nem hiszi, hogy büntetés nélkül megúszhatnák a dolgot.* Az udvar resoltiója után ugyanis *a Helytartó Tanácshoz került vissza az akta,* azzal a meghagyással: küldjön átiratot az egri püspöknek és a Districusok administratorának, kérje véleményüket és jóváhagyásukat a régi és új templon dolgában. *Varró* uraimék erre Bécsből Pozsonyba utáztak, hogy a Helytartó Tanácsot sürgessék. Miután meggyőződtek az akták továbbításáról, hazautaztak ők is.

Ötszáz arany pénzbüntetés tiltott templomépítésért

Jászberényt útbaejtve, *Goszthonyi* adminisztrátor közölte velük, hogy *várjanak néhány napot az üggyel, mert az egri érsek halálán van* s így valószínüleg a káptalan fog intézkedni ebben. Rengeteg közbenjárásnak eredményeként 1744 novemberének végén a káptalan két kiküldöttjével megnézette s templomot. Kedvező jelentésüket visszaküldötték Varróékkal Egerbe, aztán pedig Bécsbe, hol Koller közben történt elhalálozása miatt Adelffinél porosodott az ügy.

Adelffi szintén kijelentette, hogy lehetetlen lesz büntetés nélkül kieszközölni a dolgot. 1744 december 23-án ment fel Őfelsége határozata a Consiliumnak, onnan a főkapitánynak, onnan a kerületi kapitánynak, tartalma pedig az volt, hogy *mivel a templomot többrendbeli tilalom ellenére tovább építették, 500 aranyat tegyenek le büntetésül.*

Ötszáz aranyat!... Az amúgyis keserves helyzetben levő várost nagyon lesujtotta az ítélet. *Ötszáz arany 2100 rénesforinttal volt egyenlő* és lehetetlenségnek látszott előteremteni a pénzt. 1746 agusztusában *Sütő* Andrással újból elindult tehát Varró, hogy *Őfelsége a bírságot enyhítse.*

Ismételten Pest, Pozsony és Bécs lett kérelmezésük színhelye. Foglalkozott vele minden számottevő fórum és személyiség s a vége azután az lett, hogy *mérsékelték a bírságot 300 aranyra.* Csakhogy mit értek vele... Külön 100 aranyat ajándékokkal súlyosbítva felküldtek Egerbe. A püspök akkor jóindulatulag megdorgálta őket, amiért engedelem nélkül mertek építkezni, de *haladékot a büntetés lefizetésére nem adott.*

Végre valahára, 1747-ben folytathatták az építkezést. A karcagi templom munkálatai 1755-ben fejeződtek be egészen.

Igy olvasható mindez a karcagi református egyház levéltárában őrzött krónikában, akárki megnézheti.

Udvardi Raácz Emmi

Elnököt választ ma délután az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga

Majdnem két esztendeje, hogy tragikus körülmények között váratlanul elhunyt gróf *Teleki* Pál, Magyarország miniszterelnöke, aki elnöke volt az *Egyesült Keresztény Nemzeti Ligának.* A nagy nemzetnevelő számos jelentős politikai megnyilatkozása hangzott el a liga összejövetelein. Az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga országos elnöki széke gróf *Teleki* Pál halála óta *üresen áll.* Ma délután 5 órai kezdettel a liga a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben megtartja évi rendes közgyűlését, amelyen *betöltik az elnöki tisztséget.* Értesülésünk szerint *egy ismert kiváló politikai személyiséget* jelöltek gróf *Teleki* Pál utódaként az országos elnökségre a őt választják meg a mai közgyűlésen a liga elnökévé.

A céhidők feltámasztott szelleme megköveteli, hogy az iparos gyógytelepeken azoknak is jusson hely, akik önhibájukon kívül még ezeket a csekély összegeket sem tudják előteremteni. Az egészen szegény betegeket az IPOK 2—3 hétre *teljesen díjtalanul utalja be.* Ezeknek nemcsak a teljes ellátási költségeit az *Ipartestületek Országos Központja* viseli, hanem a gyógykezeltetéssel felmerült orvosi, gyógyszer és egyéb kiadásokat is *magára vállalja.* Elég magasra tehető azoknak a szegény beteg iparosoknak a száma, akik díjmentes ellátásban és gyógykezelésben részesülnek. A hévizi iparos gyógytelepet pár éves fennállása alatt 4820 iparos látogatta: *ebből 406 teljesen ingyenes volt.* Hasonlóan nagy a többi iparos gyógytelepeken kezelt ingyenes szegény iparosok száma is.

Féltve őrzött kincsei ezek a gyógytelepek az iparosságnak. Amilyen szeretettel és méltó büszkeséggel beszél az iparosság legszebb szociális intézményeiről, ugyanolyan büszkeség és a jól végzett munka felemelő tudata tölti el ipari kormányzatunk vezetőit, akik ezeknek *az intézményeknek megteremtését és fejlesztését előegítették.* A kormányzat szeretete kíséri a külföldi iparosvendégek által is annyiszor megcsodált és irigyelt szociális intézményeket, amelyek az iparosság szolidaritásán túl beszédes bizonyítékai a kormányzatnak a kisiparosság iránt nemcsak hirdetett, de tettekkel is beigazolt szeretetének és nagyrabecsülésének.

Dr. Szeghalmi László

— **Palotás Béla: A Nagykörúton.** Budapest talán nem is lenne Budapest a Nagykörút nélkül. Az utcalvnek ez a csatornája a város fő ütőere és aszfaltján sorsok indulnak el, tragédiák peregnek le. A Boráros tértől a Margithídig polgáremberek, szélhámosok, kis varrólányok és nagyúri dámák haladnak végig rajta, detektívek sodródnak a tömegben és a luxusautók között mentőkocsi süvít. Az élet bonyolult figurájú tánca kering itt a nap hoszonnégy órájában. **Palotás** Béla ezt a táncot bonyolult, sokrétű cselekményben rögzíti, hű képét adva a Nagykörút életének. **(Dante kiadás).**

RUDAS FÜRDŐ
Edz!
Erősít!
Erőben tart!

† Csernefalvi Dóra

Csermefalvi Dóra.

1934 Magy. Képirók kiáll.
Terítő
Faliszönyeg
Csendélet, selyem

Nemzeti Szalon

1938 Magy Képzőművészeti kiáll.
Böjti szél, temp.
Mese táj, temp.

CSERMÁK Vencel építőmester (Debrecen)

Túrkeve, ref.t. 1754-55

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 471.p.ill.

CSERMÁK Vencel építőmester

Debreceni illetőségű. Épitette Kaba, Reft. 1736

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 221.

MDK

Csermák Vencel debreceni ép.mester

1736-ban szentelték fel az általa ép. tpl-ot.

Dede K: A kabai templom. Debreceni Prot. Lap. 1938, 115-6 l.

O Csermek Antal

Csermek Antal.

1929 Tavaszi tárlat.

Május,

Nemzeti Szalon

1929 Őszi tárlat.

Pesti strandolók

1929 Független müvészek kiáll.

Vasárnapdélután, vizf.

Csermely

Kató Kálmán, Vörös Ernő, Zádor István, Barkász művészek munkáit bemutatják a Nemzeti Szalon jubileumának tárlatán, a már többször szereplő művészek képei mellett, akiket a Művészet c. rovatban közölt kritika nem nevez meg, de a felsoroltakat kiemeli, mert csak közöttük akad "néhány fiatalos, üde szinfolt", -egy-egy finom impresszióval.

A HÉT, Bp. 1909. dec. 12. XX. évf.
50. sz. 833. lap.

Ø Csermely Artur

Magy. Képrőm. Orsz.
Szövetségének
művésztagja.

Képrőm. Körlöny

1939. 3–4. sz.

Csermely István

Táncművész és divattervező. A lap hozza egyik divatrajzát.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 23. XII. évf. 17. sz. 75. lap.

Székely tányérról rajzolt minta, díványpárnára. Nyersszínű vászonra fehérrel és feketével, vagy kékkel és vörössel hímezzük. Kapuvári Zelma rajza

A kalap

Bűnügyi tárgyalás. A vád első számú bizonyítéka egy férfikalap, amelyet a tett színhelyén találtak, s amelyről több tanu állította, hogy a vádlott tulajdona.

A védőügyvéd — lendületes beszédében — a következőket mondta a kalapról:

— Tekintetes Törvényszék! Bármennyire bizonyosra veszik is a tanuk, hogy ez a kalap a vádlotté, nézetem szerint könnyen lehet, hogy tévednek. Méltóztassék megnézni: egészen rendes, mindennapi kalap ez, puha, zöldesszürke nemezből. Mindnyájunknak volt, van, vagy lesz ilyen kalapja; ezren és ezren hordanak ilyent. Óvakodjanak attól, hogy a kalapot teljes értékű bizonyítéknak fogadják el védencem bűnössége mellett és ilymódon egy ártatlan embert küldjenek fegyházba, vagy éppen akasztófára!

A védőügyvéd beszéde oly meggyőző volt, hogy a vádlottat — bizonyíték hiányában — fölmentették.

Amikor a bíró kihirdette szabadlábrahelyezését, a vádlott fölállt, odament az asztalhoz és szerényen így szólt:

— Bocsánat! Szükség van még a kalapomra, vagy elvihetem már?

—

Érv

— Szóval, — mondja a tanító bácsi, — megállapítottuk, hogy a kutya okos állat. Ki tudna még olyan állatot mondani, amely rendkívül okos. Nos, Kis Márton, halljuk!

— Például a kakuk, — mondja Marci öntudatosan.

— A kakuk? — csodálkozik a tanító bácsi. — Miért éppen a kakuk?

— Azért, — feleli Marci, — mert az tudja a saját nevét.

A legértékesebb prémről

Nem is olyan régen a hermelin volt a prémek fejedelme. Nemcsak azért, mert évszázadok óta fejedelmek dísze volt, hanem ára és szépsége miatt is. Az utolsó évtizedekben a fejedelmi trónokkal együtt megingott a fejedelmi prémnek, a hermelinnek uralma is. A megfogyatkozott uralkodói vállak helyett be kell érnie a bálkirálynők vállával, koronázási szertartás helyett első bálok és esküvők prémje lett a hófehér bundás, fekete farkincás hermelin.

A prémek világában, hogy a politikai hasonlatnál maradjunk, a diktátor címe és rangja a csincsillát illeti meg. A délamerikai Andeseknek ez a szürke lakója olyan ritka lett, szőrméje olyan érték, hogy még a filmsztárok és miliárdos asszonyok is sokáig ábrándoznak, mielőtt magukénak mondhatnának egy ilyen bundát. A csincsilla-bundákat számon tartják, majdnem úgy, mint a történelmi gyémántokat. Nem kell hozzá felsőbb matematika, mert az Egyesült Államokban tizenöt csincsilla-bunda van, a világ többi részében mindössze tíz.

A csincsilla hazája Peru, Chile és Bolívia. Amikor a prémje divatba jött, annyira pusztították a csincsillát, hogy a három állam megtiltotta a vadászatot és megtiltotta a csincsillabőr kivitelét. A szűcsök a csempészés nem egészen új és nem is szokatlan eszközéhez folyamodtak. Minthogy egy szép bundához legalább száz, de inkább százhúsz prém szükséges, évekig tartott, amíg a bunda „nyersanyagát" összeszedték. Nem csoda tehát, hogy egy csincsillabunda legalább húszezer dollárba került, de a legtökéletesebb prémekből összeállított darabokért százezer dollárt is fizettek a kiválasztottak.

A csincsilla gyorsan szaporodik és az 1918-as zárlat után néhány évre újra el lehetett volna kezdeni a vadászatot. De közben angol mérnökök meghonosították Chilében a rókavadászatot és vörös rókákat hoztak Angliából, hogy azokra falkával vadásszanak. Az angolok a rókát űzték, a róka meg a kis csincsillát és most már igazán az volt a helyzet, hogy a jövő Greta Garbójának nem lehet majd csincsillabundája.

Egy amerikai bányamérnök, Mr. Chapman az Andesekben tanulmányozta a csincsillák életét és arra a meggyőződésre jutott, hogy ezeket az állatkákat tenyészteni is lehetne, mert életmódjukat fogságban is folytathatják. Indiánok segítségével fogott tizennyolc csincsillát és zsákmányával elindult haza, Kaliforniába. Útközben az állatok közül hét elpusztult, a megmaradt tizenegy pedig tökéletesen megkopaszodott. Melegvizes üvegekkel bélelt ketrecekben, takarókba csomagolva érkeztek meg a csincsillák a farmra. A beteg állatok meggyógyultak, megszokták az idegen éghajlatot, a fogságot és 1923 óta háromezerötszázra szaporodtak.

Ezek közül kétezer Mr. Chapmané, ezerötszáz pedig huszonkilenc farmon él és szaporodik olyan vidáman, mintha otthon volna, az Andesek zord, sziklás szakadékaiban. A farmon nem kényeztetik el őket. Ketrecükben még egy maroknyi széna sem gondoskodik arról, hogy puhán feküdjenek. De táplálékukra annál jobban ügyelnek. Ennivalójuk változatos, vitaminszükségletük kielégítésére még narancslevet is kapnak.

A csincsilla, már egy órával születése után vígan futkos s bundája már akkor tökéletes, szép. Hetvenöt nap alatt fejlődik ki, akkor nagy körültekintéssel párt választ. Roppant gyengéd szülő, a kicsinyeket soha nem hagyja egyedül.

El lehet képzelni, hogy a szűcsök mennyit ostromolják Mr. Chapmant. Ő azonban egyelőre a tenyésztett csincsillák fennmaradását akarja biztosítani és csak tenyésztő kap tőle állatot, darabját potom három és félezer dollárért, az is csak akkor, ha az új farm olyan közel van, hogy havonta egyszer ellenőrizheti az új telepet. Csak egyetlenegy, úgynevezett propagandabundára adott el százhúsz állatot, hogy bebizonyítsa: a tenyésztett csincsilla éppen olyan szép, mint a vadon élő állatok szőrméje.

A bundának nem várt sikere volt. Mr. Chapman szerint természetes, hogy a tenyésztett szőrme szebb, mert a vadon élő csincsilla is minden évben vedlik és szőrméje évenként csak két hétig marad tökéletes. A vadon élő állatoknál nem számíthatja ki a vadász, hogy éppen ez alatt a két hét alatt ejtse el a csincsillát, a tenyésztett állatot azonban akkor fosztják meg prémjétől, amikor az a legszebb, legtökéletesebb. A tenyésztett csincsillából készített bunda éppen olyan

valának. Készítettek vala pedig huszonnégy fogás étket, de a nap rövidsége miatt mind föl nem tálaltatott".

*

Huszonnégy fogás... Régente *egy* fogás, igen sok tálból álló bőséges választékot jelentett. Huszonnégy fogáshoz tehát valóban nem volt elegendő egy egész nap.

*

A régi magyar vendéglátásra legjellemzőbb gróf *Thurzó* Zsuzsa nászünnepének konyhastatisztikája. Eszerint az 1603-ban lezajlott lakodalomra a következőket hordták be uruk kastélyába a Thurzó-uradalom jobbágyai: 36 ökröt, 103 öregbárányt, 11 borjút, 58 fiatal bárányt, 33 őzet, 119 malacot, 185 nyulat, 526 császármadarat, 381 kappant, 785 tyukot, 420 ludat, 130 aprómadarat, 5333 tojást, 70 galócát, 1600 pisztrángot, 240 apróhalat, megszámolatlan mennyiségű rákot és 200 mennyhalat. Bécsből pedig a következő füszereket hozatták: egy mázsa borsot, ötven font gyömbért, huszonöt font szekfüszeget. A lakoma, fűszerekkel együtt 1048 forintba és 44 dénárba került.

*

Az 1570 körül íródott *„szakátsmesterség"* a következő étkeket sorolja fel egyik fejezetében, mely arról szól, hogy *„mit kell tálalni egy úrnak ebédre?"*. Tehát: Vetrecen kolbász. — Őzcímer salátával. — Kappan malozsatrágyával. (mazsolával meghintve). — Zöldkáposzta májóssal. — Tejesétek. — Apró torta. — Nyúlhús fekete lével. — Kappan kaszáslével. — Nyelv gyümölcsös lével. — Vérös tiszta borssal. — Hal pástéllyal. — Tehénhús. — Páva szürke sásával. — Sódar. — Disznófő. — Citrom. — Póma gránát. — Olajmag. — Gyümölcs, alma, gesztenye, körtvély, mikor vagyon.

Vajjon akadt-e „úr", aki végigette?

*

Kőváry László 1860-ban megjelent *„A magyar családi és közéleti viseletek és szokások a nemzeti fejedelmek korából"* című könyvében írja: *„Akkoron a császári ebédek három fogásból állottak. Az első fogás huszonhét, a második harminc, a harmadik — a gyümölcs — 87 tálból állott. A vacsora szintén 3 fogás, összesen 103 tállal! A választófejedelmek 54, a külföldi uraságok 30—40, a polgárok 10—15 tálat főzettek. Ehhez képest szerény a magyar királyok és erdélyi fejedelmek étkezése."*

Százhárom tál étel! Csakugyan nem megvetendő lakoma!

*

Lássunk egy régi magyar étlapot. 1844 július 22-én ezeket ajánlotta étlapján *Mihalek* Ferenc, a *Nemzeti Casino* vendéglőse: Kaviár. — Szardinia. — Hering. — Jérce mayonnaise. — Pulyka galantine. — Strassburgi pástétom. — Pommerániai libamell. — Marinált rajnai lazac. — Omelette aux Confitures. — Jérce ragout-pástétommal. — Kappany melle gombával. — Őzszelet madeirás lében. — Créme parisienne. — Parmezán, Stracchino és Chester sajt stb. stb.

Ugyanennek az étlapnak áraiból: Adag marhahús 14 krajcár, kappanmell gombával 26 krajcár, Szarvascomb 20 krajcár, mogyorótorta 20 krajcár, adag emmentáli sajt 18 krajcár.

*

Hogy a régi, dúsankosztoló időktől milyen mértékben szűkült össze lassan-lassan a menükártya, szépen illusztrálja a *Kisfaludy Társaság* 1903 februárjában s az 1931 februárjában rendezett díszlakomájának egymás mellé állított menükártyája.

Az Úr 1903-ik esztendejében ezt kapták a Kisfaludy Társaság illusztris tagjai: *Osztendei osztriga. — Vadászleves. — Fogas szeletek Macedoine módra. — Gombáslében párolt bélszín. — Tálban sült kelvirág. — Román szörp. — Hízlalt jérce. — Orosz saláta. — Befőtt gyümölcs. — Fagyasztott málnás tejszínhab. — Apró sütemény. — Gyümölcs. — Sajt. — Kávé.*

Az 1931-es díszebéden már csak ennyit ígért a menükártya: *Áttört zellerleves. — Tálban sült süllőszeletek. — Hízlalt gödöllői jérce zsírbansült burgonyával, Saláta Dubarry asszony módra. — Farsangi fánk. — Kávé.*

*

És ma?

Eljutottunk az egytálételhez. Banketteket, ünnepi lakomákat pedig háborús időkben nem illendő tartani.

C. E. DR.

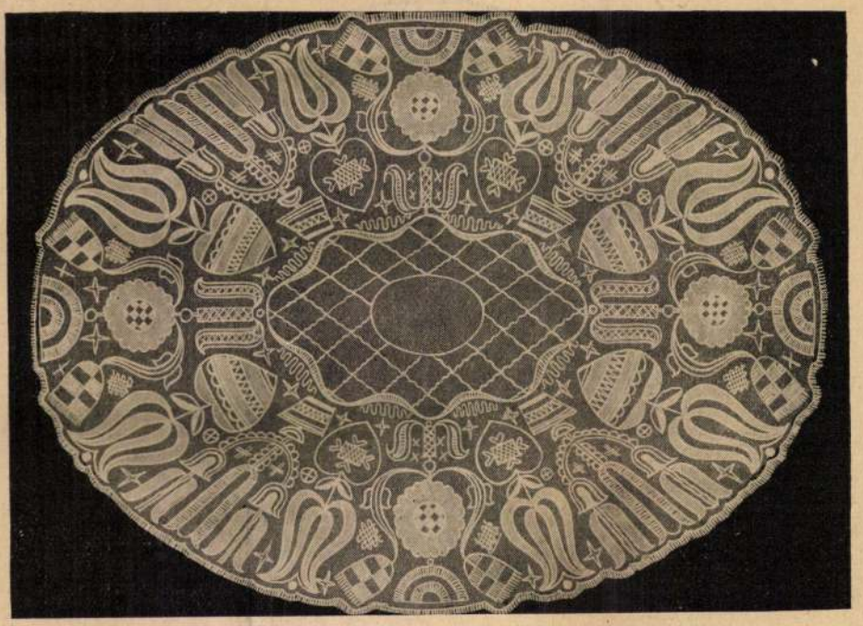

Tüllterítő, beszövéssel. Farnadi Frigyes terve. Mintarajza 2 pengőért rendelhető meg az *Uj Idők* kiadóhivatalában. Kérjük, hogy a megrendeléssel egyidejűleg a minta árát és 20 fillér portóköltséget szíveskedjenek bélyegben elküldeni

Tüllterítő, beszövéssel. Csermely István terve. Mintarajza 2 pengőért rendelhető meg az *Uj Idők* kiadóhivatalában. Kérjük, hogy a megrendeléssel egyidejűleg a minta árát és 20 fillér portóköltséget szíveskedjenek bélyegben elküldeni

talmas versenytársának, Karthagónak megsemmisítése után a Földközi-tenger déli partjára is kiterjesztette uralmát. A római világbirodalom közigazgatási térképén akkor kapták az északafrikai partszegély bennszülött lakói valamely ma már megállapíthatatlan karthagói elnevezés átformálásával azt az összefoglaló megjelölést, hogy: *Afer*. Afrika eredetileg csak az „Afer"-eknek a területét jelentette. Észak-Afrika csak hosszas felfedezések menetében terjesztette ki utóbb a nevét az egész földrészre.

Amerika nevének keletkezését mindenki ismeri.

Mindenki bőségesen hallott és olvasott arról az elképesztő felületességről, amelynek következtében a világ már alig egy évvel Kolumbusz Kristóf halála után nem a nagy genovaiban látta a negyedik földrész felfedezőjét, hanem Amerigo Vespucci-ban, akinek pedig semmi egyéb érdeme nem volt, mint hogy néhány könyvet írt olyan hajók útjáról, amelyek Kolumbusz útjait megismételni merészelték. Ez volt az alapja annak, hogy Waldseemüller német tudós 1507-ben ezt írhatta „Bevezetés a világföldrajzba" című könyvében: „Aligha lehet valakinek kifogása az ellen, hogy a negyedik földrészt messzire tekintő felfedezőjéről Amerikának nevezzük el."

A legbonyolultabb módon Ausztrália szerezte a nevét.

A déli szél latin neve rejlik ez elnevezésben: *auster*. Ausztrália tehát voltaképpen annyit jelent: „a déli szél hazája". Mintha nem is igazi értelemben vett földrajzi elnevezéssel lenne dolgunk. A mesék világának tartományai szoktak ilyen neveket viselni.

S csakugyan, az „Ausztrália" név (vagy ahogy régebben mondták: „Terra australis") akkor keletkezett, amikor az ötödik földrész még csak egyetlen tekintetben különbözött a földrajzi mitológia álomországaitól. Abban, hogy képét nem költők és mesemondók szövögették képzeletük aranyszálaival, mint pl. Eldorádóét vagy Bergengóciáét, hanem tudományos számvetések és következtetések bizonyítgatták létezését. A „Déli szél hazájá"-nak elgondolása ugyanis akkor bukkant fel az európai földrajzi irodalomban, amikor Pythagoras, vagy legalább is az ő általa alapított tudományos kutató-intézet a Kr. e. 6-ik században szakított a föld tányéralakjáról szóló elképzeléssel s feláll ította a föld gömbölyű voltának tételét. Ezzel a tétellel együtt járt az a gondolat, hogy a déli félgömbön egy hatalmas földrésznek kell elterülnie: „Terra australis"-nak, a „Déli szél hazájá"-nak.

Egészen a 17-ik századig európai ember csak képzeletben járta a déli szél hazáját. A klasszikus elnevezés a valóság világában akkor kezdett elhelyezkedni, amikor India felől először holland hajósok, majd angolok is eljutottak a déli világrész egy-egy csücskére. Abel Tasman utóbb már végighajózott az új földrész nyugati és déli partvonalain s végül James Cook első világkörüli útján (1765—1771) már pontos térképfelvételeket is készített a végre-valahára valósággá sűrűsödött kétezeréves álomképről.

De a megvalósulással és beteljesedéssel ebben az esetben is kiábrándulás járt együtt. Mindaddig ugyanis, míg a „Déli szél hazája" csak elgondolásokban szerepelt, nagyságát legalább is Európa és Ázsia egyesített területével egyenlőnek képzelték, — most azonban kiderült, hogy a felfedezett földrész magánál Európánál is jóval kisebb terjedelmű. E kiábrándulás veszélyt zudított a nagymultú elnevezésre. Először arra gondoltak az illetékesek, hogy hátha sikerülne olyan kontinenst találni, amely méltóbban vallhatná magát a „déli szél hazájá"-nak. Amikor ez nem sikerült, a világ felhagyott a nagyigényü „Terra australis" elnevezéssel s az új földrészt egyszerűen azzal az igénytelen névvel jelölte, amelyet első holland felfedezői és telepesei adtak neki: *Új Hollandia*. Hogy a klasszikus emlékekkel telített megjelölésmód mégis fennmaradhatott, azt annak köszönhette, hogy az 1787-ben megindult angol terjeszkedés az „Új Hollandia" elnevezést kényelmetlennek érezte s ezért 1817-ben — nem törődve azzal, hogy a Pythagoras iskolájából kiindult nevet eleinte milyen képzetek kísérték — a „Terra australis"-ból formált Ausztrália nevet általános használatra emelte.

KALLÓS EDE

Akit jobban megillet...

Lessinget, a nagy német klaszszikust, meglátogatta egy volt iskolatársa, akit több mint húsz éve nem látott, s visszakövetelt a költőtől egy tallért, amelyet — állítása szerint — még iskolás korukban adott kölcsön Lessingnek.

Lessing szó nélkül elővette pénztárcáját és kifizette a kivánt összeget. Aztán létrát hozatott és könyvespolcának legfelső sorából leemelt egy ócska, megfakult táblájú kötetet, amelyet a következő szavakkal nyújtott át látogatójának:

— Ezt a könyvet jutalmul kaptam az iskolában, jó emlékezőtehetségemért. De most átadom önnek. Az igazgató tévedett, amikor nekem adta; ön sokkal inkább megérdemli.

Ami a Burgtheaterben elképzelhetetlen

Freytag Gusztáv *Waldemár gróf* című színművét a cenzura be akarta tiltani. Laube, a bécsi Burgtheater igazgatója, személyesen kereste fel a cenzura elnökét, hogy a betiltás oka iránt érdeklődjék.

— Ebben a darabban egy gróf feleségül vesz egy kertészlányt, — mondta a főcenzor méltatlankodva.

— Ilyesmi, sajnos, megeshetik, az életben. A Burgban azonban nem!

Szerelem

Akinek szivét megérinti
a bűvös ajkú szerelem,
szomorúság száll a szemére
s nem nevet szívből, soha, nem!
Akinek ajkát megérinti
a bűvös ajkú szerelem,
az nem kacag és dalol többé,
titkokat őriz csendesen.
Akinek lelkét megérinti
a bűvös ajkú szerelem,
az boldog lesz tán mindörökre,
tán nem lesz boldog sohasem.

PAAL ERZSÉBET

Párizsi jegyzetek

Párizsban 1935 óta működik a telefonközpont tudakozódó irodája. Ez az iroda minden elképzelhető és elképzelhetetlen kérdésre azonnal alaposan és kimerítően felel. Van külön jogi-, divat-, gasztronomiai-, orvosi-, rendőrségi-, lelki-, autó- stb. osztálya. Naponta körülbelül hatezer kérdéssel fordulnak az irodához. Például: Igaz, hogy csak három év mulva válhatok el? Mennyibe kerül az Operában a zsöllye tizedik sora? Ki játszotta a Comédie-ben legutóljára Phedra szerepét? Mit csináljak sziámi macskámmal, amely véletlenül ammoniákot nyelt? Hány éves Sacha Guitry? Milyen széles az Atlanti Óceán? Hol lehet jó saxofonistákat kapni? Hol lehet elefántot bérelni? Mi a New Yorki görögkeleti templom román neve? Hány tonna nyúlszőr behozatala van Franciaországnak? Hogy hívták azt a márkit, aki 1941 november 20-án halt meg Touraineben és öt gyermeket hagyott árván? Hogyan lehet elkészíteni az állott marhahúst? Melyik könyvben található a következő mondat: „Szépséged örökké él?" Hány kiló árpából lehet tizenöt liter sört főzni? Melyik hajó süllyedt el 1925 március 28-án Le Havreban? Hány birkája volt Franciaországnak 1937-ben, stb., stb.

Csak azt nem kérdezi senki, hogy hány képtelen kérdést intéztek ma az irodához.

Az iroda alkalmazottai művelt, tájékozott emberek, nagy szaktudással és hihetetlen emlékezőtehetséggel rendelkeznek. Hatalmas könyvtáruk van, mindenféle lexikonnal, szótárral, szakmunkával felszerelve. A kérdésekről statisztikát vezetnek és a leggyakrabban előforduló kérdésekre a feleletet nagy betűkkel fölírják az iroda falait borító fekete táblákra, hogy ne kelljen keresgélni és várakoztatni a kérdezőket.

*

A párizsi menyasszonyok mindennek ellenére, ma is fehér menyasszonyi ruhában esküsznek, de a hideg miatt fehér angorabolerót, vagy vattázott fehér mellényt viselnek a ruha fölött.

*

A párizsi nő az idén tavasszal ugyanabból az anyagból csináltatja kalapját, amelyből a blúza készül.

Marosi... Mr. Edward Marosi... l'illustre journaliste hongrois... the well known hungarian journalist... a külföldi lapok jóindulatú tudósítói mindenesetre előléptették.

Ott ül a pipafüstös, porlepett kis szerkesztőségi ketrecben Marosi tata, mint huszonöt éve mindennap és egyszerre „illusztris magyar ujságíró" és világhíresség. Ki tudja ezt megérteni?

Hogy is kezdődött az egész? Százszor összeillesztette már gondolatban, pillanatról-pillanatra, mozdulatról mozdulatra, mint valami kirakós játékot, melyből végül mindig hiányzik az egyik kocka... Hogy is volt csak ez az egész?

Ott fekszik mély, fáradt álomban az ágyán, a másik ágy üres, mert Juci a gyerekekkel Etelváron van. És egyszerre arra ébred, hogy Kitty az ágya mellett térdel, karját nyaka köré fonja és hűvös arcát érzi borostás arcán.

— Apa! Apa, ébredj, mondanom kell neked valamit.

Nevetve, sírva ujjongja és könnyezi fülébe kislánya a hírt és ő nem mer mozdulni, nem meri felvetni szemét, mert bizonyos, hogy csak álmodik, de álomnak is hihetetlen ez! És mégsem álom. Juci, miután a konyhában sietve kiadta napi düh-adagját, kielégülten robban be az ajtón:

— No mit szólsz hozzá, Ede? — és ő is leborul az ágy elé és ő is nevet és sír, de főként sivalkodik.

— Apus! Apus! Kegyelmesasszony lesz a lányodból, világhírű asszony, dúsgazdag asszony.

És Marosi tatán hirtelen végigfut a néma kérdés: kegyelmes asszony, világhírű asszony, dúsgazdag asszony... szép, szép... de vajjon boldog asszony lesz-e a lányából?

Csak simogatja csöndesen Kitty fejét és nem meri kimondani, amit gondol. Mindössze ennyit, óvatosan, halkan:

— Légy boldog, gyermekem, ez a fontos...

Folytatjuk

CERUZAJEGYZETEK

Hogyan kapta az öt földrész a nevét?

Félelmesen időszerű kérdés.

Az öt földrész neve állandóan ott cikázik napjaink világtörténelmében. Azelőtt népek vagy országok nevével is beérhettük, amikor fegyveres mérkőzések színhelyeit és arcvonalait meg akartuk jelölni, — ma a küzdőterek világrészek szerint különülnek el.

Annyit emlegetjük ma ezeket a gigantikus harcmezőket, hogy illik kissé utánanéznünk, honnan és hogyan kapták véresen időszerű nevüket.

A két legrégibb név: *Európa* és *Ázsia*. Háromezer évnél jóval idősebbek. Azoknak a szavaknak a sorába tartoznak, melyeket a görögök egykor a föniciaiaktól, a világtörténelem e legrégibb kereskedő és hajós népétől tanultak. A tanulás akkor kezdődött, amikor a föniciaiak előázsiai hazájukból jövet kikötöttek a Balkán félsziget déli csúcsain, hogy a görögöknek felkínálják portékáikat — keleti illatszereket és kenőcsöket, dísztárgyakat és szőnyegeket, bíborszöveteket és ékességeket — és értük európai nyersterményeket kérjenek cserébe.

Amikor a görögök azt kérdezték a jövevényektől, hogy honnan jönnek — e kérdésekben eleinte persze az arc- és kézmozdulatoknak nagyobb volt a szerepe, mint magának a nyelvnek — a föniciaiak azt felelték, kezükkel azt jelezték, hogy az ő hazájuk a Napkelet országa. „Kelet" a föniciaiak nyelvén úgy hangzott, hogy: *aszu*. Ebből lett a görög nyelvben Asia. Így született meg az a név, amellyel Európa mai napig a legősibb földrészt jelöli.

De a mi földrészünk is ugyanígy kapta mai nevét. A föniciaiak a Napkelet országával szemben a mi világunkat, amelyre karcsú gályáikon íme elmerészkedtek, a Napnyugta országának, az Alkony földjének nevezték. A napnyugtának, az alkonyatnak a föniciaiak nyelvén *ereb* volt a neve. A görögök ezt a szót is megtanulták, de addig-addig forgatták és alakítgatták, míg csak le nem koptatták róla idegen eredetének kényelmetlen nyomait. Az ázsiai *ereb* szó ennek a csiszolódásnak következtében olyan névvé vált, mely a mitológia révén ismerősen csengett a görög fülekbe. Zeus egyik kedvesének ugyanis, kit a szerelemben tréfát nem ismerő isten bika képét öltve rabolt el, *Europé* volt a neve. Ennek az ősi mondának a hatása formálta az *ereb* szóból azt a nevet, amelyet földrészünk ma visel.

A „fekete földrész" neve sokkal későbbi keletű. Akkor került használatba, amikor Róma a maga ha-

Tüllterítő beszövéssel. Csermely István terve. Mintarajza 2 pengőért rendelhető meg az Új Idők kiadóhivatalában. A megrendeléssel egyidejűleg 20 fillér portóköltséget kérünk bélyegben elküldeni.

Uj Idők 1942. 20 sz.

Csermely István

Klasszikus táncokhoz tervezett kosztümjeit bemutatja a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1936. szept. 5. X. évf. 37. sz. 18. lap.

MDK

Csermely Imre

R.Sz.I: Akvarellkiáll. a Főv. képtárban.
Uj Magyarság, 1941. aug. 3. 15 l.

Magyar

Csermely János

festő

Műcs. kiáll. 1905-től

Pipics III. l.

Tanulmány	Önarckép	Tájkép	Tavasz	Csendélet
1910 NSz	1928 NSz			1910 NSz
1916 Gmkt	1929 Fügy NSz.		1917-18 Gmkt	
		1919 NSz		
1918 Gmkt	1931 NSz.		1920 NSz	1918-19 Gm
	1939 GMkt			
1943 Gmkt	1940 Gmkt			

Cser Károly, szobrász, stb. marad, l. 162. old.

Folytatólag: Ujabb alkotásain a barokkos lendület és dekoratív stilizálás összehangolása a célja.

Cseréppy Árpád, festő, stb. marad, l. 162. old.

Csermely János, festő, * 1882. A (4 sor.)
Képzőműv. Főiskolán Zemplényi és Ferenczy tanítványa volt, majd a szolnoki művésztelepen dolgozott. Évek óta egy szabadiskola vezetője.

Csersa Károly, festő, stb. marad, l. 162. old.

Csermely János

festő

l.

Bpvizipály 1941.

D

Csermely János
festő
VI. Andrássy út 81.

MKSz 1947

Csermely János

Csermely János.

1905. Karácsonyi kiállitás

Utközben,olajf.
De szép,olajf.

1906 Tavaszi és IV.grafik kiállitás.

Séta,szén.r.

I ső Komáromi kiállitás és
II.Győri kiállitás.
Téli kazlak,olajf.

I ső Nagykikindai kiállitás.

Amcse,olajf.
Utközben,olajf. II
Az én kalácsom,olajf.

Nyitrai kiállitás. 1907

Sulysápi részlet,olajf.

I ső Székesfehérvári kiállitás-

Hazafelé,olajf. 1911

1907 Karácsonyi kiállitás.
Nyári konyha,olajf.

1908 Téli kiállitás.

A ház előtt,olajf.
Trécselés,olajf.
Hangulat,olajf.

1909. Jubiláris téli kiállitás.

Árnyékban,olajf,

1910 Tavaszi kiállitás.

K.B-né arcképe,olajf.

1910 Téli kiállitás.

Tanulmány,olajf. I.
Kisfalusiak,olajf,
Csendélet,olajf. I.

1911 Öszi kiállitás.

Téli kazlak,olajf,
Flirt,olajf.
Kalotaszegen,olajf,

1912 Téli kiállitás.
Virág,olajf,
Olvasó lány, lincl.

Nemzeti Szalon

~~Olvasóleány,linol.~~

1913. Tavaszi kiállitás.

Parkrészlet,olaj f.

1913 Öszi kiállitás.

Tőle kaptam,olajf,

1914.Tavaszi kiállitás.

Női akt,olajf,

1914 T éli kiállitás.

Tabáni udvar,vizf.

1915 Öszi kiállitás.

Libák,olajf,
Margitszigeti táj,olajf.

1915 Téli kiállitás.

Kellemes gondolatok,olajf,

1919 Öszi kiállitás.

Nyár,olajf-
Tájkép,olajf.

1919 Egyházművészeti kiállitás.

Krizstusfej tanulmány,olajf.

1920 Tavaszi tárlat.

Orgonák,olajf.
Virágzás,olajf,
Tavasz,olajf.

1927 Tavaszi tárlat.

Pihenő akt,

1928 Öszi tárlat.

Önarckép,olajf.

1929 Független művészek kiáll.

Önarckép,olajf.

1931 Független művészek IV.kiáll.

Önarckép,olajf.

1932 Téli tárlat.

dr. Ságné arcképe,olajf.

Csermely János

Nemzeti Szalon

1907. dec. Kiáll

Nyári konyha, of.

1909. dec.: Arnyékban, of.

1913. tav.: Parkrészlet of.

1914-15. téli: Tabáni udvar, vízf.

1915. tav.: Gondolatok, Baromfi udvar, of.

1915. őszi: Libák, Margitszigeti táj, of.

1915. dec.: Kellemes gondolatok, of.

1919. okt. Nyár, Tájkép, of.

1919-20 téli: Krisztusfej tamulmány, of.

30-áról kelt 263 sz. és f.é. jul.
atára való hivatkozással tiszte-
n szám és kelt alatt utasitottam
á l l a m p é n z t árt,
itésznek Kassára, Okolicsnóra
utjai alkalmával felmerült utiköltt
ezettnek 210 kor. napidij után bé-
fillért fizessen ki.
lt irásban értesitendő.
. évi julius 24.

A miniszter helyett:

Csermely János

N. Sz. II.

1920 jan.-febr.:
Az anya, of.
1920. máj.: Ovo-
nák, Virágzás,
Tavasz, of.

V

16257 szám.

A müemlékek orsz. bizottságának, f.évi febr. 28-án 102.sz.a. kelt fölterjesztésére tudomás végett megküldöm.

Budapesten, 1903. március hó 27.

A miniszter meghagyásából:

Csermely János

kiáll. Nemzeti szalonban

1920 jan.-febr.

Az anya, Olaff. 18000.—

V állandó kiállitó itt.

Levéltasító-doboz, bodorfai VI. 149

Csermely János

1907. dec.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Nyári kompoz., olajf.

100 K.

V

Csermely János, festő; szül. 1882 aug. 24-én Budapesten. A budapesti mintarajziskola és rajztanárképzőben Zemplényi Tivadar és Ferenczy Károly vezetése alatt tanult. A Műcsarnok kiállításain legelőbb 1905-ben jelent meg. Ugyanez évben elnyerte a Kohner Adolf-féle szolnoki ösztöndíjak egyikét és fél évet a szolnoki művésztelepen töltött.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain következő műveit állította ki:

1905—6. téli kiáll.: Marokverő asszony, olajf.
1909—10. téli kiáll.: Varróleány, olajf.
1910—11. téli kiáll.: A vendég, olajf.
1912. tavaszi kiáll.: Krakkópuszta, olajf. — Kalotaszegen, fametszet.
1912—13. téli kiáll.: Tükör előtt, olajf.
1914. tavaszi kiáll.: Merengés, olajf.

Kiáll. tárgymutatók. — *Művészet.* 1905. 201. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 159. l.

1915-16 téli: Benkő Alice hegedűműnő, of

1916 tav: Tanulmány II of
Aggódás

1916-17 téli: Szénaguj tés of
Bánat

1917 tav Női akt, of

1917-18 téli: Tavasz I of
Csábítás, of

1918 tav: Tanulmány III of

1918-19 téli: Csendélet II of

1919-20 téli: Műteremben of
Pihenő

1920-21 téli Szabadban, of

1921 tav: dr Szélyes L. né arch. of

1925-26 Akt-kiáll: Akt-tan. of

1938 őszi
Kalotaszegi lány

1939 márc. Derű
Vidám nő

1939 téli: Gyarekép IV

1940 tav Gyarekép V

1941 nov. Arch. kiáll
Felesége
Arckép tanulmány

1943 téli Tanulmány IV

Csermely János

1909. téli

~~kiáll.~~ Nemzeti Szalonban

Árnyékban, olaj. 500 k.

V

Györgyi festő. (Alajos)

19. sz.

VI. 138.

V. 423.

Csermely János

festő

Nemzeti Szalon

1905. karácsonyi

kiáll.:

Utközben, of.

De szép! of.

u.o. 1906. IV. graf.

kiállítás:

Séta, szénrajz

45841.szám.

F.évi 264,349.3

ján ⌐ jelen szám és kelt alatt

magyar kir. áll

hogy Schulek J

tett négyrendbeli hivatalos utja

gei és napidijai fejében nevezet

bélyegelt nyugtájára 266 korona

Miről Schulek J

dósitása végett azzal értesitem

Művészhár

1913 zsúrimentes

Partrészlet
Beszélgetők) of

illére érvényesítve tisztelet-

március hó 12-n.

számv. igazgató.

Csermely Tanos

Művészház. 1914.
évi nagy kiáll.:
Parkrész

M. Képrem. Sej. Bir.
1914 nov.-dec (Képrem)

Eg csésze tea (of
a hastély hertie)

ut iszámláját.....265.....K. 80.f

tel visszaküldeni.

Budapest, 1913 évi...

Csermely János

Műterem

1937. IV. csop. kiáll

Feleségem I. of

5681 szám.

F.évi jan. 10-én kelt 6.
jelen szám és kelt alatt u t a
p e s t i IX.ker. magyar király
Sztehló Ottó a müeml: ország: bi
sai dom déli tornyának helyreáll
vatalos utja alkalmával felmerül
ben 120 kor. napidij után 84 f.
64 f.fizessen ki. Miről a bizottság
ban leendő tudósitása végett ért
Budapest, 1903.már
A miniszter he

Bp-t ábr. mód. birs. pály.

1941

Kilátás a Gellérthegyről
Dunai részlet az Erzsébet híddal
Vajdahunyad vára

91602/902 szám.

Mult évi december h
tése alapján jelen szám és kelt
IX.ker. m.kir. állampénztárt, h
a müemlékek orsz.bizottsága tag
refectorium helyreállitása, a r
vizsgálása továbbá a tövisi és
végül a vajdahunyadivár ügyében
felmerült utiköltségei és napi
napidij után bélyegelt nyugtáj

Alkotás

1942 márc

Önarckép VI

.....1drb.	20	-	
pitke-			
felvé-			
zel.... 2 drb.	40	-	
an	I5 drb.	282	-

A szóban levő lelta
cgyh. épitkezésének
részére történt átalá
tetni.-

Csermely János

A Gyűjtő 1914. 3–4 sz.

XVIII. aukció

1228. CSERMELY JÁNOS: Sétáló nő.
Szinezett rajz. 20×41 . . . 60

XXII. aukció.

Tájkép 70.—

a Gyűjtő 1915. III. f.

Csermely János

Ernst Muz. XXI. a.

Gyümölcsendélet (1921)

Árv. Csarn. 1929 jun. 4. rk. a.

Alvó női akt, of

1930. 4. rk.: Margit tizeti részlet (I-II.) of

~~MŰRKV~~

~~Legelésző ló, of~~

6747 elu. szám.

F.évi 940 számu
zottsággal, hogy egyidejül
ter urat, hogy a felterjes
részére az 1913.évre érvén
tása iránt sürgősen intézk

Budapest, 1912.de

A miniszte

delt magyar nemzeti muzeumi kö
célból a vezetésem alatt álló
tottam be.

Budapest, 1943.évi a

t,hogy a hazai és külföldi közvélemény-
sügyi miniszterium ügykörébe tartozó
ontos tájékoztatása céljából az elnöki
-és sajtószolgálatot szerveztetek.
ának eredményessége megkivánja,hogy a
keresztül állandóan a legszorosabb kap-
lettel,de az ország lakóssága is elvár-
t közérdekü eseményeiről,terveiről,hely-
yobb mértékben,gyorsan és megbizhatóan

örébe tartozó eseményekről,tervekről a
s ötletszerüen számolt be s igy az or-
tos kérdésben teljesen tájékozatlanul

CSERMELY *János*, festő, * Budapest, 1882 aug. 24. A bpesti képzőműv. főiskolán és Szolnokon tanult, 1905 óta állítja ki képeit a Műcsarnokban. 1913. festőiskolát alapított Bpesten, melynek jelenleg is ő a vezetője.

K. gy. I. 217 l

7	*Ismeretlen mester:*		
	Ullswater	szinny.	papir.
8	*Needham (J.):*		
	Crystal palace and park	kőny.	papir.
9	*Pettenkofen (Aug. Karl):*		
	Az első magyar országgyűlés	kőny.	papir.
10	*Ryall (H. Th.):*		
	1. Nordhampton grand steeple chase:		
	a) Az indulás	mezzot.	papir.
	b) Az ugrás a vizes árkon át.	mezzot.	papir.
	c) A küzdelem	mezzot.	papir.
	d) A szerencsétlen ugratás	mezzot.	papir.
	e) Ch. Bloxham harmadszori balesete. .	mezzot.	papir.
	f) A győztes beérkezése	mezzot.	papir.
	2. The bargain	sz. mezzot.	papir.
11	*Zampis (A.):*		
	Soirée im Volksgarten	sz. kőny.	papir.
	Összesen . . .		

Czermely Janos

Jesto

Bud. Bpest 1882. Aug. 24.

l.

Gulyás Magyar irók

IV. k. 861. h.

Csermely János: Hegedümüvésznő.

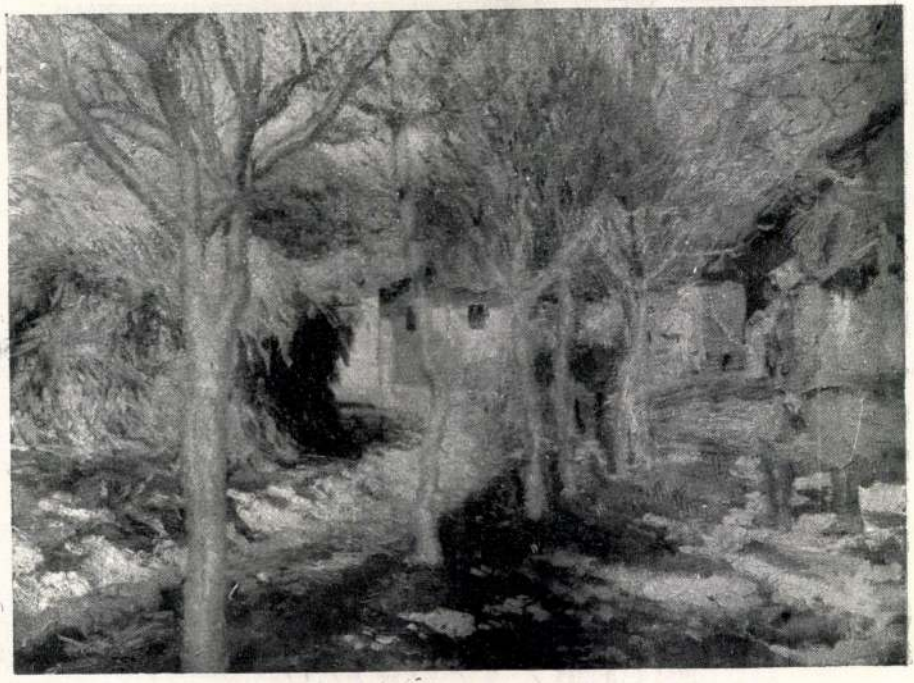

Glatz Oszkár: November.

Csernely János

festő

életrajz

Karcragmagyállam

407, 408. h.

1932

Csermely János

Önarckép xépr.

Képzőművészet

1931. 45. 07

1171. *Kopácsy József he*

Mellig, szembe nézve, her
sima karimájú, de egyoldalú
zolva. A szent István rendet,
diszíti, szalagon és főpásztori l
czon viseli. Caputiumot és hc
kettős körben vésett betűkke
MAGYAR-ORSZÁG PRIMÁSA«, jelz

Ezüstözött rézvéset, átmérőj
— Értéke 40 K. — Havas (Hirsch
30-án (787–907). — Átvétetett a
(1950–909), az 1910 február 25-iki
eln. sz. leiratok, illetőleg az 1910 j
1910 márczius 23-iki (519–910) s
jelentetett 1908 január 31-én (41-

Csermely János

Ferto

ród

z

Krück. I. 182. l.

Sági János II. 166.

Csermely János

rck. repr.

Lex. Magy Társ

99. l. 13. tábl.

MTL

Csermely János

festő

l.

Lex Magyarország

99. b. l.

dupl

Csermely János

festő

l.

Nemesvári E. 28. l.

M. mův. lexikon

1938

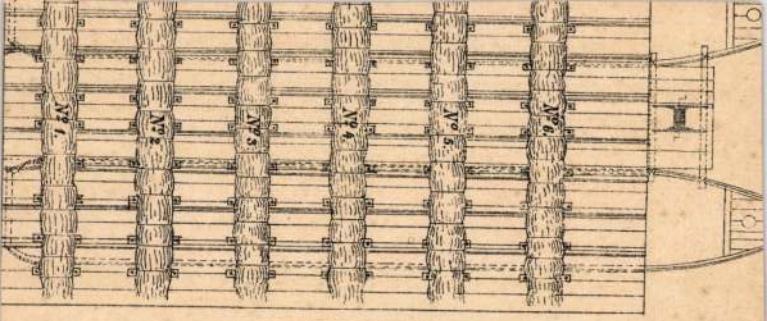

Maßstab 1:50

Donaustauf im Februar und März 1895.

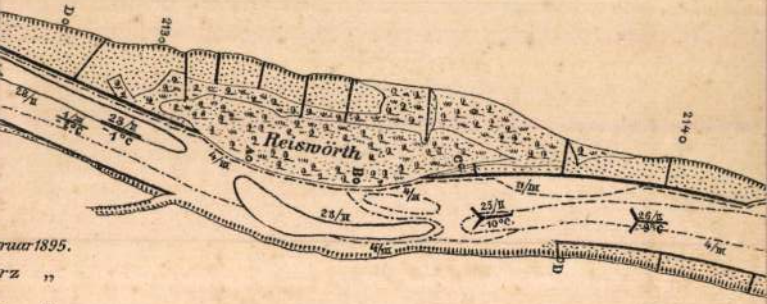

ruar 1895.
rz „
„
„
„

Csermely János

Szefeltlex 136. l.

Élet. arch.

u. o. 516. l.

Csermely János

l

L.

Végvári Szolnoki

5.8.l.

Művészet

1852-

1952

Bp. 1952

eek till the twentieth of April.

Csermely János

Pesto

l.

Gulyás Pál

Mi irok

IV. k. 861 l. h.

Dupl

IX. ker. m. kir. állampénztárhoz az ide másolatban mellékelt rendeletet intéztem.

Hozzájárulok ahhoz is, hogy a dési ref. templom felvételi munkáival Foerk Ernő bizottsági tag bizassék meg.

Budapest, 1913. április hó 3.

A miniszter helyett:

Károlyi

államtitkár.

Csermely János

Fő képe:

Guarehép } of
Teázó nő }

3 79. szám. 1

41932 szám.

A bizottságnak f.é.má
terjesztése alapján jelen szám é
kir. IX. kerületi ál
..... Möller István épitész
restaurálása czéljából tett hiv
utiköltségei és napidijai fejé
nyugtájára 51 kor.20 fillért fi
Miről a bizottságot t
leendő tudósitása végett értesi
Budapesten 1902 évi juliu

Csermely János

Csermely János, festőmüvész. Született Budapesten, 1882-ben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd az Iparmüvészeti Főiskola növendéke lett. 1902-ben a Képzőmüvészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. 1906-ban állami ösztöndijat, majd később a báró Kohner Adolf-féle ösztöndijat nyerte. 1908-tól 1910-ig a kalotaszegi népéletet tanulmányozta. 1911-ben Budapesten festőiskolát nyitott, mely azóta is fennáll. Aggódás c. képét 1916-ban a gróf

133

Rát Stv 455, 456

arch. el és képeskel

456

Andrássy Dénes-féle alapitványi dijjal tüntették ki. Alapitó tagja a Nemzeti Szalonnak, tagja a Független Müvészek Társaságának. Jelentősebb müvei: Almaszedő leány, Pihenő női akt, Halassy Mátyásné portréja. Hollandiában és Holland-Indiában magyaros tárgyu képeivel több alkalommal igen nagy feltünést keltett.

Budapest, 1925 dec. 1.

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

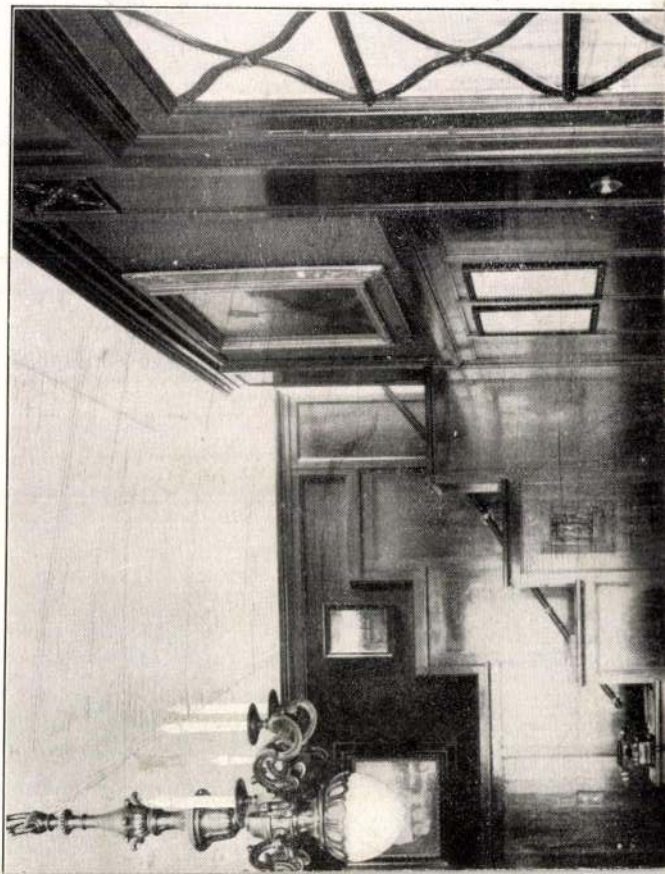

Csermely János

Műcsarnok

1914. tav. kiáll. 331 ✓
1915-16. téli kiáll. 309 ✓
1916. tav. kiáll. 185, 193 ✓
1916-17. téli kiáll. 37, 218 ✓
1917. tav. kiáll. 379 ✓
1917-18. téli kiáll. 207, 348 ✓
1918. tav. kiáll. 105 ✓
1918-19. téli kiáll. 403 ✓
1919-20. téli kiáll. 381, 489 ✓
1920-21. téli kiáll. 392
1921. tav. kiáll. 273 ✓
1925-26. akt kiáll. 394 ✓

Szemere Miklós rézivata VI. 145.

Csermely Janós

Csermely Janós

Légrády Károly
archepe a Budapesti
Sokszorosítók Ipar-
testületének rek-
bázában fentítőt.

Repr.-
Képes Pesti Hirlap
1934. dec. 12

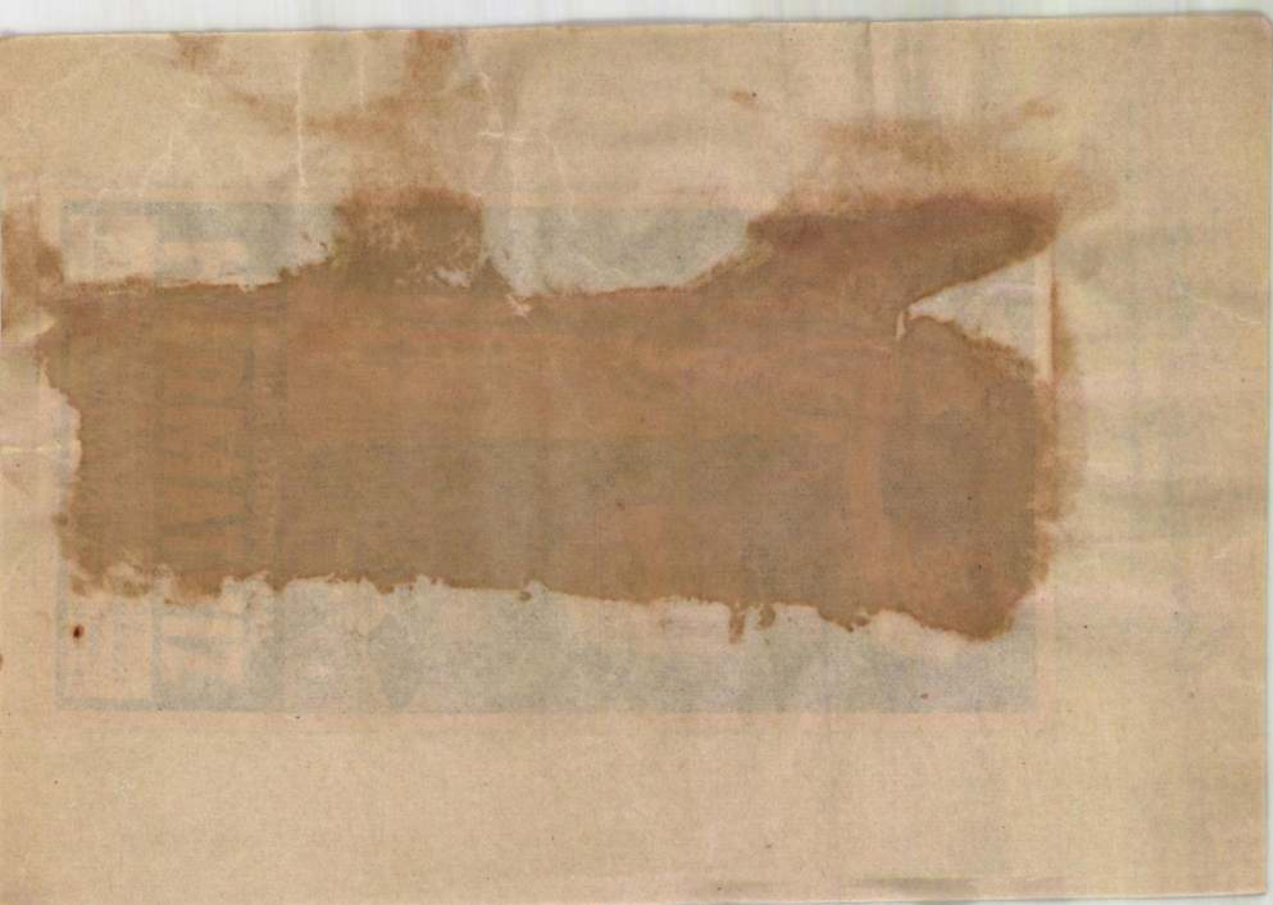

Csermely János

festő

Szül. 1882 aug. 24.

Budapesten, hol az iparművészeti Képzőművészeti Főiskolán tanult. 13 évig festő növendéke volt Budapesten.

Saját Közlés

1926 T. 19.

13

1913

Lippi, Filippo, festõ III. 156.

Csermely János
festő

Szabadság
1945. okt. 11.

Képrestauráló

festőművész sérült festményeit tökéletesen rendbehozza. Csermely János, Budapest, VI., Andrássy-út 81. 7806

Csermely Janos

festő

A Magyar Mezőgazdák Következete palotájának homlokzatára elhelyezendő dekorativ festmenyre hirdetett pályázaton II-dij

Épitő Ipar

1912. 283. l.

Csermely János, festőm. MDK

A Magy. Mezőgazdák Szövetkezete irodapalotájának homlokzatára elhelyezendő dekorativ festményre hirdetett pályázaton 21 tervező 23 müve érkezett be.

Cs.J. a második díjat nyerte el.

Dekorativ festménypályázat.
Épitészet és Iparmüvészet. 14. sz. 8. old.

1912.

MNK

Csermely János
Grafikus

bélyegtervél megvételre ajánlottak.

A választójogi nőkongresszus bélyeg-
pályázata.

Grafikai Szemle 1912 évf 9 sz 206 l

MDK

Csermely János

Parkrészlet, of.

N.Szal. tav. tárlat, 1913. Ápr. 8. l.

MDK

Csermely János, festö

64. Cigánynö. Olf.

Uj Szalon. Megnyitó Kiáll. Bp.1934. ápr. Kat.

MDK

Csermely János

Önarckép

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 7.1.
Mücs.

Csermely

Független Művészek Társaságának
őszi tárlatán arcképével szerepelt.

80U.929.X.13.

Csermely János
Pihenő, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 23 l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
1116 1932 szám.
1932 május hó 7-én.

Csermely János
Sülysápi részlet, olaj

A Nemzeti Szalon nyitrai kiállitása. XXX. vidéki kiáll. 1907. 11 l.

dolna/
gótikus, 1740-ben átépitve.
entéllyel.
jában, alacsony fallal körülkeritve
almas négyszögletes torony ugrik
ebinos párkányokkal szakaszokra ta-
en, az egész toronytest simán emel-
ti szinteket az ablakok mutatják.
áratu kapuzata egyszerü, disztelen
agkerettel és zárókővel. Efelett s
ives, keretnélküli disztelen ablak
övpárkány zárja le, a legfelső sza-
stilü, kétoldalt vállpárkánnyal
-egy vakablak s ezek közt középen
i mind a négy oldalon. Az ablak felett
tetős sisak zárja le
nak falazata tagolatlan, csak három
üli ablak van rajta. A hajó mindkét

Csermely János

MDK

Vidám nő

Műcsarnok 1939 Derű a művészetben

Csermely János MDK

Önarckép

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Csermely János

MDK

Kalotaszegi leány

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Csermely János
Müteremben,,olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 19 1.

Csermely

Független Művészek Társaságának kiállításán a Nemzeti Szalonban önarcképe szerepelt.

MH. 929. x. 13.

Csermely János

Lipótvárosi Társaskör csoportkiállításán szerepelt.

PH.929.Í.3.

Csermely János

Lipótvárosi Társaskör csoportkiállításain portréval és figurális kompozícióval szerepelt.

PH.929.XII.20.

Csermely Gyula ? /János/.

Lipótvárosi Társaskör kiállításán szerepelt.

A kiállítás egyetlen férfi-résztvevője, *Csermely* Gyula főleg erőteljes, éles vonalakkal és tiszta színekkel megfestett portréival aratott sikert.

MH. 929. XII. 22.

Csermely János

Lipótvárosi Társaskör gyűjteményes kiállításán szerepelt

NU. 929. XII. 20.

Csermely János MDK

Feleségem, olf.

Műcsarnok 1941 Arcképkiállítás

Csermely János

MDK

Önarckép

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Csermely János

MDK

Arcképtanulmány

Műcsarnok 1941 Arcképkiállitás

Csermely János

önarcképe őminte. (Kiáll. Neuv. Sz.)

(– – ó): Független Művészek Társasága.
P. H. 931. XI. 15.

MDK

Csermely János festőm. .ösztöndij

A szolnoki művésztelep. Művészet, 1905. 2ol 1.

Csermely János
Csendélet, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Mücs. 22 l.

MDK

Csermely János II.dij

Magy. Mezőgazdák Szövetkezete palotájának homlokzati festménye.

Vegyesek. Épitő Ipar. 1912. 29.sz. jul. 21. 285 l.

Csermely János
Egy csésze tea, olaj
A kastély kertje, olaj

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 6 l.

BÉR /Voit/ 5

Három épületből álló sorház.

Jellege: Klasszicista.

Külseje: A falusi üzletház rit
másikban kisiparos, harmadikba
séges terv szerint épült háro
párkánymagasságok egyformák,
ményei megegyeznek, az oromfal
későbbi talán tüzvész utáni át
nak nyilásritmusa /több ajtót,
helyéről elmozditottak/ a+b+a+
törtivü, félkörös, enyhén sülyes
a nyilások. A hármas épület fő
kal, középen plasztikus fogaza

MDK

Csermely János, festö

Egy csésze tea. Olf.
A kastély kertje. "

MK.Seg.Biz.Müv.Kiáll. 1914 nov.-dec. Kt. 6.1.
Szépm.Muz.

Cserunely János

Független Művészek Társasága kiállitása - Kapesváron - művével szerepel.

Pesti Hirlap
1929.V.23.

Csernuchy János

Független Művészek Társaságának kiállítása - Kaposváron - művével szerepel.

Magyarság
1929.V.24.

Csernuchy János

festőművész

Független Művészek Társasága kiállítása - Nagykanizsán a Kaszinó termeiben - képével szerepel.

Nemzeti Újság
1909.VI.7.

MDK

Csermely János

Pihenő akt

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 8. 1.

MDK

Csermendy Elemér

Az Országos Magyar ~~Kép~~ Iparmüvészeti Iskola tanári karának 1919 márc. 12.-én tartott ülésén jelen volt és a jegyzőkönyvet hitelesitette.

78-80.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Csermely János

Kalotaszegen. Fametszet.

Műcsarnok, 1912.tav.kiáll. 73.lap

Csermely János

MDK

Akttanulmány, olf.

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

CSERMELY JÁNOS

595. A vendég. Olajf.

Képzőm.Társ.191o/11.téli kiáll.kat. 58.oldal

Csermely János MDK

Tanulmány

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Csermely János MDK

Vidám nő

Műcsarnok 1939
Derű a művészetben kiáll.

Csermely János MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Csermely János

MDK

Marcsa, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitán

Csermely János MDK

Álmák, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Csermely János

Feleségem, of.

Műtőrem 4. csop.kiáll. 1937. ápr.

Csermely János

MDK

Pihenő, olf.

Műcsarnok 1919-2c. télitárlat

Csermely János

Krisztusfej tanulmány, olf.

Egyház és művészet kiállitás
Nemzeti Szalon 1919.

Csermely János MDK

Műteremben, olf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Csermely János

MDK

Önarckép

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Csermely János festő

MKTára őszi tárl. 1938. Műcs. nov. 33 l.

MDK

Csermely János

Akt tanulmány, of.

Akt kiáll. OMKT Mics. 1925. dec. 29 l.

MDK

Csermely János

Alvó női akt, of.

Árv. Közl. 1929.jun. 4.rk.sz. 17 l.

Csemely János, festöm. MDK

A szolnoki telepen dolgozott, az ujabb magyar művészgárdához tartozik.

dr.Lázár Béla: A törzstagok és a telep többi művésze. Szolnok a művészetben/c.Emlékkönyv/ifj.Conda Béla szerk./ a 25 jub.alkalmából. 1927.szept. 48.l.

MDK

Csermely János, festö

Dr. Sághné Weisz Mariska arck.

Nemzeti Szal on.-Téli tárlat..1932. dec. Kat.

M.D.K.

Csermely János

A Mücsarnok nagy tavaszi tárlatán a kiállitott 443 kép és szobor között szerepel müve.

Képek, szobrok-festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.- juli. 2.
X. évf. 26. sz. 22. l.

MDK

Csermely János

Krakkópuszta, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. 65.l.

MDK

Csermely János

Önarckép, repr.

Képzőművészet 1931. 45.sz. 23o.l.

MDK

Csermely János, festőm.

Margitszigeti részlet. Olf. 45x35. J

Margitszigeti részlet. Olf. Olf.
33x23. J.l.j.

Árv.Közl. 1930.4.rk.sz. 56.szám. o7.l.

MDK

Csermely János, festöm.

Nyár. Olf.
Tájkép. "

Nemz. Szal. 1919.okt. kiáll. Kat. 3.1.

MDK

Csermely János

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet. Bpest. 1916. 21.l.

MDK

Csermely János, festöm.

732. Margitszigeti részlet. Olf. J.l.j.

733. Margitszigeti részlet. " J.l.j.

Árv.Közl. 1931. 3.rk.sz. 47.l.

MDK

Csermely János, festőm.

Dr. Szélyes L.-né arcképe. olf.

Mücs.-OMKT.1921. Tavaszi kiáll. Kat. 14.l.

Csermely János MDK

Szabadban, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

MDK.

Csermely János festőművész.

A Független Művészek Társasága Vándorkiállitásán vett részt. /:Mohács, Pécs, Kaposvár és Nagykanizsa:/

Képzőművészet, 1929. 21. sz. 144. l.

MDK

Csermely János

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet, 1914. 451-452.l.

MŰK

Csermely János

Varróleány.Olajf.

Képzőm.Társ.1909/10.téli kiáll.kat. 58.1.

Csermely János MDK

A vendég, olf.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

MDK

Csermely János

A független művészek társaságának pécsi kiállitásán szerepelt

Cikk:Művészet

Dunántul, 1929.máj.9. 9.l.

Csermely János MDK

Női akt, olf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Csermely János MDK

Tavaszk olf.

Mücsarnok 1917 téli tárlat

Csermely János MDK

Bánat, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Csermely János

Művészet 1918. 3.l.

MDK

Csermely János, festöm.

Tükör elött. Olf.

KMTárs. 1912/13. Téli kiáll. Kat. 85.1.

Csermely János MDK

Szabadban, olf.

Műcsarnok 1920-21 téli kiállitás

Csermely János

Mü eremben, olf.

Műcsarnok 1919-20 téli kiállitás

Csermely János MIK

Csábitás, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Csermely János

Pihenő, olf.

Micsarnok 1919-2o téli tárlat

Csermely János

MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Csermely János MDK

Kalotaszegen, fametszet

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Csermely János

Orgonák	olajf.
Virágzás	"
Tavasz	"

A Nemzeti Szalon tavaszi tárlatának katalogusa. 1920. Május. 6.l.

Csermély János MDK

Merengés, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállítás

Csermely János, festöm. MDK

394. Akt-tanulmány. Olf.

Mücsarnok. - Art-kiállitás. 1925/26. Kat. 29.1.

Csermely János festőm.
1882 - 1963

84

Rákoskeresztur

S - ELEK ARTURNAK

—— (1 oo

ő]V[árkony]1928 VI.16.

zt a táviratot kellett küldenem,[1]
lejöjjön s alig lehessünk
oz se kisérhettem volna el. Azok -
szóval: vasárnap jóformán egész
dtság, hétfőn detto;este presb[i-
den reggel 8-tól esperesi canoni-

[2]
! Ha máskor nem lehet, Péter-Pál-
akkor itt tölthetne 3 napot hétfő

A Műcsarnok tavaszi kiállításából. Csermely János: Merengés

Mámor

Elbeszélés

Irta Biró Lajos

Tar János így szólt a feleségéhez:

— Leona, augusztus huszonötödikén lesz harminc éve, hogy a feleségem vagy.

Fölállott az asztaltól és kiegyenesítette hatalmas termetét. Büszkén, az erejének az öntudatosságával ismételte: Harminc éve!

Az asszony, akin csak a nyomai látszottak meg hajdani szépségének és aki egészen megöregedett hatalmas erejű férje mellett, összébb húzta a nagykendőt, amelybe még a meleg nyári éjszakán is burkolózott és fáradt mosollyal intett. Harminc éve.

Tar Jánosban, amint ránézett a megöregedett, gyenge asszonyra, fölcsattant sokátartó ifjúságának tüzes kedve.

— Mulatni fogunk, Leona! Hazajönnek a lányok! Itt lesz az egész vármegye.

Az asszony ijedten pillantott a férjére, de nem mert ellentmondani. Egész életén át hozzászokott, hogy parancsnak tekintse a férje szavát, ezét az erős, tomboló kedvű, örökké fiatal emberét, ki százszor is megcsalta őt, akiről tudta, hogy úgy váltogatja a szeretőit, mint a ruháit, de aki iránt megmaradt benne a menyasszonykora rajongása és imádata. Pedig szeretett volna szólni. Azt nem bánta, ha mulató társaság csődül a házukhoz, de bántotta az a gondolat, hogy egyszerre jönnek haza a lányai. A lányok az apjuk vérét örökölték. Csodaszép, vöröshajú asszony volt mindegyik és mindegyik megcsalta az urát. Békés házaséletet éltek ugyan, mert mind az ötöt imádta a férje, de a hitvesi hűséget egyik sem vette komolyan. Ha most hazajönnek, akkor mindnyájan, egyszerre, itt az ő szeme előtt, meg sok idegen szem előtt, játszák idegen férfiakkal a kacérkodás kis játékait.

Uj Idők 1914. XX.
32. sz.

Gyuriért nem kellett messzire mennie, a fiú ott kuporodott az ördögcérnabokrok között és néma izgalommal figyelte a cinkéket, amelyek csipogó rajokban röpködtek a fiatal fák között és éppen csak egy fát kerültek el nagy ravaszul: azt, amelyet Gyuri lépesveszszőkkel tüzdelt teli. Gyuri ugyanis nemzetőrből visszavedlett megint kis fiúvá. Ő ugyan azt állította, hogy az enyves fával csak az ellenséget akarja tévedésbe ejteni, a valóságban azonban egy szép stiglic még mindig jobban érdekelte, mint a legszebb szerviánus.

A fiú nevetve és sírva csókolta össze beteg barátját, azután leült a Bábika helyére és verseci ujságokat kezdett mesélni. Folytatjuk

---

Emlékezz

Néha, néha nézz magadba,
Állj meg egy-egy pillanatra
És gondold meg hová mégy.
Te ki fennen jársz fejeddel,
Büszke ember, ne feledd el:
Esendő vagy, mint a légy.

Mert a léptek mind kifogynak
És a térdek összerogynak,
Egyszer minden tánc megáll.
Összeroppan, ami testi
És fakófehérre festi
Bíborajkad a halál.

Gondolj ezer tévelyedben
Arra, ami sejthetetlen,
De eljön, mint az idő
S légy te tiszta, feddhetetlen,
Hogy szivedben meg ne rettenj,
Ha eljön az eljövő.

Ne kerüld a röpke mámort
És ha víg a perc, ne számold,
De a lelked meg ne vesd.
Lábad lépjen át a sáron,
Fehéren, tisztán találjon
Mind a reggel, mind az est.

Ne legyél te bosszuálló,
Kapzsi, álnok, pörbeszálló,
Sohse kérj és mindig adj.
Nyomorultra hogyha nézel,
Arra gondolj, mily kevéssel
Nyomorultabb, mint te vagy.

Igy legyen, hogy amaz órán,
Fáradt szemed lecsukódván
Majd ha angyal száll feléd,
Békességes, égi fényes
Két szemébe belenézhess
S megfoghasd az ő kezét.

Nadányi Zoltán

M AUKCIÓI XLIV.

MEZŐ-UTCA 8.

ösműkincsei,
ef király
berendezése,
származó festmények, műtárgyak,
útorok.

AUKCIÓ:
Május 5-től
naponként
délután ½4-től

Csermely János

festőművész 1912-ben alapitott

festőiskolájában

Budapest V., Falk Miksa u. 22.

tanitás délelőtt és este.

etőjének portómentesen küld
rcot 10 P utánvéttel.

Királyi Udvari Zongorapalota

Hangszergyár
Budapest, VII., Rákóczi-út 60.

Világmárkás külföldi zongorák szenzációsan olcsók.

Bösendorfer

P 1400.-

Sternberg

MDK

Csermely Janos

művével résztvett a független művészek társaságának Pécsen rendezett kiállitásan.

Cikk: A független művészek társaságának kiállitása Pécsett.

Dunantul, 1929.maj.3. 7.o.

Csermely János MDK

Almák, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Csermely János MDK

Marcsa, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Csermely János MDK

Müteremben, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Csermely János

A Nemzeti Szalon téli tárlata. Képzőművészet 1933. 57. sz. 38.l.

Csermely János, festőm. MDK

A III. terme jellemzik az arcképek, tanulmányfejek.

? kiállitás. - III. terem müvei.
Müvészet. 1918. 3.l.

Csermely János MDK

Tanulmány

Műcsarnok 1943 Téli kiállítás

Csermely János MDK

Benkő Alice hegedűművésznő, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Csermely János MDK

Szénagyüjtés, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Csermely János MDK

Tanulmány, olf.

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

Csermely János MDK

Aggódás, olf.

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

Csermely János MDK

Pihenő, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Csermely János MDK

Dr. Szélyes L- né arcképe, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Csermely János MDK

Marokverő asszony, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Csermely János

A vendég. Olajf.

KMT 1910/11. téli kiáll. 58.1.

MDK

Csermely János festőművész

Résztvett a Független Művészek vidéki vándorkiállitásain.

Cikk: A Független Művészek Társasága vándorkiállitása.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 144.l.

Csermely János MDK

Krakkópuszta, olf.

Mücsarnok 1912.tavaszi kiállitás

CSERMELYI András épitén

Labarhai barokk árkádsorunk
rekonstrukciója 1971

Barnika 1995 41

graphik, 1986, 1. 14-19. ill.
KEIJZER, Matthijs: Festék keresztmetszetek készítése és vizsgálata Huszár Vilmos festményeire alkalmazva. = Múzeumi Műtárgyvédelem, 15, 1986 155-163. ill.
kiáll. Bp., Magyar Nemzeti Galéria, 1985 > 1985. 1516. **ism.** FORGÁCS Éva: Huszár Vilmos esete a De Stijl mozgalommal. = Kritika, 1986, 1. 14-15. ill. SZABÓ, Júlia: A Hungarian Artist in the Netherlands. = The New Hungarian Quarterly, 27, No 102, 1986 186-187. ill.

1131. Iványi Grünwald Béla

KORDY, Soraya el: Béla Iványi-Grünwald in seinem Kreis der Nagybánya-Schule. = Kunsthistoriker, 3, 1986, 3-4. 51-52. ill.
Telepy Katalin: Iványi Grünwald Béla. Bp., Képzőművészeti, 1985 **rec.** SÜMEGI György: Két nagybányai. = Forrás, 18, 1986, 6. 76-77.
TELEPY Katalin: Iványi Grünwald sajátkezű és hamisított képeiről. = Művészettörténeti Értesítő, 35, 1986, 3-4. 173-181. ill.

1132. Jókai Mór

HEITLER László: A festő Jókai. = Múzsák, 1986, 3. 8-10. ill.
SZIJ Béla: Jókai Mór festményei és rajzai. = Élet és Tudomány, 1986. március 14. 349-350. ill.
SZIJ Béla: Kies és szelíd tájak. Jókai Mór festményei és rajzai. = Műhely, 9, 1986, 6. 39-43. ill.

1133. Kandinszkij, Vaszilij

BAK Imre: Kandinszkij aktualitása. = Művészet, 27, 1986, 4. 52-53. ill.

1134. Káplár Miklós

KÁPLÁR Miklós. Összeáll. Both Ferenc. Bev. Lázár Imre. Hajdúböszörmény, Városi Tanács, 1986 51 p., ill.
MARJAI Márton: A Hortobágy festője. = Új Tükör, 1986. augusztus 10 24-25. ill.

Csermely János ? M.D.K.

második második díjat nyert a Kajos és Villányi tervei alapján épülő Mag. Mérőgazdák Szövetkezete Alkotmány-utcai irodaháza nak homlokzati díszítő festményére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

jul. 17. szl 17 old.

MDK

Csermely János

Kilátás a Gellérthegyről

Dunai részlet az Országházzal

Vajdahunyad vára

Bpvizfpály 1941. Főv.Képtár. Házi példány.

2 l.

MAK

Csermely János, festő.

Önarckép, of.

Neuz-Szalon. - A Tupgetlen Mur Társ. IV. kiáll.
1931 XI. - Katal.

MDK

Csermely János, festö.

Aggodás. Of.

Az Andrássy alapitvány kamataiból megvásárolt müvek között van.

Müvészet 1916. 92.1.

MDK

Csermely János, festö

Önarckép, olajf.

Az Alkotás Müvészház XXXII.kiállitásának katalogusa.
"A Müvész Két Arca". 1947.III.9-25.

MDK

Csermely János, festő.

Álló női akt,	of.-
Mrgitszigeti részlet, /45 x 35/	"
Margitszigeti részlet,/33 x 23/	"

Árv.Közl.1930 jun.3.rk.sz.- 54.aukc.- 17.l.

Csermely János

Festőművész növendék kiállitást rendezett, amelyen főleg az akt rajzolásban mutatnak fel értékes eredményeket:
Augenfeld Lili, Bruszt Klára, Hadla Gyula, Dr. Vosinszky Kázmér szerepelnek a tárlaton feltünően jó képekkel.
A Müvészet c. rovatban /K/ sign.-val közölt beszámoló.

A HÉT, Bp. 1921. május 2o.
XXXII. évf. 14. sz. 237. lap.

Csermely János

A fiatalok közül említésre méltónak találja azokat, akik szinte versenyre kelnek az idősebbekkel és a kritika szerint nem sikertelenül. A Művészet c. rovatban Tövis: "A téli tárlat" cimmel számol be és felsorolja a fiatal művészeket: Czencz János, Szigeti Jenő, Csermely János, Józsa Károly, Kmetty János, Perlrott Csaba, Prihoda István, Fejérváry Erzsi, Schönberger Armand, Borszéky Frigyes, Lénárd Imre, Páldy Zoltán, ifj. Kampis János és Márton Ferenc.

A HÉT. Bp. 1916. nov. 19.
XXVII. évf. 47. sz. 674. lap.

Csermely János

Megtartotta régi klasszisát a fiatalok egy része, sőt némelyiküknél még haladás is tapasztalható, -mondja Tövis,- a Műcsarnokban rendezett tárlaton szereplő művek tanubizonysága szerint. A kiállításon szereplő művészek, ahogy a kritika felsorolja: Tatz László, Czigány Dezső, Sassy Attila, Rudnay Gyula, Szigeti Jenő, Uitz Béla, Páldy Zoltán, Béli-Vörös Ernő, Körmendi-Frim Ervin, Csermely János és Wagner Géza.

A HÉT, Bp. 1917. nov. 18.
XXVIII. évf. 46. sz. 732-733. lap.

Csermely János

"Egy uj grafikusnemzedék észrevétlen felcseperedését" hirdetik a Nemzeti Szalon téli kiállitásán bemutatott müvek, -közli a Művészet c. rovat kritikája sign. nélkül, majd felhivja a figyelmet, hogy az itt felsorolt fiatalok jelentkezését tudomásul kell venni: Barta István, Bánk Ernő, Csermely János, Diener Dénes Rezső, Ferenczy Valér, Klimó István, Metzner Ernő, Grünwald Klára, Miklósi-Mutschenbacher Ödön, Nagy István, Podvinecz Erzsébet, Scheiber Hugó, Somogyi Miklós, Teplánszky Sándor, Záhonyi Géza, Uitz Béla.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 12.
XXVI. évf. 5o. sz. 722. lap.

Csermely János

"Becsületes, komoly, itt-ott érdekes vásznakkal igyekeznek megfogni a most annyira másfelé lekötött érdeklődést" a fiatal művészek, akiket Tövis felsorol a Műcsarnok kiállításáról: Czencz János, Tatz László, Uitz Béla, Hende Vince, Ferenczy Valér, Podvinecz Erzsébet, Kálmán Péter, Csermely János és Szigeti Jenő.

A HÉT, Bp. 1915. nov. 21.
XXVI. évf. 47. sz. 675-676. lap

Csermely József

Ripszám Henrik, Somogyi Miklós, Csermely János, Porter Paula, Toplánszky Sándor, Diener-Dénes Rezső, Nagy István, Oppel Magda, Frank Frigyes, Záhonyi Géza, Scheiber Hugó, Beron Gyula, Podvinecz Erzsébet, Berkes Antal, Korcsek, Fischer Edvin, Pogány Ferenc művészek mutatták be müveiket a Nemzeti Szalonban, melyről "ÓszikKiállitás a Szalonban" cimmel számol be a Művészet c. rovat. A kritika általánosságban megdicséri a felsorolt, nagyjában fiatal müvészeket, de külön nem méltatja egyiküket sem.
A HÉT, Bp. 1915. szept. 19.
XXVI. évf. 38. sz. 531-532. lap.

Csermely János

Barkász Lajos, Kampis János, Márton Ferenc, Lovaghy Dénes, Sándor Móric, Szirt Oszkár, Záhonyi Géza, Csürös Béla, Englerth Emil müvészek szerepelnek a Szalon kiállitásán, melyről R.M.: "Kapuzárás a Nemzeti Szalonban" cimel beszámolva megállapitja, hogy egyetlen rokonszenves vonás, hogy az ifjuságot engedte szóhoz jutni, bár az uj nemzedék egy nagy része még mindig hiányzik, de igy is frissebb szint kapott a kiállitás, mint az utóbbi időben volt,-irja R.M. "Kapuzárás a Szalonban"c. A HÉT, Bp. 1914. május 31. XXV. évf. 22. sz. 358-359. lap.

Csermely

A Müvészet c. rovat kritikája a fiatal modern tehetségek közé sorolja a müvészt, akit néhány müvésztársával együtt "nagy kegyesen bebocsátottak -a Nemzeti Szalon téli tárlatáramivel kép hijján be kellett volna csukniuk a boltot" pédig többet érdemeltek volna annál, hogy müveiket csupán faltölteléknek használják fel.

A HÉT, Bp. 1908. dec. 13. XIX. évf.
5o. sz. 817. lap.

CSERMELY János fertő

Murádin Jenő: Erdélyi fertőrstolik
Bukarest, 1997 56-61. ll
83,

rkain arannyal

ornyában XVI.

zzel, nyakán

1511.

n Posinii 1767.

ek maradványai

kkal.

négyszögletes

Ø Csermely Jenő

szobrász

más adat

nincs, tagdíjat

eddig nem fizetett.

MKSz 1947

FOR REFERENCE ONLY

Csermelyi András M.D .K.

Diplomaterv: Áruház a Váciu. Régi Posta u.

Gárdonyi Jenő: Milyennek álmodják az uj Budapestet a szigorló éptészmérnökök
Magyar Nemzet 1966. julius 31. 5.1.

Csermelyi András M.D.K.

Dipomatery: Áruház a Váciu. Régi Posta u.

Gárdonyi Jenő Milyennek álmodják az uj Duda-
pestet a szigorló éptészmérnökök
Magyar Nemzet 1966. julius 31. 5.1.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. Szentiványi Gyula: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Gerevich Tibor
elnök.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Csermini János kőműves (* 1706) M.D.K.

Egri kőműves 1736-ban 30 éves

Rét v. Rés Jakabbal és Orchovszki Józseffel lebontja a miskolci ref. iskola régi épület-részeit és 2 nyugat-földszinti osztály-termet épít.

A Miskolci Hermann Otto Muzeum

Közleményei 1955 december 33. lap

M.D.K.

Csermő József

"Aszfaltozók" c. képének repr.-ját hozza a lap a "Nagybánya: Az ujjáéledt festőváros" c. beszámolójának keretében és kiemeli a müvész munkáját.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. aug. 7-13. V. évf. 32. sz.

. . .

CSERMŐ KLEIN TOSEF
34. Fát húzó nők, olaj

Nəmzəti Szalon

Kut
1943. okt. nov.

kölcsöndij mellett és egyes diszleteket kölcsönbe is adok.

Szinpadok felállitása.

Terem- és bokréta-ünnepély diszitések legolcsóbb árban.

SZOBORLELEPLEZÉSI ünnepélyhez szükséges diszitést és a leleplezési szerkezet felállitását **kölcsöndij** mellett elvállalom.

favázra feszitett vá

dija

Azaz; ötszázkor

31-32.

Annak érdekében, hogy egy-egy anyagról egymással összevethető és praktikus információk kerülhessenek közlésre, jelentkezésekor a szóban forgó leletekről, kérjük az alábbi alapadatokat közölje velünk.

1. A lelőhely neve, ásatója;
2. A feltárt lelőhely(rész) jellege (telep, temető, földvár, halom, sír, műhely, stb.) és koruk;
3. A leletanyag hozzávetőleges mennyisége (pl. 10 zacskó, 3 polc, 8 folyóméter, stb);
4. Restauráltsága (pl. restaurált, részben vagy egyáltalán nem);
5. Leltározottsága (u.a.);
6. Az ásató és/vagy a leletet őrző múzeum elvárásai, céljai (pl. be kell leltározni; az ásató közre kíván működni a feldolgozásban; feldolgozás határideje; van-e lehetőség helyben a publikálásra, stb., stb.)
7. A múzeum részéről kapcsolattartó személy neve, telefonja, e-mail-je.;
8. Egyéb megjegyzések.

Értesítéseiket kérem, juttassák el *Ernyey Katalin* régészeti referenshez. Cím: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 1.; Tel: 1/ 2254-800; Fax: 1/225-4985; Mobil: 30/273-6427; e-mail: ernyey@koi.hu

Szíves együttműködését, felelős döntését előre megköszönve:

Paszternák István
régészeti felügyeletvezető

Közhasznú információk

Az NKÖM Múzeumi Osztály tájékoztatója

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Múzeumi Osztálya a 2002-ben megfogalmazott Középtávú Nemzeti Állományvédelmi Programja alapján létrehozta a Múzeumi Állományvédelmi Akcióbizottságot. A Bizottság feladata egy múzeumi állományvédelmi akcióterv kidolgozása, a legfontosabb feladatok és a szükséges források meghatározása 2003. augusztus 31-i határidővel.

Tagjai: *dr. Bakayné dr. Perjés Judit, dr. Balázs György, dr. Fejős Zoltán, Földessy Péter* és *dr. Járó Márta*, titkára: *Holport Ágnes.*

A Bizottság munkáját az országos múzeumi szakfelügyeleti csoportokkal összehangoltan végzi.

Az akcióterv kidolgozásának egyik eszköze az az öt féle típusú kérdőív, amellyel fel kívánják mérni (első lépésként) az országos és a megyei szervezetekbe tartozó múzeumi besorolású intézmények műtárgykörnyezetét, műtárgyvédelmi adottságait.

Ezért arra kérjük az érintett múzeumokat, hogy minél pontosabb adatszolgáltatással segítsék a Bizottság munkáját, hogy a készülő Állományvédelmi Akcióterv a lehető legeredményesebben készíthesse elő a jövőbeni műtárgyvédelmi célú intézkedéseket.

Holport Ágnes koordinációs titkár

A **Magyar Múzeumi Arcképcsarnok** megvásárolható, ill. megrendelhető a Kódex Könyváruházban (Budapest, Honvéd u. 5. 1054.), ill. a Tarsoly Kiadónál (Budapest, Kékgolyó u. 2/a. 1123).

PÁLYÁZATI KIÍRÁS
DEÁK DÉNES ÖSZTÖNDÍJ ELNYERÉSÉRE

A székesfehérvári Deák Dénes Alapítvány kuratóriuma pályázatot hirdet *művészettörténész,* illetve *várostörténész* részére.

Az alapító végrendelete értelmében a pályázatot elnyerő alkotó számára a kuratórium évi 1500 dollárnak megfelelő összeget ajánl fel, mely negyedévi bontásban kerül kifizetésre; s egy évre biztosítja a tulajdonában levő Budapest, II. kerületi kétszobás lakás használatának jogát – a lakás közüzemi díjainak kifizetése (gáz, villany, telefon) az ösztöndíjast terhelik.

Pályázni egy évre szóló, részletes kutatási tervvel, szakmai önéletrajzzal és egy elismert pályatárs írásbeli ajánlásával lehet.

Az elbírálás során előnyt jelent, ha a kutatás témája kapcsolódik Székesfehérvárhoz vagy Deák Dénes szellemi örökségéhez, gyűjteményéhez.

Pályázatot nyújthat be bármely magyar és külföldi kutató, illetve csoport.

Az ösztöndíjasnak kutatómunkája összefoglalásaként írásban kell beszámolót készíteni, s két éven belül e kutatási témában megjelenő publikációiban az alapítványt, mint támogatót fel kell tüntetnie.

Az ösztöndíj legfeljebb egyszer hosszabbítható meg.

A pályázatok beérkezési határideje: **2003. május 15.**
Az elbírálás határideje: **2003. augusztus 1.**

Az ösztöndíj első részlete kifizetésének, valamint a lakásba való beköltözésnek dátuma 2004. február.

Az alapítvány kuratóriuma fenntartja azt a jogát, hogy a díjat megosztva, illetve megfelelő pályázat híján ne adja ki.

A pályázatot az alábbi címre kérjük eljuttatni:

Városi Képtár – Deák Gyűjtemény
8000 Székesfehérvár, Oskola u. 10.
További információ kérhető a fenti címen, illetve telefonon: 22/329-431.

Kiállítás kölcsönzés

Időszaki kiállításként ajánljuk a múzeumok figyelmébe *Benkő Gyula* „Őseink nyomában" c. fotókiállítását, amely 40 darab 50 x 70 cm-es, fóliázott habkartonon lévő digitális nyomat.

A kiállítás megrendezéséhez a meghívó egyik oldalának színre bontott, nyomdailag előkészített anyagát, valamint a rendezés, szállítás, nyomdai munkák stb. költségeihez 50 ezer forint hozzájárulást tudunk biztosítani az intézménynek.

A kiállítás 2003. februártól igényelhető, alkalmanként 2-3 hetes időtartamra.

Az igényléseket a következő címre várjuk:

Duna M[illegible]úzeum Szőkéné F. Erzsébet, 2500 Esztergom, Kölcse[illegible]u. 2 sz.

Tel.: 33[illegible]500-250; fax: 33-500-251; e-mail: szoke@mail.du[illegible]amuzeum.org.hu.

SZEMÉLYI HÍREK

Kinevezés

Az Országos P[illegible]edagógiai Könyvtár és Múzeum főigazgatója – pá[illegible]yázat alapján – az OPKM múzeumi főosztálya veze[illegible]jévé újabb öt évre, címzetes múzeumigazgatói min[illegible]ségben 2003. január 31-től *Villangó Istvánt* bízta m[illegible]g.

A Magyar Ola[illegible]ipari Múzeumi Alapítvány – a nemzeti kulturális [illegible]örökség miniszterével egyetértésben – újabb öt eszt[illegible]ndőre *Tóth Jánost,* az eddigi múzeumigazgatót bízta[illegible] meg 2003 január elejétől a Magyar Olajipari Múz[illegible]um vezetésével.

In memoriam...

Cserményi Vajk régész

(1948, Kecskemét –2003, Budapest-Széke[illegible]fehérvár)

2003. január 19-én, életének ötvenötödik esztendejében elhunyt Cserményi Vajk régész, a Szent István Király Múzeum igazgató helyettese.

Eltemetni „könnyű", elbúcsúzni nem volt időnk. Miért hagytuk, hogy így legyen?

„Miért hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsa, miért hiszed, hogy hallgatunk a hazug szóra, miért hiszed, hogy mindig mindent megbocsátunk, miért hiszed, hogy elfeledjük minden álmunk?"

Ezt a nagyjából való idézetet nem mi találtuk ki, csak dúdolgattuk, mondogattuk.

1972 októberében lettünk „fivérek", amikor beléptél az Universitas-ra, az ELTE Régészeti Tanszékre. Te mondád nekem, az első sörözés alkalmával a klasszikus Ibolyában: FIVÉREM. Te, akinek volt öccse, saját jogon, nekem, akinek van öccse saját jogon.

Sok „testvérünk" volt. Van?

Hogy a harminc év alatt kivel, mikor, hogyan találkoztunk össze, mind-mind lényeges volt!

Borok, sörök, szeretők, mozik, könyvek. Az összes közös vagy elmondott, külön-külön megélt élmény.

Gyakorta évek[illegible] nem láttuk egymást, mégis mindig éreztük, merre [illegible]ár a másik.

Tudod, mi mos[illegible]nság sajnos sokat jártunk a temetőben. Régészként gya[illegible]korta öröm volt jó dolgokat feltárni. Mai napság gy[illegible]korta kell szülőapáinkat meg másokat is temetni. Szal[illegible]mánkból adódóan – avagy figyelem elterelésként –, fi[illegible]yeltünk, hogy később tudjuk..., hiszen a koporsó nyo[illegible]ait megfigyelni tudni kell!

(László Gyula, [illegible]Bóna István s az elment többiek...)

Borzasztó volt[illegible] minden alkalommal a rögök zúgását hallani, Nálad[illegible]s. Mi a feltárást tanultuk, nem a pandanját.

Hiszen az úgy[illegible]olt gyermekkorunkban, hogy Te leszel *Mócsy András* é[illegible] meg *László Gyula* szellemi örököse ebben a régészet[illegible]szakágban. Mindenki így tudta! Nem tudtuk se egy[illegible]t, sem külön-külön összehozni.

Te megtetted [illegible]magad dolgát itthon, Velem Szent Viden, külország[illegible]an pediglen a szeretett, általad velem is megkedvelt[illegible]ett Burgundiában.

Vajk! Te mind[illegible]nütt ott voltál, és mégsem voltál jelen sehol! Így volt[illegible]ó. Legyen így holnap is!

Végső (?) üzen[illegible]tként írásba tette ezeket lelkében Veled örökös békéb[illegible]n élő fivéred,

Lancelot (FülGyul)

Cserményi Vajktól barátai búcsút vehetnek Budapesten 200[illegible] április 12-én, 11 órakor a pesti Ferences templomban (Ferenciek tere) bemut[illegible]tott gyászmisén.

Cserna Andor

Cserna *Andor*, író és ujságíró, szül. 1885-ben Budapesten. Már fiatalon szerkesztője volt az *Aurora* c. folyóiratnak, később napilapokba dolgozott, főkép mint zenei és képzőművészeti kritikus. Több zenei tanulmánya jelent meg s összeállított egy Beethoven, egy Wilde és egy France Anatole-breviáriumot. SCHÖPFLIN A.

Gutenberg Lex.
VIII. K. 303. h.

BAND V

VERLAG ERNST WASMUTH

BERLIN W 8

RLAG
/ASMUTH

V Csorna Dersö

pestö

1897

Éimisk 1930. 82. l.

5 számlának

30. Az aktiv vagyonért l. sz.

2. Pénztárnak

4. Folyószámlának

5. Árúnak

6. Berendezésnek

8. Váltónak

3 számla

1. Mérlegnek

30. A passziv vagyonért l. sz.

4. Folyószámla

MDK.

Cserna Gyula
festőművész

a kiállítási levelezőlapok (millenenmi)
tervezésével és festésével megbízva.

—: Kiállítási levelezőlapok.
Grafikai Szemle 1895 évf. 7 g. 121 l.

MDK

Cserna

Hollókő várának képe.

Balra lent: "Cserna"
Moralli Gusztáv fametszete.

219.0.

Genthon:Nógrád. 1954.

Grafika (1900-1919) — Pasztell.

Cserna: portrék.
(?)

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. t. 504-505. l.

Tavassi-tárlat a Nemzeti Szalonban.

XX. n.

Cserna (?)

festő, grafikus

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 504-505 l.

Tavassi tárlat a Nemzeti Szalonban.

MDK

Cserna

Képeivel szerepelt a Nemzeti Szalon karacsonyi
művasaran.

Cikk: A Nemzeti Szalon karacsonya.

Uj Idők, 1904-5.XI. 11.sz. 276.l.

Fénykép

Magyar Tabo: 759/1-6 Hegedüsné

„Absztrakt Kiállítás" részlet
a kiállított művekből

Genua
1946. V.
Meg. van

Fénykép

Magyar Foto: 384/1-5 Hegedűsné

„Munkás-Kulturszövetség Kmetty Festőiskolájában" (riport-sorozat)

Cserna

1945.

Neg. van

M.D.K.

Cserna Dezső, építész-hallgató

építk első díjat nyert az építész-hallgatók részére kiírt Wellisch Alfréd-féle pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

máj. 29. sz. 7. old.

Cserna Dezső, építész

M Dh

Az Üllői úti lakótelep épületeinek egyik tervezője. Repr.

– Ház, kép

Népszabadság, bp. 1959. jún. 28.

8. l

[Vidéki]

Csorna István.

A csepeli Rákosi Művek képzőművészeti
iskolájának tanulója. Sztálin-mell-
szobrát készíti. (emlétve.)
„Tanuló munkásifjú", „Portré", „Leányfej",
„Kokillaöntő". (emlétve.) művei.

Fogaskerék, Csepel, 1952. Júl. 12.

MDK

Cserna József

Férfiarckép

KMTárs. 1927. Őszi kiáll. kat.

MDK

Cserna Jóska

Oláh Gy: Uj művésztelep Sárospatakon. Magyarság, 1924. okt. 19. 9.l.

MDK

Cserna József,

41c. Nöi arckép.

Olf.-k, vizf.-k, szobormüvek és plakettek.
Képzöm.Társ. 1927-28 téli kiáll. Kat. 22.1.

Cserna József MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1927/28 téli kiállitás

Cserna József MDK

Férfiarckép

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

Cserna József MDK

Akt, olf.

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

MDK

Cserna József

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.l.

Cserna József MDK

Októberi napsütés, olf.

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Cserna József MDK

Sárospatak a Fellegvárból, olf.

Kilátás a Bükkről, olf.

Mücsarnok 1926 téli kiállitás

MDK

Cserna József MDK

Ősz a parkban, olf.

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Cserna József

MDK

Női arcképtanulmány, olf.

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Cserna József MDK

A sárospataki iskolakert, olf.

Mücsarnok 1926 téli kiállitás

MDK

Cserna József

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.l.

Csorna József

Szerepelt a művészcsoportok műtárgyi kiállításán.

PH. 1931. II. 22.

MDK

Cserna József

"Akt"c.festm.repr.

KMT. 1928.tav.kiáll.

Cserna József MDK

Akt, repr.

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Cserna József MDK

Vágó Ferenc arcképe, olf.

Erdey Dezső arcképe, olf.

Mücsarnok 1931 Müvészcsoportok kiállitása

Cserna József

Archépekkel nezepel a Műcsarnok
őszi Tárlatán

Pesti Hirlap 1927 okt 29

MDK

Cserna József, festö-graf.
Bosznay István tanár növendéke.

Vágó Pál udvara.
Est.
Tanulmányfej.
Öreg ember. 8.1.
Arcképvázlat. 8.1.
Nöi akt. 7.1.

Az Ernst Múz. OMKK. Föisk. Helikon kiáll.-ai.
Az OMKK Föisk Növ. Munk. kiáll. Bp. 1923 márc. 18-25.
Kat. 7,8.1.

MDK

Cserna József

Képzőművészet 1928. 8-9.sz. 89.l.

MDK

Cserna József

Uj müv.telep Sárospatakon. Nemz.Ujs. 1924.nov.1. 9.l.

Cserna József MDK

1921-ben ösztöndijat kapott

Képzőm. Isk. Évk. 1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

Cserna Juliska

iparmüvész

Élet.

Szefeltle x

516. l.

Cserna kasóly egyik
lányát is Juliának
hívják, de ez
nem azonos fami-
vel.

megvria

Cserna Juliska

Könyvkötészete

l.

Világ 1916. okt. 24

(Új iparművészeti
műhely.)

B) A m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen:

Mérnöki és építészmérnöki kar:

Warga László, l. IV. A).

Közgazdaságtudományi kar:

Jordan Károly, bölcsészettudományi doktor, egyetemi c. ny. r. tanár, a „Valószínűség-, differencia- és biztosítási számítás" című tárgykör magántanára, a Matematikai és Fizikai Társaság választmányi tagja, a Magyar Meteorológiai Társaság levelező tagja, az American Statistical Association tiszteletbeli tagja, a London Mathematical Society, a Société Mathématique de France, a Circolo Matematico di Palermo, az American Mathematical Society, a Physico-Mathematical Society of Japán tagja. Magántanári képesítése megerősíttetett 1923. május 29-én, egyetemi augusztus 24-én.
rk. tanári címet kapott 1933. július 9-én, egyetemi ny. r. tanári címet 1940.

Horváth Jenő, bölcsészettudományi doktor, okl. középiskolai tanár, nyug. kir. jogakadémiai ny. r. tanár, m. kir. Ferenc József tud.-egyetemi

autogram

Czerna József

festő

Műcs. kiáll. 1926 tól

Pipics 111.

ágos Bizottsága

Budapest.

IX

CSERNA 1. *József*, festő, * Csór (Fehér vm.) 1899 dec 3. Balló Edénél tanult a bpesti képzőm. főiskolán. 1926 óta kiállítója a Műcsarnoknak.

E. G. I. 217 l

er hó 14-én kelt és a pozsonyi kir. járásbiró-
/1. sz. a. kihirdetett végrendelet külön intéz-

Czerna József

szül. Csóron (Fehérm) 1899
dec. 3. Ref. felsőkeresk. isk.
1919/20 - I - II. Csőcsés mű-
vésznőv. Ballóbde
1920/21. másodéves n. o.

Hauser, O. TV. 216.

Cserna József

l. Dér 1977

12/1001

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

CSERNA JÓZSEF: AKT

Műcsarnok 1928. tav. K.

Cserna József

NÁDLER RÓBERT: FIATAL FESTŐNŐ

Cserna József

1919/20 – 1923/24

Borzmay István tanítványa

Forképzőmfőiskérk

1932-337 ~~7~~ l.

a Képzőmiv fönk. Ifjusági körének kiáll.

1921: Csendélet. of. – 1922.

Tavaszi avar, Csend. of. – 1923.: Est, Tanulmányfej, Öregember, Arckép vázlat. of., Vagó Pál udvara. of.

Cserna József

Műcsarnok

1926. téli kiáll. 340, 343, 345
349, 354, 359, 364

1927. őszi kiáll. 442

1927/28. téli kiáll. 410.

1928. tav. kiáll. 456.

Lövölde tér ~~[illegible]~~ 2.

1926. téli: Ősz a partban, Sárospatak a Fellegvárból, Kilátás a Botkőköről, Utolsó sugarak, Októberi napsütés, Női arckép tanulmány, A sárospataki iskolakert, of.

1927. őszi: Férfi arckép, of.

1927-28. téli: Női arckép, of.

1928. tav. Akt, of.

Velde Esaias van de: Folyópar

172 (984), 4312 (918).

Cserna József

festő

Kupeczky Társaság tagja

KMTÁRS művcsoptok

1931 fol-márc kiáll.

V. 24, 26.

1932. febr.-márc. kiáll.

305.

1931. febr.-márc.: Vágó Ferenc arck, Erdey Jezső arck. Of.

1932. febr.-márc. Utolsó Ugarak, Of.

Cserna József, festő; sz.1899.

Csór községben /Fehér m./. Bpesten tett felsőkereskedelmi érettségit, majd a Képzőművészeti Fő-
[illegible]lán Balló Edénél, Bosznay
[illegible]annál és Rudnay Gyulánál tanult.

Balló-dijat kapott /nem tudja mikor/

A krakói kiállitáson résztvett

Anyagi okok miatt abbahagyta

festő
XIV. Erzsébet Királyné út 102/b.

MKSz 1947

A Müemlékek Orsz. Bizottsága t

A III. oszt
gáló adatoknak beszer
rem e tek. Cimet, hog
leti teleppel biró s
déses viszonyban álló
névjegyzékét, akik az

VEREBES KÁ

IPARMŰVÉSZ-MŰASZTALOS
ÉS RÉGISÉGKERESKEDŐ

BUD , VIII., HUNYADI-U. 5
TELEFON 2—61 ALAPITVA 1906

Bánó Pál
okl. szobrászművész és restaurátor
Budapest, V., Kálmán-u. 17.

Elvállalja porcellán, fayence, fa és mindennemű műtárgyak művészi restaurálását

Különleges styl és antik
keretek készítése
Aranyozott és festett antikvitások szakszerű javítása
GÉBERTH
műaranyozó és képkeretkészítő
Budapest, VI., Csengery-u. 64
Alapítva 1890 Telefonhívó T. 144-77

REBRACSA LUKÁCS
BUDAPEST, VIII.,
SZIGONY-UTCA 39
KÉSZIT ANTIK BUTOROKAT
✷
ANTIK BUTOROK
SZAKSZERŰ RESTAURÁLÁSA

HEGEDÜS PÁL
BUDAPEST, VIII.,
BAROSS-UTCA 91
IPARMŰVÉSZETI BUTORKÉSZITŐ ÉS LAKBERENDEZÉSI VÁLLALATA

KOCH TESTVÉREK
Iparművészeti bútorműhelye
IX., MESTER-U. 5, TELEFONHIVÓ: J. 392-56.
Készit eredeti, elsőrangú művésztervek után finom kivitelű modern és antik lakásberendezéseket előnyös árban. Korhű restaurálásokat végez bármely stílusban.

TOPOR ENDRE
MŰBUTOR ASZTALOS M

ANTIK BUTOR JAVITÁSA UTÁNZÁSA
ADOTT ÉS SAJÁT TERVEK SZERINT
VI. HEGEDÜS-U. 6. TEL.: T 276-91

MANUS R.T.
VIII., RAKÓCZI-TÉR 11.
TELEFON: JÓZSEF 365—99

Készítményei: elsőrendű PERZSÁK muzeális antik mintákban. Styl-szőnyegek antik vagy adott mintákban interieurökhöz alkalmazva. Kör és ovál szőnyegkülönlegességek. — Értékes régi szőnyegek

ROSENSTINGL RÉGISÉGKERESKEDÉSE

Szombathely **BUDAPEST** Sopron

DEÁK FERENC-TÉR 4.

Böhm Hugó

Budapest, VI.,
Andrássy-út 61
Telefon: Lipót 964—79

Antik és modern ezüstök és ékszerek. Mütárgyak, régiségek Antiquité.

CSOBOTH ELEMÉRNÉ ÉS TÁRSA

*

LUXUSÜVEG-NEMESPORCELLÁN
IV. KER., VERES PÁLNÉ-UTCA 5
TELEFON: 837-48

Dísztárgyak, Service-k és a világhírű svéd Orreforsüveg

KÁLLAY TAMÁS

RÉGISÉGEK

HITES TÖRV. SZAKÉRTŐ

Uj helyisége:

Telefon: 816—58 **BUDAPEST, IV.,**

MÁRIA VALÉRIA-U. 8.

CSERNA JULISKA

Művészi könyvkötészete
IV., Egyetem-u. 3.
Telefon: 964—58

Antik könyvek szakszerű renoválása, díszalbumok, művészi bőr- és pergamentkötések antik és modern stílusban, könyvtári kötések, bőrmunkák. :-:

RUCZ GYULA

régiség- és műkereskedése
Budapest, IX., Lónyay-u. 23.
Telefon: 862—28

A m. kir. Postatakarékpénztár árverési csarnokával szemben

M.D.K

Csernai Juliska
könyvkötő

Mauclair, Camille: Florenze
ciní művet bőrkötéssel látta el.

—: A XX század könyvművészete – 47 lap

MDK

Cserna Juliska

bőrdiszmüáru, könyv

O. Ipar. és Háziipari kiáll. Magyar Iparművészet, 1929. 134. l.

MDK

Cserna Juliska

Könyvkötései, a régi műcsarnokban rend. magy. iparművészek kiáll.-án.

gy.: A magy.iparműv. érdekes kiáll.

Az Est, 1925. okt.11.

MDK

Cserna Juliska könyvkötő

Bálint A: cikke. Nyugat, 1921. jan. 16. 1.sz.

162 l.

MDK

Cserna József

Képzőművészet 1928. II. évf. 6.sz.
11.1.

Csorna Károly

Nemzeti Szalon

Cserna Károly.

1905. Őszi kiáll.

Csendélet, olaj
Méhes, olaj

1906. Tavaszi és IV. graf. kiáll.

Bucsujáró leányok, vizf.

1905. Nyiregyházi kiáll.

Ökörfogat, olaj
Besenyői zárda, olaj

1909 II. nyiregyházai kiáll.

Mimózák, olaj

II. kecskeméti kiáll.

Mimózák, olaj

IV. temesvári kiáll.

Egy ökrösfogat, olaj

I. szentesi kiáll.

Mimózák, olaj

1908. Téli kiáll.

Tanulmány, olaj
Szőlőtanulmány, olaj
Szőlők, olaj
Szőlőcsendélet, olaj II
Sárgavirágok, olaj

1909. Tavaszi kiáll.

Mimózák, olaj
Mimózák, olja

1918. A 32 esek festőinek kiáll.

Károly kir. arcképe, olaj
Tábori mise, olaj
Gyergyói hegységben, gouach
Vid havas, olaj
Putávölgye, gouach
Malom patak, "
Tragtier kolonne, "
1227 és 1229-es állás "
Temető állá, "
Hágota alja, "
Tanulmány, Olaj
Akttanulmány, olaj

Cserna Károly

Leanyt Közlése 1944-ben

Cserna Károly

Első felesége - özv. Puskás Tivadarné gróf Török Sándorné; volt a felesége. Ennek a Török Sándornénak ~~volt a feles~~ a lánya gróf Török May volt. Abbasz Kilmi II. egyiptomi kedive felesége s ennek Cserna a kedivének apósa volt. Négy évig élt Kairóban a kedive udvarában s főleg vedutok, tájképek és arcképeket festett, egyebkört a kedivét is festett s azzal Kitimi telesi is kapott. Ezt a kairói időzést megelőzően 33 éves korában Konstantinapolyban volt rövid ideig. Olanorszagban is járt. ~~Első felesége halála~~ Egyiptombót hazajövet Mária Besnyőn telepedett le a hol a Hegedűs villa-az ő tulajdona volt. Első felesége 1912-tájan a Pajor szanatoriumban halt meg.

1916 újra nőrült München-ben, ahol egy odavaló ~~[illegible]~~ hölgy lett a felesége.

Első felesége halála után felszabatta besnyőr hartottását és Münchenbe költözött ahol évekig élt. Ugyanitt 1916-ban katonai volgálatra behív-

[illegible]

Ez a fehlítás

Forst

mult hó Wikán 74.489.14. alatt kelt
leiratra hivatkozólag

Cserna Károly

Jestö

Szöd

Krück. I. 182. l.

Sport II. 166.

Cserna Károly

Nászmenet (arab életkép), c. Eépe repr

Magyar Sors

1937. 2. 4.

~~% kamat~~

LEJÁRAT		Kamat	Kamatszám	ÖSSZEG	
év, hó	nap	nap		Pengő	f.

3550
97
3453

1761
97
1664

...kár Kálmánnal Makó.

KELET		Hivatkozás	TÉTEL
év, hó	nap		
1933. dec.	17.		Kp-ért 1 wagon vörös kagpmót
			@ 11.50.
dec.	20.		2 havi hitelre 2 wagon @ 12 P.

Cserna Károly

Cserna *Károly*, festő, szül. 1867 okt. 3-án Kunszentmiklóson. A budapesti mintarajziskolában, utóbb Münchenben tanult, főleg csendéleteket és arcképeket festett, azonkívül a régi Pest városrészleteit ábrázoló számos akvarellt a Székesfővárosi Múzeum számára. Nagy tevékenységet fejtett ki mint illusztrátor és az «Osztrák-Magyar monarchia írásban és képben» «Magyar történelmi életrajzok» c. gyüjteményes művek, valamint a «Vasárnapi Ujság» sok kitűnő képe tőle való. ÉBER L.

Gutenberg Lex. VIII. k.
304. l.

BAND III

VERLAG ERNST WASMUTH A
BERLIN W8

Cserna károly

Áro. Csarn.

1931. 3. rk. a.

Ökrösszekér
kairói részlet) of

A Magyar - Szovjet T

MUK.

Cserna ~~Gyula~~ Károly
festő

is illusztrálta az „Osztrák-magyar monarchia írásban és képben" c. művet

÷ ujság és könyv-illusztrálás Magyarországon

Grafikai Szemle 1909 évf. 5 z 103 l.

Cserna Károly

Divald Akad.-palotája

61. l.

38. **Id. Szász Károly** r. tag, jogi, földrajzi és nyelvtudományi író, 1848—49-iki vallás- és közoktatásügyi államtitkár, nagyenyedi tanár. (* 1798 † 1853.) Festette: Cserna Károly (1867—). Térdkép, íróasztal mellett ülő alak, fekete magyar ruhában, aranyrojtos nyakkendővel, jobbkezében könyv. Jelzése: Cserna K. 92. Szász Domokos erdélyi ref. püspök ajándéka 1893-ból. Az id. Szász Károly özvegyétől ajándékozott régibb arczképet ekkor az Akadémia a Történelmi Képcsarnoknak engedte át. Ez utóbbi kifüggesztését elrendelte az 1859 decz. 12-ikén tartott heti ülés. (L. Ak. Ért. 2. k. 665. l. és 4. k. 169. l.)

nagy császár-királynőt: «Kedvessége és nyájassága minden képzeletet felülmúl, valamint az a tehetsége is, hogy az embereket azonnal bizalomra hangolja, páratlan. Egészen szerelmes lettem bele» — írja, s véleményét nem csökkentette Nagy Frigyes iránti tisztelete sem.

Mária Terézia igazán nőies nyiltszivűsége, nyájas egyszerűsége az európai udvartartások akkori feszessége mellett, nem csoda, hogy nem csekély varázst gyakorolt a spanyol czeremóniásság békóiba nyügzött 18-dik századbeli udvaronczra. A Bourbonok uralma főkép Madridban tetőpontra juttatta a történeti arisztokráczia hagyományait. Itt még a régi grandok féltékeny és gyanus szemmel nézték akárhányszor az új családok emelkedéseit, melyeket a királyi kegy mintegy semmiből teremtett elő, s például III. Károlynak minden igyekezete mellett sem sikerült hű Loseda nevű főkamarásának a kevély grandok «tegezését» megszereznie. Hányan koldultak teljes életökben egy ily «te» szócskát, melyért, mint a rangegyenlőség elismerése jeléért, vérőket adták volna és még sem tudtak soha egy hideg excellenczias czimnél egyebet kivivni.

III. Károly rettenthetlen és fáradhatatlan vadász volt, fáradalmaktól megedzett testtel, vihartól barnitott arczczal. Fia egy vásári Herkules, nagy kedvelője minden athleta sportnak, elannyira,

Koller K. tanár utódai fényképe.

UGRON GÁBOR CSATLÓSAIVAL A DISZMENETBEN.

kiváltságos helyzetével, megmaradt szerényen a maga hatáskörében, tiszteletteljesen kerülte a grandokkal való érintkezést s a magaszőrü embereknél kereste társaságát.

Mikor III. Károly követte fivérét a trónon, Farinelli érezte, hogy nincs többé helye a megváltozott udvari környezetben s elég volt a királynak egy elejtett tréfás megjegyzése, hogy «nem akar többé *kappant* asztalán», hogy Farinelli szépen összepakoljon s falusi lakába visszavonuljon, hol ezentúl, még 73 éves korában is, egyedül művészete romjainak élt.

De hát ilyen volt a mult századbeli kegyenczek életének rendes befejezése. Mint holt leltár szállva át apáról fiura, az udvari légkör senyvesztő melegében, megunva végre, mint egy ócska butordarab, melyet a padlásra dobnak — ezzel az epitaphiummal végződik annyi életnek mozgalmas pályája a roccoco században!

A MILLIOMOSOK BAJAI.

Bármily sokan irigylik is a milliomosok sorsát, épen nem tartozik a ritka esetek közé, hogy ezek is megérzik az idők sorsát s igen soknak szomorú vége lesz. Nehány esetet csaknem minden hé-

Cserna Károly rajza.

A KORONÁZÁS EMLÉKÜNNEPE. — A DISZBANDÉRIUM EGYIK CSAPATA.

hogy ifjukorában az ország legerősebb legényeivel nem átalta birokra kelni. Nem így a spanyol hadsereg, melyet a hosszú ideig tartó béke teljesen elszoktatott a harczi erényektől s a soraiban mind nagyobb tért foglaló idegen zsoldos elem mindjobban demoralizált. Különösen a svájcziak ellen volt a lakosság ellenszenve indokolt és érthető. Ezek a katonai szolgálat mellett rendesen apróbb jövedelmezőbb mellékfoglalkozásokat is űztek, s részegességök közmondásos volt. «Ha tele itták magokat a korcsmában nehéz fekete borral, tántorgó lábakkal indultak haza felé, a Toledói kapu negyedében levő lakásaikba, egymást karjaikkal támogatva, s lánczba fogózva össze, Madrid utczáin általános menekülés támadt. «Los Luizos vienen»-e kiáltásra az anyák sebtében küldték be a házba gyermekeiket s eltorlaszolták ajtaikat.

Az új uralkodó különben erejétől telhetőleg hozzálátott a madridi udvar megtisztításához attól a kegyencz gazdálkodástól, mely fivére VI. Ferdinánd idejében annyira felburjánzott. Az előbbi király egyik legbefolyásosabb kegyencze a híres énekes, Carlo Broschi volt, másképen Farinelli, kinek ritka lágyságu s bámulatos terjedelmű, két és fél oktávás soprán hangja a szegény királyt egészen elbűvölte. Meg kell adni azonban, hogy Farinelli nem élt vissza ten közölnek a lapok, bár a legtöbb ily eset — a családokra tekintettel nem kerül nyilvánosság elé.

Nem rég történt Bécsben, hogy egyik igen előkelő arisztokrata család tagja, mint bérkocsis halt meg a kórházban. Aszódon nehány évvel ezelőtt egy vendégfogadó állásában fagyott meg télen egy öreg koldusnő, ki excellentiás asszony volt. A budapesti szegények házában élte életének utolsó éveit, mint utczaseprő felügyelő, két egykori milliomos, kiknek egyikéről még most is egy bazárt neveznek el. Mult télen Moszkvában fagyott meg egy koldus, ki atyjától 1860-ban 15 millió rubelt örökölt, de élete

utolsó éveiben már csak egykori cselédjeitől kért könyöradományból élt. Párisban a mult évben itelték el Pierre Calvet-Rogniato bárót három évre csalás miatt, ki nehány év alatt különösen a lóversenyeken több milliót vert el. Amerikában különösen sok egykori milliomos él, mint napszámos és kocsis, köztök nehány uralkodócsalád tagja is.

Igaz, hogy mindezek a példák az illető milliomosok hibáival vagy legalább gondatlanságával állanak összeköttetésben, de nem kell felednünk, hogy a dúsgazdag szülők egy része épen a rossz nevelés által szolgáltatja ki gyermekeit a leendő nyomornak, holott más körülmények között tisztességes emberek lennének.

Másféle bajok is érik a milliomosokat. Rómában a mult őszszel halt meg egy Baring nevű dúsgazdag angol. Gyomorrákja volt s élete végén absolute nem volt képes bármit is enni, bár napjában 2—3000 forintot is elkölthetett volna. Gr. Károlyi György is, nyelvrákja miatt, éhen halt meg. A jelen év tavaszán Philadelphiában Drexel Kata hét millió dollárnyi vagyonát egy apáczazárdának hagyta s maga is odavonult, bár még fiatal és szép volt, mert szeretett ifja mást vett el. A földgömb leggazdagabb asszonya: Cousino Isidora Chilében még csak 40 éves, de már egy évtizedénél hosszabb ideje özvegy, mert gyanakodóvá lett, hogy csak pénzeért kérik kezét. Igen sok más milliomos vált embergyülölővé, mert azt kellett tapasztalnia, hogy senki sem szereti őt önzetlenül.

A milliomosoknak nagy teher a gazdagság híre is. Midőn Mackay, a dúsgazdag amerikai, Európában utazik, egész sereg embert kénytelen maga körül tartani csak azért, hogy a tolakodó koldusokat visszautasítsák s igen természetes, hogy a kik hiában számítottak erszényére, csak gyülölettel beszélnek róla. Ha hazulról elmegy, pénztárát külön emberekkel kell őriztetni. Gould Jay, a vasútkirály, kinek vagyona részben részvényekből áll, a szó szoros értelmében a nap minden perczében elfoglalt ember, hogy vagyona felett rendelkezzék s többet dolgozik, mint bármely napszámos.

Az amerikai Egyesült-Államokban, a hol legtöbb milliomos van, még más bajaik is vannak a szegény gazdagoknak. Gyermekeiket fegyveres rendőrökkel kell kisértetniök bármily hosszabb útra, mert sokan igyekeznek pénzt zsarolni tőlük gyermekeik elrablásával. Még a milliomosok holttestének őrzése is szokásos, mert ezeket is elrabolják. Nehány év előtt Stewart newyorki milliomos holttestét egy «üzleti társaság» rabolta el s a visszaadásért 100,000 dollárt követelt a bánatos özvegytől s midőn észrevették, hogy az özvegy a rendőrséget vette igénybe, a holttestet nem is adták ki.

Sok oly baja van tehát a milliomosnak, a mi középszerü vagyonnal biró embert rendesen nem érint. Ugy látszik, hogy az anyagi helyzet tekintetében is legjobb a tisztességes közép-út s legboldogabb, kinek napról-napra nem kell a megélhetésért aggódnia, de túlságos sok vagyona sincs, mely irigységet kelthetne.

ITT VAGYOK MÉG....

Itt vagyok még az emberek közt
Az élet útját taposom —
Rám ki ügyelne? Ismeretlen
Vész el a rög közt lábnyomom.
Még itt vagyok; fogyó erővel
Megyek lassan tovább, tovább —
Csüggedt lelkem már nem is látja,
Hogy sorsom egyre mostohább.

Itt vagyok még az emberek közt
Annyi sok nép közt — egyedül.
Észre sem veszem hogyha néha
A szemem könynyel tele gyűl.
Köny vagy mosoly mindegy nekem már
Szép virág vagy szúró tövis —
Gyönyört nem ád az, ez nem vérez...
Eh mindegy, bármi jöjjön is!

Itt vagyok még az emberek közt
Ki látja meg, ha nem leszek —
Ki bánja azt, a nagy tömeg ha
Egy számmal több vagy kevesebb.
Ki nézi azt, hogy a fa-ágról
— A förgeteg ha elvonult —
Annyi sok ezer levél közül
Egy tán letört s a porba hullt.

G. Diószeghy Mór.

A LÉLEKVÁSÁR.

Elbeszélés,

Irta Hawthorne Julián. Angolból fordította *A. B.*

I.

Midőn Smith Armytage a papnöveldéből kikerült, azt hitte: hivatása kizárólag abból áll, hogy az egész világnak hitszónoklatokat tartson, de miután marli híveinek tiz évig prédikált, azon vette észre magát, hogy nem jár helyes uton. Az emberek nem értették meg, vagy tán nem akarták megérteni s így fáradozásai nem vezettek czélhoz. Ez alatt megnősült, és Judith nevű leánya is megszületvén, lelkészi hivatását ott nem hagyhatta. Egy nyári napon valami Belzibo nevű idegen jött Marl-ba, — mely helység, mellesleg legyen mondva, a tengerparton egy gyönyörű hegyoldalon fekszik. Belzibo úr hat vasárnapon egymásután résztvett az isteni szolgálaton a marli templomban, a nélkül, hogy a helységben valakivel egy árva szót váltott volna; külsejéből semmit sem lehetett kivenni, mi állását jelezhette volna. Hatvanöt évesnek látszott, bozontos szürkülő szakállal, beesett szemekkel. Különben rendkivüli nagyságu ember volt s többnyire kezeit hátrahajtva járt. Jobb fülének hegye le volt vágva. A falubeliek nem szivesen látták, sőt féltek tőle, csak Armytage Judith, a lelkész leánya nem törődött vele. Mint afféle tizennyolcz éves leány az egész világot fitymálta; ő reá a rejtélyes külsejű idegen sem jó, sem pedig rossz benyomást nem tett. Belzibót nem tekintette emberi teremtésnek, hanem valami állatfélének, melyben lélek nem lakik.

Egy alkalommal Belzibo a paplakban ebédelt. Armytage-né asszonyság már nehány évvel előbb meghalt. A lelkész és Judith egymással szemközt ültek az asztalnál, mig Belzibo köztük foglalt helyet. Az asztal negyedik oldala üres volt. Midőn Judith ebéd után a fekete kávét felszolgálta, Belzibo egyszerre csak így szólt:

— Armytage, megengedi-e, hogy leányát nőül vegyem?

— Hogyan, nőül vegye? Nos, Judith? — hebegé a meglepett lelkész.

— Nékem pénzem van, sok pénzem van, — veté közbe Belzibo.

— Mit tudsz mindezekről, leányom? — kérdé ismét a lelkész.

Judith egy ideig nem felelt, utóbb pedig ezt mondá:

— Mindez szót sem érdemel, íme, itt a kávéja....

— Ezelőtt negyven évvel szép férfiu voltam, — mondá ekkor Belzibo, — szemeit az asztal üres oldalára vetve.

Judith mosolygott.

— Nem hiszi? Nézzen oda!

Evvel csontos újjával az asztal tulsó oldalára mutatott. Armytage és leánya egyszerre oda néztek.

A lelkész semmit sem látott, de Judith elsápadva felkelt helyéről s halk felkiáltással a székbe visszahanyatlott.

— Mi bajod, kedvesem? kérdé a lelkész.

Judith fejét rázta és ajkait harapdálta.

— Mi az, negyven év? mondá Belzibo, Judith felé fordulva.

— Tudtam, hogy azt elvesztette, — felelé a fiatal leány, nagy erőlködéssel mondva ki e szavakat.

— Mi az? ismétlé a lelkész.

Belzibo elnevette magát.

— Lélekvándorlás; ön pedig ismét fog vele találkozni, de azért mégis az enyém lesz.

Judith magához tért.

— Én ilyesmiket el nem hiszek, s ez a dolgon mitsem változtatna. Ön az marad, a mi most, s én az, a mi vagyok.

E szavak után helyéről felkelve, elment.

— Mit jelentsen ez! kiálta fel a lelkész.

— Beszéljünk másról, — mondá Belzibo. — Én érdeklődöm ön iránt. A szószékkel nem igen nagy üzletet fog csinálni. Önnek agyveleje más dolgokra van teremtve. A dolgok mélyében akar buvárkodni, nemde?

A bölcsek kövét, mi? Mi a lélek? Mi a test? Mi a teremtés? Vajjon a természet örökkévaló-e vagy pedig mulandó? Ilyesmikkel kellene önnek foglalkoznia. Hagyja el a templomot és ezek felé forduljon, ha...

— Ezt nem tehetem — veté közbe indulatosan a lelkész. — Állásom egyuttal kenyérkeresetem is. Egyebem nincsen; nem tehetünk mindig úgy, a mint akarnók...

— De igen, csak akarni kell. Ez az egész. Midőn huszonöt éves voltam, megöltem egy embert, meggyilkoltam.

— Belzibo ur! kiálta fel komoly hangon a lelkész.

— No, csak lassan; hiszen ez öngyilkosság is lehetett. Egyébiránt akár most is ismételném. Hát mit szólna, ha tizezer font évi jövedelme, szép háza és földbirtoka lenne?

— Attól tartok, Belzibo ur, hogy ön félre beszél.

— Ide hallgasson. Igérje meg nekem, hogy a szószéket elhagyja s a bölcsek köve felé fordul. Én komolyan beszélek, nagyon komolyan. Határozza el magát. Igen vagy nem?

— De nem tudom.... nos, nem bánom, legyen úgy, mint akarja, — suttogá Armytage az idegen bűvös tekintetét kerülve.

Belzibo hátradőlt karszékébe.

— Áll az alku. Nyujtsa kezét!

Armytage vonakodva nyujtotta kezét, melyet az idegen hideg tenyerével betakart.

II.

Egy héttel utóbb híre járt, hogy Belzibo, ki Marlból egy nappal a most elmondott jelenet után elutazott, meghalt. Nem sokára Armytage urat arról értesitették, hogy nékie az elhunyt végrendeletében kétszázezer dollárt s egy csinos házat, nemkülönben száz holdnyi földbirtokot hagyott. A ház teljesen be volt rendezve, s a többek közt értékes könyvtár is volt benne, melyben a középkortól kezdve a legújabb ideig megjelent alkhimisztikus munkákat teljes számmal meg lehetett találni.

A lelkész nem beszélt Judithtal a Belziboval megkötött alkuról, mivel azt tartotta, hogy az idegen eszelős vagy pedig ezen állapothoz közel jár, s igy legjobb lesz, ha az egész dolgot mielőbb elfelejti. Midőn azonban az örökség átvételére való felhivást hivatalos úton megkapta, a történtek nagyon kellemetlenül érintették. A végrendelet feltétlenül rendelkezésére bocsájtotta a nagy vagyont s a rejtély ily formán megoldatlan maradt. Majdnem úgy tünt fel előtte, mintha Belzibo azért ment el és ölte meg magát, hogy igéretét beválthassa. De miért? Hogy Armytage őt érdekelte volna, ezt képtelenségnek kellett tartani, a mi pedig Judithot illeti, ez őt megvetéssel utasította vissza. Mindez megzavarta kissé a lelkész nyugalmát, de mindamellett a vagyon létezését tagadásba nem vehette.

— Ez váratlan áldás reánk nézve, — mondá Judithnak.

— Tán legjobb lenne az örökséget visszautasítani, — jegyzé meg a fiatal leány.

— Kedvesem, a pénzt magasabb czélok fölé nem szabad helyezni, de vissza sem utasíthatjuk, ha magától jő. Ezen örökség a világot lábaid elé fekteti, nekem pedig lehetővé teszi, hogy tanulmányaimat kényem kedvem szerint folytathassam.

— Talán valami jót tehetnél vele a templomnak? mondá Judith.

— Én... erre már gondoltam, de egyelőre arra határoztam el magamat, hogy a lelkészi pályáról lemondok.

— Ne tedd azt, atyám! Nem jó vége lesz. Ha már a hagyatékot el kell fogadnod, úgy add el a birtokot és lakjunk ezentúl is itt. Használd fel a pénzt a községben.

— Talán; majd meggondolom a dolgot, de más okaim is vannak, melyeket szem előtt kell tartanom.

Másnap reggel a lelkész teljesen megzavart hangulatban jött a terembe, hol leánya a reggelivel várta.

— Elfogadom az örökséget és a lelkészi hivatalról lemondok.

Judith nem felelt. Végre csendes hangon azt kérdé: — Hogy aludtál kedves atyám?

— Te is láttad? válaszola nagyot sóhajtva a lelkész.

— Ha jobbnak találod, — folytatá Judith atyja kérdését mellőzve, hogy a birtokon lakjunk, oda is elmegyek. A baj már megtörtént, s így azon kell lennünk, hogy minél kisebb legyen.

Igy tehát a «Cedars» nevű birtokra költöztek. Helyükben mindenki hasonlót tett volna. Armytage úr leköszönése némi pletykára is adott alkalmat, s nehány vén asszony azt mondta,

(1788—1830) és Lisznyai Kálmán (1823—1863) költők sírjai u. o. (1901). — Reviczky Szevér (1840—1864) magyar publiczista sírja u. o. (1901). — Remellay Gusztáv (1818—1866) regényíró sírja u. o. (1901). — Tasner Antal (1808—1861) Széchenyi István gróf titkárának sírja u. o. (1901). — Vachott Sándor (1818—1861) költő sírja u. o. (1901). — Sajó Szentpéteri Zsigmondnak (1798—1858), a Nemzeti Színház egykori tagjának sírja u. o. (1901). — A belvárosi plébánia templomnak a Dunára néző homlokzata, az előtte állott Szentháromság szoborral. — A régi Széna-

Cserna Károly

AZ ORSZÁGHÁZ KÖRNYÉKE AZ ÚJ-ÉPÜLET LEBONTÁSA ELŐTT.

Cserna Károlynak a Fővárosi Múzeumban levő festménye után.

Ily minden téren tapasztalható haladás mellett politikai téren sem maradhatott el sokáig a fellendülés. 1827-ben *Csapó* Dániel, mint alispán, egy ugyancsak mozgalmas választásban megbuktatta az ó-konzervativ *Dőryeket* és *Perczeleket*, k'k Perczel Mór szerint, «a vármegye törzscsaládjának tartván magukat, parvenünek néztek és neveztek minden más családot.»

Nevezetes tisztújítás volt ez. Nyitánya, sok tekintetben előidézője a «Kubinszki»- és «Pecsovics»-féle elkeseredett harczoknak.

Ekkor történt az a nem mindennapi eset, hogy a mikor az alispánná választott *Csapót*, ősi szokás szerint, székestől együtt vállukra emelték, *Perczel* István, Perczel Móricznak egy'k testvére, az alispáni székből az asztalra borította. Persze lett óriási kavarodás! Perczel Istvánt menten összekaszabolják, ha Móricz testvére, ki akkor kadét volt, nehányad magával kardot nem ránt mellette.

A FŐVÁROS FEJLŐDÉSÉRE VONATKOZÓ TÁRGYAK TERME A FŐVÁROSI MÚZEUMBAN.

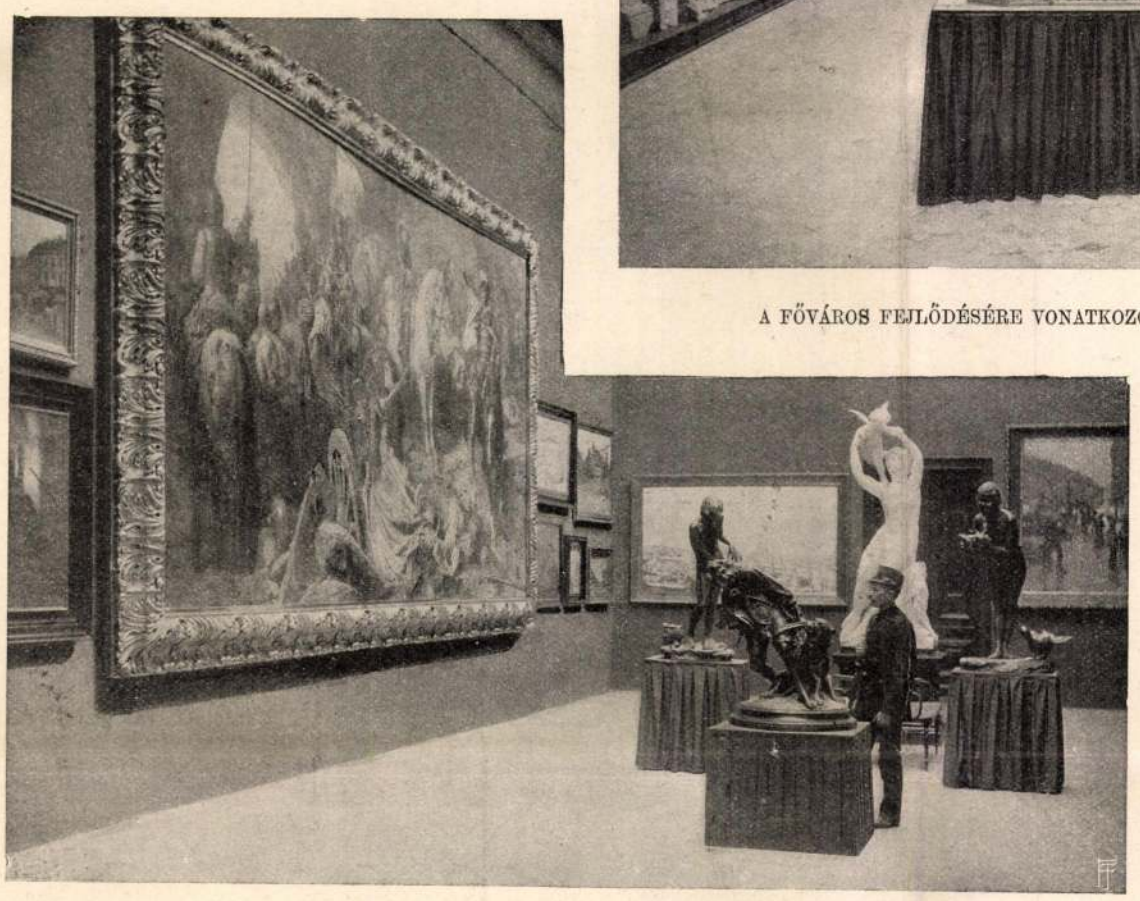

A KÉPCSARNOK A FŐVÁROSI MÚZEUMBAN.

Perczel Mór később is hálásan említi, hogy a nemesszívű *Csapó* azzal felelt a durva sértésre, hogy a *Perczel*-fiuk közül Imrét esküdtté választatta, Miklóst pedig gyakornokká vette maga mellé s atyjukkal kibékült.

Általában a *Csapó*, *Bezerédj*, *Augusz* majd *Sztankovánszky* regime alatt pezsgő, eleven élet költözött Tolna vármegyébe. *Csapó* Dániel nagy tudása, a közügyek iránt való lelkes szeretettel, szelid, békés természettel és bölcs mérséklettel párosult. Alatta a vármegye határozottan a haladás útjára lépett s bizonyos vezérszerepet kezdet vinni az országban, mert Csapónak széles körű összeköttetései voltak; szoros baráti viszony fűzte az akkori legelőbbkelő politikusokhoz, a kikkel élénk levelezést folytatott. Gróf *Széchenyi* István, *Deák* Ferencz, gróf *Károlyi* György, idősb *Pázmándy* Dénes, gróf *Apponyi* Antal és György, *Bezerédj* István, gróf *Andrássy* György, *Kölcsey* Ferencz és más neves politikusok leveleiből ma is jó pár ezerre menőt őriz *Csapó* Vilmos kir. kamarás, a hires alispán rokona Tengeliczen.

Csapó kivált gazdasági téren országos tekintély volt. Széchenyi nevezte el az «első magyar nemzetgazdának». Károlyi György gróffal ő fáradozott legtöbbet az «Országos Gazdasági Egyesület» megalapításán. Jogi tudását úrbéri s más országos ügyekben nem egyszer igénybe vették. A fiatalság büszke volt reá, ha oldala mellett patvaristáskodhatott. *Apponyi* György gróf kanczellár édes atyja is «két szép ötesztendős sötét pejcsikóval kedveskedett a hires alispánnak a fiának adott sok bölcs és gondos útmutatásért.»

Csapó iskolájába járt *Bezerédj* István is. De később egymásra hatásuk kölcsönös s e két férfiú úgyszólván egymást egészíti ki. Bezerédj- ben több a hév, tűz, lelkesedés, Csapó mérlegel, fontol, de leszűrt véleménye mellett sziklaszilárdan megáll. Ebben és a törhetetlen következetességben osztozott vele *Bezerédj* István, ki nemcsak rokona, de benső barátja is volt.

Horváth Mihály ugyan *Csapót* az 1830-iki országgyűlés legtehetségesebb *kormánypárti* szónokai közé sorolja. Hanem ez tévedés lehet. Akkor a pártok között még nem volt oly élesen meghúzva az elválasztó vonal. Csapó tehát megyéje utasítására egy és más kérdésben talán szavazhatott a kormánynyal, de a radikál-reformer *Perczel* Mór szerint is: «egyik legbefolyásosabb és legtekintélyesebb tagja volt ő a reformpártnak, a hires 1848 előtti ellenzéknek». Az udvar légkörében élő, de liberális gondolkozású veje: Nemeskéri *Kiss* Pál, fiumei kormányzó félig-meddig már szemére is veti egyik levelében, hogy «nagyon is a radikál-reformerek karjaiba veti magát.»

Az ő alispánsága mindenesetre korszakalkotó Tolna vármegye történetében. *Perczel* Béla volt igazságügyminiszter mondja róla, hogy «ő tette a vármegyét nobilis vármegyévé, a hol semmi piszok meg nem történhetett».

De e közben a fiatalok is kezdik bontogatni szárnyaikat. *Bezerédj*, a «tanítvány», az 1834—36-iki országgyűlésen már a liberálisok egyik vezére s odahaza a *Perczel*-fiuk is erősen előrenyomulnak, s ha *Csapó*, *Augusz*, *Sztankovánszky* nincs, *Bezerédj* politikai pályája talán épen ő miattuk nem emelkedhetik még ragyogóbbá. Nekik s a nyomdokaikat követő fiatalságnak már nem volt eléggé radikális a *Csapó* és *Bezerédj* politikája s csakhogy őket megbuktassák, inkább szövetkeztek az ó-konzervativokkal, kik sehogy sem tudták 1827-iki bukásukat elfeledni. Az alkalom kedvezőnek látszott, mert az úrbéri ügyeknek a jobbágyságra sok tekintetben kedvezően történt megoldása mozgolódá t keltett az itteni k'snemesség körében s Bezerédj s a nádor által kapaczitált követtársa: *Jeszenszky* János között is ellentét támadt az adózás kérdésében s ezt a sok ellentétet csakis a *Csapó* Dániel bölcs mérséklete és nagy tekintélye tudta egy-két évig kiegyenliteni. 1836-ban azonban *Perczel* Mór pártja kerekedett felül. *Perczel* Mór, mint maga is irja, egyrészt, hogy a rad kális eszméknek propagandát csináljon, másrészt, hogy a Dőryeken és Perczeleken 1827-ben esett választási sérelmet megboszulja, az 1836-iki tisztújításon megbuktatta a *Csapó*, *Augusz* és *Bezerédj* triumvirátust, az úgynevezett: «insulánereket». — *Csapónak* már különben régebben megvolt a visszavonulási szándéka, csakis a veje, Nemeskéri *Kiss* Pál fiumei gubernátor tanácsára, a «dekorum» kedvéért maradt eddig is. Magyari *Kossa* Sámuel lett I-ső, *Dőry* Gábor II-od alispán, *Perczel* Imre, *Dőry* Sándor, *Perczel* Móricz főszol abiró. A régiekből csupán *Sztankovánszky* Imre maradt meg főjegyzőnek, mert ő reá *Perczel* Mór szerint — szükség volt.

Ettől kezdve mindjobban megerősödött a konzervativok csapata.

Magyari *Kossa* Sámuel ugyan erős liberális érzelmű férfiú volt. Nyakas, dúsgazdag; eredeti, csökönyös természettel Hiányzott azonban nála az a nagy tekintély és közkedveltség, a melylyel *Csapó* úgyszólván játszva tudta elsimítani az ellentéteket. Így alig pár évre kitört a viszály s beköszöntött Tolnában az a mozgalmas világ, a melyet «Kubinszki»- és «Pecsovics»-korszaknak szokás nevezni.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* **Oroszország** a földgömb száraz részeinek egyhatod részét foglalja el s kiterjedésére nézve ötvenszer nagyobb, mint Japán.

* **A japáni hajóhadba** husz éven felüli embereket be nem soroznak. Az illető ujoncznak 5 láb 4 hüvelyk mértéket kell megütnie.

* **A tengeri betegséget** amerikai nők ritkán kapják meg, utánuk az ellenállásban az angol nők következnek. A franczia nő ellenben a tengeri betegséget rendszerint rögtön megkapja.

* **A földrengést** a ló állítólag már napokkal előbb megérzi s ezt feltünő nyugtalansággal és remegéssel jelezi. Oly neszt vagy hangot, melyet az ember füle fel sem fog, a ló rögtön meghall.

* **Ausztráliában** aránylag több templom van, mint bárhol másutt; ott 100 ezer emberre 210 templom jut, míg Oroszországban hasonló számu lakosra 55, Angliában pedig 114.

Cserna Károly rajza.

KOSSUTH LAJOS SZÜLŐHÁZA MONOKON.

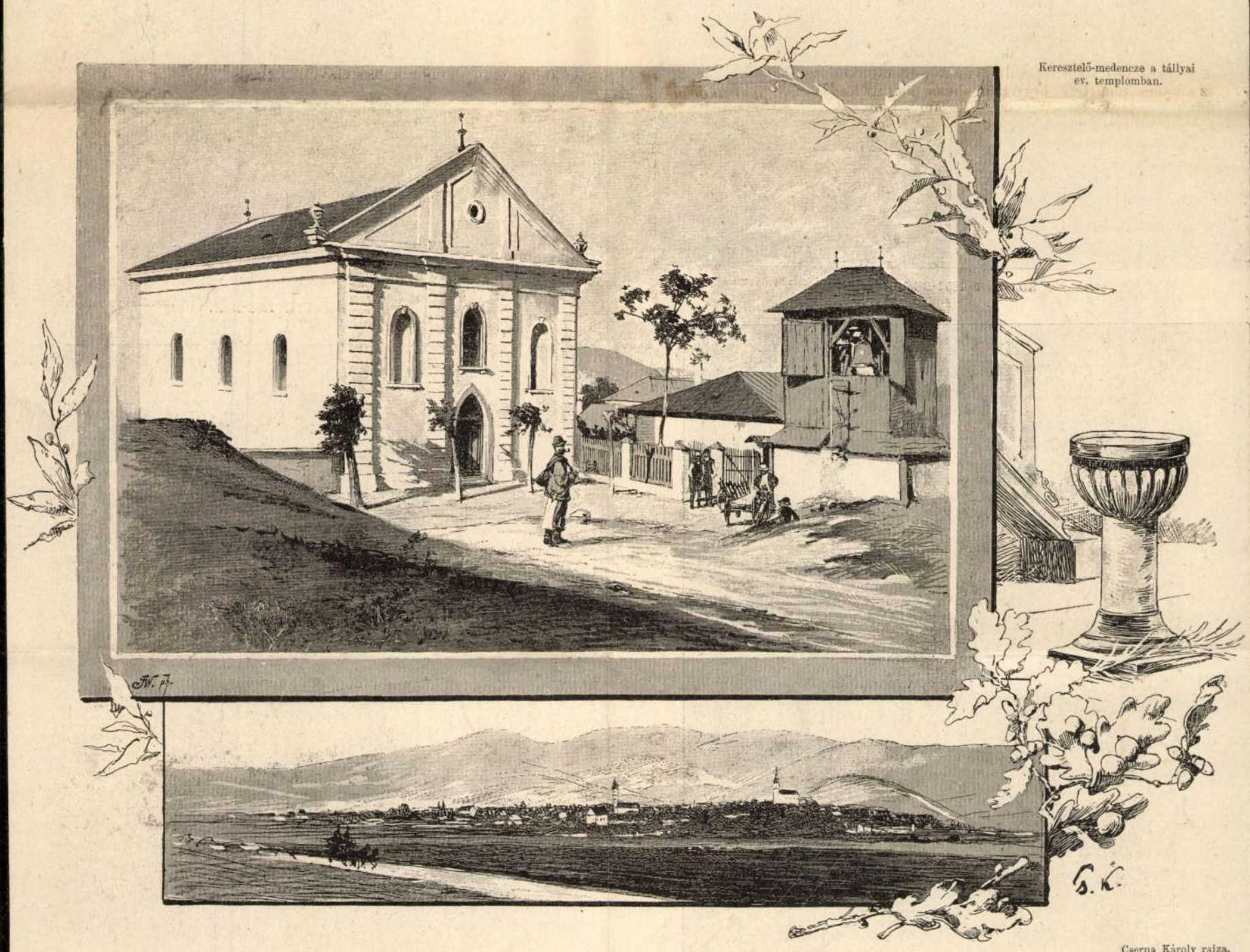

Keresztelő-medencze a tállyai ev. templomban.

Cserna Károly rajza.

TÁLLYA ÉS A TÁLLYAI EVANGELIKUS TEMPLOM, ZEMPLÉNMEGYÉBEN.

KOSSUTH 1852-BEN. Amerikában készült daguerreotyp után.

KOSSUTH 1855-BEN. Londoni fénykép után.

KOSSUTH 1852-BEN. Amerikai metszet után.

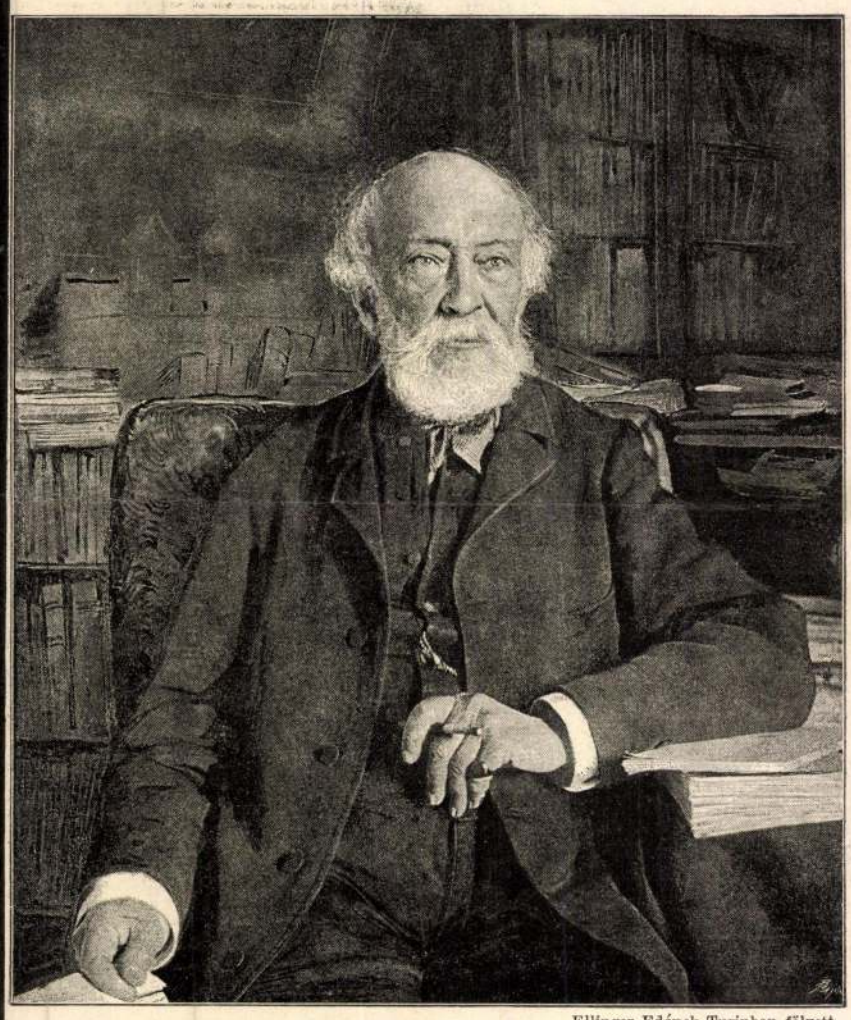

KOSSUTH 1892-BEN. Ellinger Edének Turinban fölvett fényképe.

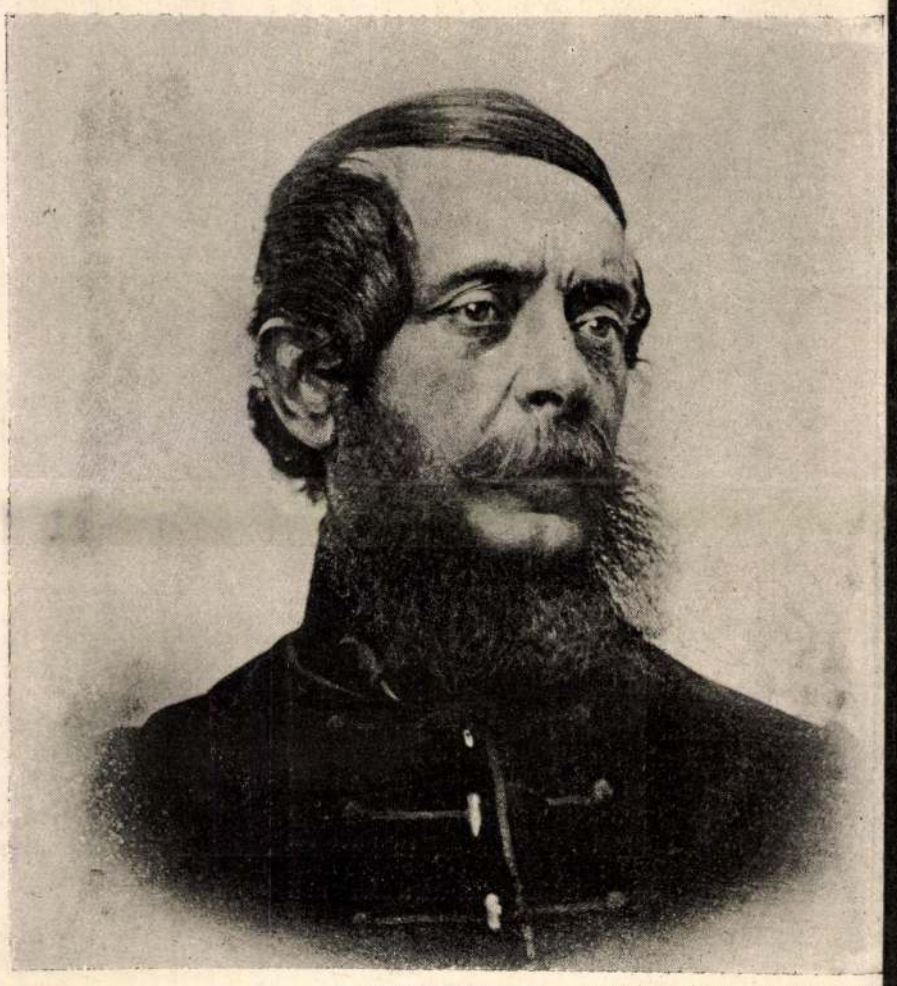

KOSSUTH 1852-BEN. Amerikában készült daguerreotyp után.

Matejko rajza.

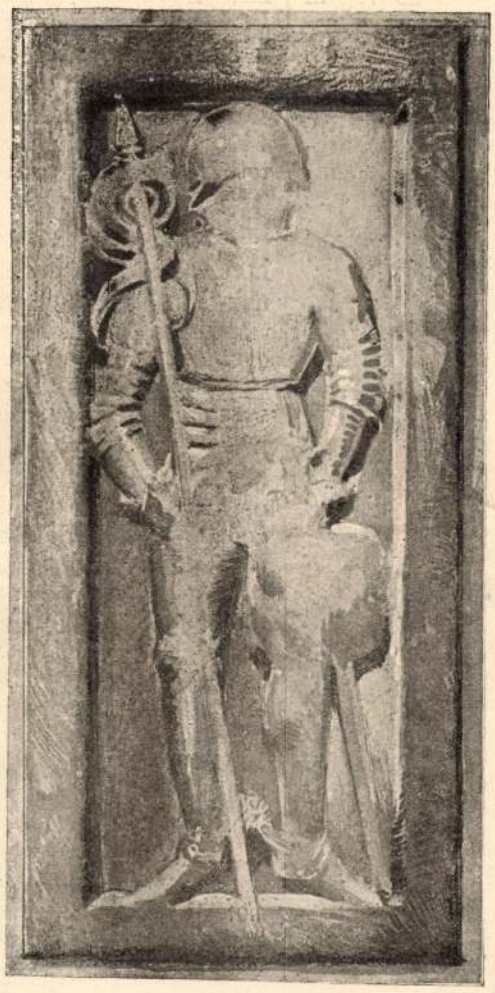

Corvin János siremléke.

Corvin János gyürüs pecsétje.

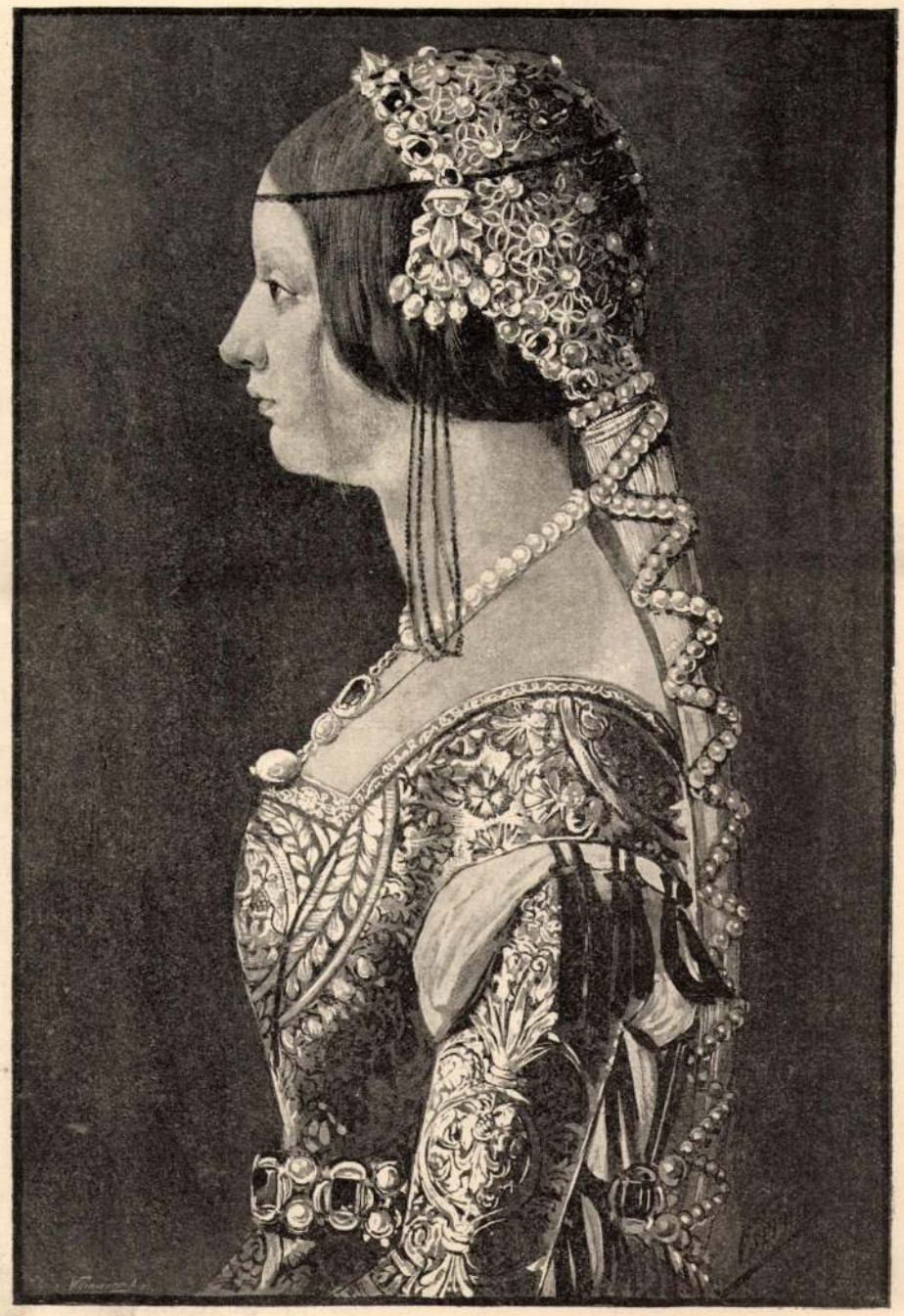

Ambrogio de Predis festménye.

Blanka Mária.

Beatrix királyné érme.

Cesare Borgia arczképe.

Az igazság istenasszonya.
(Egy bécsi Corvin-codexből.)

Dörre Tivadar rajza.

zony-templom.

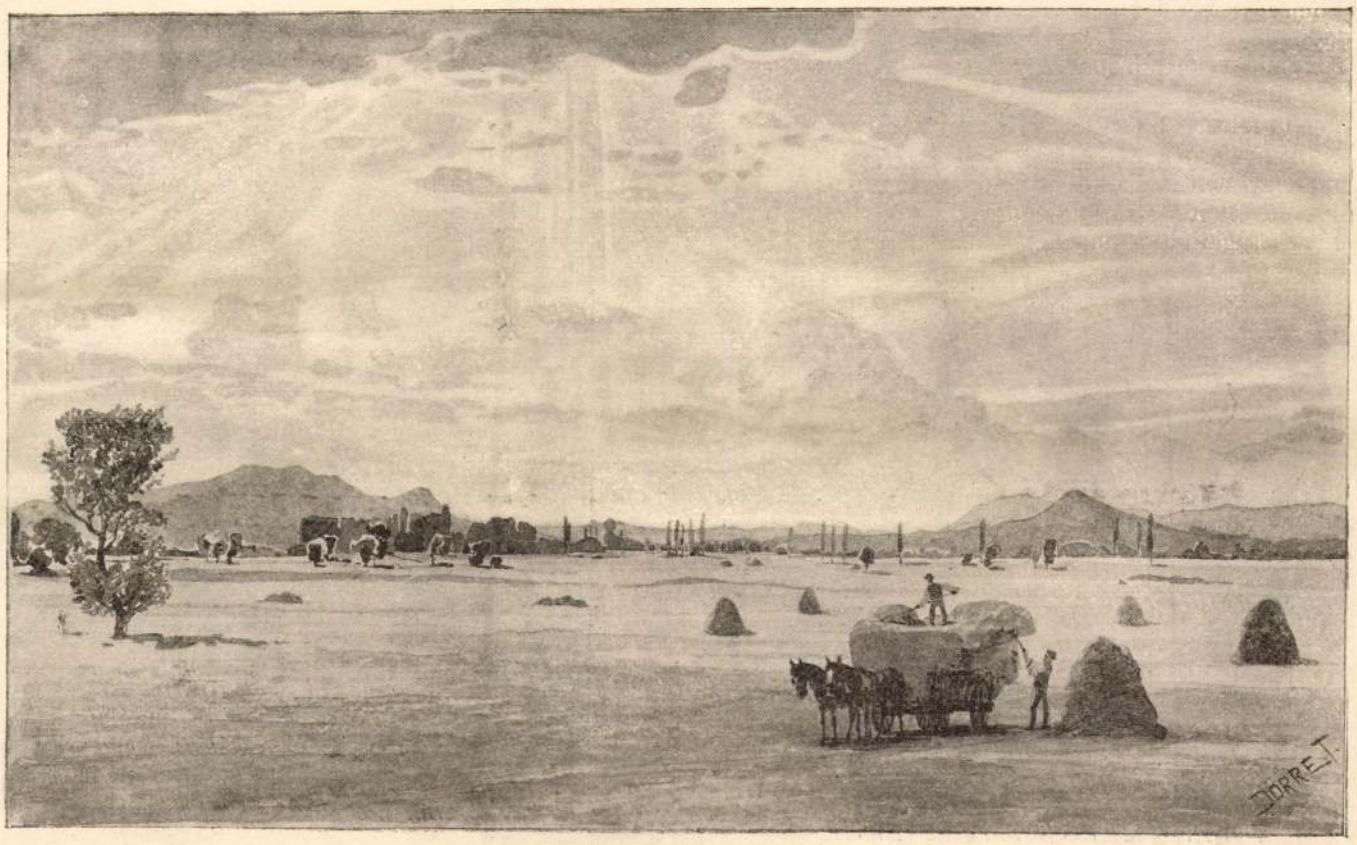

A Rákos mezeje.

Dörre Tivadar rajza.

OS ÉLETÉHEZ.

tündér-álom karjai ragadták ki onnan. Az a szövevényes fátyolkép mentette meg, a mely a mint az ember fölébred, eltünik gyorsan, hirtelen. Kimagyarázhatlan a véletlenség titkos útja. Gyakran egy hajszálon függ sorsunk jó vagy kedvezőtlen iránya. Az egyik ember elmerül, míg a másikra nézve ugyanaz a hajszál mentő horgonynyá változik.

Ez egyszerű történetben az a legérdekesebb, hogy ez nem az író képzeletének álma, de csaknem szóról-szóra így történt. Ott a fürdőben, a fenyvesek hűs árnya alatt beszélte azt el előttem az uradalmi főintéző, míg viruló szép neje két kedves gyermek társaságában játszadozott.

— Magam is álomképnek tartanám az egészet, — zárta be elbeszélését Ványi Sándor, — ha abban én s családom nem volnánk a szereplők. Higyje el nekem, hogy gyakran a való élet ügyesebb beszélyeket ír, mint a leghivatottabb iró, s bölcsebb tanácsokat osztogat, mint a legtudósabb erkölcstanár.

HUNYADI CORVIN JÁNOS.

Hazai történelmünk egyik szorgalmas és szép készültségű munkása, *Schönherr Gyula*, a Szilágyi Sándor szerkesztésében évről-évre megjelenő «Magyar Történeti Életrajzok» czimű vállalat folyó X-ik évfolyamában egy vaskos kötetben megírta Mátyás király fiának, Hunyadi Corvin Jánosnak életét és történelmi szereplését. A nagy forráskutatások alapján készült terjedelmes életrajz történelmünk egyik elfeledett alakját, az utolsó Hunyadit, teljesen új világításban mutatja be, s úgy tárgyánál, mint földolgozásánál fogva kiváló helyet foglal el történelmi irodalmunk legújabb termékei között. Méltónak tartjuk tehát, hogy e figyelemre érdemes tanulmányt fővonalaiban megismertessük olvasóinkkal, bemutatva egyuttal a diszes kötetben közzétett s szintén történeti becsű illusztrációk közül néhány érdekesebbet.

Mátyás király egyetlen fia 1473 április 2-án Budán született. Anyjáról csak annyit tudunk, hogy Borbálának hivták; a hagyomány szerint boroszlói nő volt, kivel Mátyás valószinűleg 1469-ben ismerkedett meg, mikor a nyár egy részét Boroszlóban töltötte. Az ismeretség tartós szerelmi viszonynyá fejlődött ki, s az ismeretlen sziléziai leány a budai várlakba is követte a hatalmas magyar királyt.

Mátyásnak, mint tudjuk, nem voltak törvényes maradékai. Érthető tehát öröme, melylyel *Borbála* fi nak születését fogadta. Az új szülött *Hunyadi Jánosnak*, a nagy hadvezérnek a nevét kapta a keresztségben, s a király megtoldta azt a *Corvinus* (Hollós) névvel, saját kedvencz melléknevével, melyben a családi czimer hollójának kapcsán a római származás hagyománya nyert kifejezést. Mindez, a kora gyermekségében neki adom nyozott liptói herczegi és hunyadi grófi czímmel együtt bizonyságot tett az atya abbeli szándékáról, hogy gyermekét házának családfájába fölveszi s benne a Hunyadi névhez méltó férfit nevel nemzete számára.

A sors kegyetlen játékot űzött Mátyással, midőn a törvénytelen viszonyt részesítette a törvényes házasságaitól megtagadott áldásban s e viszony szülöttéhez kötötte dinasztikus vágyai teljesülésének egyedüli reményét. Mert e reménység megvalósulása elé óriási akadályokat gördített a gyermek származásának homálya, mely őt a szigorú gondolkozásuak előtt méltatlanná tette a szent királyok koronájának viselésére. *Mátyás* mesteri módon igyekezett ez akadályokat a gyermek útjából elhárítani. Gondos nevelésben részesítette; fejedelmi jószág-adom nyokkal halmozta el, Sziléziában herczegségeket szerzett számára, s fokonként, majdnem észrevétlenül emelte föl a királyi herczeget megillető helyre. Uralkodó házból keresett számára nőt, s családi politikájának legnagyobb diadalát ülte, midőn kanczellárja, *Filipecz* János váradi püspök, 1487 november 25-én Milanóban *Sforza* Blanka Mária herczegnőt, a milanói herczeg nővérét az akkor 15 éves ifjú számára eljegyezte. A kitűzött czél felé való szakadatlan törekvés már-már sikert aratott; *Corvin János* a trónörökös szerepét vitte a király oldala mellett, s a nemzeti akarat képviselői hallgatagon elfogadták a király által teremtett helyzetet. Egyetlen oldalról talál ellenállásra, a honnan legkevésbbé várta volna. *Beatrix* királyné annyira ellenezte Corvin Jánosnak a trónra való jelölését, hogy a hatalmas király minden akarata megtört nejének makacsságán. Életének utolsó éveiben a trónöröklés rendezése foglalkoztatja összes tevékenységét. Beatrixon múlik, hogy az egyetlen lépést, mely e kérdés biztos megoldására vezet, nem teheti meg. Corvin Jánost nem választathatja meg életében utódjául, fél-rendszabályokkal kénytelen megelégedni, s fia sorsának biztosítása nélkül száll sirjába.

Corvin János 18 éves volt, mikor atyját, egyetlen támaszát elvesztette. A végzet, mely királyi koronát igért neki, most arra kényszeríté, hogy ifju erejének elégtelenségével induljon harczba a megigért örökségért. Nem ő volt a hibás, hanem az őt környező társadalom, hogy a csatát elvesztette.

A küzdelem lefolyását ismerjük a történelemből. Mig a királyfi ifjú korának egész naivságával bizik nemzetének atyja iránti hálájában: az új férjre vágyó Beatrix cselszövényei megbontják az összhangot a nemzeti élet tényezői között, s egy ideálista főpapnak, *Filipecz* Jánosnak, *Ulászló* cseh király mellett való pártfogalása megadja a módot *Corvin* János jelöltségének megbuktatására. Rákos mezején, a köznemesség sorában Mátyás fiának hivei voltak többségben, de a pesti Nagy-Boldogasszony-templomban összegyült főrendek ravasz hitegetéssel távozásra birták őket, s mikor maguk maradtak, a tapasztalatlan ifjút levették a lábáról s elfogadtatták vele a trónról való lemondásért kinált árt: a bosnyák királyságot és Szlavónia fejedelemségét. Az engedékenységében kijátszott királyfi váratlan támogatásra találva *Ujlaki* Lőrincz és társai csatlakozásában, a másik végletbe csapott át: fegyveres ellenállásra készült, s ez betetőzte bukását. A Csontmezőn Corvin János pártja szétmállott s az országos rendek 1490 július 15-én *Ulászló* cseh királyt választották meg Magyarország királyává.

*

A bukás után szomorú sors várakozott *János* herczegre. Hiába hódolt meg a törvényes királynak, hiába bizonyította be hűségét a trónkövetelő Miksa római király ellen viselt háborújában, egymás után foglalván vissza 1491 nyár elején Szlavónia várait Ulászló részére. A kormány vezetői, kik idegen királyt hoztak be a nemzet nyakára, féltékenységgel voltak eltelve azon név viselője iránt, melyhez félszázadon át a nemzeti eszme legszebb diadalai fűződtek, s aggodalommal gondoltak arra, hogy a küzdelem a jövőben megújulhat *Ulászló* és *Corvin* János között. Kiadatott a jelszó, hogy Mátyás fiát ártalmatlanná kell tenni. S e munkát nagy mértékben megkönnyítette az ifjú tapasztalatlansága és hajlékony, irányozható természete, mely őt teljesen kiszolgáltatta az álbarátok cselszövényeinek.

Az az egyesség, mely Corvin János és az Ulászló-pártiak közt még a királyválasztás előtt létrejött, s melyet *Ulászló* Farkashidán, 1490 július 31-én megerősített, Boszniát királyi czimmel és a horvát-szlavón-dalmát tartományokat *Corvin* Jánosnak igérte a magyar király fenhatósága alatt birandó hűbéres ország gyan nt.

Mikor azonban *Ulászló* megkoronáztatása után helyzetének rendezése szóba került, a bosnyák királyi czimet megvonták a herczegtől, s az országrészek kormányát szlavóniai fejedelem czimmel csak úgy kapta meg, hogy azok közigazgatása a bánok kezében maradt, s neki a fejedelmi czim fénye mellett csak a tartományok védelmével járó terhek maradtak osztályrészül. E terhek pedig igen nagyok voltak s abban az arányban növekedtek, a mint a törökök, Ulászló kormányának gyöngeségét felhasználva, mind sürűbben ismételték betöréseiket a kapcsolt részek területeire. *Corvin* János Mátyás fiához méltó buzgalommal magáévá tette a fejedelemséggel járó kötelességeket. S az események igazolták azok számitását, a kik a királyfi ifjú korát nem tekintve, ő rá bizták a fenyegetett országrészek védelmét, de egyúttal reá terelték arra az útra, a melyen trónjelöltségének bukását szükségkép vagyoni romlásának kell követnie. *Jajcza* és a többi bosnyák várak védelme tetemes pénzösszeget emésztett fel; a herczegnek pedig nem mindig volt készpénze, s ilyenkor egy-egy jószágának elzálogositásával segitett magán; olyan mód volt ez, a melyet már a királyválasztási küzdelmek alatt is sürűen kellett

Cserna Károly rajza.

A Hunyadi- és Sforza-házak czimere.

Dörre Tivadar rajza.

Bajmócz vára.

Alusta reggel.*

A tájék zengi a reg himnusát,
A homályból a színek már kiválnak,
Mint olvasóján a nagy kalifának
Előtün egyenként rubint, granát.

A nap a rétre önti harmatát,
Pazar szinű kelyhén csodás virágnak
Remegnek a tündöklő lepkeszárnyak
És kergetik a méhek gyors hadát.

A tenger tombol és vadul forogva
A csupasz sziklafalra ront heve,
Tajtékja fénylik, mint tigris szeme.

Majd ott tovább, szelíden, megnyugodva,
Az induló hajót ringatja szépen
S az uszó hattyu tükrözik vizében.

A zarándok.

A merre látok, szép, csodás vidékek,
Virágos tájak fényes ég alatt.
S a szívem itt mégis hideg marad,
És oda messze, visszaszáll felétek.

Lengyel hazám, mily édes látni téged,
A vad erdőt, hol friss forrás fakad,
Hallgatni ott a litván dalokat! . . .
Üresek itt a tájak, bármi szépek!

Honvágyam, oh mért téped szivemet?
Mért vágylak látni, oh, én szép szerelmem,
Kit már a gyermekkorban megszerettem!

Honom virági elmondják neked,
Hogy itt a távolban is égek érted.
Gondolsz-e rám s beszédöket megérted?

A LELKIISMERET.

(Vége.)

Elbeszélés. Irta Könyves Tóth Kálmán.

Egy pillanat alatt egész világ szakadt a szegény pénztárnokra. A gróf gyanus ezreséhez valami gyilkosság tapad . . . és ő, a teljesen ártatlan fog azért bünhödni, mert ha netalán sikerülne is magát a vád alól kitisztázni, azt nem tagadhatja el, hogy a bankjegyet nem törvényes és szabados úton sajátította el. Becsülete oda veszett örökre! Családjával együtt koldusbotra jutott. Csak egy módja van a szabadulásnak, az t. i., ha azt az átkos bankjegyet megsemmisitheti, széttépheti.

Ott feküdt a véres bankjegy a gyógyszerész előtt. Ösztönszerüleg odakapott, de az a kegyetlen ember vigyázatos volt. Elébb rátette a kezét, sőt akkorára segédét is beszólitotta. Szegény pénztárnok eszeveszetten rohant ki, s mint valami őrjöngő sietett egy boltba, hogy revolvert vásároljon. Haza nem mert menni. Neki szakitani kellett az élettel. Leszámolt a becsülettel. Családját majd megsegiti az Isten, ha már őt a kisértő veszedelembe döntötte. Sietett, de a mint a boltajtóhoz ért, akkorára két markos rendőr tette rá a kezét. Fuldokolva kiáltotta: «Kegyelem! segitség!»

— Az istenért, pénztárnok ur! ébredjen föl, ugyan rosz álma lehetett, — szólt a napi biztos, — szinte belesáppadt. Lássa, jobb lett volna hazamennie.

Ványi Sándor a szemeit dörzsölte s akadozottan kérdezte:

— Hát csakugyan álmodtam? Iszonyatos álom! de jó, hogy felébresztettek az urak. Ezerszer köszönöm. Nem aludtam az egész éjjel; beteg feleségem ágya előtt virasztottam s azt álmodtam, hogy kiteritették.

S most már csakugyan vette a kalapját, miközben a lépcsőn lefelé haladt, könnyült szivvel gondolkozott:

— Soha sem hittem az álmokban, de most már hiszek s hálát adok Istennek ezért a reám bocsátott álomért. A lelkiismeret szólalt meg bennem. Álmom föltárta azt a világot, mely reám várt volna a rettentő rémképeivel, látományaival.

Nem sietett hazafelé, holott azóta várhatták. Tudta, hogy a gróf hol lakik. Ha nem lesz otthon, fölkeresi, a mig meg nem találja.

De annak az ezres bankjegynek nem szabad égetnie az ő tiszta lelkiösmeretét. Azzal menti magát, hogy a grófot nem akarta a többi urak előtt kompromittálni, sem annak valamelyik tisztviselőjét rosz hirbe keverni.

A grófot csakugyan nem találta otthon. A futtatáson volt. Inasa azt mondta, hogy négy órakor jön haza. Sándor az utczára ment. Ott jártkelt. Elment most már ébren a gyógyszertár előtt. A gyógyszerész künn állott, jó napot kivántak egymásnak.

— Nem is képzeli gyógyszerész úr, — szólt Sándor, melegen szoritva meg annak jobbját, — hogy mily nagy jót tett velem, majd egyszer talán elbeszélem.

— Talán használt kedves nejének az orvosság? Örülnék rajta.

— Használt ám nekem is, — viszonzá mosolyogva, — az Isten áldja meg érte!

Négy órakor ismét a grófnál volt. Nem kellett soká várakoznia. A gróf egy kissé megütődött, a mint a pénztárnok belépett a szobájába.

— Talán csak nincsen valami baj? kérdezte.

— De épen, méltóságos uram, — viszonzá Sándor, — a pénz nem lett jól elszámolva.

— Az lehetetlen! — pattant föl mérgesen Somlyay. — Uram! ön még kételkedni mer!

— Gróf úr, — szólott nyiltan a pénztárnok, — egy ezressel többet adott, a melyet ime visszsza is hoztam . . . tessék, itt van.

S azzal kivonva zsebéből a finom papirba göngyölt ezrest, átnyujtotta a grófnak, ki meglepetve kérdezte:

— Csaknem hihetetlen, — mondá — igaz, hogy én nem számoltam meg, titkárom adta át, de neki is úgy küldték postán. Hihetőleg egyik gazdasági intézőm tévesztette el a számitást.

— Még pedig azt is tudom, hogy miként, — válaszolt Ványi Sándor — a mint a százasokat, ötveneseket csomagolták, az intéző úr újja a szalag mézgájától ragadós lett s a tizenegyedik ezres úgy tapadhatott a tiz ezres bankjegyhez.

E pillanatban a szolga jelentette, hogy távirat érkezett Somlyafalváról.

A táviratot átnyujtotta a pénztárnoknak, ki azt olvasta: «A pénztárvizsgálat alkalmával ezerforint hiány találtatott; a pénztárnokot a főintéző letartóztatta. Értesitjük erről méltóságodat. *Az intézőség.*»

Rögtön ezt távirta vissza: «Pénztárnok ártatlan. Minden rendben van.» Aztán az inast elküldvén, a még mindig előtte álló Ványihoz ment; megfogta annak mind a két kezét:

— Pénztárnok úr! ön egy becsületes embernek az életét mentette meg. Az az én öreg tisztviselőm, ki egyúttal uradalmi intéző is, honvéd volt. Atyámmal együtt szolgált. Soha homály nem érintette jellemét. Ez a gyanu megölte volna. Szegény öreg . . . szemei meggyöngültek, kezei egy kissé reszketnek. Ez év végén ugyis nyugalomba lép. És családja . . . két katona tiszt fia van, nem birták volna elviselni a szégyent! Igazán mondom, ritkán került még elém oly becsületes ember, mint ön. Ezer közül egy. Köszönöm, ismételve köszönöm.

— Csak kötelességet teljesitettem, gróf úr, — szólt Sándor s aztán sohajtva, mintegy önkénytelenül tette hozzá, — megmentettem egy családot s megrontottam egy másikat.

— Hogyan értsem ezt? — kérdezte a gróf.

— Ha már kicsuszott ez a megjegyzés az ajkamon, — magyarázta ki magát a pénztárnok, — mindenről fel kell világositanom méltóságodat, s talán előbbi nézete a becsületességem felől eloszlik, de hiszem, még sem kárhoztat el. Ember vagyok én is, tévedtem, és helyre is hoztam tévedésemet. Hallgasson ki a gróf. Legyen birám, de jól esik lelkemnek, ha mindent őszintén elmondok; mindjárt megkönnyebbül csordultig telt szivem, mint a bünösé, ha megvallja bünét.

A gróf kezével intett, hogy üljön le. Ványi Sándor helyet foglalt s a legapróbb részletig elmondta sajátságos történetét. Lerajzolta az ingadozást . . . azt a rettentő pillanatot, midőn családja jobblétének előmozdításaért a lejtőre lépett, aztán azt az életmentő álmot beszélte el szóról-szóra úgy, a mint az felizgatott agyában született. S bevégezvén beszédét, igy szólt:

— Most úgy állok a gróf előtt, mint a bünét töredelmesen bevallott gonosztévő, a kit valami közbejött véletlen akadály gátolt meg gonosz szándéka végrehajtásában. Megkönnyebbülve érzem magamat, de nem akartam, nem tudtam volna elhordozni szivemen ezt a terhet s mint egyenes jellemü egyén, nem szerettem volna álszinben tündökölni.

A gróf perczről-perczre növekvő érdekkel hallgatott. Nem akadt még ilyen emberre, a ki épen azért, mert nagyon becsületes, a becsületességet magáról elhárítsa s szándékosan rosz hirbe keverje magát. Pedig alapjában véve csakugyan ártatlan, sőt hősies önfeláldozást tanusit.

— Ifju barátom! kezdé aztán, ha az imént azt mondtam, hogy ezer közül egy akad olyan becsületes ember, mint ön, most tovább megyek s azt állitom, hogy tizezer közül válik egy olyan igaz, mint ön. Dehogy itélem el, dehogy, sőt annál többre becsülöm. De ennek kijelentésével nem elégszem meg. Én önt meg akarom nyerni magamnak. Hallotta, hogy öreg pénztárnokom önkéntesen nyugalomba óhajt vonulni. Ha elfogadja ez állást, helyére önt nevezem ki. Látja iróasztalomon azokat az iratcsomagokat. Egytől-egyig pályázatok, kérvények ez állásért. És, a mi önre nézve előnyös, szepességi birtokomon lakhatik, közel a fenyvesekben gazdag feketehegyi fürdőhöz. Alig egy órányi járásra e fürdőtől. Én lelkemből örvendek, hogy ily hű emberre találtam . . . Ne is hálálkodjék, én tartom nyereségnek, ha ön vezetheti szepességi birtokom kezelését. Egy kevés gyakorlottság, s belejön a gazdászati ügyek vezetésébe is. S hogy orvosa tanácsát mindjárt foganatosithassa: hivatalát mindjárt átveheti. Eddigi hivataloskodása éveit a nyugdijba beszámitom. Nos, Ványi úr, áll az alku? Hallottam önről, hogy évi fizetése a banknál ezerötszáz forint. Nálam kétezer frt, szabad lakás és helyes gazdálkodás mellett némi osztalék. Válaszoljon, kérem.

De a pénztárnok nem tudott válaszolni. Szive most volt igazán telve. Szemeiből forró könyek csordultak ki s áztatták halvány, kimerült orczáját. Ugyan ki számitott volna ily eredményre ily előzmények után. Oh! boldog álom, oly csodás álom, a mit szemeire, lelkére bocsátott és hintett a gondviselés áldó keze. Ő, a csaló minő nagy jutalomban részesült. Meg van mentve az életnek felesége és családja!

Kevés vártatva fölkelt a székről s a grófnak kezet akart csókolni, a mit ez nagynehezen tudott megakadályozni.

— Én tartozom önnek köszönettel, — mondá szeliden, — mert egy gyanusitott hű hivatalnokomat mentette meg s ezenkivül alkalmat nyujtott nekem arra is, hogy jót tehessek. Adja be lemondását a banknál s jövő héten indulhat beteges családjával a Szepességre. Mindenről intézkedem.

Örömtől sugárzó arczczal sietett haza Ványi Sándor. Minő váratlan fordulat állott be az ő sorsában. Ott állott már a lejtő szélén, s ime a

* *Alusta* a krimi félsziget legbájosabb városkája; széltől védett helyen, enyhe fekvésü. Kedvencz kiránduló és nyaralóhely; árnyas diófaligetei hiresek.

Cserna Károly rajza a lepoglavai falfestmény után.

Corvin János

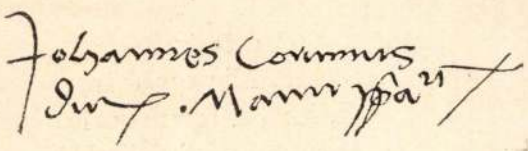

Corvin János névaláírása.

Frangepán Beatrix.

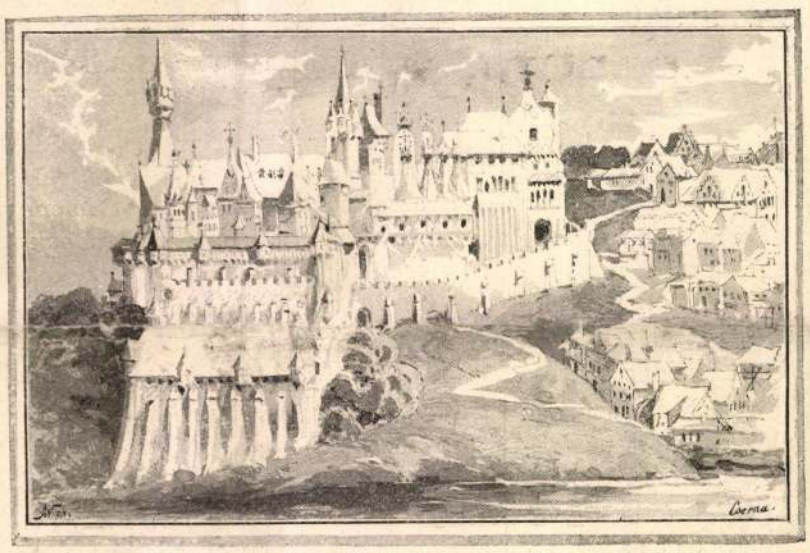

Buda vára a XV. században.

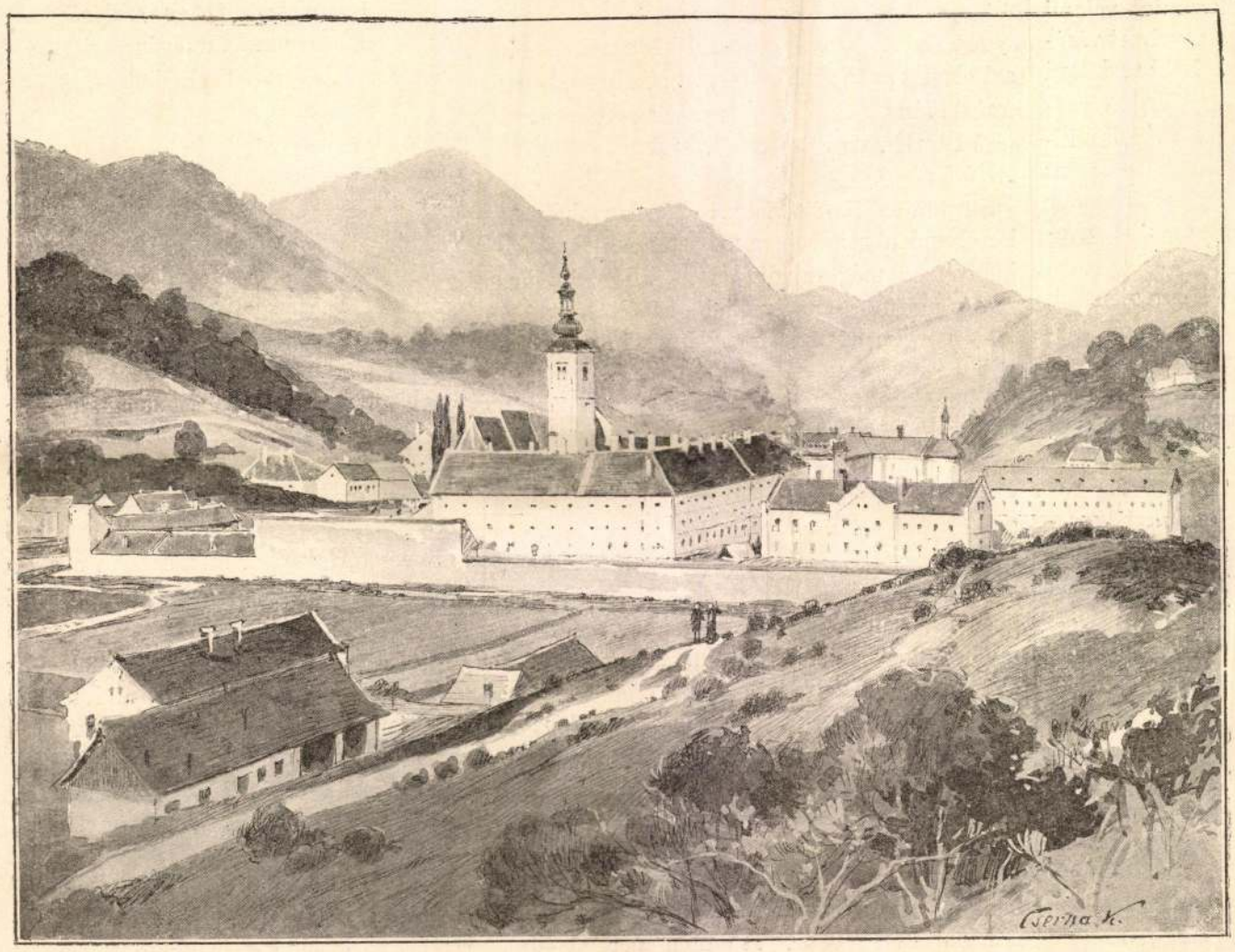

Lepoglava. Cserna Károly rajza.

János

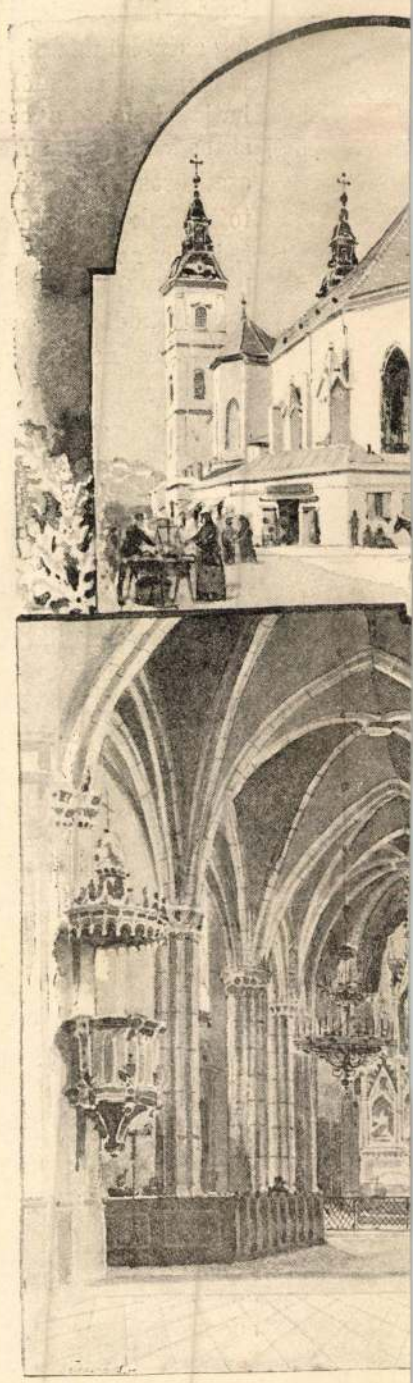

A pesti Nagy-Bo

KÉPEK CORVIN

A KOSSUTH-ÜNNEP BUDAPESTEN.

Kossuth 90-ik születésnapját megünnepelték az ország minden részében, s kegyelettel elevenítették föl a nagy ember tetteit az újabb nemzedékek előtt, melyek már a történelemből merítették az iránta való tiszteletet. Egy történeti alak kultusza hatotta át e hó 18-ikán és 19-én az egész országot.

A főváros lakossága nagy körmenettel és népgyüléssel az első volt az ünneplők közt. A szép őszi idö is kedvezett az ünnepélynek. Mindjárt a déli órák után megkezdődött a gyülekezés a Kálvin-téren, hová közel esik az országgyülési függetlenségi párt klubjának helyisége, az Üllöi-út első házában. Innen rendezték a körmenetet. Az egyesületek, ipartestületek egymásután jelentek meg a szökö-kút körül, s a rendezéssel megbizottaknak elég feladat jutott, hogy annak sora szerint állitsák föl a testületeket, közbe a czigány zenekarokat, melyek önként ajánlották föl, hogy játszani fognak. A sokaság 2 órakor már egészen elárasztotta a tért egész a muzeumig. Énekelni kezdte a Kossuth-dalokat és kikitört az éljenzés. De nemcsak a Kálvin-tér és környéke nyujtott ily nyüzsgö képet. A merre a menetnek el kellett vonulni, ott is sürü sorok foglalták el az utczaszélt, várva, hogy csatlakozzanak.

A rendező-bizottság kocsikba ülve vezette a menetet. Legelöl egy szép selyem zászlót vittek, melyet Kossuth 1848-iki arczképe diszitett. Aztán diszmagyarba öltözött egyetemi ifjak következtek, több lobogóval. Az ifjuság egy része e lobogók körül sorakozott. A menet legérdekesebb és mindenütt éljenzett része volt: a régi honvédek, köztük többen 1848-iki egyenruhában. Golyóktól megtépett, csatákban lengett két hadi zászló emelte ennek a csoportnak érdekességét. Az öreg katonák lelkesedve viszonozták az éljenzéseket. Egy részük kifáradt a hosszu úton; azokat kocsiba ültették. A lengő zászlók vidáman lobogtak a sötét tömeg fölött, mely egészen betöltötte a széles utakat s végét sem lehetett látni. Szólt a zene, hangzottak a hazafias dalok és zúgott az éljen. Az erkélyekről, az ablakokról kendők és kalapok lobogtatásával köszöntötték a menetet.

A muzeum előtt végig menve, a kerepesi úton, innen pedig az Erzsébet-körúton, aztán az Andrássy-úton hömpölygött végig a menet, ki a városligetbe, az arena előtti mezőre. A rendet semmi sem zavarta. Két órát vett igénybe, mig kijutottak a népgyülés helyére.

Emelvény volt felállítva a rendező-bizottság és a szónokok számára. A zászlókkal körülvették az emelvényt, a nagy sokaság pedig a mezőt lepte el. *Horváth* Ádám képviselő volt a népgyülés elnöke, ki legelőször is felolvasta annak az üdvözlő iratnak szövegét, melyet Kossuthhoz intéztek, s melyet a főváros 15,000 polgára irt alá. Zajos éljenzéssel fogadták. Majd az énekkarok adták elő Kölcsey hymnuszát. Az első szónoklatot *Herman* Ottó tartotta, hévvel dicsőitve Kossuthot és ellene mondva annak, mintha Kossuth neve forradalmat jelentene. Egyik rajzunk ép akkor tünteti föl a népgyülést, mikor Herman beszél. A tömeg zajosan megéljenezte, valamint b. *Kaas* Ivort és *Barabás* Béla képviselőt. *Rényi* József joghallgató az ifjuság részéről beszélt.

Horváth Ádám elnök végül a népgyüléstől felhatalmazást kért, hogy nevében Kossuthhoz üdvözlő sürgönyt küldhessen. Indítványozza ezután, hogy üdvözöljék a főváros törvényhatóságát Kossuthnak diszpolgárrá való megválasztásáért.

Az ünnepet a dalkörök hazafias éneke zárta be, mely után a tengernyi nép szétoszlott, ellepve mindenfelé a városba vezető utczákat.

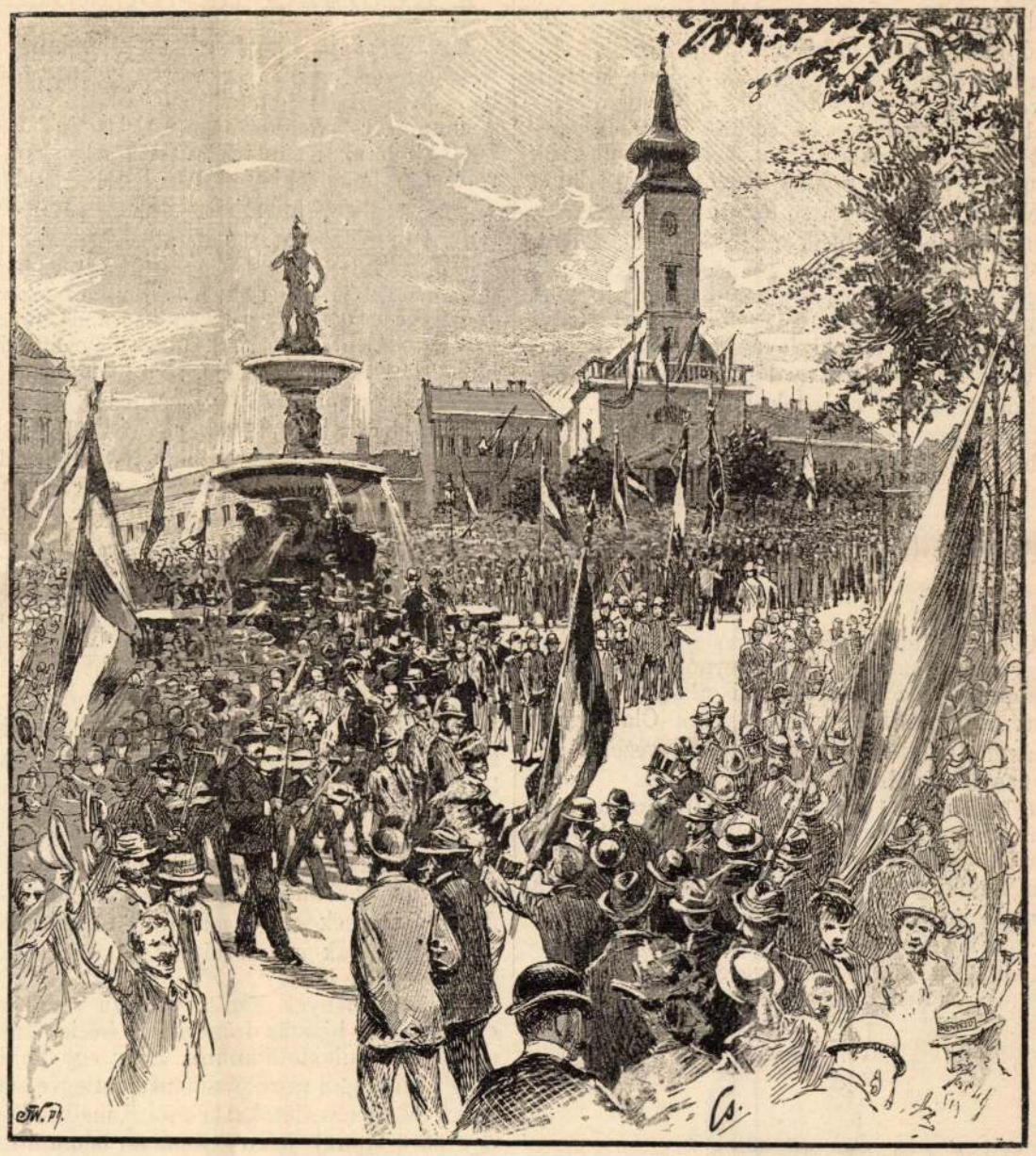

Cserna Károly rajza.

A KOSSUTH-ÜNNEP BUDAPESTEN: A menet gyülekezése a Kálvin-téren.

Kimnach László rajza.

A KOSSUTH-ÜNNEP BUDAPESTEN: A népgyülés a városligetben.

A HADSEREG LÖVÉSZ-ISKOLÁJA A BRUCKI TÁBORBAN.

Az új szerkezetű lőfegyverek, nevezetesen a Mannlicher-féle ismétlő puskák és lovassági karabélyok alkalmazása szükségessé tette, hogy nemcsak a legénység, hanem a tisztek is tüzetesebben megismerkedjenek e fegyverek tulajdonságaival. E czélra a Lajtha melletti brucki állandó táborban egy külön lövész-iskola van berendezve, melyben szakértő tisztek a fegyverek alkatrészeiről, a töltények minőségéről s az ismétlő fegyverek lényegéről rendes előadásokat tartanak. A gyalogsági-, vadász- és lovassági tisztek a Mannlicher-ismétlővel és forgópisztolyokkal czélba lőnek. A lovassági tisztek lovon ülve lőnek czélba, még pedig részint lépésben menetelve, részint ügetés és vágtatás közben, mi alatt mindenik tiszt forgópisztolyából hat lövést tesz ember-alaku czéltáblára. E gyakorlat kétszeres ügyességet igényel, a mennyiben a lovasnak paripáját a lövés pillanatában «összeszedni» (parirozni) s egyszersmind czélozni kell. A revolver czéllövés legfeljebb negyven-negyvenöt lépés távolságra történik, s miután e fegyver használata komoly esetben 15—20 lépésen túl ritkán fordúl elő, a nagyobb távolság csak a gyakorlat kedvéért vétetik igénybe.

Nagyon érdekes az ismétlő puskák kipróbálása éjjel tett lövésekkel. Ugyanis a puskák a czéltábla irányában felvetett tábori sánczokon lévő fatáblákra illesztetnek, a midőn aztán a helyes irány-igazítás (Visirung) megtörténik. A lövések golyóit másnap felkeresik a czéltáblán. Ez által a fegyvereken lévő irány-igazítók használatának különbsége éjjel vagy nappal, könnyen kiszámítható.

A lövész-iskola szomszédságában fekvő mezőn különféle czéltáblák vannak felállítva, u. m. álló, mozgó, vagy időnként eltünő s ismét előkerülő gyalog- és lovas-alakok, melyek aztán a lövészek előtt gyors vagy lassú ütemben elvonulnak. Az efféle mozgó czeltáb'ák külön gépezet által irányoztatnak, s berendezésük sok pénzbe kerül. A terep egy részét a lőgyakorlatok czéljából mesterségesen feltördelik, vagyis kisebb-nagyobb dombféle emelkedéseket, árkokat, mély utakat, átereszeket és hidakat készítenek, hogy a katonák bármily helyi viszonyok közt bátran lőni és fegyverüket czélszerűen használni megtanulják. A brucki lövész-iskolában a tanfolyamokban felváltva gyalog- és lovas-csapatokból odavezényelt altisztek képeztetnek ki, ezek aztán az ezredeknél mint lövész-oktatók szerepelnek.

CIALDINI HENRIK OLASZ TÁBORNAGY.

1811—1892.

Cialdini Henrik, gaetai herczeg s olasz tábornagy, szeptember 8-án Livornóban meghalt. Cialdinivel azon történelmi alakok utolsója tünt el az élet színpadjáról, kik Olaszország újjászületésének nagy művében nevezetes helyet foglaltak el.

Cialdini 1811-ben Castelleretróban, az egykori modenai herczegség egyik jelentéktelen városában született. Szülei jó módu emberek lévén, fiukból orvost akartak nevelni, de midőn a forradalom 1831-ben Közép-Olaszországban kitört, sőt még a csendes Modena lakosai is felkeltek, Cialdini az úgynevezett malcontentikhez (elégületlenek) csatlakozott.

CIALDINI HENRIK.

A forradalmat Ausztria 60 ezer katonával elnyomta. E czélra leginkább a Milánóban és Veronában állomásozó magyar ezredeket használta fel. Cialdini Párisba menekült, hol orvostanulmányait folytatta. Utóbb Portugáliában és Spanyolországban a trónkövetelők ellen harczolt. 1848-ban mint spanyol alezredes tért vissza, hogy hazája küzdelmeiben Radetzky serege ellen részt vehessen, 1855-ben azon öt dandár egyikét vezényelte, melyek Cavour politikai bölcsesége folytán az olasz sereget Krimiában képviselték. Habár az olaszoknak ott valami különös szerep nem jutott, Cialdini maroknyi emberével Szebasztopol bevételénél szeptember 8-án annyira kitüntette magát, hogy még a francziák irigységét is felkeltette, kik eleinte az olaszokat csak tábori őrségnek tekintették. 1859-ben *Cialdini* kevés szerencsével harczolt az osztrákok ellen, de annál nagyobb sikert ért el a következő évben, midőn a pápa világi uralmának megbukását első sorban Ancona, utóbb pedig Gaeta eleste idézték elő.

A porosz-osztrák háboru kitörésekor Cialdini Olaszországban, nevezetesen Custozzánál vitézül, de szerencsétlenül harczolt. Ekkori katonai működését tulajdon bajtársai szigoruan megbirálták, s ugy látszott, mintha a custozzai kudarczért leginkább Cialdiniben akarták volna a bűnbakot keresni.

Katonai pályáját Róma elfoglalása után fejezte be, melyben szintén részt vett. 1882-ben Madridban és Párisban az olasz kormányt képviselte, s utóbb Livornóba vonult vissza, mivel politikai nézetei a mérvadó olasz államférfiak működésével össze nem fértek.

A KHOLERA HAMBURGBAN.

Egy hónapja elmult, hogy Hamburgban, Németország legjelentékenyebb kikötő-városában, az ázsiai kholera megfészkelte magát. A hamburgi hivatalos jelentések is már közel 7000 kholerahalottról szólanak a városban, de valószinű, hogy sokkal többen haltak el ebben a betegségben, mivel a kholera kitörésétől (aug. 16.) egész hat napon át a kereskedelmi érdekeit féltő városi tanács eltitkolta a bajt s még ezután is sok ideig nagyon kevéssé volt szervezve a betegek nyilvántartása és gondos kezelése. Szept. 3-án 2083 kholerabeteget számláltak csak a kórházakban, és a hivatalos adatok szerint szeptember 19-éig csupán a kholerakórházakban 15,663 beteg volt, kik közül 6767 halt meg. A kezdetben megkisérlett eltusolás és a rossz kezelés, mely jelenleg már diplomácziai jegyzékváltásnak is tárgya, okozta azt, hogy a betegség Hamburgból Európa nagy részébe elterjedt, különösen Hollandiába, Angliába és Francziaországba. Szerencse, hogy sehol sem mutatkozott nagyon pusztítólag, bár magában Párisban 305 ember halt meg kholerában.

Ma már, mint a lapokból is mindennap olvashatjuk, Hamburg csaknem teljesen el van szigetelve; e miatt a máskor annyira élénk hamburgi kereskedelem pangásnak indult s a nagy város lakossága részben a nyomor küszöbe előtt áll. Minden szomszédos s kissé közelebb eső országokban, sőt a távolabb fekvő tengeri kikötő-városokban is szigorú védekező intézkedéseket tesznek s irgalmatlanul megfüstölnek bárkit, ha csak gyanu támad is felőle, hogy Hamburg felé járt.

Ily körülmények között valóban rendkivüli esetnek s a hivatás iránt érzett hősies bátorságnak kell tulajdonítanunk, hogy egy Schönberg nevü angol rajzoló elment a rettegve emlegetett városba vázlatokat készíteni, melyek közül egy párt lapunk jelen számában bemutatunk. A rajzoló szept. 2-án ment Rotterdamból vasuton Hamburgba s az a vasutvonat kivüle még csak egy bátor embert vitt Hamburgba, egy amerikai kereskedelmi ügynököt; a többi utasok kizárólag a Veres-kereszt-egylet szolgálatában levő orvosok, ápolók és szolgák voltak.

Utazónk is, mint mindenki, mérföldekkel Hamburg vasuti állomása előtt érezte már a karbol szagát, a folytonos fertőztelenítés mintegy befészkelte magát a levegőbe és sajátságos savanykás izt kölcsönzött neki. De azért Hamburgban még most sem engedik el a fertőtelenítést, legalább is megfüstölnek mindenkit s podgyásza közé fertőtelenítő szereket helyeznek el.

Szomorú az utazás most a nagy kikötő-város felé. A vasuti állomásokon, hol rendes körülmények közt naponként legalább 10.000 ember szokott megfordulni, most alig lézeng egy pár hivatalos személy. Kocsik egyátalán nincsenek, mert a legnagyobb részt a kholerás betegek számára foglalták le s a többi sem gondol a különben is sovány keresettel. A nagy fogadók is üresek. A «Hamburger Hof», hol 200-nál több vendégszoba van s 500 ember számára elegendő étterem, kong az ürességtől. Az utczák is zajtalanok. Sőt a kikötő is kezd néptelenedni. Nem régen távoztak el innen az amerikai kereskedő hajók, melyek legénységét a kholera szintén erősen megtizedelte. Leginkább jellemző volt a nép visszavonulása szept. 2-án, azon a napon, midőn Németország minden kis községében örömünnepet ülnek a dicső szedáni nap emlékére. Hamburgban ezen évben Szedán napján egyetlen lobogót sem lehetett látni, az emberek nem gyültek össze sehol, kivévén a templomokat, hol a hivatalos isteni tiszteletet megtartották, bár itt is a könyörgés főtárgya volt: szabadítsd meg uristen népedet a nagy veszedelemtől. Csak az apró gyermekek, a veszély nagyságát még nem ismerő kis fiuk, jártak hagyományos szokás szerint körmenetben a halál országában, apró zászlókat hordva, a diadal jelvényeit ott, hol csaknem minden ház kórházzá alakult.

A félmilliónyit jóval felülhaladó város egyes részeiben s különösen a rendesen oly tarka mozgó élettel dicsekvő kikötő, nem foglalkoztatnak senkit, több a kikötőbe nyiló utczát a rendőrség zárt el, mint a «halottak utczáját.» A kioszkokat, melyekben rendesen ujságokat szoktak árulni, most nyomtatott falragaszok borítják, melyeken a rendőrség közli szabályait az óvintézkedésekről s egyes tudósításokat a betegség terjedéséről. A város hatósága hatvan kocsit bérelt ki, melyek kizárólag betegeket szállítanak a kórházakba és innen ki a temetőkbe. Minden beteget karbolos flannel göngybe raknak, s két kisérője van, egyik mellette a kocsiban, a másik a kocsis mellett. A lóvasuti sineket szénsavas oldattal napról-napra megöntözik. Igen jótékony hatása van annak, hogy a Bill-sörfőződe ártézi kútjából naponta mintegy 120,000 liter vizet oszt ki a szegényebb lakosoknak, kik azelőtt az Elba folyónak épen nem mocsoktalan vizét használták italul. A hatóság arról is gondoskodik, hogy a szegények forralt vizet kapjanak, mert az orvosok állítása szerint a felforralás által a vizben a kholerabaczillusok elpusztulnak. A betegek hozzátartozóit is folyvást lehet látni az utczákon, a mint ágyneműiket, fehérneműiket és ruhát szállítanak be a kórházakba fertőtelenítés végett.

Itt is jól tudják, hogy a rémület nagyon növeli a ragályos betegség erejét s ezért különös gondott fordítanak arra, hogy az utczákon a halál nyomát ne lehessen meglátni. A magánházakból most már nem engedik meg a temetést. Minden beteget, ha kissé gyanus, azonnal a kórházba szállítanak az ezzel megbizott emberek, harangszó nem kiséri végső utjukra az elhunytakat s a temetések rendesen éjjel történnek, midőn az utczák néma csendjét csak a halottvivők zaja zavarja meg. Teljesen elkerülni a szomorú látványt azonban nem lehet, sőt külsőleg is mutatkozik a veszély nagysága abban, hogy csaknem minduntalan lehet látni koporsókat szállító embereket, mintha a világkereskedelem egyik központjában ez volna a főáruczikk. Különösen sok halottat visznek ki a Dammsthor (gátkapu) mögött levő temetőbe, melyet most Hamburgban közönségesen a «halottak utjá»-nak hivnak.

Most már világos, hogy a kholerát Hamburgba orosz kivándorlók vitték be. Azóta ezeknek a kivándorlóknak sorsa nagyon meg van nehezítve. Minden kikötő-városban lehetőleg vesztegzár alá vetik őket s magában Amerikában is két hétig kell a kikötőben tartózkodniok, mielőtt száraz földre léphetnének. A jelenlegi szigoru rendőri intézkedések eredményei már Hamburgban is meglátszanak, kevesebb kholerás beteg hal meg, mint azelőtt s úgy látszik, mintha rövid idő mulva teljesen meg is szünne a kholera, a minthogy a mindinkább erősbödő őszi hideg is ellenére van.

A MEGSEBEZHETETLEN FAKIR.

Az indiai utazók csodálatos dolgokat beszélnek a fakirok rendkivüli mutatványairól, úgy, hogy az európai ember szinte hajlandó azokat mesének vagy bűvészetnek tartani. Sajátszerü azonban, hogy majd minden utazó egybehangzó leirását adta ezeknek a varázslatos dolgoknak. Az orvosi tudomány tájékozatlanul áll e mutatványokkal szemben s csak tapogatózik, hogy azok igazi nyitját megtalálja.

Szavahihető angol utazók és Indiában lakó angol hivatalnokok állítják, hogy egyes fakirok képesek életműködésüket hetekre, sőt hónapokra félbeszakítani s azután ismét folytatni a nélkül, hogy az egészségi állapotukra káros befolyást gyakorolna. Ezek az emberek különféle italok és füstölések által megdermesztik magukat, valóságos tetszhalottakká válnak. Ebben az állapotban angol hatósági személyek jelenlétében vászonba burkolták és koporsóba zárták őket, melyeket lepecsételve a földbe ástak el. A sirokat állandóan katonaság őrizte, s a mikor hónapok mulva felásták a sirokat, a koporsók érintetlenek voltak. Bennök ott feküdtek a látszólagos holttestek, melyekben az életjelt a minimális hőmérséklet mutatta.

A látszólagos halottakat fakir-társaik vették kezelés alá. Mivel testüknek minden nyilása viaszszal be volt dugva, legelőször e viasz-beragasztásokat távolították el. Még pedig először a fülnyilásból, melyen át levegőt fujtak be s az erős fujás kisodorta az orrban volt viaszkot. E műtét után a «halott» kezd magához térni, de eszméletét csak az ezt követő erős dörzsölések után nyeri vissza. Körülbelől tehát azt az eljárást alkalmazzák, a mit nálunk szoktak alkalmazni az orvosok a félig megfagyottakkal és vízbefultakkal.

AZ UTOLSÓNAK LEBONTOTT BŐRSZÁRÍTÓ-HÁZ A FERENCZ JÓZSEF-RAKPARTON.

A KÖTŐ-UTCZA 10. SZÁMÚ BAROKK STILŰ HÁZ A BELVÁROSBAN.

A FŐVÁROSI MÚZEUMBÓL. — Cserna Károly festményei után.

CZÉHLÁDÁK ÉS EGYÉB A CZÉHEKRE VONATKOZÓ EMLÉKEK A FŐVÁROSI MÚZEUMBAN.

gos úr harmadéve bekövetkezett halála után egy okos unokaöcscse kezébe került, a kinek teljességgel semmit sem jövedelmezett. Kinálta fűnek-fának, kinevették, már épen azon a ponton állott, hogy a FMKE-nek ajándékozza, mikor megjelent nála Kozsibrovszky (a kivel különben per tu pajtások voltak) s nyolczvanezer forintot igért a «dominiumért».

— Talán valami aranybányát fedeztél fel öregem?

Kozsibrovszky rejtélyesen mosolygott.

— Hát az majd kitudódik.

Megirták rövidesen a szerződést. Kozsibrovszky odadobott husz darab ezerkoronás bankjegyet felpénznek: «a többit hozom». Ezzel aztán kezet fogtak és megitták rá az áldomást, a hogy ez szokásban van, úgy Magyarországon, mint lengyel földön.

— De már most igazán valld meg barátocskám, mit szándékozol ezzel a Paflagóniával?

— Hát mindenek előtt fölszerelem.

— Az erdőt? — csodálkozik ez.

— Az erdőt is, — felelte bizonytalan hangon.

— És mivel szereled fel?

— Ej hát, a mivel szokás. Élő és holt instrukczióval.

— És aztán?

— Aztán kicsinosítom a kastélyt.

— És aztán?

— Azután következik a többi, majd meglátod.

Állt pedig a birtok mintegy ezernyolczszáz magyar holdnyi erdőből és vagy négyszáz holdnyi úgynevezett egyéb földből, mely igen alkalmas lett volna példának okáért vályogcsinálásra. Hogy egyébre is alkalmasnak mondta volna valaki, arra nincs adat. Kövek is voltak ott, de nagy számmal, épitkezés esetén felhasználhatók, de azokat említeni sem akarjuk, ha a vályogot említettük. Mert ha már vályog van, vagy a kő felesleges, vagy a vályog. Minek csináljanak egymásnak konkurrenciát? Azonfelül felséges vizi források csergedeztek innen-onnan. Nagy érték volna ez Budapesten, borzasztó érték volna. De itt ezen a vidéken még emberek se laknak. Csak a madár iszik itt, a ki nem tudja megbecsülni, mert neki a harmat is elég jó a falevélről.

Hanem iszen vannak még derék, becsületes emberek a világ egyéb részeiben, a kik meg tudják becsülni.

Kozsibrovszky innen egyenest Homonnára hajtatott, a hol megalkudott a pallérokkal a kastély kicsinosítására.

Majd betért egy ócska vasakkal kereskedő zsidó boltjába a piaczon. Ott helyet se találtak az előkelő öltözetű úrnak.

— Mivel szolgálhatok, kezit csókolom.

— Tudna-e maga nekem öreg szarvas-agancsokat szerezni?

A zsidó csodálkozva tekintett fel a grófra, hogy nem tréfál-e, de hirtelen a homlokára ütött.

— Szobadiszitéshez ugy-e bár, — szólt örvendezve, hogy kitalálta.

— Olyas valamire, igen is.

— Hát mért ne tudnék. Krámer Miksa mindent tud. Krámer Miksának sok apró gyereke van. (Krámer mindig harmadik személyben beszélt magáról). A szegénység a legjobb professzor.

— Hát szerezzen és minél előbb.

— Mennyi kellene körülbelül? — kérdé a kezeit dörzsölgetve.

— Vagy hat szekérrel, — felelte Kozsibrovszky.

Krámer Miksa meghökkent, összecsapta kezeit.

— Oh, jaj neki! (Tudniillik, jaj Krámer Miksának). Hisz annyi szarva nincs a szarvasnak.

— Bolond maga Krámer; egynek persze hogy nincs, de soknak sok van. (Ezzel kinyitotta tárczáját és egy százast tett le Krámer elé). Fogja ezt serkentőnek. Jól megfizetem, ha mind meglesz. Lehet az öreg, nagy, kicsi, kétágú, sokágú; mindegy, csak szarv legyen. Márczius közepén eljövök és elvitetem.

(Vége következik.)

A «KUBINSZKI»- ÉS «PECSOVICS»-VILÁG TOLNA VÁRMEGYÉBEN.

Irta Bodnár István.

A nemzeti megújhodás örökre emlékezetes korszakában, a mult század huszas éveitől kezdve 1848-ig, Tolnavármegyének jelentős szerep jutott. Nagyjai a közéletben s a diétákon az első sorban küzdöttek s a liberális eszmék legelső zászlóvivői közé tartoztak.

Csapó Dániel az «első magyar nemzetgazda» az Országos Gazdasági Egyesület egyik főalapitója; *Bezerédj* István az első jobbágyszabaditó s önkéntesen adózó magyar nemes; *Perczel* Mór, «Rákóczi Ferencz után az első insurgens «kurucz», illetőleg honvéd tábornoka a magyaroknak;» * továbbá *Nemeskéri Kiss* Pál fiumei kormányzó unokaöcscse: *Nemeskéri Kiss* Miklós, Kossuth diplomatája; *Bartal* György a későbbi miniszter; *Garay* János, a költő; *Beszédes* József a hires földmérő, ki gróf *Széchenyi* helyeslésével Grácztól csatornát akart húzni egész Kolozsvárig; *Sztankovánszky* Imre, Tolnavármegyének 1848 és 1867—1868. években «nyakas» főispánja; végül *Csapó* Vilmos őrnagy az ozoroi diadal egyik főtényezője — és mások, — országos nevet szereztek maguknak, és tiszteletet vármegyéjöknek.

«Hol volt akkor még Kossuth és Deák, de sőt még *Széchényi* is, mikor Tolnában ki volt tűzve az újjáalakitás, a felszabadítás és javítás zászlója és hatalmasan megkezdve ama működés, melynek koronája lőn az 1848!» — kiált fel Perczel Mór emlékjegyzeteiben.

Valóban Tolna vármegye kivált a gazdasági téren már az 1820-as években megtörte az ösvényt s az ország nem egy korszerű újításban nyomába lépkedett csupán.

Még Széchenyi szabályozási munkálatai előtt megkezdte a Kapos és Sárrét szabályozását, csatornázását és kiszárítását. Az országos selyemtenyésztés ügyét, — a melyet József császár az állami monopoliumokat megszüntető s a szabad versenyt behozó rendeletével országszerte teljesen tönkretett, — sohasem engedte teljesen elaludni. Saját költségén selyemtenyésztési felügyelőt tartott s epreskertek ültetésével, majd a «selyemtenyésztési és szeder-egylet» megalkotásával a termelést a harminczas években új életre kelté. Lótenyésztése elsőrangú az országban, ügyeit *Csapó* Dániel vezetésével 1809-től bizottság intézi. A *Viczay, Dőry, Esterházy* ménesek európaszerte hiresek. «A *Csapók, Bezerédjek, Gindlyek, Bésánok, Sinák, Esterházyak, Festeticsek* kis palotákat épitettek a finom merinó-gyapjat adó nyájak számára, *Esterházy* herczeg fogadást tett és nyert is Angliában, hogy több juhásza és juhászlegénye van, mint volna juha egy angol gazdag földbirtokosnak» — irja Perczel Mór. — Valóban *Csapó* Dániel bátran adhatott egy kosért 200 aranyat, mert ő is elég szépen pénzelt tenyészállataiból, *Bezerédj* István két Lignovszky-kosért 100 pozsonyi mérő zabot, két másikért pedig ugyanannyi rozsot ajánlott fel cserébe Csapónak. — A dohánytermelésnek mestere volt *Perczel* Sándor, Miklós és Móricz édesatyja. *Csapó* Dánielnek is ő adott utasítást a tenyésztésre, de Csapó már egyenesen Amerikából hozatott dohányanyagot. Perczel közvetitésével *Szitányi Ullmann* Móricz a dohánybeváltásra már előleges szerződést is kötött az egyes községekkel, felszabadítván a termelőket a császári beváltóhivatalok önkényétől, «a dohánytermést megkétszerezte, a könyéknek jómódot, magának milliókat szerzett.» A humanizmus eszméit szolgálva innen indul ki 1827-ben a börtönrendszer javításának eszméje. Tolna vármegye a raboknak dologházat, majd a vármegyék között mint legelső, az elmebetegeknek közadakozás útján kórházat épittet. A harminczas évek elején már széltében óvodák vannak a vármegyében, sőt a «Kisdedóvó társaság» Tolnán felállítja az *első óvóképzőt* Magyarországon. Vezetője az a *Warga* István volt, kinek nevéhez a mende-monda később az elásott korona felfedezését füzte. Az elemi oktatásra és népnevelésre minden járásban bizottság ügyel. A *Perczelek, Dőryek, Gindlyek, Mogyari-Kossák, Csapók, Bezerédjek, Rudnyánszkyak, Jeszenszkyek* nem átallották évente sorba bejárni az iskolákat, buzdították, jutalmazták a tanulókat. Követi utasításában Tolna a tanitók függetlenségét és jómódját sürgeti s *Bezerédj* tesz az országgyűlésen először indítványt tanitóképezdék felállítása iránt.

* Perczel Mór saját szavai.

MIHALOVICH JÓZSEF ZÁGRÁBI ÉRSEK.

(1814—1891.)

Az esztergomi bibornok-primást gyorsan követte az örökvalóság útján a zágrábi bibornok-érsek, ki székén nemcsak mint egyházfejedelem ült, hanem buzgón őrködött, hogy a politikai áramlatok távol maradjanak az egyháztól. A zágrábi érsekség nem csupán Szent István birodalmának legfőbb egyházi méltóságai közé tartozik, de az újabb közjogi alakulások nagy politikai jelentőséggel ruházták föl, mert Dráván-túl a magyar állameszmét az egyházban is védelmezni kell.

Eléggé ismeretes Strossmayer diakovári püspök politikai szereplése, kinek példáját a horvát katholikus papság egy része is követi a politikában. Az egyháznak mindig nagy a befolyása a hangulatra, a tömegekre, mert sok az érintkezése, közvetlen a hatása. A zágrábi érseki méltóságnak azért kell összekötve lenni a magyar állameszme iránti rendületlen hűséggel.

Mihalovich József kinevezése 1870-ben zágrábi érsekké, már a magyar kormány műve volt, s nem történt politikai czélzat nélkül. Feszülten várták, hogy Haulik bibornok-érsek helyét ki foglalja el. A horvátok népszerű jelöltje Strossmayer püspök volt, ki ugyan még akkor politikai szélsőségeiben nem jutott oda, a hol most van, de legkevésbbé sem titkolta, hogy az 1868-iki magyar-horvát kiegyezés hívei közé nem tartozik. Strossmayer a római zsinaton egyházi körökben is népszerüséget szerzett magának. A magyar kormány azonban a zágrábi érsekségre teljesen megbizható, hazafias főpapot óhajtott ültetni, ki a horvát és magyar érdekeket szivén viseli, s a nagy nehézségekkel létesített egyezségtől a nemzetiségi izgatásokat távol tartja.

Mihalovich József horvát eredetű családból számazott, s 1814 január 16-án, a torontálmegyei Tordán született, hol atyja köztiszteletben élt, s a megyének táblabirája volt. Az egyházi pályára lépvén, 1834-ben a nagy emlékű Lonovics József csanádi püspök irodájában nyert alkalmazást, majd Temesvártt a belvárosban segédlelkész lett, s ekkor azzal is érdemeket szerzett, hogy az illyr fegyenczeket vallásos és erkölcsi oktatásban részesitette. Mint kiváló tehetségű pap, gyorsan emelkedett. 1848 február havában nyerte meg a csanádi kanonoki czimet. Lonovics püspök mindig oldala mellett tartotta Mihalovichot, ki jelen volt püspökével azon nevezetes országgyüléseken (1839—40, 1843—44, 1847—48), melyek Lonovics életében oly emlékezetesek, s melyek nemes példaadók voltak Mihalovichra is. Itt kötötte széles ismeretségeit. Temesmegye közgyülésén már 1841-ben kezdett szerepelni, az 1849-ik évben pedig a csanádi egyházmegyének a magyar hadsereg védelme alatti részein, a szabadságharcz leveszélyesebb szakában közel félévig, mint törvényesen kinevezett püspöki vikárius, szintoly ügyességgel és tapintattal, mint példás önfeláldozással működött. A magyar szabadságharcz elnyomatása után, mint forradalmár, a cs. kir. temesvári hadbiróság elé állittatván, 1849 november 17-dikén hivatalától, czimétől, vagyonától való megfosztás mellett, 4 évi várfogságra itéltetett, melyből negyedfél évet Lipótvárban le is töltött.

Deportáltatása előtt 3 hónapig együtt volt elcsukva a temesvári 14. számu kazamatában: boldogult Murányi Ignácz főispán, Róka József kanonok, Szlávy József koronaőr, Ormós Zsigmond főispán, Radványi Imre, Zsigmondy Vilmos, Parcsetich Hugó és más kitünő fogoly-társakkal. Kegyelmet kapván, 1852. évben Lipótvárból hazatért szülőföldjére, a torontálmegyei Tordára, hol köteleztetett segédlelkészi minőségben működni, bár már kanonok volt. És igy 3 és fél évig szolgált, mint helyettes-káplán azon új szentegyházban, melyet az előtt 3 évvel mint kanonok és püspökhelyettes fölszentelt. Végre 1854. évi október hóban Csajághy Sándor püspök, a kormány engedelmével, őt német-besenyői plébános-helyettesnek nevezte ki. Még mint ilyen is 1856-ig szigorú rendőri felügyelet alatt volt. Csajághy püspök az egyházi és tanügyi téren kifejtett példás buzgalmát és tapintatos magatartását méltányolván, őt 1859-ben kerületi esperesnek és tanfelügyelőnek nevezte ki. 1861 május elején Bonnaz Sándor püspök felterjesztése folytán királyi kegyelemből kanonoki czímét visszanyerte s ugyanazon évi julius hóban Temesvár város közgyülésében nagy szótöbbséggel Temesvár gyárvárosi lelkészszé választatott meg. Bevonulása Temesvárra valóságos diadalmenethez hasonlított.

Multjához és képességéhez illő állást nyerve az egyházmegye székhelyén, művelt közönség között, nemcsak papi hivatásának jutott kellő hatáskör, hanem a hazai állapotok jobbra fordultával a megye és városi tanács termei is megnyiltak előtte. Temesmegye bizottmányi taggá, Temesvár város polgársága városi képviselővé választotta meg.

Háza a megyei és városi értelmiség központjává lett. Élénk részt vett a közügyekben, s népszerűsége emelkedett. Az egyházi, köznevelési, s polgári téren kifejtett buzgó tevékenysége s szerzett bokros érdemei tekintetéből, 1868-ban vaska-szent-mártoni valóságos apáttá, márcziusban pedig dulni czímzetes püspökké neveztetett ki.

A zágrábi érseki szék 1870-ben Haulik bibornok halálával megüresedvén, e méltóságra jun. havában Mihalovich neveztetett ki, a mi általános megelégedést keltett, szemben azokkal a törekvésekkel, melyek Strossmayert akarták az érseki székbe emelni. 1876-ban bibornoki kalapot, 1872-ben a Lipót-rend nagykeresztjét, 1877-ben a Szent-István-rend nagykeresztjét nyerte. Ezenkivül belső titkos tanácsos lett mindjárt zágrábi érsekké történt kineveztetése után. Midőn 1886. évi augusztus havában 50 éves áldozári jubileumát ünnepelte, a király igen meleg hangu királyi kéziratot intézett hozzá.

1881-ben le akart mondani érseki székéről és a tihanyi kolostorba akart visszavonulni, de a király kérésére megtartotta állását.

Mihalovich a politikai mozgalmaktól távol tartotta magát, a politika szinterén nem szerepelt. De tartózkodó állása nem volt félrevonulás, hanem nyugodtság és tapintatosság, melynek komoly tiszteletreméltóságát mindenki elismerte. Egyháza és az iskolák érdekében működött ernyedetlenül.

Az utóbbi időkben gyakran gyöngélkedett, a télen a betegeskedés komolylyá vált. Már januárban aggasztó volt állapota, s hetek előtt lemondtak róla az orvosok. Látszólag ugyan enyhült a betegség, de e hó elején ismét sulyosbodott. Halálára mindenki el volt készülve, s e hó 19-ikén hajnali 4 órakor be is következett az.

Temetése e hó 24-ikére van kitűzve.

HOGY GONDOLKOZOTT 1830-BAN A MAGYAR ÉRTELMISÉG?

Azon hangulatteljes, lendületes költemény, melyet a «Vasárnapi Ujság» pár héttel ezelőtt «Tekintetes Uraimék» czim alatt közlött Kozma Andortól, bizonyosan sok olvasó gondolatait, — akaratlanul is, — visszavezette a multba, a «régi világba», melynek számtalan hibája mellett kétségtelenül megvolt az a nagy érdeme, hogy a «mait», melyre büszkék méltán lehetünk, megbirta teremteni.

Az akkor véghezment megújhodási proczesszus főtényezőit. Széchenyit, Nagy Pált, Kölcseyt, Kazinczyt, Vörösmartyt, Wesselényit ma már, Istennek hála! ismeri az egész ország. Nemzetünk e nagyjainak életrajza, működése úgy van minden jó magyar ember szivébe vésve, mint a legszentebb családi hagyomány. Nem igy a környezetükön, az az időszerinti magyar művelt közvéleményen uralkodó szellemi áramlatok, melyek napjainkban a legújabb nemzedékre nézve, már majdnem felfoghatlanok.

Alig hiszem, hogy ide vonatkozólag felvilágositóbb adalékkal rendelkeznénk, mint az alább közlendő levéllel, melyet boldogult atyám irományai között találtam, s mely egyszer már, egyéb papirok hiányában, azonosságom bizonyitékául is szolgált a franczia határon. A czímzett a boritékon ugyanis igy szól, s ez magában is jellemzi az 1830-iki magyar viszonyokat:

Cserna Károly rajza.

MIHALOVICH JÓZSEF ZÁGRÁBI ÉRSEK.

A Monsieur Monsieur Alexandre de Bertha avec beaucoup de respect présentant à Pressbourg. (Bertha Sándor urnak nagy tisztelettel ajánlva Pozsonyban.)

A postabélyeg természetesen *Pesth.* Franczia a pecséten olvasható jelige is: egy fenyőfa körül e szavak: *Aucun tems* (így) *ne le change* (Semmi idő meg nem változtatja.)

Irta pedig ez idegen czímzetet, használta pedig ez idegen jeligét az ifjú Lukács Móricz, a m. tud. akadémia későbbi tiszteletbeli tagja, a kipróbált hazafi, kinek nevét most legjelesbjeinkéi után közvetlenül szoktuk említeni. Küldte pedig e levelet egy *absentium ablegatus*-nak, egy távollevő magyar mágnás helyettesének, Pozsonyba, az országgyülés székhelyére!

De e külföldieskedő külalak mellett bezzeg másként hangzik maga a levél, melynek lényegesebb részei a következők:

Október 26-ikán 830.

Kedves Barátom!

Becses leveleit Sept. 27-dikéről és Okt. 11-kéről együtt kaptam kezemhez máma reggel; én nem foghatom, hogy mi lehet az oka ezen elmaradásoknak, mint hogy különben minden levelét pontosan meg szoktuk kapni. Kimondhatatlan örömmel töltötték meg azok lelkemet, megbizonyítván nekem azt, hogy Kedves Barátom rólam el nem felejtkezett...

Azon engedelmével Kedves Barátom! élni fogok, melylyel meghatalmazott Hamvay Urtól Diaetai Jegyzéseit olvasásra elkérni és köszönettel tartozom mind ezért, mind pedig a vélem közlött interesszáns ujságokért!

A mi hazai dolgokat illeti, azokkal megelégedve lenni lehetlen. A Felirásban és a különben is csak hiú igéretekkel teljes királyi válaszban, valam nt a többi, ujságainkban megjelent országgyülési beszédekben is, megvallom, undorodással olvastam az *avita constitutiónak* (régi alkotmánynak) szünteleni emlegetését, égig emeltetését. Még nem mentünk előbre? Most mikor az egész világ vérét ontani kész új szabadságoknak, a természet szent törvényeivel és korunk felvilágosodott szellemével megegyező szabadságoknak megnyeréséért; most ezek az elavult előitéletekben megrozsdásodott arisztokraták csak mindig régi constitutiójokat, setétségben vakoskodó századoknak fonák szüleményét, akarják fenntartani? Micsoda egy-két Nagy Pál annyi Polignac között. Körülöttünk lobog a felvilágosodás fáklyája, csak ők akarnak örök setétségben hízni a nép zsírjától. Én azon véres harczokban, melyek Európa nagy részét zavarba döntik és hihetőleg nem sokára a félvilágot tüzzel-vassal fogják pusztítani, véres nagy betükkel irva látom a korunkbeli szellem nagy postulátumait: Szabadságot! Törvény előtti egyenlőséget! Ez kivánsága a nemzeteknek; ezt, ha jó móddal meg nem nyerik, erővel vívják ki magoknak. De nem Revolutziót kivánhat a Szabadság valódi barátja! Ez a sok vérontás megmocskolja a szabadság szent ügyét! Reformatió! Csendes Reformatió, ez a jelszava a jobb résznek; ez az egyetlenegy sikeres orvosság a háborgó elmék csillapításokra.

Szörnyü a nép haragja! Véresen boszulja meg sértett igazait! Vagy talán a magyar nép türedelmét semmi se bírhatná haragra? Dózsa napjaira emlékeztessük-e azokat a Méltóságos és Tttes Urakat, a kik finomabb agyagból készülteknek vélvén magokat, nyugott lelkiismérettel az utolsó vércseppet is kicsikarják nyomorult jobbágyaikból? Vagy talán nem térhetnének vissza azon véres napok? Ha az emberiség, ha a közvélemény javallatjai iránt siketek is Nemeseink, talán megrendülnének, ha valamely jó hazafi, nem félvén a hatalom haragjától, eleikbe tartana egy tükröt, melyben kastélyaiknak füstös romjait, vérben fetrengő, a népdühnek feláldozott gyermekeiket látnák! Talán felébrednének százados álmaikból, ha valaki hazájoknak vesztét sinlő, és undok Anarchia zsákmányává lett hazájoknak makacs dölyföket kárhozó átkait füleikbe orditaná! Adjuk meg a népnek, a mi a természet örökkévaló törvényei szerint az övé, és nyugodtan fog szép hazánk azon emésztő tűznek közepette, mely a félvilágot elborítja, törvényes szabadságának örülni.

Az Ország rendeinek azon kérésök is, mely a már régen tőlünk elszakadott Galliciának, Lodomériának és Dalmáciának Hazánkkal való egybekapcsoltatásokat tárgyazza, ha bételyesedne, itéletem szerént inkább ártalmára volna a magyar nemzetnek, mint hasznára. Hazánkban úgy is oly csekély a nemzetiség, és vajmi könnyen nyomhatná el azt egészen a már különben is igen elterjedt Tótság, ha még rokonjával, a Lengyellel frigyesülne! Vagy nem áll-e a nemzet hatalma és virágzása inkább a gyengületlen nemzeti erőben, mint birtoka-kiterjedésében vagy a lakosok számában? Ha pedig nagyobbítani akarják Magyarországot, kérnék inkább Erdélylyel való összekapcsoltatását; hiszen ez is régenten Magyarországhoz tartozott!

Ferdinánd királyunk nemes ajándékát örömmel, tisztelettel nem fogadni háladatlanság volna! Édes Anyám is, mikor az ujságban ezen felséges ajánlást olvasta, örömkönyüket ejtett és megvallotta, hogy az ő Ferencze soha sem adott néki alkalmat ily szivbeli illetődésre...

Más ujságot itt nem tudhatni, mint a mi a folyóirásokban megjelenik. Ezek olvasásával és tanulással töltöm most egész napomat.

Minden jót kivánván maradok

hű barátja

Lukács Móricz Bálint.

P. S. Vörösmartynál a multkor voltam; ő elolvasott nékem gyönyörü helyeket nem sokára megjelenendő; Csongor és Ilka czimű darabjából.

A levél teljes megértésére meg kell jegyeznem, hogy a kérdéses «Diaetai jegyzetek», melyeket boldogult atyám barátainak küldött, a negyvenes években megjelentek «Országgyülési tárcza» czím alatt, s a tényeknek megfelelő voltuktól eltekintve, annyiban érdekesek, a mennyiben megelőzték Kossuth Lajos «Országgyülési tudósításait.» Létezésükről bizonyosan tudomása volt a titkos rendőrségnek, miután, mint Lukács Móricz írja, atyám levelei kezeihez rendetlenül jutottak s így bizonyosan fel lettek bontva.

A Ferdinánd király nagylelkűségét dícsérő sorok a m. tud. akadémiának tett koronázási ajándékára vonatkoznak. Lukács édes anyja «Ferencze» alatt pedig Ferencz császárt érti, kinek mint «Európa békéltetőjének» sok tisztelője volt Magyarországon is.

Csongor és *Ilká*-ból Vörösmarty később *Csongor* és *Tündé*-t csinált, melynek bűbájos nyelvezete méltán ragadhatta bámulatra Lukácsot, kinek fogékonysága, legalább a levél szenvedélyes hangja után itélve, akkor igen nagy lehetett.

Egyébiránt Lukács Móricz és kortársai baloldalisága 1830-ban csak a Metternich-féle reakczióra nézve lehetett félelmes. A legnemesebb ideálizmus a legloyálisabb hazafisággal párosultan hevítette az ő kebleiket: ezért tudtak oly sok nagyot teremteni; ezért érdemlik meg, hogy a magyar nemzet róluk a leghálásabb tisztelettel emlékezzék meg, mint újjászületésének önzéstelen eszközlőiről, kik szellemi és anyagi tehetségükhöz képest, a társadalom minden rétegében, szóval-tettel iparkodtak szolgálni a magyarság, s ennélfogva a szabadság, a polgárisodás, a haladás szent ügyének!

BERTHA SÁNDOR.

ECHO.

Egy vén nemes kuria faláról. — Kozma «Tekintetes Uraimék» czímű versére.

Rég meghalt barátom, Pákh Albert lapjába
Hatalmas egy verset csapott minapába
A fiatal Kozma.
A Téns Nemes kuriát, mit már ma oly gyéren
Találni hazánkban kint a falu végen,
Festé le oly híven.
Ha nagy idő sulya nyugszik majd felette
S utolsó kuriánk' is hant alá temette,
E vers lesz emléke.
Ritkulnak biz ezek, nagyobb részök helyén,
Krumplit s dohányt ültet a kósza jövevény,
Volt ura rongyszegény.
Egyik hordár, másik adóvégrehajtó;
Ajtónállónak s ki kataszter lánczhúzó:
Már kell a pártfogó.
Az is még eltenghet, járja a bolondját —
Nagyságos foltokkal takargatván rongyát,
A ki mameluk lesz.
Több nemes kuria így osztán kastély lett,
A Téns házigazda kamarás kulcsot vett,
De nem jövedelmet.
Ebből értsd meg tehát öcsém, Kozma András!
Hogy a baj okai magunk vagyunk, — nem más,
Kártya s kúrcsinálás.
Ha verseddel talán reám is céloztál, —
Kis igazítással nem nagyot hibáztál.
Én még Téns úr vagyok.
Cseresznyét egy tálból nagy úrral soh'se' ettem,
A hitvány czímkórság nem virraszt felettem,
Azt én másnak hagyom.
Igaz hogy házamat nem dongja sok vendég,
De rokon s jó barát felkerestek mindég,
Szivesen is láttam.
Asztalomon magam termelte kenyér s bor,
Hozzá pulyka, kappan, — malacz-tokán olykor, —
Váltogatja egymást.
Kandallómba a fát saját erdőm adja,
Szobám befüstöli szűzdohány illatja,
Trafik nekem nem kell.
A belső rendezés nagyjából eddig tart,
Eztán oda kivül nézzük meg az udvart,
Jól találtad-é el?
Nincs már nyájjal sertés, gulya, sok ló, s agár,
Ki erős hetvenes, — az gyalog s bottal jár,
Bent lakoz egész nap.
Kertemben kertész helytt egy agg honvéd kapál,
Hat mély sebet kapott Vácznál s Nagy-Sarlónál,
Nálam kenyeret kap.
Végre mit gyöngéden tűztél a rámába,
Az ősz házi asszony sincs már szobájába:
A temetőn pihen.
Öt árvát hagyott rám, végszava is az volt:
Áldjon meg az Isten, árváimat ápold,
Anyjok már elmegyen.
Míg kisebbek voltak, felettök őrt álltam,
A hon szeretetét szivökbe plántáltam.
Legelső a Haza!
Fiam, bár önkéntes, Pesten végzi a just,
Éppen talán ma tesz első doktorátust, —
Azzal várom haza.
Lányom is van, ki már tizenhat éves múlt,
Franciát, zongorát, korcsolyát nem tanult,
Kenyeret süt puhát.
Mi egy szegény lánynak a tudományból kell,
Házi kisasszonyunk abba nevelte fel,
Mellé szab s varr ruhát.
Mi ügyes versedben nem pászolt házamra, —
Döczögős rímekben ki van igazítva, —
Nem hoznak rossz hírbe.
Öcsém! Látogass meg, tán lányt is adhatok, —
Ha Tekintetes vagy s igényid nem nagyok,
Lakásom a Nyirbe.

*Az öreg Táblabiró.**

M. L.

ORLEANS HENRIK HERCZEG UTAZÁSA TIBETBEN.

Közép-Ázsia legmagasabban fekvő tartománya, Tibet, közel félszázad óta el van zárva a nagy világtól. A buddhista papok, kik a nagy országban a khinaiak névleges fenhatósága alatt uralkodnak, vallásos fanatizmussal űzték ki egykor országukból a keresztény hittérítőket s azon idő óta nagy gonddal örködtek, hogy európai emberek ne jussanak be ide, bizonyára attól félve, hogy a nép felett gyakorolt korlátlan hatalmuk idegen eszmék terjedése által csorbát szenvedne. Maguk a khinai hatóságok is, habár látszólag szivesen engednek azoknak az utazóknak, kik Tibetbe szándékoznak, titokban helyeslik a tibetiek elzárkozottságát s minden lehető nehézségeket gördítenek az utazók elé, ugy hogy azok eredménytelenül térnek vissza. Igy járt többek közt a 70-es évek végén hazánkfia, gr. *Széchényi* Béla is, ki nagy költséggel szervezett expedicziójával tényleg Tibet határáról volt kénytelen visszatérni s így járt különösen

* Az öreg táblabirónak e kedélyes versére Kozma Andor, kinek azt még kéziratban megmutattuk, a következőket irja:

«Az öreg táblabirónak utolsó soraiban kifejezett kedves offertjére bizony már nem reflektálhatok. O adhat egy leányt, — de én adhatok hármat; mert már ennyi van, a feleségemet nem is számítva.»

ötös bizottsága tagjainak, ő volt a szocziálisták szónoka, mikor Stauffenberg indítványához csatlakozva, annak a birodalmi képviselők napidijazására irányuló javaslatát támogatásban részesiteni elhatározták, de ép oly kemény szavakkal támadta Bismarckot, mikor ez, a képviselők addigi szabad utazási jegyét csak a lakhelyök és Berlin közötti közlekedésre szorította meg, mely alkalommal úgy jellemezte a kanczellárt, mint a kinek egyedül az a czél lebeg szeme előtt, hogy megmutassa, mikép ő az egyedüli hatalom Németországban.

Sürün szerepel a nyilvánosság előtt *Hasenclever*, a telt szakállu, 60 éves bőriparos, kit legutóbb Berlin és Boroszló egyidejüleg tisztelt meg mandátumával, de előbbi megbizatásáról Pfannkuch javára lemondott. Még Lassallenak volt tanitványa és barátja s az általa alapított nemzeti munkás-egyletnek elnöke. Tanulmányai neki is alig haladják meg a legközönségesebb szinvonalat, mindamellett szakitva mesterségével, nem habozott a journalistikára adni magát s egymásután látjuk őt a «Westphalische Volks-zeitung» s a «Social-politische Blätter» szerkesztői állásában, mig végre 1876-ban a Liebknecht által szerkesztett lipcsei «Vorwärts» szerkesztőségébe lép. Különben ügyes szónok, a ki Liebknecht és Bebel sorsában osztozott, midőn Lipcséből kiutasították.

A zsidó vallásu hitfelekezetnek, melyhez a a szocziáldemokráczia első mesterei, Lassalle és Marx tartoztak, jelenleg *Singer Pál* a képviselője a birodalmi parlament tradicziójában. Rendkivül gazdag és rendkivül jótékony berlini kereskedő; tanuja a hajléktalanok menhelye, melynek egyik bőkezübb alapitója volt, s melynek föltételéül kikötötte, hogy személyválogatás és faggatózás nélkül mindenkit befogadjon. A berlini rendőrfőnök mindamellett nem késett arra az eszmére jönni, hogy detektiv czélokra használja fel az intézetet. Közegei behatoltak oda, gyanus egyéneket keresendők. De Singer értesülvén erről, fölkereste a rendőrfőnököt s értésére adta, hogy a menhely feletti felügyelete koczkáztatná a jótékonyság czélját, tehát nem fogja többé türni a rendőri beavatkozást. A rendőrfőnök ötölt-hatolt, de midőn látta, hogy nincs más választása, mint vagy tüstént bezáratni az intézetet, vagy engedni Singer ellenvetésének, erényt csinált a kényszerüségből és nem háborgatta többé a hajléktalanokat!

A berlini ostromállapot kihirdetésekor Singer 5000 márkát ajánlott fel a szocziálisták hátrahagyott családjainak segélyezésére. Jutalma az volt, hogy őt magát is kiutasitással fenyegették. Singer azzal vágott vissza, hogy ne feledjék, a mely napon őt kiutasitják, megszünteti gyárában a munkát s ezer épkézláb munkást lesz kénytelen kitenni az utczára. S a hatóság csakugyan okosabbnak vélte békén hagyni Singert, mintsem oly jelentékeny foglalkozásnélküli tömeggel szaporitsa a turbulens elemeket, a mit esetleg drágán fizethetne meg. Mint látszik ezekből, Singer, ki középkoru, jól nevelt úri ember, bár még csak a mult ülésszak óta tagja a parlamentnek, már is szivesen hallgatott szónok, — kiváló nyeresége a szocziálista pártnak.

Egy másik dúsgazdag tagját, *Rittinghausent*, elejtvén, a párt a tartozó fegyelem iránti tekintetet nélkülöző magatartásáért, helyébe 1885-ben *Schumacher Györgyöt* léptette, egy czingár, görnyedt tartásu igénytelen emberkét, a ki kölni születésü és bőrcserző. Soká élt Londonban, hol Marxszal és a milliomos szocziálistával, *Engels Frigyessel* szoros barátságba lépett, majd átvette a kölni szocziálista közlöny szerkesztését, s ennek betiltása után, 1878-ban bőr-üzletet nyitott Solingenben, mely elég jól virágzik arra, hogy fedezze parlamenti pályája költségeit. Higgadt debatter és udvarias, de azért könnyen meg tudja találni ellenfele gyöngéit s tárgyának mindig ura marad.

Aránylag új ember *Viereck* Lajos is, Lipcse képviselője, ki csak a mult választásoknál jutott be. De nemcsak új, hanem ifju, szép és érdekes arczu is — valódi Hohenzollern-typus: családi eredete némileg homályban van, s igy nem csoda, hogy származásáról a legkalandosabb hirek vannak forgalomban, melyek legendaszerü titokszerüséggel övezik személyét. Mint jogász, a Kammergerichtnél volt alkalmazva, de egyidejüleg dolgozataival a berlini szocziálista lapot is gyarapitotta. A hires svájczi, wydeni szocziálista kongresszus 56 tagjának egyike volt 1880 augusztusában, majd ama két tagú küldöttségben vett részt, mely az Egyesült-Államokban gyüjtött az 1881-diki németországi választásokra. Mint szónok jelentéktelen, de kitünő szervező képesség. A nagy politikai rostálás idejében őt is kiutasitották Berlinből, honnan Münchenbe ment s Vollmar megválasztatásának főtényezője lett.

Mikor 1881-ben Magdeburgban maga is föllépett, a rendőrség sem programmbeszédét elmondani nem engedte, sem nevét kiragasztani az utczasarkokon. Egyszerre egy rébusz ötlött fel mindenütt a falakon, ujság hirdetésekben, apró czédulákon, mely egész Magdeburg kiváncsiságát felköltötte. Egyetlen egy szó volt az egész s utána egy geometriai ábra ilyenformán:

Wählt □

A rébusz megoldása azonban nem volt nehéz, mert mindenki kitalálta, hogy a négyszög a jelölt nevét (Viereck) jelentette. De a sikerült tréfa nagyon jól hangolta a választókat a szocziálista párt embere javára, s Viereck csakugyan meg is választatott.

Ha még felsoroljuk a szivargyáros *Fritzschét*, a nyomdász *Bracket* és *Most*ot, körülbelül készen vagyunk a szocziálista párt főbb emberei közül azokkal, a kik politikai jelentőségre tettek szert. Mert *Hasselmann*, e Maratszabásu publiczista, kit Meyer Rudolf úgy emlit, mint a szocziálista-párt egyetlen igazi tudósát és leghivatottabb irőját, már régebb kivált a pártból, mely maga zárta őt ki mint árulóját. Ő azóta nyiltan a nihilizmus hivének vallotta magát s állitólag Bismarcknak is jó szolgálatokat tett, úgy hogy egy alkalommal Liebknecht meg is jegyezte: «Kiváncsi vagyok, mennyit kapott Hasselmann Bismarcktól beszédeért.» A szocziálista-párt által történt megtagadása végzetessé lett Hasselmannra, ki azóta nem jelent meg a választási küzdtéren, s mint tudni vélik, ki is vándorolt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar Történeti Életrajzok. Szerkeszti *Szilágyi Sándor*. 1890-diki évfolyam, *második* füzet. A becses vállalat ez új füzete Bethlen Gábor, a nagy nevü erdélyi fejedelem életrajzának befejezését közli Gindely Antaltól. Ezt kiegészíti a «Bethlen Gábor udvara» czimü tanulmány Acsády Ignácztól. A jelen füzettel s általában az egész Bethlen-életrajzzal lapunk első ivén kimerítően foglalkozunk. A gyönyörüen diszített munkából vettük át az ott közölt rajzokat is. Ide tartoznak a Bethlen Gáborral összeköttetésben álló épitészeti emlékek, első sorban *Maros-Illyén* ma is meglevő szülőháza s a szoba, a melyben a hires fejedelem napvilágot látott. *Déva* és *Vajda-Hunyad* váraival Bethlen emléke szintén kapcsolatban áll, mert mindkét helyen nagy épitkezéseket eszközöltetett. A *nagy-szebeni* Szoldics-bástya, melyet a Bethlen-czimer diszit most is, az ő idejében épült. *Kassa* éveken át volt Bethlen s egy ottani régi bástya képét szintén közöljük. Mind e képek *Cserna* Károly széptehetségü fiatal festőnk helyszini fölvételei után készültek. Bethlen Gábor arczképe egykoru metszet után készült, Bethlen aláirása pedig egy 1619. deczember 13-iki levélről vétetett. A derék munkát ajánljuk olvasóink figyelmébe. A «Történeti Életrajzok» egy-egy évfolyama öt füzetből áll. Előfizetési ára a történelmi társulat tagjainak 5, nem tagoknak 8 frt. A legközelebbi füzet Hunyadi Mátyás király életrajzának közlését kezdi meg.

A Semsey-pályázatok. A tudományos akadémiának Semsey Andor oly czélból bocsátott rendelkezésére 100,000 forintot, hogy az egész összeget alapvető munkák irására fordítsa, melyek Magyarország megismertetését a tudomány mai állásának megfelelő feldolgozásban adják s a további kutatás irányait megjelöljék. A pályázat kihirdetésének módjára az akadémia bizottságot választott, melynek tagja volt Semsey is. E bizottság a májusi nagygyülésen kihirdetendő pályázatokra a következő munkák megirását ajánlja:

Magyar nyelvtan, Magyar irodalomtörténet, Magyarország archaelogiája, Magyarország története, Magyarország földrajza, Magyarország közgazdasága, Magyarország geologiája, Magyarország flórája, Magyarország faunája. A pályadij külön-külön 10,000 forint; másodjutalom az adomány időközi kamataiból 1500 frt. A pályaművek benyujtásának közös határideje 1895. szept. 30-ika, e határnapon a postára adás napját értvén. A magyar nyelven és idegen kézzel irt pályaművek mellé csatolandó a lepecsételt jeligés levél. A pályadijat és mellékjutalmat csak abszolut becsü munka kapja meg. A jutalmazott pályamű a szerző tulajdona, ha azonban egy év alatt a kiadás iránt nem intézkedik, a kiadás joga az akadémiára száll. Az akadémia, az adományozó kivánságára állandó bizottságot nevezett ki a pályahirdetések szövegezésére, a pályázók részére esetleges utasitások adására, a beérkező pályaművekről, előleges elbirálás után, véleményes jelentések tételére, egy szóval, az egész Semsey-pályázat ügyének intézésére. A Semsey-bizottság tagjai: az akadémia elnöke, másodelnöke, főtitkára, az adományozó (vagy helyette a kijelölt akadémiai tag), a három osztályelnök és a három osztálytitkár, végre még két-két tag mindenik osztályból. E bizottság szövegezi és az illető osztály vagy osztályok véleményének meghallgatása után végleg megállapitja s a nagygyülés elé terjeszti a pályázathirdetéseket, a pályázat ideje alatt a főtitkári hivatalhoz névtelenül beküldött, idevágó kérdésekre, tudakozódásokra, ha szükséges, az osztályok véleményének meghallgatásával, tanácsot, felvilágositást ad az «Akadémiai Értesitő» utján; a határnap leteltével, a beérkezett pályaműveket formaság tekintetében megvizsgálja, a jeligés leveleket elhelyezi; minden pályakérdésre, megállapitja (az adomány időközi kamataiból) a birálók tiszteletdiját; kinevezi kebeléből a háromtagu birálóbizottság elnökét, két tagot pedig az illető osztályok választanak. A bizottság véleménye még az illetékes osztályokkal is közöltetik, s végül a Semsey-bizottság szótöbbséggel határoz, melyik mű vagy művek megjutalmazása vagy megdicsérése ajánltassék a nagygyülésnek s egyszersmind a jelentéseket szövegök szerint is megállapitván, előadókat nevez ki, a kik a nagygyülésnek a pályázatokról előterjesztést tesznek. A dijakat a nagygyülés itéli oda.

A tud. akadémia könyvkiadó-vállalatából az 1889-iki évvel bevégződött cziklus köteteit most küldte szét a Révai-testvérek czége, melynél egyes kötetek is kaphatók. Öt kötet jelent meg most egyszerre a derék vállalatból. Ezekből eredeti munka három kötetet foglal el.

A két eredeti munka közt van Simonyi Zsigmond két-kötetes műve. «*A magyar nyelv a müvelt közönségnek.*» A szerző azt tűzte ki czélul, hogy megértesse az olvasóval a nyelvben nyilatkozó magyar szellemet, mert a nyelvben nyilatkozik legközvetlenenebbül az emberi elme, az embernek gondolkodása és érzelmi világa. S minden nyelvben meg van örökítve — csak ki kell olvasnunk belőle — a nép művelődésének története. A nyelv nemcsak közlő eszköze a müveltségnek, hanem leghatalmasabb emeltyűje is; nemcsak kifejezője a gondolatnak, hanem tisztázója, megállapitója, tovább fejlesztője. Az első kötet a nyelv életével foglalkozik. Bevezetőleg a nyelvről és a nyelvtudományról szólva, a következő fejezetekben meriti ki tárgyát: A magyar nyelvnek eredete és rokonai. Idegen hatások. Nyelvtörténet és nyelvemlékek. A népnyelv és a nyelvjárások. Irodalmi nyelv. Nyelv helyesség. A második kötet a magyar nyelv szerkezetéről szól hat fejezetben. Ezek: Hangok, hangváltozások, helyesirás. Összetétel és szóképzés. A jelentések viszontagságai. A szófejtés. A ragozás. A mondattan. (A két kötet ára 4 frt). — A másik eredeti munka «*A német irodalom története*», Heinrich Gusztávtól. A nagy terjedelmü és a tárgy iránti előszeretettel, szorgalommal irt műből ez a második kötet, s főleg a XVI—XVII. és részben a XVIII. század német irodalmával foglalkozik. Tárgyalja a középkor udvari liráját, a tanitó költészet, a mesterdalnokok korszakát, majd kutatja a német dráma kezdeteit, szól a reformácziő századáról s a XVII. század nagy sereg utánzóival végzi. A vastag kötet ára 3 forint 50 kr. — A fordított művekből Ranke Lipót német történetiró nagyhirü művének «*A római pápák az utolsó négy szazadban*», két új kötetét kapja az olvasó, a 2-ikat és 3-ikat, melyek a 16-ik századbeli ellenreformácziótól a 17-ik századig terjednek. A második kötetet Lehr Albert, a harmadikat pedig Acsády Ignácz fordította. Árok 3 frt.

Utazás a betük országában, a magyar nép és ifjuság számára irta Könyves Tóth Kálmán, ki annyi szeretettel és izléssel miveli az ismeretterjesztő és oktató irodalmat, hirlapokban, könyvekben, eredeti és fordított művekkel. Új munkája is főkép a serdülő ifjuságnak szól, melyet komoly tanulásra és az irodalom iránti vonzalomra serkent. Egy rossz diák történetét adja elő folyékony versekben. Tanulni nem akart, a könyvet kinzójának tekintette, mert sok büntetést kapott miattuk és a rendetlen irásért. Egyszer, mikor ismét be van zárva, elnyomja az álom, s álmában megelevenülnek előtte a betük, testet öltenek, a tintából nagy tenger lesz. A betük országába, a tinta tengerhez jut Pista, az egymás ellen harczoló *A.* és *I.* birodalmába. Sokat lát és

tionale megteremtőjét, mint *Liebknechtet* udvarias hangon hivta fel müködésük folytatására, fényes dijazást és fehér lapot kinálva nekik eszméik kifejtésére, csupán azt az egyet kötve ki, hogy a rekonstruált ujságban mérsékelt adagokban nyujtsák a szocziális tanokat közönségüknek. Vajjon a gyökeres programmváltozást leplezni volt-e czélja a kanczellárnak, vagy pedig ily módon akarta volna lejáratni a két vezérférfit pártja előtt? Ez a kérdés még ma sincs tisztába hozva. Elég azt tudnunk, hogy a kanczellár nem ért czélt. Sem *Marx*, sem *Liebknecht* nem fogadta el Bismarck ajánlatát. *Marx* Londonban élve nem érezhette meg a vaskanczellár olympusi haragját a visszautasitásért, de annál inkább megérezte *Liebknecht*. Később egy parlamenti beszédében könnyekig indulva, könnyekre indítva adta elő üldöztetése tragikus történetét, mely nejét a kiállott lelki gyötrelmek miatt sirba vitte.

Van valami a német szocziáldemokráczia Nestorának vitatkozási modorában O'Connellből. De George Henry hires művének, a «Progress and

LIEBKNECHT VILMOS.

tan, merészen kitűzte a forradalom zászlóját, melyért a felelősséget azokra hárította, kik pártja üldözésében mindent elkövettek. *Vollmar* legközelebb áll a nihilistákhoz, s mint különösen veszélyes hirben álló ember, nem is kerülte ki *Bismarck* boszuját, ki őt 1883 áprilj ában. Kopenhágából visszatérőben, *Froline* szocziálista elvtársával együtt elfogatta, de csakhamar újra szabadon bocsáttatta. A legutóbbi ülésszakon át Münchent képviselte.

Az 1885-diki választásoknál *Vollmar* neve rendkivüli mulatságos epizóddal jött összeköttetésbe. A kormány mindent elkövetett megbuktatására, s annyira ment, hogy falragaszait a rendőrség letépette. Erre a szocziálista párt még erősebben ragasztatta fel a czédulákat, ugy hogy nem kis fáradságba került letépniök. A bajor főváros egy utczaszögletén ép a rendnek egy jól táplált őre szorgoskodott e lázító falragaszok eltávolitásában, mikor az ellenpárt egy vállalkozó szellemü czédularagasztója agyában gonosz ötlet villant meg. Oda sompolygott a hivatalos foglalkozása közben mi rosszat sem sejtő hatósági

VIERECK LAJOS.

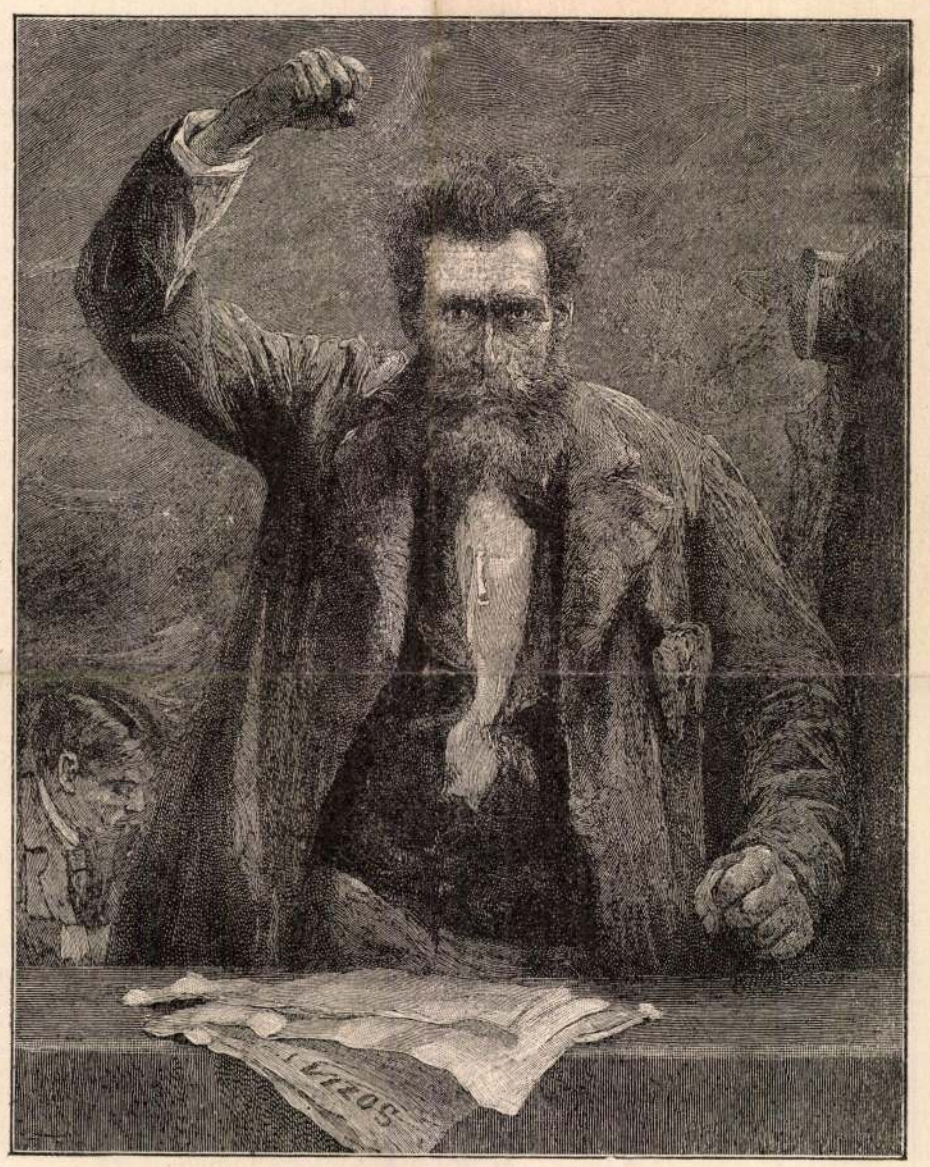

EGY SZOCZIÁLISTA NÉPSZÓNOK.

VOLLMAR BÁRÓ.

HASENCLEVER VILMOS.

AUER IGNÁCZ.

Poverty»-nak is előfutárja gyanánt tekinthető Liebknecht 1874-ben megjelent alapos tanulmánya: «Die Grund- und Bodenfrage.»

A német szocziáldemokrácziának megvan a maga arisztokrata képviselője is. *Vollmar* báró még csak 40 éves férfi a *Vollmar von Veltheim*ok ősrégi családjából. Egyik őse Kálvin nevelője volt, a másik III. Ferdinánd császár tanácsosa, s a harmadik jeles hadvezér, ki *Ulrich* württembergi herczeg által öletett meg a tübingeni béke megkötése után. A jelenlegi Vollmar báró 1881. évben került először a birodalmi gyülésbe. Magas, szép, arisztokratikus tartásu ember, félig franczia, félig német typusból keverve, csinos IV. Henrik szakállal. A német-franczia háboru alatt lábaira nyomorékká téve, azóta mankón jár. E sebesülését követő huzamos betegsége alatt olvasmányát legfőkép a modern nemzetgazdaságtani theoriák képezték, s ezek csábitották át a szocziálista párthoz a bajor nemesség egyik legrégibb nemzetségének sarját.

Legelsőbben egy befolyásos drezdai szocziálista lapnak lett szerkesztőjévé, mely állását csakhamar politikai fogsággal cserélte fel. 1879-ben a társadalmi felforgatás apostolainak Mekkájába: Svájczba költözött, hol Mottelerrel együtt megindította a «Socialdemokrat»-ot, a pártnak mindmaig hivatalos közlönyét. Két évvel rá egy szászországi kerület képviselőjévé választotta s a dohánymonopolium ellen tartott szűzbeszéde egyszerre hiressé tette nevét. Beszédében nyilközeg háta mögé, s mig az nagy buzgalommal távolitotta el a Vollmart éltető falragaszokat, hátán lógó táskájára odaragasztotta annak párját. A közönség között senki sem akadt, a ki figyelmeztette volna a jó bajor Mihasznát, csak mikor már más helyen kezdte újból hivatalos eljárását, s a suttogás és elfojtott nevetés egyre nagyobb hullámokat vert hátamögött, akkor akadt egy résztvevő kolléga, a ki figyelmeztette a mozgó reklámot a csinyre.

BEBEL ÁGOSTON.

Van még egy más bajor tagja is a szocziálista pártnak: Glauchau volt képviselője, *Auer Ignácz*, egy egyszerü nyerges-mesterember, a ki azonban Németország legtekintélyesebb szocziálista organumának, a «Freie Presse»-nek volt szerkesztője, s mint ilyen választatott meg már ismételten a parlamentbe, melyben, különösen az előbbi években, igen tevékeny részt vett. Magas, vörös szakállu, 50 év körüli ember, csengő hanggal, melybe némi bajoros akczentus vegyül s folyékony szónok, kinek annak idején, Berlin ostromállapotba helyezésekor, Bismarck önkényuralma ellen tartott három órás hosszú beszéde nagy figyelmet keltett. A kormány 1881-ben megbuktatta, s Berlinből kiüzetve Hamburgban telepedett le; azelőtt egyike volt a párt igazgató

szott. Egyszerre még erősebb, még borzasztóbb lett. Az élet utolsó lehellete megrázta a szenvedő egész testét; azután elkezdett lassankint csillapodni, sohajtása közt a szünetek folyton hosszabbak lettek, lélegzete elállt, és feje mozdulatlanul lehanyatlott a párnára. Vége volt mindennek. Letérdeltünk s elkezdtünk imádkozni . . . . . .

(Vége következik.)

A KOMÁROMI DUNA-HID.

A mai fővárosi nemzedék már alig érzi, hogy mekkora baj az, ha egy város lakossága télen néha hetekig majdnem egészen el van zárva a világgal való közlekedéstől. Pedig itt is csak a napokban mult ötven éve, hogy a lánczhíd alapkövét lerakták. Az időközben elért óriási haladást pedig az mutatja leginkább, hogy mig Széchenyi idejében a lánczhíd megépítése hatalmas eszköz volt egy társadalmi reformkérdés megoldására, manapság csak a mindennapi szükséglet kielégítésére szolgál egy-egy Dunahíd megépítése, s csupán pénzügyi nehézségeket kell legyőzni.

Mégis milyen sok ideig tartott, míg a Dunát a főváros határán kivül is áthidalhatták. Ha ezelőtt még csak két évvel tekintettük is meg Magyarország térképét, rögtön feltünt, hogy állandó vasszerkezetű híd a Dunán csak Budapesten és Péterváradnál volt, míg a Tiszán hét helyen: Királyházánál, Tekeházán, Hosszúmezőnél, Csapon, Szolnoknál, Algyőnél és Szegeden.

E jelenség oka pedig nem csupán pénzügyi, vagy műszaki nehézségekben rejlett; mert ismeretes dolog, hogy a Tisza mentén igen nehéz az alapvetés, míg a Duna medre alatt, főleg Bécs és Budapest között, a csekély mélységben fekvő agyagréteg kitünő alapot szolgáltat, s hogy a szegedi közúti híd, vagy a szolnoki vasúti híd kerültek annyiba, mint egy-egy egyszerűbb Dunahíd.

Sokkal mélyebben rejlő okok idézték elő ezt az állapotot, mely nagy részben a hazai vasutak és Budapest főváros fejlődésével függött össze.

Az első magyarországi vasút ugyanis Bécstől Budapestig egyközűleg haladt a Dunával; a déli és a nyugati vasúttársaságok vonalai a dunántúli vidéken ágaztak el, addig a tiszavidéki és az éjszakkeleti vasút a Tiszát keresztül-kasúl szeldelték. Budapesten Széchenyi István gróf kezdeményezésére épült a lánczhíd, melynek gyönyörű építészeti arányai még ma is páratlanok egész Európában. A Margit-híd annak a kornak a szülöttje, mikor az Andrássy-út kezdett épülni. A magyar államvasútaknak a dunántúli vasútakkal való összekapcsolása végett épült az összekötő vasúti híd s nem sokkal később az újvidéki híd a budapest-zimonyi vasút megépítésekor.

A kormány erélyes és czéltudatos vasúti politikája hozta létre a dunántúli helyi érdekű vasútakat, s ezek révén létesült a pozsonyi közúti és vasúti kettős híd.

Alig nyilt meg a pozsonyi híd, Baross kereskedelemügyi miniszter már is kezébe vette a komáromi híd tervének megvalósítását. Igaz ugyan, hogy a hadügyi kormány strategiai okokból már régóta sürgette a Duna áthidalását, de a terv pénzügyi nehézségek miatt mindannyiszor megfeneklett. Komárom városának ugyanis egyedüli számbavehető jövedelmét a hajóhíd bevételei adták, s a város nemcsak hogy nagyobb összeggel nem járulhatott a hídépítéshez, hanem a vámjövedelemről sem mondhatott le kárpótlás nélkül.

A kereskedelemügyi miniszter gondoskodása folytán e nehézségek oly módon háríttattak el, hogy a hídépítéshez szükséges és tíz évi részletben fizetendő összeget 1891. évben az országgyülés megszavazta. A híd teljes megépítését Gregersen és fiai budapesti czég vállalta el egy millió százhatvanötezer forintért, mely összegből Komárom városa a hajóhíd vámszedési joga fejében százezer forintot kapott.

Komárom a Csallóköz legdélibb csúcsán fekszik, s a híd csak a Duna egyik ágát hidalja át Uj-Szőnytől az Erzsébet-szigetig; a kis szigetet pedig a várral a régi fahíd köti össze. A várost az Érsekújvár felőli parttól elválasztó Vágdunán egy fajármos híd vezet át.

Az új hídnak négy, egyenként száz-száz méteres íve van; az újszőnyi pályaudvart pedig egy ötven méteres nyilással hidalja át. A vasszerkezet úgy van készítve, hogy a közúti forgalom által okozott megterhelésen kívül még egy helyi érdekű vasúti vonatot is megbírjon.

Az építés alig tartott másfél évig. A munkákhoz 1891. tavaszán fogtak hozzá s az összes hídoszlopok alapvetését ugyanazon évi októberben fejezték be. Őszszel a magyar államvasútak gépgyára is hozzáfogott a vasszerkezet felállításához és az idei augusztus végéig az összes munkákat teljesen befejezték és a kész hídat szeptember elsején egész csendben már át is adták a forgalomnak.

Alig nyílt meg a komáromi híd, már is szóban van, hogy Újpest mellett a második budapesti vasúti híd megépül; az esztergomi Dunahíd és az esküténi híd eszméjének megvalósulása sem fog már sokáig késni. Igy nehány év munkája évtizedek mulasztását fogja pótolni.

Tenyő György.

A KOMÁROMI ÚJ DUNA-HID.

Cserna Károly rajza.

EGYVELEG.

* **A gázvilágítás** fölfedezésének százados évfordulója most van. Egy Murdoch Vilmos nevü angol fedezte fel véletlenül, oly módon, hogy vasüstjének csövéhez, melyből az égetett kőszén füstje kijött, gyertyával ért közel.

* **A «Leviathan» hajót,** mely már évek óta hevert a liverpooli kikötőben, most eladták és szétrombolták. Ez a hajó, mely eddig a legnagyobb hajó volt a világon, Brunel Lambert terve szerint 1853—59-iki években épült 7 és fél millió forint költséggel s először «Great Eastern» nevet kapott. Hoszsza 207.4 méter, szélessége 34.8, mélysége 17.7 méter volt, tonna sulya 18.915. Négyezer utas férhetett el benne s 12,000 tonna kőszenen kívül még 5000 tonna árút is elbirt. Mint katona-szállító hajóra 10,000 katona fért el. Az óriási gőzös 1860-ban ment először Amerikába s azután többször, a nagy kabel sülyesztésénél is használták, de lassanként meggyőződtek arról, hogy utazása költséges s nem fizeti ki magát s 1874-ben végkép használaton kívül helyezték. A hajóért most csak 600,000 forintot fizettek.

* **Helgoland szigetét** a katonás szellemü német kormány rögtön átvétele után hadi erőddé akarta átváltoztatni. Eddig már öt vastornyot állítottak fel s ezenkívül a katonaság számára kaszamatákat és egy lőportornyot.

ezt a gyermekes gondolkozásmódot már könyvnélkül ismeri.

— «Hjaj! — mondám én, — Ivanics Iván, ma már nálunk a gyermekek sem gondolkoznak így.»

Ivanics Iván folytatá:

«Végre megpillantom az ablakból Fedort, a mint fut a téren, és már messziről integet felém egy levéllel. A szivem összerezzent, mint valami nagy csapás előtt. A levelet azonnal feltörtük. Én, mintha csak a sorsom eldöntését vártam volna. A fiatal leányka szidta a bátyját, a miért meggondolatlan badarságait megmutatta, s azzal fenyegetőzött, hogy többet nem fog neki írni; de azért a második levél hosszabb volt az elsőnél, s a stylus válogatottabb, a kézirása szebb. Az üdvözletemet megköszönte, sajnálkozott unalmunk és a felett, hogy nem lehet velünk, hogy felvidíthatná magányunkat. Nekem még megköszönte a fivérei iránt tanusitott barátságot is, s nagyon óhajtott velem megismerkedni, remélve, hogy jó barátok lennénk. A napokban, mint írta, újra visszatér Kharkovba. Moszkvában nagyon jól mulatott, csak a vége felé már megunta Holhint, a ki, a mint hallotta, zsugori, rossz és mohó ember, eltekintve attól, hogy csunya, mint a halálos bűn. Végül még egyszer üdvözölt és kért, hogy ne hagyjam el szeretett fivéreit. Elképzelheti, hogy milyen tűzzel és milyen örömmel igértem meg neki, hogy megbizását szentül teljesiteni fogom, s hogy a váratlan bánat perczeiben az ő részvétének a gondolata lesz legnagyobb vigaszom. Ennek az lett a következése, hogy a két testvér közt egyszerre gyakori levelezés indult meg, és az én Fedorom többé nem félénk hangon kérte a postamestertől a bizonytalan levelet, hanem fejét büszkén felemelve, határozott követeléssel lépett fel előtte. Minden posta-napon átjött hozzám a drága trofeával, s boldog lelkiállapotában órákon keresztül könyörtelenül czinczogott a hegedűjén. Ily módon, köztem, s az előttem ismeretlen leányka közt valami különös, meghatározhatatlan viszony fejlődött ki. Fivérének minden hozzáintézett levelében kitártam előtte lelkemnek egy részét, ő meg a válaszokban, majd mint egy élni kezdő nő szabad szárnyra engedte gyengéd fantáziáját, majd meg, mint egy pajkos gyermek, kinozott a tréfáival, élesen gúnyolódva elragadtatással teljes szavaim felett. Néha czivakodtunk, sőt össze is vesztünk, mert különböző véleményen voltunk, de ilyenkor én kértem bocsánatot, s kaptam is, azzal a beismeréssel, hogy nekem van igazam. Fedor mosolygott csintalanságunkon, nem vévén észre, hogy ez a csintalanság életemnek fő-fő gondjává lett. A leány váltig erősítette, hogy jobbnak képzelem őt, mint a milyen valóban, és hogy ha találkozom vele, kellemetlenül csalódni fogok — de a szívem hozzászokott, hogy reá gondoljak. Nem tudom, lehet-e szerelemnek nevezni azt, a mit éreztem, csak annyit tudok, hogy a lelkem nem volt többé sivár; csak arra emlékezem, hogy türelmesen hallgattam Viktor lelkes badarságait, és megértettem az esztelenségeit.»

Viktor titkon bevallotta előttem, hogy ő viszontszerelemre talált. Nem tudom, hogy jöttek tisztába; azt hiszem tán nem is tisztázták a dolgot, csak úgy egyszerűen megértették egymást. Hiszen tudja, hogy a fiatal években nincs szükség ékesszólásra: egy szó, egy tekintet, egy kézszorítás, vagy egy önkéntelen mozdulat, — s a szív titka ki van fejezve szenvedély és felhevülés nélkül, de a régen várt boldogság homályos vallomásával. Én örültem Viktor boldogságának, és magam meg reszketve vártam minden posta-napot.

Egyszer Fedor örvendetes hírrel futott be hozzám. A nővére tudatta vele, hogy beteg nénjével külföldre megy, és reméli, hogy nem sokára keblére ölelheti fivéreit. Most is, mint rendesen, volt a számomra egy kis utóirat, de ebben az esetben kissé czerimoniásabb, mint máskor, mert előtte állt a küszöbön lévő találkozás; de ebben a hideg hangban is volt valami különös, valami új báj. A viszonyunk megszünt pajkos lenni. A régóta ohajtott ismeretség közel volt a megvalósuláshoz. Én boldog és gondtalan voltam. Egyetlen gondom az volt, hogy minél szebbé tegyem a találkozást. Szeret tánczolni, — majd rendezünk tiszteletére olyan bálat, a minő még nem volt Heidelbergben. Gondoskodni kellett a számára lakásról. A nénje beteg asszony, — majd olyan szobát veszünk fel számára, a hová nem hallatszik el a diákzaj. A kis huga bizonyára szerette a virágokat, — felékesítjük egész szobáját virágokkal s mikor éjjel elszenderül olyan egyönteüen és olyan halkan fogjuk ablaka alatt szerenádjainkat énekelni, hogy sohajtozni és mosolyogni fog álmában. Fejemben sok nagyszerű ünnepélyességet és szenvedélyes verset készítettem elő fogadtatására. De a napok múltak, s új napok következtek utánuk . . . és többé nem hallottunk semmit a tervezett utazásról. Én még mindig reméltem, mert a levelek rövidebbek lettek, de reményem csakhamar semmivé lett.

Egyszer Viktor halványan és lehangoltan lépett be hozzám. Ajkai reszkettek. Némán leült bőrpamlagomra s olyan furcsán nézett reám, hogy elrémültem.

— «Talán beteg Bella?» kérdém.

— «Nem, egészséges.»

— «Vagy tán elutazott?»

— «Hála istennek, minden a régi.»

— «De hát akkor miért vagy oly levert?»

— «Csak úgy . . . semmi . . . egy kis kellemetlenség.»

— «Miféle? . . . Ha lehet, segítek rajtad.»

— «Itt te nem segíthetsz. Holnap utazom Kharkovba.»

— «Kharkovba? Minek?»

— «Hogy megmentsem nővéremet.»

— «A nővéredet megmentsd? . . . Kitől? Mitől? Én is veled megyek . . . Csak mondd el mi történt. Hiszen ide kellett volna jönnie a nénjével.»

— «A nénje meghalt.»

— «És a nővéred?

— «Férjhez megy.»

— «Akarata ellenére?»

— «Nesze olvasd,» mondá Viktor, kezembe adva egy összegyürt levelet, s azzal elment elbucsúzni Bellától, és vele tölteni az utolsó estét.

«Fivéreim, (irta a szegény leányka) segítsetek rajtam. Mentsetek meg. Bennetek van utolsó reményem. Meghalnom még korán van. Szeretnék még élni. Én oly sok szépet vártam az élettől, — s mily hamar kell mindent elvesztenem! Nem élem túl boldogtalanságomat. Apám férjhez ad Holhinhoz, és hallani sem akar róla, hogy kosarat adjak neki. Zokogtam lábainál, könyörögtem, hogy ne tegye tönkre a leányát, — de ő csak mosolygott rajtam. «Holhin gazdag,» — mondá, — «majd ha együtt éltek, összeszoktok és megszeretitek egymást.» — «De apám utálom őt, mert csunya ember. Érzem, hogy megöl.» Apa megharagudott. «A te dolgod, — úgymond, — engedelmeskedni. Szavamat adtam, két szavam pedig nincsen. Ma lesz az eljegyzés.» Fivéreim, engem eligértek, erőszakkal eligértek . . . . Könyörögtem Holhinnak, hogy mondjon le rólam, de ő is csak mosolygott. Küldött valami gyémántokat. Nem akarja elhinni, hogy megvetem. Mit tegyek? Kihez forduljak? Ki könyörül meg rajtam? . . . Elvesztem, elvesztem, ha ti meg nem kérlelitek apámat. Ha valaha szerettetek, ha szerettek, ne engedjétek elveszni hugotokat.»»

Mint minden elszánt ember, Viktor sem habozott soká, másnap elment Kharkovba. Fedor és én hiába ajánlottuk fel, hogy vele megyünk. «Maradjatok itt Bellánál» mondá. «Bizzatok bennem, nem engedem a nővéremet, majd elbánok egymagam is ezzel az emberrel. Vagy én ölöm meg őt, vagy ő engem, de a nővérem nem lesz az övé.»

Mindamellett látszott rajta, hogy legyőzhetetlen kínt rejtegetett magában. Bár szilárdan el volt tökélve, hogy visszatér, mégis kimondhatatlanul rosszul esett neki elválni választottjától. Korán reggel elkisértük az első állomásig. Kocsink sebesen elrepült az ismert kis házikó előtt. Az ablaktáblák be voltak téve. Ugy tetszett, mintha valami halotti csend ütött volna tanyát benne. Viktor mindaddig merően nézte, míg el nem tünt a szemei elől. Ekkor észrevettem, hogy Viktor könyezett. Az állomáson elváltunk.

Elmúlt néhány hónap. Se Viktorról, se a nővéréről nem kaptunk hírt. Szegény Fedorom hetenkint háromszor pontosan megjelent a postán, megtudni, nincs-e levél a számára; de mindannyiszor lehorgasztott fővel és üres kézzel, némán tért haza. Ilyenkor komoran felkapta a hegedűjét és elkezdte nyaggatni Maizeder negyedik változatát, de már nem a régi törekvéssel és buzgalommal, hanem fáradtan és szórakozottan. S én már nem haragudtam reá a zene iránt táplált szerencsétlen szenvedélye miatt, hanem türelmesen hallgattam hegedűje vad hangjait, melyek oly borzasztóan illettek feldúlt lelki állapotomhoz. Bella sokáig bánkódott, s elköltözött falura az apjával.

Ekkor türhetetlenné kezdett válni az életem. A szórakozás, a tanulás, minden ellenemre volt. Végre szüleim rámparancsoltak, hogy térjek vissza Pétervárra. Csak Fedortól sajnáltam megválni, még a hegedűjét is sajnáltam, a mely olyan rokonszenvessé lett nekem, de ő még nehezebben vált meg tőlem.

Pétervárott, őszintén be kell vallanom, teljesen elszórakoztam. A fővárosi élet nyugtalanító gondokkal árasztott el. Minden új volt: a házak pompája, a hölgyek szeretetreméltósága, a színházak csábja, s az egész úgyszólván kizárólag a jelen percznek szentelt nagyvilági élet. Én, a mint illik, először hivatalba léptem, azután dandy lett belőlem, s elkezdtem enyelegni. Fiatal voltam, tetszeni akartam, volt vagyonom, s azért mindenhol szivesen láttak, a minek rendkivül örültem, nem látva be, hogy minden, a nagyvilágban elért sikerrel elvesztettem lelki tisztaságom és büntelenségem egy jó részét.

Egyszer egy bálon, a hol a hírnév küszöbén álló dandy módjára tánczoltam, meglepett új barátaim egyikének a kérdése.

— «Ön, azt hiszem, Heidelbergben tanult?»

— «Ott.»

— «Mondja, kérem, nem volt önnek ott valami Viktor nevű czimborája?»

— «Igen bizony, volt. De hol van most?»

— «Itt van, Pétervárott.»

— «Itt?»

— «Nálam lakik a házamban, ott fenn, egészen a magasban. Gyakran kérdezősködik ön után. Szomorú egy történet. Képzelje csak egyszer útközben kocsijával együtt befordították a hóba. Szegény meghűtötte magát s most tüdőgyuladásban fekszik. Ez azért kellemetlen reám, nézve mert nem szeretem a halálos betegeket. Nagy jót tenne vele, ha meglátogatná.»

Másnap reggel felkapaszkodtam a sötét, keskeny lépcsőn Viktor lakásához. Beléptem az egyablakos, függönynélküli kis szobába. Ott feküdt egy szegényes ágyon és nehezen zilált. Egy irgalmas néne adta be neki az orvosságot. Szegény Viktor! Alig ismertem reá. Hova lett a régi, pezsgő elevenség? Szemei mélyen beestek és meg voltak törve. Arcza borzasztóan halvány és beesett vala. A halál már ott lebegett körülötte és betakarta őt hideg szárnyaival. Mikor beléptem, valami mosolyhoz hasonló ömlött el az ajkán. Azonnal felismert, és megszorította a kezemet.

— «Szegény nővérem!» — mondá nagy megerőltetéssel.

— «Üdvözöl a bátyád, Fedor,» — mondám fájdalommal eltelve.

— «Láttad Bellát?»

— «Minden a régi. Még mindig vár reád. Csak nézd, hogy mielőbb meggyógyulj.»

A beteg keresztet vetett magára.

— «Mindennek vége!» suttogá halkan.

— «Kérem ne beszéljen: az orvos megtiltotta», — mondá az irgalmas néne.

Engedelmes pillantást vetett reá, s újra megszorította a kezemet.

Hosszú, hosszú ideig ott ültem mellette, és valami sötét kiváncsisággal néztem az erőteljes természet elkeseredett küzdelmét a kérlelhetetlen véggel. Végre elborzadtam. Hazasiettem és meghagytam, hogy ha rosszabbul lesz, azonnal küldjenek értem. Éjjel fölvertek. Tüstént felöltöztem s hozzásiettem. A lépcsőn találkoztam a pappal, a ki a szentségekkel a kezében kifelé jött a haldoklótól.

— «Nos, hogy van?» — kérdém reszketve.

— «Vége van» . . . .

Sohasem felejtem el ezt a képet. A szobában majdnem teljesen sötét volt. Viktor egy karosszékben ült, karjai keresztbetéve az asztalon, melyen egy vánkos is volt. Feje, mint az inga mozgott, le s fel, és nehéz lélekzete mély sohajtásokban tört elő kebléből. Körülötte az árnyékban, mindmegannyi sötét alak, állott nehány ember. A szobában minden csendes volt, csak a haldokló borzasztó hörgése hallat-

rendelkezésére. Kitünő kémrendszere folytán a franczia hadsereg minden mozdulatáról és tervéről értesült, de a kommün tehetetlen tábornokai ez értesüléseket nem tudták javukra fordítani. Moreau gyülölte a kommün jakobinus pártját, Ferrével és Rigaulttal egyetemben, a kik féltek is energiájától és befolyásától. A versaillesi kormány több izben kisérletet tett, hogy a maga részére nyerje, de oly ügyetlenül, hogy a terv sohse sikerült. Becsületére válik, hogy nem hagyta ott az ügyet, bár mint minden intelligens ember, ő is tudta, hogy az roszul fog végződni. Barátai egy tönkrement játékoshoz hasonlították őt, a ki vagyonát és életét egyetlen kártyára teszi föl. Megalázónak tartotta azt a helyzetet, melyet nagy tehetsége mellett a polgári társadalomban elfoglalt. Nagyon jól tudta, hogy forradalmi időkben a siker a legvakmerőbbhöz csatlakozik és hogy gyakran az ember egy pár óra alatt eléri azt, a mire egy egész élet munkájával hiába törekedett. Talán ez volt az oka annak, hogy nyakló nélkül belerohant a kommünbe s végig kitartott mellette, halálával fizetvén meg tévedését. A versaillesi kormány oly kiváló alaknak tartotta, hogy minden csapatparancsnokot külön utasitottak kézrekerítésére. Május 26-án hazament Rivoli-utcza 10. számú lakására. Mikor a házmestertől lakása kulcsát kérte, egy szakasz katona jelent meg a kapu előtt. A jelenet nagyon rövid ideig tartott: — «Kit keresnek? — Moreau Edwardot, a Központi Bizottság tagját. — Én vagyok! — Ezennel letartóztatom. — Rendelkezésére állok.»

A Chatelet szinházba kisérték, melynek előcsarnokában haditörvényszék működött. Idevezettek minden a környéken elfogott fölkelőt. Három iroda működött azon, hogy először is szortirozza a foglyokat. Ezek az irodák kétféle osztályozást ismertek: *vétkeseket* és *kevésbbé vétkeseket*. A vétkeseket egy ezredes elé vezették, a ki egy végső kihallgatást rendezett. Megvizsgálták, hogy a kezük fekete-e a puskaportól, és hogy a vállukon meglátszanak-e a puskarugás nyomai. A ki megszabadult, annak a nevéhez egy **L** betűt tettek, a mi annyit tesz, hogy *Liberté* (szabadság). A nagy **V** betű azt jelentette, hogy *Versaillesbe küldendő*, a nagy **F** betű pedig azt jelentette, hogy *Fusillé* (agyonlövetett). Moreau a legkegyetlenebb órában jelent meg e véres helyen. E pillanatban a kezesek már le voltak gyilkolva. Páris lobogó lánggal égett és az irgalom kihalt a szivekből. A mint megtudták, hogy kivel van dolguk, neve mellé odatették a nagy **F** betűt, a Lobau-kaszárnyába vitték és agyonlőtték.

1904.

Érdekes, bár nem ilyen értékes alak volt *Rossel* is. Túlbecsülte katonai képességét s mint föntebb már említettük, diktátori szerepről álmodozott. Mivel nem kapott szertelen nagyravágyásának megfelelő szerepet, gyülölettel és öldöklő gunynyal fordult a kommün ellen, mely azonban nem mert ellene komolyan föllépni. Mint hadügyminiszter, megpróbálta fegyelmezni a kommün rendetlen hadseregét, de tulságos szigorával csak azt érte el, hogy népszerűtlenné lett és nem fogadtak neki szót. Hogy miképen gondolkozott az alájarendelt hadseregről, azt elárulja a következő levele, melyet hadügyminiszter korában, 1871 április 17-ikén irt: «Rettentően kifáradtam ezekbe a dolgokba. Mihelyt egy forradalom sikerül, egy csomó tehetetlen fráter megrohanja és hivatalt kér; ily módon keletkezik egy köztársasági kormány köztársasági férfiak nélkül, egy forradalmi kabinet forradalmárok nélkül. Az ország pedig átváltozik *egy óriási hollandi sajttá, melyben mindenki egy kis kuczkót akar rágni magának.* Most az előörsökhöz megyek egy kicsit körültekinteni; ha megsebesülnék, legalább volna tisztességes okom a visszavonulásra.»

Ez a szerep, a melyet játszott, sulyosan nehezedett rá, de tetszett is neki. Mint afféle ingadozó, habozó karakter, nem volt képes megnyugodni benne, de eldobni se tudta magától. Így aztán zsákutczába került, a melyben el kellett vesznie.

Egy másik levelében igy nyilatkozott a kommünről: «Én hazafiakat kerestem és olyan embereket találtam, a kik képesek lettek volna az erődöket inkább a poroszoknak átadni, mint a versaillesi nemzetgyülésnek meghódolni: kerestem a szabadságot és e helyett minden

1906.

1909.

AZ EGYIPTOMI ALKIRÁLY NEJE, GRÓF TÖRÖK MAY. (Szöveg a 144. oldalon.)

ROSSEL.

DELESCLUZE.

ENDES TÁBORNOK.

GAILLARD.

«A párisi gyujtogatók» czímű czikkünkhöz.

utczasarkon a privilégiumot találtam installálva; kerestem az egyenlőséget és a helyett a szövetkezett nemzetőrség bonyolult hierarkiáját találtam, a régi politikai elitéltek arisztokrácziáját és a tudatlan hivatalnokok feudalizmusát, mely lekötötte Párisnak minden élő erejét... Megtaláltam a kommün semmiházi tisztjeit, a kik a korcsmákban a káplárokkal koczczintgattak, ezeket a katonáknak öltözködött koldusokat, a kik rongyokká alacsonyították a rájuk bizott egyenruhát... Ezeket a félbolondokat, a kik azt állították, hogy megmentették az országot a kard uralmától s a kik ennek a helyébe csupán a *delirium tremens* uralmát tudták állítani.»

Körülbelül nyolcz napos hadügyminiszter volt, mikor e sorokat irta. Május 9-én lemondott e hivataláról és kérte a *Jóléti Bizottságot*, hogy csukják be. De aztán meggondolta a dolgot és elbujt. A kommün rendőrsége nem is akadt nyomára, de junius első napjaiban a versaillesiak kezébe került, haditörvényszék elé állitották, mely halálra itélte. Mikor agyonlőtték, utolsó szavai ezek voltak: *Biráim kötelességüket teljesitették.*

Az itt felsoroltak közül még Delescluzeről akarunk megemlékezni. Május huszonötödikén, mikor a végső tusa folyt Páris utczáin, a kommün vezérei már otthagyták a városházát s a tizenegyedik kerület polgármesteri épületébe tették át főhadiszállásukat. Olyan volt ez a ház, mint az a hirtelen összetákolt tutaj, a melyre a hajótöröttek menekülnek. A nagy terem padlóját tányércserepek, tört borosüvegek, zsiros papiros, hentesáru maradványok borították. Az egyik sarkában csapra ütött boroshordók, a másikban töltényekkel telt zsákok és petroleumos hordók állottak. Itt szalmazsákon sebesültek nyöszörögtek, amott asszonyok zsákokat varrtak, melyeket homokkal megtöltve a barrikádokra vittek. Az asszonyok előtt szuronyos puskájára támaszkodva egy vörös kokárdás nő állott, vigyázva, hogy senki meg ne szökjék. Nagy élénkség uralkodott, futárok, tisztek és közkatonák jártak ki s be, de már nem volt se tiszt, se közlegény, itt csak *kétségbeesett legyőzöttek* voltak. Delescluze is itt volt, a ki megértette, hogy ez a hely nem lesz sokáig tartható s rendeleteket adott ki, hogy barrikádról-barrikádra hátrálva, az egész főhadiszállás vonuljon a huszadik kerület polgármesteri hivatalába s onnan, Belleville magaslatáról, könyörtelenül bombázzák Párist, hogy így *egy nagy néphez méltó temetést rendezzenek maguknak.* A börtönökben sinylődő túszok odavitelét is elrendelte, abban a reményben, hogy ezen ártatlan emberek élete mögé elsánczolván magukat, talán a törvényes kormány szóba áll és tisztességes békére lép velük. Delescluze, miután intézkedéseit megtette, kiment az utczára körülnézni. Ezalatt odabent a polgármesteri hivatalban az a hir terjedt el, hogy megszökött. Mikor aztán visszatért, a nemzetőrök rátámadtak, ököllel fenyegették, összegyávázták, szemére vetették, hogy szökni akart és kijelentették neki, hogy *velük fog megdögleni.* Delescluze nyugodtan meghallgatta őket, semmit sem felelt, föltette kalapját, fogta pálczáját és az ajtó felé indult. Féluton visszafordult és így szólt a tömeghez:

— Piszok nép vagytok! Egy se képes közületek arra, hogy megölesse magát.

Vermorel, a ki az egyik sarokban ült, fölugrott és így szólt:

— Én megmutatom, Delescluze, hogy ön csalódik. (Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Régiek és újak. A főváros egy hangversenytermében szavaló-est volt a minapában. Vagyis olyan est, a melyen az elsőtől az utolsóig poétáké volt minden szó. Ilyen nagy úr a vers nagyon régen nem volt Budapesten. Hogy egy nagy termet meg lehessen tölteni fizető közönséggel, a mely a pénzéért semmi mást se kap, «csak» versek csengését, ezt megpróbálni se érdemes vállalkozásnak itélte minden hangverseny-rendező. De már a Beregi Oszkár szavaló estéje előtt is kaptunk róla bizonyságot, hogy egy ilyen vállalkozás ma nemcsak lehetséges, de nem is koczkázatos. A versnek hatalmas közönsége támadt Budapesten: nagyságban és lelkességben szinte az énekesekével vetekedő. Hogy ez tisztán csak annak a harczos mozgalomnak lenne köszönhető, a mely újabban a költészet területén kavarog és seregeket vonultat egymás ellen különböző lobogók alatt, nem mernők állítani, de hogy nagy része van benne, úgy véljük, nem lehetne tagadni. A mérkőzés mindig izgatja az embereket, a táborokba oszlás mindig táborokat teremt túl is a harczosok terepén. Ez a szavaló est, a melyről szólunk, nagyon érdekes megfigyelni valót kinált a szemlélődőnek azzal, hogy a ki a pódiumon volt és szavalt, nem költő, a harczos irányok egyikének se párthive, mondott régi és új verseket egyaránt, az előadás művészetének teljes pártatlanságával. Ennek a művészetnek teljesen egyforma és egyértékű harczi készségében görgette alá a pódiumról a régi és az új verseket, hogy a hatásukban egymással megvívjanak. Meg kell állapítani az igazságot, hogy a régiek, a melyek különben nem is olyan régiek, szemmel láthatóan és letagadhatatlanul nagyobb eredménynyel pályáztak a tetszésért, pedig a teremben nem akadémikusok tapsoltak, hanem az *újak* kora, érdeklődő, lelkes fiatalság, mindent elolvasó fiatal asszonyok, leányok, a kiknek állítólag a régi már elavult és érzése, lelke, hangja, fölfogása nem is az új, hanem a legújabb. De semmi nyom se mutatta, hogy így lenne, hogy könnyebb lenne nekik az újat megérteni, mint a régit vagy réginek bélyegezettet megmagyarázni. Kudarcza-e ez az újaknak és legújabbaknak? Szó sincs róla. Hiszen az érdeklődésnek e föllendülése nagyrészben nekik köszönhető, az ő érdemük és hogy a közönség érdeklődvén az új iránt, egyben hűségéről is tett bizonyságot a régihez, ez csak annak az igazolása, hogy ezek a régiek is poéták, szavuk a költő szava, a mi bizonyára azokét se teszi értéktelenebbé, a kik más hangon más dalt dalolnak. A poéta dicsősége nem a fölfedezőé vagy föltalálóé. Ezer gyönyörű, igaz dal után az ezeregyedik is — első és teljes értékű, se maga nem fölösleges, se azokat nem teszi fölöslegesekké, a melyek előtte teremtek.

*

A csók-affér. A csók-affér nem új dolog. Nagy múltja van és jókora irodalma. A «kulturhistória» legsűrűbben megvitatott nyilt kérdései közé tartozik. Megérdemelné, hogy egy német esztétikus könyvet is irjon róla. Ha nem is nagyot, de legalább három kötetest. Ugyanis a *szinpadi csókról* van szó. Szinte minden esztendőben akad valamelyik szinpadon Tháliának egy-egy ifjú papnője, a ki egy szép estén kijelenti, hogy — szerep ide — szerep oda — ő nem engedi magát a partnerétől megcsókolni. Ezek a művésznők mindig fiatalok és mindig szépek, a mint ettől a két tulajdonságtól sikerül megszabadulniuk, a skrupulusaiktól is megszabadulnak. Néha kulissza mögötti vagy kulisszákon túli magyarázata van a föllépésüknek. Egy párisi énekesnő akkor csinált csók-affért, mikor menyasszony lett. Egy hires bécsi operettprimadonna meg akkor, mikor a szerepe szerint az — elvált férjét kellett volna megcsókolnia, a ki szintén szinész és partnere volt. Arra is volt eset, hogy férfiszinész, egy lengyel tenorista lépett sztrájkba — a szinpadi csók ellen, mint kiderült azért, mert — szerelmes volt a partnere — riválisába. A legújabb ilyen affér hősnője, egy hamburgi művésznő, a saját kijelentése szerint, tisztán *elvi* alapon áll. Nem hagyja magát a partnerétől megcsókolni, mert az végtére is egy idegen úr. A partnere lovagiasan belenyugodott a kisasszony elhatározásába, de — a közönség nem volt hajlandó belényugodni. Littner kisasszonyt, ez a művésznő neve, lehurrogták. Igazságos volt-e a közönségnek ez az itélete? Azt hiszszük, a maga szempontjából igen. A közönségnek, a mely teljes árát fizeti a belépőjegynek, joga van hozzá, hogy teljes előadását kapja a darabnak. Már pedig, ha az a csók benne van a darabban, az előadásból se szabad hiányoznia. A közönséget nem lehet rákényszeríteni arra a mondjuk, gavallérságra, hogy lemondjon róla. Önzéssel se lehet vádolni, ha ragaszkodik hozzá és követeli, mert hiszen nem ő kapja. Littner kisasszonynak, mint színésznőnek nagyon jól kell tudnia, hogy a színészet végre is — bár a szó nemesebb értelme szerint való — alakoskodás művészete. Mennél komolyabban veszi a művészetét, annál kevésbbé szabad tehát komolyan vennie az áldozatot, a mit a hivatása munkája kiván tőle. Mit szól a kisasszony például akkor, ha a szerepe szerint meg kell halnia a szinpadon? Már pedig egy csók csak nem komolyabb vagy roszabb dolog a halálnál!?

*

Az adósság. Egy tapasztalt úr mondotta, hogy:

— A ki azt akarja, hogy ne legyenek ellenségei, az ne adjon pénzt kölcsön senkinek!

Ez bizonyára nagy igazság, sőt ama legnagyobb igazságok közül való, a melyek megfordítva is állanak. Sőt megfordítva talán még inkább. Mert vajmi kevés ember szerzett még magának barátokat azzal, hogy, ha kölcsönért fordultak hozzá, megtagadta a kérésüket. Az emberek nem igen szoktak túlságosan hálásak lenni, a miért ilyen módon mentik meg őket az adósságcsinálástól. Viszont azonban az is igaz, hogy az ilyen szivességnek nemcsak a megtagadása, hanem a megtevése is sok kellemes vonatkozást bolygatott már meg és tett kellemetlenné. Hiszen a megtagadott kölcsön rendesen csak addig fáj, a mig a pénzt meg nem kaptuk — mástól, a kapott kölcsön pedig csak addig esik jól, a mig megkaptuk, az-

A MÁSODIK FELVONÁSBÓL. — MÁRIA TERÉZIA (Jászai Mari), KAUNITZ VENCZEL (Gál).

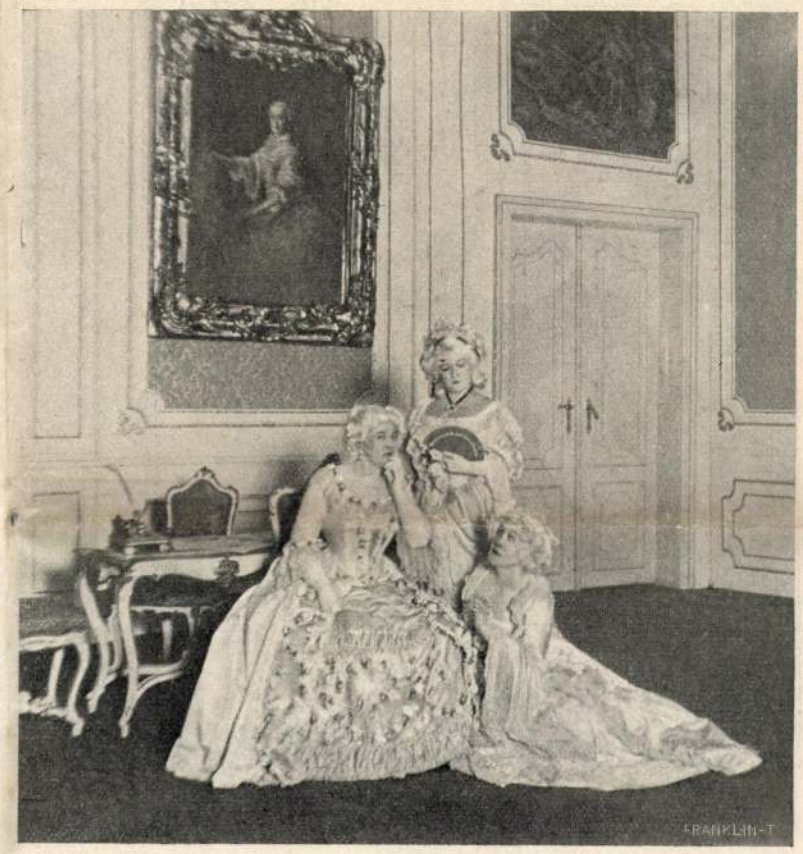

A HARMADIK FELVONÁSBÓL. — WILHELMINA (Cs. Alszegi Irma), HENRIETTE (Vizvári Mariska), FLORENCE (P. Márkus Emilia).

tól, mely a pátosz magaslatára emelte volna a hősnőt, nyilván idegenkedett a szerző. Nem az ő talentuma mentén fekszik ez. Epikusan fogta föl a szerző az alakot, megmutatta nekünk egymás után Mária Teréziát a pozsonyi országgyűlésen, midőn a magyaroktól, kik propoziczióit visszavetették, megvonja kegyét; József fiával szemben, kinek ujításaitól félti az országot; gyermekei körében, kiknek mindenről gondoskodó anyjuk, akár a legjobb polgári mama; mint feleséget, kinek látnia kell, hogy férje mást szeret, míg ő e belső sebből vérezvén, szó és póz nélkül beletörődik sorsába; végül udvarának közepette, melynek erkölcstelenségét oltogatja, csakhogy ez futó tűzként terjed és az egyik eloltott láng helyett más helyen tiz is fellobog. Mozgó képek. De mindegyik egészen sajátos művészettel van megalkotva és habár az utolsó vonás leszállítja szemünkben, kissé maniakális karaktert adván arczának, mégis ez enyhíti az állami akcziók ridegségét. Nem mondhatom, mennyi izlés és tapintat van ebben a rajz-sorozatban. A szerző nyilván egészen benne él Mária Terézia korában, ebből az ismeretből meríti biztosságát és gazdagságát, de a képek tónusának összhangzását nem ismereteinek köszöni, hanem rajzoló művészetének. Sok értelmi munka rejlik a műben, de nem kevesebb artisztikus érzék. Minden tónust harmonikusan tompított. A jeleneteknek sehol sincs élük, sehol nem hangzanak széjjel. Az erős drámai hatásra nyilván nincsen meg benne az a nagy nekilendülés, mely nélkül históriai dráma nem lehet el, de filigrán művészete bámulatos. Száz embert mozgat; majdnem mindig sok embert gyűjt jelenetre, mely egy-két soros beszédekből áll össze; és ebből a mozaikból élet sugárzik ki.

A NEGYEDIK FELVONÁSBÓL. — MÁRIA ANTÓNIA (Várady Aranka) BÚCSÚJA PÁRISBA MENETELE ELŐTT.

A «NAGYASSZONY» ELŐADÁSA A NEMZETI SZINHÁZBAN. — Jelfy Gyula fölvételei.

LASKER ÉS SCHLECHTER SAKKVERSENYE A VILÁGBAJNOKSÁGÉRT BERLINBEN.

Különösen szép az első kép. Majdnem azonnal otthon érezzük magunkat a szinen. Látjuk, hogy Bécs nem sokkal jobb, mint Versailles; szerelmi intrikákban maga a császár jár elől jó példával; József olvassa Rousseaut, a mit felesége felpanaszol jezsuita gyóntatójának; egy franczia udvarhölgygyel a romantikus szerelem ezüst fénye szórja halvány sugarait a szinre; a magyar urak feltűnnek, kik inkább politizálnak, mint szeretkeznek. A következő kép, Cseklészen, Esterházy kastélyának parkjában, a szerelmeskedő udvar dallamát folytatja és variálja. Itt a darab kissé veszélyben forog, benne van a mocsárban, alig lehet folytatása. De a szerző egy szökéssel Pozsonyban terem és a nagy állami akcióval megmenti a darabot. Mária Terézia itt is asszony marad, emberi, furfangos és felsőséges, erős és számító. Nem voltunk rá elkészülve, az előbbiek után, annál jobban esik. Ez királynő! Ilyen lehetett, ilyen volt Mária Terézia. Ennek a jelenetnek volt legnagyobb hatása. Avis à l'écrivain. Ő bizonyára többet bizott Cseklészben, mint Pozsonyban, és nagyon csalódott. De ily csalódások a legtanulságosabbak a szerzőre nézve. A IV-ik képben is kedves meglepődéssel szolgál a szerző; van benne tudomány, mely lanyha és nyomban ellenszerül igen bájos jelenet, a kis Florence szerelmének oly gyöngéd rajza, hogy mindnyájan beleszeretünk. (De Márkus Emma játéka ezt nagyon elősegítette. Tizszer olvassa föl egy levélből: Szeretlek, mindig — szebben.) Sok szin van ennek a szerzőnek a palettáján, csak azok a mélységesen ragyogók hiányzanak, viszont stilizálni és harmonizálni nagyon tud. Innét kezdve a darab az érzelmesség felé hajlik, mintha a rendelkezésre álló készletét a szerző már nagyobbára elköltötte volna. Az erényőrködés motivuma elfogyott, a magyar politika hangjai is elnémultak, a császár meghalt — József és Florence szerelme foglalja el a tért. Szép, szép, de hová vezet bennünket a szerző? Mégsem ezt vártuk. A VI. képben újra az erénycsősz Mária Teréziát kapjuk, a ki komornáját összeházasitja egy dobossal. Ebből a tónusból rögtön átvisz bennünket a szerző a királynő és fia világtörténeti összeütközésébe, hogy Mária Antoinette és Florence bucsújával befejezést adjon művének. Mi is bucsúzunk a szerzőtől, a kit nem követtünk mindig ellenkezés nélkül, de a kinek sok útközben kapott virágért köszönettel tartozunk. A korrajz finom művészét ismertük meg benne.

A női szerepek igen jó kezekben voltak. *Jászai* Mari, *Márkus* Emma, *Alszegi* Irma, *Vizvári* Mariska, *Paulay* Erzsi előkelő művészi tónust adtak az előadásnak. Mily boldog volna bármely berlini igazgató ily kvintettel! *Pethes, Gál, Odry* is finoman stilizálták alakjaikat. Az összjáték is jó volt. Hát még a szabó és diszletfestő! A legszebb az volt, hogy egy sem tolakodott, se szinész, se más, kivéve a krinolin. És mennyi krinolin, paróka, csattos czipő, gálaruha, varkocs, stb. Szó sincs róla: a szem se maradt étlen-itlan.

Alexander Bernát.

MAGYAR LEÁNY – KLEOPÁTRA TRÓNJÁN.

Mikor Kleopátra, a szépséges asszony, mint XII. Ptolomeus neje Egyiptom trónjára került, akkor ez a gazdag és virágzó ország elvesztette már függetlenségének teljességét s körülbelül olyan viszonyban állott Rómához, mint a mai Egyiptom Angliához. Kleopátra halálával az ország önállóságának még látszata is eltűnt. S a világhirű szép asszony ideje óta nem volt Egyiptomnak olyan királynéja soha, a ki felkeltette volna személye iránt az érdeklődést, vagy a kiről tudott is volna az európai közvélemény. Mert a fejedelmek, a kik a régi hatalmat helyreállitották, a Mahomed hitét vallották, a mely kizárja, hogy a feleség idegenek számára csak látható is legyen.

A jelenlegi khedive, Abbasz Hilmi, most egy oly nőt vett feleségül, a ki sokáig élt előbb a világban, különösen a nemzetközi forgalom góczpontjaiban, Párisban, a Riviérán, Svájczban, Bécsben, s Budapesten is. Múlt hó 26-án vette ugyanis nőül gróf Török May-t, miután menyasszonya előző napon az izlam hitre tért, mely alkalommal herczegnői rangot kapott, s Szobeida Hanum nevet vett fel.

A khedive neje a nehány hónap előtt elhúnyt gróf Török Józsefnek, Ungmegye volt főispánjának és gróf Vetter Sófiának a leánya. Anyai ágon is magyar vér csergedez ereiben, még pedig az Illésházyaké. Anyja, miután első férjétől elvált, Puskás Tivadarhoz, a zseniális feltalálóhoz ment feleségül Londonban, mely házasságnál a walesi herczeg, a mostani angol király volt a tanu. Puskás halála után gróf Vetter Sófia újra férjhez ment Cserna Károly festőművész hazánkfiához, a kinek a «Vasárnapi Ujság» részére készült rajzait jól ismerik olvasóink.

A khedive a bécsi Teréziánumban együtt nevelkedett mostani nejének testvérbátyjával, ifj. gróf Török Józseffel. Szoros barátság fejlődött ki közöttük, s a fiatal gróf udvari állást akart elfoglalni Kairóban, midőn egy vadászkirándulás alkalmával elsült a fegyvere s halálát okozta.

A magyar leány, ki most Kleopátra trónjára került, nincs már fiatalságának első éveiben, de oly tündöklő szépség ma is, s a mellett oly végtelenül eszes, szellemes és müvelt nő, hogy méltó ezt a trónt betölteni. Az egyiptomi alkirály már évek óta kikéri minden fontosabb államügyben a tanácsait.

Az új alkirálynénak számos rokona él Magyarországon (nővérei is itt vannak férjnél) s Budapesten lakó nagynénje szivességéből közöljük arczképét.

AZ IFJÚ BISMARCK.

Egy gyermekarcz néz reánk a komoly, vaskos könyv czimlapja mellől, melyen mindjárt szemünkbe tűnik ez a név: Bismarck. Komoly, tüzesszemű, bátor tekintetű gyermekarcz, mintha egy Cuyp vagy Frans Hals festette volna. Bismarck mint gyermek, Bismarck mint ifjú ember, — ez a vonzó téma itt, ebben a könyvben van először kimerítve.* Az ember azt hinné, hogy most már ismerjük Bismarck életét egészen. Hiszen nagy politikai pályája maga a közelmúlt idő, melynek szálai szerteágaznak élő korunkban. Pedig nem úgy van. Bismarck életét és politikai jelentőségét, ámbár sok jeles könyvet, életrajzot irtak róla, csak nagy hatásaiban ismerjük igazán, de e kivételesen nagy emberélet minden fontos részletében akkor válik majd egészen ismeretessé, ha feltárulnak és a történetirók szabad rendelkezésére állnak a levéltárak dokumentumai, melyeket most még az államtitok hétszeres pecsétje őriz. A könyv, melyről most szólunk, Marcks heidelbergi tanárnak minden részletében érdekes és igazán értékes munkája, az első határkövet jelenti azon az úton, mely Bismarck megragadóan nagy életének teljes megértéséhez vezérel bennünket.

Bismarck ifjúkoráról tudtunk már jó sokat, de nem tudtunk eleget. Hiányzott a lelki fejlődés képe, a nagy összefüggés, mely egyedül képes megmagyarázni, hogyan vált a múlt század elejéről való duhaj, zabolátlan pomerániai junkerból a hatalmas kanczellár, bizonyos időben Európa sorsának intézője, az egységes német birodalom megalkotója. Ezt a nagy összefüggést megleljük most Marcks könyvében: Bismarck terméketlennek látszó ifjúkorát amaz időpontig, midőn az 1848-ik évvel a nagy eseményekbe kapcsolódik. Marcks az életirónak mindenesetre legértékesebb forrásaiból merit: családi levéltárakból, Bismarck rokonainak és barátainak s főképen Bismarck fiának, Herbert herczegnek személyes közléseiből. És olvasva e könyvet, félezernyi oldaláról plasztikusan bontakozik elénk az ifjú Bismarck alakja. Nevezetes látvány: Bismarck, a német junkereknek ez a virága, apai és anyai ágról egyaránt, kereskedő családból ered. A Bismarck család ősei, a tizenharmadik századig kimutathatóan, kereskedők voltak. Az első ismert ős, Bismarck Herbort úr, 1270-ben a stendali patriczius kalmár és posztókereskedő testület czéhmestere volt és csak 1345-ben kap hűbért Lajos gróftól a régi Mark grófság urától Bismarck Kolos úr, ki maga is kereskedő ember volt, s e minőségében sok szolgálatot tett a grófnak, ki hálából felveszi a régi markbeli nemesség lovagi rendjébe. A Bismarckoknak nyugodtan is folyt soruk értékes birtokaikon, míg a grófság a Hohenzollernek hatalmába nem került s I. Frigyes Vilmos fel nem szabadította a hűbérföldeket s adózásra nem szorította a nemességet. Ez nem engedte könnyen az előjogait s a király meg is hagyta utódainak, hogy ügyeljenek a régi Mark grófság nemeseire, mert nagyon engedetlen nép az az uralkodóházzal szemben, de a legrakonczátlanabbak mégis a Schulenburgok, Knesebeckek, Bismarckok és Alvenslebenek; ez a négy család a legelőkelőbb és a legnyakasabb valamennyi közt.

Bismarck anyja menckeni leány volt és oldenburgi kereskedők voltak az ősei. A fiú inkább az apjához húzott, mint az anyjához. «Az anyám, — irja később Bismarck a menyasszonyának — szép asszony volt; pompakedvelő, eleven eszű nő, de nem sok volt benne abból, a mit a berliniek kedélynek mondanak. Azt akarta, hogy sokat tanuljak és nagyra vigyem, de sokszor éreztem, hogy rideg és szigorú velem szemben.» E szerint a jó későn, de hatalmas erővel felébredt becsvágy anyai öröksége volt a nagy embernek.

Bismarck Göttingában diákoskodott. Ugyan-

* *Bismarck.* Eine Biographie von Erich Marcks. Erster Band, Bismarcks Jugend 1815—1848. Stuttgart und Berlin, Cotta.

A MAGYAR DELEGÁCZIÓBÓL.

A delegácziók, országos bizottságok, az idén megint Budapesten üléseztek, a jövő esztendőre tehát Bécsben gyűlnek össze. A magyar delegácziónak van rendes tanácskozó terme Bécsben, az ő felsége személye körüli minisztérium épületében és pedig az épület abban a részében, melyben régebben a magyar udvari kanczellária volt, egy-egy bizottsági terem azonban az egykori erdélyi részre is átterjed. Az osztrákoknak ellenben Budapesten nincs saját helyiségök, ha delegácziójuk itt ülésez; egy ideig a magyar tudományos akadémia adott nekik termeket, de néhány év óta a Hungária-szállóban tartják üléseiket.

A magyar delegáczió Budapesten a főrendiház üléstermében tanácskozik a nemzeti muzeumban. Fényképünk az október 27-iki záróülést ábrázolja, azt a mozzanatot, mikor *Hegedüs* Sándor jegyző a királyi megerősítés alá terjesztendő határozatokat, melyekre nézve a két delegáczió egyetértése megállapíttatott, felolvassa. Ez ülésen a szokottnál kevesebben jelentek meg. A közös kormány padjairól is hiányzik báró *Sterneck* tengernagy, a hadi tengerészet képviselője; a delegátusok soraiban pedig az ellenzék tagjai közül csak *Bolgár* Ferencz képviselőt látjuk, jobbra az elnöki széktől ott, a hol a főrendiházi ülésben a kath. püspökök szokasztala. A delegátusok soraiban a két magyar miniszter mellett ugyanazon padban látható *Széll* Kálmán, hátrább egy sorral *Tisza* Kálmán, őrgróf *Pallavicini* Ede, és *Wahrmann* Mór, ezen csoport utolsó sorában *Szerb* György és *Gáll* József delegátusok. A következő csoportban jobbra látható *Pulszky* Ágost, *Bokross* Elek, hátrább *Dániel* Ernő s *Hollán* altábornagy, aztán a szélén jobbra *Ná'ó* Kálmán és *Andrássy* Aladár grófok.

A kiket itt említénk — és pedig mint távol levőket is — azok voltak nagyobb részt a magyar delegácziónak legtevékenyebb tagjai, nem csak a teljes ülésekben, hanem főkép az albizottsági tárgyalásokban.

Ezen képen kivül, mely a magyar delegáczió ülését egészében mutatja be, közlünk még rajzolónk eredeti fölvétele után két képet; az egyik gr. *Kálnoky* és *Kállay* közös minisztereket, a másik *Bauer* hadügyminisztert és az ő magyar képviselőjét, *Nyiry* vezérkari őrnagyot mutatja be a delegáczió üléseiről.

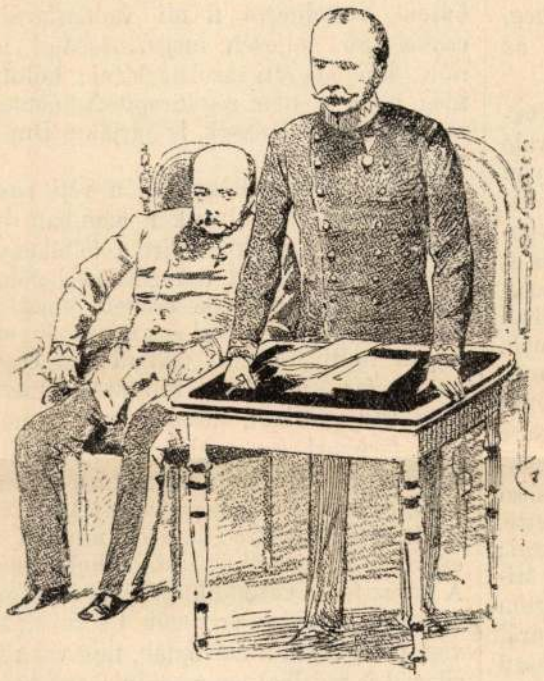

Báró Bauer hadügyminiszter és Nyiry vezérkari őrnagy a magyar delegáczióban.

Cserna Károly rajzai.

Gróf Kálnoky és Kállay Béni miniszterek a magyar delegáczióban.

tak helyet foglalni. Mellette *Gyurkovics* horvátországi képviselő látható, a kinek különben nem ez volt rendesen a helye. Bolgártól balra szélül ez ülésszakban *Ugron* Gábor szokott ülni, a ki az idén először jelent meg a delegáczióban, jobbra pedig a szomszéd padcsoportban és valamivel hátrább gróf *Apponyi* Albert, de ezek az utolsó ülésben nem jelentek meg.

A közös kormány tagjai közül képünkön láthatók a miniszteri székekben: gróf *Kálnoky* külügy-, *Kállay* pénzügy-, báró *Bauer* hadügyminiszter, s mellette mindjárt *Nyiry* Sándor vezérkari őrnagy, a ki a nyilvános üléseken nyilatkozatokat tett a hadügyminiszter nevében, továbbá azon a helyen, a hol *Sterneck* tengernagy szokott ülni, gróf *Cziráky* Béla külügyminiszteri osztályfőnök, a ki szintén nyilatkozott egyik nyilvános ülésben a külügyminiszter helyett, mellette *Ferenczy* sorhajóhadnagy, végre jobbra az elnökségtől *Szentgyörgyi* Gyula, a közös főszámszék osztályfőnöke. *Tóth* Vilmos, ezen főszámszék elnöke, néha látható ugyan a delegácziók nyilvános ülésein, de a közös kormány padjaiban nem foglal helyet.

A magyar kormány részéről a külügy- és hadügyminiszter mögött látható gróf *Szapáry* és báró *Fejérváry*. A jobboldali padok felső soraiban rendesen a közös miniszteriumok több hivatalnoka szokott helyet foglalni.

Az elnöki emelvényen gróf *Tisza* Lajos elnököt, két oldalt a jegyzőket és pedig jobbra *Hegedüs* Sándort állva, balra *Rakovszky* Istvánt, *Fenyvessy* gyorsíró főnökkel beszélve látjuk. Az elnöki emelvény alatt van a gyorsírók

"AZ ÉJSZAKI SARKTÓL AZ EGYENLÍTŐIG."

Brehm E. Alfréd nevét mi nálunk is nepszerűvé tette az a sajátos megfigyelő tehetség és előadásmód, melylyel e kiváló természettudós az állatvilág életét s annak jelenségeit ismerteti. A k. m. természettudományi társulat kiadásában a fönti czímmel közelebb megjelent nagy munkája ismét olyan, mely a legteljesebb mértékben megérdemli a figyelmet és érdeklődést. Épen ezért sietünk e jeles műből nehány részletet bemutatni; noha nem könnyű a választás; mert a könyv elejétől végeig valóban lebilincselő akár a képek szépségét, akár a vonzó szöveg tanulságos voltát tekintsük.

Brehm Alfréd utólérhetetlen az állatélettel kapcsolatos természeti képeknek szavakkal való festésében. Az olvasót teljesen magával ragadja, elbűvöli s odavarázsolja a leirt jelenségek színhelyére. Az éjszaki sarkhoz közel eső zord vidékeket épen úgy maga előtt látja, mint Afrika pusztáit; az örök jég boritotta tundrát, mint a napfényben ízző sivatagot; a madarak szerelmét költői bájjal, a rénszarvas pusztulását rettenetes valósággal vázolja, olyan mesteri módon, melyhez foghatót nem talál az ember. Ime nehány részlet a műből, melyek szövegül szolgálnak a mutatványul közölt képeinkhez.

Szibériai számüzöttek menekülése. A Szibériába számüzöttek közül nem mindenik adja meg magát sorsának. Sorsukkal s az egész emberiséggel meghasonolva, elégedetlenkedve mindennel, megúnva a munkát, talán honvágytól is kinozottan, vagy legalább szabadság után sóvárogva, az ilyenek egymásra lelnek és szökésen törik az eszöket. Hetekig, hónapokig, esztendőkig lesik a kedvező pillanatot; apróra elmesélik egymásnak történetüket; szülőfalujokat, gyermekkoruk színhelyét, lakóházukat a legcsekélyebb részletekig lefestik; elmondják minden atyjukfia nevét, a falujokbéliekét, szomszéd falukat, városokat, s mindezt jól emlékébe vésik egymásnak; mert nevet és származást akarnak cserélni, hogy elcsípetés esetén nehezebben ismerjenek rájok. Egy kovácsot megvesztegetnek, ráveszik, hogy velök szökjék; szükség esetén lelnek vagy lopnak valami zúzó szerszámot, a mivel a bilincsöket összetörjék. Valóra vált a tavasz; a szökés napja elérkezett; a bányaszokások mellett a megugrás könnyű, sőt igen könnyű néhány óráig észrevétlen is hagyni szökésöket. És ha egyszer az erdőt elérték, ha egyéb veszedelemtől nem is, de az elfogatástól megmenekültek. Minden szibériai inkább segít rajta, hogysem ellene volna, hol veleszületett jó indulatból, hol rosszul alkalmazott könyörületességből, talán félelemből vagy lomhaságból is. Az országútmenti falvakban a parasztok éjszakánként egy-egy jó csupor tejet, egy-egy jó karéj kenyeret, olykor egy kis húst is tesznek a félig nyitott ablakba, hogy az éjszaka netalán arra menő szökevényeknek legyen mit enniök s ne legyenek kénytelenek lopni. A falun kívül legelnek a lovak, medve, farkas daczára minden felügyelet nélkül. Oda felé tart a szökevény, a kantárt vagy egy jó csődörnek a fejébe veti, felpattan széles hátára és nyugodtan elkoczog véle. — «Nikolaj Alekszandrovics», hozzák hirül a tulajdonosnak, «épen most vágtatott el valaki a legjobbik lovadon; Romanovszkája felé tartott: ne mennénk utána?» — «Sohse bánd!» — felel Nikoláj; — «majd megkerül a lovacska. Valami «szerencsétlen» lehetett. Hadd menjen.» A lovacska meg is kerül; mert Romanovszkáján túl mással cserélte fel lovasa, s azon megy tovább; a Nikoláj feketéje pedig szép csendesen hazafelé veszi útját a jól ismert ösvényen.

A szibériai bányászok az altaji korona-uradalomban. A ki Szibériát csak egy óriási börtönnek nézi, ép úgy téved, mint az, a ki ez egész roppant országot egyetlen mérhetetlen jégsivatagnak képzeli. Igaz ugyan, hogy Oroszország évről-évre ezrével küldi az elitélteket Szibériába; igaz, hogy ezek aztán, valamig útban vannak, börtönről-börtönre vándorolnak; igaz, hogy közölük azok, a kiket az emberéleten és a tulajdonon elkövetett sulyos bűntényekért lakoltatnak, valameddig szibériai tartózkodásra vannak kényszeritve, nem járnak szabadon: mindazonáltal az elitélteknek csak igen csekély része tölti büntetése idejét valóságos fogságban és mindegyiknek módjában van a fogságot jó magaviseletével enyhíteni, sőt fel is szabadulni alóla. Az orosz uralomnak alávetett óriási területnek nagykiterjedésű darabjai; a mi fogalmaink szerint egész országok, egyébiránt sohasem voltak számüzetési helyek, és alkalmasint örökre meg lesznek kimélve a kényszerűségből vándorló jövevényektől, a melyek az ottani törzsökös lakosságra nagyobb alkalmatlanságokat, hogy azt ne mondjam: szenvedéseket zúdítanak, mint a minőket ők maguk kénytelenek elviselni. Ugyan-

azon útakon, melyeken hajdan csak sóhajtozva jártak az elitéltek, manapság szabad emberek, települők vándorolnak, sorsuk javulását remélve, a messze kelet felé. A kényszerült megtelepedőkhöz önkéntesek csatlakoznak még olyan vidékeken, tájakon is, melyeknek sokáig rossz hírök volt, mint a földkerekség legterméketlenebb területeinek.

Remek egy darab föld például a Szibériában fekvő altaji császári uradalom, és csudaszerű birtok annyiból is, hogy a legnagyobb birtok egy tagban a Föld kerekségén. Mert területe négyszázezer négyzetverszt, vagyis majdnem nyolczezer földrajzi négyzetmértföld. Hegységeket, síkokat zár határába, hegyes-dombos vidéket; hajózható folyamok közt terül és vannak oly folyói, melyek különös fáradság nélkül is hajózhatókká lehetnének; vannak benne még most is nagy, kihasználható rengetegek és egyébként is végtelen kincs a föld fölött és a föld alatt. Nem kevesebb, mint nyolczszázharmincz különböző ércztelepet találtak eddig is határán belül, kétszázhetvenet telepet nem is számítva, a mit eddig még nem kutattak ki. Az altaji koronauradalomban az ember a szó szoros értelmében ezüstön, aranyon jár; mert az ólom, réz és vas mellett aranyos ezüstércz húzódik többékevésbbé dús, de többnyire bányászásra érdemes erekben a hegyekben, és aranyhomokot hordanak a róluk leomló folyóvizek. Azonfelül a föld az egész birtoknak nagy részében olyan kőszéntömbön nyugszik, a melynek eddig még a határát sem tudják.

Az altaji nép sorsa attól fogva, hogy e koronajavadalmat a császár tulajdonául nyilvánították, aránylag kedvező lett. A jobbágyság megszüntetéséig valamennyien a bányákban voltak alkalmazva, vagy legalább közvetve dolgoztak számukra. A kik nem tárnákban fejtették az érczet, azok fát vágtak és szenet égettek, vagy szenet szállítottak az olvasztókba, vagy az érczet fuvarozták.

1861. márczius 1-én, ó naptár szerint, az orosz birodalom összes jobbágyai felszabadításának napján, az altaji koronai uradalomban 145,639 főre menő férfit számláltak meg, kik közül 25,267 dolgozott bányában és érczolvasztóban. Mindkét nembeli munkásokat, bár nem egy napon, de két év alatt mégis fölmentették eddigi kötelezettségeik alól; 12,626-an hagyták oda a bányákat, tértek vissza szülőfalujokba és lettek földmívesek; a többiek szabad munkásokul a bányákban maradtak.

A pogány osztyákok éjszaki Szibériában. Az osztyák faj, a melylyel legtöbb dolgunk volt szibériai utazásunk alatt, az alsó Ob vidékén, s a melyet ennélfogva jobban véltünk kiismerhetni, a finn törzshöz tartozik s e törzsek egyik-másik ágával, a szamojéddel, közös hitet vall; csaknem valamennyi szorosabb értelemben vett finnel, tehát a lappal is közös az erkölcse, szokása, modora, életmódja: rénszarvaspásztor és halász, madarász és vadász is, valamint a lapp, a szamojéd.

Az Irtys és a felső, illetve középső Ob vidékén tanyázó osztyákok mind igen egyszerű, de szilárd s az orosz faházakhoz hasonló faragatlan, hántatlan faházakban laknak és csak imitt-amott, igen elvétve akadni köztük a műveltség magasabb fokára mutató szilárd lakásra, egyszer-egyszer *csúm*-nak nevezett nyirfakéreg-sátorra is; mig ellenben az alsó Ob vidékén, legkivált Obdorszk és a torkolat között feltétlenül ez van elhatalmasodva s egyetlen hajléka a vándorló rénszarvaspásztornak. Ezzel csaknem megegyezőleg, az állandó falvakban élő osztyákok az igazhitű egyház kebelébe tartoznak, illetőleg, meg lévén keresztelve, oda számítanak, holott a csúmban tanyázók mai napig hivek maradtak pogányságnak hiresztelt ősi hitökhöz.

A *csum*, a nyirfakéreggel beborított, méhköpűforma hordozható kalyibája a halásznak és pásztorembernek egyaránt. Az egésznek a váza húsz-harmincz lesimított, alúl-felül meghegyezett, négy-hat méteres, csak szemmértékre, de azért pontosan körbe állított rúdból áll; kettőnek a felső végét kurta kötéllel jól keresztbe kötözik, erre támaszkodik a többi; azután jól kifőzött, meglágyult nyirfakéreg-darabkákból öszeillesztett s a kúp köpenyére szabott ötnyolcz lemezzel beborítják; nem a szélfelőli, hanem a másik oldalán ki- s bejárni nyilást hagynak a kunyhón, a mit szintén kéregajtóval zárnak el; a kunyhó-ágas leghegyén a süvegét sohasem szokták befedni, hogy a füstnek legyen hol kiszállni. Az ajtótól egyenest a csúm szemközt levő faláig vezet egy ösvény, melynek épen közepében rakják meg a tüzet; a fölött van a két szárítórúd, vízszintesen hozzákötözve a tetőrudakhoz, a melyre a főzőüst van felakasztva. A folyosótól jobbra-balra a földön deszkaszálak vagy legalább is gyékények vannak végigterítve, részint palló gyanánt, részint fekvőhelyek lábfelőli vége gyanánt, mert fejjel a fal felé vannak fordulva. Sásból kötött gyékények, hosszúszőrű, puha rénbőrök vannak leterítve, derekaljnak; a vánkos szárított vizimohával vagy rénszőrrel megtömve; takarónak bundák; az ágyak felé sátort vonnak a szunyogok ellen, az alá búvik éjjelre az egész háznép és az őket jobban megvédi szárnyas, zsongó gyötrő szellemeiktől, mint a csúm bejáratában fűzfapudvával folyvást senyvesztett füstölő tűz. Egy főző-, egy theás és egy ivókatlan, egy-két teknő, egy-két bőrzsák, a miben a lisztet, s a keményre sült kenyeret tartják, záros kis ládák a legbecsesebb portékájuk, de kivált a theás edény eltevésére, balta, furó, bőrvakaró, egy teknőforma varróeszköztartó, íj, tegez vagy puska, hóczipő és különféle fogószerszámok teszik teljessé a bebutorozást; a keresztény osztyák kunyhókból ritkán hiányzó szentkép helyét házibálvány foglalja el.

A téli hideg és zivatarok ellen kivülről ócska bundákból összevarrt takaróval borítják be a csúmot, vagy néha még jobban azzal védik meg, hogy másik nyirfakéreg-takarót borítnak az elsőre.

A kirgizek vadászata sassal. A kirgizek a vadászatnak egy különös fajtáját, a sassal való vadászatot kedvelik különösen. A kirgiz nagyon ért a kőszáli sas szelidítéséhez, fészke kiszedéséhez; a nyereghez erősített faállványon nyugtatva vastag keztyűs kezét, úgy tartja a sast és viszi magával alkalmas magaslatokra, a honnan köröskörül messze belátni a vidéket és társaival felvereti a pusztaságot. A vadászat farkasnak, rókának egyaránt szól; ha pedig a sas még nincs eléggé beletanítva, akkor a mormotán kivül csak az utóbbinak. Külön betanításra e ragadozó madárnak nincs szüksége; a megtanítni való mindössze abból áll, hogy a piczi korában a fészekből kiszedett s a vadász etette, fölnevelte sas ura hivására vissza tudjon térni; egyébre megtanítja őtet az öröklött ösztön. Mihelyt társai felverték a rókát, a kirgiz rögtön leveszi madara fejéről a süveget, lábáról a lánczot és azzal fölrepíti. A sas kiterjeszti szárnyát, kering, keringelve feljebb-feljebb száll; meglátja az üzött futó rókát, utána száll, szárnyát félig behúzva, karmait kinyújtva ferdén lecsap rá és karmát belevágja; a róka erre fejével bőszülten hátrakap, hogy ellenét a fogával megkapja és ha ez sikerül, a sas el van veszve. De az erős, vakmerő ragadozó madarakban csaknem mindig él az igy fenyegető veszély érzete és megvan bennök az ügyesség is, hogy elhárítsák. Abban a pillanatban, mikor a róka hátrafordul, a sas elereszti és a másik perczben már szemébe vágja körmét. Kedves gazdája ekkorra odaugrat és ujjongva biztatja kitartásra, úgy, hogy az odasiető vadászok segítségével a róka pár percz alatt végvonaglásban hever. Persze, hogy némelyik sas az első kisérlet alkalmával életével lakol merészségéért, de ha az első mérkőzés sikerül neki, mihamar oly ügyességre tesz szert, hogy a farkasra is rá lehet szabadítani. A mely sas a rókát leüti, azért harmincz-negyven rubelt fizetnek, a melyik a farkassal is megbir, azért kétszer-háromszor annyit is megadnak, ha ugyan eladó.

Réti sasok fészke az aldunai erdőségekben. «Akar-e Délmagyarországra sasvadászatra jönni velem?» — kérdé kegyelmes pártfogóm, Rudolf trónörökös. — «Megbízható hírt hallottam vagy húsz sasfészekről és azt hiszem, hogy mindnyájan sokat tanulhatunk, ha felkeressük és szorgosan megfigyeljük őket.»

Húsz sasfészek! Esztendőkig kellett Eszak-Németország kopár földjéhez kötve lennie az embernek; el kell tudni képzelnie az az efféle örvendetes fölfedezéseket valami ornithológus vándoréletében, mint a hogy én voltam oda kötve, mint a milyeneket én értem meg: hogy azt az örömet méltányolni tudja az ember, a mivel én e felszólítást fogadtam.

Kicsi, de vidor, reménynyel teljes, vadászatnak örvendő és buzgó társaság volt az, mely az 1878-dik év húsvét másodnapján Bécsből útra kelt. A trónörökösön, fenseges gazdánkon és sógorán kívül, csak Bombe les főudvarmester, Homeyer és én voltunk vadásztársakul a gyors és kényelmes hajón, a mely egy nappal később Pestről vitt minket tovább a «szőke» Duna torkolata felé.

... Hajnali szürkületkor értük el Apatint. Mozsárdurrogás, muzsikaszó, örömújjongás fogadta a szeretett trónörököst; a «lélekvesztő» nevű apró ladikból egy tuczatnál többet raknak hajóra. Azzal megfordul a gőzös, viz ellen ment egy darabig, visszafelé s egyik széles folyamág közelében kiszállunk belőle. Azon az ágon először nyomulunk be a vizenyős parti erdőségbe. A legnagyobb csónakban magunk ülünk; az után jő a többi apróbb, a mit Apatinban szedtünk fel. A mai vadászat egészen a réti sasnak szól, a mely ezen erdőségekben olyan sűrűn költ, hogy egy négyzetmértföldnyi területre öt fészekre bukkantak. Ott elváltunk s ki-ki más-felé indult a fészkek keresésére.

Azt a vakmerő, erős, bár nemtelen ragadozó madarat ismertem én régtől fogva, mert Norvégiában s Lapplandban, valamint Egyiptomban is sokat láttam; de a fészkén ülve még nem figyeltem meg. Magyarországon leggyakoribb valamennyi nagyobb ragadozó közt; el se megy télire s csupán fiatalabb korában indul egy-egy nagyobb vándorlásra, mintegy szerencsét próbálni. Ennélfogva a mi vadászterületünkön csakis vén, teljesen megszínesedett, azaz felnőtt, kifejlett réti sasokat látni; holott őszszel meg télen a nem rég kirepített fiókokon kívül még kóbor réti sasok is járják a Duna partja mentét.

Költés idejéig békén él a réti sas a maga fajtájabeliekkel; olyankor azonban benne is feltámad, persze többnyire a féltékenység szította, boszúvágy, a harczias gerjedelem. Párjáért és fészkéért elkeseredett küzdelmet vív versenytársaival. A réti sas házaspár házassága ugyan holtig szokott tartani; de csak akkor, ha a férj feleségét hímtársai udvarlásától meg tudja őrizni, fészkét pedig megtartani.

A férfikort ért, erejének teljességében levő hímsas szemet vet a másik hím párjára és fészkére, és jaj neki, ha legyőzetik! A törvényes férj tehát életre-halálra harczol minden tolakodó ellen, a ki hitvesi és családi boldogságára tör. A harcz fenn kezdődik a felhők közt és sokszor csak lent a földön ér véget. Csőrével, karmával vág neki egyik a másiknak, mig valamelyiknek sikerül a másikat megragadni; csakhogy nyomban amannak a karmát érzi a saját testében. Egyetlen tollgomolyagként buknak le olyankor együtt a mélységbe, hol bele a vízbe, hol a szárazra; körmüket kihúzzák egymásból, de csak egy pillanatra, mig új tusára szedik össze erejöket.

Ha a földön folyik tovább a tusa, a nemes küzdők úgy viaskodnak egymással, mint egy pár mérges kakas, s a csatatért, valamint a küzdelem komoly voltát is, kitépett, vérbe keveredett tollak jelzik. A tojó e közben a küzdők feje fölött kering, vagy valamely magas kőszálról, fatetőről nézi a viadalt, látszólag egykedvűen; de a győztest mindig dédelgetve fogadja, ha a csata végével hozzá száll, akár hites férje, akár a galád csábító lett légyen azzá. Jaj amannak, ha a harczi szerencse a csábítónak kedvezett! A sas-tojó szemében csak az erőst illeti a koszorú.

Az ilynemű dicsőségesen visszavert támadások és tusák után, miktől egy hím sincs megkímélve, a sas-pár régi fészke kitatarozásához már februáriusban hozzáfog.

Minthogy a fészket évről-évre feljebb rakják, idővel nagyra nő, úgy, hogy már arról is megismerni korát, valaminthogy a fészek koráról a sasházasság tartamára is lehet következtetni; mert mennél régibb a fészek, annál régebben él együtt a házaspár. A fészek nincs mindig a fatetőben; de mindenesetre jó magasan; a fa törzséhez hol közelebb, hol távolabb, de mindig erős ágra rakják, a mely a sulyos és egyre sulyosodó fészket meg is birja. A fészeknek úgy alja, mint teteje gallyakból vagy gyenge ágakból épül, a melyek szélesen vannak egymás fölé és össze-vissza rakva s hatalmasok közelébe merészen és bizton tolakodó igen sok verébpárnak alkalmatos búvóhelyeül, fészkeik számára pedig jó üregül szolgál.

46. SZÁM. 1891. BUDAPEST, NOVEMBER 15. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre 12 frt, fél évre — 6 • | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt, félévre — 4 • | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 6 frt, félévre — 3 • | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

Dr. VUCHETICH ISTVÁN

ZÁGRÁBI ÉRSEK.

Épen az idén múlt nyolczszáz esztendeje annak, hogy Szent László magyar király Vaskánál átkelvén a Dráván, Horvátországot meghódította, a magyar birodalomhoz kapcsolta és az 1092-ik évben Zágrábban püspökséget alapított, azt a magyarországi püspökségek mintájára gazdag javadalommal ellátta és a kalocsai egyháztartomány érseki joghatósága alá rendelte, így tehát egyházi szempontból is szorosabb kapcsolatba hozta Horvátországot a magyar anyaországgal. Ez a viszony közel nyolczszáz esztendeig állott fenn. Az osztrák abszolut korszak alatt, 1852-ben, azonban a zágrábi püspökség érsekséggé emeltetett, alája rendeltetvén a diakovári, zengg-modrusi latin szertartású és a kőrösi görög szertartású püspökségek. Igy tehát Horvátország az osztrák abszolut korszakot jellemző «Kronland» rendszer mintájára nemcsak közigazgatási, hanem egyházi szempontból is elszakíttatott Magyarországtól, sőt a zágrábi érsekség még az esztergomi primási széktől is teljesen függetleníttetett és a zágrábi érsekek Horvát-Szlavon-Dalmát egyesült királyságok primásaiként kezdtek szerepelni.

Méltóságuk fényét Róma is sietett emelni, a mennyiben a zágrábi érsekek rendszerint bibornoki kalapot nyertek, hogy még ebben a tekintetben se maradjanak más országok primásai mögött.

Az 1868-iki horvát-magyar kiegyezési törvény a vallás és közoktatási ügyet horvát autonom hatáskörbe utalván, a magyar kormánynak az egyházi kinevezések körüli befolyása abban nyilvánul, hogy a horvát-szlavon-dalmát miniszter, tehát a magyar kormány tagja, ki a magyar országgyűlésnek felelős, jegyzi ellen és vállalja el a felelősséget a horvát egyházi kinevezésekért, és fenmaradt a Magyarországhoz való kapcsolat kifejezéseként, hogy a horvát püspökök méltóságuknál fogva magyar főrendiházi tagok, de bizony nem igen szokták látogatni az üléseket, politikai működésük szinteréül inkább a horvát tartománygyülést választván, hol a magyar-ellenes diakovári püspöknek külön pártja is van, mely a mily tehetetlen, ép oly nagy zajt csap a magyar «zsarnokság» ellen. De azért ennek is megvan a maga káros hatása, a mennyiben épen a horvátországi katholikus papság között vannak a magyar államesmének legtöbb ellenségei, kik a felelősségre vonás félelme nélkül izgathatnak az államegység ellen és mondhatni, büntetlenül garázdálkodhatnak a politikai és társadalmi téren, sőt erre nem egyszer egyházi főhatóságaiktól nyerik a jelszót, buzdítást.

Ily szomorú körülmények között a legfontosabb állami feladatok közé tartozik a zágrábi érseki széknek egy arra alkalmatos, kifogástalan egyénnel való betöltése, nehogy a magyar állami érdek hosszú éveken át veszélyeztetve legyen a Dráván túl, mert épen a zágrábi érsek van hivatva, hogy a magyar államesmét védelmezze

Varga J. zágrábi fényképe után rajzolta Cserna Károly.

Dr. VUCHETICH ISTVÁN, AZ ÚJ ZÁGRÁBI ÉRSEK.

a horvát katholikus egyházban. Ezt a szerepet igen szépen betöltötte az imént elhunyt Mihalovich József zágrábi érsek, míg erejét és erélyét gyakorolni tudta; de utolsó éveiben már, mikor elbetegesedett, mindinkább Strossmayer hívei kezdtek dominálni az egyházban, kiket aztán királyi rendreutasító szavakkal kellett megzabolázni, melyek ugyan egyenesen Strossmayernek szólottak, de hívei is megértették és kezdtek vezéreiktől elpártolni, ki most már úgyszólván csak vergődik a politikai téren.

A helyzet javulása szempontjából igen jó reménynyel és hazafiúi örömmel tölt el bennünket dr. Vuchetich István kanonoknak zágrábi érsekké való kinevezése, mely ő felségének november 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával ténynyé vált. Benne a magyar állameszme egyik rendíthetlen hű bajnokát ismerjük, kinek szilárd jelleme, hazafias multja és régi családjának tradicziói régi biztosítékot nyujtanak arra, hogy fényes egyházi méltóságában is a magyar állameszme buzgó apostola leend. Eddig befutott előkelő egyházi pályáját a következőkben vázoljuk.

Csenei dr. *Vuchetich* István ősrégi, tősgyökeres horvát családból származik, melynek egyik tagja, Vuchetich Pál brinji törzsfőnök, («knéz») 1652. évben Ferdinánd királytól magyar nemesi rangot nyert. Midőn a volt horvát-szlavon-dalmát katonai határőrvidéket szervezték és ebbe bekebelezték a brinji kerületet is, a Vuchetich-család kártalanításképen a csenei nemesi birtokot kapta a Bánságban és innét ered nemesi előnevük a Vucheticheknek. Igy tehát az ősrégi horvát család a magyar anyaországban rakván új családi fészket, abból a hosszú századokon át igen jeles hazafiak származtak, kik a haza védelmében és a király iránti hűségben egyaránt kitüntették magukat és vezérszerepet játszottak a délmagyarországi társadalomban. A Vuchetich-család tagjai közül némelyek mint katonák küzdöttek a török és a haza más ellenségei ellen, más Vuchetichek ellenben az egyházi, politikai és társadalmi téren szereztek babért kiváló szolgálataik fejében. A híres jogtudományi író, csenei Vuchetich Mátyás udvari káplán és diplomata, ki «Jus criminale et feudale Hungaricum» czímü mai napig is kiváló jogtudományi forrásul szolgáló művet írt, az új zágrábi érseknek egyik ősnagybátyja volt, kinek nagyatyja Vuchetich Mileta kapitány, 1809-ben hősi halált halt Malborghet mellett a csatatéren.

Vuchetich István, a most kinevezett zágrábi érsek, 1836 okt. 29-én született. Atyja Vuchetich Mátyás, anyja született Vuchetich Matild volt, kiket azonban még zsenge gyermekkorában elvesztett. Tanulmányait Temesváron, Aradon, Nagy-Becskereken végezte és az egyházi pályára lépvén, a theologiai tanfolyamra a bécsi «Pazmaneum»-ba küldetett a csanádi püspök által. Itt Vuchetich csakhamar kitünt iskolatársai között és folyton «első eminens» volt. A theologiai tanfolyamot kitünő sikerrel befejezvén, csakhamar hittudományi doktori diplomát nyert és visszatérvén a csanádi egyházmegyébe, Karánsebesen lett káplán. De a kiváló képzettségű, előkelő modorú fiatal papot nem sokáig hagyták meg ez állásán, hanem csakhamar kineveztetett a temesvári liczeumhoz a mennyiségtan és fizika tanárának és szentszéki ülnöknek. Vuchetich István Temesváron, de az egész egyházmegyében is rövid idő alatt akkora népszerűséget szerzett, a melylyel ritka fiatal pap dicsekedhetik. Ennek jeléül 1868-ban a csanádi egyházmegye nagy többséggel megválasztotta őt az országos katholikus kongresszusra képviselőnek az akkori temesvári plébános, Mihalovich József imént elhunyt zágrábi bibornok-érsek, Vuchetich mostani közvetlen elődjével szemben.

Mint országos katholikus kongresszusi képviselő kezdette meg Vuchetich politikai pályáját a magyar közélet terén és tovább folytatta a magyar képviselőházban, hova a zsombolyai kerület egymás után kétszer beválasztotta országgyűlési képviselőnek. Képviselői pályáján csakhamar megszerezte magának Andrássy Gyula gróf akkori miniszterelnök és Eötvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter barátságát, kiknek ohajtására aztán 1870-ben Mihalovich József új zágrábi érseket elkisérte székhelyére és oldalkanonokja «canonicus a latere» lett. De mindjárt élénk részt vett a horvátországi politikai életben is, mint a magyar állameszme egyik rendíthetetlen bajnoka. Kiváló közreműködésére annál nagyobb szükség volt, mert ekkor indult meg az áldatlan harcz az akkori horvát túlzónemzeti párt és a történeti alapokon álló uniopárt tagjai között, a nagy ügygyel-bajjal és Magyarország nagy áldozatkészségével létesített horvát-magyar kiegyezési törvény (1868: XXX. t.-cz.) revíziója körül. Dr. Vuchetich István meggyőződésének teljes hatalmával és hazafiu érzelmeinek rendíthetetlensegével lépett sorompóba a magyar állameszme mellett és kitünő szónoki képességével, valamint éles polemiáival, nem egyszer fényes sikerrel leverte a horvát tulzókat. De mint politikai iró is kitünt. Ugyancsak a horvát-magyar kiegyezésről irt «Hogy állunk?» czimü politikai röpiratának megjelenése valóságos politikai eseményszámba ment, és rendkivüli nagy hatást idézett elő a horvátok megnyugtatása, felvilágositása tekintetében. De épen Rauch Levin horvát bán ellenségei ellen való e határozott fellépése és az a körülmény, hogy politikai szereplésében mindenütt Mihalovich József érsek személyesitőjét látták benne, egy egész sorozat keserü intrigát támasztottak ellene, minek az lett az első eredménye, hogy elvesztette állását, mint «canonicus a latere» és theologiai tanárnak nevezteteti ki a zágrábi érseki papnöveldébe. Uj egyházi állásában nagy tudományával és hazafias irányú működésével sokat lendített a papnevelés ügyén, épen a magyar-horvát barátság szempontjából. E mellett, mint a «Reform» czimü magyar lap zágrábi levelezője, a politikai téren továbbra is jó szolgálatot tett ebben az irányban. De a zágrábi főszékeskáptalanban is a legfontosabb egyházi teendőkkel lőn megbizva, mint egyetlen kanonjogtudor egész Horvátországban, és tudományával, kitünő itélőképességével valóságos tekintélyt vivott ki magának a zágrábi káptalanban, melynek egyik országos hirü dísze lőn. Egyházi kötelmeinek szigorú teljesitését folyton összhangzásba tudta hozni szabadelvü elveivel. Lelkületét a keresztényi emberszeretet, türelmesség, békülékenység jellemzik. Vuchetich igen tudós pap, a ki majd minden európai nyelvet beszél, philosophiával foglalkozik és 10 ezer kötetnyi könyvtára van.

A politikai téren továbbra is kitartott magyar unió-párti elvei mellett és nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy a Magyarország és a Horvátország közötti békés viszony fontosságát és szükségességét ne hangsulyozta volna. Bizonyos lelkesültséggel és férfias elhatározással adott kifejezést folyton politikai meggyőződésének és Mazsuranics bán alatt Vuchetich volt az egyetlen ellenzéki és «magyaron» képviselő az egész horvát tartománygyülésen, mint a hogy a magyar-barát horvátokat nevezni szokták a horvát túlzók. De épen az akkori horvát kormány befolyásának tulajdonitható, hogy Vuchetich kimaradt a tartománygyülésből, hova csak gróf Khuen-Héderváry Károly hazafias kormányzása alatt választatott be ismét s csak ekkor folytathatta tovább üdvös működését a tartománygyűlés tárgyalásain. Mint az ogulini kerület képviselője, minden fontosabb kérdésben felszólalt, ragyogtatván kiváló szónoki képességét, és államjogi ismereteit.

Vuchetich nemcsak a politikai, hanem a társadalmi téren is hervadhatatlan érdemeket szerzett és mint a «Tanuló ifjuság jóttevője» ismeretes az egész országban. Száz és száz középiskolai ifjú nyert élelmezest Vuchetich István kanonok házánál. Terített asztalok vártak a szegény tanulókra naponta. De az ő nemes szivének egész melegével különösen az árva fiúkat karolta fel, kiket saját költségén neveltetett föl, taníttatott, míg biztos kenyérkeresethez nem jutottak, Tekintélyes jövedelmének legnagyobb részét a szegény tanuló ifjak segélyezésére fordította. Ha pedig kimerültek anyagi forrásai, a szegény diákok segélyezése érdekében Haynald bibornokérsekhez, Samassa érsekhez, Schlauch, Szabó, Bonnáz püspökökhöz és más jóttevőkhez fordult segélyért és mindig kapott is. Épen e nemes és áldozatkész jótékonyságával az egész zágrábi lakosság osztatlan becsülését és szeretetét vívta ki magának és úgy szólván egész Horvátország örömmel látja Vuchetich Istvánt a zágrábi érseki széken. Nemcsak azért, mivel hazafisága és kiváló erényei erre méltóvá teszik, hanem mivel fényes állásában, nagyobb hatáskörében, gazdag jövedelmi forrásai mellett még több jót remélnek a kiváló főpaptól, ki valóban alkalmas arra, hogy betöltse azt a magas hivatást, a melyet most az uralkodó bizodalma eléje tűzött.

DALOK.*

Bakody Tivadartól.

I.

Mi hárman.

A völgyben nyiló kis virág
Lelkében álmok rajzanak, —
Az ott, — te vagy!

Rajt himes pillangó piheg
Az édes kelyhet élvező,
S ez, — ez meg ő!

Szomorufüz rájuk hajol,
Oly bánatos, oly elhagyott, —
S ez én vagyok . . . !

II.

Néma hódolat.

Minden erény csak téged ékít,
Minden virág te néked nyit csak,
Minden csillag rád szórja fényit,
A szívek mind érted dobognak,
Neked hódol mindenki, lány,
Csak egymagam vagyok talán,
Ki mondani még sem merem:
— «Oh . . . én . . . önt . . . szeretem!»

III.

Szerelmi varázs.

A bérczi sas meghallá
A csalogány dalát,
S komoly rideg valóját
Szerelem járja át.

S mely úgy vonzá, utána
A zöld erdőbe megy,
Elhagyva bérczi fészkét,
Lakatlan lesz a hegy.

Azóta ott libeg fenn
A nagy fák tetején: —
Lánykám e csalogány vagy,
A sötét sas meg én.

IV.

Miért?

Ha csókollak, mért hallgat a dal,
Ohajtád tudni, bájos angyal?
A lepkét kérdd, mért hallgat ajka,
Mig a virágot csókolgatja.

Mért nézek szép, ég-kék szemedbe
Oly mélán, olyan elmerengve?
Az énekes pacsirtát kérdd te,
Mért röppen úgy az égi kékbe?

Miért hogy fölcsókolva könnyed
Egy pillantásod összetörhet?
Mért hull le, kérdd, mig szomját oltja,
A nyil-talált őz haldokolva?

Kérded, mért tör ki zengő ajkam
Hol búskomor, hol vidám dalban?
Oh, ha forró szivemre zárlak,
Nálad tanulom a dalt, nálad!

Kacziány Géza.

* Dr. Bakody Tivadar egyetemi tanár, a hires hasonszenvi orvos, ifju korában több kötet kedves hangú német költeményt adott ki, melyek jó részt Heine, Lenau, Freiligrath és Rellstab dalainak benyomása alatt keletkeztek, de némelyik valóban szép. Ilyen a fennebbi dalok közül a legelső, melyről Petőfi is többször dicsérőleg szólt. E dalok mind a «Traumbilder» czimű kötetből valók. *Fordító.*

CSÁSZKA GYÖRGY KALOCSAI ÉRSEK.

A magyar királyok főpátronusi jogának közel kilenczszázéves gyakorlata során most fordult elő talán legelőször, hogy a király egy és ugyanazon napon tölti be az ország két első főpapi székét, az esztergomit és a kalocsait. Ez epokhális eseménynek különös érdekességet kölcsönöz annak a két egyházi férfiunak egyénisége, kiket a korona bizalma fölkeresett, midőn őket, úgy szólván, se várva, se kérve, Magyarország két legfőbb egyházi méltóságára, melyet egy nagy múlt kegyelete és dicsfénye övez, miként a felelős miniszter imént kijelentette, a király saját elhatározásából kinevezte.

E szerencsés és országszerte a legélénkebb rokonszenvet és megnyugvást keltő kinevezések valóban úgy tűnnek fel, mintha az erkölcsi nagyság, a nemes szív és a keresztény erények sarkköve az alázatosság és mindezek mellett a lelkes magyar hazafiság méltó jutalmai kivánnának lenni, a mennyiben a herczegprimási székre az egyszerü benczés szerzetes, a fényes nevű elődökben bővelkedő kalocsai érseki székre pedig a szepesi püspöki rezidenczia szerény lakója hivatott meg, kinek eddigi működése ott az ország éjszaki határán, vegyes ajku, általában szegény lakosság között, valóban hasonló volt a májusi csöndes esőhez, a mely termékenyit és melynek nyomában dús tenyészet, virány támad. Ha majd valaki meg fogja irni a szepesi egyházmegye történetét, Császka György tizenhét éves püspöki kormányzását minden téren a haladás, az emelkedés és a magyarosodás korszakának nevezheti el, méltán és igazsággal. A maradandó alkotások egész sorozatát hagyja maga után az új kalocsai érsek eddigi egyházmegyéjében, melyet valóban kimondhatatlan veszteség ért távozásával. De a válás fájó érzése kölcsönös, mert a volt szepesi püspök, az egyház és püspök közötti viszony symbolumának, az egyház felfogásának megfelelőleg, igazi hitestársi szeretettel csüggött egyházmegyéjén és hű népét nemes szívének egész melegével ölelte keblére. Ennek a benső viszonynak megható szavakban adott kifejezést, midőn a kalocsai érseki palliumot neki felajánlották. «Oh, hagyjanak engem a Szepességben meghalni. Hisz még nem fejeztem be megkezdett művemet és itt még annyi teendőm van» sohajta fel könnybe lábadt szemekkel.

A Gondviselés azonban másként határozott. Császka György életpályáján más teret jelölt ki kifürkészhetetlen czéljai megvalósítására. Feljegyezhetjük, hogy Császka György, meghajolva az uralkodó akarata előtt, kötelességérzetből foglalja el érseki székét, és csupán az a tudat önt belé erőt és vigasztalást, hogy nagyobb hatáskörében hathatósabban működhetik közre nemes ideáljainak megvalósítására és kecsegtethet bennünket a remény, hogy a katholikus egyház és hazánk közügye, és általa rajongásig szeretett és istápolt magyar nemzeti ügyünk tovább is bizton számot tarthat hathatós támogatására, kipróbált erőire. A jeles egyházi férfiunak életrajzi vázlatát a következőkben ismertetjük.

Császka György kalocsai érsek Nyitra-Zerdahelyen született 1826 deczember 4-én. Anyai ágon unokatestvére Samassa József egri érseknek. Iskoláit Nyitrán kezdette, Tatán és később Esztergomban folytatta. Követvén szelid, vallásos hajlamait és megfelelvén forrón szeretett édesanyja ohajtásának, a papi pályát választá, s az esztergomi egyházmegye kebelében, a pozsonyi «Emericanum» nevű papnevelő-intézetben töltött két évet, azután Nagy-Szombatban a bölcsészeti, a theologiai tanfolyamot pedig a bécsi tudományegyetemen, mint a «Pazmaneum» növendéke végezte és 1850 szeptember 21-ikén pappá szenteltetett.

Tanári képességét felismervén előljárói, a nagyszombati érseki konviktusban előbb prefektusnak, később az ottani érseki liczeumban tanárnak nevezték ki. Hogy tanulmányait és tapasztalatait gyarapíthassa, az osztrák tartományokban és Felső-Olaszországban a gyermekszemináriumok tanulmányozása végett utazott. De nem sokáig hagyták a tanári pályán működni s tehetségeinek érvényesítésére csakhamar az egyházkormányzati tér nyilott meg előtte, mert már az 1853. év végén a nagy szombati szentszék jegyzőjévé és egyszersmind érsekhelynöki levéltárnokká, majd három év mulva érsekhelynöki titkárrá mozdították elő.

A fiatal, de már is szép készültségű, eleven, nyilt eszű férfiú itt nagy jártasságot szerzett magának az egyházkormányzat minden ágában, mire még több alkalma nyilott akkor, midőn 1864-ben a primási irodaigazgatói állomás üresedésbe jövén, erre Scitovszky János herczegprimás Császka Györgyöt nevezte ki, ki e fontos állásában annyi szakavatottságot, akkora buzgalmat és tapintatot tanusított, hogy Scitovszky halála után Simor János herczegprimás által irodaigazgatói állásában nem csak megerősíttetett, hanem ott még akkor is meghagyatott, midőn 1870-ben esztergomi kanonokká neveztetett ki. Érdekes felemlíteni, hogy a nagynevű Scitovszky primásnak Haynald Lajos volt az első és Császka György az utolsó irodaigazgatója, ki most Haynaldot követi a kalocsai érseki széken. Mindkét herczegprimás egyaránt nagyra becsülte Császka György nemes jellemét és kiváló képességeit, melyek érvényesítésére ismét tágabb tér nyilott előtte, midőn Császka György 1874. évi február hó 27-én püspökké kineveztetett az ország éjszaki határán fekvő püspöki székre, mely Samassa Józsefnek egri érsekké történt kinevezése folytán jött üresedésbe. Abban a konzisztoriumban prekonizáltatott Császka, melyben Simor János, mint ujonnan kinevezett bibornok, először vett részt, 1874 junius 15-ikén.

Cserna Károly rajza.

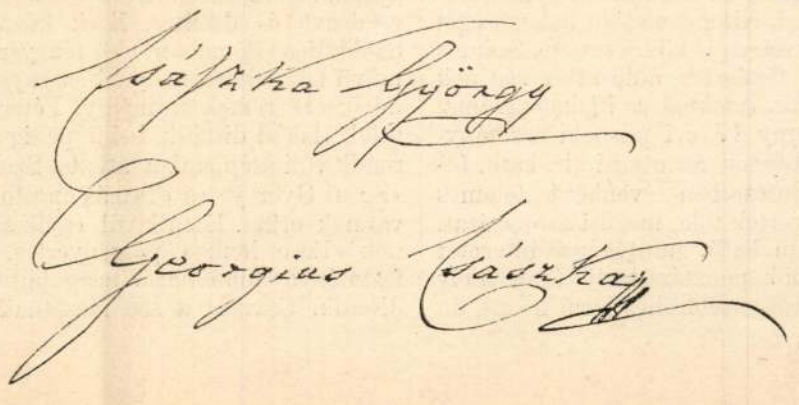

Ugyancsak Simor János szentelte fel püspökké 1874 julius 19-én, s a herczegprimás és volt irodaigazgatója közötti benső viszony állandóan megmaradt azután is, hogy Császka György szepesi püspök lett, kit azzal tüntetett ki Simor János, hogy 1881-ben meglátogatván Szepességben, nála, savniki várkastélyában, melyet Császka oly mintaszerüen és fénynyel berendezett, valamint egy nagyobb szárnyépülettel megtoldott, négy hetet töltött. Különös fordulata a sorsnak, hogy Simor János holttestét épen Császka György szentelte be és kisérte el örök nyugodalma helyére.

Császka György 1874 szeptember 2-án elfoglalván szepesi püspöki székét, igazi apostola lett egyházmegyéjének. A vallás szent igéit és a magyar hazafiságot hirdette szüntelen szóval és maradandó tettekkel, mert benne az igazi egyházi szellem elválaszthatatlanul egyesül a lelkesült magyar hazafisággal és egész lényét az egyház és a haza iránti kötelesség érzete hatja át. Két oltáron áldozik Császka György mindennap: a hit és a magyar hazafiság oltárán, és mind a kettőn egyforma tiszta szívvel. Embertársai iránti szeretete pedig kimeríthetetlen. Gyengéd lelkületét legjobban jellemzi püspöki czímerébe vésett jelmondata: «*Crucis amore.*»

Nemes jelleme, nyájas és a keresztény ember egyik legfőbb erénye, az alázatosságig leereszkedő modora által, mindjárt püspöki székének elfoglalása után megnyerte a joghatósága alá rendelt papság és hivek osztatlan szeretetét és határtalan tiszteletét, mely őt egész pályáján szakadatlanul kisérte áldásos működésében.

Püspöki székének elfoglalása után első figyelmét a közoktatásügyre, különösen a női ifjúság vallás-erkölcsi nevelésére fordította. A szepesi egyházmegyében 1876. évig ismeretlenek voltak a női szerzetesek vagy egyházi gyülekezetek, melyek a leánygyermekek nevelésével és kiképzésével foglalkoznak. Császka György bőkezüségének köszönheti a szepesi egyházmegye, hogy ez időszerint már négy helyen oly szép sikerrel működnek a szatmári irgalmas nővérek; még pedig Szepes-Olasziban, hol Császka György egyházmegyei leányárvaházat létesített; Lőcsén az általa 8000 frtért megvett és 12,000 frt költséggel kibővített díszes épületben leánynevelő-intézetet és 8 osztályu felsőbb leányiskolát állított fel; továbbá Rózsahegyen, hol a leánynevelő-intézetet, a városi kath. elemi iskola leányosztályait, a gyermekóvodát szintén a szatmári irgalmas nővérek vezetésére bizta; végre Thurdossin árvamegyei mezővárosban, a felvidéki magyar közművelődési egylettel és a városi hatósággal karöltve magyar gyermekóvodát állított fel és szintén a szatmári apáczákra bizta. Tetemesek azok az összegek, melyeket a kiváló egyházi férfiú a nőnevelésre áldozott. Ezenkívül évenként 20—25 leánynövendék Császka György bőkezüségéből ösztöndíjat élvez. Az imént felsorolt négy leánynevelő-intézetben és a gyermekóvodában évenként körülbelül 500 leánynövendék nyer nevelést és oktatást, és pedig *kizárólag magyar nyelven.* De mind e gondjai mellett, melyeket a kiváló főpap a nőnevelés előmozditására és emelésére fordított, nem tévesztette szem elől a fiúgyermekek nevelését és oktatását sem. Az ő gondozása és anyagi hozzájárulása mellett az elemi iskolaügy nagy virágzásnak indult az egész szepesi egyházmegyében, de kivált Árvavármegyében, a számos hegy-völgyön elszórt községben, hol azelőtt sem iskolák, sem tanitók nem léteztek és a tanköteles gyermekek még enyhébb időben is csak nagynehezen, a téli zord időszak alatt pedig semmiképen sem látogathatták az anyaegyházi községben létező iskolát. Császka György itt a hitközségekkel karöltve új iskolákat és tanitói állomásokat állított fel, a szükebb ellátásu tanitói állomásokat megjavította és szaporította, számos szük iskolaházat kibővített. Egyházmegyéje területén 6 tanitói egyesületet alakított, és azok mindegyikét alapitványnyal látta el. Kifogyhatatlan bőkezüségét a középiskolai ifjúságra is kiterjesztette. Számos tanult ember a főpásztor áldozatkészségének köszönheti pályáját. Azoknak az ifjaknak száma, kik Császka György 17 évi püspöki kormányzása alatt csak Lőcsén az ottani kir. kath. főgymnáziumi tápintézetben évenként tetemes segélyösszeget nyertek tőle, megüti az ötszázat. A szepeshelyi róm. kath. tanitóképző-intézetet nagyrészt a püspök pénztára tartja fönn, mely nemcsak a tanerők fizetéséhez járul hozzá, de ezenkívül belőle évenként 14—16 ifjú képzőintézeti tanuló részesül segélyben. Császka György főpásztori hivatalos körútjai alkalmával is egyházmegyéjében mindenütt első és legkedvesebb kötelességének tartja az iskolákat meglátogatni. Valódi atyai intelemben részesiti gyermekeket és különösen a magyar nyelv megkedvelésére és mielőbbi elsajátitására buzdítja. A magyar nyelv tanulásában különösen kitűnt gyermekeket bő jutalomdíjban szokta részesiteni. De a magyar nyelv és a magyar hazafiság érdekében nemcsak az iskolai, hanem a társadalmi téren is nagy tevékenységet fejtett ki.

A magyar kormány és a felvidéki országgyülési képviselők kivánságára elvállalta a «Felsőmagyarországi hazafias tót közművelődési egyesület» elnökségét, melynek az a czélja, hogy hazafias irányú tót nyelvű lap és egyéb népies irodalmi művek által a magyar hazafias szellemet ápolják azok körében, kik eddig még magyarul nem tudnak. Mint ennek a közhasznú egyesületnek elnöke tetemes áldozatot hozott évenként a magyarság ügyének. Hasonló támogatásban részesitette a lőcsei «Magyar Eötvös-kört», valamint a «Szepesmegyei történelmi társulatot», melynek szintén elnöke és a társulat alapitványait évenként tetemes összeggel növelte.

A képzőművészeteknek leghathatósabb támogatói közé tartozik Császka György. Számtalan érdekes és igen becses egyházi műemléket mentett meg a biztos enyészettől, midőn azokat nagy szakértelemmel restauráltatta. Midőn elfoglalta püspöki székét, mindjárt a szepeshelyi Szent-Márton-székesegyház restaurálásának terveivel foglalkozott. De e tervének megvalósitását későbbre kellett elhalasztania, mivel, tekintettel a szepesi püspökség nem valami dús jövedelmeire, előbb az egyházmegye több régi templomát kellett helyreállitania. Igy mindjárt 1876-ban a XV. században épült poprádi plébánia-templomot belsőleg 3000 frttal restaurálttatta; 600 frttal hozzájárult a lőcsei Szent Jakab ősrégi egyház XV. századból való remek fali festményei helyreállításának költségeihez. A kijavitási munkákat Storno Ferencz eszközölte. Ezen kívül ugyancsak a lőcsei templom részére öt gyönyörű üvegfestésű ablakot készittetett 8000 frt költséggel. Hasonlóképen az iglói templom belső diszitéséhez Szent Györgyöt és Szent Mártont ábrázoló két gyönyörű üvegfestménynyel hozzájárult s több más góth stilű templom helyreállitását tetemes pénzáldozatokkal előmozditotta. Uj és igen díszes templomot épittetett Lykavkán góth izlésben, hasonló stilben épittetett Majunke Gedeon szepes-olaszii épitész tervei szerint új templomot és felszerelte azt a sajátjából Tátra-Füreden. Ennek a templomnak két szép üvegfestménye van, ú. m. a «Szent Család» és «Szent György», melyek Kratzmannál készültek Budapesten. De a Szepességben egyik maradandó jó emléke marad Császka Györgynek a szepesi székesegyháznak külső és belső restaurálása, melyet lapunk más helyén tüzetesen ismertetünk.

Császka György, mint a képzőművészetek meleg barátja, örömmel istápolja is azokat. Az országos iparmúzeum jóttevői között első helyen áll. Tetemes összegeket boc-átott ez intézet rendelkezésére, a melyből a szakférfiak szabadon vásárolhattak. Szebbnél-szebb magyar iparművészeti tárgy diszíti fővárosi lakását, valamint szepeshelyi és savniki kastélyait. A képzőművészeti társaság kiállításainak bőkezű vásárlója, kastélyai valóságos gazdag képcsarnokok, melyek kiváló műértelemmel vannak összegyüjtve. Két festőt, kik közül az egyiket saját költségén tanittatta ki Budapesten Lotznál, állandóan foglalkoztat rezidenciájában. Ezek közreműködésével restauráltatta a szepesi templomok régi festményeit, táblaképeit.

Szepeshelyi nagyszerű berendezésű palotájának termei valóságos múzeumok. Kiváló műtárgyakkal és kitünő választékossággal vannak berendezve és diszitve. Ezek közül kiemelendő Szoldatics Rómában élő magyar festő remek művű házi oltára, melynek szárnyait az «Angyali üdvözlet» remek festmény, Péter és Pál apostolok alakjai diszitik, belül pedig a «Madonna» rendkívüli szép alakja látható. Szoldaticstól még «Szent György» és «Tamás apostol» festmények vannak ottan. Ezen kívül egyik szalont Siebernek «Ecce homo» pályanyertes, nagy hatású festménye, több hazai festő tájképe, arczképei diszitik. Császka a szobrászatnak szintén bőkezű meczenása. Jellemző, hogy Simor János boldogult herczegprimást áldozári jubileuma alkalmából csupa albumokkal és feliratokkal özönlötték el s az ajándékok között szorosan vett műtárgy csak három volt. Az egyik a főváros pasztoráléja, a másik Simor szülővárosának, Székes-Fejérvárnak nagy ezüst emlékérme és a harmadik a primás karrarai márványból készült mellszobra, melyet Strobl készitett Császka György megbizásából. Ennek a szobornak egyik másolata, valamint Császka Györgynek Strobl által mintázott szép márványszobra a szepeshelyi kastély termeiben láthatók. Ugyancsak itt vannak elhelyezve díszes faragású szekrényekben Császka György ritka érem- és régiség-gyüjteményei, inkunabulái, melyeket ritka szakértelemmel gyüjtögetett össze.

A hazai tudományos és társadalmi közügyek iránt melegen érdeklődik. Méltóságánál fogva főrendiházi tag lévén, tevékeny részt vesz a törvényhozásban, tagja a pénzügyi bizottságnak és a főrendiház nyilvános ülésein gyakran felszólal. Szónoklatait alaposság és az előadásban választékos egyszerüség jellemzik. A kulturális mozgalmakban az első tényezők között találjuk. Befolyásával sokat lendített a szepesmegyei fürdőkön és nyaraló-telepeken. A magyar orvosok és természetvizsgálók 1888 évi augusztus 23—28-án Tátrafüreden megtartott vándorgyülése elnökévé választotta meg Császka Györgyöt, ki ebből az alkalomból a saját költségén igen szép és terjedelmes «Szepesi Emlékkönyv»-et adott ki. A közegészségügyről tartott elnöki megnyitó beszédét pedig nagy tanulsággal olvasták az egész hazában.

Bőkezüségéből és áldozatkész támogatása mellett Szepesváraljan nyomda és «Szepesi Közlöny» czim alatt társadalmi hetilap létesült, melyek mindannyi tényezői a magyar nyelv és magyar szellem terjedésének. Egy nagyobbszabásu régi egyháztörténelmi vállalatot tovább folytatott. A czime: «Supplementum Annalectorum Terrae Scepusiensis. Pars II.» E mű kitünő forrásmunkául szolgál úgy az általános hazai történetnek, valamint a Szepesség történetének. Valóban alig van hazánkban hasznos és jó irányu egylet vagy társulat, melynek Császka alapitó tagja nem volna és e társulatok czéljait nemcsak anyagilag, de tényleges működésével is elő ne mozditaná. Igy a magyar tudományos akadémiának is jóltevői közé tartozik, a mennyiben az akadémia diszteremének kifestésére 2000 frtot adományozott. A «Monumenta Vaticana» czimü vállalat költségeire pedig 3000 frtot adott.

De mely szavakkal emlékezzünk meg Császka György érseknek határt nem ismerő jótékonyságáról? Ki tudná megszámitani azokat az összegeket, melyeket a jószivű főpap közhasznu és jótékony czélokra már áldozott. Szepes-, Árva- és Liptómegyére, az ország legszegényebb megyéire kiterjedő szepesi egyházmegye szükebb ellátásu lelkészei Császka Györgyben nemcsak szeretett főpásztorukat, hanem egyszersmind jóttevő legjobb atyjukat is birták, ki a lelkészeinek jövedelmi hiányát saját bőkezüségéből nagylelküen és valóban atyailag pótolni szokta minden évben, míg a szepesi egyházmegyét kormányozta. E czélra 17 évi püspöksége alatt 100,000 frtnál többet áldozott. Ezen kivül a szepesi egyházmegyei papság nyugdij-alapját több ezer forinttal növelte, továbbá a szepeshelyi tanitóképző-intézet növendékei részére segélyező egyesületet létesitett és azt alapitványokkal biztositotta. A szegények és ügyefogyottak iránti páratlan könyörülete országszerte ismeretes. Jótéteményeinek értékét emeli, hogy mindenki tudja róla, hogy szivesen adja azt, a mit adhat.

Valóban ennyi erény, s ily hasznos tevékenykenység, annak a nagy szerénységnek daczára, mely Császka György érseket jellemzi, ki valósággal irtózik a feltünéstől és az úgynevezett szerepléstől, nem maradhatott még sem titokban és tudomására jutott Ő Felségének is; kinevezte belső titkos tanácsosává, néhány évvel ez előtt pedig «kiváló érdemeiért» az első osztályu vaskorona-renddel diszitette fel. Most, ime, Magyarország második fényes történetü érseki székébe helyezte, a mely legfelsőbb bizalom méltó jutalma annak a fényes, szeplőtlen, egyházi és hazafiui életpályának, melyet Császka György érsek eddig befutott.

Dr. Dolenecz József.

48. SZÁM. 1891. BUDAPEST, NOVEMBER 29. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | egész évre 12 frt, fél évre 6 frt | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt, félévre 4 frt | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 6 frt, félévre 3 frt | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

CSIKY GERGELY.

1842—1891.

Mint mikor a katonát kilövi a csatasorból egy buta golyó, úgy esett el Csiky Gergely azoknak sorában, a kik e hazának művelődési harczát vívják. A fegyver akkor is föl volt emelve a kezében, ő maga egy újabb diadala előtt állt: mikor hirtelen megejté a halál, mely élete után titkon rég ólálkodott. Azoknak körében, a kiket legjobban szeretett, a kiknek kedveért leginkább vágyott volna élni, roskadt össze a szellemnek hatalmas bajnoka, és vele az a sok teher, melyet erős vállaira más tíz helyett szedett, de melyet ő azért egymaga könnyedén viselt.

Mert a magyar szépirodalomnak alig van oly ága, melyet Csiky Gergely halálával ne sujtott volna nehéz veszteség. Sokoldalusága tüneményes vala, s ő maga ama bryaraeusi alakok közül való, a kik száz kézzel szédületes gyorsasággal dolgoznak s mégis minden kezük értékes, sokszor maradandó becsű munkát végez. Ha nem tett volna egyebet, mint azt, hogy klasszikai magyar nyelvre ültette át az ó-kor klasszikusait s megajándékozta nemzetét a teljes Plautus-szal és Sophokles-szel: a magyar irodalom Helikonján akkor is előkelő hely illetné meg. De az ő szelleme alkotásainak ez kicsi része csak; mert műveinek csak czímszerinti fölsorolása is már hasábokat fogna megtölteni, s ebben a sorozatban megtalálnók a legkülönszerűbb irodalmi termékeket, úgy, hogy csodálkozni lehet, hogyan férhetett el ennyi alkotás abba az arasznyi időbe, melyre irodalmi munkássága esik.

Igy csak az dolgozhatik, a kinek a munka egyuttal öröm és hivatás. S Csiky Gergely ebben a tekintetben méltó társként sorakozhatik Jósika Miklós, Szigligeti és Jókai mellé, a kiknél az óriási termékenységet szintén csak az magyarázhatja meg, hogy a munka életüknek eleme, föltétele.

S ő, a mióta a tollat fölvette, hogy a magyar irodalmat szolgálja vele, állandóan, szünet nélkül dolgozott, gazdagítva irodalmunkat eredeti és fordított nagybecsü művekkel, átültetve ó-kori és modern klasszikai műveket, nem csak a szorosan vett szépirodalom, hanem a tudományos irodalom köréből is s a mellett, hogy a nemzeti szinház műsorát évenkint néha két új színművel is fölfrisítette; a mellett, hogy a népszínháznak is dolgozott: a magyar tud. akadémia könyvkiadó-vállalatának is egyik legbuzgóbb munkása volt; jegyzetekkel magyarázta Shakespeare teljes kiadását; mint a nemzeti szinház dramaturgja elolvasta s lelkiismeretesen birálta és ha arra valók voltak, kijavitotta az ez intézethez előadás végett érkező műveket; beható jelentéseket irt az akadémia azon szinirodalmi pályázatairól, melyekben mint iró nem volt érdekelve; mint a szini iskola tanára előadásaihoz segédkönyveket irt tanítványainak s mindezeken fölül még volt ideje regényeket, nagyobb elbeszéléseket, irodalmi tanulmányokat irni hirlapok és folyóiratok számára.

Mégis a szinmű volt teremtő lelkének igazi s

Ellinger Ede és Kozmata Ferencz fényképe után rajzolta Cserna Károly.

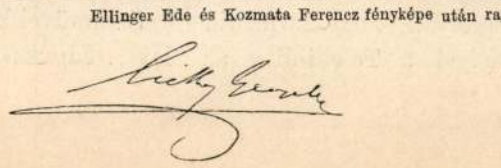

kimeríthetetlennek látszó mezeje, a hol legtöbbet, legbecsesebbet alkotott. Mint egykor Szigligeti, a kit szintén iróasztala mellől, teljes munkássága közepett, épen ily hirtelenséggel, s épen ily konok szívbaj következtében ragadott el a halál: úgy ennek elhunyta óta az ő gazdag elméje táplálta leginkább a nemzeti szinház játékrendjét. Eredeti szinműveinek száma huszonnyolczra megy, nem számítva ide az öthat idegen nyelvből általa fordított szinműveket. S e művek közül, melyeknek nagyobb része a nemzeti szinház repertoirejának legvonzóbb darabjai közé tartozik, a legtöbbel pályadijat is nyert.

Irodalmi és szinpadi sikerei nagy munkásságával voltak arányosak. Szini életünkben esemény számba ment egy-egy Csiky-premiére, melyre a közönség már napokkal előre elkapkodta a jegyeket. Kedvencze volt a közönségnek, a szinészeknek egyaránt. És ő mindezt a már nálunk nem szokatlan mesterséges eszközök nélkül, egyedül tehetségével és egyéni szeretetreméltóságával érdemelte ki.

Csiky Gergely életének külső körülményei nem ismeretlenek e lapok olvasói előtt. Hiszen bemutattuk, midőn még csak «sokat igérő tehetség» vala s később is megemlekeztünk róla, midőn a magyar szinmű-irodalomnak büszkesége s korabeli vezéralakja lett. A «Vasárnapi Ujság» olvasói mint elbeszélő írót is ismerhetik, mert e nembeli dolgozataiból több jelent meg e lap hasábjain.

Ez alkalommal tehát csak röviden kell megemlítenünk, hogy Aradmegyében, Pankotán, 1842-ben született, s Aradon kezdte gymnáziumi tanulmányait. Miután szülői papnak szánták, 1859-től kezdve négy éven át a pesti szemináriumban tanulta a hittudományt, de már ez időben egyik legbuzgóbb részese lett a kispapok irodalmi működésének, szorgalmasan irogatván és fordítván. Majd a bécsi Augustineumnak lett növendéke, honnan 1869-ben kikerülve, Tornyán káplánkodott, majd a temesvári gymnáziumban, aztán nyolcz évig a papnevelő-intézetben lett tanár. Mint szakmájának alapos ismerője, egy ideig az «Egyházi Közlöny»-t is szerkesztette s ekkor irt «Egyház-jogtan»-a jeles tankönyvnek van elismerve. A papi pályán mindenki szép jövőt jósolt a nagy tudományu s klasszikai műveltségű fiatal papnak, ki a szentszéknél mint a házasság egyházi jogvédője is szerepelt.

A szépirodalommal már ekkor is foglalkozott, s beszélyeiből «Marosi» álnév alatt néhány a hirlapokban is megjelent. Ugyanezeket utóbb (1871-ben) «Életből» és «Fényképek» czímmel önálló két kötetben is kiadta.

Az a titkos erő, melynek kitöréseiben a kibontakozni kezdő tehetség mutatkozni szokott, egy megmagyarázhatatlan benső ösztön, melyet leküzdenie erőfeszítésébe került, már ekkor is megháborítá álmait. Érezte magában a költői géniuszt, de tudta azt is, hogy papi állása nem fogja megengedni minden irányban szabadon terjeszteni ki szárnyait. Erős benső küzdés után végre is arra szánta magát, hogy kisérletet tesz meggyőződni, van-e benne valóban is költői hivatás? s az eredménytől tette függővé, ha vajjon megoszsza-e az oltár szolgálatát a múzsákéval, avagy örökre szakítson velök.

Három művet irt egyszerre: egy népszinművet, egy társadalmi vígjátékot és egy öt felvonásos szomorú játékot jambusokban.

Az elsőt a népszinházhoz küldte be, a hol azt visszautasitották. A második sem járt jobban a nemzeti szinház drámabiráló bizottsága előtt, s az ifju pap már-már elcsüggedt költői hivatása felől. Akkor értesült, hogy harmadik műve, a «Jóslat,» melylyel a Teleki-díjra az akadémiánál pályázott, — megnyerte a száz aranyat.

Igaz, hogy a jutalom kiadását megkeserítette az ismeretes szégyen-paragrafus; de Arany Jánosnak, különösen pedig Szigligetinek biztató szava fölemelte önérzetét s kitartásra és további haladásra bátoritá a megkezdett pályán. Szigligeti azonnal fölismerte benne a nem közönséges tehetséget s mindent elkövetett, hogy azt a nemzeti szinház számára biztositsa. A mint a «Falu rosszával» feltünt Tóth Edét szinészi vándorbotjától megmenté s szertárnoki állásban a nemzeti szinházhoz csatolta, azonképen rajta volt, hogy Csiky itt az irodalmi központban, az irói inger folytonos áramlatának kitéve érvényesítse erejét. Szigligetinek, a fiatalabb tehetségek elnyomásával galádul annyiszor gyanusított szinműirónak volt főérdeme abban, hogy Csiky a fővárosba jött lakni, hogy a nemzeti szinház drámabiráló bizottságának tagja s a szini iskolának tanára lett, szóval, hogy egy kezdő pap szerény igényeinek megfelelő álláshoz jutva, az élet gondjai ne nyűgözzék tehetségét szerfölött. Nem ment az olyan könnyen, irja egy hozzá közel álló barátja, mert Csiky Gergely maga is komolyan óvta papi állásának kötelezettségeit.

A «Jóslat» költői nyelve, eleven jelenetei, párbeszédei, a cselekmény véznasága s mythologiai anyaga mellett is meghozta a sikert a szinpadon s Csiky még ez után két szinművet irt ez irányban, a «Mágusz» czimü egy felvonásos tragédiát és a «Jánusz» cziműt, mely szintén Teleki-jutalomban részesült.

De Csiky érezte, hogy a klasszikai és romantikai irány vagy ezek keveréke nem fogja őt elvezetni vágyai czéljához s az «Ellenállhatatlan» czimü vígjátékával, mely a Karácsonyi-pályázat 400 aranyos jutalmában részesült, már irányt változtatott, a jellem-vígjátékba csapva át, erősen éreztetve Molière s a spanyol szinműirók hatását. Ám az «Ellenállhatatlan» szinpadi sikere nem állt arányban irodalmi értékével és Csiky csak ezután találta meg tehetségének igazi terét, a társadalmi vígjátékokban, melyekben a valódi életet vitte a szinpadra s igazi, élettől duzzadó embereket állitott a közönség elé, s melyeknek sorát a «Proletárok»-kal nyitá meg.

Egyszer meglelvén a tehetségének leginkább megfelelő irányt, mely, szerencséjére, a kor izlésével is összeesett, Csiky Gergely elemében volt s bőven ontá alkotó lelke költői termékeit, melyekben a közönség annyi gyönyörüséget és igazi élvezetet talált. Ettől kezdve muzsája uralkodó lett a nemzeti szinház szinpadán, s alig múlt el év, hogy két eredeti új darabbal is ne gazdagitotta volna a repertoiret. És ezeknek a daraboknak a legtöbbjét sokszor és sűrűn adták, a nélkül, hogy a közönség érdeklődése lényegesen csökkent volna irántuk. Igy például, mig a legnagyobb jutalomban részesült «Ellenállhatatlan» mindössze ötször került szinre, addig a «Proletárok» negyven előadást ért, ugyanannyit a «Czifra nyomoruság»; «Mukányi»-t is 35-ször adták elő, a «Buborékok»-at 25-ször, a «Stomfay család»-ot és «Bozóti Mártá»-t 21-szer, a «Jó Fülöp»-öt 17-szer, a «Sötét pont»-ot 16-szor, az «Örök törvény»-t 15-ször, a «Vasember»-t 14-szer, a «Nagymamá»-t 13-szor. «Kaviár», «Anna», «Czeczil házassága», «Nóra», «Spartacus», «Petneházy», «A komédiás», «A vadrózsa», «Szinésznő», «Divatkép», a «Nagyratermett» szintén többször töltötték meg a szinházat. Az 1875 és 1890 közti időszakban irott olyan darabja, mely szinre nem került, csak kettő van: «A bizalmatlan» és «Theodora», mind a kettő a Teleki-díjjal jutalmazott pályamű.

Szinművei közül Teleki-dijat nyertek: «A jóslat», «Jánusz», «Spartacus», «A bizalmatlan», «A vasember», «Theodóra», «Két szerelem», — Karácsonyi jutalmat az «Ellenállhatatlan», a «Proletárok», «A nagyratermett». Azonkivül Plautus vígjátékainak fordítását 400 aranynyal s az «Örök törvény»-t az ötszázforintos Hertelendy-díjjal jutalmazta az akadémia.

Utolsó műve, melyben a közönség még a költő életében gyönyörködhetett, «A nagymama» volt, mely állandóan nagy közönséget vonz a szinházba. Mondhatni, ezzel érte el szinműirói dicsőségének a tetőpontját, teljes erejében nyilatkozik meg benne költői ereje, úgy, hogy ebből ítélve, esztendők hosszu sorát lehetett volna számára igérni e magaslaton. A szellem elég erős lett volna hozzá s ekkor mondta föl a szolgálatot a romlandó földi anyag.

A nemzeti szinháznál most folynak egy új művéből a próbák: «Az atyafiak» szinműből, melyet «Az élősdiek» czimü elbeszéléséből dolgozott át. Ennek előadását már meg nem érheté.

Irodalmi munkásságának képe nem volna teljes, ha említetlen hagynók, hogy a népszinházban is adták két művét: a «Szép leányokat» s a «Királyfogást» melyhez Konti irt operettezenét. De a mit Plautus és Sophokles szinművein kivül idegenből fordított is, az is számot tevő. Több szindarabot fordított angolból, németből, francziából, ő fordította le Taine két nagy munkáját: «Az angol irodalom történetét» és «A jelenkori Franciaországot», Villemainenek «Pindar szelleme» és Ribbeck Ottónak «A római költészet története» czimü munkáját. E mellett ellátta az időszaki közlönyöket elbeszélő munkákkal s buzgón végezte szinésztanári és dramaturgi hivatalát. Befejezetlen maradt iróasztalán egy nagyobbára már elkészült regénye és egy vígjátéknak az eleje.

E serény munkássága Budapestre felköltözésével vette kezdetét, pedig az első évek alatti hangulata nem lehetett a munkára kedvező. Ő ugyanis azon reményben állt az irodalom szolgálatába, hogy papi állását is megtarthatja. Hiszen magánélete, hiszen irodalmi működése oly irányu vala, hogy az ellen a legszigorubb szempontból sem lehetett emelni kifogást. Sehol darabjaiban egy sikamlós szó, izlést vagy épen erkölcsöt sértő kifejezés, sehol frivol helyzet. Akármelyik darabjába elviheti serdülő leányát bármely anya. S még is zokon vették tőle s papi állásával meg nem férőnek mondták a szinpad szolgálatát. Igy történt aztán, hogy 1881-ben kilépett a papi rendből, hogy szabadon s kizárólag a drámairodalomnak élhessen. Hogy e lépést nem benső küzdés nélkül s csupán ebből az okból tette meg, tanu reá minden ismerője, tanu egész élete.

Egészen független volt ez elhatározásától házassága, melyet özvegy Villeczné, Bakody Amanda úrhölgygyel kötött, kit azelőtt még alig ismert s kivel töltött házasságában, melyből egy fiúgyermek született, boldogan, derülten teltek napjai. Gondoktól mentes élet, szeretet, boldogság, dicsőség, minden összefogott, hogy minél tovább maraszsza közöttünk s minél tovább árasztassa vele reánk szellemének fényes sugárait.

Mind hiába. Szervi szívbajával keblében hordta végzetét. Nyájas családi és jó baráti körben nyult érte a halál keze, mely életének néhány óra alatt véget vetett.

Vele szinműirodalmunknak legkiválóbb művelője dőlt sirba. Művei itt maradtak s a nemzedékek hosszú sorának fognak hirt regélni arról a fényes lélekről, melyből származának, de a lélek nem küld többé nemzetének hozzájok hasonló több hirnököt, visszaröppent oda, a honnan eredt . . .

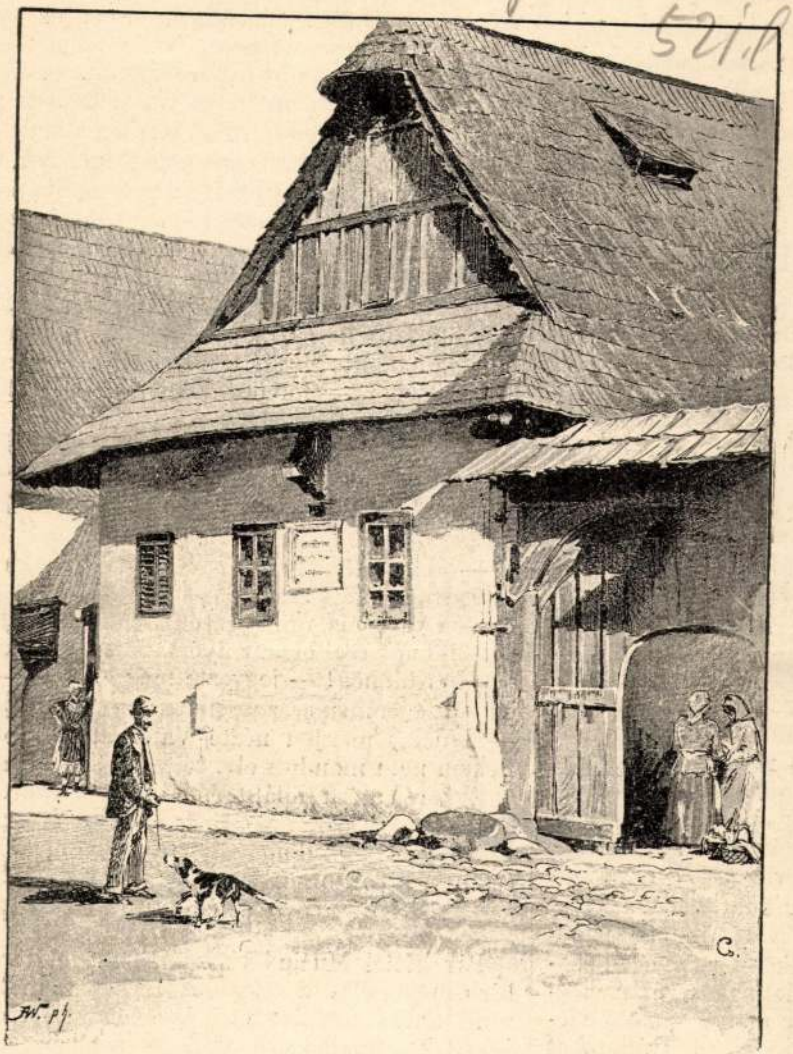

Andrássy Lajos fényképe után rajzolta Cserna Károly.

TOMPA MIHÁLY SZÜLŐHÁZA RIMASZOMBATBAN.

kéz nyúlnék ki a sírból, visszavonna. Most is, ha valahonnan haza térek, oda megyek, köszöntöm,» stb. Az, hogy mások is szenvedtek, neki nem vigasztalás. Midőn azonban ő is közel érzi magát a sírhoz s a gonddal ápolt kis hant lakójához kivánkozik: az a tudat, hogy halála után együtt pihen gyermekével

Elgondolám: *mi*
A bús üregben c

Várj!... nem so
Sirod választom
De ah, akkor sze
Hogy' marad itt

Tompának Petőfive

művészileg fejezte ki,
unknak, s neve min-
század magyarjainak
említtetni.

Dr. VÁCZY JÁNOS.

EREL EM DALA.

I.] (Folytatás.)

orosz eredetiből fordította
s Dezső.

nlékének ajánlva.

hamar elaludni; vére
llámzott, s a feje hal-
lolta, attól a különös
y Mucius elbeszéléseit
Reggel felé végre el-
olt.

sony boltozatú, tágas
szobát még életében
finom kékes cseréppel
os rajzokkal diszítve;
agott oszlopok tartják
aga ez a boltozat s az
átlátszók . . . minden-
i világosság árad szét
mind titokzatosan és
; a tükörsíma padló
eskeny szőnyegen ször-
rnek szanaszét. A szeg-
eg magas füstölő edé-
szörnyeteg állatokat
en sehol; a bársony
ajtó némán feketéllik
yszerre ez a függöny
és belép Mucius. Meg-
írja ki karjait, moso-
ölelik Valériát; száraz
. . . Háttal a párnákra

. . . . . .

nosszas erőlködés után
nem tudva tisztán, hol
lemelkedik ágyában s

világosság áradt szét, mintha csak az egész átlátszó kőből lett volna építve. A szegletekben khinai füstölő edények párologtak, a padlón a keskeny szőnyeg mentén szövettel bevont párnák hevertek szanaszét. És beléptem a függönnyel beakasztott ajtón, és a másik, szemben lévő ajtóban megjelent egy nő, a kit valamikor szerettem. S ettől a pillanattól kezdve megint szépnek láttam, oly szépnek, hogy régi szerelmem újra lángra lobbant bennem» ...

Mucius jelentőségteljesen elhallgatott. Valéria mozdulatlanul ült ott, s mindössze lassankint elhalványodott... s mélyebben kezdett lélekzeni.

— «Ekkor, — folytatta Mucius, — fölébredtem, s eljátszottam azt a dalt.»

— «De ki volt az a nő?» — kérdezte Fabius.

— «Hogy ki volt? Egy indiai felesége. Delhiben találkoztam vele... Már nem is él. Meghalt.»

— «És a férje?» — kérdezte Fabius, maga se tudván, miért kérdezi ezt.

— «A férje is, mint beszélik, meghalt. Mindkettőjüknek csakhamar nyomát vesztettem.»

— «Különös! — jegyezte meg Fabius. — Az én feleségemnek is szokatlan álma volt az éjjel.» — Mucius merően nézte Valériát, — «melyet nekem nem mondott el», tette hozzá Fabius.

Ekkor Valéria fölállt és kiment a szobából. Reggeli után azonnal Mucius is eltávozott, azt mondván, hogy dolga van Ferrarában, s hogy estenél hamarabb nem fog visszatérni.

VI.

Pár héttel Mucius visszaérkezése előtt, Fabius megkezdte a felesége arczképét, mely őt mint Szent Ceciliát volt ábrázolandó. Fabius jelentékeny haladást tett művészetében; a hirneves Luini, Leonardo da Vinci tanítványa eljött hozzá Ferrarába és azonkivül, hogy a maga utbaigazításaival is szolgált neki, közölte vele nagy mestere utasításait is. Az arczkép csaknem teljesen készen volt; mindössze még csak az arczot kellett pár vonással befejezni és Fabius méltán büszkélkedhetik vala alkotásával. Muciust elbocsátván Ferrarába, Fabius lement a műtermébe, hol Valéria már rendesen várni szokta; de ezuttal nem találta őt ott; szólította, de nem felelt. Fabiust titkos nyugtalanság fogta el; fel akarta őt keresni. A házban nem volt;

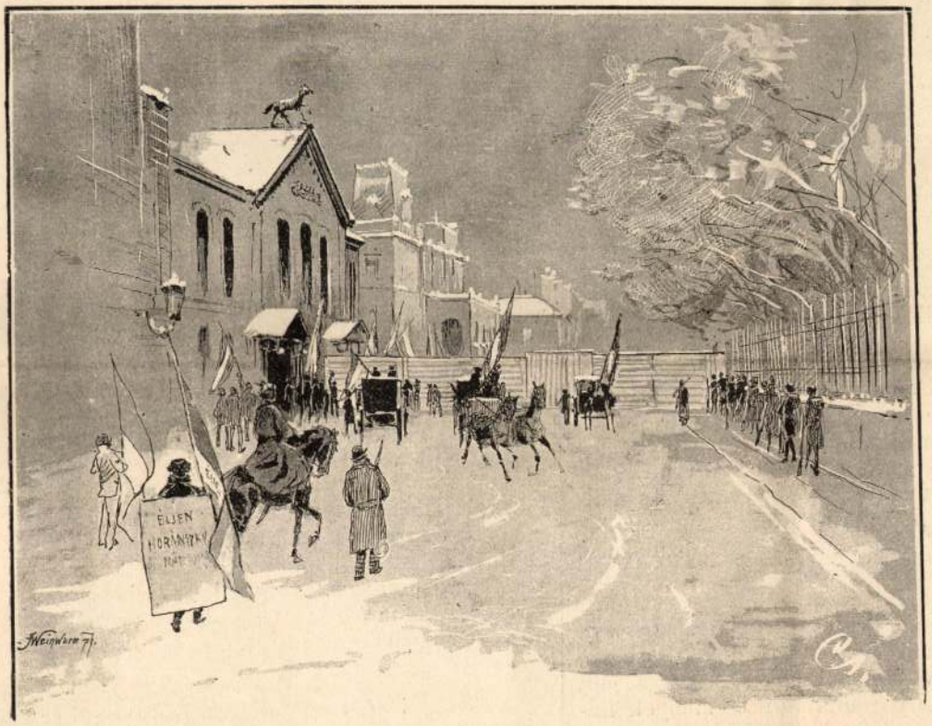

A választás helyisége a Józsefvárosban: A nemzeti lovarda és környéke január 28-án.

Budai svábok a II kerületből.

A Józsefváros egyik mellékutczájából.

Tenczer. Radocza. Pucher J. Gr. Andrássy Gy. Beniczky F. Berzeviczy A.

Gróf Andrássy Gyula a terézvárosi körben. Cserna Károly rajza.

Vas. Ujs. 1892. 86. l.

koporsót az ágyú-kocsiról s az egyház tagjai sorfala közt vittek be a ravatalra. Közvetlenül a koporsó előtt három biborpiros egyenruhába öltözött lovag lépdelt a herczeg méltóságának jelvényeit vivén. A walesi herczeg s egyetlen életben maradt fia után következtek az uralkodócsalád többi tagjai, majd az idegen méltóságok festői egyenruhájukban. A ravatal az oltár előtt volt s a koporsóra tették a herczegi koronát s más jelvényeket. Virág az egész templomban nem volt más, mint nehány koszorú a koporsón. A koporsó fejénél a walesi herczeg állott, jobbra tőle György herczeg, balra veje, Fife herczeg. Körülöttök voltak a többi uralkodó-családból származott méltóságok, míg a főkamarás lord s más nagy urak a koporsó lábánál foglaltak helyet.

Az egyházi szertartást a windsori dékán s a rochesteri püspök végezték nagy zenekiséret mellett. Végül az orgona megszólalt ismét s Saul gyászindulója mellett levitték a koporsót a templomnak úgynevezett «Memorial Chapel»-jébe s elhelyezték azt az elhunyt nagyatyja, a Prince Consort és nagybátyja Albany herczeg síremlékei közé.

Egy hét telt el a haláleset és a temetés között. Ez a hét teljesen elegendő volt arra, hogy a rendkívüli gyászeset híre az óriási birodalom minden részébe eljusson s hogy magában az anyaországban minden egyes község s nyilvános testület kifejezést adjon részvétének a hatalmas trónra hivatott ifjú kora elhunyta felett. Nem százával, de ezrenként érkeztek napról-napra a részvétnyilatkozatok, melyek közül csak a nevezetesebbek közlése is hasábokat igényelt a londoni napilapokban. Ugyanekkor halt el Angolország legkiválóbb katholikus főpapja, Manning bibornok s számos más nevezetes esemény történt, a közvélemény alig foglalkozott velök. Mindenki az elhunyt herczegről beszélt. Életében a beteges és szerény fiatal emberrel aránylag keveset törődtek; mozgékonyabb öccse, György herczeg, rokonszenvesebb volt a nagy közönség előtt, — most azonban tragikus sorsa s különösen menyasszonyának fájdalma, nagy részvétet keltett. Most emlékeztek meg arról is, hogy a clarencei herczegnek két ízben jósolta meg czigányasszony, hogy a házasság rá nézve egyértelmű a halállal, s hogy a clarencei herczegi czímet viselők közül egész a XIII-ik századtól kezdve sajátságosan egyetlen egy sem volt, ki e czímet vérszerinti utódjára hagyhatta volna. S ez a felébredő babona is jele a kegyeletes érzetnek, mely a korán elhunyt herczeg irányában támadt, de a kegyelet nem támasztja fel őt többé, s Teck herczegnő, a magyar eredetű kedves leány, nem lesz Anglia uralkodónője, legalább semmi esetre sem úgy, mint azt csak egy hónappal ezelőtt mindenki hitte és leendő alattvalói is örömmel reménylették.

...líthetlen s az udvaron, fák és dud-
...k. A német műbarátok több ízben
...a pompás rom újból építését s
habár a teljes restauráczió több százezer forintot igényel, legújabban is felmerült annak terve s nem lehetetlen, hogy végre is hajtják.

A várkastély képét dr. *Dohme* Róbert «Az építészet» czímű művéből közöljük, a Grote G. berlini kiadó-czég szívességéből.

A KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK.

Január 28-ika volt a vá...ztások első napja. Ekkor szavazott az ország legtöbb kerülete.

A fővárosban komor téli nap köszöntött be. Reggel 8 óra körül, mikor a pártok gyülekeztek $7^1/_2$ fok hideget mutatott Reaumur szerint. Sűrű köd borult az utczákra, s a fogyatékos zászlódiszeket eltakarta. A körutak fái zuzmarások. A táviró és telefon drótokat is meglepte a zuzmara. A lobogók keményre fagytak, mintha bádogból lettek volna. A téli komorság tartott egész nap; az alkonyati órákban még havazni is kezdett. Budapestnek nem volt meg az a szingazdag képe, mint máskor a választások alatt. Az utczai élet sem pezsdült föl a rendkivüli események határáig. A választó helyek körül azonban nagy élénkség uralkodott, s az utczákon bérkocsik és magánfogatok robogtak, nemzeti szalagos kocsisokkal, s az első bakon ülő zászlósokkal.

Több hirlap dél körül már rendkivüli lapot adott ki a választásokról összegyüjtött és a vidékről érkezett hirekkel. Ezek nagyon kapósak voltak, mindenfelé olvasták.

Déli 2 órakor és után támadt a legnagyobb élénkség a szavazó urnák körül. Ez a hivatalnokok ideje volt, kik bürókból érkezve, tömegesen szavaztak. A választó helyek körül katonaság állt sort, s az egész rendőrség talpon volt.

A *fővárosban* minden kerületben zászlók alatt és harsány éljenzések közt gyültek össze a választók, még ott is, a hol ellenjelölt nem volt.

Budapest kilencz kerületében három egyhangú választás volt. Mind a három kormánypárti. A *Lipótvárosban* Wahrman Mór; a *II-ik kerületben* (a budai Viziváros) dr. Dárányi Ignácz előbbi képviselők fölkiáltással valasztattak meg. A *VII. kerület* (Erzsébetváros) új képviselőt kapott, Morzsányi Károlyt, kit szintén egyhangulag választottak meg.

Hat kerületben szavazás döntött. A VI. kerületben (Terézváros) az utolsó pillanatban léptettek föl ellenjelölteket gr. Andrássy Gyula ellen. Ltt Eötvös Károly volt az ellenzék jelöltje, de három nap előtt visszalépett. A választás reggelén tehát gr. Andrássy ellen Mezei Ernőt (függetlenségi) és dr. Kenedi Gézát léptették föl.

A szavazás leghamarább eldőlt az *I. kerületben* (Budavár és Krisztinaváros), a hol b. *Fejérváry* Géza honvédelmi miniszter 642 szavazattal választatott meg Máttyus Arisztid nemzeti párti 434 szavazata ellenében.

nemzeti párti által képviselt kerületet visszahódítja, s b. Podmaniczky Frigyest léptette föl. Két erős párt állott szemközt, még pedig a legintelligensebb elemekből. Báró *Podmaniczky Frigyes* 307 szótöbbséggel (1164 szavazattal 857 ellen) győzött.

A VIII. kerületben (Józsefváros) szintén nagy volt a mérkőzés, s itt tartott legtovább a szavazás. De 9 órára itt is eldőlt a csata. *Berzeviczy Albert* közoktatásügyi államtitkár képviselte a kerületet utolszor, s most két ellenzéki állt vele szemközt: Horánszky Nándor a nemzeti pártból és Halász Olivér a függetlenségi pártból. Az ellenzék kecsegtette magát, hogy Berzeviczy az első szavazáskor nem kapja meg az abszolut többséget s újra választanak. *Berzeviczy* azonban 452 abszolut többséggel választatott meg. Berzeviczy 1621, Horánszky 836, Halász 333 szavazatot kapott.

A megválasztott képviselők személyesen megjelentek a megbizó levél átvételére és rövid beszédben mondtak köszönetet a választóknak. A katonaság dobszóval vonult haza. Kilencz órakor a város már egészen csöndes volt ismét, s a hó sűrű pelykekben hullott.

*

A fővárosi képviselőjelöltek. Budapest-főváros képviselőjelöltjeit mutatjuk be ezuttal képekben, a megválasztottakat és meg nem választottakat, csak 1—2 hiányzik sorozatunkból, a kiket csak az utolsó napokban léptettek föl, s a kik csak kevés számu szavazatot kaptak. A főváros képviselőiről sokszor volt már szó lapjainkban és elég lesz már ezuttal csak futólag említenünk föl egyet-mást róluk.

A *belváros* (IV. kerület) megválasztott képviselője: báró *Podmaniczky* Frigyes, az országgyülési szabadelvüpárt pártkörének már évek óta elnöke, úgyszintén elnöke a kormánypárt választásait intéző nagyhatalmu bizottságnak, mely az ország sok kerülete felett rendelkezik, s elnöke a Budapest-főváros rendezését, építkezését felsőbb forumként intéző közmunkák tanácsának; ellenjelöltje báró *Kaas* Ivor, az Apponyi által vezérelt nemzeti párt egyik legtevékenyebb és mozgékonyabb tagja, úgy a gyüléseken, kivált a most lezajló választási mozgalmakban, mint a hirlapirás terén, a ki hetenként rendesen legalább is 10—12 vezérczikket ír az ellenzéki lapokba, mint a «Pesti Napló» és «Budapesti Hirlap» főmunkatársa.

A *Lipótvárosnak* (V. kerület), Budapest nagykereskedők által dominált városrészének, már régóta egyetlen jelöltje *Wahrmann* Mór, ki mint kiváló pénzügyi kapaczitás az utóbbi időben a képviselőház egyik legfontosabb bizottságának, a pénzügyi bizottságnak elnöki tisztét viselte.

A *Terézváros* (VI. kerület) a főváros egyik legmozgalmasabb választókerülete, mely gyakran változtatja képviselőit, s melyben a legélénkebb választási csaták vivattak egykor Gorove miniszter és Jókai Mór, majd Jókai és Radocza János; újabban Helfy Ignácz és Busbach között (mindig az utóbb nevezettek győzel-

9. SZÁM. 1890. BUDAPEST, MÁRCZIUS 2. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSAGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 «. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 «. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 «. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA TEMETÉSE.

Szomorú egy fátum, hogy oly ritka embernél derül ki még életében, mennyit ért nemzetének, mennyit a világnak, az emberi társadalomnak. A legtöbb embernek meg kell előbb halni, hogy értékének igazi mérőjét megkaphassuk, nemcsak abban, a mit alkotott s a miről ilyenkor eszünkbe jut, hogy az ő alkotása, hanem különösen abban az ürben, a melyet maga után hagyott s a melyet olyan nehéz, sokszor teljes lehetetlenség másokkal kitölteni.

Andrássy Gyula gróf azok közé tartozott, a kiknek jelentőségét tudta minden ember; de hogy jelentősége miből keletkezett, mik voltak alkotó részei, — szóval érdemeinek nagyságáról és összeségéről csak akkor győződött meg a világ, a mikor már elköltözött.

De halálával föltámadt egyszerre minden érdeme s oly gloriolát vont ravatala fölé, melyet a kevésbbé beavatott nagy közönségnek is meg kellett látnia.

A mint elhunytának hire megérkezett, nemzeti nagy szerencsétlenség hatását gyakorolta a nemzetre. Érezte minden, hogy itt egy férfiú életének végéről van szó, a ki hazájának, sőt a világrésznek sorsára elhatározó szerepet viselt s a ki koránál, szellemi képességeinek teljességénél fogva még soká lehetett volna alkalmas újra helyt állani, ha a körülmények úgy kivánják, hogy álljon ki a gátra minden erő. S érezte minden, hogy ez erők között az övé lett volna most a legnagyobb.

S aztán jelentkezett a nemzeti gyász, oly imponáló alakban, mint Deák Ferencz halála óta egyszer se még. E gyász jelenségei egyenkint is olyanok, melyek csak történeti nagyság koporsója körül szoktak megjelenni.

Az az uralkodó, a ki életében az elismerésnek legnagyobb bizonyitékaival halmozta el, melyekkel általában egy király hálája alattvalói valamelyikét kitüntetheti; a gyászeset hirére az elsők közt vala, a ki kifejezést adott mély fájdalmának «nemes lelkü, fenkölt jellemü, lovagias, hü tanácsadójának» elvesztése fölött. Nyomon kisérte a királyné részvétirata, azé a királyi aszszonyé, a ki örökké fog élni a nemzet hálás emlékezetében azért a magasztos szerepért, melyet az uralkodó és a nemzet kibékítésében magára vállalt s oly sikerre vezetett. «Én legjobb barátomat vesztettem el benne», irá a királyi hölgy s ezzel a legédesebb balzsamcseppet önté a fájdalomtól sajgó szivekre. Ő, a kinek a szivét oly megrendítő csapás kínja gyötri, tudott találni a mások fájdalmára vigasztalást.

S kifejezték részvétüket a gyászos család előtt az uralkodó háznak mindazon tagjai, a kik érintkezésben voltak a most elköltözöttel s megtanulták nagyra becsülni őt s benne a magyar nemzetet. De nemcsak ők, idegen birodalmak, országok koronás fejei, első sorban maga Vilmos császár siettek fájdalmuknak meleg szavakban adni kifejezést. S utána mindazok a történeti nevezetességü nagy államférfiak, a kikkel együtt ő Európa mai helyzetének megalakításában az első sorban állott. Ama levelek, sürgönyök száma, melyek mind nevezetes egyéniségektől érkeztek,

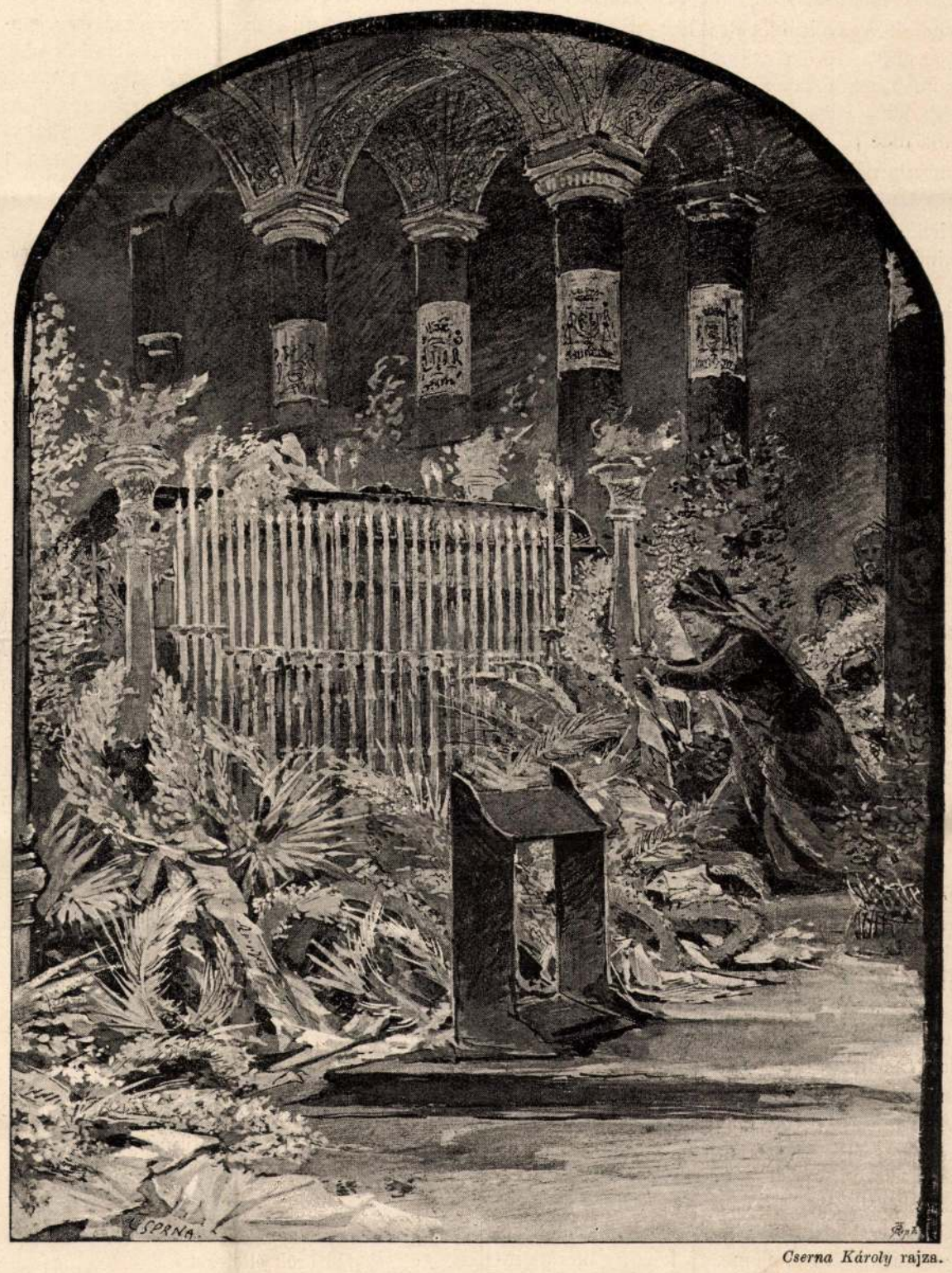

Cserna Károly rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ GRÓF ANDRÁSSY GYULA RAVATALÁNÁL.

a világ minden részeiből a család tagjaihoz s egy-egy történeti okmány jelentőségével birnak arról, hogy Magyarország fájdalma a művelt világban mily visszhangot keltett, — megközelíti az ezeret.

Maga a nemzet s az általa újjáteremtett főváros méltóképen gyászolta meg. Az ország törvényhozása külön gyülésben összeült, hogy kifejezze a nemzet vesztesége fölötti fájdalmát, s átvegye a kormány javaslatát, mely arról szól, hogy gróf Andrássy Gyula érdemeinek külső megörökítéseül hozzá méltó emlékszobor állíttassék országos költségen. A főváros hatósága az elhunyt földi maradványainak befogadására diszes mauzoleumot ajánlott föl a gróf Batthyány Lajosé és a Deák Ferenczé mellett s noha ez ajánlatot a gyászoló család nem fogadta el, azért a főváros elhatározása örök bizonysága marad a hálás kegyeletnek, melylyel a megboldogultnak tartozott.

Maga a temetés a legszebb tanuságtétel volt e kegyeletről. Ott állították föl a ravatalt az akadémia oszlopos előcsarnokában, mely csak a honfiúi nagy érdemek előtt nyilik meg ily szomorú alkalomra. Oda zarándokoltak a nép tizezrei, a küldöttségek, s a koszoruk egész özöne.

S megismétlődött a nemzetnek szive fenekéig ható az a magasztos jelenet, a melynek már Deák Ferencz ravatalánál is tanui voltunk, hogy megjelent a nagy halottnál a gyászos királyné, saját kezével tüzte föl koporsójára a legszebb koszorut s leborulva a ravatal lábaihoz helyezett imazsámolyra, buzgó imát rebegett az egek urához az elköltözött «legjobb barát» lelkének üdvösségeért. Ezt a jelenetet ott a helyszinén, lefolyása perczei alatt, örökítette meg egyik rajzoló művészünk azon a képen, a melyet ma bemutatunk.

A temetési szertartáson megtörtént az a nálunk még páratlanul álló esemény, hogy megjelent a király s az uralkodó háznak itt időző tagjai. Megjelentek továbbá a külhatalmasságoknak jelen levő nagykövetei, követei és megbizottjai, mindenik a maga uralkodójának a képviseletében. Itt voltak a közös s az ausztriai miniszteriumok tagjai, — az ország politikai, katonai, köz- és társaséleti kitünőségei, a törvényhozástól kezdve a legelőkelőbb testületek küldöttségei, a főrendi ház tagjai maguk vezették a temetés rendezését s a gyászszertartáson püspökök segédlete mellett az ország legelső főpapja, a primas czelebrált.

A szertartás kezdetén megjelent a budai királyi palota ablakán a gyászos zászló s ott maradt, a mig csak el nem indult a menet. Fölzugtak a harangok a főváros összes tornyaiban, tódultak a fekete ruhás tömegek az akadémia felé, mig a nagy közönség sürü sorfalat állt az utczákon, melyeken a gyászmenet el volt vonulandó, s melyek mentében fényes nappal föl voltak gyujtva, de gyászfátyollal bevonva a légszeszlámpák. A boltajtók bezáródtak, a távolibb utczákból kiköltözött az élet.

S midőn a katonaság mozgó sorfala közt megindult a menet, az egész ut mentében mindenünnen drága emlékek tekintettek a gyászkocsira, s intettek végbucsut neki annak emlékei, a ki abban a gyászkocsiban teszi most meg az utolsó utját. «A mint a koporsót az akadémia oszlopos csarnokából kihozták, Széchenyi István nézett reá, ugyanaz a Széchenyi, ki csaknem félszázaddal ezelőtt a még gyermekifju Andrássyban fölismerte a jövőnek nagy férfiát. Aztán következett a koronázási domb helye, hol a király a világ négy tája felé vágott kardjával, minek előtte a koronát Andrássy tette föl a király fejére. Aztán következett Deák Ferencznek érctekintete, a ki legkedvesebb munkatársát, providenciális keresztfiát üdvözölte benne. E közben bucsut intettek felé a királyi várlak, melyben oly sok nagy eszmét vitt át a valóságba, s mellette a miniszterelnöki palota, mely oly sok nagy eszményének bölcsője s otthona volt. Bucsut intett felé a régi Lloyd-épület üveges terrasza, hol a hajdani Deák-párti körben oly sok szellemes élcze szülemlett. Aztán bucsut intett felé az Andrássy-ut, melyet rongyos viskókból ő teremtett s változtatott át egy világváros büszkeségévé. Épugy a nagy körut, mely félig a multat, de félig már a jövőt mutatja. Mindezek ugy bucsuztak tőle, mint gyermek bucsuzik apjától.»

Hatlovas hintó vitte a gyászkocsit, három kocsi a koszorukat. Katona-kordon vette körül a menetet s együtt vonult vele két felől. Legelől gróf Pejacsevich Miklós lovassági tábornok, Magyarország főhadparancsnoka, haladt gyönyörü fekete lovon, utána egy század a 13-ik huszárezredből diszegyenruhában. Ezeket Andrássy legsajátabb alkotásu vedrejéből, a magyar honvédségből követte egy század huszár s egy egész zászlóalj gyalogság. Majd a katonai zenekar következett, gyászindulót játszva. A menet katonai részét nagyobb távolság választotta el az utána következő csoportoktól. Középen vitték a keresztet, aztán jött a papság teljes diszben, elől Császka püspökkel s utána a koszorukkal megrakott három kocsi, a temetési vállalat három lovas tisztjétől kisérve. Ezek után vezették az elhunytnak fekete posztóval földig letakart kedvencz lovát. Majd a hatlovas halottas kocsi következett a koszorukkal és virágokkal elborított koporsóval. A koporsó után pánczélos herold lovagolt.

Ezután jöttek a családtagok, a miniszterek, a diplomácziai testületek, a főrendiház és a képviselőház tagjai, a magyar tud. akadémia tagjai, az államhivatalnokok, katonatisztek, az 1848-as honvédek országos egyesülete, az egyetemi ifjuság, a gimnáziumi ifjuság, egyletek s a belépő jegygyel biró közönség. A menetet egy zászlóalj gyalogság, két tüzérüteg, magánfogatok és bérkocsik hosszu sora zárta be.

A menet legszebb rendben haladt a Ferencz-József-térről a Fürdő-utczán át s a vége még az akadémiánál volt, mikor az eleje már az Andrássy-ut elejéhez ért. Az ut egész mentében gyászlobogók lengtek a házakon, az erkélyeket fekete posztó borítá s tömérdeken néztek le az ablakokból az alant elvonuló sokaságra. Végig az Andrássy-uton ünnepélyes rendben vonult a menet, bekanyarodva a nagykörutra, innen a Kerepesi-utra a központi indóház felé.

Egész idáig elkisérte a nagy közönség Magyarország nagy halottját, a hol a koporsót a pályaudvarig követték a család tagjai, a miniszterek, a főrendi- és képviselőház küldöttei, magas rangu katonatisztek és előkelőségek. A bejáratnál megzendült utoljára a templomi kar gyászéneke és Császka püspök még egyszer beszentelte a koporsót, mely most föltétetett a vasuti kocsiban váró faburkolatba a családtagok s jó barátok szivszakgató hangos zokogása között, hogy az éjjeli vonattal elszállíttassék a családi sirboltba, Tőke-Terebesre.

SCHILLER KÖLTEMÉNYEIBŐL.

DITHYRAMB.

Soha se jőnek az istenek, elhidd,
Soha magok!
Im, Bacchusz alighogy, a víg, ide termett,
Már Ámor is itt van a jó szivü gyermek,
Felséges Apolló is bekopog.
Az istenek im seregest közelítnek,
A földi lakást úgy népesitik meg...

Hogy lássak el, ah mondd, földi, szülött én
Mennyei kart?
Ég serge, mit adhat a földi neked?
Adjátok ide örök élteteket,
Fogadjon olympusi part!
Ott él a gyönyör csak, Zevsz oldala mellett!
Nektár-tele oh hát nyujtsátok a kelyhet!

«Oh nyujtsd a kehelyt költődnek, oh tölts,
Tölts, Hébe, neki!
Illesd szemeit menny harmatival,
Míg a szomorú Styx látása kihal
Magát rokonunknak a míg hiheti!»
S gyöngyözve omolnak az égi habok,
S nyugodt lesz a szív és szeme ragyog.

Szász Károly.

HEGYI DAL.

Mélység peremén visz a szédületes
Hegyi út, életre halálra:
Romlással ijesztve eléd meredez
Egy-egy órjás s útad elállja,
S hogy föl ne riaszd az alvó lavinát,
Menj halkan a borzalom útjain át.

Egy híd lebeg ott, párkánya fölé
Iszonyú mélységnek, ivelve;
Nem földi, nem emberi kéz emelé,
Ilyet ah, próbálni ki merne;
Alatta vad ár zuhog éj-napon át,
Felcsapkod a hídra, de néki nem árt.

Feketén szörnyű kapu nyíl', a pokol
Nyíl' meg maga, azt hiszed, azzal,
Hát ím viruló völgy tárul fel, a hol
Olelkezik ősz a tavaszszal;
Az élet örök baja, gondja elül,
Óh bárcsak e boldog völgy zárna körül.

Itt négy zuhogó folyamár tör elé,
Rejtett forrásbul eredve,
És szétfut a földnek négy tája felé,
Északra, nyugotra, délre, keletre.
Hogy megszüli anyjuk, mint tova ront,
S egymást soha többé nem látja viszont.

Két csúcs feszül égnek, fenn, fenn, magasan,
Fölötte az emberi nemnek,
Ott tánczol aranyköd-fátyolosan,
Az egeknek lánya, a felleg.
Csak járja magános tánczát odafenn,
Hol nem lesi meg soha emberi szem.

Trónján a királyné fent fényesen űl,
Az enyészet nem hat odáig,
Csodás ragyogással a feje körül
Gyémánt koronája sugárzik;
Lángnyílaival rá a nap egyre nyilaz,
Csak megaranyozza, de hideg marad az.

Vargha Gyula.

A TÁNCZ.

Lejtve keringenek im hullámlebegéssel a párok;
Kétleni, hogy szárnyas lábuk a földre legyint.
Tűnő árnyak-e tán, menten súlyától a testnek?
Holdsugaras párán lejtnek-e villi-karok?
Mintha zefírek ölén lágy füst fodorulna a légben,
Mintha ezüst folyamon ringana könnyü ladik:
Önként szökken a láb ütemeknek dallamos árján,
Halk húr hangja szerint lendül a könnyü derék.
Tán hogy erővel a táncz-fűzért széttépni akarja:
Imhol e pajzán pár perdül a sűrü felé.
Gyorsan előtte a tér megnyílik s tűnik utána,
Szinte varázslatosan tárul a... zárul az ut.
Eltüntek... s a mozgalmas bűbáju világnak
Gyönyörü rendje legitt zürbe-zavarba omol...
Nem, nem, ihol lejtnek vígan s a csomó megin' oldik:
Csak *más* bájjal tér vissza a rend, a szabály.
Egyre bomol, s ujul egyre a körforgó alakúlás,
S állandó törvény rendezi változatit.
Vajj' hogy esik, hogy e képeknek kél s tűnik alakja,
S mégis a lenge csoport egyre nyugalmat urai?
Minden egyén szabadon, szive súgalmára figyel csak,
S gyors lebegés közt is mind közös utra talál?
Vágyol-e tudni? büvös hatalommal az isteni összhang
A szilaj ugrókat rendezi — lejteni kart,
És Nemezisként tartj' aranyos fékén az ütemnek
A kitörő kedvet, s fékzi, ha nekivadul.
S hát a világegyetem dús összhangját ne figyelnéd?
Fenségtől dagadó zöngzete nem hat-e meg?
És a magasztos rend, melylyel lejt annyi teremtmény?
És ama forgó táncz, melylyel a végtelen ürt
Fényes naptestek kerülik be merész ivü pályán?
Tánczod ütem köti meg, s tettbe' szabályt nem uralsz?

Váró Ferencz.

1. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JANUÁR 3.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... 16 korona.
Félévre ... 8 korona.
Negyedévre ... 4 korona.
A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

MILYEN SZERENCSÉT HOZ AZ ÚJ ESZTENDŐ? — Cserna Károly rajza.

LYRAI VERSEK.

Az éjszakában.

Lázban reszketve, halotthalványan
Gondolok álmodott, sejtett csókra
Az éjszakában.

Nyughatlan, zajongó szivemre szállnak
Forró, sohase teljesülő vágyak
Az éjszakában.

Köröttem csönd, ijesztő némaság van,
S én dalt hallok s szivet dobogni érzek
Az éjszakában.

Uj szinek.

Uj szineket érzek a kék levegőben,
Halkan leboruló, nehéz ködön át.
Napsugaras utak nyilnak meg előttem
S lebullanak a halk, az erőtlen,
A szinehagyott, bús melódiák.

A halvány virágok szirmát felejtem
S a bágyadt csókot a virágkehelyen.
Uj szineket érzek, uj nótát tanultam
S tűzvörös fénynyel ragyogja be útam
Az uj, a magasztos, a nagy szerelem.

Elválás.

Hagyd a csókot, a suttogást.
Hidd el, csak fáj most nekem ez,
Emeld föl bátran a fejed.
Nézz rám. Ugy-e már nem szeretsz?

Míg oda voltam, belopózott
A szivedbe valaki más.
Odáig látok. Ne tagadd.
De ne félj. Hisz' nem vagy hibás.

En is másnak a kebeléről
Szakítottalak el. Tudom.
Ifjú vagy. Szép vagy. Mért is jönnél
Velem a megszokott uton?

Mért is követnél bízó hittel
Át egy viharos életen?
Nem vagy különb a többinél,
Látom. De ez a végzetem.

Csókolj meg. Így. A hogyan szoktad,
Húnyd le még csodás kék szemed.
S most búcsúzzunk fölemelt fővel,
Őszinte szóval. Ég veled!

Farkas Imre.

FELEDNI VÁGYOM.

Lelkem mély zengésű fehér harangja
Magát sirató jajjal kongja:
Világomat vesztettem a világon,
Nem kell az emlék, én feledni vágyom.

Feledni vágyom a port, melyből lettem,
Az életet, mely zúg fölöttem,
Az álmot, mely karjával most is átfon,
Én magam magamat feledni vágyom.

Elmúlt szerelmek visszarémlő árnya
Ne kopogtasson éjszakámba.
Én magam magamnak nagy terheképen
Gunyasztok bánatom ős erdejében.

Jót kértem: roszat adtak a hatalmak,
Engem az angyalok is csaltak.
Isten tán örök gúnynak vert vizére,
Hogy csak szégyentől égjen arczom vére.

Feledni vágyom. Omolj rám kaczagva,
Örök felejtés hűs patakja.
Oltogasd lámpásaim gyújthatatlan,
Ne járjon vissza minden múlhatatlan.

Dobjatok, idő-szelek, nagy előre,
A múltat elhagyott jövőbe.
Tán más csillag alatt nem ver az átok,
Ha hozzám hasonlókat nem találok.

Oláh Gábor.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. (Folytatás.

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

A biró egy jajkiáltással a hóra zuhant. Görgey csak ennyit látott az egészből, megfordult és méltóságteljes, szilárd lépésekkel indult haza. Egy szót se szólt útközben, csak sebesebben ment a szokottnál. A két hajdu némán követte s alig birt utána loholni. Egy kis szél támadt. A Nahoreból titokzatos zúgás keletkezett, az elhagyott Durst-patak megint előkerült a falunál s az innerső partján a megszáradt nádak fázékonyan zörögtek, míg szemben a nap vérvörös gömbje szemmelláthatón csúszott az ég alján egyre lej bb-lejebb. A Görgey arcza mind-mind sötétebb lett, mikor beléptek otthon a kapun, odaszólt Kovácsnak:

— Ülj hamar egy lóra, tudd meg, mi történt a biróval, s tégy rögtön jelentést.

A lőcsei biróval pedig az történt, hogy a golyó a harmadik és negyedik balborda közt hatolt be (a hogy az a jegyzőkönyvből kitűnik), a hajtók és a vadász urak rögtön odaszaladtak, de a mi különös eset s annálékban sehol elő nem fordul, a helyett, hogy a vérzést elállitanák és a sebet hirtelen bekötöznék, minden keresztényi könyörülettől eltekintve, a szász urak susogva tanácskozni kezdtek egymással, úgy látszik, Nustkorb András uram vitte a szót köztük, a tanácskozásban csak a hevesebb Brewer Mátyás nem vett részt, hanem a hajtókat bujtogatta.

— Hajrá! Utána fiúk, fogjátok el a gyilkos zsiványt!

— Ne okoskodjék, — intette le Nustkorb. — Mit gondol kegyelmed, micsoda következményei lennének annak a városra nézve, ha a megye területen az alispánt elfogni merészelnénk.

Még egy-két perczig tanácskoztak s akkor aztán egyszerre fölkapták hárman a megsebesült nemzetes Kramer Károly biró uram ő kegyelmét és szaladni kezdtek vele a Görgeyföldek irányában. Nustkorb András uram a fejét fogta, Gygles József a derekát nyalábolta át, Griff Lőrincz ellenben a két lábát tartotta. A szegény sebesült rimánkodott, hogy ereszszék el, tegyék le, hagyják meghalni, ne kínozzák, de ők csak mentek vele, a hogy tudtak, lihegve, izzadó üstökkel vitték, vitték az úgynevezett répaföldeken át a Klokocsig. A vér mindenütt csepegett, a merre vitték s vörös csíkot hagyott a fehér havon. Nagy fájdalmai lehettek a szegény birónak, kivált a zökkenőknél felordított és a száján is elindult a vér. A derék szász urak azonban mégse tették le, hanem valóságos futásnak eredtek, megkerülték a Klokocsot is és most, hogy egy szabályos négyszöget járjanak be vele, az országút felé tartottak, mialatt a test hűlni kezdett és a vérzés is szünőfélben volt. Szemei befelé fordultak, már alig volt benne élet szegényben.

— Nyomogassa meg egy kicsit, Gygles uram, — figyelmeztette a szenátor.

— Nem vagyok én hóhér, — tiltakozott a gyógyszerész. — Megteszem a városomért, a mit lehet, de ez már kegyetlenség volna.

— Ejh, nem szabad azt úgy felfogni. Férfiak vagyunk. Ő kegyelme a városért élt, a legszebb befejezés, ha most a városért hal meg. Tartozunk neki azzal, — vélte Nustkorb András uram, — hogy rásegítsük erre.

S ezzel ő maga hajolt le, megnyomogatta a lágyékát, mire megint permetezni kezdett a vér s már nem véres vonal, hanem csak elszórt piros pettyek jelezték különös útjukat.

Egyszer azután azok is megszűntek. A lőcsei biró meg volt halva.

— Vége van, — sóhajtott fel Nustkorb uram, sajnálkozással nézve hol a holtat, hol a havat. — Pályáját befejezte. Tegyük le.

Tiszteletteljesen vette le sapkáját s hajadonfővel állt meg a holttest fölött.

— Az örök világosság fényeskedjék kegyelmednek, — mondá ájtatosan. — Nagy kár, hogy több vér nem volt kegyelmedben!

Azzal odaintette a hajtókat s beküldvén egy Kadulik nevü kapuőrt, hogy siessen a városba és hozzon szánt, melyen a biró testét hazaviszik; a többiekhez ekképen szólott, illendő méltósággal, a mint Lőcse város szenátorához illik:

— Lőcse város népei, a kik jelen vagytok, ime, figyelmeztetlek benneteket, nézzétek meg és mérjétek ki lépéssel ezt a területet, melyet a biró uram vére kerit körül, talán van is egy zolstock kegyelmednél, Brewer Mátyás uram. Úgy nézem, csinos darab, megvan egy *laneus.** De ha nincs is meg, többet nem lehetett. Hasztalan, kevés vér volt a boldogultban, nagyon kevés vér.

— Pedig mennyi veresbort ivott szegény, — kottyant bele Trück Mihály.

— Kicsike test volt, — folytatá a szenátor, — túlságosan kicsike test, mindamellett sok esze volt, igen sok esze, kár, hogy nem változott át most az utolsó pillanatban vérré. A mit azonban lehetett, megtettük. Fölemelt fejjel vihetjük őt vissza a város kapuján. Minden megtörtént, most már csak az van hátra, hogy addig is, míg a hivatalos helyszini szemle megtörténik, jól megnézzétek a helyet, hogy esetleg esküt tehessetek rá, mekkora volt, ha netalán valamely hirtelen támadó eső vagy újabb hó elmosná a nyomokat, minthogy ez a darab föld ezentúl már Lőcse városának *véren szerzett területévé változott.*** Nem árlana Trück uram, ha addig is egy kis protokullumot venne fel és legalább feljegyezné a jelenlevők neveit.

Mindez pedig kegyetlen, hihetetlen és a mellett együgyű dolognak is látszik, komoly ábrázattal elbeszélve, s még csodálatosabb szinben tűnik fel, ha hozzáteszszük, hogy e területet maig is birja Lőcse város, de ha visszamegyünk a történelemben, igazat kell adnunk Nustkorb András uramnak, a kinek az öt ujjában voltak a szászok jogai s a ki mint fanatikus benszülött és szenátor, minden eszközt megragadott a kulcsos város erejének és hatalmának gyarapítására.

Tisztelet, becsület adassék a Nustkorb éles és gyors elméjének — hát úgy volt az, hogy mikor a lőcsei határt igazították, Róbert Károly király idejében, Csák Máté leveretése után, nekik jóval kisebb határuk volt, mint a mostani. Az akkori lőcsei biró Jób, Péter fia nem lévén vele megelégedve, alázatos folyamodványt vitt fel egy küldöttséggel Visegrádra a királyhoz, melyben előadja vala, hogy ők csak a nagy kőig kapták határukat, holott pedig a Marovkadülőig illetné őket a föld, mert egész odáig ők védelmezték a határt s csak azon túl a vár-

* Egy *laneus* 34 királyi hold.

** Id. Görgey István: «*A Görgey-nemzettség története*»-ben ekként beszéli el e szájhagyományt: «Az alispán és a polgármester, ki-ki a maga területén vadászván, Görgeynek egyik kedvencz kutyája átszaladt a mesgyén, be a lőcsei határba. Erre a polgármester agyonlőtte a kutyát, az alispán pedig a polgármestert. Ekkor a még hevenyében is okos és körültekintő vadásztársak felkapván meglőtt polgármesterük holttestét, vele betörtek a görgői határba s abból annyi földet, a mennyit ma is az említett négyszög befoglal, szaladvást megkerülvén, ezzel azt az akkori idők szokásjoga szerint megszerezték városuknak vérén.»

ten. — Ifjabb MÉREI GYÖRGY posta- és távirónövendék Budapesten. — RITTENBACH REZSŐ, Rittenbach László budapesti könyvkötőmester és neje, szül. Bábszky Katalin 23 éves fia Újpesten. — Ifjabb peleszarvadi SZARVADY PÁL LAJOS, peleszarvadi Szarvadi Pál postatitkár és neje, szül. Kriszt Mária 3 éves fia Kassán.

CSERNA KÁROLYNÉ, szül. Vetter von der Lilie Zsófia grófnő, ismert nevű művész munkatársunk neje, Budapesten, 60 éves korában. Az elhúnyt első férje gróf Török József, második férje pedig Puskas Tivadar, a lángeszű magyar technikus, a «Telefon Hirmondó» feltalálója volt, egyik leánya, Djavidan Hanoum herczegnő, az egyiptomi khedive felesége. Január 10-én temették el a kerepesi-úti temetőben. — NEMES PALKOVICS IMRÉNÉ, szül. Seeberger Erzsébet, néhai Palkovics negyvennyolczas honvédfőhadnagy özvegye, 81 éves korában Budapesten. — Jahn THILL ANTÓNIA, 74 éves korában Budapesten. — Özv. ötömösi MAGYAR IMRÉNÉ, szül. jeszeniczei és vadasi Jankovich Antónia, 76 éves korában Szabadkán. — Özv. nedeczei NEDECZKY GÉZÁNÉ, szül. Balczár Fanni 64 éves korában Palóston. — Özv. dálnoki BARTHA GÉZÁNÉ, szül. keresztesi Keresztes Anna, 64 éves korában Budapesten. — BAÁL MÓRICZNÉ, 83 éves korában Budapesten. — Özv. DIENES PÉTERNÉ, szül. radóczi Boda Krisztina, 65 éves korában Miskolczon. MÁNYAI IMRÉNÉ, szül. Gróf Sarolta, 46 éves korában Buják községben. — Özv. konti NYIKOS KÁLMÁNNÉ, szül. Balogh Mária, 35 éves korában Pozsonyban. — GREMSPERGER JOLÁNKA, Gremsperger Zsigmond és felesége, szül. otrakocsi és parutzai Fórizs Katalin 21 éves leánya Kisnánán. — SCHWARZEL ADÉL, a Mária Dorottya Egyesület erdélyrészi körének alelnöke Kolozsvárott. — BENCZE GYULÁNÉ dr.-né, szül. Wellisch Margit, Wellisch Sándor építész leánya Budapesten. — Csengerbagosi BAGOSSY PÁLNÉ szül. ilosvai Bornemissza Etelka, Nagykárolyban. — STÖGER ERZSIKE, Stöger Vilmos és felesége, szül. Weller Mária 18 éves leánya, Győrött.

EGYVELEG.

* **Beszélő kinematográfképek.** *Sven A. Berglund* svéd mérnök érdekes találmánynyal, a beszélő kinematográffal lepte meg a világot. A lefotografált hangok hullámvonalait fémlemezre másolta, melyet állandó légáramlattal hozott rezgésbe. Az így származott rezgések az eredeti hangokat híven reprodukálják. Mivel a hanghullámok felvétele egyidőben történik a mozgó alakok lefotografálásával, *Sven A. Berglund* megoldotta a beszélő kinematográf problémáját. *G. L.*

* **Új robbanó anyagot** talált fel a Harvard egyetemnek volt tanára, *Wright* New-Yorkban. E robbanó anyag háromszor oly erős mint a dinamit, csaknem veszély nélkül kezelhető s 135C-ot bir ki. *G. L.*

A praktikus világitás minden lakásnak főkellékét képezi. Aki csekély költséggel akarja világitási berendezését beszerezni, el ne mulassza az utólérhetetlen Viktorin-lámpát megtekinteni, melynek 100 gyertyafény erősségü világitása óránként 3-5 fillérbe kerül. Leirást dijtalanul küld a magyarországi fóraktár: Viktorin-fény, Budapest, VIII., Baross-utcza 1.

Zenekedvelők öröme. Érdekes ujitást honositott meg az Országos hangjegykölcsönző intézet, mikor havi 3 koronáért kölcsön adja a legujabb zeneműveket ugy helyben, mint vidéken. Ha érdekli, kérjen azonnal prospektust. Országos hangjegykölcsönző intézet. Budapest, VI., Andrássy-ut 47.

SAKKJÁTÉK.

2779. számú föladvány Schuster Zsigmondtól (†), Bpest.

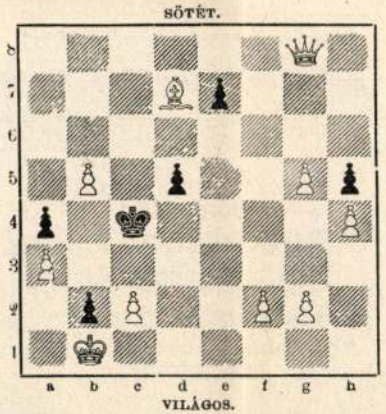

Világos indul és a negyedik lépésre mattot ad.

2775. sz. feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól. (†).

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Vg8—d8	d5—d4 (a,b,c)	1.	---	Ke4—c5
2. Fd7—c6 †	K t. sz.	2. Vd8—c7 †		K t. sz.
3. Vd8—c7 (†)	stb.	3. Fd7—f5		stb.
b.		*c.*		
1. ---	Ke4—c3	1. ---		e7—e6
2. Vd8—a5 †	Kc3—d4	2. Vg8—f6		Kc4—d4
3. Va5—b4 †	stb.	3. g2—g3		stb.

Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos — Geist József és Stark Vilmos. — A «*Budapesti Sakk-kör*». — A «*Budapesti III. ker. Sakk-kör*». — Ludányi Antal. — Wyschogrod Pál. — Beer Mór. — Gottléb István (*Budapest*). Németh Péter (*Csongor*). — Kintzig Róbert (*Fabert*). — Müller Nándor (*Szombathely*). — Hoffbauer Antal (*Lipotvár*). — Szabó János (*Bakony-Szentlászló*). — A «*Győri Sakk-kör*». — Székely Jenő. — Mészey József (*Győr*). — A «*Zbori Társaskör*». — A «*Kalocsai Katholikus Kör*». — Veöreös Miklós (*Zircz*). — Ifj. Hubay Bertalan (*Budzásujlak*). — A «*Dunaföldvári Egyenlőségi kör*» (*Dunaföldvár*). Barcsa Mihály (*Biharudvari*). — Csolnoki István (*Hajduhadháza*). — A «*Leibiczi Gazdasági Kaszinó*» (*Leibicz*). — Lustyik János és Szivák János (*Alberti-Irsa*). — «*Csengeri Caszinó*» (*Csenger*). — Király Mihály (*Zenta*). — Kunz Rezső (*Temesrékás*). — *Budai Sakkozó Társaság* (*Budapest*). — Patkó Imre (*Talpas*).

Szerkesztői üzenetek.

A szirén. Az irodalmi lomtárból összehordott frázisok halmaza, a mely alatt nincs semmi sem.

Bric à brac. Ezt is inkább a divat szülte, mint költői ihletés.

A hamú. Az emlékek. Merő utánérzés, meglehetős formátlanúl megírva.

Meghalt Bálint Veronka. A pusztai keresztnél stb. Valamennyi egy fajtából való: minden megvan bennük, a mi a vershez kell, kivéve a költői szellemet.

Nocturno. Ügyes, routineos átlag-vers, pedig ha már új embert mutatunk be, ennél bizonynyal többet kell megkövetelnünk.

Egyedül. Én innen elmegyek. Expediálás után stb. Dilettáns-munkák, van bennük jó is, rossz is vegyest.

Virradatkor. Párás volt a mező. Igazán nem tudjuk, mire jó az efféle versek csinálása.

Ruszánda emlékére. Tünődés. Zavaros, költőietlen próza, minden ritmus nélkül rövid sorokba tördelve.

KÉPTALÁNY.

Az 51-ik számban megjelent képtalány megfejtése: *Keserü a kegyelem-kenyér.*

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye-u. 11.
Kiadó-hivatal: Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

Automobil-tulajdonosok ne dobják el a rongált pneumatikot, mert pénzt dobnak ki.

A legrosszabb köpenyt vagy tömlőt is kifogástalanul megjavitja. Gyári, szakszerü munka.

Apolló-Gummigyár

Budapest, VI., Szent László-utcza 43. Telefon 177-75.
A legmodernebb gépekkel felszerelve.

Országos **hangjegy-kölcsönző** Intézet

Budapest, VI. kerület, Andrássy-ut 47. szám.

3 K havi előfizetés mellett a legujabb éslegjobb zeneműveket kölcsönöz vidékre is.

Tessék tájékoztatót kérni. **Tessék tájékoztatót kérni.**

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő pneumatikus gummipelottával, a legtökéletesebb a maga nemében!

haskötő, támogat és erősit elgyengült altestszerveket!

gummi görcsérharisnyák,

műlábak, műkezek, műfüzők,

testegyenesitő, járó és támgépek, egyenestartók, valamint a

betegápolás hoz tartozó összes czikkek a technika legmodernebb elvei szerint legjutányosabb gyári árak mellett készittetnek

KELETI J. cs. és kir. szab. sérvkötők és testegyenesitő gépek gyárában
Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17.
Legujabb képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
Alapittatott 1878. Telefon 13—76.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlővesszők es Gleditschia (élő kerités

14 SZÁM. 1890. BUDAPEST, ÁPRILIS 6. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 frt. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

MÁTYÁS KIRÁLY.

1440—1490.

Ma, április 6-ikán, négyszáz esztendeje, hogy Magyarország legnépszerűbb, legdicsőbb királya a sirba szállt.

Épen virágvasárnapját ünnepelte a keresztény világ, mikor a kereszténység akkor legünnepeltebb bajnoka az isteni-tisztelet végeztével hirtelen rosszul lett s rövid szenvedés után életét az örökkévalósággal cserélte fel.

Nincs emlék, mely egy nemzet és nép igazi gyászát hivebben kifejezné, mint az a szivekbe vésett felirás, az a szájról-szájra szállt sóhaj, mely azóta példabeszéddé válva, Mátyást az igazság eszményképeként emlegeti. Valóban nagy volt ő, akár mint államférfit, vagy hadvezért, akár mint uralkodót, vagy mint embert tekintjük.

A mi a franciának XIV. Lajos, a porosznak Nagy Frigyes, a lengyelnek Nagy Kázmér, vagy Szobjeszki János, az orosznak Nagy Péter: — mindezeknél több volt a magyarnak Mátyás király. Ha alkotásaira nézve talán nem múlta is felül ezeket, de hálás nemzetének kegyelete már csak azért is ragyogóbb szinben látja dicső alakját, mert ő volt a magyarság összességének utolsó «véréből való vér» — *nemzeti királya.*

Egyetlen királya ez országnak, kit a «nép szava», az osztatlan közvélemény ellenállhatatlan ereje emelt a trón magaslatára; nagy nevét nem csupán a történelem, de a szájhagyomány, a néprege is emlegeti.

Nem a gyermek-ifjúnak alig létezhető érdemei előtt egyesült egy szivvé-lélekké az egész nemzet: atyja dicső emléke s bátyja gyászos vértanusága emelték őt a trónra. De az örökölt dicsfényt csakhamar elhomályositák saját ragyogó érdemei. A míg hős atyja neve hiressé, ünnepeltté vált az egész keresztény világban: az övé első sorban itthon lett rajongó tisztelet tárgya, a nép legalsó rétegeiben, a legkisebb kunyhóban is.

MÁTYÁS KIRÁLY.

A nemzeti muzeumban levő érem után rajzolta *Cserna Károly*.
(Az arczkép keretdiszitménye Korvin-kodexből van véve.)

A törökverő dicső hős halála felett megdöbbenve állott a keresztény világ, remegve a gondolattól, hogy *oda a dicsőség*; a nagy király váratlan halála lelkébe nyilallott minden magyarnak, s egy sóhaj rezgette át milliók szivét: *oda az igazság.*

*

Mátyás király élettörténete egyaránt vonzó és tanulságos. De a kiről egy egész könyvtárt irtak össze eddig s fognak írni még ezután is, — nem könnyü arról egy ujság szük keretében hü képet festeni. Uralkodásának vezéreszméje volt, a melyre mindig törekedett: erős állam-hatalom, igazságos kormányzás, boldog alattvalók.

A középkori hűbériség romjain ez időtájban kezd érvényesülni az erős kormány-hatalom eszméje. Franciaországban XI. Lajos — Mátyás kortársa — emeli ezt diadalra s az által veti meg országa nemzetközi tulsulyának alapját. Mátyás is ily erős fejedelmi hatalom valósitására törekedett, de a közjó érdekében s kortársainál nemesebb alakban és eszközökkel. S a mi fő, hogy nem az idegent másolta, de a nemzet szellemének adott formát s életet ebben is. Uralkodásának legelső ténye, hogy megtanitá népét engedelmeskedni. A féktelen főurak hatalmaskodását, a melylyel sem elődei, sem közvetlen utódai nem birtak, megtörte s érvényt szerzett a jog- és törvénytiszteletnek. Saját nagybátyján, Szilágyi Mihályon, (a kinek pedig oroszlánrésze volt királylyá választatásában) mutatott példát, — midőn őt elfogatta és Világos várába záratta, — hogy a törvény előtt nem ismer személyválogatást. — *Belkormányzatában* két fő czél lebegett folyton szemei előtt: a közigazgatás és igazságszolgáltatás mintaszerüsége, melyen az állampolgárok jóllete nyugodott — és egy erős, rendes hadsereg szervezése, mely az állam hatalmának szolgált biztositékául.

Külpolitikájában is, a sokfelé kapkodás látszata daczára, egységes vezéreszme lelkesíté, az t. i., hogy a világhatalommá nőtt ozmánok ellenében egy jól szervezett s minden oldalról biztosított hatalmas államot állíthasson, s annak világtörténeti hivatását elismertesse az egész keresztény világgal.

E czélnak szolgál a pápákkal s az olasz fejedelmekkel kötött szövetsége, a Balkán-államoknak hatalmi körébe vonása; e czél elérésére kiván országának középeurópai háttért biztosítani, Ausztriában, Csehországban vívott harczaival. A mai monarkhia létesitésének eszméjét (természetesen Magyarország vezérhatalma alatt) megtaláljuk már az ő politikai törekvéseiben. Ez magyarázza meg hosszas csehországi hadjáratait, Bécs elfoglalását és Ausztria birására irányzott törekvéseit.

S hogy a fegyverek és anyagi erő hatalmát szilárddá és állandóvá tegye: segítségül hivta a tudomány és művészet hatalmát, a szellem erejét, s a miveltség olyan magaslatára kivánta emelni országát, hogy az bátran kiállja a versenyt ebben is a külföld műveltebb országaival.

A tudományért rajongó előszeretetét fennen hirdetik az udvarába sereglett tudósok s azok iratai, világhirű könyvtárának foszlányaikban is ragyogó példányai; finom müizlését az egész világ előtt feltárta budai palotájának fénye, műkincseinek gazdagsága, udvartartásának ragyogó pompája; lelki nagyságának, szive nemességének pazar példáit nyujtá ő maga harczban és békében, királyokkal és az egyszerű pórral szemben, tudósai és katonái között egyaránt.

Akár Bonfini történetét, vagy Galeotti művét «Mátyás király jeles, bölcs és elmés mondásai s tettei»-ről olvassuk, akár a népregék és mondák kegyeletes szavaira hallgassunk: önkénytelenül is érezzük a varázslat erejét, a mely kortársait elbűvölte, alattvalóit úgy, mint külföldi ismerőseit.

S ha a bekövetkezett szomorú korszak lángelméje alkotásainak nagy részét az enyészetnek engedé is át: az ő dicső alakja annál ragyogóbb fénynyel tündökölt a sötét éjszakába, midőn a trónon ujra epigonok ültek, midőn az osztályharcz és pártviszály Mohácshoz juttatá a nemzetet s a Mátyás épitette fényes palota ormaira az általa egy félszázadra visszavert ozmán lobogó feltüzetett.

Az ő igazi nagyságát nem annyira kortársai, mint a későbbi nemzedék látta a maga valóságában.

Kegyelettel szivünkben tekintünk vissza mi is a magyar dicsőség eme nagy alakjára, nemzeti nagylétünk utolsó herosára, — halálának 400-ados évfordulójakor.

***

A Magyar Történelmi Társulat Mátyás király emlékezetét a mult disz-közgyűlés felolvasásain kivül egy a nagy királyról szóló, diszesen illusztrált életrajz kiadásával ünnepli meg. Ennek első része épen Mátyás király halála évfordulóján jelenik meg a «Magyar Történelmi Életrajzok» keretében, melyet *Szilágyi* Sándor szerkeszt nagy gonddal és előszeretettel. A munkát *Fraknói* Vilmos irta, nagyobb részt új, eddig ismeretlen, főkép a vatikáni levéltárból merített adatok alapján. Akadémiai alelnökségének egyszersmind új cz. püspökségének mintegy székfoglalójául szebb és magasztosabb tárgyat nem választhatott volna. A nemzet legnagyobb királyának, a hit hősies védőjének története kegyeletes tárgyul szolgált a tudós főpap történetiró buzgalmának.

Azon kedvező helyzetben vagyunk, hogy e sajtó alatt levő munka alapján vázolhatjuk röviden Mátyás ifjuságát s királysága első éveit.

Mátyás születése évét és napját teljes biztossággal meg nem határozhatjuk. A legvalóbbszinü, hogy 1440-ben született, Kolozsvártt, az Ó-Vár egyik szerény házában, mely mai napig fennáll. Gyermeksége éveit az akkor épitett Hunyad várában töltötte. Kiváló gondos neveltetésben részesült, Zrednai Vitéz János tudós főpap felügyelete alatt. A klasszikai müveltségben korán nagy előhaladást tanusított. Könnyü felfogás, kitartó szorgalom jellemezték.

A politikai események a gyermek ifjut is hamar előtérbe sodorták. Midőn atyja, az országkormányzó, az 1448-iki *rigómezei* ütközet után Brankovics szerb deszpota fogságába került, onnan nehéz feltétel alatt szabadult meg: László fiának kezesül adása és Czillei Ulrik leányával, Erzsébettel, eljegyeztetése árán. László azonban csakhamar kiszabadult a fogságból és a kényszerházasság kötelékéből: helyette 1451-ben — a béke kedvéért — Mátyással jegyezték el Czillei Erzsébetet.

Hunyadi János és Czillei között a barátság nem volt tartós, s fölbomlott a házasságkötés is. 1455-ben azonban újra felkaroltatott a terv s a házasság ekkor meg is köttetett; de az egybekelés, tekintettel a házasfelek fiatal korára, elhalasztatott. Czillei Erzsébet férje családjához Hunyad várába költözött, Mátyás a budai udvarnál maradt, V. László király és nagybátyja: Czillei környezetében. — Alig ért azonban az ifjú ara Hunyad várába, betegségbe esett s hozzá sietö férje és szülei gondos ápolása daczára, házasságuk után három hónap mulva, megszünt élni.

A következő év (1456) nagyfontosságú események időszaka volt, mind az ország, mind a Hunyadi-ház történetében. Hunyadi János ekkor vívja legfényesebb diadalát a török felett Nándorfehérvár falainál. Az örömhir vétele után azonban Mátyásnak atyja kórágyához kelle sietnie Zimonyba, hogy ott hőshöz méltó halálának tanuja legyen (1456 aug. 11.).

Három hónap mulva (nov. 9.) történt a véres összecsapás Hunyadi László és Czillei között Belgrád várában, hol az ármánykodó királyi nagybátya felkonczoltatott. A következő 1457. év (márcz. 16-án) pedig a király biztosításai daczára László feje hullott a porba a budavári Szent-György-téren, s a Budára csalt Mátyás börtönbe vettetett.

A nemezis boszuló karja hamar utolérte a hitszegő királyt. A fellázadó ország haragja elől drága foglyával Bécsbe, majd jegyese elé Prágába menekül, a hol 1457 nov. 24-én váratlanul elhunyt.

V. László halálával visszaszállott a nemzetre (Magyarországon épügy, mint Csehországban) a szabad királyválasztás joga. A nemzeti királyság eszménye annyira áthatotta a népek szivét, hogy idegenről szó sem lehetett. De alig volt szó a belföldi oligarkhák közül is valakiről; Garai László nádor és Újlaki Miklós erdélyi vajda inkább csak magok óhajtották csekély pártra támaszkodva a királyságot, mint őket a nemzet.

Mátyás egyhangú választatásának története, hogy a pesti oldalon és a Duna jegén tüntető 40,000 főnyi köznemesség rajongó lelkesedése miként némitja el a Budavárában tanácskozó főurakat, eléggé ismeretes.

Fraknói művéből látjuk azt is, mennyire járultak ehez Szilágyi Mihály biztosításai (szóval és iratokkal), hogy a Hunyadi-ház ellenségeit megnyugtassa.

E pártok kiengesztelődésére legtöbbet tett a nádor és Hunyadi özvegye, Szilágyi Erzsébet találkozása Szegeden s az ott kötött szerződés, mely szerint Mátyás el fogja venni Garai nádor leányát, a nádor viszont mindent elkövet Mátyás királylyá választatására. Hunyadi János özvegyének sejtelme sem volt arról, hogy fia már lekötötte kezét Prágában, az élelmes cseh kormányzó, Podjebrád, leánya számára; s midőn Mátyás hazakisérésekor arról volt szó, melyik igéret valósuljon, szavát édesanyja kedveért sem szegte meg.

Mátyás királylyá választása a magyar faj, a magyar nemzetiség, a magyar nyelv diadala volt; nem egy párté, nem egy családé, de az egész nemzeté. Igy ünnepelték ezt a hazában, igy fogták fel a külföldön.

De épen ezért kemény próba és nehéz feladat várt a 18 éves ifjú királyra, hogy egy részt a trónt a külföldi leselkedések s a háttérbe szorított belföldi oligarkha párt ellenében megoltalmazza, másrészt, hogy tekintélyt biztosítson annak a nemzet előtt is.

Erős önérzetet, nagy ambicziót hozott magával a trónra. Nemcsak merészelt, de tudott is maga kormányozni. Legelső tényei egyike volt az alkalmatlan nagybátyának a kormányzói székről eltávolitása; aztán a duzzogó Garai nádor és Ujlaki kiengesztelésére törekedett; az utóbbi meghódolt, az előbbi vonakodván, megfosztatott a nádorságtól.

Csakhamar mindhármukat Mátyás ellen látjuk szervezkedni.

Veszélyessé ez akkor vált, midőn III. Frigyes német császárral szövetkeztek, a kinél a magyar korona volt s a kit Német-Ujvártt tényleg királylyá kiáltottak ki. Mátyás azonban részint fegyverrel, részint bölcs nagylelkűségével győzedelmeskedett ellenfelein. Hosszas alkudozás után (melyben a pápa követe támogatta főkép erélyesen Mátyást) visszaváltotta (80,000 frtért) a szent koronát is, a mely egy negyedszázadon keresztül volt az országon kivül.

De a koronázásig még sok teendő várt az erélyes ifjú királyra. Meg kellett törnie a felsőmagyarországi várakba fészkelődött cseh huszitákat, győzelmesen csatározott már előbb a törökkel a déli határokon, oltárhoz vezette menyasszonyát, a cseh királylyá választott Podjebrád leányát, s a mi legfontosabb vivmánya volt uralkodása első időszakának: visszafoglalta a török által meghódított Bosnyákországot, személyesen intézve az ország főerőssége, Jajcza ostromát (1463 végén).

1464 febr. 13-án tartotta ünnepélyes bevonulását az ország fővárosába a diadalkoszorúzott hős király.

Trónja most már szilárdan állott; a bel- és külellenség felett győzedelmeskedve, nyugodtan tétethette fejére Szent-István koronáját (1464 márcz. 29.) az ősi koronázó városban, Székes-Fehérvárott.

A nemzet bizalommal és lelkesedéssel vette körül koronás királyát, mert rövid uralkodásának fényes eredményei biztositékul szolgáltak a jövendőre.

Szádeczky Lajos.

MÁTYÁS KIRÁLY.

Oh nemzetemnek legnagyobb királya.
Dicsőséged ragyogjon e napon!
Történeted' — ma emlékezve rája —
Mint bűvös ajk regéjét hallgatom.
Nekem nem az vagy most már, a ki voltái,
Nyomod' megeste míthósz harmata;
Neved nem áldozóé, de az oltár,
Melyen, rajongók, áldozunk, — maga!

BESNYŐI BUCSUS LÁNYOK. — Cserna Károly rajza.

A HÉTRŐL.

A revolver. Egy ujságiró-társaságban egyszer arról a kérdésről beszéltek, a mely a legfájdalmasabban foglalkoztatja mindig a tisztességes, hivatásos hirlapirók gondolatát. A revolverzsurnalisztákról, a kik tulnyomó nagy részükben soha életükben egy sort se irtak semmiféle ujságba, soha egy szerkesztőségi iroda küszöbét át nem lépték, lévén épen ez az a hely, a hol semmiféle keresetük nincsen. De a hirlapirói foglalkozás *cziméből* élnek, mindenütt megfordulnak, a hol a sajtó munkásainak ott kell lenniök és míg ezek a dolgukat végzik, ők vigan manipulálnak, diskréten eret vágnak a kiszemelt áldozaton, azután tovább állnak, hogy megfelelő alkalommal újra fölbukkanjanak. Ezekről a legényekről folyt a szó és arról, hogyan lehetne ellenük védekezni, őket lehetetlenné tenni. Ez alkalommal egy régi, érdemes és neves publiczista a következőket mondta:

«Ezt a kérdést mi meg nem oldhatjuk, mert a revolverező és zsaroló álhirlapirók ügye nem is a sajtó dolga. Legfölebb azé a sajtóé, a melyen a *vizitkártyákat* nyomják. Ez a kérdés a névjegy sajtószabadságának a kérdése, a mely megengedi, hogy akárki odanyomathassa akár a főszerkesztői titulust is a vizitkártyára. Mi az ilyen legénytől ezt a czímet, se ezt a névjegyet el nem vehetjük, mert nem tőlünk kapta és — nekünk nem is mutogatja. Ki se dobhatjuk magunk közül, mert — nincsen közöttünk. Hamis hirlapiró, revolver zsurnaliszta tehát nincsen, a mint nincsen hamis orvos, vagy revolver-mérnök. De van csaló, szédelgő, szélhámos, a ki különféle fegyverekkel dolgozik. Ez a fegyver azonban semmiféle közösséget e csaló és egy tisztességes szakma között nem teremthet, a mint hogy nem nevezhető állakatosnak a betörő, a miért eszközül a vésőt, meg a kulcsot használja. Ne nevezzék tehát a lapok ál-hirlapirónak vagy revolver-zsurnalisztának azt, a ki úgy zsarol és revolverez, hogy magát ujságirónak adja ki, holott soha életében nem volt az. Kezeljék azt a csalót, a ki ujságirói vizitkártyával szédeleg épen úgy, mint a ki hamisított ügyvédi, vagy doktori diplomával űzi a szédelgéseit.»

Most megint revolver-zsurnaliszták botránya kavarog a lapokban. Helyén valónak véltük ezt a megjegyzést lenyomatni.

Cselédek. A budapesti rendőrfőkapitány a héten szabályrendeletet adott ki a cselédekről, azaz hogy a cselédtartó háziasszonyok védelméről. Mert a helyzet ma az, hogy a «nagyságák» jobban rá vannak utalva hatósági védelemre a rosz cselédek ellen, mint a cselédek a rosz nagyságák ellen. Egészen bizonyos, hogy a főkapitánynak ez a szabályrendelete nem az utolsó ebben a dologban, követni fogja még tíz, meg husz, meg ötven új szabályrendelet, hol a cselédek, hol meg az asszonyaik érdekében és a századik szabályrendelet se fogja megteremteni az ideális állapotot, a melylyel mind a két fél meg lesz elégedve. Hónapokkal ezelőtt a cselédek voltak a panaszos elem. Kassán, Budapesten kongresszust is tartottak a szakácsnék, szobalányok, mindenes cselédek és olyan szónoklatokat vágtak ki, hogy minden hivatásos humanistának összeszorult a szive. A «cseléd-nyuzó nagysága» bevonult a szoczialista mozgalmak jelszavai közé. Fejtegetéseket olvastunk arról a lélektani és élettani igazságról, hogy a nő méltányossági érzéke sokkal fejletlenebb a férfiénál és ennélfogva a nő, mint munkaadó a maga alkalmazottjával szemben olyan bánásmódot tanusít, a milyennek a munkás, az alkalmazott a férfi munkaadó részéről, a ki méltányosabb, belátóbb és az önérzet becsülésében haladottabb, — kitéve nincsen. E tétel hirdetői adatokra hivatkoztak — többnyire olyanokra, a melyeket törvényszéki tárgyalások szolgáltattak és a bizonyító törekvésük nem volt eredménytelen. Csak egy dologban voltak — feledékenyek. Elfelejtették, hogy minden botnak két vége van. Bebizonyították a nő méltányossági érzékének kevésbbé fejlett voltát, de ezt az igazságot nagyon egyoldaluan használták, a mennyiben csak a «nagyságák» ellen fordították. Pedig nemcsak a nagysága nő, hanem a cseléd is és a mi ebből eredő gyöngéje megvan a nagyságának, bizonyára megvan a cselédnek is, a kinek ezt az eredendő fogyatkozását még műveltség se csökkenti. A cselédtartó asszonyok panasza nem jogosulatlanabb, mint a cselédeké: ennek a háboruságnak a kimenetele tehát *hatalmi* kérdés. Az a sereg győz, a melyik — kisebb, tehát jobban válogathat és ez zsarnokoskodik a másikon. Ha kevés a cseléd — és most ez a helyzet — akkor a nő méltányossági érzékének az a sokat emlegetett fejletlensége a *nagyságákon* zsarnokoskodik. Az egész mizéria pedig velejárója annak az általános társadalmi átalakulásnak, mely most van folyamatban. A régi patriarkális rend megszünt, főként a nagyvárosokban, az új pedig még csak most van épülőben. Innen a sok zavar, baj, kelletlenség és viszásság.

*

A sir. Olyan korban élünk, a mikor minden, de minden folytonosan drágul. Drágább lesz az anyag és drágább a munka. Drágább a föld, a ház, a kenyér, a hús, a ruha, a gyümölcs, a fa, a tej és nemcsak drágább, de állandóan és mindig drágább lesz a lakás. E drágulásban érezzük közeledését annak az időnek, mikor a Föld csakugyan kicsiny lesz arra, hogy az emberek elférjenek rajta. És még kisebb ahhoz, hogy elférjenek — benne. A halottak földje még erősebben szűkül, mint az előké, hiszen Aurelien Scholl mondása szerint a halottak jobban szaporodnak, mint az élők. Mert az élők szaporodását állandóan mérsékli az, hogy halnak is: de a halottak szaporodásának mi se vet gátat, mert azok nem térnek többé vissza az élők közé. Igaz, hogy ezer holdas területeket egy ember számára csak az élők foglalnak le, a halott ember igénytelen, annak kicsiny darab föld is elég, de nincs kicsiny, a mely túlságos nagy ne lenne, ha nem jut. És a *lakás-inség* immár valósággá lett a temetőkben is. Természetesen a nagyvárosok temetőiben. Mennél nagyobb egy város, ez a kalamitás annál hamarább kell, hogy beköszöntsön. A világ legnagyobb városa London és Londonban száz esztendő óta drága luxus a hosszukás sir, az olyan, a melyikbe úgy fektetik a koporsót, mint minálunk. A szegény ember koporsójának csak akkora sirüreg jut, a melybe *függőlegesen* leereszthetik. Budapest még nem jutott odáig, mint London, de ime már ott tartunk, hogy itt is drágább lett az a föld, a melybe mindig csak vetnek, de a mely semmit sem terem soha, még a virágot is másunnan hordják rája: a temető földje. A főváros a héten *stájgerolt* a halottaknak: fölemelte a sirbolt-helyek

Legújabb fénykép.

GRÓF LÓNYAY ELEMÉR ÉS NEJE, STEFÁNIA KIRÁLYI HERCZEGNŐ.

árát. Ime nemcsak a megélhetés drágul ebben a városban, hanem a meghalás is. A budapesti lakó immár azzal se vigasztalhatja magát, hogy ha meghal, legalább nem emelik többé a házbérét. Az igaz, hogy a temetőben ilyen házbéremelés egy lakóval szemben csak egyszer történhetik és nem minden három hónapban. Ennyiben van jobb dolguk Budapesten a halottaknak, mint az élőknek.

*

A siró czár. Mikor a czár megtudta, hogy a Preobrazenski-ezred első százada, eleje annak az ezrednek, a melyet a *czár ezredének* szoktak emlegetni, a melyben ő maga is szolgált és a melynek tisztikarában személyes ifjúkori barátai is vannak, ennek az ezrednek az első százada zendülésben tört ki és a szabadságért küzdő forradalmárok mellett nyilatkozott: II. Miklós elájult és mikor magához tért, keserves sirásra fakadt. Ilyenfajta dolog ezúttal nem először esett meg a czáron. Fejedelem annyit még nem ájuldozott és annyiszor még nem zokogott, mint II. Miklós. Mikor a japánok először verték meg az oroszokat Mandzsuriában, akkor csak *mélyen megrendült* Ő Felsége, a második vereség után azonban már sírva fakadt, a haojangi ütközet után pedig el is ájult. Később már kombinálni is kellett a lelki megrázkódás látható jelenségeit: a czár egyszerre sirt és ájuldozott, mert a japánok gondoskodtak róla, hogy alkalom bőven legyen a megrendült czári sziv érzéseinek ilyen megnyilatkozására. De csodálatosképen az érzékeny czárnak száz sirógörcs és ájulás után se jutott eszébe, hogy megváltsa magát a szenvedéseitől. Pedig csak egy szavába került volna, hogy véget vessen az egész szörnyű öldöklésnek, mert a szerencsétlen háború az ő háborúja volt, nemzete egy pillanatig se lelkesedett érte, sőt ellene volt és a végét esdekelte minden érzésével. De a folyton megrendülő és folyton ájuldozó czár azért rendületlen és folyton kergette a mészárszékre szerencsétlen légióit, míg minden vára elesett és minden hajója elsülyedt. Akkor még elájult egyszer, még zokogott egy sort és végre aláírta a békét. A helyzete most megismétlődött. Megint háborúság dúl Oroszország földjén, megint olyan háború, a melyre a zsarnokság irtózatos terhe kényszerítette a nemzetet és II. Miklósnak megint csak egy szavába kerülne, hogy békesség legyen a birodalmában. De ezt a szót nem mondja ki, hanem engedi, hogy tulajdon alattvalóit rakásra gyilkolják, nőket és gyermekeket halomra öldössenek azok, a kik az ő nevében gyilkolnak. És mikor serege sorait ez a háború is megbontja, a czár megint csak ájuldozik és zokog. Néró öletett és gyújtogatott, mert ez neki gyönyörűséget okozott: ez a mindenható fejedelem ölet és gyújtogattat, hogy sirhasson. De ha Miklós czár sirni akar, nem tudná-e vajjon magának ezt a gyönyörűséget olcsóbb áron is megszerezni?

A MAGYAR-OROSZ SZÖVETSÉG TÖRTÉNETI AKTÁI.

A hármas-szövetség új alakulásában közkeletű immár az a kombinácziő, hogy Olaszország helyett Oroszország lesz az a harmadik szövetséges, mely a magyar-osztrák monarkhia és Poroszország mellé legújabb kisegítőnek társul. Ezzel a szövetkezéssel magyar szempontból olyan történeti hagyományok újulnak fel, melyek kétszáz év előtti nemzeti politikánk vezetésére sok éven át hatással voltak és a Rákóczi-féle hadjárat legkritikusabb válságaiban éreztették erejüket. A magyar-orosz szövetkezés történeti hagyományai a kurucz mozgalmak külpolitikai viszonylatai eredményeül jelentkeztek, a hadjárat sorsára azonban olyan döntő nyomással nehezedtek, hogy a vég előidézésében majdnem nagyobb szerepük volt, mint a császári hadak diadalainak, az 1710-iki pestisnek és a kurucz csapatok kimerülésének. A Rákóczi-féle felkelést világtörténeti jelentőségüvé az a körülmény emelte, hogy a mozgalom széles külpolitikai alapra volt fektetve. Az angol, lengyel, franczia, svéd, porosz, orosz és török udvarokkal Rákóczi diplomatái úgy tárgyaltak, akár az osztrák udvarral, két helyen pedig, a franczia és török udvarnál Rákóczi befolyása olyan nyomatékkal érvényesült, hogy az orosz udvar hozzá való közeledését e szempontból találta legfőképen magára nézve érdekbevágónak. Rákóczinak azonban nem magyar-orosz szövetkezés létrehozása volt czélja a hadjárat első éveiben, hanem «magyar-franczia-svéd-orosz» koalicziő teremtése, melynek megvalósítását a legnagyobb buzgalommal iparkodott keresztülvinni, miután az eszme illetékes körökben is nagyon életrevalónak mutatkozott. A szövetség megalkotását lehetetlenné tette azonban mindjárt kezdetben XII. Károly, a ki hadat izent Oroszországnak. A háború a svédek vereségével végződött, de nem vált véglegesen befejezetté, mert XII. Károly a török szultánt iparkodott Oroszország ellen való támadásra rábirni, a török támadást pedig titokban helyeselte, sőt elő is mozditotta suba alatt XIV. Lajos franczia király, ki ezt a cselvetést siker esetén jól kizsákmányolhatónak itélte a maga czéljaira.

A magyar-orosz szövetkezés ügye XII. Károly hadjáratával és a várható török támadással 1710 körül már olyan jelleget öltött, hogy Rákóczi biztosítva látta a felkelés ügyét még abban az esetben is, ha az osztrák hadak térfoglalása egyelőre veszélyeztetné az addig birt pozicziók megtartását. Oroszországnak sem a svédekkel, sem a törökökkel vivandó háború nem állott ugyanis érdekében, Rákóczi befolyásának felhasználása tehát a békés viszonyok állandósítására igen fontosnak igérkezett, mert az ő révén XIV. Lajos közvetítésével a svédekkel egyrészt, másrészt személyes összeköttetései folytán a törökkel való békesség létrehozását remélhette. A míg Oroszország így itélte meg a maga érdekviszonyait, a Rákóczival való alkudozások nemcsak folytak, hanem mindannyiszor előtérbe lettek kitolva, mivel villámhárítónak az ő személye mutatkozott legalkalmasabbnak a kitörőben levő vének felfogására. Rákóczi eljárt megbizatásában és a kurucz ügyek jobbra fordulásának beállását most már az orosz szövetség megkötésében látta még inkább biztosítva s mindvégig bizott benne, hogy bármenynyire kedvezőtlenül alakulnak Magyarországon a mozgalom fejleményei, az oroszok támogatásával a hadiszerencse újra az ő fegyvereire fog visszaszállani. Rákóczit XIV. Lajos is támogatta ama törekvésében, hogy orosz segítséggel folytassa a hadjáratot. 1710 július havában követét a magyarok részére való segély szorgalmazásával indította az orosz udvarhoz, de e szinleges támogatás alatt voltaképen diplomácziai játék rejlett, melyet a franczia és orosz udvar kölcsönösen folytatott egymással, de legkorábban és legpótolhatatlanabbul Rákóczi adta meg az árát, kit az orosz diplomáczia kétszinű magatartása

A HÉTRŐL.

Thury Zoltán. Ez az iró csak most először árulta el, hogy fiatal volt, a mikor meghalván, megtudjuk róla, hogy mindössze harminczhat esztendőt élt. A mig élt, munkáiban a fiatalságnak jeleit nem mutatta. Semmi derű, semmi bizalom, semmi jókedv, sőt semmi reménység. Különös dolog ez. Ime, hát vannak emberek, a kik már kiábrándultak a nélkül, hogy ábrándoztak, csalódtak, a nélkül, hogy bizakodtak volna. Szegény Thury Zoltán úgy látszik már gyermek korában átélte, sőt elfogyasztotta mindazt a kedveset, szépet, jót, a mi más embernek ifjúságát verőfényessé teszi, mert mire a lantot a kezébe vette, már egy megénekelni való szép illuziója se maradt. Az ő érzésének, gondolatának és képzeletének birodalma a szenvedésnek és nyomorúságnak köves talajú és sötét, párás levegőjű országa volt. A fáradt, a megtört, az ingerült és elégedetlen lelkek festője és komor szószólója volt, ezeknek az életét rajzolta és ezeknek a sorsát mesélte véres őszinteséggel, minden szépítgetés nélkül, nagy szakértésével a szerencsétlenségnek és fájdalomnak. Az emberek nagy tömegének nem tetszik az ilyen mese, a melyik nem vigabb, sőt szomorúbb a valóságnál; csak megismerést ád, de nem vigasztalást. De becsületes ember nem adhat mást, mint a mije van és igaz poéta csak a maga dalát énekelheti. Thury Zoltán — a polgári nevén újfalussi Köpe Zoltán — pedig becsületes és igaz talentum volt. Nem lehet mondani, hogy a sors mindennel adósa maradt volna neki, a mivel tartozott. Voltak sikerei és része jutott a boldogságból is, volt hűséges, jó felesége és négy egészséges, szép gyermeke, de a sikere soha se volt teljes és a boldogsága örömébe mérget kevert a keserű, erős sejtés, hogy nem lehet benne sokáig része. Érezte hogy nem él sokáig, mert irodalmi munkáiban sok a bucsuzkodás. Fáradt és rokkant fizikum volt, minden sikernek, a melyet a sors neki szánt, sietnie kellett volna, hogy koszorúját még fejére tehesse. De nem sietett. Ime, hogy meghal, három darabja hever még előadatlanul a színházaknál: ezeknek a dicsőségét a lomha sors már ellustálkodta tőle. Hivei egyaránt sirathatják a poétát és a poéta sorsát, életének és halálának szomorúságát.

*

Leányok. Micsoda különös sereg az, a mely most az égő Oroszország füstfelhői között ölni és halni vonul! Soha semmiféle forradalom ilyen csapatot nem látott. Egy sereg viruló fiatal leány, de a kezében nem virág van, hanem tőr, bomba és revolver. Mennek gyilkolni és meghalni. Most két esztendeje lesz a télen, hogy egy havas novemberi éjszakán a schlossburgi erőd hátsó udvarában kivégezték a tizenkilencz esztendős *Velikov* Verát, egy moszkvai orvos leányát, a ki bombával indult a kormányzói palotába. Hány ifju társnője lépett már azóta a szegény kis Vera nyomába? Annyian vannak, hogy számon tartani őket nem lehet. Ment utána Pitrof Heléna, egy generális leánya, Kaulbars tábornok, az odesszai kormányzó leányának barátnője, a ki úgy indult ezekhez látogatóba, hogy fölrobbantja az édesapjukat. Kaulbars megmenekült, de Pitrof Helena meghalt. Az a leány, a ki a héten, hétfőn a peterhofi állomáson négy lövéssel megölte *Minn* tábornokot, a varsói Karaffát, sikeresebben dolgozott. Ez tudott gyilkolni, mielőtt a bitófa alá lépett. És vajjon hány leány van még Oroszországban, a ki a kézi táskájában bombát és a szivében halálos eltökéltséget rejteget? Hol van vége a sornak, mely a ködből, a sötétségből indul és fölrobbant pokolgépek füstfelhőjén át a vesztőhely felé tart? Ilyesmit még nem produkált a história fantáziája és a szivekben megfagy a vér, elgondolván: a keserüségnek és az elszántságnak micsoda lávatengere hánykolódhatik ott, a hol a leányszobákban bombákat rejtegetnek és a leánylelkekben tavaszi ábrándok aranyos fátyola helyett gyilkos merényletek halálos terve szövődik. A hol a vesztőhelyre siet a leány, mert fiatal lelke legnagyobb kötelessége útjának ezt az ösvényt itéli. Lehet-e ennél szerencsétlenebb, boldogtalanabb, sötétebb ország bárhol is ezen a világon?

*

A távgyalogló. Budapesten a mult héten *megállított* a rendőrség egy nagyon nekilendült ifju francziát, a ki alkalmasint — ingának képzelte magát. Órák hosszat lengett az Andrássy-út eleje és vége között. Állítólag hetvenkét lengést akart csinálni, azaz ennyiszer akart meglehetős gyors tempóban végiggyalogolni a közel három kilométeres úton, de szerencséjére megállították, még mielőtt összeroskadt volna. Mert hogy összeroskadt volna, az bizonyos. Bues úron, így hivják a fürge frankot, nincs mit elmélkedni. Nem úttörő az ilyen vállalkozások terén, a melyeknek a feltünési vágy vagy az élhetetlen élelmesség *heverő* energiája a forrása és az értelemnek bizonyos szelid meghibbanása az irányitója. Láttunk már ennél furcsább francziát még németben is. Harmadéve irtak a lapok arról a derék nürnbergiről, a ki úgy gyalogolt a városából Párisig, hogy egy üres hordót görgetett maga előtt. Azok, a kik arra vállalkoztak, hogy csónakon kelnek át a tengeren, már akár klubot is alapithatnának, annyian vannak. Haszna, czélja, értelme, anyagi vagy erkölcsi értéke az ilyen vállalkozásnak nincs, mert ha a nürnbergi atyafi kisérlete sikerül is, az emberek azért továbbra is vonaton mennek Párisba és nem gyalogszerrel, üres hordót gurítva maguk előtt. Amerikába is gőzhajón utaznak és nem csónakon. Az ilyen vállalkozás tehát etikailag nem érdekes. De érdekes az, a mit föltár a hatásában. Érdekes, hogy a száguldó francziát azért kellett megállítani, mert a nézőközönsége eltömte az Andrássy-utat. Ez a közönség, egybehangzó becslés szerint, több volt mint ötvenezer ember. Munkások a műhelyüket, kereskedők a boltjukat, szakácsnék a konyhájukat ott hagyták, hogy lássanak egy embert, a ki — siet, holott nem volna muszáj neki és szaladgál az Andrássy-úton, holott ülhetne békén vagy mehetne villamoson. És ez a tömeg kitartott, izgult, lelkesedett, sőt a fürgébbje együtt robogott is a lihegő gallussal, az egyetlenegy emberrel, a ki a belsejében már bizonyára unta a mulatságot. A vállalkozásnál ez a hatás érdekesebb és tanulságosabb. Bizonysága egy óriási és szinte meghatóan gyermekes fogékonyságnak, a mely e város népének lelkében szunnyad és a mely bizonyára megérdemelné, hogy — méltóbb törekvés, szebb czél, erkölcsben gazdagabb vállalkozás hódítsa meg magának.

*

Malőrös emberek. Magyarországon nem minden harmadnap esik meg, hála Istennek, hogy valakit a pályaudvaron kiraboljanak. Ha megtörténik, ez rendkívüli dolog. De a legritkább dolog is megeshetik és a nyár elején csakugyan megtörtént, hogy a püspökladányi állomáson egy elszánt gazember megrohant és kifosztott egy utast. Ha ez az utas Rockefeller lett volna vagy legalább is Rothschild báró, a támadás nem lenne egészen megmagyarázhatatlan. A nagy zsákmány reménye fölcsigázhatja a vakmerőséget. De a kirabolt utas nem volt I. D. Rockefeller. Rothschild báró se volt. Kisebb milliomos volt. Sőt egyáltalában nem volt milliomos. A kit kiraboltak, egy vidéki — néptanító volt. A magyar néptanítók között pedig még Püspökladány tájékán se akad milliomos. Ez a szegény, malőrös néptanító is egy esztendőn át kuporgatta össze azt a pár száz koronát, a min az utazás gyönyörüségeit akarta megízlelni. Összekuporgatta és az első állomáson — elrabolták tőle. Ugyan kinek nem jut az eszébe a szegény Akakievics Akaki köpönyege, a szegény ember szegény szerencséjének halhatatlan szimboluma? Íme: az élet megint megírta ezt a megkapó tör-

AZ ITATÓ KÚTNÁL. — Cserna Károly rajza.

ténetet, ezuttal Püspökladányon. A szegény tanító most kártérítést követel — a vasúttól, mert ennek a portáján történt a dolog. Egy tréfás ember erre ezt mondta:

— A vasút fizesse meg a szegény ember kárát és örüljön, ha ennyiben marad a dolog. Mert megeshetik az is, hogy kártérítést követel tőle — a rabló is, a ki bizonyára kövérebb zsákmányra számított, mikor erre a vakmerő tettre elszánta magát!

IRÓI LEVELEK.

Kulturhistorikusnak, irodalomtörténésznek, életrajzírónak és szociologusnak egyaránt, — az írói levél vagy napló, mindig egy-egy kapu, melynek nyilásán keresztül korszakok életének és írói egyéniségek mivoltának őszinte képét ismerheti fel. Az írói munka, mint szellemi produktum, egymagában nem elégséges az író lelkének és törekvéseinek kiismerésére. A levél azonban, melyet őszintén, minden hátsó gondolat és érdek nélkül írt, olyan tanuvallomás mellette, melynek adatait legtöbbször bizalmatlanság nélkül elfogadhatjuk. A mi irodalmunkban különböző korszakok írói levelezése egyúttal kiegészítését adja egy-egy kor politikai, irodalmi és kulturhistóriai életének. Kazinczy hatalmas levelezésének ismerete nélkül a XVIII. század és XIX. század eleji irodalmi mozgalmakat alig tudnók megérteni s e mellett ez a becses levelezés a kulturhistóriai élet majdnem valamennyi mozzanatához adatokat nyujt. Az 1825-től 1850-ig terjedő időszak életének érdekes magyarázói ma levelek, miket Bajza, Vörösmarty, Toldy, Széchenyi és Petőfi hagytak hátra, ellenben az abszolutizmus alatt dolgozott írói alakok törekvései leghiányosabban vannak feltárva ma is az itt-ott közzétett levelezésekben. Ebből a szempontból becses és nagy értéket jelentő gyűjtemény a Lisznyai Kálmán írói hagyatékának az a része is, mely egykorú levelezéseket tartalmaz főként az 1850-től 1862-ig terjedő irodalmi és politikai korszak életéről.

Magyar író számára ez a kor volt ugyanis a legküzdelmesebb és legnemesebb hivatást nyújtó a XIX. század válságai között. Négy éven át ostromállapot alatt tartották az országot és tizennyolcz éven át alkotmány nélkül, az összes jogok elkobzásával egy olyan rendszert kényszerítettek a nemzetre, mely minden nemesebb törekvésnek ellene volt és áldáz gyülölettel lépett fel minden olyan kisérlettel szemben, mely a megszakadt jogfolytonosság visszaállítására czélzott. A ki ebben a szomorú korszakban becsületesen teljesítette kötelességét, azt a nemzet is az elismerés és a hála annyi jelével halmozta el, mely kiemelte nevét az ismeretlenségből és népszerű, kedvelt alakjává tette az egész magyarságnak. Ilyen okok miatt vált majdnem hihetetlenül kedveltté az absolutizmus alatt Lisznyai Kálmán. Irói hagyatékának három olyan levelét ismertetjük ezuttal, melyek más és más szempontból érdekes adatokat nyújtanak az abszolutizmus alatti írók törevéseiről. Egy kivételével az ötvenes években íródtak e levelek, az 1847-iki dátumu és Visontai Kovács János által irott levél azonban tartalmánál és vonatkozásainál fogva válik nagyértékűvé. Petőfi egykorú szatmári időzéséről számol be ugyanis ez a levél, de ezenkívül tartalmazza Petőfinek egy sajátkezűleg bele irott rövid levelét, melyet abból az alkalomból irt Lisznyaihoz, a mikor a Pesther Zeitungban árverési hirdetmény jelent meg ellene. A másik két levél Riedl Szendetől és Simonfy Kálmántól való. Az első érdekes finomkodó, negélyes hangja miatt is, de az által is, hogy a prágai cseh ifjúság és írók magyar szimpatiájával megismertet, a Simonfyé ellenben hazafias tendencziájának tudatos, határozott, mondhatni megható őszinteségével. Nemes törekvésekre, becsületes és hazafias ambiczióra mutatnak vissza e levelek és a magyar íróknak azt a rokonszenves, derék tipusát mutatják be, ki a nemzeti ügy szolgálatában és a nemzeti becsület védelmében találta fel hivatása igazi teljesitését. Ez a szempont adja e levelek jelentőségét a mazérdekességeken kívül, a melyet tartalmuk által az irodalomtörténetírás számára nyújtanak. Mind a három levél különben Lisznyai Kálmánhoz van intézve és igy következnek.

THURY ZOLTÁN.

I.

Szatmár, julius 17-én. 1847

Kedves Kálmán pajtás!

Parve tibi in video! sine me liber ibis inurbem, heu mihi quod Domino non licet ire tuo! *tudja fene ki.*

A kétségben esett szerető kedvesénél! a szomjas porlepett utas a forrásnál! — a beteg sinylődő gyermek az orvosságok segítő chaosánál, az éhező szegény hajdan úr Rotschild bankja fiókjánál! — A futó agár a nyúl hátánál! — Én pedig ha most nálad vagy véled lehetnék, — hogy miért ép e perczben veled? Azt bár nem tudom! nem is tudhatom — adnék sokat igen sokat!

Vetted e levelem? Kérdezed e soroktól nemde — felelet igenis nem! — a postás mondja, hogy sem nem volt, sem nem nincsen, sem nem vagyon, nem termesztetyik itten! — irj hát, ha azt akarod, hogy kétségbe ne essem feletted te rosz fiu! — rosz barát!

Petőfi ki veled; kivel te Párisba és tudj isten minő — don és — isokba menni akarátok itt van, és ugy mint Bulven oldalán Kertbeny Carl Mária örvend életének *angyali* isteni Juliája oldala mellett, nála töltött két egész nap után jött ide ismét tegnapelőtt estve vissza, hol az én sógoromnál Papp Endrénél egy kovártélyon vagyunk.

En igen igen beteg valék, mert már javulok, csakhogy savanyut etc. ennem nem szabad ez baj, — nagy baj, — és hideglelésem miatt, mely 10—14 napig kinozott, Erdélyi utam helyett itt kell fekve hol, — hol pedig most már séfindálva az ur isten adta időt eltarisznyáznom, s e hó végin pár napra Pestre megyek, s ha akkor véletlen ott leszesz elmondom, hogy Petőfy mit mivel szept. 8 án! — — Sokat emlegetünk vele, mondjuk s mondja, hogy nagy bolond az a Kálmus, eh de Krisztusi jó egy derék fiu is ám! — és kedves gyerek én nagyon szeretem mondám én, én is mondá, P. és igy sokat beszéltünk rólad, és többnyire estve fele emlegetünk, csak azért, hogy egész nap ne légy kénytelen csuklani. — P. épen most olvasta fel ma délután irt gyönyörü költeményét, — Phantasia, melyben leir keletet, nyugatot, mindent mi szép nagy és kicsi etc. a világ csodái? és igy végzi be midőn elönté phantasiáját a papiron:

S mindezt két szemben látám; kedvesemnek
Sötét világú ábrándos szemében! —

Strassburg, julius 17. 1847

Vándortárs!

Igy kellett Pestre jönnöd? lásd, nem győztelek bevárni, végre magamnak kellett elindulni a roppant nagy utra. Iparkodjál utánam, még ott lehetsz Párisban, mire én ott leszek. Hanem egy dolog igen meglepett; hát te már a Pesther Zeitunghoz is oda szegődtél dolgozó társnak? olvastam művedet... a sequestrumról. Servus, öcsém!

imaadó Sángyid.

Ecsém P. hozzád fene gyanusitást ir, hogy te irsz a Pesther Zeitungba, — mi a manó? ez fene historia, megmondom vigyázz magadra, mert a váltó feltörvényszék még megkerít irnokul, oszt leszel gradálva iróbul irnokká! — etc.

Hogy van Sz. Pali? csókold nevemben és Madács Palyát is tiszteld, Jankovits Gyurit is csókolom, és ölelek mindent, mi szeret téged s engem! Bakody pajtásunkról se tudok semmit, annak sem vettem egy sornyi levelét sem, ugyancsak irhatnál, s reménylem szavadnak embere leszesz s irsz már valahára te is? — barátodnak a távolban, ki örvend látni az őszön Nográdba, ha isten is akarja, ölelve maradván örökre hiv barátod V. Kováts Jani.

Sükeyt et Comp tisztelem. Mocsáry Lajos téged tisztel, irj neki Freuvaldenba neve alatt Platz No 153. ő egészségesedik ugyancsak.

II.

On gonosz!

Ha én önt csak mint hazám legjelesebb költői egyikét tisztelném, s mint barátomat, ha szabad mondanom, annyira nem szeretném, a mennyire tisztelem, bizonyosan két esztendő mulva sem volna vége azon keserű szemrehányásoknak, melyekkel — távolléte daczára — Önt üldözni meg nem szünném; de igy: «nos veniam damus.»

Tehát egészen büntetlenül marad? Korántsem. Azért irom a jelen sorokat s ezek homlokára a két szót:

Ön gonosz!

Elmenetele napján, én — nem is sejtve semmit — a cseh fraterek közül a legderekabbakat magamhoz hivattam, hogy óhajtásuk szerint alkalmuk lehessen az annyira megtetszett «hogy hivták Mátyást» költőjét meglátni. Hatot üt — együtt vagyunk: arczképe megkoszoruzva ragyogott 6, mondom hat (és pedig Apollo) gyertya közt: — a báró egynehány palaczk egrit húz ki zsebéből; a csehek figyelme a képről az asztalra fordult stb. stb.; de a ki nem jött, Ön volt.

Sietek Böhm-hez; az ajtót nyitva hagyom, a tisztek karomkodnak stb; — semmi, semmi! szállására szaladok, ott valami három családot vertem fel nyugalmából, mig a valódira találtam: «Heute früh sind sie fort!» mondta phlegmatikus, isszonyú phlegmatikus hangon a házi úr.

«Gonosz» gondoltam magamnak: s nem szóltam semmit, hanem haza jövén, felakasztottam — magamat? nem! a cseheket? — — nem! hát kit? — Önt, az az: jobban mondva — arczképét — a falra. Addig nem veszem le s addig nem nézem meg, mig nem felel, ez a szörnyü itélet. Ugy-e remeg? talán sir is, de hiába, post festa.

Mégis megéljeneztük százszor is, hátha itt lett volna!! Isten mentse meg — füleit!

Elment! ez múlt; hát jövőre nézve: Eljön e még, s mikor?!

Tomoryval beszéltem: a levelet — első pillanatban elég oktalanul én törtem fel, csak a tartalma mutatta, hogy nem nekem szólt. Azt is Tomorynak adtam át. Merész, de szép vállalat: neki is megtetszett! Sokat beszéltünk felőle, a többit Ön — egészítse ki. «Akarjuk, tehát lesz», ez legyen a jelszó, s a vállalat ténynyé válik. Adja Isten!

«Sirok» czímű költeménye szép; — benne pezsg a vér, s erő a gondolatban szintúgy, mint a kifejezésben.

Hát kedves jó neje jobban érzi magát — Pesten!

Hát az a kis fiu! Irigyelném sorsát, ha ellenségem volna.

Hát a mókus! s a többi: kakuk, bagoly, denevér vagy csalogány: egyszóval: a mozgó Menageria.

«Mátyás»-a már csehre van fordítva, s a Lumirban meg fog jelenni. A fordítás sikerült, bár szinte csak forditás.

Ugyhiszem nemsokára meglátjuk egymást: azért befejezem levelemet; — ugyis elég bolondot irtam már öszve. Bocsánat!

Éljen boldogul, s emlékezzék: «legalább egyszer egy esztendőben» barátjára Riedl-re.

Prágában, deczember 17-én.

III.

Abony, 1855. márczius 14-én.

Lelkem barátja, édes Kálmánom!

Szivemnek rég táplált reménye, az, melyet veled most közlendő vagyok. — Te adtad az első vágyat lelkembe legeslegelső találkozásunkkor, tudod midőn Pesten a szegény elhunyt Sükei barátunk figyelmeztetett téged ki léttemre. S ez első figyelmeztetésedhez hiven azóta együttlétünkor többször e tárgyról beszélgettél, lelkembe csepegtetve magyar eredetiségünk kiváló szálait, s felköltve bennem az önbizalom tetterejét, illő tehát, hogy te élvezd annak legközvetlenebbül édes gyümölcsét is, ugyanis én utosó Pesteni létem alkalmával több ahhoz értők, s hőkeblü honfiak buzdítása folytán, de meg azon körülmény következtében is, hogy népdalaim nagyobb része már ily rövid idő alatt is nemcsak a salonok bensejébe hatolt el, hanem — mi legfőbb érdeme — a szivem legbensőbb hajlamaitól ölelt nép is széltébe hoszszába énekli azokat: elhatároztam magam *nagy operát* irni. De nézeteim a nemzeti operáról oly sajátszerük s oly különbözők a most divatozó s idegen művészek által készült nemzeti operáktól, hogy szövegét sem akarnám elkorcsosult vérü költőre bizni. A most élők közt, a mennyire személyesen őket ismerem, egyedül te vagy, ki gondolatommal is egyezőleg, a magyar nép jelleméhez, szokásai s sajátságaihoz hiven — meg tudná azt irni.

Azért édes pajtás! fölkérlek nemzetiségünk érdekében is, irj nekem egy legfölebb 3 felvonásu magyar operaszöveget, s hozzá oly nemzeties zamatu zénét csapunk, hogy még a délibábos rónai betyár, juhász stb. fognak belőle ariákat énekelni előadatás után. Mert édes druszám a hazai művészet és irodalom zsenge virágainak élesztése, növelése, az

SZEMMELVEISZ IGNÁCZ FÜLÖP.

1818—1865.

Az isteni szikra, mely a kiválasztottak agyába száll, vajmi gyakran gyujtott emésztő tüzet, melyen az elme elhamvad. A nagyságban tragikum is rejlik; hiszen az elmeorvosok tudása szerint a lángész az őrültséggel rokon. De azért az emberiség haladására mégis a zseni nyomja rá a maga bélyegét, ő zökkenti előre a haladás kerekét, ha elakadás fenyegeti.

Az orvosi tudománynak ilyen kiválasztottja volt annak a budai egyszerű szatócsnak a fia, ki 1818 évi julius 17-én látott napvilágot s az ottani polgárság közt megszokott német hangzású nevek egyikéhez, a *Szemmelveisz* névhez, a keresztségben *Ignácz Fülöp* nevet kapott. Iskoláit Budán és Pesten végezte, majd Bécsbe került jogásznak, hogy hadbiróvá képezze magát. Igazán a gondviselés ujjmutatása lehetett, hogy bonczolati előadást látván, az orvosi pályára szánta magát. Az első évet Bécsben, a másodikat és harmadikat Pesten, a két utolsó évet megint Bécsben végezte, a hol 1844-ben doktorrá avatták, 1846-ban pedig, a régi rendszer szerint, külön szerezte meg a szülészeti és sebészeti doktorságot. Professzorai közül leginkább a hírneves Rokitánszky és Skoda buzdították, de ő a tudományos bábaság vagyis a szülészet iránt érzett legtöbb kedvet s 1846-ban a bécsi közkórház szülészeti osztályán Klein professzornak lett a segéde.

Ebben az időben aratta legnagyobb pusztítását a *gyermekágyi láz*, különösen épen Klein osztályán, mely olyan hirhedté vált, hogy az erre az osztályra kerülő nőket már előre elfogta a haláltól való rettegés. Az ezen az osztályon működő Szemmelveisz emberbaráti szíve sajgott, mikor professzorával együtt tehetetlenül kellett a pusztítást néznie, s a kiküldött vizsgáló-bizottságok javasolta intézkedések is sikerteleneknek bizonyúltak. A pusztító betegség okát a szakemberek mindenféle furfangos okoskodások szerint iparkodtak megfejteni; elméleteikre ma már csak mosolyog a mai tudomány elvein táplálkozó orvosi nemzedék.

Szemmelveisz elméjében fogamzott meg az a gondolat, hogy a gyermekágyi láz *fertőzéses* baj, melyet rohadó anyagoknak a vérbe jutása támaszt. Megerősítette őt gondolkozásában egyik kedvelt professzorának, Kollecskának halála, ki bonczoláskor kapott sebébe halt bele. Ettől kezdve Szemmelveisz úgy intézkedett, hogy ápoltjaihoz csupán klóros vízzel mosott kézzel szabad nyulni. A tapasztalás bámulatos mértékben igazat adott a fiatal asszisztensnek a nagy hírű tudósokkal szemben.

A tudomány mai állásában, a mikor a természettudományi elvek szerint fegyelmezett gondolkozás általános, alig birjuk megérteni az ellenkezésnek azt a viharát, melyet a fiatal tudós a fejére zúdított, mikor fölfedezésével a tudományos világ elé lépett. Maga ellen ingerelte a német tudomány czéhmestereinek egész seregét. Oly hires emberek, mint Hebra és Skoda, minden pártfogásukkal sem birták a tudomány serpenyőjét a vakmerő fiatal doktor részére billenteni, kinek a saját professzora, a hírnevét féltő Klein lett a legnagyobb ellensége. Szemmelveisz fölfedezését hóbortosságnak nyilvánították. Állását kénytelen volt otthagyni s még a klinika jegyzőkönyveinek a maga igazolására való fölhasználását is megtagadták tőle. Ellene nyilatkozott a hires Braun, ellene fordultak a németországi szakemberek is, kik közleményei után Bécsbe jöttek. A tudós Virchow még 1863-ban is tagadta a gyermekágyi láz fertőzéses voltát. A francziák is a németek nyomán indultak, csupán az angolok közt mutatkozott némi rokongondolkozás.

A német tudomány úgy szólván kitaszította soraiból a fiatal magyar tudóst, ki elkeseredve, de elveiből egy tapodtat sem engedve, tért haza Pestre 1850-ben.

A szabadságharcz lezajlása után nemcsak a poézis, hanem a tudomány muzsája is elhallgatott a magyar fővárosban. Szemmelveiszunk a csöndes orvosi működésben keresett megnyugvást, hónapos szobában huzván meg magát. 1851-ben osztályt kapott a Szent-Rókus-kórházban s itt szerzett tapasztalatai igazolták elméletét. Nagyobb lett munkálkodása tere, mikor 1855-ben Birly elhunytával egyetemi professzor lett, bár egyetemünk akkori fejletlen állapotában klinikája igen mostoha állapotokkal küzdött. Hallgatóitól a tisztaság legszigorúbb megtartását követelte meg s büszkén lobbanthatta a német tudósoknak szemeikre, hogy az ő orvosnövedékei és bábái jobban tudják, mint ők, hogyan kell a gyermekágyi lázat elhárítani.

Az ötvenes évek végén újra élénkülő nemzeti művelődés kiszólította hallgatásából a magyar tudóst, ki az *orvos-egyesületben* és a Markusovszky Lajos szerkesztéseben megindult «Orvosi Hetilap»-ban valóságos hadjáratot indított elmélete érdekében. Annyira meg volt győződve, hogy a sors őt szemelte ki az igazság képviselőjéül, hogy 1861-ben ellenfeleinek a saját nyelvükön támad nekik, megírta nagy művét («Die Aetologie»), melyben meggyőző okokkal bizonyítja igazságát s alaposan kifejti egész tanítását. A mit Szemmelveisz hirdetett, az ma már közkeletű igazság. A betegségeknek jó nagy részét ma már kétségbevonhatlanúl fertőzésből, tisztátalan anyagnak a testbe jutásából kell származtatni, ellenszerük a fertőző anyag megsemmisítése, a fertőtlenités.

Azonban könyvével újra magára zúdította a vihart, s pl. Breisky a prágai orvosi lapban nevetségessé akarta tenni a rajongót, ki évekig eltüntnek látszott s ime újra föltámad, hogy tűzzel-vassal térítse az új tanra a hitetleneket. A támadások folytonos ingerültségben tartották a tudóst, kinek izgatott lelki állapotát, de egyszersmind rendületlen meggyőződését fejezik ki azok a védekező iratai, melyeket nyilt levelek alakjában intézett a világ bábamestereihez. Örömöt csupán az oroszországi orvosok szereztek neki, kiknek gyűlése az ő tanítását elfogadta s az ajánlotta fertőtlenítést a bábáknak kötelességükké tette.

A szakadatlan küzdelem, melyet Szemmelveisz a kiderített igazság elfogadtatásáért folytatott, megemésztette lelke erejét. A fényes elme elhomályosodott, tébolyodottan került vissza Bécsbe, honnan a czéhbeliek előbb kiüldözték. De mintha csak halálával is az ő tanítását akarta volna megpecsételni, halála legközelebbi okát az a fertőzés okozta, mely egy újszülött gyermeken végzett operáláskor kapott sebét érte. Meghalt 1865-ben s a bécsi köztemetőben pihent meg annyi zaklatás után.

Tanításai diadalát nem érhette meg, s csak utóbb *Lister* angol orvos fogadtatta el a világ orvosaival azt az igazságot, melynek kiderítője és lelkes hirdetője a magyar tudós volt. De így is vigasztaló tudat az emberiségre és nemzetünkre is, hogy lángelméi a sírból is égbe törnek.

Családja kegyelete nem hagyta Szemmelveiszt az idegen földben. Földi maradványait e hónap 14-ikén kiásatták s 17-ikén a családnak a kerepesi-uti temetőben levő sírboltjába helyezték el. Az egyetem, az orvosi kar, az orvos-egyesület és a Szent-Rókus-kórház képviselői egyelőre koszorúkkal rótták le a kegyelet adóját. Az egyetem rektora, Schulek Vilmos professzor, és az elhunyt-

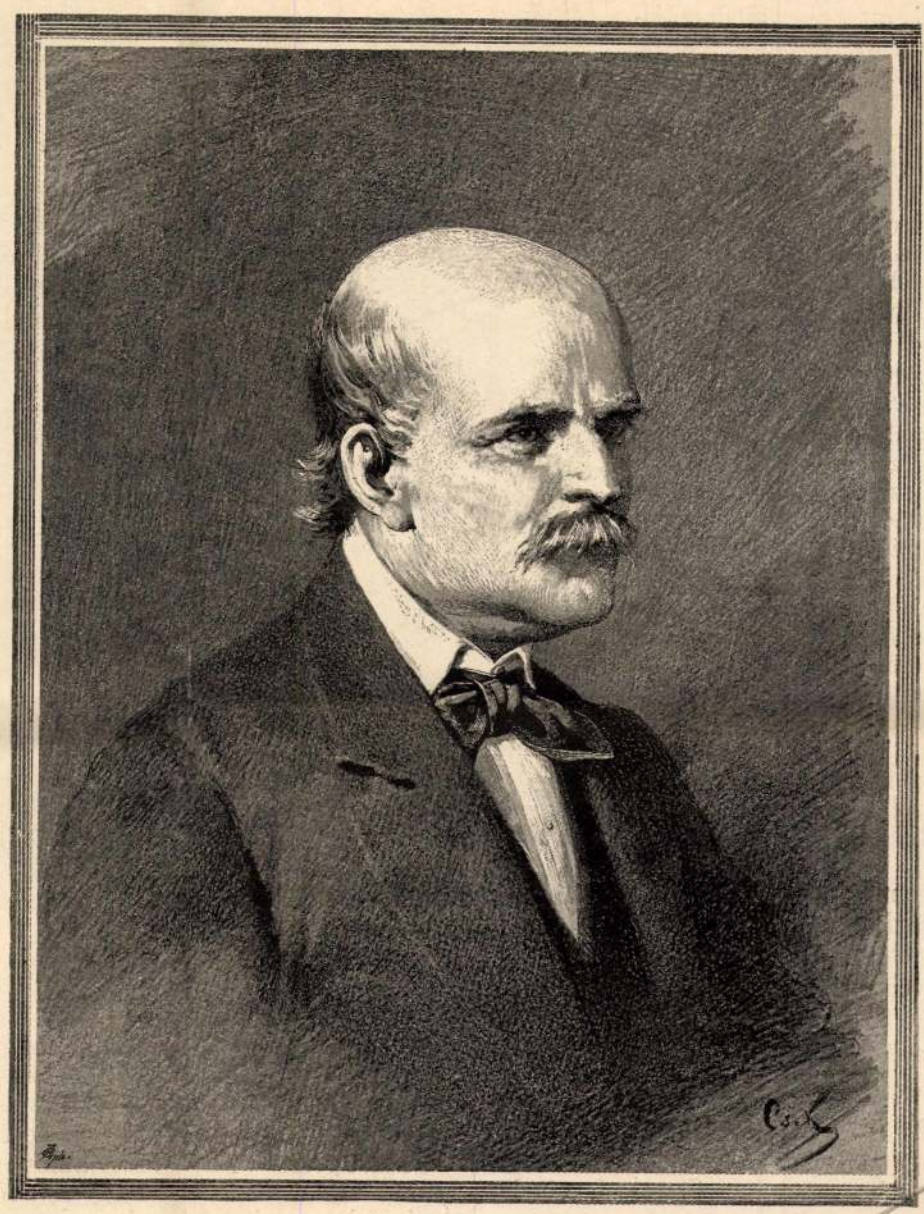

SZEMMELVEISZ IGNÁCZ FÜLÖP.

nak egyik leglelkesebb barátja, Markusovszky Lajos miniszteri tanácsos, mozgalmat indítottak, hogy végleges sírhelyet szerezve, emlékünnepet rendezzenek hamvai fölött.

A hazai földbe került tudós magyar voltát akarják ez uton is demonstrálni, mert tanításának diadalra jutása óta úgy fordúltak az idők, hogy a németek németnek hirdetik azt a híres tudóst, kiben a mi nemzetünk adta az emberiségnek egyik legnagyobb jóltevőjét.

Némely napi lapjaink nem tudjuk, micsoda forrásból merítettek, mikor azt irták, hogy csak a legutóbbi időben sikerült kideríteni, hogy Szemmelveisz magyar születésű volt. Pedig itt élt és működött hazánk fővárosában, magyarúl tanított és írt. Hogy ő maga is magyarnak vallotta magát, sőt hogy nagy műve németül irásáért magát igazolni is szükségesnek tartotta, annak bizonyításául közöljük Szemmelveisz levelét, melyet *Szily* Kálmán akadémiai főtitkár talált meg a magyar tudományos akadémiánál.

«T. Akadémia! A «gyermekágyi láz» nevezete alatt már ős idők óta ismeretes betegség e század folyama alatt mindig növekedő mérvben és hevességgel rohanta meg Európa szülészi intézeteit és népességét, s ezerekre megy évekénti száma azon anyáknak és gyermekeknek, kiket áldozatul magával ragadott.

«A Gondviselés kegyelméből sikerült nekem tisztelettel alólírtnak ezen irtózatos, eddigelé járványosnak hitt kór valódi természetét felfedezni s e felfedezés nyomán egyszersmind (mi a fődolog) a betegség nagyobb mérvbeni fellépését oly mértékben megátolni, hogy mialatt előbb pl. a bécsi szülészeti intézetnél néha 31 %-nyi is volt a gyermekágyi láz okozta halálozás, addig ott, hol az általam javasolt elővigyázati rendszabályok megtartatnak, a halandóság 1%-ot sem érhet el.

«Sorsom úgy hozta magával, hogy midőn e felfedezést (1847-ik évben) tettem, mint a bécsi szülészeti intézet segédorvosa hazám határain kivül tartózkodjam. Igy történt, hogy felfedezésem legelőször is a német szakközönségnek lőn bemutatva.

«Hazámba visszatértem után a magyar szakértő közönségnek is előadtam tapasztalataimat s elméletemet a gyermekágyi láz körül az itt megjelenő «Orvosi hetilap»-ban.

«Mialatt azonban tanom nálunk nem talált ellenzőre, több rendbeli részint megtámadásoknak, részint elferdítéseknek volt az kitéve Németországban.

«Az emberiség iránti kötelesség parancsolta most már elméletemet még egyszer kifejteni, s az ellene felhozott védvek semmisségét kimutatni, mit az itt felmutatott, s tekintve a közönséget, melyre hatnom kelletett, szükségkép németül írt munkában teljesítek.

«Fogadja a tekintetes Akadémia könyvtára számára munkámat, mint legőszintébb tiszteletem jelét. *Szemmelveisz Ignácz* egyetemi tanár.»

Szemmelveisz emléke legyen a csillag, mely a tudomány magyar művelőit vezérelje, hogy leróva kötelességüket az emberiség iránt, hálás elismerésre bizton számíthatnak hazájuk fölvilágosodott népe részéről.

Csapodi István dr.

ŐSKORI SIREMLÉKEK A MÁTRA ÉS BÜKK HEGYSÉGBEN.

Alig van föld, mely gazdagabb volna az ősmult emlékeiben, mint a mienk. A várromok, melyek a dombok és hegyormok tetőit koszorúzzák, — hogy úgy mondjam a közelmult em-

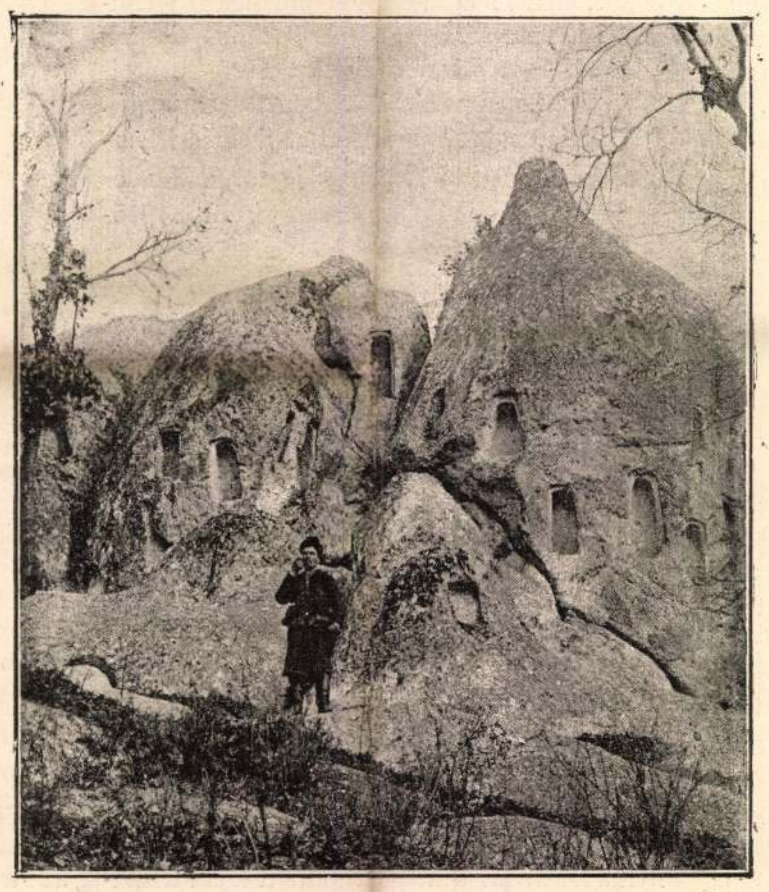

SZOMOLYAVIDÉKI «KAPTÁRKŐ.»

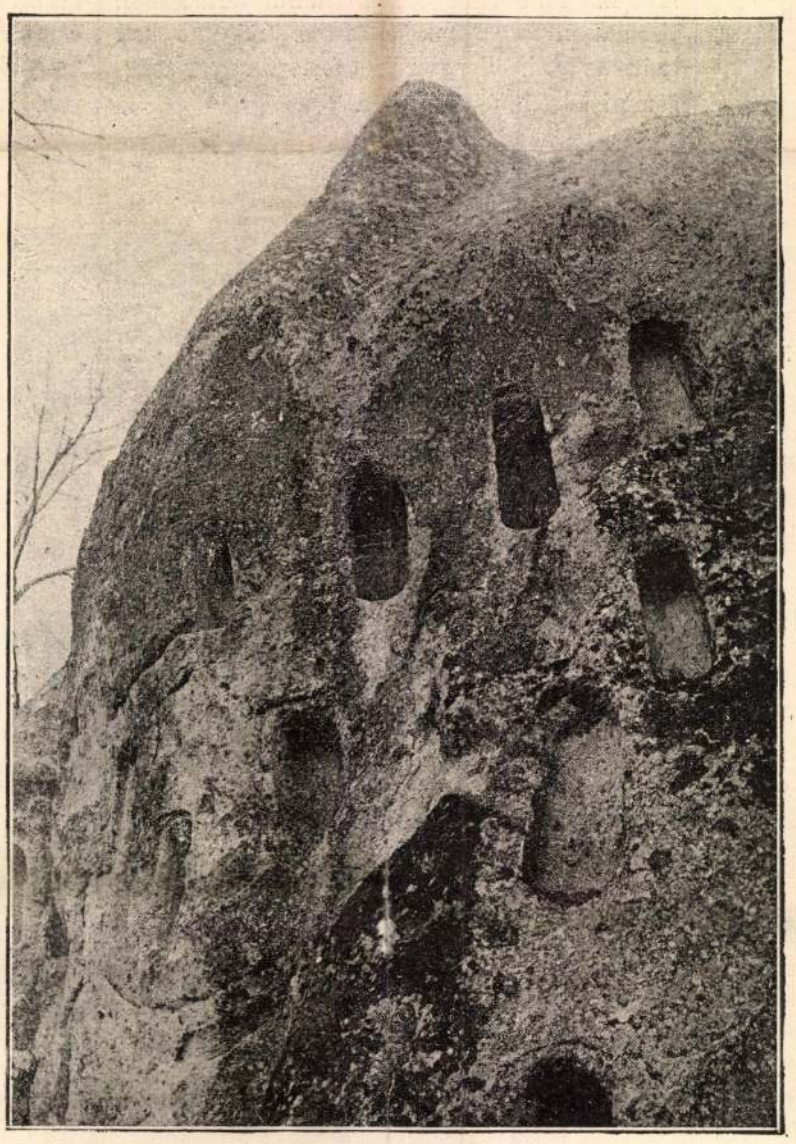

SZOMOLYAVIDÉKI «KAPTÁRKŐ.»

lékei. A daliás idők még csak alig hogy egy-két emberöltőn zajlottak le, s az ősök sasfészkeinek letünt fénykora még világra gyúl s visszaragyog a családok és káptalanok vasajtós levéltáraiból.

Sokkal gyérebb már e világ, a mint az évszázadok utján visszafelé megyünk odáig, hol Ázsia felől megindul a népáradat, a hol a római világbirodalomnak az egész ismert világot átfogó hatalmi gyürűje bomladozni kezd s Pannonia elszigetelt földjére is új és új ősnépek hullámait veti a népvándorlás.

Alföldi síkjaink sürűn be vannak hintve az ősi temetkezési vagy emlékhalmokkal, melyeket «kunhalmoknak» nevez a nép, pedig régiségük korára nézve legtöbbnyire megelőzik magukat a kunokat is. De felhatolnak a Hernád, Garam, Tárcza, a Vág, a Szamos és Körös folyók mentén e temetkezési halmok a magyar Felföld, Zólyom, Liptó, Turócz, Árva, Szepes s Erdély vidékein a havasok aljáig. Mindegyikben csaknem ugyanazon emlékeket, bronz- és vaseszközöket s cserépedényekben hamvakat találunk.

Ezenfelül azonban az ország egész területén hasonlóan sürűn találjuk a hamvveder-temetőket, melyekben a puszta földbe helyezve találjuk, minden emlékhalom nélkül, elhelyezve a durva cserép hamvvedreket.

Mindezeket kisérik a szórványos kő-, bronz-, vasleletek s az ősnépek konyhahulladékai és tüzelő-telephalmai, melyekhez még szórványosabban csatlakoznak az ősmagyarnak tartott leletek, egy-egy lovastól eltemetett lovag, mellette gyengén görbült kardjának rozsdásodott vasával, vaskengyelével, lószerszámjának s ruházatának megmaradt bronzpitykéivel és vas csattjaival.

A régészetnek nálunk csak alig pár évtizede, Kubinyi, Römer, Pulszky és Ipolyi nyomdokain született tudománya mindezen épen említettem emlékeket tanulmányozva, még ma is csak az adatokat gyűjtheti s ily roppant anyag mellett ma még nem is igen tehet mást, — épúgy, mint a történetírás, mely pedig száz év óta, tizszerte számosabb munkással s olvasható oklevelekkel dolgozik.

A hazai régészet ma már ösmeri ugyan a népvándorlás korában hazánkban élt népek emlékeit. Pulszky Ferencz kutatásainak sikerült megállapítania a kelta emlékek biztos ismertető jeleit, s tudjuk, mit tartsunk ősmagyar régészeti leletnek, de a fentebb említettem konyhahulladéki halmok, egy sereg kun és temetkezési halom s a hamvveder-temetők legtöbbjének ősnépe felől homályban vagyunk, mely homály, Isten tudja, fog-e valaha föllebbenni.

Kutatásaink elsőrangu főczélja fog maradni, a hun-avar s a honfoglalás korabeli ősrégiségeket felkutatni s megismerni. De épen ez a legnehezebb. A százados harcz, mely hosszú évtizedeken keresztül csupán egy táborozó nemzet képét nyujtá, nem hagyta őseinket nagy, emlékszerű alkotásokkal foglalkozni s így mi sem maradt tőlük reánk, az élő és viruló nemzeten kivül, mely biztosan az ő régi alkotásuknak volna mondható.

Már Kubinyi és Ipolyi említették a Mátra és Bükk hegység rengetegeinek ősi emlékeit s a nép által ott úgynevezett «kaptárkövek»-et.

Most újabban *Bartalos Gyula* egri egyházmegyei pap és tanár foglalkozott e kérdéssel behatóbban s az országos régészeti társulat egyik legközelebbi ülésén tett több évi kutatásainak eredményéről nagyérdekű jelentést.

Heves, Borsod s nehány szomszédos megye erdőségeiben ugyanis a rhiolit- és mész-sziklák között számos csodálatos óriás ember alaku szikla van, melyeken az emberi kéz alakító nyoma fölismerhető. Ezeket Bartalos ősi síremlékeknek, nagy bálványköveknek tartja. Még érdekesebb azonban, hogy ugyane vidéken számos önálló s feltünő alaku szikla van, melyeknek oldalában rendes ajtó nagyságú fülkék vannak a sziklába vésve, melyeknek párkányzata és a lyukak helye mutatja, hogy hajdan ajtóval el voltak zárva s csekély mélységüknél fogva egyébre,

A MAGYAR TANULÓK MÁSODIK ORSZÁGOS TORNAVERSENYE.

Gyönyörű napfényes időben, szemnek és szívnek rendkivül szép látványt nyujtva, folyt le a nemzet ifjuságának második torna-versenye. Az elsőt, harmadéve, e lapok hasábjain úgy üdvözöltük, mint egy igen nagy fontosságú dolognak első kezdetét, azzal a melegséggel, a mit az méltán megérdemelt. Tavaly országos verseny nem tartatott. Annál nagyobb örömmel és várakozással néztek az idei elé úgy a versenyezni készülő ifjak, mint a közönségből mindazok, a kik az igazi erkölcsi szépben gyönyörködni tudnak, s a nemzet jövője: az ifjuság iránt érdeklődnek.

Ötvenkét intézet küldötte el a versenyre katonáit, összesen mintegy 2300 tanulót, kik életfölismerhetlenül. Talán az az iglói puskás fiú a jövő egy győzhetetlen hadvezére, s az a másik fehér-inges talán kormányzója lesz nemzetének. A közönség a széles utcza két oldalán s a fellobogózott erkélyekről gyönyörködött a festői menetben, s a fogatok megálltak, vagy mellékutczákba tértek.

Az első együttes próba ugyan ünnep első napján délelőtt, a Hermina-kápolnában lefolyt istentisztelet után tartatott: de a nagy közönség előtti, az igazi versenyek a két ünnep nap délutánján folytak le nagy és előkelő közönség jelenlétében. A versenyt mindkét napon maga a kultusz-miniszter, gróf *Csáky* nyitotta meg, a kinek rokonszenves és tiszteletreméltó egyéniségét őszintébb szeretet és melegebb ováczió, úgy az ifjuság mint a közönség részéről, kevés helyen övezte körül, mint itt. Ő maga ott járt-kelt a verseny lefolyta alatt a szines ruhás ifju-

Ha ezt újra elkezdhetném:
Ismét a multat követném.

S az ifjuság látásának az a hatása is van ránk, hogy bennünket is megfiatalít s új kedvet ad az élet folytatásához.

A verseny lefolyásáról, részleteiről nem akarunk itt szólani. A ki ott volt, az szive szerint gyönyörködhetett a szép látványban; a ki nem látta, úgy se tudná maga elé képzelni. Csak annyit, hogy az idén mintegy 36 intézet egy csomó játékot is mutatott be, részint hazait, részint idegent, melyek között nehány nagyon ügyes volt, s ez által tovább fejleszté az első programmot; s hogy a gyakorlatokban, a harmadévihez viszonyitva, haladás látszott. A részletek birálatát majd elvégzik a szakférfiak; mi csak két megjegyzést teszünk. Az egyik az, hogy bár szép közönség volt jelen a versenyen, mindazáltal a szép és fölemelő ünnep még min-

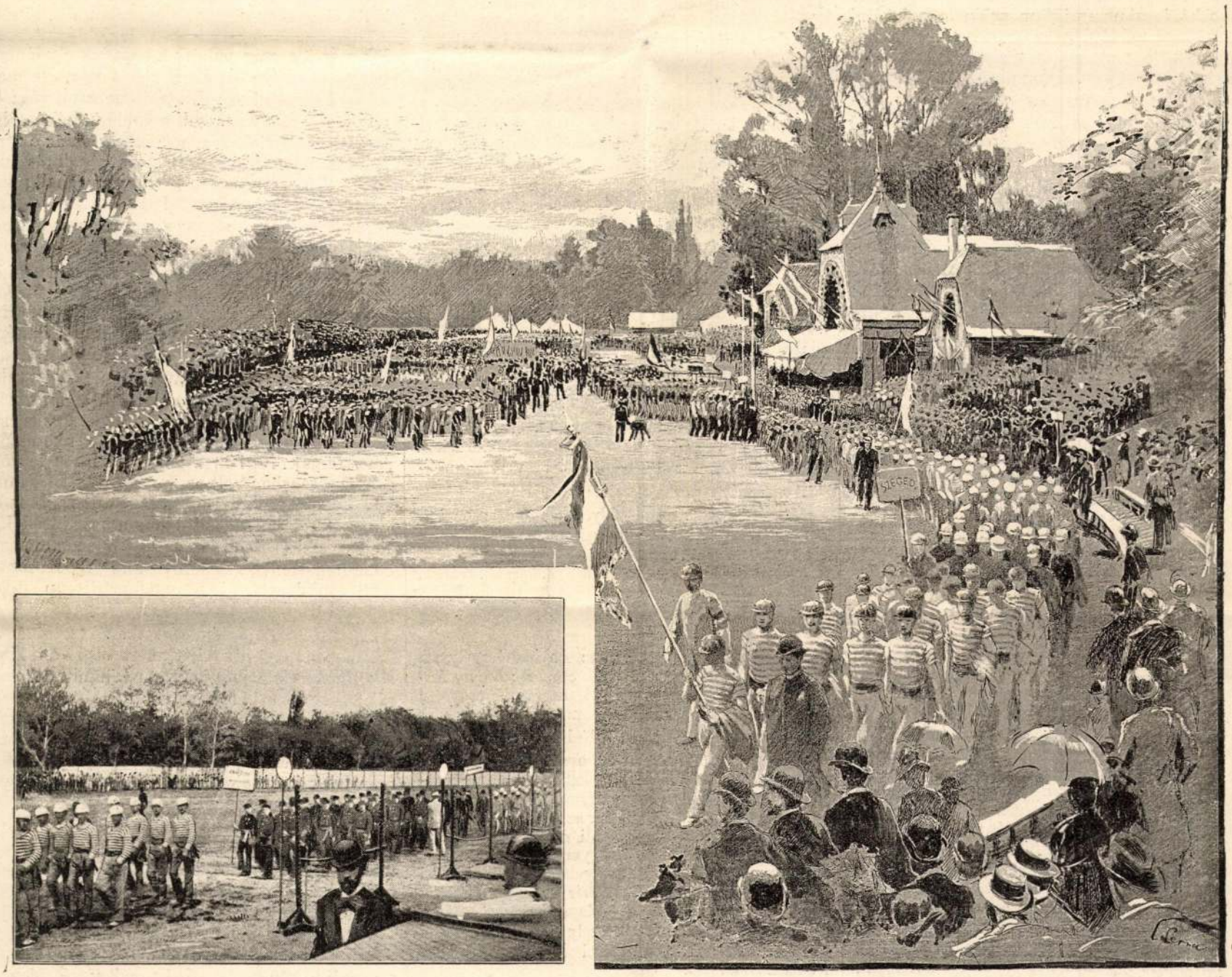

Paur Géza pillanatnyi fényképe. Cserna Károly rajza.

A MAGYAR TANULÓK ORSZÁGOS TORNAVERSENYE.

korra nézve a III. osztálytól a VIII-ikig oszlottak meg. Némelyik iskolánál a kicsinyek képezték a többséget, másiknál a nagyok; s némelyiknél kisebb gyermek nem is volt.

Mikor ez a majdnem harmadfélezer tanuló, mindenik intézet népe a maga külön, festői egyenruhájában, igazgatóik és torna-tanáraik vezetése mellett, külön zászlaik alatt, katonazene és dobpergés rythmusára lépve, délczegen, büszkén, katonásan, az Andrássy-úton végig a városligeti versenytérre kivonult: olyan látványt nyujtott, a melynél szebbet nem igen látott az a látványosságokhoz szokott utcza. Mert virágkorzó, lófuttatásról befelé vágtató diszes fogatok mind csinos dolgok a szemnek; egy királyi bevonulás, fényes lovagokkal élén, nyujt táplálékot a léleknek is: de micsoda mindez a jövő Magyarország azon eleven, vidám, büszke, élő sorfalához képest, mely boldogan, gondtalanul lépeget előre a győzelem tere felé, s mely épen azért oly végtelenül megindító, mivel nem is sejti, hogy a jövendő kor, s a jövendőnek mennyi ereje és képessége nyugoszik bennök, ma még

ság sorai közt, mint apa gyermekei közt; végig nézte az egyes csoportok mutatványait; megdicsérte a győzteseket; s a tanulók szive hevesebben és büszkébben vert, midőn magas, nyájas alakját soraik közt mozogni látták. Mellette mindenütt *Berzeviczy* Albert, a fáradhatatlan államtitkár és főrendező, s körülötte a kultuszminisztérium s a tanügy több előkelő hivatalnoka s munkása, magyarázva, birálva, gyönyörködve. Közben a dob pörög, a vezényszók hangzanak, a játék foly. A tribünökön a tudomány és közélet sok kitünősége, képviselők, tényleges és volt miniszterek s diszes, előkelő női közönség. Csupa derű és napfény volt az egész, a Hymnustól, melynek éneklésével első nap a versenyt megnyitották, a jutalmak kiosztásáig s a Szózat elénekléséig, melylyel másnap bezárták. Az anyák, apák, nőtestvérek, rokonok szemében az öröm csillogott, s az idősebb nézők közül bizonyára nem egynek nyilalt szivébe a vágy: mi szép volna még egyszer újra élni az életet. Mert nem sok ember mondhatja el a niklai bölcscsel és nagy költővel:

dig nem az egész magyar társadalomé, annak minden osztályáé; még sokan hiányoztak, a kiknek ott lehetett s ott kellett volna lenniök. S másik megjegyzésünk a tanulókkal való bánásra vonatkozik. Talán valamivel több melegséget és szeretetet lehetne önteni ezen mindenfelől ide sereglett ifjak fogadásába, ellátásába. Ez a mi fővárosunk, ha neki biztatják, bámulatos lelkesedéssel és vendégszeretettel tudja fogadni a világ minden tája felől ide zarándokló idegeneket; csak a saját fiaink iránt ne tudna érezni melegebben? Azért tán, mert ezek még gyermekek? Annál jobban esik nekik a szeretet s annál hálásabbak érette. Eddig, tudtunkkal, bizonyos katonai ridegséggel történt az elszállásolás és ellátás; nem lehetne-e azt szeretőbbé tenni, ha a város polgárai megnyitnák szivüket és ajtajukat a főváros fényébe annyi vágygyal és sejtelemmel jövő vidéki tanulók előtt, és tennék őket erre az egy-két napra valóban a főváros vendégeivé? Ezt például a fővárosi középiskolák is megtehetnék, az igazgatók közvetítésével. Vagy legalább annyit nem lehetne-e

megtenni, hogy a verseny végén valamennyien egybegyülnének egy közös testvéri vacsorára, vezető tanáraikkal s az ifjuság iránt érdeklődőkkel s ott hozzájok, ahhoz értő emberek, egy pár szép buzdító beszédet mondanának; együvétartozásuk érzete ez által is fejlesztetnék és erősödnék s utolsó benyomásuk, melylyel a fővárosból távoznának, nem csak kedves és jóleső, de tanulságos is volna.

Valószinüleg több hézag nem lesz az évi versenyek megtartásában; s ha közönségünk érdeklődését mind jobban meg fogja ragadni ez az ünnepély; ha nemcsak az érdekelt szülőket s a társadalomnak legmiveltebb rétegét, hanem ott fogjuk látni arisztokráciánkat s a nép egyszerü fiait is (mert hiszen az ifjuság, a haza reménye, minden osztályé): akkor talán lassanként meg fog valósulni az, a miről harmadéve álmodoztunk, hogy ezen évenként ismétlődő pünkösdi torna-versenyek lassanként magyar olympusi játékokká, igazi nemzeti ünnepekké fognak válni (idő folytán például a csolnak-versenyt is bevonva a programmba), a melyekre az ország minden részéből tolulni fog piros pünkösd napján a fővárosba a magyar haza népe s együtt fog gyönyörködni a főváros lakosságával a jövő reményeiben.

—*h* —*z*.

Az idei országos tornaversenyen öszesen 26 főgymnázium 1196 tanulóval, 12 főreáliskola 578 tanulóval, 5 polgári iskola 233 tanulóval, 3 középkereskedelmi iskola 103 és 6 tanítóképezde 178 tanulóval vett részt, összesen tehát *2288 tanuló* produkálta ügyességét a versenytéren.

A vidéki intézetek növendékei nagyrészt e hó 20-ikán érkeztek a fővárosba és az egyes iskolákban voltak csoportonkint elszállásolva. A főváros pár ezer forinttal járult a tornaverseny költségeihez.

Az ifju tömeg mindkét nap szép rendben, katonai zenekar játéka mellett vonult ki a főváros legszebb részén, az Andrássy-uton a városligetbe.

Egyes csapatok fapuskákat hordtak vállaikon, mások meg vasrudakat s mindegyik csapatnak külön dobosa és trombitása volt, a kik szintén az ifjuság közül kerültek ki.

A csapatok a tornaünnepély helyiségébe, a mesterséges jégpálya körülkerített területére érkezve, először a főtribün előtt vonultak el, a hol ült több notabilitás közt gr. Csáky miniszter, azután pedig ismét rendekbe állottak és elénekelték a himnuszt. A több mint kétezer diák szabatosan, szépen énekelt.

A versenyek a *szabadgyakorlatokkal* kezdődtek. Az óriási csapatot egy magas emelvényről *Szedlacsek* Lajos tornatanár vezényelte s az egyes kéz- és lábgyakorlatok taktusait haranggal jelezték. Általános meglepetés látszott a közönségen a szép és pontos gyakorlatok láttára s a meglepetés végül tapsokban tört ki.

Következtek azután a *különböző gyakorlatok, a játékok*, melyekben a labda is kiváló szerepet vitt. A játékok közt nagyon tetszett a szarvasi főgymnázium *füzér-játéka*, melyet a második napon ismételtek. Ebben a játékban a Rákóczi hangjai mellett s annak ütemeire végeznek kéz- és lábgyakorlatokat, fordulásokat, a kezükben vasruddal, a melyet a két végénél tartva, hol előre, hol fölfelé, hol pedig oldalt tartanak. Ez a mutatvány a mellett, hogy a testnek minden izmát igénybe veszi, még gyönyörködtet is eleven változatosságával, mozgékonyságával és a szarvasi fiuk nagyon jól mutatták be.

Aztán *versenyfutásokat* láttunk, különböző távolságra. A *kötélhuzás, sulydobás*, különféle *ugrás, katonai rendgyakorlatok* mind igen jó rendben mentek végbe s egyesek egész bravourt fejtettek ki. A második versenynapon különösen kitünt az V. ker. községi reáliskola «*hajitó gömb*» nevű labdajátéka. A labda emberfej nagyságu, jó nehéz gömb, a tetején fogantyuval, a melynél fogva jó magasban dobják a két részre oszlott csoportok egymásnak 15—25 méter távolságra.

Minden gyakorlatnál és mutatványnál jury ügyelt és itélt. Látni kellett az örömet és lelkesedést, mikor a győztesnek itéltet saját társai vállukra emelték és éljenzés közt hordozták körül. A győztesek végül a miniszteri emelvény körül álltak sorba és gr. Csáky miniszter átadta nekik a dijakat. Az első győztesek ezüst-, a második győztesek bronz-érmet kaptak, míg a ki két versenyben is győzött, aranyérmet kapott. Szép volt látni azt a naiv örömet, a mely a fiatalok szívét eltöltötte, a mikor föltűzték érdemeik jutalmát.

Végül az összes tanulók a szózatot énekelték el, majd rendben elvonultak a miniszteri emelvény előtt s zeneszóval, a minisztert és az államtitkárt éljenezve bevonultak a városba. A közönség pedig az ifjuságot éltette.

A győztes ifjak névsora bizonyosan nemcsak a hozzá közel állókat érdekli, azért közöljük:

Az *első napon* győztek:

A *versenyfutásokban: 100 méteres távolságra:* III. osztály első csoport: 1. *Bürger* Tibor a IX. ker. ref. gymnáziumból, 2. *Sternberg* Izidor VII. ker. polg. isk. tanuló. Második csoport: 1. *Müller* Vilmos V. ker. állami reáliskolai, 2. *Bleha* József V. ker. áll. reálisk. tanuló.

100 méter távolságra: IV-dik osztály, első csoport. 1. *Müller* Károly II. ker. polg. isk. tanuló, 2. *Oleják* Károly VII. ker. polg. isk. tanuló. Második csoport. 1. *Gelb* Zsigmond V. ker áll. reálisk. 2. *Adler* Vilmos V. ker. áll. reálisk. tanuló.

150 méter távolságra: V-dik osztály, első csoport. 1. *Hubert* Arthur szabadkai gymn., 2. *Oppenheimer* Zsiga losonczi gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Moczár* Géza VII. ker. gymn., 2. *Korizmics* László IV. ker. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Misky* Ferencz V. ker. reálisk. tanuló, 2. *Dömötör* Mihály székely-kereszturi állami tanitó-képezdei tanuló.

150 méter távolságra: VI. osztály, első csoport: 1. *Pongrácz* János a László-féle gymn., 2. *Meitner* Elemér V. ker. reálisk. tanuló. Második csoport: 1. *Schier* Aladár IV. ker. gymn.. 2. *Becker* Brunó II. ker. egyet. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Kiss* Elemér VII. ker. főreálisk., 2. *Wein* Árpád II. ker. reálisk. tanuló.

200 méter távolságra: VII-dik osztály, első csoport: 1. *Móczár* Andor jászberényi gymn. tan., 2. *Jármy* János debreczeni ref. gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Matavovszky* Ernő budapesti ref. gymn., 2. *Glaser* Károly ág. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Tóth* Jenő V. ker. reálisk., 2. *Mottl* János II. ker. reálisk. tanuló.

200 méter távolság: VIII. osztály, első csoport: 1. *Reischl* Rezső II. ker. reálisk., 2. *Angel* István aradi gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Krausz* Aladár VII. ker. gymn. tanuló, 2. *Majláth* Oszkár budapesti ref. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Weisz* Ármin V. ker. reálisk tanuló, 2. *Pavetics* Manó I. ker. áll. tanítóképezdei növendék.

A második nap győztesei:

Mászás kötélen: III. osztály, első csoport: *Braunberger* Hugó VII. ker. áll. gymn. tanuló, második csoport: *Bürger* Tibor IX. ker. ref. gymn. tanuló, harmadik csoport: *Birmann* Ottó V. ker. áll. reálisk. tanuló, negyedik csoport: *Rothammer* István II. ker. polgárisk. tanuló, ötödik csoport *Hatos* Vincze I. ker. áll. polg. isk. tanuló.

IV-ik osztály: Első csoport: *Boldea* Gergely, II. ker. áll. gymn. tanuló, második csoport: *Barna* Antal, VII. ker. áll. gymn. tanuló, harmadik csoport: *Adler* Vilmos, V. ker. közs. gymn. tanuló, negyedik csoport: *Müller* Károly, II. ker. polg. isk. tanuló.

A *kötélhuzásban;* V—VIII. osztály: a beszterczebányai gymn., az eperjesi kir. kath. gymn., az eperjesi ág. gymn., a szarvasi ág. gymn., a szentes városi gymn., a pápai ref. kollegium, az iglói ág. gymn., a budapesti IV. ker. kegyesrendi gymn., a VII. ker. állami gymn., a IV. ker, ág. gymn., a szabadkai városi gymn., a selmeczi ág. gymnázium, a verseczi községi reáliskola, a székesfehérvári állami reál, a kecskeméti állami reál, a budapesti állami reál, az aradi tanítóképezde, a székely-kereszturi állami tanítóképezde és a miskolczi középkereskedelmi iskola növendékei.

A *távolugrásban:* V. osztály: Első csoport: 1 *Rigó* Mátyás jászberényi gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Zsulyevits* Antal szabadkai gymn. tan., 2. *Sindelacz* Venczel temesvári gymn. tan. Harmadik csoport: 1. *Kossuth* Károly budapesti ref. gymn. tan., 2. *Lillits* Milutin ág. gymn. tan. Negyedik csoport: 1. *Milosevics* Milos verseczi reálisk. tan., 2. *Misky* Ferencz V. ker. főreálisk. tanuló.

VI. osztály, első csoport: 1. *Wein* Árpád, 2. *Tutkonya* Sz. fehértemplomi gymn. tan. Második csoport: 1. *Pikler* Árpád V. ker. gymn. tanuló, 2. *Pásztory* Gyula szarvasi gymn. tan. Harmadik csoport: 1. *Pongrácz* János László-féle gymn. tan., 2 *Kiss* Elemér II. ker. reálisk. tan.

Magasugrás. VII. osztály, első csoport: 1. *Oláh* Géza pápai gymn. tanuló, 2. *Seidner* M. losonczi gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Chodora* Károly kecskemeti reálisk. tanuló, 2. *Kakas* Gyula V. ker. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Fellesz* József V. ker. főreálisk. tanuló, 2. *Gröber* Gyula miskolczi Középkeresk. isk. tanuló.

VIII. osztály, első csoport: *Balla* Kálmán pápai gymn. tanuló. Második csoport: 1. *Pikler* Ármin V. ker. gymn. tan., 2. *Körmendy* Imre budapesti ref. gymn. tanuló. Harmadik csoport: 1. *Reichardt* Vilmos V. ker. főreálisk. tan., 2. *Schramm* Béla aradi tanítóképezdei tanuló.

SCHMERLING ANTAL LOVAG.

(1805—1893.)

Azt az osztrák államférfiut, a kinek neve egy időben oly mélyen bevésődött Ausztria és Magyarország állami életébe, május 23-ikán az élők közül kiragadta a halál, mely csaknem harmincz évet engedett meg neki arra, hogy tanuja legyen összes törekvései és czéljai megsemmisülésének, s néma lemondással szemlélje, a bukott államférfiak mély homályából, az események áradatát, melyek mindazt, a mit gondolt és tervezett, kérlelhetetlenül elsodorták. Még szerepelt ugyan fényes rangban, tehetetlen méltóságban, de már csak egy excellenczias statiszta volt, a ki, ha megszólalt, az általános khorusba vegyitette hangját.

Az idő és a história tanulsága kérlelhetetlenül keresztülgázolt az utolsó osztrák államférfiun, kivel Magyarország nyilt harczban állt, ki ellen a hatvanas évek első felében legjobbjaink szálltak síkra, s mig nálunk a hazafiak oly lángoló hévvel küzdöttek Deák Ferencz vezetése alatt, addig ő Ausztriában előkészitette azt a végzetes politikát, mely 1866-ban a königgrätzi csatához vezette Ausztriát, s végét szakitotta az osztrák császár németföldi protektorságának és arra utalta Bécs hatalmasait, hogy meghallgassák Magyarországot, melyet 1849 óta egy osztrák birodalom kiegészitése gyanánt akartak összeolvasztani, tüzzel és vassal.

A szabadságharczra következett szomoru időszakban Bach és Schmerling nevéhez füződik hazánk jogainak eltiprási kisérlete. Schmerling volt a veszedelmesebb, mert előd je már kitépte a reménységeket és Schmerling gőgösen mondhatta hiressé vált jelszavát: «mi várhatunk», t. i. Ausztria várhat az elnyomott Magyarországgal szemközt. Még bizonyos alkotmányos csillogást is adott politikájának, készitett alkotmányt Ausztriának 1861-ben. Abban a hires február 26-iki pátensben volt az, mely az osztrákoknak parlamentet adott, mely Magyarországot is be akarta terelni a közös parlamentbe, a birodalmi Reichsráthba, a mi Magyarországon a nemzet elkeseredett ellenállását hivta ki. 1861-iki országgyülésünk hazafias harcza Schmerling politikájának ostroma volt.

Ausztriában jó emlékezetben tartották a februári pátens alkotóját, mert első volt, ki az alkotmány elemeiből juttatott valamit az osztrák tartományoknak, s úgy tünt föl, mint a ki utat tör a szabadelvüség felé. Meg is adták neki «az alkotmány atyja» szép czimet, noha Ausztria mostani, jóval teljesebb, alkotmányát Magyarországnak köszönheti, mely 1867-ben a kiegyezés föltételei közt kikötötte, hogy Ausztria szintén alkotmányosan kormányoztassék.

Schmerling Ausztriát nagy katasztrófa elé vitte. Maga pedig bukása után soha többé nem talált alkalmat, hogy régi eszményeit újra föl idézze, Magyarország állami létét megtámadja.

Schmerling Antal lovag 1805-ben aug. 25-ikén született Bécsben, 1829-ben állami szolgálatba lépett s a bírói pályán kezdte közéleti működését. Metternich politikája nem tudta kielégiteni, s a fiatal Schmerling, ki gyorsan emelkedett, nyiltan agitált az ellen. Az 1848-iki forradalmi mozgalmak között, mikor a frankfurti parlamenttel kisérlették meg először a német államokat szorosabb egységbe fűzni, Schmerling lett az első német birodalmi miniszteriumnak elnöke. Később is őt tekintették azoknak a nagy-német törekvéseknek képviselőjeül, melyek Ausztriának vezeté e és a Habsburg-dinasztiában felélesztett régi császári protektorátus alá kivánták helyezni egész Németország politikáját. Ezen a téren a világtörténelem logikája még kegyetlenebbül hazudtolta meg makacs képzelődéseit, mint Magyarország állami léte ellen folytatott harczában. Nem volt már uralkodó miniszter, mikor az 1866-iki háboru eredményeiből meg kellett ismernie a végleges itéletet, mely Németország vezetését és a német egység fejlődését Poroszország hivatásává tette.

Az 1848-iki bécsi márcziusi mozgalmakban Schmerlingnek még nagy része volt és ekkor tett szert népszerűségre. Az uj kormány Frankfurtba küldte, hogy ottan a Németországnak szánt uj alkotmánytervezet tanácskozásaiban, mint az osztrák kormány megbizottja, részt vegyen. A szövetségi gyülés utolsó hetében, Colloredo visszalépése után, ő foglalta el az elnöki széket. A német parlamentnek is tagjává választották, s itt az alkotmányos monarchia hivének vallotta magát. Julius 15-én birodalmi miniszterré lett és a nagy-német, azaz osztrák álláspontot a miniszteriumban erélyesen védelmezte. Mikor

Igen, mert ebben az első pünkösti torna-versenyben, melyet hiszszük, sok száz és ezer társa fog követni évről-évre, mind nagyobb tökéletességben és fejlettségben, mintegy folyvást emelkedő hőmérője gyanánt a nemzeti élet szív-vére pezsgésének: a megfigyelésre méltó erkölcsi momentumok olyan sokasága, s azoknak olyan jelentősége rejlik, mely méltó a legkomolyabb államférfiú figyelmére is. S nálunk kiváló fontosságot ád a ténynek az, hogy a mi nagy közönségünk, sőt még annak közlönye a sajtó is, csak néhány év óta kezdi figyelemmel kisérni a nemzet legdrágább kincsének, az ifjúságnak fejlődését. Alig nehány éve, hogy napi lapjainkban a párbajok, mulatságok és botrány-krónikák mellett, legalább egy évben egyszer helyet nyernek az ország legkiválóbb tanulóinak nevei is, kik a nemzet jövendőjének intézésére hivatvák. Még nehány évvel ezelőtt is, a magyar s különösen a vidéki közvélemény sokkal inkább érdeklődött a jó futó lovak, az esett birkák és a jó hízó malaczok: mint saját gyermekei iránt. Ezek felé legfölebb akkor fordult a figyelme, mikor esztendő végén kisült, hogy a fiúcska a hátulsó padba került, vagy a modern usus szerint irásban vitte haza tudatlanságának hivatalos bizonyítását, s akkor is abban nyilatkozott, hogy szíve szerint leszidta a tanítót, mint a ki oka mindennek, sakinek ma is ez az egyetlen erkölcsi jutalma és sok helyen fizetés-pótléka is Magyarországon. Ebből az állapotból, hála Istennek, kezdünk kibontakozni lassan-lassan, kivált a nagyobb városokban, melyek nálunk is, mint mindenütt a világon, egyes focusai, központjai a művelődésnek. Ha saját vérének és fajának (a szó legbensőbb értelmében) a lehető legmagasabb szellemi tökélye nem érdekelné is a szülőt: érdekli legalább a költség, a mibe a fiú évenként kerül s a kenyér, melyet a jövőben meg kell keresnie. Alacsony foka az érdeklődésnek, de mégis az, s ebből majd ki fog fejlődni a magasabb is. S az, hogy így egy évben egyszer, e haza középiskoláinak legedzettebb, legügyesebb, legfegyelmezettebb része, a kik tehát *a priori* legjobban képesítvék a rájok váró élet nagy harczára, összegyül az ország fővárosába, hogy itt megmutassa erejét, ügyességét, bátorságát, s egymással nemes versenyben küzdjön az ország legkiválóbbjainak és legszebbjeinek elismeréséért, tapsaiért: ebben a fejlődésben egy igen hatalmas tényező. Mert bár ezen a legelső kisérleten sok kiváló képviselője ott volt is a magyar közéletnek és társadalomnak, de még — mondjuk ki — sokkal nagyobb rész volt az, a melyik hiányzott. Az arisztokráczia, a politikai világ; az előkelőség, feny, izlés: alig, vagy igen gyéren voltak képviselve. Pedig *meg kell érteniök*, meg a nemzet minden tagjának és minden osztályának, a legalacsonyabbtól a legmagasabbig, hogy *ennek a most élő nemzedéknek* e földön legeslegfontosabb és mindent letörpítő dolga, a miben remény, hit, büszkeség és kötelesség egyesülnek, *az utánok jövő nemzedék sorsa* és milyensége, mely az ő legközvetlenebb örököse, legsajátabb gyümölcse, alkotásának folytatója vagy lerombolója. S mikor ennek a nemzedéknek sorsáról, előmeneteléről, ünnepéről vagy boldogságáról van szó: akkor vonuljon félre minden más emberi érdek, még a versenylovak is. Mert ló lesz, mig a világ világ, de erőteljes, hatalmas magyar nemzet csak úgy, ha mindnyájan gondozzuk. Különben a kik nem voltak ott, maguk vesztettek rendkívül sokat; s mentségük talán az lehet, hogy nem tudták az ismeretlenről, milyen fog lenni. Most már tudják, s meghallhatták azt is, hogy nekünk, a kik ott voltunk, ismerősöknek, jó barátoknak, szüléknek, rokonoknak vagy csak egyszerű érdeklődőknek is: repesett a szívünk örömünkben annyi vidor élet, annyi szépség, s a jövendő annyi küzdő harczosának láttára. Igen, mert ezekben a fiúkban ott volt a jövendő Magyarország intellectualis harczosainak egy jelentékeny része; még most elrejtve mélyen minden emberi szem előtt, ki tudja minő tehetségek, ki tudja minő munkára hivatottak. Isten kertje volt az, a szó valódi értelmében. S ha ez ünnepélynek semmi egyéb jelentősége nem lett volna is, mint hogy összehozta testvérekül, egymás melletti nemes versenyre buzdítva a székely havasok fiait a fiumeiekkel, az erdélyi szász deákokat Szeged és Hódmező-Vásárhely barna fiaival; a Szepességnek kemény időhöz szokott, edzett népét Szabadka és Pancsova napsütötte, vállas legényeivel; a félig német pozsonyi deákot a keményen magyar kecskemétivel: már ezért busásan megérdemelte, hogy megtartassék. A nemzeti egység, összetartozandóság érzetét fejezte az ki s táplálá és fejleszté öntudatlanul. De maga a verseny is, mintegy a nemzet színe előtt, a jellemnek mennyi kitünő, férfias csiráját mozdítá meg mindenik fiúban, még a ki nem tudott is győzelemhez jutni; s a ki nyert valamit, habár egy tapsot vagy elismerő szót is: szívében a nemes becsvágy milyen erjesztő kovászát viszi magával távol vidékére. És az a felpezsdülése a léleknek, vérnek, a mely minden ilyen ünnepélyen évenként egyszer ismétlődni fog az ifjaknál, magasra emelve a kedélyt: nem megér-e igen sokat? És ők nem megérdemlik-e, hogy évenként egyszer a nagyok által ünnepeltessenek, mikor ők adják hozzá az anyagot?

A szűk látkörű szakpedagogusnak csak egyetlen kifogása lehet e versenyek ellen, hogy az előkészületek ideje alatt zavarja a tanítás menetét, a mennyiben a fiúk már hetekkel előbb egész lelkükkel a bekövetkező versenyen csüggnek, s biz ekkor kissé elhanyagolják a tanulást. Ez igaz; azonban az okos ember tudja, hogy a világon semmit sem adnak ingyen; mindenért meg kell fizetni. A kérdés csak az, hogy megéri-e a dolog az árt, a melyet érte fizettünk; s a jelen esetben az ár a haszon mellett oly csekély, hogy szóra sem érdemes. A jó tanuló a mit elmulasztott, úgy is kipótolja; a rossz a nélkül se tudná. S azt is tudja a hozzáértő, hogy a gymnaziumi oktatásban mily másodrendű a tudás anyaga az erkölcsi képzés és a jellem fejlesztése mellett; amannak nagy részét úgy is el *kell* felejtenie az ifjúnak, hogy a későbbi fontosabb tanulni valónak hely jusson; a mit jellemében, lelki képességeinek gyakorlatában (a mi nem egy a tudással) nyert: az mindenha sajátja marad. Különben még ez a baj is meg fog szünni, ha az előkészületeket nem egy-két hétre szorítják, hanem tervszerűen az egész évre kiterjesztik.

Méltánytalannak tartanók nagy szigorúsággal birálni a verseny minden pontjának lefolyását; maga az időjárás nagyot vétett; ismételjük: első kisérletnek nagyon sikerült, szép volt. Egész bizalommal hiszszük, hogy az eszme életben marad, tovább fejlik, évről-évre ismétlődve. Talán a fejlődés nagyobb teljességet is ád a versenynek: a puszta tornázás teréről kiterjeszkedve a testedzés és ügyesség más ágaira, s esetleg egy pár férfias játékra is, a mikor természetesen két napig is tarthat. A csónakversenyre van vizünk; a czéllövésre, akár puskával, akár nyillal, ott van a városliget. Ez által nemcsak több tanuló vehet részt a versenyben, hanem több nemű ügyesség is fejlik.

Évek óta keresgél a közvélemény alkalmas időt valamely nemzeti ünnepre, a mikor az ország minden részéből a fővárosba seregelnének az emberek örvendezni, okulni, ünnepelni. Az országgyülés már el is határozta, hogy a Szent-István napja legyen ez az ünnep, a mely már csak azért sem lesz azzá, beláthatatlan időkig, mert a protestánsok, az ő *szent* volta miatt, némi idegenkedéssel viseltetnek iránta. Az okos, a szabad, az alkotásban oly hatalmas görögöknek nemzeti ünnepeik voltak az ő *olympiai játékaik*. Kell-e nekünk alkalmasabb időt és tárgyat keresnünk nemzeti ünnepünkhöz, mint a mi ifjainknak pünkösti versenyei. Ezekben örömmel egyesül minden vallás, minden nemzetiség; s ifjan kezdve, megmarad a közös eszmének szeretete az öreg korra is. Akkor lenne még pompás ez az ünnep: az ország ifjai ide seregelve, küzdve a dicsőségért; az öregek feljőve az ifjak kedviért. Egyik a másikra hatva, emelőleg, fokozólag; s töltenének itt egy pár boldog napot, melynek melegét megérezné szívök még aggkorukban is.

Mi gátolja, hogy így ne legyen?

BARÁTH FERENCZ.

A MAGYAR TORNÁSZAT MÚLTJA ÉS JELENE.

Az a faj, melyről meg van irva régi krónikákban, hogy hideget, meleget, éhet, szomjat tűrni tudó, kemény, harczra termett egy náczió, melynek ezer éves története folytonos viaskodás közt telt le, csak későn jutott a testgyakorlatok s nevezetesen a szorosabb értelemben vett tornázás rendszeres műveléséhez. Németországban már két nemzedék növekedett föl a testi edzés folytonos gyakorlatában s a derék *John* egy század előtti kezdeménye már rég általános nemzeti divattá lőn, mikor először kezdtek egyes buzgólkodók gondolni arra is, hogy az ifjuság testi nevelése valamelyes összhangzásba hozassék a szellemivel.

Akad ugyan minálunk is egy fehér holló, *Comenius* Amos János, a nagy pedagogus személyében, a kit Rákóczi Zsigmond hivott az országba 1650 táján s a ki a sárospataki ref. kollegiumot szervezvén, a testgyakorlást is meghonosította, mely itt azóta ápoltatott is. De ez csak egymagában álló kivételnek maradt a legújabb időkig.

Jelentékenyebb kisérlet ez irányban csak századunk harmadik évtizedében történt, a mikor Pesten (1835-ben) a «*nemzeti vivó-intézet*» keletkezett, hol fiatal urak a gimnasztikát is üzték. De öt év mulva ez is föloszlott s vagyona a nemzeti lovardára szállt.

A 40-es évek közepén *Fuchs Keresztély* pesti polgár kezdeményezésére a polgárok és a főranguak együtt alakitottak «*gimnasztikai intézet*»-et, melynek alapitói között ott találjuk a Batthyány, Károlyi, Zichy, Kossuth neveket. De ez is csak tengett s 1867-ben megszünt, vagyona örökösévé a «nemzeti tornaegylet»-et tevén.

Azt a mozgalmat, mely a tornászatnak hazánkban végre polgárjogot szerzett, egy fiatal orvos, dr. *Bakody Tivadar* indította meg, sikerrel hirdetve az eszmét a polgárság között, mely végre egy kis társaságot alakitott s összegyüjtött kevéske pénzéből helyiséget bérelt a «*nyilvános torna-intézet*» számára, melynek igazgatásával *Clair Ignácz* tornamestert bizta meg. A testgyakorlatokat dr. *Szontagh Ábrahám* és *Huber Károly* technikus vezették, míg az intézet odáig fejlődött, hogy képes volt képzett szakférfiút hozatni *Seideman Róbert* személyében, a ki azonban már 1865-ben Németországba visszament.

Csak ebben az évben sikerült hatósági engedélyt szerezni egy nyilvános jellegű egyesület alakításához, melynek «*Pesti tornaegylet*» lett a neve. Ez hívta meg tornatanitónak *Bockelberg Ernőt*, kinek nevével nemcsak az utóbb «nemzetivé» vált pesti tornaegylet fölvirágoztatásának, hanem hazánkban a tornászat meghonosításának és elterjesztésének eléggé nem méltányolható érdeme is szorosan egybefügg.

A Németországból behivott, de itt nyelvben és szellemben tökéletesen megmagyarosodott s a nemzeti ügynek oly nagy szolgálatokat tett férfiu, kinek arczképét ez alkalommal bemutatjuk, 1839-ben, szeptember 9-én Hannoverában született, hol atyja királyi épitészeti tanácsos vala. Kezdetben katonai pályára lépett s a hadapródiskola elvégzése után hat éven át szolgált, mint tiszt, a vadászoknál. 1864-ben főhadnagyi ranggal kilépett a katonai szolgálatból s hajlamának megfelelően egészen új életpályájának, a tornászatnak és vívásnak szentelte magát, mely téren oly kitünő gyakorlottságra tett szert, hogy a legkiválóbbak közt emlegették.

Igy jutott el hire Budapestre is, hol egy magán tornatársaság, mely Thaisz Elek, akkori városi főkapitány elnöksége alatt alakult, 1865-ben meghívta tanitójának. Csak két hónapig vezette itt a gyakorlatokat, mert még azon év julius havában «a pesti nyilvános tornacsarnok», — melyből a *nemzeti tornaegylet* keletkezett, kitünő sikerrel végzett próbaleczkék után megválasztotta tornatanitójának, s augusztus 1-én ez állást tényleg elfoglalta.

Bockelberg Ernőnek ezentúli működése szoros kapcsolatban áll a nemzeti tornaügy életrekelésének és föllendülésének történetével, mely körül ő volt egyik legbuzgóbb és leghivatottabb tényező. Kineveztetésétől kezdve három éven át egymaga vezette és tanitotta a tornászatot és vívást. De működése nem csak erre szorítkozott; rendkivüli tevékenységet fejtett ki az eszme propagálása mellett is s midőn szóba került, hogy az egyesület saját tornacsarnokot építtessen, ő szerezte a legtöbb és áldozatra leginkább kész alapító tagokat. A tornairodalmat is számos dolgozattal gazdagította, melyek közül fölemlítjük «a tornacsarnokok építéséről és berendezéséről», «a tökéletes előtornász kellékeiről» s «a leánytornázásról» irt munkálatait. A mellett, titkári minőségben, az időközben keletkezett országos tornaszövetség ügyeit is ő vezette egy ideig, 1868 óta pedig, a mikor sikerült kivinni, hogy a rendszeres tornatanitás, mint az ifjusági nevelésnek szükséges, kiegészitő része, kötelező tantárgyként a középiskolákba is behozassék s így képesített tornatanitókra lett szük-

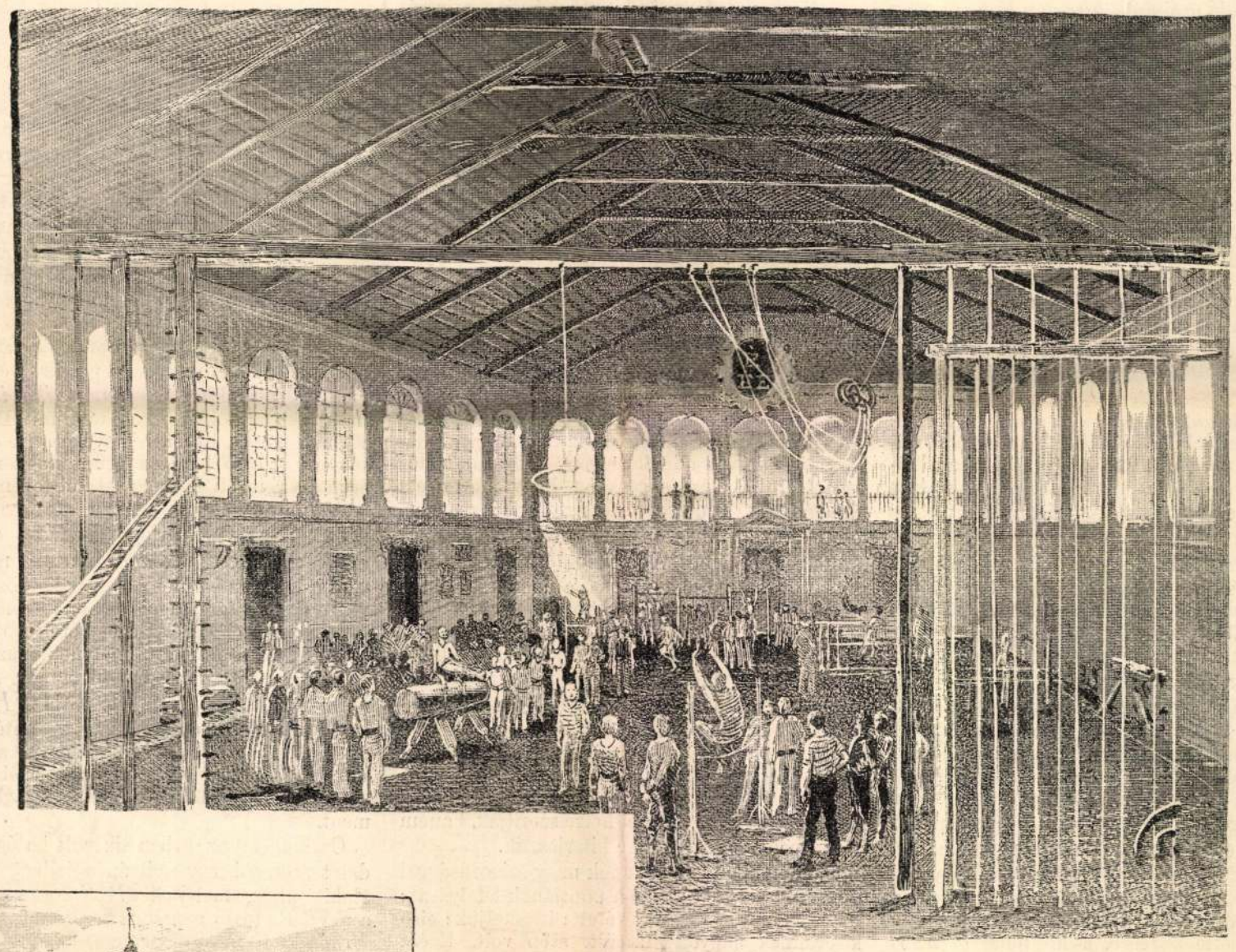

A NEMZETI TORNAEGYLET NAGY TORNACSARNOKA.

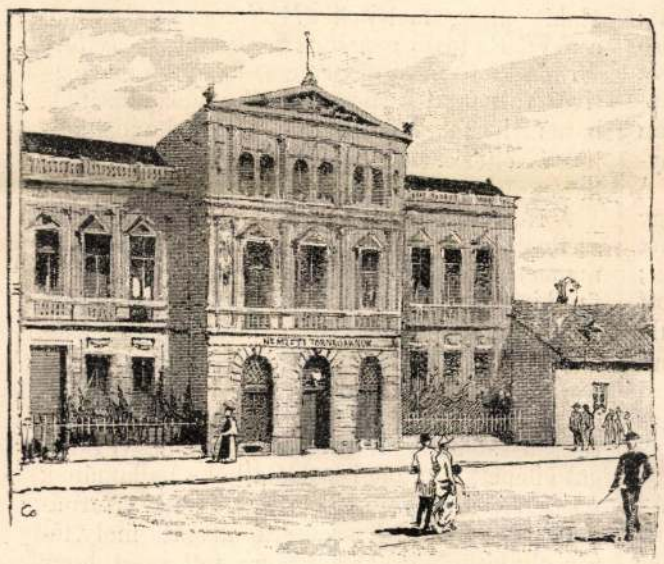

A NEMZETI TORNAEGYLET ÉPÜLETE A SZENTKIRÁLYI-UTCZÁBAN.

AZ ELSŐ PRÓBA.

(A magyar ifjuság pünkösti tornaversenye.)

Rég volt, ha ugyan volt valaha, ilyen szép, lélekemelő piros pünköst ünnepe a fővárosnak, a hazának, mint a legközelebbi. Azzá tette az ország minden részéből ide sereglett középiskolai tanulók első nagy tornaversenye. Pedig a természet, a maga szeszélyével, majd elrontotta ezt a mi nagy örömünket; minő véghetetlen kár lett volna. Eszthetikai látványnak is, a szó legmélyebb, legigazabb értelmében, rendkívül szép volt ez az ifjusági verseny (szebb képet aligha látott mostanában az ország): de erkölcsi, mivelődéstörténeti jelentősége nagygyá és fontossá teszi. Pedig oly egyszerű dolog az egész; még csak nem is mi találtuk fel; már régen megkezdhette volna valaki, de a tapasztalás azt tanítja, hogy épen a legegyszerübb igazságokat legnehezebben látják meg az emberek. *Csáky* Albin grófnak, e kiválóan gyakorlati államférfiúnak, okos, meggondolt, férfias, folyvást a legközvetlenebb bajokon és szükségeken segíteni akaró miniszternek kellett megcsinálnia ezt is. Köszönet neki, a nemzet nevében!

Cserna Károly rajzai.

BOCKELBERG ERNŐ,

a Nemzeti Tornaegylet művezetője.

VASÁRNAPI UJSÁG

7. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, FEBRUÁR 18.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A VÁROSLIGETI JÉGEN. — CSERNA KÁROLY RAJZA.

A NEMZETI MÚZEUM ÚJ CORVIN-KÓDEKSZE.

Mikor a magyar nemzet nagy királya, Hunyadi Mátyás halála után sajnálatos közönynyel eltürte, hogy világhirü könyvtára részben széthurczoltassék, részben a diadalmasan előnyomuló törökök zsákmányává váljék, ebben a hazában alig sejtette valaki, minő veszteség ért bennünket a fényes gyüjtemény elvesztével.

Mátyás könyvtáráról sokáig azt tartották, hogy csak egy pompakedvelő uralkodó fényüző hajlamának szülötte volt. Ez az állitás téves; a nagy király mélyen járó müveltségü férfiú volt, s könyvtára nemcsak palotája fényének emelésére, hanem a király lelkiszükségleteinek kielégitésére szolgált és — a mi ebben a korban szinte példátlan — idegeneknek is nyitva állott, valósággal nyilvános könyvtár számba ment.

Épen ezért, bár rövid ideig állt csak fenn, a könyvtár müvelődésünkre nem maradt hatás nélkül. Gazdag főpapok a király példáján indulva nagy áldozatokkal gyüjtötték a szebbnélszebb kéziratokat, könyvkészitők, miniátorok a királyi könyvtár csodaszép példányain ismerkedtek meg a nyugati izlés és müvészet legszebb termékeivel, a kutató tudós és iró ugyancsak ide nyitott be, ha a mult idők kiváló szellemeinek müveit megismerni óhajtotta. A Mátyás halálával beállott szomorú változás valóságos szellemi kincstártól fosztott meg bennünket.

Most, négyszáz év után boldogok lennénk, ha elveszett kincsünknek tizedrészét magunkénak mondhatnók. Sajnos, Mátyás nemzetének kevés jutott a Corvina azon maradványaiból, a melyek a végső pusztulást elkerülték. A legtöbb darabot s a legszebbeket külföldi könyvesházak őrzik, — egy sem annyit, mint a bécsi udvari könyvtár, a mely büszkén hirdeti magáról, hogy a nagy magyar király gyüjteményeinek maradványaiból alapitották. A mink van, az ujabb időben került haza, kis kivétellel az egykori nagy ellenség, de már régtől fogva jó barát, a török szivességéből. Nagy ritkán, többnyire valamely tönkre ment olasz főuri családnak kótya-vetyére kerülő könyvtárával a piaczra is jut egy-egy darab. Boldogok vagyunk, ha származását fel nem ismerik, s ára nem lépi túl a határt, a meddig elmehetünk mi is, a kiknek a nemzeti müvelődés eszközeire és emlékeire oly szükösen adják az anyagi eszközöket. Eddig még szerencsénk volt. Mintegy két évtizeddel ezelőtt egy hires milánói könyvárus adott el Nemzeti Muzeumunknak eg yigen fényesen miniált Corvin-kéziratot nehány ezer liráért, későn tudva meg, minő kincset adott ki kezéből. Ennek a darabnak ára, ma, a mikor az amerikai gyüjtők elképzelhetetlenül magas árakon vásárolják össze az ó-világ mükincseit, ha igazi neve alatt kelne el, tizezrekre menne.

Még nagyobb szerencsével jutott egy főleg épen megmaradt remek kötése miatt becses Mátyás-féle kézirathoz egy magyar könyvbarát. Ezt a kéziratot a véletlen egy berlini antikváriushoz sodorta, a ki ugyanúgy járt, mint olasz társa: nem ismerte fel rajta Mátyás czimerét. Árát — akkoriban még nem özönlötték el Európát a sokdolláru amerikai maecenások — nem merte magasra szabni, mindössze nehány száz márkában szabta meg. Katalogusának rosz leirása daczára is felismerte az éles szemü magyar amateur, hogy minő kincsről van szó. Egy hamarjában elküldött táviratra, rövid pár napi izgatott várakozás után boldog tulajdonosa lett a pompás müdarabnak, a melyhez hasonlóval magán ember széles e hazában nem dicsekedhetik. Igy került haza rövid időközben két Corvin-kódekszünk, aránylag csekély áldozat árán.

Az utóbb emlitett kéziratot tulajdonosa nehány héttel ezelőtt átengedte a Nemzeti Múzeumnak s igy ennek sorsa is biztositva van. Ezzel együtt az ezen országos gyüjteményben őrzött kétségtelen Mátyás-féle kódekszek száma *tizenegyre* emelkedett. Ez ugyan még nem sok, de a csekély számért némileg kárpótol bennünket az, hogy szépségre s becsre nézve elsőrendü darabok vannak benne.

A most szerzett kötet sem tartozik a közönségesebbek közé. Nincs olyan fényesen kifestve, mint a király megrendelésére Itáliában készült diszkéziratok, mégis becsesebb, mert első tulajdonosa nem kisebb ember volt, mint Mátyás nevelője, a későbbi nagynevü, tudós esztergomi érsek: *Vitéz János.* A kódekszet valódi ereklyévé teszi, hogy lépten-nyomon e nagy férfiu kezeirására bukkanunk benne; a mély tudásu humanista olvasás közben folyvást javitgatta a másoló által elrontott részeket. Végére pedig — természetesen latin nyelven, e szavakat irta: *Istennek hála! Kijavítottam, a mennyire lehetett s megvégeztem. Szeben, szeptember 27-ikén, 1462. János.* E bejegyzésből azt is megállapithatjuk, hogy Vitéz János a kötet javitását Mátyás havasalföldi hadjárata idején, mikor mint kanczellár a csatamezőre is követte urát, a táborozás ezer fáradalma között végezte el.

Hogyan került a könyv aztán Mátyás király birtokába, a kinek mai fényes kötését köszönheti, s kiknek kezén ment át később, nem ismeretes. Régi mondás, hogy *a könyveknek is megvan a maguk sorsa;* bár Corvin Mátyás fényes könyvei végül mind erre a sorsra jutnának: kerülnének vissza legméltóbb helyükre, a magyar nemzet birtokába.

DALOK.

I.

A minap, hogy az alkonyat leszálla,
Becsapott egy denevér a szobámba,
Bár a földet künn is sötétség lepte,
Mégis nálam magát jobban érezte.

A mi neki legkedvesebb barátja.
Azt nálam a legjobban megtalálta:
Rom vagyok én, roskadozó, árva rom,
S minden éjnél sötétebb a bánatom!

II.

Sokszor eltűnődöm; vajjon ki lehetett,
A ki készítette a koporsót neked?
Kinek volt rá lelke, hogy igy elgyötörje,
Hogy a szivemet igy darabokra törje?

Azt a bús koporsót valami rosz ember
Robotolta össze, hideg, fásult kedvvel,
S mire se gondolva, semmit sem érezve
Adta ki kezéből, mikor elvégezte.

Mint mikor valaki, ablakához állva,
Könnyelműen kilő a vak éjszakába,
Nem törődve azzal: a golyó hol áll meg,
És szivén sebezve vajjon kit talál meg?

III.

A hol te most békével aluszol,
Azt üzenik abból a faluból:
Beállott már ott a tél, fagyával,
S beszitálta sirodat havával.

Üzenhetik nekem azt százszor is,
Nem fogom én hinni még akkor is:
Fagyos hóba takarva hogy' lehet
Az a forrón lobogó szeretet?

Nem lehet az, bizonnyal csalódnak,
Híre sincs ott fölötted a hónak:
Sírodból, mi hó a más szemében,
Csak jóságod ragyog ki fehéren.

IV.

Puszta szobámban
Mély, árva csend,
Lassan csak órám
Ingája leng.

Csendes ütemben
Neszel felém,
Mint halk eső a
Ház fedelén.

Talán nem is az
Óra ketyeg,
Csak sebzett szivem
Vére csepeg!

Jakab Ödön.

GYERE, ÜLJ LE MELLÉM...

Gyere, ülj le mellém
Kicsi feleség!...
Régi szép korunkra
Emlékszel-e még?
Sokszor ültünk együtt
Holdas estelen,
Szivünk csupa vágy volt,
Égő szerelem.

Velünk volt anyád is,
Leste a szavunk,
Kérdezte is sokszor,
Miért hallgatunk?
Figyelt minden szót, hogy
Ne értsen balul, —
Meg is tanult tőlünk
Szépen — magyarul.

Hej, de jó asszony volt
A te jó anyád!
Ha dolga akadt benn,
Ritkán bizta rád;
Egy-egy boldog perczre
Magunkra hagyott, —
Biztatón nevettek
Föntről a csillagok...

Ragyog csillag most is,
Anyád se vigyáz, —
De a csókunkban már
Kevesebb a láz;
Ülünk egymás mellett,
Nyugodtan ülünk, —
Vénülünk, galambom,
Hej no, vénülünk!...

Sajó Sándor.

AZ ÖREG SIRDOGÁL.

Rajz. — Irta **Réthi Lajos.**

Nemes Felsőszilvás községébe esteledtem és szállást kellett kérnem éjszakára.

Vajdahunyad és Hátszeg közötti lankás hegységben, egy jókora patak két menedékes oldalán, gyümölcsös kertek közt terjed el a jómódú község, melyben Duma, Csura, Drágota, Mákra, Nopcsa, Góla utódok osztoznak az ősi jusson.

A kertek fái közt legtöbb a szilva, a melyet nem ültet senki, hanem magról vagy gyökérről ugrik ős idők óta. Ha ritkitanák, még többet teremne; de erdőszerü sürüségében is nagy a jövedelem-forrás.

Az országos névre emelkedett Nopcsa család onnan vette eredetét.

A többi nemes családból is voltak a vármegyei életben számot tevő emberek.

Néhai Góla Mózes táblabiró és Déva egykori polgármestere ismételve tette nekem ezt a kijelentést:

— Tudja meg, öcsém-uram, hogy csak az az ősi magyar név, a mely *a* betüvel végződik, mint a felsőszilvásiak.

Annak daczára ő maga is, habár magyar úrnak vallotta és tartotta magát, román nyelven irta verseit.

A többiek közül csak az tud magyarul, a ki iskolában megtanulja.

Erre megvan a hajlandóságuk és az alkalmuk is, mert két tanitós állami iskola szerveztetett számukra.

Ha nemzetiségök után kérdezősködik az ember, azt felelik, hogy ők nem magyarok, nem is románok, hanem nemesek.

Ilyen sok van még Hunyadvármegye régi egyházi nemesei közt.

Nemzetes Nopcsa Ferencz uram azonban, a ki nemcsak névbeli rokonságot tartott a kegyelmes főudvarmesterrel, önérzettel szokta hirdetni az iskolás gyermekek előtt és másutt, hogy: «Mi vagyunk a törzsök; a mi őseink tartották meg a hazát.»

A most nevekedő és magyarul megtanuló nemzedék önérzettel hirdeti magát magyarnak.

Dr. Sólyom Fekete Ferencz, a kit idegsorvasztó betegség oly korán akasztott meg történetirói működésében, azt állitotta, hogy az ilyenek avar eredetüek.

Mikor Nagy-Károly császár összetörte az avarok birodalmát, eme «nemeseknek» ősei behúzódtak ide s nem a vizek mentén és a térségeken foglaltak birtokot, hanem a hegyek közt, hogy jobban védhessék magukat.

Szép, szálas emberek, a kik sokat tartanak eredetökre.

lete alatt. Jobb felől ülnek tőle az egyházi főméltóságok: az ország primása és esztergomi érsek s a püspökök; balra az országbárók, elsőnek az országbiró — judex curiæ, — aztán Horvátország bánja, a tárnokmester, stb. Aztán jönnek a főispánok s a horvát-szlavon kongresszus egy követe. Ezek körül ülnek a többi mágnások, vagy az u. n. regalisták, mert a főnemesi családok minden nagykorú férfi tagjának joga van a főrendek tábláján megjelenni.

«Ebben a teremben találkozik a két tábla az elegyes ülések alkalmával, ha királyi leiratok kerülnek fölolvasásra, vagy ha reprezentáczió, vagy végre deputáczió küldetik ki az egész országgyülésből.

«A rendek táblája még ennél is tarkább. Ide minden vármegye és minden szabad királyi város küld két-két követet, a kik annak előtte négy hosszú asztal mellett foglaltak helyet ama négy kerület szerint, melyekre az ország föl volt osztva. Az újabb rendelkezés óta, mely csak tavaly a nyári szünet alatt foganatosittatott, a terem széltében felállitott 14 asztal körül ülnek a követek. Oldalt, a terem hosszvonalának közepén, jobb kéz felől van a személynök — personalis — elnöki széke, két felől tőle a királyi tábla tagjainak és a káptalanok küldötteinek a székei. A terem hátterében emelvény van készitve a távollevő főurak képviselői számára — absentium ablegati, — kik, különös anomalia! itt a rendek és nem a főrendek tábláján foglalnak helyet. A jurátusoknak külön karzat van kijelölve. A többi karzatokat a közönség tölti meg, melynek itt, ép úgy mint a mágnások tábláján, szabad bemenete van. Az ablakmélyedésekben a hirlapirók és a gyorsirók asztalai vannak elhelyezve.

«A rendi tábla ülései részint teljes ülések, melyeken a követeknek nemzeti öltözetben kell megjelenni, s a melyeknek tárgyalásai a nyomtatott naplóba is belekerülnek, részint kerületi ülések, melyek inkább előkészitő és nem hivatalos természetüek s melyeken nem is a személynök elnököl, hanem hétről-hétre két-két vármegyei követ, egyik a dunai, másik a tiszai kerületek egyik-egyikéből, úgy, hogy a legjobb esetben is legfölebb egy év múlva kerül az elnökség ismét ugyanarra a személyre. Ezekben az ülésekben legszabadabb a vita, de sokszor leginkább áradozó s a tárgytól eltérő is s igen gyakran véghetetlen deklamáczióikba vész el.

«Néha a tanácskozás rendkivül zajos is. A dolog természete azt hozza magával, hogy a viták, mióta élő nyelven, a tagok legnagyobb részének anyanyelvén folyhatnak, sokkal szabadabbak, mint mikor még a latin jogi tudákosság spanyol csizmáiban kellett feszelegniök. A modern theoriák és koreszmék könnyebben találhatják meg a magok kifejezését s gyorsabban jöhetnek forgalomba. Természetes az is, hogy, gyakran a drága idő rovására, több tere nyilik a bőbeszédűségnek, a frázis-faragásnak, a szónoki hatás hajhászatának. A hol a buza számára jól meg van porhanyitva a talaj, biz az a gyomnak is jobban kedvez. A magyar nyelv tele van sajátságos dallamossággal, élesen megkülönböztethető hosszú és rövid tagokkal, a véghangok nincsenek benne még leköszörülődve, kissé darabos, de érdessége mellett is hangzatos s a szónoki emelvény számára fölötte alkalmatos. A mondatfüzés, a hosszu periodusok, melyeknél a terjedelmes hang alant kezdi s egész sulyával az utolsó szótagokat nyomja meg, — igen győzős organumot követelnek, annál is inkább, mivel a terem akusztikája is rosz, s a hagyományos közbekiáltásokat, félbeszakitásokat, melyekkel a gyülés helyeslése, tetszése, gáncsa, derültsége kifejeztetik, a szónoknak túl kell kiáltania. Az idegen, a ki a nyelvet nem érti, a különben egészen barátságos tanácskozást gyakran volna hajlandó szenvedélyes vitának tekinteni. A szónokok előadása többnyire hatásos, beszédük gyakran merész hasonlatokkal, rhetorikai szólamokkal fűszerezett. De nem hiányzik az élczes, szúrós megjegyzés, sőt a nyers humor szava sem, melynek mindig megvan a maga hatása, kivált a fiatalságra. Hogy itt igen szabadon beszélnek, ismeretes dolog. A magyarnak sok természetes ékesszólása van, habár a veleszületett s a politikai institucziók által is ápolt tehetség ritkán finomúl nyugodt tartalmasságú igazi művészetté. A jogászi vitatkozásban való nagy ügyesség azonban általános, a mint már ezt a szónokok iskolája is magával hozza. A megyei municzipiumok alkotmánya, melyek képviselőivé rendszerint a nemesség szine-java választatik, a számos és tömeges összejövetelek s a tanácskozások nyilvánossága fölötte alkalmas a parlamenti praxis útját egyengetni. A szónoklatokat, igen kevés kivétellel, szabadon, irás, jegyzés nélkül adják elő a felszólalók, még akkor is, ha előre kidolgozták. A hosszabb rögtönzések is gyakoriak s egyes szónokok, mint Deák, Beöthy, Bezerédi, stb. rögtönözve is jeles beszédeket tartanak.

«A szónokok egyébiránt nem a szónoki emelvényről tartják beszédeiket, hanem kiki a maga helyéről, állva. Ugyanigy van a főrendi táblánál is, csak épen a nádor, a herczegprimás és a többi főpap, ha egyúttal bibornok is, szólhat a gyüléshez a nélkül is, hogy föl kellene állania.»

MÁRCZIUS 15-IKE. — A MAGYAR SAJTÓSZABADSÁG NAPJA. Cserna Károly rajza.

(A két könyvsajtó, melyen 1848 márczius 15-én a szabadsajtó első termékeit nyomtatták.)

MÁRCZIUS 15-KE 1898.

Unokámnak.

Zászló lengjen, ima zengjen
Márcziusnak szent napjára;
Lelkünk szálljon villámszárnyon
A szabadság szózatára!

Dalra ifjak, magyar ifjak,
Sastollat fel a kalapra!
Magyarország szabad ország,
Annak van ma ünnepnapja!

Ötven éve ragyog fénye
Márcziusnak a magyarra,
De örökkön tündököljön,
Néped, Isten, azt akarja!

Kössön egybe honszerelme
Minden honfit mint egy testvért,
Nagyapáink, hős apáink
Épen azért áldoztak vért!

Kishitűek, rablelkűek,
Ti tehát most félre onnan,
Hol kitárom az oltáron
Szivemet, mely lángra lobban.

De ti jertek, hívek, szentek,
Kik a honért éltek-haltok.
A kik űzve, vérbe', tüzbe',
Honszerelem őre vagytok.

Hadd dörögjön bérczen-völgyön
A szabadság büszke hangja;
Apja sirján fiú sírván,
Zengje azt a sir visszhangja!

Újra kéljen minden évben
A negyvennyolcz, mint egy eszme,
A magyar szív míg ahoz hív,
Szebb jövője nincs elveszve.

Föl, föl, hívek, buzgó szívek,
Vértanúknak ivadéki,
Régi sirbolt, mint az égbolt
Tavaszfényben hadd nyiljék ki!

Támadjanak, viradjanak
A nagy eszmék újra bennünk,
Mint az ősök, mi is hősök,
Föl a zászlót, ünnepeljünk!

Fejes István.

Csorna Károly

ARCZKÉPEI
azon
országos küldöttségi tagoknak,
KIK.
FENSÉGES CSÁSZ. KIX. FÖHERCZEG
ISTVÁN'
az ország nádorának vezerlete alatt
1848ik évi martius 15én
az ország' egybegyült rendei kivánatait ő felsége elébe terjeszté.

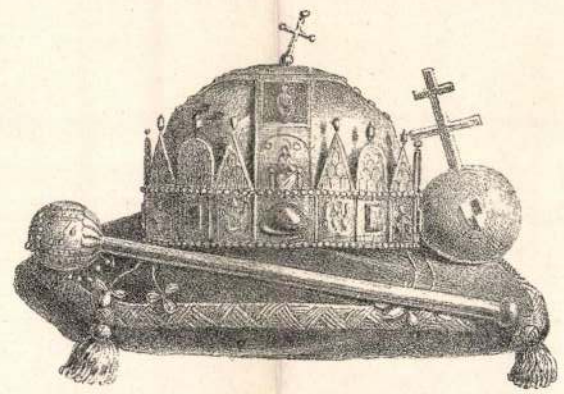

Die Portraits der Hohen königlich ungarischen
REICHS-DEPUTATION
welche unter Anführung Seiner k.k.Hoheit des Herrn
ERZHERZOG REICHS-PALATINS
am 15. März 1848
die Wünsche der reichstäglich versammelten Stände
SEINER MAJESTÄT
unterbreitete.

toilette titkai, melyek annyira lennének képesek kecseiteket emelni, mint azon egyszerü öltözet, melyet ész, nemes szív, s gyengéd érzés parancsából fognátok viselni. Ama szerény viseletben a nemes érzésü ifju, s a lelkes férjfi nektek s nem ruhátoknak fog, és bizonnyal fog is hódolni. Legyetek meggyőződve, minden becsületes s tiszta érzésü ember szeme előtt ezen egyszerüség, legmennyeibb, s legbiztosabban tetsző ékesség leénd; ellenben minden piperés báb, ki sinlődő emberektől megtagadott költséggel fog czifrálkodni, — csak guny-kaczajt érdemel, s megvetést nyerhet. Adjátok tehát öltözéstekre fordítai szokott költségeitek egy részét, hónaponként vagy egyszerre, a felemlített, tárba.

Drága köveknél drágább azon lelket emelő öntudás, mellyel az eszközlött jótétek szivetéket jutalmazni fogja; s minden öltözetek legdiszesbike, s tetszést leginkább nyerő s érdemlő a szelidség, érzékeny szív, s felemelkedett érzés mennyei fényéből szőtt öltözete.

Wesselényi Miklós.

SCOTTA FRIDA.

Egy ifju, húszéves hegedümüvésznő lépett márczius hó 4-én a szünidei-gyermektelep-egyesület jótékonyczélu hangversenyén a budapesti közönség elé, s közönségünk nagyon előzékenyen fogadta a fiatal dán hölgyet, ki már Európaszerte aratja diadalait. Pedig a mi zenei közönségünket nehéz meghódítani amugy hamarjában. Bizonyítja Sanderson példája, ki kiváló énekesnő, Dániának és Németországnak «ünnepelt csillagja», de itteni szereplése alkalmával nem tett kiválóbb hatást, mert Scotta Fridával együtt lépett fel, s a még annyira fiatal hegedümüvésznő müvészete túlszárnyalta a híres énekesnő előadását. Valóban nem lehet csudálni a külföldi sajtó elismerését, melyben Scotta Fridát részesítette.

Nálunk most e héten adta első önálló hangversenyét, s ez alkalomból érdekesnek tartjuk a müvésznőt rövid életrajza kiséretében bemutatni olvasóinknak.

Scotta Frida 1872 márczius 31-én született, Kopenhágában, mint jómódu szülők gyermeke; atyja tekintélyes ügyvéd volt. Már ötéves korában «csodagyermek» számba ment. Már akkor is el tudta játszani piczi hegedüjén mindamaz áriákat, melyeket alig nehányszor hallott. A kis leánynak eme terrmészetadta zenei tehetsége arra indította szülőit, hogy Tofte, kopenhágai hírneves tanár által képeztessék. Majd a párisi zenekonzervatoriumba ment, a hol a nemrég elhunyt világhirü *Massart* mesternek és a nem kevésbbé híres *Berthelier* tanárnak volt kedvencz tanítványa. Két évi szorgalmas tanulás után egyhangulag itélték neki az első nagy dijat. A zárvizsgán Vieuxtemps «Appassionata» fantáziáját játszotta oly sikerrel, hogy a párisi sajtó már akkor nagy jövőt jósolt neki.

Hazájába visszatérve, sürün szerepelt a kopenhágai filharmonikus hangversenyeken. De a nagyratörekvő müvésznő nem elégedett meg hazai sikereivel s a külföldre indult körútra, hogy itt is bemutassa müvészetét. Előbb Skandináviában, majd Németországban lépett föl s ez év február havában hangversenyezett először Bécsben, a hol szintén megnyerte a zeneileg annyira elkényeztetett közönséget.

Bécsből mi hozzánk rándult le s itt, mint fönnebb említők, a szünidei gyermektelep-egyesület javára rendezett hangversenyen lépett fel először márczius hó 4-én. Ez alkalommal magyar ábrándokat is játszott oly verve-el, minőt ritkán hallottunk idegen müvésztől. Játékát általában merész biztosság, bátor fellépés és mély bensőség jellemzi.

A hangverseny befejeztével Teleki Géza gróf, a gyermektelep-egyesület elnöke, a vigadó éttermében czigányzenét mutatott be a jeles müvésznőnek, ki ezutal először hallgatva a barna legényeket, annyira el volt ragadtatva, hogy felkérte a czigányprimást: tanítsa meg nehány magyar népdalra, melyeket külföldön és nálunk akar előadni.

S. Ö.

DOBOS JANI, A «MADÁRFEJÜ» GYEREK.

A képünkön látható kis emberke, kit az orvosi egyetem tanárai mint érdekes természeti jelenséget mutattak be hallgatóiknak az egyetemen, s ki már huzamosabb idő óta mindennap fellép *Somossy* nagymező-utczai orpheumában, ma Budapest egyik legnagyobb nevezetessége. Tudós doktorok és a müvelt nagy közönség egyaránt nagy érdeklődéssel szemléli, mert 12 éves kora daczára csak akkora, mint egy 3—4 éves gyermek; visszamaradt testében és lelkében; emlékeztet a mesebeli gnómokra, meg az aztékekre, arra a törpe népre, melyet a spanyolok Mexikó elfoglalása alkalmával teljesen kiirtottak. Olvasóink különben emlékezni fognak, hogy a híres utazó, Stanley is említ könyvében egy törpe népfajt, mely a legsötétebb őserdőkben lakik. A napi lapok legnagyobb része úgy ír Dobos Janiról, hogy «madárfejü». Szakértő orvosdoktorok azt mondják, hogy Dobos Janinak nem annyira a madár csőrhöz hasonló feje kölcsönöz tudományos érdeket, hanem az, hogy egész teste egyenletesen kicsiny maradt. Ha tehát némely embert azért bámulunk meg, mert óriás növésü, úgy a kis Janit azért mutogatják nyilvánosan, mert egész szervezetében egyenletesen kicsiny, tehát valóságos törpe, mit a tudós anthropologusok úgy neveznek, hogy mikrosoma, azaz kistestü, s e tekintetben Dobos Jani igazán feltünést keltő jelenség. 12 éves kora daczára egy rendes termetü 12 éves gyermeknek szét tartott lába között kényelmesen átsétálhat, s kicsiny termetéhez teljesen megfelelő miniatur arányokban fejlődtek egyéb testrészei. Egy jól megtermett bébé bizony sokkal derekabb karokkal, lábakkal s termettel dicsekedhetik, mint a kis öreg Dobos Jani. Atyja, ki vele utazik, rendes termetü ember, szintugy anyja is, s különös játéka a természetnek, hogy 8 gyermekük közül Janin kivül még 3 volt ily visszamaradott fejlődésü, kik azonban már elhaltak. Mikor a híres Darwin megállapította azt a theoriáját, hogy az emberek ősapja az anthropoid majmok között keresendő, mindjárt akadt egy franczia tudós, ki az alalokat, tehát a beszédnélküli kisfejü embereket (mikrocephal) tartotta a mi őseinknek. Bizonyára úgy áll a dolog, hogy a Bácskában született Dobos Jani nem tekinthető úgy, mintha ő valami atavistikus módon az emberiségnek ős typusát képviselné; ő utóvégre is egy szerencsétlen teremtés, ki oly fejletlen elméjü, hogy talán tudomással sem bir arról, hogy létezik; mindazáltal néha fel-felcsillan Jani beszédében némi humor, habár öntudatlanul.

A természet vele nagyon mostohán bánt, nem adta meg idegrendszerének azt az erőt, hogy tovább fejlődjék; valószinű, hogy mindig ekkora és ily fejletlen elméjü marad, még ha nagyobb kort érne is el.

Impresszáriója, Váradi ur, ki Janit fölfedezte s ki képünkön térdén tartja, különben most a külföldre viszi, mert valóban meg is érdemli, hogy a természetnek ezt a játékát másutt is megszemléljék, s Dobos Jani hihetőleg a külföldön is a megérdemlett föltünést fogja kelteni.

DOBOS JANI IMPRESSZÁRIÓJÁVAL. Cserna Károly rajza.

IRODALOM ÉS MÜVÉSZET.

«**Erzsébet királyné.**» A magyar történeti drámának csak kevés a mívelője. Szinmüiróink inkább a modern életből merítenek, mint a multból, inkább választják a reálist, mint a regényest, s könnyebb feladatnak találják a társadalmi bajok festését, mint rég múlt idők szenvedélyeit. De *Bartók* Lajos állhatatosan képviseli drámairodalmunkban a történelmi drámát. «Kendi Margit» és «Thurán Anna» után megirta «*Erzsébet királyné*»-t, mely márczius 11-én került először szinre, s a közönség nagy érdeklődésével találkozott.

A tárgy, melyet most feldolgozott, többször foglalkoztatta már az irókat és költőket. Ebből a korból való Arany «Toldi szerelme» is; Rákosi Jenő pedig «Endre és Johanna» czímen irt belőle drámát. Bartók drámájának főalakja, Erzsébet királyné, a Róbert Károly özvegye, Nagy Lajos király anyja. A darab meséje nagy, mert magában foglalja az Anjouk nápolyi trónkövetelését, Endre és Johanna drámáját, Lajos király nápolyi hadjáratát, Endre halálának megboszulását. Bele játszik a Zách Klára tragédiája is, most a szerző a Zách-család kiirtásának nemezisét állitja oda drámai igazságtevőnek. Az események egyik fele Magyarországon történik, másik fele olasz földön. A gazdag történelmi anyag zavarta is a szerzőt a drámai egység megtalálásában. A két első felvonás a nápolyi udvart ismerteti meg, hol a haldokló Róbert király az Anjou-családot egyesíteni akarja házasságok által. De a tervnek sok az ellensége, s fondorkodnak a magyar frigy ellen. Erzsébet királyné követe s maga Endre királyfi, a ki álnév alatt jön a nápolyi udvarba, nagy romlottságot talál itt. Endre menyasszonya, Johanna herczegné is könnyelmü, ledér lány, de a királyfi megszereti. A nagy kisérettel jövő Erzsébet királynét pedig az a hír várja, hogy a fiának, Lajos királynak szánt menyasszony, Mária herczegnő megszökött Durazzói Károlylyal. A dölyfös Katalin fejedelemnő és Erzsébet királyné nem férnek meg egymás mellett, s Katalin egyszer sértő czélzást tesz Erzsébet kezére, melyről négy újj hiányzik, mert azt Zách Felicián levágta, mikor leánya szégyenét akarta megboszúlni. Már Johanna és Endre házasságát is meghiusulás fenyegeti, mert Erzsébet észreveszi Johanna ledérségét. De a házasság megtörténik, Endre Nápolyban marad mint király, Erzsébet megalázva tér haza, mert Nápolyban a Zách-tragédiát megtudták s a történtekért Erzsébetet vádolják. Erzsébet a visegrádi várba vonul, s ott hallja meg, hogy fiát, Endrét, Nápolyban megölték. Testvére gyilkosát megboszulni hadsereggel indul Nagy Lajos király Nápolyba, s diadalmasan vonúl be oda. Endre gyilkosa, Durazzói Károly tetteti a Lajos iránti hűséget. A király, kinek jegyesét pedig Károly megszöktette, kezdetben hisz neki, de aztán a boszúra gondol. Aversa kolostor termében,

hol Endrét meggyilkolták, a győztes király lakomára hívja egybe a főurakat. Egy intésére aztán levágják Károlyt s holttestét kivetik az ablakon. Erzsébet királyné ezalatt szorongva várja a Nápolyból érkező hireket, már azt hiszi, hogy Lajos is halott, s fél, hogy Zách átka beteljesedett. De megjön Lajos diadalmasan, és Erzsébet királyi díszben fogadja fiát, a ki megboszúlta testvérét és anyját. Erzsébet azonban már nagyon beteg, de még van annyi ereje, hogy a bosnyák király leányát, Örzsét, ki a visegrádi várban növekedett, oda vezeti Lajos királyhoz, a ki magához emeli. Erzsébet királyné aztán meghal.

Ez a dráma legfőbb cselekménye, de nagyon sok még benne a történelmi s egyéb epizód. Nem egy lényeges rész azonban nem talál elég magyarázatra, a minek részben nemcsak a szerkezet az oka, hanem az is, hogy az eredeti műből (úgy a mint az könyvben is megjelent) a rövidség okáért sokat ki kellett hagyni. A nagy anyag szinpadi feldolgozása sok erővel történt s a nyelv is hatásos és költői. Az előadás szépen érvényesítette a drámai hatásu jeleneteket, melyekben Bartók új drámája nem szegény. A kiállításra, rendezésre, nagy gondot fordítottak. A főszerep, Erzsébet, Jászai Mari asszonynak ismét egy kitünő alkotása. P. Márkus Emilia (Johanna), Helvey Laura (Katalin), K.-Hegyesi Mari (Örzse), Nagy Imre (Lajos), Mihályfi (Endre), Gyenes (Durazzói Károly) a darab nagyobb szereplőinek művészi személyesitői, mert kisebb szerep, melyeknek hatása csak egy-egy jelenetre terjed, számos van. A szerzőt, kivált a három első felvonás után, zajosan tapsolták.

A «Magyar Müvészek» czimű diszmunka új kiadásából a 3—4-ik füzet is elhagyta a sajtót. Szana Tamás ismerteti ebben a hazai festőket és szobrászokat, bemutatva arczképöket és műveikből sikerült másolatokat. A most megjelent füzetekben *Eisenhut* Ferencz, *Parlaghy* Vilma és *Donáth* Gyula szobrász foglalnak helyet. Egy füzet ára 40 kr. Hornyánszky Viktor kiadónál több füzetre is előre lehet fizetni.

A képzőművészet remekei czím alatt dr. Szendrei János által szerkesztett és ismertetőleg magyarázott vállalat második kiadásának I. kötetének 3. füzete is megjelent Divald Károly és fia műintézetében. A füzetben a következő öt műmelléklet jelent meg: A belvederi Apollo rajza. Madonna della sedia (Rafael). Mars és Vénus (G. Lucas). Vesta és temploma (Pannini). Ezekhiel látomása (Rafael).

Elmult évekből egy kötet elbeszélés jelent meg *Váradi* Antaltól a Singer és Wolfner-féle «*Egyetemes regénytár*» legutóbbi kötetében. Váradit a közönség költeményei és drámái után ismerte eddig; mint elbeszélő most lép először könyvvel az olvasók elé. Hat kisebb elbeszélést nyújt, melyekben a választékos iró nyilatkozik, ki az elbeszélés hangjában és tárgyában izlést tart szem előtt. A hat elbeszélés: «Egy végrendeletet», «Senki fia», «A kapotnyaki papház», «Az utolsó kaland», «Fekete domb». «Hazajáró lelkek». — A piros vászonkötésü könyv ára 50 kr.

Petőfi és a természet, irta *Lenkei* Henrik, ki a szépirodalomban költeményekkel foglalkozott. Most jókora kötettel állott elő, melyben Petőfi költészetének hódol, ünnepelvén benne azt a magyar költőt «a ki úgyszólván fölfedezte a mi hazai természetünket s mindjárt teljes szélességében értékesítette is a költészet számára». Petőfi, a ki a magyar pusztát félkézzel fellökte a Parnasszusra – a mint Jókai mondja — meg is érdemli, hogy az eszthetika minél bővebben foglalkozzék vele. Lenkei Petőfi költészetéből a természet szeretetét tette tanulmánya tárgyává, és sok olvasottságával s elég kritikával fogott feladatához. Bevezetőleg elmondja, hogy a természet felfogása minő változásokon ment keresztül az ó-kortól kezdve a különböző korszakok költészetében; aztán a magyar költészettel foglalkozik és fejtegeti, hogy Bessenyeitől kezdve Petőfiig egyes költőink minő viszonyban állottak a költészetnek örök forrásához, a természethez. A következő öt fejezet egészen Petőfivel foglalkozik «Petőfi természetszeretete», Petőfi a természet realistája», «Petőfi alanyisága a természetfestésben» czimü fejezetekben Lenkei részletezi Petőfi természetköltészetét és arra az eredményre jut, hogy a magyar költészetben, mint a természet költőjét, Petőfit illeti az első hely. Lenkei könyve Lampel Róbert könyvkereskedésében jelent meg. Ára 1 frt 20 kr.

«A karbunkulus-torony» czímen dr. *Horváth* Ödön, az eperjesi jogakadémia igazgatója csínos kiállitású füzetkét adott ki, a melyben a magas Tátra ily nevű csúcsának népmondáját dolgozta fel. — A kis munka Kósch Árpád eperjesi könyvnyomdájában jelent meg és 40 krért kapható.

«A rózsák betege» czímen J. Virág Béla egy kötet elbeszélést és rajzot adott ki. Virágtól vagy másfél év előtt egy kötet vers jelent már meg, melyben egy év történetét dolgozta föl. Novelláinak kötete az első darabtól nyerte czimét, ezt még tiz kisebb elbeszélés és rajz követi. Mindeniken látszik, hogy jártas toll művei, mely könnyen dolgozik, de mélyebbre nem hatol. A kötet szerző sajátja s ára 1 frt 20 kr.

Az «Élet» czímű folyóirat, mely eddig havonkint jelent meg, újabban minden hóban két füzetben hagyja el a sajtót. *Katona* Lajos és *Vikár* Béla szerkesztők tartalmas közlönynyé emelték, mely ismeretterjesztő, társadalmi fejtegetésekben, szépirodalmi közleményekben változatos, s ezenkívül kritikai rovata is eleven.

Az «Élet» újabb füzetei egyikében *Pulszky* Ágost alkalomszerűn a parlamenti klotürről czikkezett; a következő füzetben pedig *György* Endre «Szólásszabadság a képviselőházban» czimen szól ugyane kérdéshez, s azt mondja, hogy a mostani házszabályokban is van elég hatalom a parlamenti tanácskozások védelmére. *Ötvös-Silberstein* Adolf a jövő vallásáról folytat czikksorozatot; *Hampelné-Pulszky* Polixena asszony pedig a legutóbbi füzetben a nőkérdésről irt figyelemreméltón. A folyóiratnak, melyet Vikár Béla és Sármai József adnak ki, előfizetési ára félévre 3 frt.

«Magyar paedagogia» néven új folyóirat indult meg, mint a nem régiben alakult «magyar paedagogiai társaság» közlönye, Csengeri János szerkesztésében. A paedagogiai tudományágak művelését tűzte ki feladatául s az általános érvényű paedagogiai eszmék organuma kiván lenni. Megjelenik minden hónap elején, kivéve az iskolai szünidőt, legalább is 30 ivnyi terjedelemben, s előfizetési ára egész évre 5 frt, egy füzet pedig 50 krjával rendelhető meg.

Az első füzetben György Aladár a kisdedóvás reformjáról értekezik melyet az új törvény rendez. *Málnai* Mihály «Irodalmi oktatás a népiskolában» czímen azt sürgeti, hogy a magyar irodalom oktatására a népiskolákban is több gondot kellene fordítani. *Harrach* József a zenetanár-képzésről ír, kivánva, hogy ezt az ügyet is rendezzék. A többi közlemények, Marczali Henrik, Kardos Albert, Radó Vilmos, Csengeri János, Verédy Károly és Demeczky Mihály tollából valók s általános érdekű eszméket vitatnak meg.

Füzetek. Az «*Akadémiai Értesitő*», a tud. akadémia havi tudósítója, melyet Szily Kálmán főtitkár szerkeszt, márcziusi füzetében az ülésekben tartott felolvasásokból közli dr. Chyzer Kornél emlékbeszédét Arányi Lajosról, Jakab Elek jelentését a kéziratár rendezéséről; kivonatot Zichy Antaltól a gr. Széchenyi Istvánhoz intézett levelekről, Réthy László ismertetését Hunfalvy Pál utolsó munkájáról, és nekrológokat a közelébb elhunyt tagokról. — Az *Athenaeum kézi lexikonából* (szerkeszti dr. Acsádi Ignácz) a 11-ik füzet az *E* betüt kezdi meg s «Eperjes-ig halad. Melléklete a mérges gombák szinnyomatu képe és gőzgépek rajzai. Ára 30 krajczár. — A «*Zemplén*» czimű sátoralja-újhelyi lap e hó 7-ikén ünnepi számot adott ki Molnár István tizéves főispáni jubileuma alkalmából. Egész füzet, mely elől a főispán arczképét közli. A megye közéletének emberei irtak bele visszaemlékezéseket, jelmondatokat, apróságokat.

A fővárosi szobrok törzskönyve. A főváros képzőmüvészeti bizottsága elhatározta, hogy olyan törzskönyvet készíttet, a mely a Budapest közterein álló szobrokról és emlékművekről hű képet nyujtson. Az eredeti törzskönyveket a főváros mérnöki hivtalában kezelik, de hogy az ügy iránt érdeklődő közönség is olvashassa a törzskönyvet, minden szakaszát kinyomatják és megküldik a tudományos intézeteknek, a képzőművészeti társulatoknak és a nyilvános könyvtáraknak. A szobortörzskönyvnek első szakasza, mely a *Petőfi-szobor* leirását és történetét tartalmazza már megjelent, diszes kiállításban, a szobor képével s a szobor történetének leirásával, melyben a költségek is pontosan össze vannak állítva.

Liptómegye törzsökös családjainak története 1526-ik évig, irta Majláth Béla. Első rész. Külön lenyomat a «Turul»-ból. Levéltári kutatások alapján irt munka, mely számos új adatot dolgoz föl, s Liptómegye történetét nem egy részében világítja meg.

Éghajlati viszonyok Árvaváralján. Weszelovszky Károly dr. 1850-től 1884-ig terjedő észlelések alapján Árvaváralja éghajlati viszonyait irta le. Hazánknak egyik vidékéről sincs ennyi évi szakadatlanul folytatott észlelés. A művet a magyar tudományos akadémia mathematikai és természettudományi osztálya adta ki és 62 pontosan összeállított táblázaton kivül egy térképet is tartalmaz, mely a hőmérsékletet, a lég- és páranyomást tünteti fel.

A népszinház egy kis alkalmi darabbal ünnepelte márczius 15-ikét, miután egész estét betöltő alkalmi darab kétszeri pályázat után sem találkozott. Relle Iván irt tehát «*Márczius 15-ike*» czímen egy dramatizált költeményt, melyben szerepeltet a 48-as korszakból egy lelkes ifjút, a ki az új Magyarországot képviseli, mig annak atyja a régi Magyarország tipusát mutatta be. Mellettök szerepel egy kereskedő, a ki a régi Pest idegen származásu s közömbös elemét s egy virágáruslány, a ki a régi honleányokat van hivatva eszünkbe juttatni. E négy alak allegorizálta a 48-as idők forrongó szellemét, s Horváth, Szirmai, Lukács Juliska és Solymosi játszották. Tabló fejezi be a költeményt a «Szózat» és «Talpra magyar» előadásával. A közönség a hazafias dolgokat megtapsolta. Aztán a «Tündérlak Magyarhonban» előadásán, Blaha Lujza és Vidor jókedvű játékán mulatott a közönség.

Judic asszony, a hirneves franczia operette-énekesnő, e hó 16-ikán és 17-ikén ismét föllépett a népszinházban. Nem szerepeket játszott, hanem dalokat monológokat, magánjeleneteket adott elő, melyeket az ő számára irtak. Minden egyes darabot megtapsolt a közönség a szellemdús előadásban. Az ének-közöket három fiatal zeneművész töltötte ki.

Előfizetési fölhivás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése márczius végével lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbb megújitására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

*

A «Vasárnapi Ujság» *eredeti elbeszéléseket* és életképeket, részben illusztrálva, közöl **Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Szomaházi Istvántól, Gonda Dezsőtől, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől, Törs Kálmántól**, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, franczia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A «*Vasárnapi Ujság*», mint családi lap, kiterjeszkedik **a női munkakörre és divatra is.**

*

A most már 38-ik évfolyamában levő «**Politikai Ujdonságok**» jövőre is *teljesen független politikai hirlap, marad,* melynek irányát nem befolyásolják *sem pártok, sem érdek-szövetkezetek személyes érdekei*, s a pártatlan *igazság és meggyőződés* kimondásában nem gátolnak semminemü lekötelezettségek és magántekintetek; miért is, mint az *események hü és részrehajlatlan kútforrását*, valódi szükségnek ismerte el a magyar olvasó-közönség. E politikai lap a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hü összeállitásban tárja az olvasó elé, s a közönség *együtt* találja benne mindazt, a mi a napilapokban *elszórtan* jelen meg, ugy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben is megneheziti, *a napilapokat is lehetőleg pótolja.*

***A „Politikai Ujdonságok“** új évtől kezdve mint **képes ujság** jelenik meg, s minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.*

*

A «*Politikai Ujdonságok*»-hoz «**Magyar Gazda**» czimü, kéthetenként megjelenő *gazdasági és kertészeti lap van csatolva* s ezen felül *rendkivüli mellékletekkel is bővitve van a lapnak hetenként másfél s minden második héten két ivre terjedő tartalma.*

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a «*Világkrónika*» czimű képes heti közlöny, mely hetenkint egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg.

A «Világkrónika» 1892. januárban «A bünbak» czimü uj angol regénynek közlését kezdte meg, mely számos művészi kivitelü képpel van illusztrálva. — A «Világkrónikát» a «Vasárnapi Ujság», vagy «Politikai Ujdonságok» előfizetői félévre 1 frt, egész évre 2 frt pótdijért még folyvást megrendelhetik.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

	egész évre	félévre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság --- ---	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkrónikával együtt	« 10.—	« 5.—	« 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok ---	« 12.—	« 6.—	« 3.—
A Világkrónikával együtt	« 14.—	« 7.—	« 3.50
Csupán a Politikai Ujdonságok	5.—	« 2.50	« 1.25
A Világkrónikával együtt	7.—	« 3.50	« 1.75

*

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» **kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4.** küldendők.

2. SZÁM. 1892. BUDAPEST, JANUÁR 10. XXXIX. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, fél évre _ **6** ·
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre _ **4** ·
Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK { egész évre **5.—**, félévre _ **2.50**
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

KERKAPOLY KÁROLY.

1824—1891.

Ujabb alkotmányos életünknek különösen első szakában nevezetes szerepet játszott az a férfiu, kit a mult év utolsó napján szólított ki az életből a halál. Rövid, de a közügyek alakulására nagy jelentőségű volt az életpályája annak az államférfiunak, a kinek az a sors jutott, hogy közéleti működésének nem önkéntes végét két évtizeddel élje túl, lelki erejének teljes birtokában s abban a tudatban, hogy van benne működésre, alkotásra erő. Mint politikai szerepvivő már 1873 november 27-ike óta nem számított, mely napon hatalmas szónoklati erejének utolsó föllángolásával megvilágítván pénzügyminiszteri működését, bejelenté a Szlávy-kormányból való kilépését. A miniszteri székből mondott ez utolsó beszédére még sokan emlékezünk. Nem szépítette ő az alatta előállott szomoru pénzügyi helyzetet, nem kivánta levetni a felelősségnek azt a terhét, melyet állása az ő vállaira hengerített; csak a határvonalat akarta megjelölni saját hibái és tévedései között, melyekért lemondásával vezekelni késznek nyilatkozott és a között, a mi a pénzügyi zavaros helyzet előidézésében nem az ő, hanem a körülmények kényszerítő hatalmának rovására volt szerinte irandó.

Két évtizednek távolából enyhébb és igazságosabb is lehet az itélet Magyarország akkori pénzügyminiszterének szereplése fölött. Tagadhatatlan, hogy ő alatta jutottak az ország pénzügyei abba a hinárba, mely már-már elnyeléssel fenyegetett. De az is igaz, hogy a hanyatlás nem ő alatta kezdődött, hogy a bajoknak szülő okát és főrészét már ő örökbe kapta, hogy nem önként, talán becsvágytól hajtva s képességeit túlbecsülve, hanem mondhatni, erkölcsi kényszer alatt, hazafiui kötelességérzetére való ismételt hivatkozás után szánta magát arra a nehéz föladatra, hogy egy újból szervezett állam pénzügyeinek vezetését átvegye.

Ma már szenvedély nélkül, s inkább történeti tárgyilagossággal tekintve az akkori helyzetet, senki sem csodálkozik, hogy úgy történt, a mint történt s bár tagadni nem lehet, hogy Kerkapolynak sokat kifogásolt optimizmusa nélkül lehetett volna a helyzet nyomasztó voltán enyhíteni, a katasztrófa bekövetkezését ideig-óráig még halasztani, végkép elhárítani azonban ép úgy nem sikerülhetett volna másnak, mint nem sikerült Kerkapolynak.

Ravatala fölött már ezt be lehet vallanunk, sőt tán tartozunk is vele annak a férfiunak, kinek tragikuma főkép abban állt, hogy nagy tehetségeivel nem állt arányban a szerencséje, s hogy a körülmények kedvezését működésében nélkülöznie kellett.

Hogy az országnak amaz átalakulási nevezetes proczesszusában egy oly tehetség, minő az övé volt, passziv szerepet nem játszhatott, az természetes. Egy oly éles látásu politikus, mint Andrássy Gyula gróf, nem mellőzhette egy oly férfiu közreműködését a közügyek vezetésében, a kinek a parlamentben olyan fényes neve, olyan tekintélye volt, mint Kerkapolynak, a ki Deák

Ellinger Ede fényképe után rajzolta Cserna Károly.

KERKAPOLY KÁROLY.

bizalmasai közé tartozott, a kinek nagy és sok oldalu tudománya iránt mindenki elismeréssel adózott, a ki mint parlamenti szónok a legelsők közé tartozott, s a ki mint a honvédelmi miniszterium államtitkára a gyakorlati kormányzat és alkotások terén is oly szép eredményeket tudott fölmutatni.

*

Egy első rendű publiczista, a kinek azon idők kormányzatának kulissza mögötti dolgaiban is kellő tájékozása volt, Kerkapoly pénzügyminiszteri működésének következő jellemzését bocsátja rendelkezésünkre:

«Mikor Lónyay 1870 tavaszán, mint közös pénzügyminiszter Bécsbe távozott, gróf Andrássy, bizva Kerkapolynak fényes tehetségében és bámulatos munkaerejében s azon tagadhatatlan gyakorlati érzékében, melyet a közszolgálatnak előtte egészen új köreiben tanusított, Kerkapolyt ajánlotta Lónyay utódjául a magyar pénzügyminiszterségre. Habár az alkotmányos kormányzat első éveiben a magyar államháztartás tűrhető eredményeket mutatott fel s az egy vasuti kölcsönön kivül addig más hitelműveletre szükség nem is volt, mégis nehéz viszonyok közt vette át Kerkapoly a pénzügyi tárczát, mert az előbbi években tömegesen engedélyezett vasutak kiépítésükhöz közel állottak, s a megszavazott tetemes vasuti kamatgaranczia, mint ezt előre látni lehetett, majdnem egyszerre zúdult a magyar államháztartásra.

«Kerkapoly, kiben az azon kort jellemző vérmes optimizmus nagy mértékben meg volt, túlbecsülve az új vasutak várható jövedelmezőségét, kisebbnek hitte a kamatgaranczia czimén az országra nehezülendő terhet, mint a mekkora az a valóságban lett. De ezenkivül még egy más illusiónak is átengedte magát. Lónyay az adókivetés és behajtás szigorítása által az alkotmányos korszak első éveiben nem jelentéktelen bevételi többleteket ért el, különösen némely egyenes adóknál. Kerkapoly s vele a nagy közönség akkoriban azt hitte, hogy a jövedelmek ezen évi növekedése, úgy szólván, az alkotmányosság varázshatásának kifolyása, s hogy ez a következő években fokozott progressziónban fog folytatódni. Pedig nem igy történt, hanem beállott az, a minek természetszerüleg beállani kellett, t. i. nem történvén semmi *lényeges* intézkedés a jövedelmek fokozására, ellenben a kiadások részint a már említett vasuti kamatbiztosítások, részint más — alapjában hasznos és szükséges — intézkedések folytán tetemesen fokoztatván, évről-évre nagyobb hiány állott be az államháztartásban, melyet Kerkapoly az úgynevezett «hitelműveleti bevételek és kiadások»-nak, mint külön önálló költségvetési résznek a budgetbe való beiktatása által az ország és önmaga előtt is, bizonyosan jóhiszeműleg, leplezni igyekezett.

«Kerkapoly pénzügyi optimizmusát jellemzi az a körülmény, hogy ő az államháztartásban fellépő tetemes hiányt, mely, mint említettük, az előzmények kikerülhetlen következménye volt, muló tüneménynek tekintette s azért e bajnak alapos orvoslásáról nem is gondoskodott, hanem évről-évre felvett kisebb kölcsönökkel igyekezett magán segíteni. Így kötött 1871-ben egy 31 milliós, 1872-ben egy 52 milliós kölcsönt. De a baj 1872 végén oly mérveket öltött, hogy leplezése többé lehetséges nem volt. Oly férfiak, mint Ghyczy és Széll Kálmán — a pénzügyi bizottság akkori előadója — egész nagyságában felismerték azt. Kerkapoly pénzügyi gazdálkodásának gyászos eredményei oly rohamosan mutatkoztak, hogy a fizetésképtelenséget másként kikerülni nem lehetett, mint egy 153 milliós jelzálogos kölcsönnek a Rothschild-csoporttal való megkötése által. E hitelművelet nyomasztó feltételei képezik a magyar pénzügyek történetének legsötétebb lapjait.

«Kerkapoly politikai pályája e hitelmüvelettel, mely szigoru elitélése volt pénzügyi gazdálkodásának, szomoru véget ért. Egy fényesen indult, majdnem tüneményszerű államférfiui pályának e gyors lehanyatlása, melynek főokát első sorban a szereplő egyén saját hibái, tévedései képezték, nem nélkülöz bizonyos tragikus vonást, s az a férfiu, ki azáltal, hogy kortársainak illusióit osztotta s a nélkül, hogy előrelátásban őket felülmulta volna, a vezéri szerepre vállalkozott, megérdemli őszinte részvétünket.»

*

Kerkapoly Károly életének folyását, annak nevezetes forduló pontjai alkalmával ismételve közölte a «Vasárnapi Ujság»; természetesnek látszhatik azért, ha ezúttal csak fő mozzanataira szorítkozunk.

1824-ben, május 15-én Szent-Gálon, Veszprémmegyének e híres köznemes községében született, s Pápán és Pozsonyban végezte tanulmányait. Az ügyvédi oklevelet már 1846-ban elnyervén, csakhamar meghivást nyert a pápai kollégiumba, hogy ott a bölcsészeti tárgyakat adja elő. Ezt ő el is fogadta s a szabadságharcz után, melyben mint veszprémi nemzetőr Hunkár István őrnagy alatt, a Dráva mentén, s utóbb mint százados a 38. honvédzászlóaljban egész a fegyverletételig szolgált, be is töltötte állását úgy, hogy a tudománynak tett szolgálataiért az akadémia (1859-ben) tagjai közé választotta. Majd a protestáns autonómia ellen kiadott pátens ellen indított kemény irodalmi harczot, melyben oly számottevő kritikai képzettséget árult el, hogy egyszerre magára vonta a politikai körök figyelmét, s már 1861-ben lehet vala képviselő, ha közbejött sulyos betegsége ebben meg nem akadályozza. Igy csak 1865-ben lett a képviselőház tagja, melybe szülőmegyéjének enyingi választókerülete küldte föl.

Kerkapoly itt a Deák-párthoz csatlakozott, s annak csakhamar egyik legtekintélyesebb tagja lett. Különösen mint polemikus szónoknak sikerült feltünnie, de sokoldalu képzettsége is, melyet a legfontosabb bizottsági munkálatokban nem nélkülözhettek, előkelő állást biztosított számára. 1868-ban, az országgyűlési ülésszak után az államtudományok tanára lett a budapesti egyetemen, de csak kis ideig, mert gróf Andrássy Gyula miniszterelnök és honvédelmi miniszter behivta ez utóbbi miniszteriumba, mint államtitkárt, hol a magyar honvédség első szervezése, mondhatni megteremtése körül tett nevezetes szolgálatokat, annyira beleélvén magát a hadi tudományokba, hogy régi osztrák tekintélyek nem akarták elhinni, hogy nem volt hivatásszerű katona.

Kerkapoly, midőn az államtitkári állást elfoglalá, kijelenté, hogy a honvédség szervezését az 1848/49-iki honvédségből életben maradt tábornokok és törzstisztek közreműködésével akarja keresztülvinni, minek folytán Hollán Ernő, Czillich Ede, Dobay és Máriássy ezredesek tényleg a miniszteriumba szolgálattétel végett beosztattak. Görgei Arthur volt fővezér pedig felhivatott, hogy nézeteit az újonnan felállítandó honvédseregről nyujtsa be. Valószinüleg ez volt az a tervezet, mely újabban az 1848/9-iki emlékek kiállításán is látható vala. Kerkapoly erős munkásságot fejtett ki a honvédelmi miniszteriumban, úgy, hogy másfél év alatt már hetvenezer fölszerelt honvédre mutathatott.

*

Kerkapoly három miniszterelnök alatt volt az ország pénzügyminisztere, u. m. Andrássy, Lónyay és Szlávy alatt. Ez utóbbi alatt érte a bukás, mely után Ghyczy Kálmán vette át kezéből a pénzügyek vezetését. Kerkapoly két országgyülésen keresztül maradt ugyan még képviselő, de politikai szerepet többé nem viselt. 1878-ban szólalt föl utoljára az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés tárgyalása alkalmával.

Utóbb, egészen az egyetemi tanszéknek szentelvén tehetségét, végkép elvonult a politikai pályáról, hol sokszor kegyetlen kritikát kellett kiállania. Vas akaratát, nagy tudását, jó szándokát nem vonta kétségbe senki. Tudták róla, hogy a miniszteri palotában is agglegényi szükmarkúsággal él, s jövedelmének nagyon csekély részét költi el. Tudták róla azt is, hogy néha hideg tavaszi éjjel aggódva jár a budai bástyán, remegve a fagytól, mely tönkre teheti az ország termését s vele a pénzügyeket. Népszerű ember nem volt, mert nem bírt sem az előzékenység, sem a közlékenység előnyeivel. Az öreg nyájas Mikó Imre gróf azt mondá róla: «Ott ugyan nem járt, a hol a maniert osztogatják; de nagy elme, nagy munkaerő.» Azt hitték róla, mindenhez ért s a mihez nem ért, azt megtanulja egy miatyánk alatt.

Egyenes, szókimondó ember volt, kevés szavú, s a kifejezésekben nem válogatós. És demokrata. Hanem azért sokat adott rá, hogy «kegyelmes urnak» tudják, mert ezt tudni az ő szemében annyit jelentett, mint tudni, hogy ki volt Kerkapoly. A miniszterségből belső titkos tanácsosi ranggal és a Lipótrend nagy keresztjével bocsátá el a királyi kegyelem.

Mint tanár pontos volt és szigorú, egyátalán nem volt megelégedve az egyetemi fegyelem lazaságával. Jellemvonásai közé tartozott a szigorú takarékosság és a munkával való vagyonszerzés. Megtakarított pénzén szép két házat épittetett a Csillag-utczában és a Vámház-körúton, mintagazdaságot és kertészetet állitott föl Balaton-Henyén, pompás szőlőt ültetett és tartott fönn a filloxera daczára a Gellérthegyen. Borára büszke volt s az szépen jövedelmezett is neki; részt vett az állami mintapincze üzleteiben és elnöke volt a «Pallas» nyomdai részvénytársaságnak.

Néhány évvel ezelőtt azzal lepte meg ismerőseit, hogy megnősült, nőül vevén egy ifjukori ismerősét, Gömbös Petra úrnőt, kivel boldog családi életet élt.

Mint iró és publiczista másnemű nagy elfoglaltatása mellett nagy nyomokat nem hagyott hátra. 1859-ben kiadta észtani alapon irt «Világtörténetét,» melyért az akadémia tagjának választotta. Székét a «Világtörténelem s az emberiség fajkülönbségei» czimű értekezésével foglalta el. Irt egy becses művet a «Protestáns egyházalkotmányról,» 1863-ban kiadta «Tiszta észtanát» (Ismerettan és gondolkodástan), s utóbb 1865—68 között irt «Publicisztikai dolgozatait».

A külsőleg rendkivül erős, szivós természetű férfiu utóbbi időkben sokat betegeskedett, de a mint kissé érezte erejét, azonnal dolgai után látott. Ez még rontott állapotán, mely a mult év utolsó heteiben már reménytelenné vált, s az év utolsó napján, hitvese ápoló karjai közt kiszenvedett.

BERZSENYI SZOBRA.

(A felállítandó *Berzsenyi*-szobor javára Szombathelyen 1892. jan. 6-án rendezett hangversenyen felolvasott óda.)

Ősz volt, — zöld lombját veszti már az erdő,
A *hervadt liget diszei hullanak*,
Mikor mint két vándor jövénk keletről
E helyre: én, s az égen fönn a nap.
A völgy, mező már elmerült az árnyba',
De még a sötét háttérből kiválva
Állt *a Ság orma*, és az őszi este.
Zöld koszorús fejét fénynyel övezte.

Igy áll épen: egy század alkonyába',
— A hol múlt és jövő kezet foga, —
E szűk talajba van megvetve lába,
De messziről kilátszik homloka, —
Körötte árny, feje fölött ború,
De homlokán zöld még a koszorú,
— A nap heve azt el nem perzseli, —
Így áll előttem képed — Berzsenyi!...

Így áll előttem, s e dicső alakba'
Megtestesülve látom a magyart,
Kit *ha szilaj kedv* olykor *elragadna*,
Nemes komolyság fékez s visszatart.
Keble hányszor viharzott, szíve tombolt,
De dalában csak fönség, nyúgalom volt,
És ha ki is tört néha, mint a vulkán,
A láva dús föld lett, haragja multán...

És a *kit a bölcs lángesze nem ér föl*,
Érző lelke velo *megsejteti*,
S az *égi láng*, mely kicsap énekéből,
Az *ő* keze munkáit hirdeti.
Hallom, mint szól, — s szava oly biztató,
És lelke mint a völgyi tiszta tó,
Hogy — a mibe nem nézhet földi szem
A nap képét megláthatja a vizen.

22. A *Bomba-tér 1889-ben,*
Cserna.

részleteinek gondos kidolgázása számos mester kezén oszlott meg ; befejezett képe valóságos foglalata az itt működő mesterek képességeinek ; Nepauer építi saját ízlése szerint átdolgozott terve alapján ; irányító munkájában később résztvesz Hamon Mihály is ; főbejárata architektonikus keretét Endl, szobrait Weber, kapuszárnyait Mayrholdt, kapufölötti rácsát Heiss készíti ; ablakai kereteit, a pilaszterek fejeit, a toronysarkok vázáit, a gerendázatok párkányait Endl és Jäger faragja, akik az oldalhomlokzatok kőfaragó munkáját is végezték ; a szent Anna szoborcsoportját, az ívmező reliefjét, címerét és oromszobrait Eberhardt alkotja ; toronysisakjai favázát Hacker, a sisakok rézborítását Remolt csinálja, az aranyozásokat Gultz teljesíti, óráját Ruber szerkeszti s harangjait Brunner önti (5).

A mestersokadalom által létrehozott főhomlokzat valóban sok részletből van összefoglalva az oldalhomlokzat egyöntetű masszív vakolt falának egyszerűségével és kőből faragott architektonikus díszének komolyságával szemben, amely oldalhomlokzat falsíkjából alig kilépő enyhe risalitokkal sejteti a templom belső szentélyének, hajójának és előcsarnokának a térbeosztását. Az oldalhomlokzat struktív és dekoratív elemeinek horizontálls irányban egymás mellé sorakozása az erőteljes vonalú záró főpárkány vezetése alatt a főhomlokzaton folytatódik és szerves hasábbá olvasztja össze az oldalhomlokzatot meg a főhomlokzat megfelelő részét ; a vezetőfőpárkány emeletet elválasztó hivatásán kívül a főhomlokzaton, amely vertikális irányban egymás fölé helyezett struktív és dekoratív elemeivel elfedi a templomtestet meg kupoláit magába záró egységes nyeregtetőt, szimbolikus jelentőséget nyer azáltal, hogy erős kiülésű vonalával mintegy megjelöli a hasábalakú templomtest falazatának és kupolaboltozásának, tetőzetének a találkozását, de csak az avatott előtt. Különben az egész főhomlokzaton nincsen egyetlen rész sem, amely a templom belső terének képzésére, térfogati alakulására tájékozódást nyujtana ; azaz a főhomlokzat testtömege, testképzése s a templom belsőtéralakja, térképzése nem felel meg egymásnak, a külső test nem vázolja a belső teret. És megszűnvén a belső térképzés és a külső testképzés áttekinthetősége, érthető szabályossága, egymásra utalása, ez a főhomlokzat szerkezetileg előépítménynek látszik, amely a templom belsejétől függetlenül fejlődve önálló értékű festői látványossággá épült (5). Ismét vérbeli barokk tulajdonság, amely nemcsak a főhomlokzat egészére, de annak részleteire is egyaránt jellemző.

A főhomlokzat, amely 21·5 méter széles és a torony gombjáig 55 méter magas, eltekintve a két erősen kiülő horizontális választópárkány velejében olaszos eredetétől minden részletében az északi, jobban mondva német-osztrák barokk főhomlokzatok képére s hasonlatosságára van megalkotva (7). Szélességében három hajót mímelve, pilaszterek segítségével három szakaszra oszlik, amelyek közül a középső szakasz egy pilaszternyi szélességgel bővebb a két szárnyszakasznál ; magassági irányban egymásra helyezett és pár-

A jelölt bevonulása a vasuti állomástól szánkókon.

Cserna Károly rajza

Egy utczasarok a Józsefvárosban, Budapesten.

A Podmaniczky-párt lakomája a Hungária-szállodában január 16-án.

Kimnach László rajza.

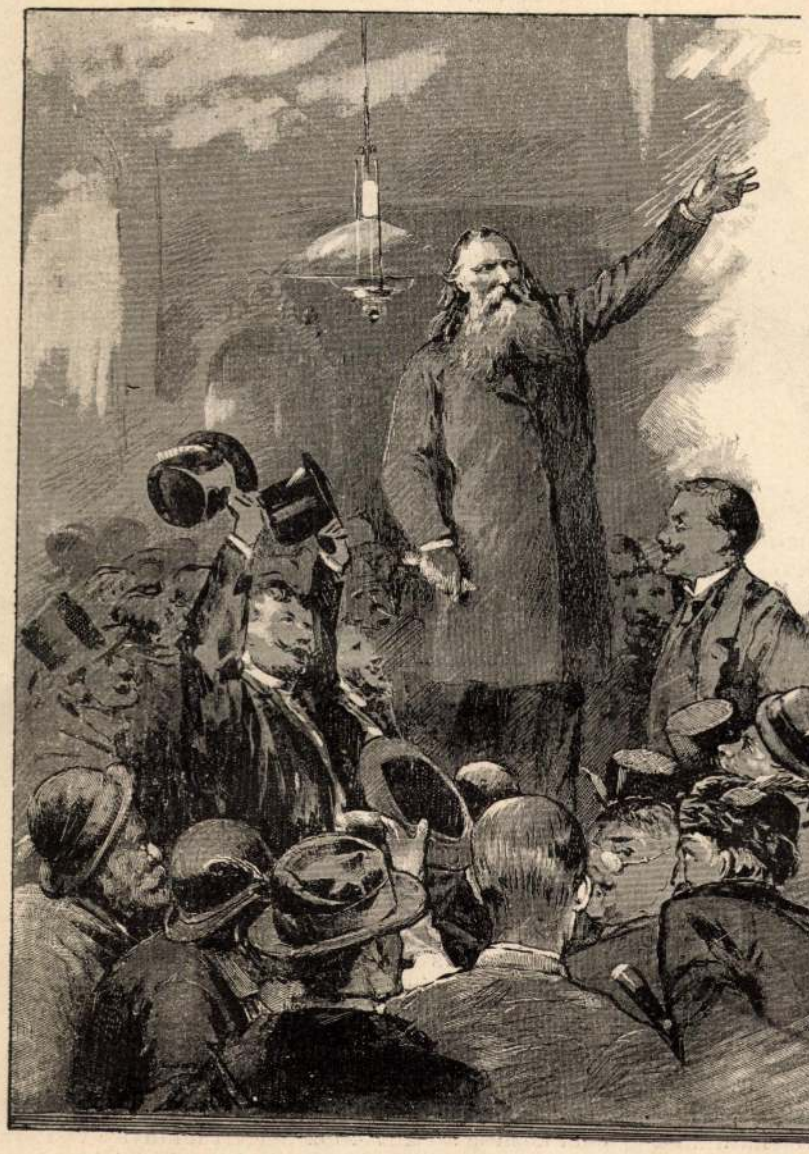

Herman Ottó programmbeszéde január 17-én Kőbányán, a Szabó Márton vendéglőjének termében.

Cserna Károly rajza.

Butorszállitó kocsi választási plakátokkal.

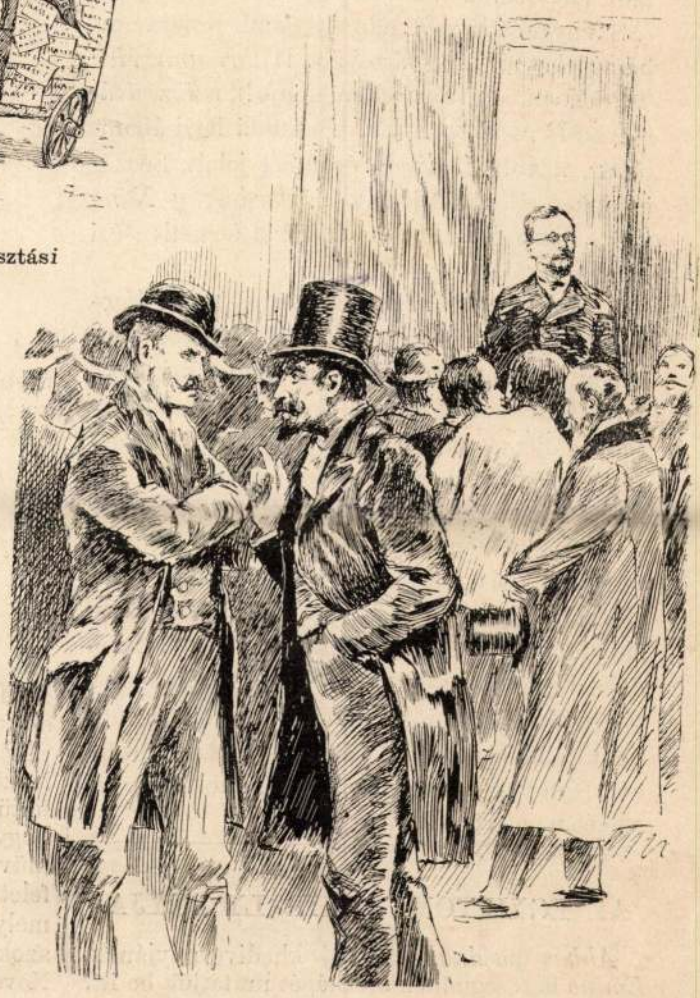

Egy csoport a vigadó kis termében báró Kaas Ivor január 17-iki programmbeszéde alatt.

Goró Lajos rajza.

KÉPVISELŐVÁLASZTÁSI MOZGALMAK.

VÁLASZTÁSI MOZGALMAK BUDAPESTEN.

A kép, melyet most a választási «hadjárat» a vidéken nyujt, külsőleg mindenesetre lényegesen különbözik a multban megszokottól. Körülbelül úgy, mint a téli táj a nyári tájtól.

A fővárosban a különbség nem oly szembetünő. Itt nyári választások idején sem]szerepel a szabad ég, a szabad mező, a szabad tér. A mozgalom a nagy számmal rendelkezésre álló zárt helyiségekbe szorul, melyek elég tágasak arra, hogy befogadják a jelölt és támogatói beszédeinek meghallgatására a választóknak százait vagy akár ezreit.

Az utczák pedig nem sokat törődnek vele, tél van-e vagy nyár. Ezeken nem igen szakad meg a közlekedés, s akár milyen hó essék is ma, holnapra már eltakarítják a hóekék s a seprőknek, lapátoknak mozgalomba hozott ezrei. Ép oly kényelmesen roboghatnak rajtok végig a korteseket szállító kocsik, a föllobogózott omnibuszok s most már a rengeteg butorszállító szekerek is, melyek elől föl vannak lobogózva, míg oldalaikat ritkító szinü plakátok borítják egyik vagy másik jelölt nevével, s úgy vonulnak lassu méltósággal a tágasabb utczákon végig.

Szines plakátokkal egyébiránt tele van minden utcza-sarok. Két három ellenjelölt neve békén fér itt meg egymás mellett, míg a nevek viselői ádáz szóharczot viselnek egymással.

A mult vasárnap indult meg nagyobb arányokban a szóözön. A belvárosnak két ellenjelöltje van. Báró Podmaniczky Frigyes szabadelvü párti jelölt már régebben megtartotta programmbeszédét s szombaton a Hungáriában, diszlakoma volt tiszteletére. Képünkön látható középütt maga a jelölt, körülötte a párt korifeusai, jobbra Kautz Gyula főrendiházi tag, az osztrák-magyar bank alkormányzója, tovább tőle Szivák Imre volt országgyülési képviselő, balra Ráth Károly főpolgármester, Láng Lajos pénzügyi államtitkár, Müller Kálmán, a Rókus-kórház igazgató-főorvosa és mások.

Ugyanaz nap mondott programmbeszédet *Kaas Ivor*, a belváros volt képviselője s nemzeti programmal újból föllépteteti jelöltje, a Vigadóban, nagyszámu választó polgárok előtt.

S ugyancsak vasárnap mondtak programmbeszédeket a Lipótvárosban *Wahrmann Mór* (boldog ember, nincs ellenjelöltje!), a Józsefvárosban *Berzeviczy Albert* közoktatásügyi államtitkár, a volt képviselő és újból jelölt. Bezzeg neki két ellenjelöltje is van: *Horánszky Nándor* a nemzeti és *Halász Olivér* a függetlenségi párt részéről.

A Ferenczváros függetlenségi jelöltje, *Herman Ottó*, két helyen is mondott beszédet e napon, egyiket a városban, másikat a szintén e kerülethez tartozó Kőbányán, a Szabó Márton vendéglőjének nagy termében, mely szorongásig megtelt választókkal, kik lelkes éljenzéssel kisérték a billiárd asztalról beszélő jelölt szavait.

A főváros kényelmes berendezése télen sem teszi nehézzé a honpolgári lelkesedést. De hány vidéken nagy a szükség, hogy hazafias fölbuzdulás pótolja az időjárás hiányos melegét. Bundába burkoltan száll kocsi helyett szánkóba a jelölt a vasút fütött fülkéjéből kikelve s úgy vonul illő kisérettel a választás székhelyére, a hol legtöbbször maga sem tudja, hol fogja beszédét megtartani.

AZ EGYIPTOMI ALKIRÁLY ANYJA.

EMINE HERCZEGNŐ, AZ ÚJ KHEDIVE ANYJA.

Abbas pasának, az új khedive anyjának, *Emine* herczegnőnek arczképét mutatjuk be itt. *Tevfik* pasa 1873-ban kelt össze Emine herczegnővel, kivel különben, mint nagybátyjának, *Abbas* pasának unokájával, közel rokonságban állott. Tevfik pasa, az elhunyt khedive annyira szerette és becsülte nejét, hogy háremet egyáltalában nem is tartott.

Emine herczegnő mind európai modorban neveltette gyermekeit. Ő maga franczia divat szerint öltözködik, nem követi a keleti semmit nem tevés, a dohányzás és édességek majszolásának szokását, hanem úgy él, mint bármely főrangu európai hölgy. Mindenki, ki e kiváló hölgyet megismerte, dicséri úgy szépségét, mint finom modorát. Az új khedive, *Abbas* pasa, rajongásig szereti édes anyját, kinek erkölcsei a fiatal uralkodóra bizonyára a legjobb hatást fogják gyakorolni.

GUY DE MAUPASSANT.

A magyar napilapok is sokat foglalkoztak az utóbbi időkben a jeles tollu franczia iró, Guy de Maupassant szerencsétlen esetével, ki életének s hirnevének delén elméjében megzavarodott, s a baj annyira erőt vett rajta, hogy őrültek házába kellett vinni, kényszerzubbonyba öltöztetni.

Guy de Maupassant a Zola irányát képviselő irók közé tartozik, s mint mestere, ő is rajzokat, elbeszéléseket és szinműveket ir s különösen híres apró rajzairól, melyekben nagyobb mesternek tünik fel, mint nagyobb műveiben. A jelen kor irói között apró rajzokat kevés tud oly művészettel megirni, mint ő. Előadása élénk, s különösen világos, a legcsekélyebb tárgyakat is közönségesen észre nem vett módon tudja feltüntetni, beléjök új életet önteni, a nélkül, hogy túlozna. Guy de Maupassant legszebb művei «Une Vie», «Bel-Ami», de mindenekfelett a napi lapokban közölt egyes tárczái, melyeket oly tömör rövidséggel ir, hogy azokban jóformán egy felesleges szó sincs. Novellái, melyekben szintén a naturalisztikus irány követőjének mutatta magát, a modern franczia irodalom legjelesebb termékeihez számíthatók, ámbár tárgyuk legtöbbször kényes. Regényei és «Musotte»-ja, melyet a nemzeti szinház is bemutatott, kevésbbé sikerültek. Cannesi villájában érte utól végzete a 41 éves férfit, ki lázas izgatottsággal dolgozott «Angelus» czimű regényén, melylyel meg akarta előzni Zola regényét a német-franczia háboruról.

Maupassant normandiai születésű s a természetnek kiváló barátja. Párisban nem érezte jól magát soha, s különös szenvedélye volt a tengeren csónakázni. Elmebaja is ott tört ki rajta először, s e baj hatása alatt egy alkalommal uti társnőjét a tengerbe akarta dobni. Különben vagyonos ember és szeretetreméltó modorú. Baja valószinűleg gyógyítható, bár irói tehetségét aligha nyeri többé vissza.

MAGYAR UTAZÓ AUSZTRÁLIÁBAN.

Napilapjainkban is említve volt az a hir, hogy az őszszel tudományos expediczió indult a kontinensről Ausztráliába, melynek egy *magyar* tagja is van. Minthogy még bukaresti együttlétünk folytán személyes jó barátságban állok e magyar emberrel, érdekesnek tartom — saját szavai és levelei után — részletesebben megismertetni az olvasót az expediczióval, mely már messze tengeren vitorlázik az indiai vizeken.

Ez érdekes új expediczió szervezője és vezetője *Grubauer Albert* müncheni fiatal ornithológus, ki, mint vagyonos ember, önelhatározásából, megbizatás nélkül indult utjára, egyedül tudományos hajlamának engedve, melyekért nejét is otthon hagyta. Az expediczió czélja az ausztráliai szigetek legnagyobbika, Új-Guinea hollandi fele még ismeretlen részeinek tudományos kikutatása és mindennemű múzeumi, néprajzi, de különösen *ornithológiai* gyüjtések eszközlése. A 3—4 évre tervezett expediczió utiköltségeire kétszázezer márka áll redelkezésre és személyzete öt európaiból áll, kik a következők: *Grubauer Albert*, mint vezetőfőnök, ennek szolgája, aztán a magyar *Fenichel Samu* praeparator és gyűjtő, továbbá egy fényképész-rajzoló s egy orvos. A védő csapatot Ausztráliában, a malayi törzsből fogják összeállítani.

Az említett magyar, *Fenichel Samu* nagyenyedi fiú, az ottani főiskola volt növendéke, 24 éves, rendkívül ügyes fiatal ember, ki már iskolás éveiben folytonosan régészeti ásatásokkal és természetrajzi gyüjtésekkel foglalkozott, s önszorgalmával, Herman Ottó jeles tudósunk példájára, annyira vitte, hogy 1888 nyarán Bukarestbe menvén, három év alatt szakszerűen berendezte az ottani elhanyagolt régészeti múzeumot, melynek segédőrévé is kinevezték.

Mint ilyen, az utóbbi két évben Dobrudzsában, az *ádám-kliszi-i* nagy római vártelepen ásatott szorgalmasan főnökével, *dr. Tocilescu György* múzeumi igazgatóval, kinek jobb keze és mindenben megbizható szakembere volt. Itt ismerkedett meg utazónk az elmult nyáron egész véletlenül a bajor Grubauerrel, ki ornithológiai tanulmányok s a Duna deltájában való vadászás végett utazott le oda.

Fenichel (ki alapos muzeológiai ismereteivel szerencsés, döntő hatást tett Grubauerre) örömmel fogadta a német ornithológus ajánlatát és 1891 aug. 6-án el is indult Bukarestből, előbb Nagy-Enyedre búcsút venni szülőitől, aztán Budapesten át Münchenbe. Itt 6 hétig dolgozott Grubauerrel az expediczió fölszerelésén és csak szept. 30-án indulhatott ki útjára, Hamburg kikötőjéből, az expediczió «*Salatiga*» nevű bérelt gőzhajóján. Amsterdam és Southampton érintésével, okt. 15-én délben érkezett a hajó a gibraltári szoroson át Genuába, hol az oda vasúton jött Grubauer is felszállt a hajóra.

A mint *Fenichel* barátom irja, időjárásuk átlag jó volt. Az éjszaki tengerben csak tánczolt a hajó, hanem a biscayai öbölben két és fél napig tartó hatalmas vihart állottak ki, mely alatt Fenichel is 24 óráig szenvedett az elmaradhatlan «kellemes» tengeri betegségben.

Genuából másnap indult tovább az expediczió kelet felé, a szuezi csatornának és okt. 22-én ért annak torkolatához Port-Saidba, mely Fenichel közlése szerint 4002 tengeri mfdnyire van Hamburgtól. Utjuk innen *Ceylon*-sziget érintésével a malabbai csatornán át *Singaporeba*,

ladásából egy egész nagy állomás: Európa. Egyszerre lettünk Ázsiából — Amerikává...

A mi hősünk, a ki ott aprózza a barna, ismeretlen Paganini előtt: még az utolsó mulatós Mohikánok közül való volt. Egy ichtiosaurus ama régi korból, a mely röpülni tud, a mikor a többi hüllő már csak csuszik-mászik. És még ugyancsak jól birják a szárnyai! Pedig már sokkal közelebb áll a legény a hatvanhoz, mint az ötvenhez. És még azok a szárnyak is birják, a melyek a zsebéből kerülnek elő, hogy a czigány homlokára tapadjanak. A bankjegyekre festett angyalok szárnyai. Ezeken a szárnyakon most repül el az idei termés, a mi ugyan még a lábán van, s kérdés: nem pusztítja-e el aratásig valami csapás? De hát bánja a kő: ha elpusztítja, az se a mi gondunk lesz, hanem a zsidóé. Czoki gondok, a mikor Dózsa Barna mulat!

Rétfalusi Dózsa Barna, Körösmegye legnevezetesebb családjának sarjadéka. A gyönyörű rétfalusi puszta ura, a mit veszedelmesen körülharapdáltak már a hitelezők. Még egy darabkát se ragadtak ugyan el belőle, de belevájták a körmeiket, a fogaikat, — majd egyet rántanak rajta s az övék lesz minden...

Ahá! kiáltanak rám a mai kor hivei. No most megcsiptünk. Hát akkor miért zengedezted a hejehujás élet ditirambusát, — a mikor a másik szavaddal meg ennek a hejehujás életnek a pusztításait fested?... Jó, jó. A mit mondtam: megmondtam. Igaz, hogy valamikor nagyon is mulatós nemzet voltunk; de most meg nagyon is az ellenkező végletbe csaptunk; nagyon is rideg automaták lettünk, a kik egyébbel se törődünk, mint hogyan törtessünk a porban, a sárban előre. Ma egy tizedik Muzsát is felültetünk a modern Olympusra — s ez a Muzsa nem anakreoni dalokat ir, hanem tőzsdetudósításokat.

De hát félre most a bölcselkedéssel! Huzd rá czigány, még frissebben, még tüzesebben!

De egyszerre csak — mi ez? Ácsi, móré! Hallgasson el a vigalom! Nagyobb úr parancsol most a czigánynak, mint Dózsa Barna...

Az öreg úr, a ki oly délczegen, büszkén járta a banda előtt; egyszerre megtántorodott. Odadült a czimbalomra s melléből rekedt, fuldokló hörgés szakadt föl. Nem a bor gyalázta el. Ki merné azt föltételezni, hogy a bor gyalázzon el egy Dózsát? A ki egy-egy ilyen lakzi után elment a gőzfürdőbe s azután ujra legény volt a talpán — akár kezdhette volna elülről?

— Orvost! Hozzanak hamar orvost! — kiabált rémülten a szállodás, a kit reggeli álmából czibáltak föl a pinczérek.

Az orvos csakhamar ott termett. Még pedig a tudomány legnépszerűbb apostola Körösvárott. Kutas Kálmán, az ugynevezett csudaorvos. A kinek nem volt csak gyógyszerész oklevele. Annál jobban biztak benne. Az orvosok üldözték, a betegek búcsút jártak hozzá. A csudadoktornak első dolga volt ráripakodni a szepegő czigánybandára:

— Takarodjatok, gazemberek! Ti vagytok az okai mindennek.

Több se kellett a füstös zenekarnak. Ugy szétszaladtak, hogy talán soha többé nem verődnek egy bandába össze. Azt hitték, mind az akasztófára kerülnek, a miért kimuzsikálták az öreg Dózsát az árnyékvilágból.

Az orvos pedig fölvitette a beteget szállóbeli szobájába. S meg volt elégedve a tudományával, mikor a pórul járt mulató egyszerre csak magához tért:

— No öregem, — kérdezte tréfásan vén czimboráját, a kivel őt is sok vidám koczczingatás emléke fűzte össze. — Hát te nótaszóval akartál a másvilágra menni?

— Kívánhat-e magának az ember szebb halált? Olyan gyönyörűen húzta a fiatal Hamzsa, a hogy még soha!

— Az ám. Olyan gyönyörűen, hogy a gutát is odacsalogatta. Ezért is jó lesz, öregem, ha nem huzatod magadnak többé a czigánynyal oly gyönyörűen.

A beteg mosolygott.

— Hát ugy-e bár, a guta legyintett meg? No hála Istennek!

— Mért hála Istennek?

— Mert azt hittem, hogy a bor vert le a lábamról. Látod: a gutát még túléltem — de azt a szégyent nem éltem volna tul soha...

Ezen acsudadoktor is nevetett. Összecsengett a nevetésük, mint két baráti pohár. Az orvos azonban komoly ránczokra erőltette a homlokát, a mint az a tudomány szigorú apostolához illik.

— Pajtás, én felettébb örvendek, hogy ilyen jó kedved van. Abból látom, hogy már kutyabajod. Nekem azonban gondomnak kell lenni arra, hogy ne kerülgessen megint ez a veszedelem. Ezért is most már nem a vig czimbora beszél veled, hanem az orvos. Az orvos, a ki megszabja jövendő életmódodat. Mindenekelőtt azt mondom, hogy a bornak, czigányozásnak a mai szent nappal vége.

— Hm. A ladi ladi lom volt a hattyudalom?

— Ugy van. De még a kártyát is egyszersmindenkorra kiveszem a kezedből.

— Ne mondd. Még durákoznom sem szabad?

— Ne tréfálj, milliom a lelke! Olyan tréfás dolognak tartod, hogy a halál szele ott fütyürészett a füled mellett?

— De uram Istenem, hát aztán mit csináljak? Elpipázzam az egész hátralévő életemet?

— Azt épen nem szabad cselekedned. A pipatóriumodat helyezd el szépen a családi ereklyetárba. Dohányoznod nem szabad, mert az izgatja a szivet.

Dózsa elgondolkozott.

— Barátom, — mondta azután, — van ám még más is, a mi a dohányzásnál is jobban izgatja a szivet. Talán arra is kimondod a tilalmat?

A gömbölyű kis doktor felállott és föleme!te a kezét:

— A legnagyobb mértékben! Eleget jártál a paradicsom-kertben, vén kujon, hát most már én, a kérlelhetlen kerubim, odaállok a kapujába és azt mondom: Tilos a bemenet!

— Ugyan ugy-e? Te engem kiüzesz a paradicsomból, de Éva nélkül? Az én Évám — akarom mondani, az én Éváim mind benn maradnak? Hiszen ilyen kegyetlen még az Isten se volt a szegény Ádámhoz.

— Isten lehet irgalmas. Az orvos irgalmatlan.

Dózsa Barna most még inkább elgondolkozott. S egyszerre csak az orvoshoz fordult:

— No és mondd meg nekem igaz lelkedre: ha én mindezt a tilalmadat megtartom: nem tartasz te engem irtózatos nagy szamárnak?

— Hogy beszélhetsz ilyent? Az orvos tartsa szamárnak a betegét, a ki rendeleteit pontosan követi?

A beteg mélyen a doktor szemébe nézett:

— Az orvos nem. De a jó barát igen.

Kutas Kálmán hallgatott.

Odakünn már alkonyodott. A leeresztett függönyön át a leáldozó nap egy sugára odavetődött az öreg úr ágyára. A lábbadozó szája széle körül halvány mosoly játszadozott. Együtt mosolygott az alászálló nappal, a melynek fénye erővel áttört az alkonyodó ég fellegein. Hiszen a nap is azt tartja: a meddig el nem nyel az éj, ragyogni, égni kell, bimbót fakasztani, virágok kelyhéből mézes harmatot inni ezen a szép, szép földön!...

Dózsa Barna pedig megszólalt csöndesen:

— Barátom! Valami nagy svéd poéta — vagy norvég? mit tudom én? — azt mondja, hogy minden embernek az életében van egy hazugság, a miért érdemesnek tartja élni. Hát én meg azt mondom, hogy az embernek inkább valami igazságért kellene élnie. Valami pozitiv jóért, a mi nekünk is, másoknak is üdvös. Hát van az én életemben ilyen igazság? Van az én életemben ilyen jó? Hát értek én valami becsületes munkához? Nem is úgy dajkáltak, nem is úgy neveltek! A mint hogy az édes apámat, meg az édes nagyapámat se úgy dajkálták, nevelték. Olyan az én életem, barátom, mint az üres pohár: biz én csak bort tölthetek bele, hogy valami tartalma legyen. Ha aztán összetörik a pohár, ki vele a szemétre, odavaló! Miért iparkodjam, hogy ez az én hiábavaló életem mennél tovább tartson? S miért ne iparkodjam azon, hogy a meddig tart: ne tegyem azt minél kellemesebbé, a magam módja szerint? Tán hogy a vagyonomból több maradjon a kedves atyámfiaira, a kik a maguk jussát már régesrég elpocsékolták; a kik még sokkal haszontalanabb fráterek, mint én? No már akkor inkább odaadom mindenemet az utolsó fillérig a czigánynak. És hidd el, azzal cselekszem a legnagyobb jót, mert akkor a kedves atyámfiainak muszáj lesz valami dologra fanyalodniok, s nem válik belőlük is olyan hitvány naplopó, mint az apjukból, nagybátyjukból, meg minden ősükből, a kik csak valaha e szép vármegye földjét taposták.

A csudadoktor vállat vont. Tudta, hogy hasztalan volna minden rábeszélés. Vette a botját és kalapját.

— Hanem azért ne csinálj ilyen mogorva arczot, czimbora, — nyújtott neki kezet az öreg úr. — Hiszen ugyis tudom, hogy a szived mélyében igazat adsz nekem. Legokosabb dolog, a mit én tehetek, ha tovább is a bolondját járom. Remélem, hogy a rétfalusi puszta eltart addig, a meddig az én életem szakadozó fonala. Mit gondolsz?

Az orvos kijött a sodrából:

— Mit tudom én, meddig tart? Ha így folytatod, egy-kettőre elvihet az ördög. Rajtad, úgy látszik, nem segíthetek.

— De igen. Segíthetsz. Most is tehetsz nekem egy nagy szivességet.

— Micsodát?

— Küldd ide az ablakom alá a czigánybandát, hadd húzzák szép lassan azt a nótát, a melyen olyan fölségesen mulattam. Olyan édesdeden fogok mellette aludni . . .

Az orvos elkapta tőle a kezét:

— Hát csakugyan bolond vagy! Javithatatlan, vén bolond.

S azzal becsapta maga után az ajtót.

Hanem azért mégis összeterelte a czigánybandát, a mely arra a hirre, hogy a nagyságos úr jobban van, nagynehezen előbújt az odvaiból. S a beteg ablakai alatt csakhamar megzendült a viharos éjszaka nótája, most csak halkan, lágyan, mint az emlékezet. A Bocskai-tér szép asszonyai, leányai nyitott virágos ablakaikba ültek, úgy hallgatták a kisvárosi est enyhe, akáczillatos csöndjében, a mint a primás vékonyan, fülbemászóan czifrázta:

Szép asszony,
Jó asszony,
Aranyos asszony,
Ladi ladi lom,
Ladi ladi lom!

A doktor is azon vette észre magát, hogy a czigánynyal együtt fütyüli a nótát. És rábólintott:

— Javithatlan az öreg. De azért voltaképen igaza van . . .

(Folytatása következik.)

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA

Cserna Károly rajza.

DESDEMONA LEÁNYA.

Regény.

Irta SAS EDE.

I.

Dózsa Barna mulat.

A czigányprimás hol az egyik lábára állott, hol a másikra: bizony, mind a kettő ugyancsak el volt már fárədva; kezéből is majd kiesett a nyirettyű, a mint előre hajolva húzta, húzta végeszakadhatatlanul. A szekundás csak úgy találomra dörzsölte a húrjait; a nagybőgös torzonborz feje egészen féloldalt billent és úgy lógott a bőgő szára mellett, mint az érett gyümölcs, a mely le akar hullani ágáról; a vén czimbalmos elbóbiskolva rá-rádőlt a szerszámjára és csak gépiesen pengette a kiséretet, akkor hőkölve fel néha-néha, a mikor a klárinétos kegyetlenül fülébe fújta a legélesebb, legkunkorgósabb trillát. Köröskörűl a Bocskai-szálló éttermének személyzete is mind kidőlt már; a pinczérek a sarkokban guggoltak s a fizető-pinczér, a ki persze legéberebb volt, a a legerélyesebb baraczkokkal sem volt képes a borfiakba lelket verni. Azt mondják: a kinézereknél egy neme az a kinzásnak, hogy az elitéltet nem hagyják aludni: s az áldozat utoljára síp, dob mellett is alszik, csak akkor riad föl, a mikor tűszurásokkal kezdik szórakoztatni. Itt is aludt a körösvári banda kétségbeesett erőlködése mellett mindenki, de az öreg Dózsa Barna még mindig győzte a mulatságot. A szikár, csontos, égő fekete szemű, fekete sörtehajú öreg úr ott tánczolt a czigány előtt; ott rakta, szaporázta, cifrázta rangosan, daliásan, huszárosan; illegetve magát kényesen, nekiszilajodva tüzesen, hol némán szügyébe vágott fejjel, hol kurjongatva kitörő jókedvvel, integetve a primásnak a fellobbanó pillantásával, a magasan rázogatott rojtos kendőjével, hogy csak húzza százegyig, de soha mást, mindig csak ezt az egyet:

. . . Én a vajdát nem bánom,
Csak a lányát sajnálom,
Mert a lánya, de zimberi, zombori
Szép asszony,
Jó asszony.
No de gyönyörű asszony,
No de aranyos asszony,
Ladi ladi lom,
Sárga liliom! . . .

Azután ujra, meg ujra ezt, tizszer, huszszor is százszor is. Mindig csak ezt a nótát, a nótának is csak ezt a néhány sorát, csak a szép asszonyt, az aranyos asszonyt emlegetve. A hogy az igazi szenvedélyes korhelyek szokták, a kik egy-egy viharos éjszakán belehábórodnak egy nótába s azonkívül hallani sem akarnak egyebet; sőt sokszor végigkiséri ez őket egész életükön — Isten tudja, miért van úgy a szivükhöz nőve?

Az öreg Dózsa Barna pedig nem is egy, de már három éjszaka bomlott a bolondos nóta mellett; mert akár hiszik, akár nem, de már harmadizben találta a virradat a borosüvegek között. S a hogy most a rózsaujjú, rózsaarczú tündér álmélkodva kukkantott be az étterem ablakán: az öreg hetykén integetett neki vissza a kendőjével: Látod, én még mindig itt vagyok! Pajtásaim már mind eláztak; szégyeld magadat te is, álomszuszék! Te már háromszor bujtál azóta ágyadba; s én még mindig reszeltetem a fülembe:

Szép asszony,
Jó asszony,
Ladi ladi lom,
Sárga liliom!

Szürke kor fiai! Szürke élet robotosai! Ti pontosan járó embergépek, ti szárnyaszegett rablelkek, ti igábatört napszámosok! Nem tudjátok ti megérteni ezt a mesét: mi az, a mikor valaki három éjjel, három nap mulat, — tisztán a mulatságért?

Hiszen manapság már nem tudnak az emberek mulatni. Az élet mindig kevesebb időt adott a kedvünk szárnyainak csattogtatására s azután ebben is érvényesült a darvinizmus szabálya: a léleknek ez a szerve elkopott, elveszett egészen. Hol van az az ember, a ki a mulatságot pusztán a mulatságért szeretné? Ej be ritka tünemény az a mai világban, a mikor a pohárcsengés, nótazengés közé is betolakodott mindenféle titokban vigyorgó üzleti érdek! Asztalunkhoz se azért hivjuk barátainkat, ismerőseinket, mert néhány édes, röpke órát akarunk velök eltölteni az arany könnyelműség éteres levegőjében; hanem azért, hogy eldicsekedhessünk: milyen előkelő társaság gyűl össze a mi szerény hajlékunkban! Vagy talán mulatság a banket, a melyet társadalmunk kitünőségei: nagy irók, hatalmas, befolyásos urak, hivatalfőnökök, miniszterek tiszteletére rendezünk? A kiknek a dicsőségében sütkérezni akarunk, vagy a kiktől valami kegyet koldulunk az emésztés boldog lázában, a pezsgő mámorában? Vagy mulatság talán a bál, a hol vásárra viszszük a művelt nyugat vergődő rabszolgáit: leányainkat, a kik csak ráadásképen kelnek el a pénzünkért, a melyet számukra összeverejtékeztünk, összeharácsoltunk? Vagy a zsur, a five o' clock, a hol szót se tudnánk szólani, ha minden kedves ismerősünk jelen volna, — mert kinek a becsületén rágódnánk akkor? Még a szinházba se mulatság kedvéért járunk, tisztelt felebarátaim! Nem azért megyünk oda, hogy lássunk és halljunk, hanem hogy lássanak bennünket és halljanak rólunk. Kell-e jobb reklám például egy kereskedőnek, mintha a felesége óriás butonokkal ül a páholyában? Kivált ha az a kereskedő a fizetésképtelenség szélén áll... Bizony nem tudunk mi már mulatni, kedves atyámfiai; csak az üzleti érdekeinket tudjuk szolgálni. Manapság a barátság, a szerelem, a politika, a művészet, az irodalom is üzlet; még a mulatság is üzlet. S azelőtt csak a nagyvárosokban állt így a dolog. Ma már a szűz, a jó vidéken sincs különben. Ott is csupa életharcz, érdekhajsza minden... Mert csodálatos ugrást tett ám a fejlődésben ez a mi szép országunk. Kiesett a ha-

Cserna Károly rajza.

Az öreg ur ott tánczolt a czigány előtt.

1. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | BUDAPEST, JANUÁR 1.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre ... 20 korona. Félévre ... 10 korona. Negyedévre ... 5 korona.

A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

Ó-ÉV — UJ-ÉV. — Cserna Károly rajza.

A FENYVESEK BÚCSUJA.

Sokáig volt a Tátra nékem
Hű barátom, hűs menedékem,
Szívtam üdítő balzsamát;
Most, hogy tőle el kell szakadnom,
Szellőajkán zizegni hallom
A fenyvesek búcsúszavát.

«Kitártuk keblünket előtted,
Múzsád is érzé gyógyerőnket,
Ránk mindig hálával tekints;
De tört szivet éppé nevelni,
Halottba életet lehelni,
Bűvös hatalmunk erre nincs.»

Lévay József.

OH URAM!

Ne hagyj el oh Uram! ne hagyj el engem,
Jóságodat én mindig áldva zengem.
Azt érezém, midőn örűltem,
Hogy virágok nyilnak körűltem;
S midőn szeretteim sírjára
Bőven omolt bús könyem árja.

Ha szivem olykor gyötrődve törődik
S szenvedésem súlya lenyom a földig
Ha elfog a kétség hatalma,
Ne fordulj el, ne hagyj magamra,
Sugározd rám kegyelmed fényét;
Az élet kedvét és reményét.

Lévay József.

A RÁBA PARTJÁN.

A sáros parton ránk lesett az este,
Sápadt ködében elveszett a Rába.
Egy asszony mellett jártam. Szeme kéklő
Virágokat mosolygott a homályba.

A teste ringott, mint tövén a rózsa,
S fehér volt, mint a holdja téli éjnek.
Szelid volt, édes, könnyű és finom,
Mint egy lehellet-lágy provencei ének.

Szerettem volna megszorítni egyszer
Keztyüs kezét — de hozzá mégse értem.
Szerettem volna megcsókolni sokszor,
De nem csókoltam. Féltem, hogy elérem.

A hidon szótlan elmaradtam tőle.
A ködben halkan hullámzott a teste;
Egy ócska, rozzant oszlopnál megálltam,
És néztem, a mint elnyeli az este.

Mezey Sándor.

ÚJ ÉVI IMA.

Én Istenem! de szép is a világod!
Szivem minden rejtekét te látod.
Nincs ajkamnak elég imádsága
Bámulatra, csodára, hálára.

Egyet még is — bűnnek ne vedd nékem —
Hogy jóságod szándékát nem értem,
Hogy elmémben ádáz gondolatok
Sűrű raja nagyon lábra kapott:

Ha oly könnyen megy a szépség Nálad,
Tökéletes fű, fa, virág, állat,
Embertestbe mégis, miért lehelted
A sok kusza, ferde, zavart lelket?

Majd fordul a gondolatom vissza:
A te műved tökéletes, tiszta,
Csak szépség van a lelkekbe oltva,
De rá ragad sátán minden foltja.

Sátán műve, mindig buta, ronda,
Szép világod folyton fúrja, rontja
Tedd meg végre — hisz' oly nagy hatalmad, —
Adjál neki örök nyugodalmat!

Czóbel Minka

I. FEJEZET.

Régi kuriákon kopogtatunk.

Csudálatosan megtermékenyítőleg hatott rám az a látogatás, melyet odafönn éjszakon, a bardóczi zugban tettem. Pedig oly leverten tértem onnan vissza, mintha temetőben jártam volna, még pedig olyan temetőben, melyben nyitott sírok egész elpusztult nemzedékeket mutatnak.

A bardóczi zugban vannak omlatag kastélyok, ép, de hallgatag és elhagyott kuriák, kurta nemesek úri házai, bocskoros nemesek vityillói, de valamennyit egyformán az enyészet lehellete veszi körül. Régente egyvágású úri nép lakott valamennyiben s gyakori eset volt, hogy a paraszt dzsentri régibb nemességgel dicsekedett a kastély lakójánál. Bizonyos, hogy egy vér, egy had, egy sátoralja volt az egész völgy, mely itt tömörülve, innen igazgatta a vármegye és az ország dolgait. Minden nagy harczból és szenvedésből kivették a részüket. Az egyik faluból áruló került ki, a másikból hős. Az egyik kuria ősét a vértanuk közt tiszteli a nemzet, a másiknak lakóját pedig a tulajdon parasztjai verték agyon, a kik nem akartak labancznak jobbágyai lenni.

Mikor én először ott jártam, már új nemzedék nyüzsgött a fórumon. Az egyéniségek elpusztultak, a karakterisztikus alakok a mindennapi élet munkájába törtek. Daliás idők kemény alakjai örökre tovasuhantak s mikor én bátortalan kézzel megdöngettem a házkapukat, hogy magam elé idézzem az eltűnt idők szellemeit, odabent, a sötét bolthajtások alatt mintha kisértetszárnyak lebbentek volna meg.

Érdemes-e életre kelteni őket? Visszahivjuk-e az új élet nyüzsgő porondjára, hol a világ immár a gépek dübörgő zenéjét hallgatja? Megsuhintsuk-e varázsvesszővel a pusztulás tereit, hogy újra megteljenek élettel a völgy rejtélyes zeg-zugai? Igen, érdemes, mert egyszer a poéta tollára méltó élet zajlott ezen a gyönyörű helyen, melyet valami korzikai vendetta foglalt össze egységessé: itt mindenki becsületbeli kötelességének tartotta a nemzeten ejtett sérelmet úgy fogni fel, mintha az az ő családi becsületét érintette volna.

Az egyik emberről soha föl nem jegyzett történetek keringenek, melyeket a szájhagyomány ad nemzedékről-nemzedékre. A másik úr tetteit már megtaláljuk a levelesláda fenekén gondosan följegyezve. A harmadikról, negyedikről, tizedikről a papok följegyzései s a vármegyék oklevéltárai emlékeznek meg. Minden úri háznak van egy családi levéltára, valamelyik pincze fenekén elásva.

Az az ember, a ki engem erre az érdekes zugra rávezetett, maga is furcsa körülmények közt került oda. Székely fiú volt, félig tudós, félig költő. Tudományos kérdésekben a legnagyobb alaposságot tanusította, e mellett üres óráiban át tudta magát adni a legalaptalanabb rajongásnak. Jelentéktelen részletkérdésekben a legszigorúbb kritikával járt el, ellenben szent meggyőződése volt, hogy a székelyek Attila óta őrzik az erdélyi szorosokat. Tudott hideg lenni, mint a jeges-tenger és tudott kitörni, mint egy vulkán. Szóval székely volt abból az ősmagyar fajtából, mely okos is volt, bolond is volt, de mindig értékes volt. Ez a faj is pusztul már.

Nem történt vele semmi különös dolog, csak épen az oláh püspökkel veszett össze. Ő, a szegény kis megyei allevéltáros, az elnyomott oláh püspökkel, a ki suhogó selyemreverendában, négylovas hintón jár. Egy önfeledt pillanatában, egy történeti disputa alkalmával azt vágta oda a püspök úr titkárának:

— Ne feledd, barátom, hogy székelylyel beszélsz. Attila ivadékával. Mi másfélezer év előtt már világhódítók voltunk, ti pedig most is birkapásztorok vagytok.

Hát bizony ez egy kicsit igazságtalan nyilatkozat volt és a fiúnak bünhődnie kellett. Elbocsátották állásából. Az esetnek meglehetős hire támadt és a székely ennek köszönhette, hogy abba a felsőmagyarországi vármegyébe került, főlevéltárosi minőségben. Itt aztán föl-fedezte a bardóczi zugot s mikor látta, hogy az a költők számára milyen becses zsákmányt rejt, engem is értesített.

Így lettem én a rejtett völgy krónikása.

II. FEJEZET.

A pribóczi kántor papirjai.

A legérdekesebb alakok egyike, a kivel jártomban-keltemben a bardóczi zugban megösmerkedtem, Palozsnaky Balázs volt, a pribóczi kántor.

Egy vadászaton, úri társaságban találkoztam vele először. Már akkor közel járt hetvenedik esztendejéhez, valóságos patriárkai alak, de úgy magaslott ki a mai nemzedék közül, mint egy százados vén hársfa valami fiatal cserjésből. És szinte szaladt a nyúl után, pihenéskor az egész kompániából ő volt legkevésbbé fáradt. Mikor megmondottam neki abbeli szándékomat, hogy a bardóczi zugban régi történeteket kutatok, egyszerre abbahagyta a nyúlkergetést, visszafordultunk a tanyára s megbiztatott, hogy majd ellát engem kitünő anyaggal. A vidám vadásztársaság azonban nemsokára nyakunkra jött s odakint nem végezhettünk semmit. Ezért aztán az öreg meghivott, hogy látogassam meg őt pribóczi házában.

Meg is látogattam. Ez a Pribócz már ma-

felé eső részen legtöbb a pusztulás, mig az egyetemutczai részen csak nehány ajtó pörkölődött meg. A kár 60,000 frt körül van. Minden biztositva volt. — A nyomda helyreállításához azonnal hozzá fogtak. A szedőknek csak egy nap kellett szünetelni, a gépeknek két napig. Csupán egyik gépterem s a betűöntöde egyik termének rendbehozása vesz több időt igénybe. Nehány nap alatt azonban e részek is teljesen rendben lesznek.

Szlávy József, a főrendiház elnöke, a következő érdekes sorokat irta Feszty Árpád albumába:

«Munkácsy Mihály és Feszty Árpád a honfoglalást ábrázoló képeinkben különböző felfogásból indultak ki. Az egyik az országban talált lakosokat ugy látszik, — mint önként hódolókat, a másik mint fegyveres erővel meghódítottakat tünteti elő. Nem akarom vizsgálni, melyik felfogás felel meg inkább a történeti hűségnek. De azt forrón óhajtom, hogy nem sokára a honfoglalás óta lefolyt ezer év után akadhatna művész, ki szerencsés és a valóságnak megfelelő allegoriai képben a hódítókat és hódítottakat és a később telepedetteket, mint egységes, erős nemzetté összeforrottakat mutathatná be a világnak.»

* **«Nevető növény»-nek** hivnak Éjszak-Afrikában az arabok egy növényt, mivel porrátört magva oly részegitő hatásu, hogy a legkomolyabb ember is rögtön nevetni, tánczolni kezd tőle, s körülbelől egy óráig folyvást ugrál; azután kimerül, elalszik, s felébredve semmire sem emlékszik vissza.

* **A legnagyobb falevelek** a pálmák családjában vannak. Az Amazon mentén tenyésző Inaja pálma levelei 15 méter hosszuak s 3 méter szélesek. Ceylonban némely pálmafának 6 méter hosszú s 4½ méter széles levele van, igy a benszülöttek egy pár levélből sátrat csinálhatnak. A kókuszpálmának is van 9 méter hosszu levele. A ceyloni Umbrella Magnoliának egyetlen levele 15—20 embernek ad árnyékot, mert 10 méter széles.

* **Mascagni** világhirü operája, a «Cavalleria rusticana», eddig 360.000 korona jövedelmet hajtott a szerzőjének, a kiadó Sonzogno pedig ebből az egy műből 880,000 koronát vett be.

* **A német bibliában** egy türelmes ember számitása szerint mintegy negyedfélmillió betü van.

* **Gladstone** egyik leányát, Helént, a flintshirei iskola tanitónőjévé nevezték ki, s a nagyuri hölgy ezt az állását szorgalommal tölti be.

uralkodóház között a kiegyezést létrehozni reménlték. 1867-ben Szalay a belügyminiszteriumhoz lépett át mint a földtehermentesitési igazgatóság elnöke s ez állását néhány évvel ezelőtt történt nyugdíjaztatásáig megtartotta. Érdemei elismeréseül,a Szent István-lovagrenddel tüntették ki. Az elhunytban *Szalay* Péter miniszteri tanácsos édesatyját, *Szalay* Imre közoktatásügyi miniszteri tanácsos pedig nagybátyját vesztette. Ezenkivül özvegye és három leánya, *Arany* Lászlóné, *Hollán* Sándorné és *Koller* Lajosné gyászolják.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Csepei Zoltán János, Szabolcs vármegye volt alispánja s a nyirbogdányi kerület volt országgyülési képviselője e hó 14-én, életének 55-ik évében, szélhüdés következtében Abbaziában, honnan holttestét Budapestre szállitották és itt temették el a kerepesi-uti temetőben levő családi sirboltban. — Gyöngyösi István, kolozsvári unitárius esperes, 86 éves korában, Vargyason, hol 44 évet töltött, papi szolgálata pedig 58 évre terjedt. — Ménes Mihály, régi honvédhuszár hadnagy, Debreczenben, — Dr. Szuchár János, Liptómegye bizottsági tagja, Liptó-Szentmiklóson, s halálát nagy család gyászolja. — Dr. Zilahi Pál

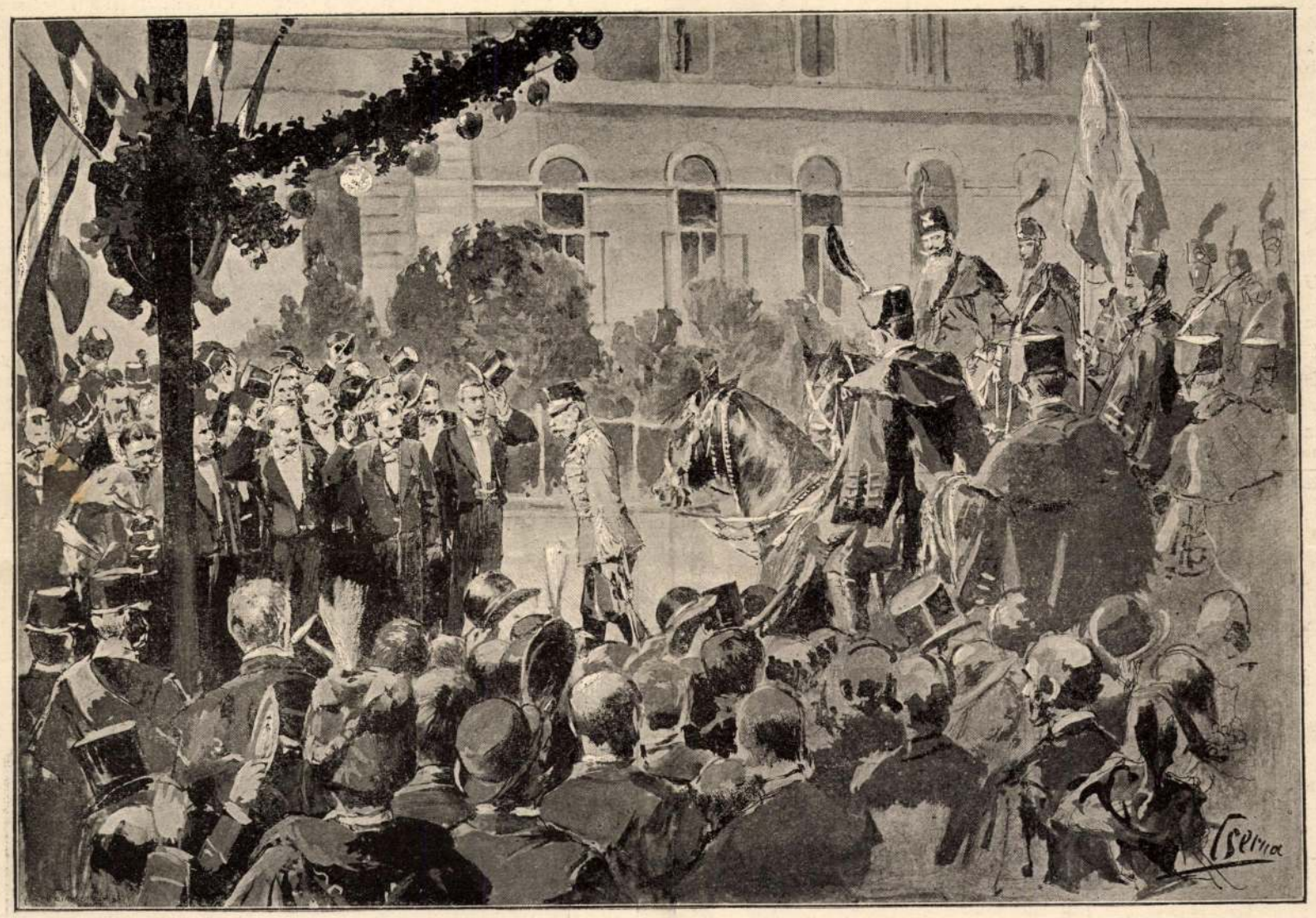

A KIRÁLY MEGÉRKEZÉSE A BALASSA-GYARMATI MEGYEHÁZHOZ. Cserna Károly rajza.

Magyar tanárok olaszországi utja. A kormány költségén Olaszországban tanulmányuton volt tanárok utolsó csoportja is visszaérkezett a fővárosba. A tanárok, a kiknek dr. *Pasteiner* Gyula egyetemi tanár volt a vezetőjök, közel egy hónapot töltöttek Olaszországban és alaposan tanulmányozták Róma, Nápoly, Florencz és Velencze műemlékeit.

— **Kühne Ede**, Magyarország legrégibb gazdasági gépgyár-tulajdonosa, kinek budapesti főraktára eddig váczi-körut 21. sz. alatt állott fönn, uj raktárát kiválóan izlésesen épült saját házában váczi-körut 57/a. sz. alatt, a nyugati-pályaudvar közelében nyitotta meg. Egy nagy, impozáns csarnokban mindennemü saját gyártmányu gazdasági gépek és eszközök gyüjteménye van kiállítva, mely minden szakértőt bizonyáre érdekelni fog.

* **Érdekes könyv.** Ligne franczia herczegi család birtokában már 1640 óta őriznek egy csodálatos könyvet, mely se nem irott, se nem nyomtatott, mivel minden betűje falevelekből, vagy szines papirból van kimetszve s ugy felragasztva, A betük aprók s teljesen egyenletesek, mintha géppel készitették volna. A ritka fáradtsággal készült munka szövege Krisztus kinszenvedéséről szól.

* **Az emberi agyban** Magnert 600 millió sejtet számlált össze, mig dr. Hooke és mások 3156—3618 millióra becsülték e sejtek számát.

HALÁLOZÁSOK.

Szalay István, nyug. belügyminiszteri tanácsos, a magyarországi földtehermentesitési alap igazgatóságának egykori elnöke, meghalt e hó 18-án, 74 éves korában, Budapesten. Legifiabb testvéröcscse nagynevü történetirónknak, Szalay Lászlónak és mint a hazai régisegek buvára és több történelmi monografiai munka szerzője, az irodalom és tudomány terén szintén elismert nevet vivott ki magának. Atyja, Szalay Péter helytartótanácsi titkár, József nádornak kedvelt embere lévén, a nádor Szalay Istvánra is kiterjesztette figyelmét, s mikor gr. Széchenyi István 1846-ban elvállalta a közlekedési és vizszabályozási ügyek vezetését, a nádor ajánlatára Szalayt vette magához, a ki aztán beutazta vele a haza nagy részét és az Al-dunát s a Vaskapu és a Tisza szabályozásának nagy munkálatainál folyvást Széchenyi oldalán dolgozott. József nádor halála után fia István nádor elnöki hivatalában alkalmazta. Szoros baráti viszony csatolta őt az irodalom, a művészet számos előkelő tagjához. A forradalom lezajlása után Szalay István többnyire részint az igazságszolgáltatás, részint a földtehermentesitési munkálatok terén nyert alkalmazást, a helytartótanács helyreállításakor pedig (1860-ban) ehhez helyeztetvén át, tevékeny és előkelő részt vett azon közjogi munkálatok részletes kidolgozásában, a melyekkel akkor a magyar konzervativ párt férfiai a nemzet és az hirlapiró, a «Pester Lloyd» volt segédszerkesztője, az utóbbi évek alatt a «Pester Correspondenz» szerkesztőségének tagja, Bécsben, hosszas szenvedés után. — Pammer Lajos, a veszprémi káptalan gazdatisztje, 56 éves, Siófokon, és Somogy-Kilitiben temették el. — Medgyesy Antal ügyvéd, 64 éves, Kapuvárott.

Gróf Pálffy Móriczné, sz. Wilczek grófnő, a főrendiház ismert tagjának, Magyarország egykori helytartójának felesége, 65 éves, Payerbachban. — Bodnár Ilonka 4 éves, Bodnár Edit 2 éves, Bodnár Zsigmond iró és egyetemi magántanár gyermekei, kiket a difteritisz egymásután ragadt el Budapesten. — Szerényi Jánosné, sz. Jeney Irma, rimaszombati ügyvéd neje, 54 éves. — Kacz Lázárné, sz. Kandel Rozália, Piricsén, 74 éves.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az uj évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Az a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alapossága és sokasága, rovatainak változatossága, kitünősége, a kü-

lönböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerüvé.

Az **országgyülési tárgyalásokról** a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hü tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar **kereskedő s gazdaközönség** nem szorul többé idegen nyelvü lapra, mert az «Egyetértés» **kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak** bőségével és alaposságával ma már nem versenyezhet más lap. A **kereskedő, az iparos s a mezőgazda** megtalálja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában **annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem.** Két-három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30—40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az «Egyetértés» olvasói. A ki olvasni valót keres és a **világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni,** fizessen elő az «Egyetértés»-re.

Az «Egyetértés» 1894 január 1-én **27-ik évfolyamába** lépett s igy egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az «Egyetértés» előfizetési árai:

Egy hóra	**1 frt 80 kr.**
Három hóra	**5 » — »**
Félévre	**10 » — »**
Egész évre	**20 » — »**

A szerkesztőség: Szerecsen-utcza 35. szám.
A kiadóhivatal: Dalszinház-utcza 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen es bérmentve küld.

Szerkesztői mondanivalók.

Ébresztő. Kicsiség volt. Szebb világ. Találkozunk. Egy vagy más szempontból valamennyi figyelemre méltó.

Balaton vidékén. Csinos hangulatos vers, a közölhetők közé soroztuk. Név nincs alatta. Névaláirás nélkül kivánja a szerző?

Viszhang. Köszönettel vettük.

Meghivás. A közölhetők közé soroztuk.

Csorbás ködképek. Nem ballada biz ez, sőt egyáltalán versnek is nagyon gyenge.

Dal a szivnek. Ha meghalok. Láttam hullani. Középszerűek; lyrai hév, szárnyalás egyátalán nincs bennük.

Orgonafák. Hangulatosan kezdődik; de sajnos, már az első versszak végén megromlik. Szerző csak más kedvéért csapta oda, hogy édes emlék fűzi minden *levélhez* és ebből a rímszükségből termett sorból fűzi tovább a verset, a nélkül, hogy a múlt emlékeinek édességét az olvasóval is éreztetni tudná.

SAKKJÁTÉK.

1856. számu feladvány, Kotrc J.-től.

(II. dijat nyert feladvány.)

SÖTÉT.

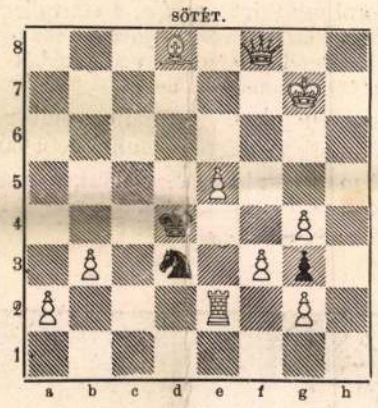

VILÁGOS.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1847. számu feladvány megfejtése

Bayersdorfer K.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*
1. Kf5—e4	Bd5—e5 : †
2. Ke4—d3 :	Be5—d5 †
3. Kd3—c2	Bd5—c5 †
4. Kc2—b1	t. sz.
4. V mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Eördögh János. — *A pesti sakk-kör.*

Hibaigazitás: A multheti 1855. sz. Munck-féle feladványban világos *nem a harmadik, hanem a negyedik lépésre* mond matot.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 35-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Csendes az élet a zárda falai közt.*

***Heti naptár,** szept. hó.*

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
23 V.	G 19 Tekla	G 18 Tekla	11 B 14 Teodore	22
24 H.	Gellért	Gellért	12 Autonóm	23
25 K.	Kleofás	Kleofás	13 Fölt. temp.	24
26 S.	Jusztina	Jusztina	14 Kereszt felm.	25
27 C.	Koz. és Demjén	Koz. és Demjén	15 Nikéta	26
28 P.	Venczel	Adolf	16 Jozafát	27
29 S.	Mihály	Mihály	17 Zsófia	28 S. Nez.

Holdváltozás. ● Ujhold 29-én 6 ó. 44 pk. regg.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. (cs. kir. udv. szállító) **selyemgyára Zürichben, a privát megrendelők lakására közvetlenül szállít: fekete, fehér és szines** selyemszöveteket, méterenként **45 krtól 11 frt 65 krig, póstabér és vámmentesen,** sima, csíkos, koczkázott és mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 különböző szin s árnyalatban). Minták póstafordulóval küldetnek. Svajczba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (1)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Uj görög nyelvtan

olvasmányokkal és bevezetéssel az uj görög nyelvtudományba.

Irta **Pecz Vilmos.**

Ára füzve 2 frt. **Ára füzve 2 frt.**

Szülészeti műtéttan.

Irta

Dr. MANN JAKAB.

A szegedi magyar kir. bábaképző-intézet igazgató tanára.

Második javított kiadás.

Ára füzve 2 frt. **Ára füzve 2 frt.**

Junker és Ruh-féle kályhák

mica-ablakokkal és meleg-circulatióval, Junker és Ruhnál, Karlsruheban (Baden). — Felülmulhatatlan kivitelük folytán minden **tartósan égők** között a legkedveltebbek. Hol nincsen képviselőség, a gyár közvetlenül maga szállít.

SZŐRVESZTŐ POR

(Poudre dépilatoire)

BRÜNING G. C.-től, M. m. Frankfurtban.

Elismert legjobb szőrvesztő szer, méregmentes, egészen ártalmatlan, a leggyöngédebb bőrt sem támadja meg, ennélfogva hölgyeknek kiválóan ajánlható. Hatása rögtöni és tökéletes. ☞ **Egyetlen szőrvesztő szer, mely orvosilag ajánltatik, a melynek Oroszországba vitelét a szentpétervári orvosi hatóság megengedte, s mely az antwerpeni világkiállitáson az ottani Musée commercial de l'Institut superieur de Commerce által elfogadva és kitüntetve lett.** ☜ Egy üvegese 1 frt 75 kr., a hozzávaló ecset 12 kr.

Raktár: Budapesten, TÖRÖK J. gyógyszertárában, Király-utcza 12. szám.

„KIS LAP“

a legjobb legolcsóbb képes gyermekujság.

Megjelenik hetenkint, vasárnap

15.000 serdülő gyermek olvassa állandóan.

Előfizetési ár negyedévenkint 1 forint.

Kiadóhivatal:

Budapest, Ferenczieк-tere 3. szám.

AZ 1898-BAN LEBONTOTT LEGRÉGIBB PESTI HÁZ UDVARA. — Cserna Károly vizfestménye.

vagyis csak a nyomukban maradt egy puskalövésnyire.

És csakugyan némi világosság nyilt, a mint a kanyargó gyalogút végre kilátást nyitott a szőlőhegy tulsó oldalára. Lent a hegy tövénél nagy népsokaság hullámzott egy szőlőben, a fákon nemzetiszin zászlók lengtek, a czikczakos mezei utakon a város felől egyre sereglettek a tarkábbnál-tarkább alakok. Mint valami máktábla, úgy virítottak a különféle szinü női parazolok. Egy-egy hüs széláram, mely a fák leveleit megmozgatta néha, valami olyasféle elmosódó hangot hozott, mely erősebb korában czigányhegedűből születhetett.

Egy taplósipkás, mándlis polgár kicsi borháza előtt két nyársra tüzött foglyot sütött, élénken lobogó tüznél, melyet egy inasgyerek élesztgetett rőzsével, száraz venyigével. A mint később kitudódott, Répási János volt, a híres virágos szavú pápai «mérnök», — vagyis szabó, a ki azért nevezte magát mérnöknek, mert jómódú lévén, se nem szabott, se nem varrt, az a legények dolga, ő csak mértéket vett a megrendelő alanyokról. Máskülönben sem törődött valami nagyon sokat, hogy valamely fogalom megjelölésére a helyes szót használja, sőt épen arról volt nevezetes ő kegyelme, hogy szabadon mert gázolni a magyar nyelv virágos kertjében, mint egy beszabadult bivaly.

Feri úr köszönt neki s tiszteletteljesen szólitá meg:

— Ugyan kérem szeretettel bácsi, miféle sokadalom az ott?

A taplósipkás ember körülnézett s noha csak egy helyen mutatkozott sokadalom a láthatáron, mégis megkérdé alaposan:

— Melyiket érti elméje rejtett kuczkóiban?

— Ott ni! A hova az a két leány tart.

Répási uram megpiszkálta előbb a tüzet.

— Hja, ott ma a vidámság szellentyűit prüszögtetik.

— Bált tartanak, — kottyant közbe az inasgyerek.

Mire hirtelen nagy csattanás következett, a mit Répási uram tenyere idézett elő a szabóinas pufók képén.

— Hogy mersz te beleszólni, te láb, mikor a fej beszél? De nem is láb, te kisújj! (Majd ismét nyájasan fordult Noszty felé.) Irtani kell az ifjúság fattyúhajtásainak ösztönzetét, uram, mert a fejünkre nőnének a kedélyzetei. Ámbátor igazat mondott ő, mivelhogy valóban a táncz tajtékzó serlegeibe merülnek a két nembeli iparoskeblű ifjúság ágazatai.

— Igen, hallottam erről valamit, hogy szőlőt béreltek volna ki a fiatal iparosok és szüretet tartanak. Szabad vajjon oda elmenni idegeneknek is?

Répási uram meggondolkozott egy darabig, majd a következő rejtélyes választ adta:

— Ha hogy kézizzadtságbeli piszok terebesedik a körme alatt.

Látván, hogy nem érti meg a vadász, kedélyesen hozzá tette:

— Én se cselekedvén egyébképen, mivelhogy vágyaim zománczai engem is odahajtanak, feleségem és leányom ottlétének ténybeli árnyalatai miatt, elmeneteli akaratom csupán e két fogolynak lévén foglya; ők ugyanis nékiek elviendők. Ha a vadász úr türelmének szivárványai medrükből ki nem csapnak, míg e megdicsőült szárnyasok elvesztik jellembeli nyerseségüket, én magam, Répási János, vezérlem a vigasság ama völgyébe, mert ámbátor magam is szőlőtulajdonos vagyok, itt la, jussom vagyon vendéget vinni és én szeretem a fiatalságot . . . mert utóvégre a fiatalság sokat ér, már azért is, mert a fiatalságon sokkal jobban áll a ruha.

Feri köszönettel fogadta el a meghivást s késznek ajánlkozott, hogy megvárja a foglyok elkészülését; leült ő is a tűzhöz. A ruhamérnök végigmérte tekintetével és igy szólt, inkább önmagához:

— Hm. A fehérnépek nem aprehendálnak meg.

Mialatt a foglyok vidáman serczegtek és szemmelláthatólag zsugorodtak, addig a ruhamérnök szája egyre járt s fejtegetései folyamán az az előbbi homályos mondása a köröm alatti piszokról nyert valamennyit értelmezés tekintetében. Elmondta ugyanis, hogy a szőlőtelenek mai szürete tanúságos példa a boldogulásra, mely az egyesülésben keresendő. Hogy azt mondja, minden ember körme alatt van egy kis feketeség, külön-külön piszoknak neveztetik, de ha az egész emberiség összerakná a mi a körme alatt van, például a Karszt-hegységre, — hát egy pár hold fekete termőföld lenne belőle. **(Folytatása következik.)**

A FŐVÁROSI MUZEUM.

A főváros egy új kulturintézményt adott át a nagyközönségnek junius 2-án: a *Fővárosi Muzeumot*, a mely a város multjának történeti emlékeit őrzi meg s teszi a nagyközönség közkincsévé. A szép és gazdag gyüjtemény hivatva van nagy szerepet betölteni, mert — mint a megnyitáskor gróf *Apponyi* Albert miniszter mondta, — felmutatja azokat a gyökérszálakat, melyekkel a főváros a nemzeti történet talajába bele van gyökerezve s mert a mult megismertetése által erősebb kötelékekkel fűzi hozzá a polgárságot a jelenhez. S hogy a művelt közönség állandó érdeklődéséhez vezető utat könnyen meg fogja találni, arra vall az is, hogy már az első napon, a mikor a muzeum megnyilt a nagyközönség számára, junius 3-ikán szokatlanul nagy és érdeklődő közönség látogatta e gyüjteményeket a társadalom minden rétegéből.

Ez különben természetes is, mert a muzeum anyaga olyan természetű, a mely mindenkit kell hogy érdekeljen. Szemléletes módon Budapest egész története vonul el a néző szeme előtt az egyes termekben, az egyes tárgyaknak nemcsak elrendezése, hanem természete és mennyisége által is jellemezve az egyes korszakokat.

A mohácsi vész előtti korból aránylag igen kevés emléke maradt meg a magyar fővárosnak; ezek nagyobbára épület-részek, diszítményes kövek s más effélék. Nagyobb részük — a Mátyás-templom környékén végzett építkezések alkalmából napfényre került épületrészek, sirkövek stb. — nem is itt, a Fővárosi Muzeumban vannak, hanem fenn, a Halászbástya egyik helyiségében, a hol érdekes kis lokális muzeum van belőlük összeállítva. Egyes általánosabb érdekű kövek azonban a Muzeum érdekességét gyarapítják s főleg Mátyás király budavári palotájának hajdani fényéről adnak tanulságos fogalmat. Ugyancsak Mátyás palotájának képét őrizte meg egy 1571-ből való fametszet, mely a Duna-felőli részét mutatja be gothikus diszében.

Sokkal nagyobb a száma aztán a török hódoltság idejéből való emlékeknek. Ezek nagyobbára metszetek, de van közöttük néhány eredeti

miatt jóformán csak a fejeik láthatók, fel kellett tűnnie a különbségnek.

De vajjon valóban utánozták-e egymást? — szőtte gondolatait Noszty és a fejére ütött. Hol volt az eszem eddig? Mért hittem inkább azt, hogy két nagy utánzó tehetség került az utamba, mint az egyszerűbbet, a mindennapit és közelfekvőt, hogy azért osontak be a vinczellér kunyhójába, mert toilettei cseréltek?

Hova-tovább mind érdekesebb perspektiva nyilt meg előtte. Hát így vagyunk? A napnál világosabb, ruhát cseréltek a kunyhóban. S mi következik ebből? Az, hogy a kisasszony kalandra megy, még pedig a szobaleány képiben. Szent Isten, milyenek ezek a mai leányok!

De hát mit ér az ilyen sopánkodás? Az embernek végre is meg kell házasodnia, kivált ha az ostáblán csak ez az egy mozdulata van. Ha a mai leányok romlottak, hát romlottak, az ember nem választhatja se a múlt, se a jövő generációbelieket, még kevésbbé veheti el élettársúl a kegyes életű püspököket, csak mégis a

BUDAPEST DÉLKELET FELŐL 1864-BEN. — Ligeti Antal festménye.

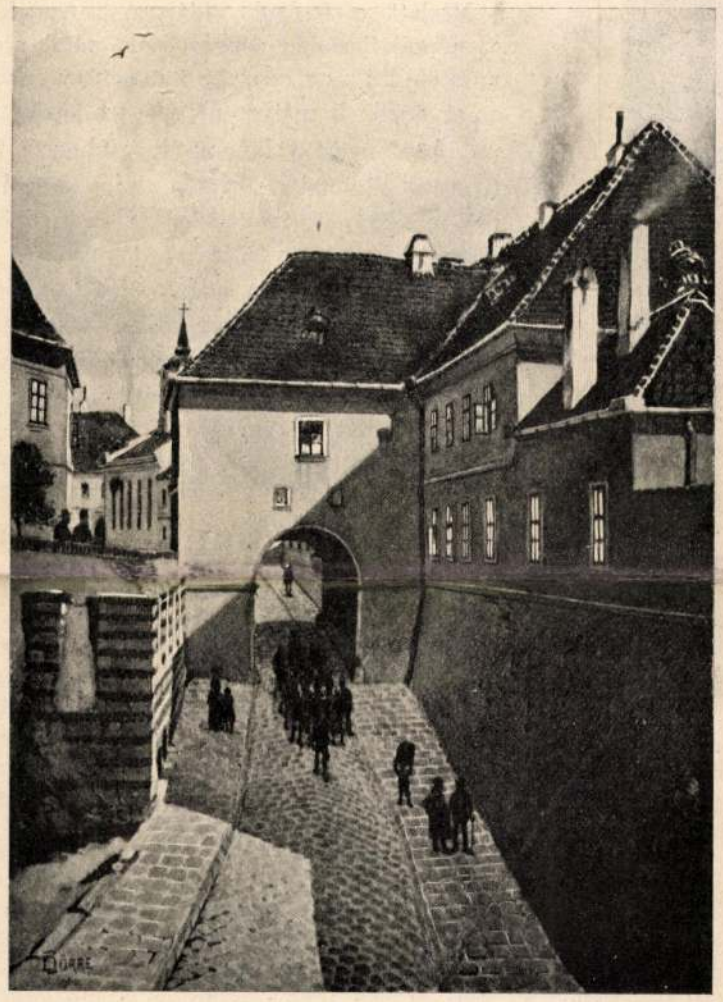

AZ 1887-BEN LEBONTOTT FEHÉRVÁRI-KAPU A BUDAI VÁRBAN.

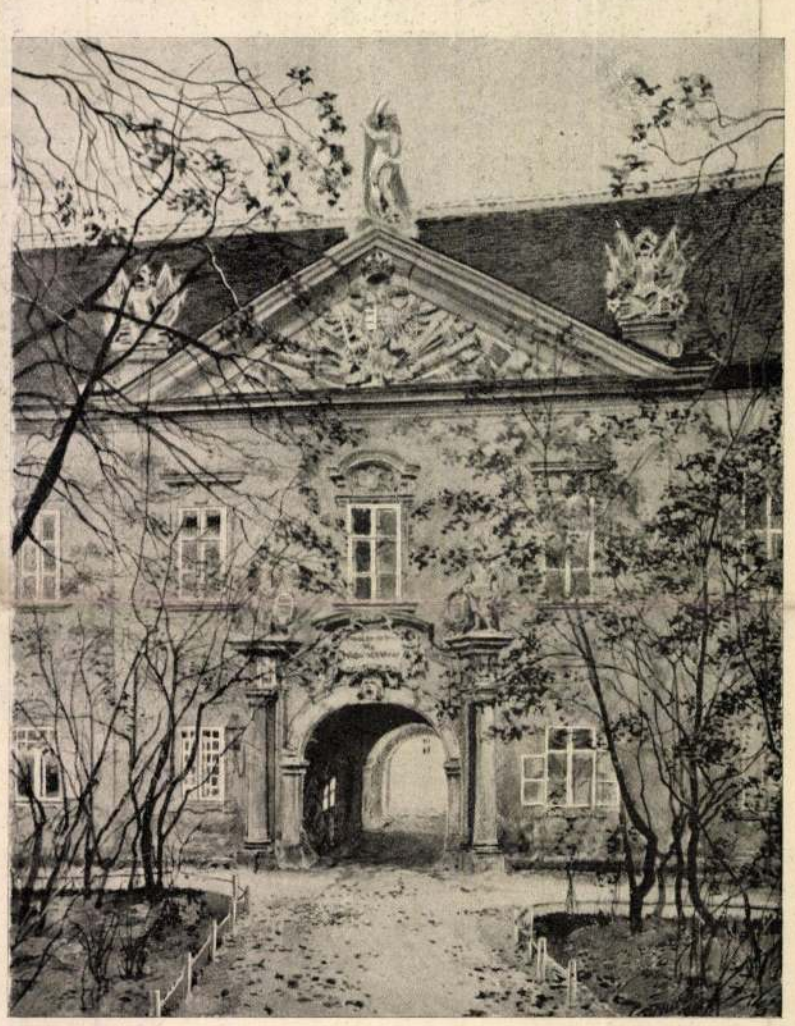

AZ 1902-BEN LEBONTOTT KATONAI FEGYVERTÁR A BUDAI VÁRBAN.

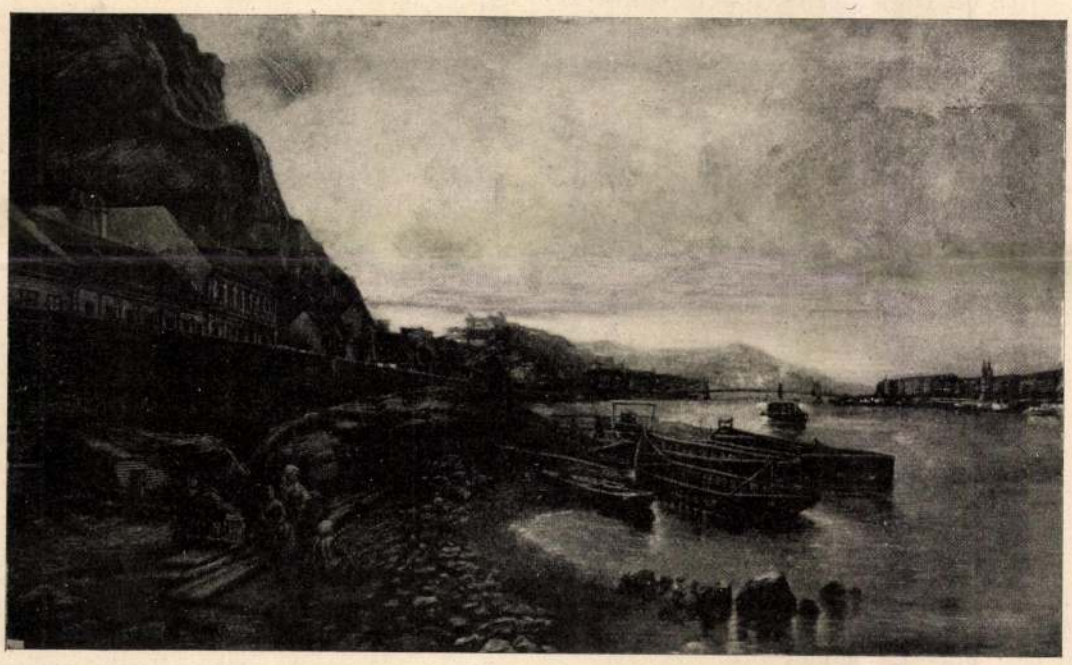

A BUDAI DUNAPART ALSÓRÉSZE 1887-BEN. — Ujváry Ignácz festménye.

A FŐVÁROSI MÚZEUMBÓL.

mai leányok közül kell kihúzni egyet. Lehetőleg olyat, a kinek a talpához minél több föld van hozzáragadva.

Csak egy másodperczig kedvetleníté el a fölfedezés. Jobban átgondolva a helyzetet, még örült neki. Iszen hát miről van szó? Egy titoknak jött nyomára, a minek esetleg hasznát veheti. Határozottan voltak vigasztaló oldalai a helyzetnek. A kisasszony a szobaleány álarcza alatt folytat szerelmeteskedést bizonyosan valami alantas emberrel, tehát nem veszedelmes vetélytárssal. Nos, ez a kis árnyék föl sem ér majd a leendő dámához, mint a hogy a királynak se számítanak azok a csínyjei, melyeket holmi Mátyás diákok és kóbor lovagok neve alatt inkognito elkövet. Hanem már most az a fő, ha már ilyen világító szálat csúsztatott kezébe a sors vagy az ördög, hogy egész végére járjon.

Ezzel letért ő is a gyalogútra. «Lássunk világosabban», — mormogta, s megbiztatván egy kicsit a lábait, csakhamar utolérte a leányokat,

VASÁRNAPI UJSÁG

16. SZÁM. 1893. BUDAPEST, ÁPRILIS 16. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre 12 frt, félévre ... 6 ‹ | Csupán a VASARNAPI UJSAG { egész évre 8 frt, félévre ... 4 ‹ | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 5.—, félévre ... 2.50 | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

EGY ERDÉLYI SZÁSZ ÁLLAMFÉRFIÚ A XVII. SZÁZADBÓL.

Erdély története alig ismer szerencsétlenebb korszakot, mint a 16-ik század utolsó és a 17-ik század első tizede. Rövid hat év alatt egymást váltják fel a kormányon Báthory Zsigmond, Báthory Endre, Mihály vajda, ismét Báthory Zsigmond, Basta császári tábornok, Székely Mózes, ismét Basta, Báthory Zsigmond harmadszor és Basta harmadszor. Mindenik kormányváltozás vérözönt és pusztulást zúdított a szerencsétlen országra.

Bocskay trónralépése 1605-ben egy szebb jövő reményét keltette fel; de a nagy fejedelem, «a haza atyja» — mint őt egy szász évkönyvíró is elnevezte, — még ugyanazon év folyamán elhalt. Követte őt a fejedelmi széken Rákóczy Zsigmond; de e hajlott korú, beteges fejedelem hamar beleunt azon küzdelembe, melyet ellenfelei támasztottak ellene s már két év mulva leköszönt s átengedte a fejedelmi méltóságot Báthory Gábornak.

Báthory Gábor tizenkilencz éves ifju volt, midőn 1608 márczius 7-én a kolozsvári országgyűlésen fejedelemmé választották. Fényes névvel óriási vagyont és nem közönséges nagyravágyást vitt azon fejedelmi székre, melyen már négy őse ült, s honnan családjának és nemzetének egyik disze — Báthory István — a lengyel királyi trónra emelkedett. Az ifju kornak még csak küszöbén, ragyogó külsővel, hatalmas testtel kiváló lelki tehetséget, fiatal korához mérten valóban bámulatos ravaszságot párosított; de a tettvágyat és nemes ambiczió,

Régi olajfestmény után másolta Cserna Károly

WEISS MIHÁLY ELESÉSE A FÖLDVÁRI CSATÁBAN. (1612.) — A «Magyar történeti életrajzok» legújabb füzetéből.

mely lelkét áthatotta, elhomályosították a szenvedélyek, ellensulyozta durva, zsarnokságra és erőszakra hajló jelleme, mely korlátokat nem ismerve, a társadalmi illem és a politikai eszélyesség törvényeit egyiránt lábbal taposta. Nagyravágyó lelke egy hatalmas erdélyi fejedelemségről ábrándozott; a szerény fejedelmi hatalom, melylyel elődei beérték, a családi hagyományképen erőszakra hajló fiatal fejedelmet nem elégítette ki. Kezeit lépten-nyomon megkötve érezte ez országnak mindenesetre sajátságos alkotmánya által, fejedelmi méltósága és oligarkhai büszkesége fellázadt az ellen, hogy vendég legyen saját országában, hogy pl. kikötött föltételek mellett léphesse át a szász városok kapuit. Meg akarta semmisíteni a szászok kiváltságos állását, hogy Erdélyből egységes országot teremtsen. És e szándékából nem is csinált titkot. Midőn trónralépése után — igy beszéli egy szász krónikás — a tanácsurakkal első izben ebédelt, azt kérdezte tőlök, hogy miért ostromolta volt János király Szeben városát? És ő maga megadta a választ is: «mert a szászok pénzben bővelkednek.» Egy kis idő mulva pedig hozzá tette: «osztán urak, ha valaki Erdélyt birni akarja, Szeben városának kulcsait vegye zsebébe és úgy birja a szászokat, valamint akarja.» Tervét végre is hajtotta. 1610 deczember 17-én Szebent meglepéssel kezébe kerítette, kiváltságait megsemmisítette és fejedelmi katonaság őrizetére bizva, fejedelmi várossá tette. Szeben kulcsait zsebébe tette, de czélját, a szászok kiváltságos állásának megsemmisítését, még sem érhette el. Az az ember, ki most Szeben eleste után a szász nemzeti ügy zászlóját kezébe ragadva a fejedelem útjába állott, egy egyszerű brassói szenátor, *Weiss* Mihály volt.

Weiss Mihály eredetileg nem erdélyi, tehát nem is szász családból származott. Atyja Csehországból, Égerből vándorolt be Erdélybe és telepedett le Medgyesen. Itt született Weiss Mihály 1569-ben s miután iskoláit Kolozsvártt elvégezte, atyjának 1586-ban bekövetkezett halála után egy időre Erdélyt elhagyta. Prágába ment, hol a magyar királyi kanczelláriánál nyert alkalmazást s jó szolgálatai jutalmául Rudolf király őt, az alig húsz éves ifjút, 1579-ben *Medgyesi* előnévvel nemesi rangra emelte. 1590 tavaszán visszatért Erdélybe s Brassóban telepedett le, hol miveltsége, nagy összeköttetései és nemesi rangja csakhamar kiváló állásra juttatták. 1591-ben fölvétetett a nagy tanács tagjai közé, 1600-ban szenátornak választották meg s 1612-ben elnyerte a város legmagasabb tisztségét, a városbirói méltóságot.

Városa, nemzete s általában az egész ország közügyei iránt kezdettől fogva nagy érdeklődést tanusított s nem közönséges tehetségei és széleskörű politikai képzettsége korán fölébresztette a fejedelmi udvar figyelmét is személye iránt. Már Báthory Zsigmond többször bizta meg diplomácziai küldetéssel s még inkább emelkedett tekintélye a Bocskay trónralépését megelőző zavarokban. Az ő műve volt, hogy a szászok 1605-ben szintén elszakadtak Rudolftól s meghódoltak Bocskaynak, s fő része volt abban, hogy a prágai udvarhoz szító Serbán Radul havasalföldi vajda szintén fölhagyva addig folytatott német politikájával, Bocskayval békére és barátságos viszonyba lépett. Rákóczy Zsigmond alatt, mint e fejedelem követe, megfordúlt Konstantinápolyban s mint előbb Prágában, később Tergovistben és Sucsavában: úgy most a portánál is hasznos összeköttetéseket tudott városa és nemzete számára létesíteni.

Mert *Weiss* Mihály első sorban városa és nemzete fia volt. Brassót tekintette hazájának, s a szász népet nemzetének, s hűsége a fejedelem iránt csak addig terjedt, mig a fejedelem városa és nemzete kiváltságait tiszteletben tartotta. Hiven szolgálta Báthory Gábort is e fejedelem uralkodásának két első évében, de Szeben erőszakos elfoglalása széttörte a köztük fennállott kapcsokat s a brassói szenátor a hozzá minden körülmények között hiven ragaszkodó brassói polgárok élén nem habozott a forradalom terére lépni. Nyiltan hadat izent a fejedelemnek, s elhatározta, hogy addig a fegyvert kezéből le nem teszi, míg a gyülölt fejedelmet meg nem buktatja. Számított a fejedelem nyilt és titkos ellenségeinek segitségére, számított konstantinápolyi, moldvai és havasalföldi összeköttetéseire, s számított mindenekelőtt polgártársai kitartására és áldozatkészségére.

Számításában nem is csalódott. A brassói polgárok bizalma vezérük iránt egy perczig sem ingott meg s két éven keresztül a fejedelemmel folytatott küzdelmükben annyi hősiességet és áldozatkészséget fejtettek ki, hogy ez elismeré sünket vivja ki, sőt bámulatunkat kelti fel. Szövetségesekre is akadtak. Báthorynak kifelé nagyratörő, befelé erőszakos politikája minden oldalról ellenségeket támasztott, s Weiss Mihály a fejedelem iránt ellenséges ellenzéket igen ügyesen tudta egyesíteni. Szövetkezett az elégedetlen erdélyi urakkal, szövetkezett a havasalföldi vajdával s keresztül vitte, hogy Konstantinápolyban a Báthory ügyét elejtették s 1612 májusában *Giczy* Andrást fejedelemmé nevezték ki.

Csak egyben csalódott a brassói bíró: a fejedelemjelölt személyében. Ez ember, kit ő a fejedelmi székre szánt, *Giczy* András, egy közönséges kalandor volt, mint sok más hajdukapitány e korban, e zsoldosvezérek jellemének minden árnyoldalával, minden nemesebb érzelem és magasabb törekvés nélkül. Elárulta urát a fejedelmet s ellenségeihez csatlakozott, s hogy a fejedelmi széket elnyerje, kész volt feladni az ország önállóságát is. Oly szerződést irt alá Konstantinápolyban, mely arczul ütötte Erdély méltóságát s ez országot Moldva és Havasalföld sorsára alacsonyította le. Bármily zsarnok, rossz uralkodó volt is Báthory Gábor, fejedelemsége az ország méltóságának megőrzésére több kezességet nyujtott, mint a minőt a kalandor hajdukapitány kormánya igért. Ily emberrel Báthory Gábort megbuktatni nem lehetett s Weiss az által, hogy vele szövetkezett, csak saját vesztét idézte elő.

1612-ben julius 21-én Giczy, a fejedelemjelölt, néhány török kiséretében megtartotta bevonúlását Brassóba, s miután a brassóiak pénzén nehány száz oláh és tatár zsoldost toborzottak, ugyanazon év őszén *Giczy* és *Weiss* megindultak a döntő hadjáratra.

Október 8-ikán vonúltak ki Brassóból «nagy pompával, mintha nem is háborúba, hanem menyegzőre mennének». Magát Weisst azonban szomorú sejtelmek kinozták. Elindulása előtt elrendezte családi ügyeit, megcsinálta végrendeletét, s midőn a városból már kivonúltak, többször könyezve tekintett vissza azon helyre, melyhez annyi emlék kötötte, hol oly kiváló szerepet játszott egy évtizeden át, s melyről megjósolta, hogy többé látni nem fogja. Hadserege, melylyel a nagy vállalat kiviteléhez fogott, balsejtelmeit tökéletesen igazolta. Gyülevész hadsereg volt ez, oláh, rácz, magyar, török és tatár zsoldosokból, kiket a Weiss által képviselt ügyhez semmi érdek nem kötött, a kik készek voltak még egy pár nappal azelőtt azon várost, melynek szolgálatában állottak, megrohanni és felprédálni. Igazi elszántság és lelkesedés csak ama pár száz városi polgárban volt található, kiket *Weiss* a hadjáratra magával vitt; katonai tapasztalat vitézséggel párosulva, csupán ama pár száz lovasban, kik Nemes Balázs, Horváth György és Kálnoki János székely kapitányok vezérlete alatt Giczy körül csoportosultak. Az egész, a nagy czéllal különben arányban semmiképen nem álló hadsereg létszáma körülbelül 3000 emberből állott, hat ágyúval, köztük a híres brassói nagy ágyúval.

Első czélul Háromszék meghódoltatását tűzték ki, s e terv szerint a Barczaság szomszédságában fekvő székely falvakat rohanták meg; mi közben az oláh és a török zsoldosok, de még a városi polgárok is, — Giczy nagy boszúságára, ki a székelyeket szép szerével szerette volna a maga pártjára vonni, — iszonyuan raboltak és pusztítottak. Nem sok ellentállással találkoztak. A nyilt községekből a nép menekült éjszakra Csik felé, csupán az uzoni és illyefalvi megerősített templomkastélyok daczoltak egy pár napig. Minden jól látszott menni. Földvárt is elhagyta a fejedelmi őrség; a brassóiak akadály nélkül megszállottak; a háromszéki székelyek pedig hódolatot igértek. De míg *Weiss* a székelyekkel alkudozott, a hadseregét Illyefalvánál élelmi szerekkel ellátva, lassú menetben Hidvég felé vonult, az alatt a fejedelmi hadak is összegyültek. A székelyek által értesítve, *Báthory* a kék udvari gyalogokat Allia Farkas alatt Földvár felé küldötte, hol ez a Török István alatt kivonult csíki és marosszéki székelyekkel s Mocsonyi és Folti hajdúkapitányok csapataival egyesült. Magyar források az egész hadsereget 1200 lovasra teszik; úgy látszik azonban, nem számítják a gyalogokat, nevezetesen pedig a székelyeket, kik pedig kétségtelenül részt vettek az ütközetben.

Weiss és *Giczy* október 4-én értesültek a fejedelem hadseregének megérkezéséről, s e hírre azonnal az Olt jobb partján Földvárral szemben Hidvégre vonultak. *Giczy* megpillantva az Olt bal partján táborozó hajdúkat és székelyeket, rögtön belátta, hogy nyilt ütközetbe bocsátkozni részben megbizhatatlan, részben gyakorlatlan hadseregükkel nem eszélyes, azt tanácsolta, hogy vonuljanak vissza Brassóba, vagy valamelyik szász község, Hermány vagy Feketehalom templomkastélyába. De *Weiss* nem engedett. Az eddig kivívott sikerek megszédítették és sértette büszkeségét az a gondolat, hogy ily nagy előkészületek után ütközet nélkül ismét Brassó falai mögé meneküljenek. «Talán nem ültél eleget a brassói húsos fazekak mellett» szólott gúnyosan Giczyhez, s véleménye szerint az ütközet elfogadása határozatba ment. Átszállították az egész hadsereget az Olton s a Földvár alatt Brassó felé elterülő síkon csatarendbe állították. Október 16-ikán délelőtt vivatott az ütközet, mely *Giczy* előrelátása szerint a brassóiak óriási vereségével végződött. A fejedelmi hadak első rohama nehány pillanat alatt eldöntötte a csata sorsát. Az oláh és rácz zsoldosok — mint a brassóiak hitték, a vajda titkos utasítása szerint — úgyszólván kardcsapás nélkül megfutottak, s futásuk zavarba hozta a többi csapatokat is. Hiában kisérlették meg *Giczy* és *Weiss* a csatarendet fentartani; páni rémület szállotta meg az egész hadsereget, s mindenki elhányva fegyverét, futott, a merre tudott.

Most már *Giczy* és *Weiss* is kénytelenek voltak menekülésre gondolni. Magyar csapata által környezve, és védve, *Giczy* elérte Brassót, de *Weiss* magára maradt. Midőn látta, hogy minden veszve van, egyetlenegy szolgája kiséretében Brassó felé vágtatott. Nem sokáig ment. A Barcza vizénél lova kidőlt; egy *Tunyogi* Gergely nevű hajdú utolérte s rövid küzdelem után leteritette. Fejét levágták s Szebenbe küldötték a fejedelemhez, ki azt a piaczon nyársra vonatta Három napig állott ott, mígnem október 22-ikén egy rendkivül heves vihar után eltünt. Testét a brassóiak a csata után pár nappal felkerestették és a szintén elesett Heltner György szenátoréval együtt a városba szállítva eltemettették.

Nagy volt a gyász Brassóban a szerencsétlen ütközet után, mely egy csapással hirtelen a város minden reményét megsemmisítette. Mindenkinek volt kit siratni, de a magángyász háttérbe szorult azon nagy veszteség előtt, mely a várost nagy fiának halálával megrendítette. Benne a város és a szász nemzet legtehetségesebb politikusát vesztette el, ki egyedül volt képes e válságos időben oly ellenféllel szemben, minő Báthory Gábor volt, a város és a szász nemzet kiváltságos állását Szebennek, a fővárosnak bukása után is fentartani. Nem közönséges lázadó volt, — mint Báthory nevezte, — még kevésbbé nagyravágyó pártütő, ki polgártársai vérével és a haza pusztulásával saját fölemelkedését tervezte. Egy szász iró, — még pedig kortársa, — gúnyosan jegyezte föl róla, hogy kanczellár akart lenni, az általa fölemelendő fejedelem mellett; de ha talán gondolt is ilyesmire a küzdelmek rá nézve kedvező korszakában, a Giczyvel való összeköttetés után, iratai és egész élete megczáfolják az a feltevést, mintha az általa megindított küzdelemben a személyes indoknak, a nagyravágyásnak bárminő része lett volna. Ép oly kevéssé látszik valószinűnek, hogy a bécsi udvar iránt érzett rokonszenv, a német-pártiság ragadta volna a fölkelés terére. Igaz ugyan, hogy a fölkelést mint a német párt szövetségese kezdette meg, s még Forgách és Serbán Radul kudarcza után sem szünt meg a bécsi udvar segítségét sürgetni; de csak addig és annyiban volt németpárti, a meddig és a mennyiben a bécsi udvar törekvései az általa képviselt ügy érdekeivel összhangzatban állottak.

A jubileum ünnepe.

Január 6-án a városházakon kitűzték a nemzeti lobogót. A redout épületét zászlókkal díszítették, s lovas és gyalogrendőrök álltak a kapuknál. Kilencz óra után megkezdődött a kocsik érkezése az előkelőségekkel, a megyei, városi s egyéb küldöttségekkel, kik közt nagy számot tett a noegyletek küldöttsége a fővárosból és vidékről. A redout lépcsőházát délszaki növények alakították át ligetté, a lépcsőt vörös szőnyeg takarta. Díszmagyar ruhába öltözött rendezők tartottak felügyeletet, bent a teremben pedig nemzeti vállszalagos ifjúság sürgött-forgott, hogy kit-kit elvezessen helyére. Ez a nagy terem csak úgy zsongott, mint a méhköpű. A csemege-terem előtt állt a tágas emelvény, mint konczerteknél. A középső ívet bordeaux-draperiával kárpitozták el, ott helyezték el pálmák és örökzöld lombok közt a költőnek Zala György készitette nagy mellszobrát.

DUNAI TÁJKÉP BARANYÁBÓL: A BLASEVICZAI TÓ KÖRNYÉKE, A HOL LEGUTÓBB A NÉMET CSÁSZÁR IS VADÁSZOTT. Cserna Károly rajza.

A MAGYAR MŰVÉSZEK ÁLTAL JÓKAINAK ADOTT ALBUMBÓL.

Vas. Ujs. 1894. 21. l.

tagjai. A katonaságot a legelsők képviselték: herczeg Lobkovitz Rudolf hadtestparancsnokkal együtt; a honvédség élén Forinyák altábornagy, honvédségi adlátus.

Az emelvény előtt az első sorban ültek a nagy költő családjának tagjai: Jókai Károly, a költő testvérbátyja, özv. Peti Józsefné, szül. Vály Mari, Ihász Lajosné szül. Jókai Etel, Hegedüs Sándor orsz. képviselő, neje Jókai Jolán és gyermekeik Rózsi és Sándor, ifj. Jókai Mór és neje Madarassy Róza, továbbá a Feszty-család tagjai. (Feszty Árpád és neje Jókai Róza gyengélkedésök miatt nem lehettek jelen.)

B. *Eötvös* Loránd ünnepélyes hangon üdvözölte a közönséget, s utalt rá, hogy az ünnepnek nagyobb a fontossága az érdem elismerésénél, mert ez az ünnep azt jelenti, hogy nemzetünk a magyar irodalmat, a magyar szellemi munkásságot koszoruzza.

Ezután báró *Eötvös* Loránd *Tisza* Kálmánt, *Péchy* Tamást, *Földváry* Mihály alispánt, *Steiger* Gyulát, s mint az ifjuság képviselőit *Parchetich* Lászlót és *Zboray* Jánost kérte föl arra, hogy Jókait meghivják.

Mialatt a küldöttség odajárt, *Komócsy* József elszavalta ünnepi ódáját.

A közönség «éljenzését», mely a szavalónak szólt, félbeszakította *Jókai megérkezése*, hogy aztán harsogón törjön ki. A költő a közönség sorai közt, a termen keresztül jött. Elől díszruhába öltözött ifjak, kivont karddal, mellette a meghivó küldöttség. A költő vállra vetett prémes mentét viselt. A lelkesedés határtalan volt. A hölgyek kendőt lobogtattak, a férfiak tapsoltak és éljeneztek. A költő meghatottan vonult végig. Az emelvény feljárójánál báró *Eötvös* Loránd fogadta kézszorítással, s fölvezette a számára tartott helyre. Az üdvözlő vihar újra kitört.

B. *Eötvös* Loránd végre szóhoz juthatott. «Nézz körül — mondá — itt látod a kormányt, a megyék, városok, tudomány, kereskedelem és ipar képviselőit, itt a magyar ifjuságot, kik mindnyájan azért jöttek el, hogy a te félszázados irói jubileumodat ünnepeljék. Egész nemzetünk haladása tárul fel előttünk, midőn a te tevékenységedet tekintjük. Nemzetünk sok kincse közt egy sincs, mely becsesebb volna, mint az az irodalmi kincs, melyet nagy ezen ünnepélyes alkalommal, mondhatom az ország színe előtt, kifejezést adjak azon meleg hálával párosult igaz tiszteletnek és nagyrabecsülésnek, melylyel a kormány tagjai e mai nap ünnepeltje, irodalmunk egyik legkiválóbb munkása és bajnoka iránt viseltetnek. (Éljenzés.) Teszem ezt azon hő óhajom kiséretében, hogy neked tisztelt barátunk életedben még annyi gyönyörüséged és nemes élvezeted legyen, mint a mennyi gyönyörüséget és nemes élvezetet szereztél te eddig is már 50 éves irói munkásságod által a magyar nemzet két egész nemzedékének.» (Hosszantartó éljenzés.)

Jókai válasza így hangzott:

«Nagyméltóságu miniszter úr, kedves barátom! Mély hálával fogadom azt az elismerést, melylyel 50 éves irói működésemet méltányoltad. A magyar kultuszminiszter ajkairól nagy jelentősége van ennek az elismerésnek, mert minálunk a kultura egyúttal kultusz is. Az üdvözlést a magyar kormánynak hasonlóval viszonozhatom. Kormányunk egy év alatt végezte ötven év munkáját. Adja isten, hogy az egész század munkájának befejezésekor is üdvözölhessem a magyar kormányt. Hiszem, hogy ezzel nem kivántam magamnak hosszú életet.» (Élénk éljenzés.)

A tudományos, az irói egyesületek, a főváros, a megyék, a magyar nők, az ifjuság küldöttségének üdvözlése következett. Jókai állva hallgatta végig a beszédeket, s válaszolt mindenikre, olykor a meghatottság elfojtott hangján, de e nagy közönség előtt is az a költő volt, a kinek gondolatai gyöngyöznek, a kit élvezet nem csak olvasni, hanem hallgatni is. Másfél órát vett igénybe a költő üdvözlése, s a közönség lelkesült gyönyör közt volt tanuja.

A tud. akadémia és Kisfaludy-társaság küldöttsége együtt állt föl az emelvényen, *Szász* Károly, az akadémia másodelnöke vezetése alatt. Szavai tisztán csengtek a teremben, a mint mondá:

«Tisztelt társunk, szeretett barátunk!

«A Magyar Tudományos Akadémia nevében és megbízásából üdvözlünk fényes irodalmi pályád ötven éves jubileumán. Akadémiánk, mely a nemzeti elnyomatás szomorú tíz éve után 1858-ban visszanyerte tagválasztási jogát, első választásával sietett téged tagjai sorába fűzni, s egyre növekedő irói munkásságod méltánylásaul egymás-

Budapest főváros küldöttségét *Ráth* Károly főpolgármester vezette, átadva a diszpolgári oklevelet s többi közt így szólt:

«A nagyságnak rendszerint szerénység a kisérője. Ragyogó szellemednek is mindig a szerénység volt utitársa, de hiszszük, hogy szerénységed daczára szivesen fogadod a diszpolgári oklevelet, a legnagyobb kitüntetést, mit a fő- és székváros törvényhatósága és szabad polgárok testülete polgártársuknak nyujthatnak. Megtisztelve érzem magam, hogy Budapest székes-főváros képviseletében én vagyok szerencsés a küldöttség élén e mai napon átnyujtani Neked a polgári elismerés legszebb babérját.» (Hosszas éljenzés.)

Jókai válasza ez volt:

«Azon kitüntés, melylyel Budapest főváros jutalmazza ötven esztendős irói működésemet, legfőbb vágyaim egyike volt. 1848-ban önként vettem fel a *polgár* nevet, a melyet a *nemes* névvel cseréltem fel. És ime, most szivem óhajtása valósult meg, a mikor a legnagyobb polgári kitüntetéssel tisztelnek meg. Én egyik művemben ezelőtt negyven esztendővel jósoltam meg, hogy milyen lesz a főváros száz esztendő mulva és a sors fényesen megczáfolta e jóslatot, mert ma már, 40 esztendő mulva, már régen meghaladta a jelen azt, a mit fantáziám vázolt. Igaz, hogy a főváros fellendüléséhez hozzájárult a király, a nemzet, a kormány, a parlament, de az oroszlánrész azokat a férfiakat illeti meg, kik a fő- és székváros élén állottak. Ezek csináltak egy idegen, szerény és szegény városból egy büszke, fényes, nemzeti várost. Kivánom, hogy a főváros sorsa mindig oly erős kezekre, bölcs fejekre és lángoló szivekre legyen bizva, mint ma. Kivánom, hogy Budapest legyen a magyar nemzet nagyságának világvárosa».

Pestmegyével együtt üdvözölte a költőt a többi megye és város is. Egyenként lehetetlen lett volna.

Földváry Mihály pestmegyei alispán volt a tolmács, a ki kiemelte, hogy a kik a közigazgatás rideg terén működnek, mennyi üdülést, lelki gyönyört nyertek műveiből s a nemzeti érzület ébrentartására mennyire buzdítanak történelmi tárgyu művei. «Ezért becsülünk, szeretünk mi Tégedet, s ennek jeléül leszünk szerencsések átnyujthatni küldőinknek hozzád intézett üdvözlő emléklapjait. Kérünk, fogadd jó szivvel, s tartsd meg azokat, mint hervadhatlan babérkoszoruid szerény leveleit.»

semmi, mert az első szó után neki esett a legközelebbi embernek, megölelte, megcsókolta, utána a másikat, s igy sorba, a ki csak keze ügyébe esett.

— Hol vannak a leletek? Mutassák, mutassák. Nem tört-e össze valami? Hát a koponyák?

A házi kisasszony majd kétségbe esett az ebéd miatt, de a jó tudós még elébb sorra vizsgált és magyarázott valamennyi leletet; ez vaskorszaki tárgy, ez kőkorszaki; jeles, typikus darab. Lám, lám, ez az ornamentika egészen sajátságos, valóságos speciálitás, nagy feltünést fog a külföldi tudósok közt kelteni. Hát ez a kantafül! Barátaim, ez remek! Önök nem is tudják micsoda régészeti kincsek rejlenek határukban. Csak buzgólkodjanak tovább is, gyüjtsenek, másokat

GRÓF SZAPÁRY GYULA FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTER.

Ellinger fényképe után rajzolta *Cserna* Károly.

is biztassanak, buzdítsanak. Ezzel nemcsak a tudománynak szolgálnak, hanem nemzetünk hirnevét, dicsőségét is munkálják.

Végre sikerült ebédhez ülni, mire különösen az csábította az öreg urat, hogy egy konyhai tálon, a miben a csigalevest behozták, valami festett kakasokat fedezett fel.

— Magyar motivum, ilyet főképen az alföldi edényeken láthatunk!

Erről beszélt aztán egész ebéd alatt szakadatlanul, közgyönyörüségre, bár némelyeknek, — kikben az előre kifundált körmönfont dikciók benrekedtek — nem csekély titkos szomoruságára.

Később kiderült, s ujra ásáshoz fogtunk, de koponyát megint nem találtunk.

Mentegetőztem, hogy én nem tehetek róla, mert nekem azt mondták, hogy stb.

A jó öreg ur látta, hogy restellem a dolgot; megsimogatott s vigasztalt:

— Majd találunk még kedves barátom; a régésznek türelmének kell lenni. Majd visszajövök néhány nap mulva, akkor bizonyosan találunk. De hát most mennem kell, mert halaszthatatlan dolgaim vannak a fővárosban.

Csakugyan el is jött pár hét mulva ismét.

Ekkor már a Sós uram kiveszett szőlőjében rendeztünk ásatást, ki vérszemet kapva, most már makacsul erősitette, hogy az ő szőllője még most is tele van koponyával. Tudja ő; tapasztalta, mikor a baraczkfákat kihányta, még most is épen olyan ásatlan helyek vannak ott, mint a honnan a koponyák kikerültek.

Ez alkalomra nagy előkészületeket tettünk: egész hadsereg számára való élelmi szerek és italok szállíttattak ki, előkeríttetett a leghiresebb tarhonyafőző, a nagy, hosszu asztal diszesen, stilszerü paraszt abroszokkal és czifra tányérokkal előre fölteríttetett, a temérdek kövér galambfi pedig koppasztott állapotban várta a tarhonyába kerülés fontos pillanatát, s a mi legfőbb, egy pár nagy üres ferslóg is ott ásítozott, készen a találandó koponyák befogadására. Munkás is volt kirendelve elég, kik ásóikra támaszkodva, csoportokban várták a munka megkezdését. Működvelő szintén volt feles számmal, ezenkivül megjelent a nemes tanács is.

Megkezdtük az ásást. Már vagy hat gödröt ki is hánytak a munkások, de sem csontnak, sem más érdekes dolognak semmi nyoma.

Resteltem az állapotot szörnyen, kivált mivel láttam, hogy az öreg urnak nem tetszik a dolog, bár ezt a világért sem akarta elárulni, sőt sejtvén aggódásomat, több ízben hozzám fordult s biztatott:

— Igy szokott ez a régészkedésnél lenni, kedves barátom; sokszor, midőn bizonyosra megyünk, semmit sem találunk, máskor meg kincset lelünk, a hol meg sem gondolnánk. Csak türelem, türelem, nem szabad a régésznek bizodalmát elveszteni.

Én azonban megrántván az ott ténfergő Sós uram zekéjét, félre hivtam s lehordtam barbár módra:

— Hát igy kellett engem bolonddá tenni? Hol van itt a koponya, de csak egy fületlen bögre is? Azt mondta kend nekem, hogy szekérszámra van ebben a rongy szőlőben mindenféle régiség, osztán itt van ni! Nem csak hogy barbár csontot, de még csirke-csontot sem találunk. Szégyen, gyalázat. Mit gondol már most ez a nagy tudós felőlünk!

Szegény Sós uram majd a föld alá sülyedt szégyenletében; hogy ő nem oka, ő a tiszta szinigazságot mondta. Lelt ő huszonöt koponyát is, meg egy fél szekér rosz fazekat. A fia is meg tudná mondani, az is ott volt, mikor a baraczkfákat kiásták, osztán azok a baraczkfák . . . .

E közben egyszerre felharsant a kiáltás: «csont, csont!» Csak Kolumbus hajósai kiabálhattak ily lelkesülten, mikor Amerika földjét megpillantották: «föld, föld!»

Csakugyan csontot leltek az egyik gödörben, még pedig egy emberi felső karcsontot.

Nosza rohantam magam is oda, másfelől meg az öreg ur sietett a tanyából kifelé, hova a paraszt tálakat szemlélgetni bevonult. De mintha hirtelen husz esztendővel megfiatalodott volna, oly elevenséggel sürgött-forgott, szemei ragyogtak az örömtől, a munkásokat pedig rögtön kizavarta a gödörből, s gyorsan maga mászott bele.

— Adjanak csak kést és seprőtollat!

Azzal végig feküdt a gödörben s elkezdte a késsel a karcsont alsó részét nagy óvatossággal keresgetni.

— Lássák, kedves barátaim, igy kell szakszerüen ásni. Midőn egyszer a váz fel van találva, a világért sem szabad tovább ásóval hozzá nyulni, mert valami becses tárgy könnyen összetörhetnék. Csak igy óvatosan, késsel és tollseprővel dolgozunk tovább. Most először is a kar alsó részét keresem fel, mert valószinü, hogy azon karpereczet, vagy gyürüket találunk.

Nem lett azonban sem karperecz, sem gyürü, sőt maga a karcsont sem volt sehol.

— Hm, hm, ez sajátságos, bizonyosan csatában eshetett el ez a barbár vitéz, s karját még akkor levághatták, mert itt nyoma sincs. No nem nagy baj. Hanem már most kikeresem a koponyát. Ez a legérdekesebb s ebből meg fogjuk állapitani: a brachicephalokhoz avagy a dolechicephalokhoz tartozott-e szegény barbárunk?

Ásott aztán a jó öreg ur roppant vigyázattal azon irányban, hol a koponyának kellett lenni, közben egyre tartva nekünk a magyarázatot, kik három-négy sorban a gödör széle körül állottunk. Szerettünk volna segiteni is neki, de minden efféle kisérletet féltékenyen visszautasított s a világért sem eresztett a gödörbe senkit.

Midőn a nyakcsigolyákat kiásogatta, egyszerre csak meglepett arczczal elhallgatott s még lázasabban feszegette késével a sürű fekete agyagot.

Az egyik rendező félre szólított:

— Kész a leves; hivni kellene a nagyságos urat.

— De hiszen hivhatjuk most, mikor épen a koponyát közel érzi! Hiábavaló fáradság lenne. Én nem hivom; hivja, ha akarja.

Szerencsét is próbált, de az öreg ur annyira el volt mélyedve, hogy még csak nem is hallotta a hivást, hasztalan ismételték kétszer-háromszor. Ásott szó nélkül, nagy figyelemmel tovább.

Egy darab idő mulva megint félre hivtak:

— A szakácsok nagyon nyugtalankodnak, mind elromlik a sok jó tarhonya, ha nem tálalhatnak. Hivja már a nagyságos urat, hátha jobban hajtana a szavára.

Megpróbáltam, de hasztalan. Az öreg ur még csak nem is felelt. Valami rendkivül lekötötte a figyelmét s a fejét is csóválgatta néha.

Azután egy háromtagu küldöttség jött, mely két-háromféle módon ismételte a hivást:

— Nagyságos ur! . . . . . Főtiszteletü ur! . . . . . Nagyságos és főtiszteletü ur! . . . . . Méltóztassék jönni. Kész a leves! Elhül; kegyeskedjék jönni!

Nem ért semmit; mind nem hallott ezekből a jó tudós egy szót sem, csak ásott serényen, lázasan tovább.

Egyszerre csak hirtelen fölemelkedett a gödörben s valami sajátságos tekintettel végig nézett rajtunk:

— Tisztelt barátaim, — nem volt koponyája!

Bámulva hallottuk e meglepő kijelentést, s némelyek azt gondolták, hogy e barbár fej nélkül született, de csakhamar meg lett adva a kielégítő magyarázat: bizonyosan csakugyan csatában esett el a jámbor barbár, s a győztes fél diadaljelül magával vitte koponyáját.

Semmiházi győztes barbárja, ime kapzsiságával még kétezer év mulva is megszomorított egy jó tudóst!

Azonban minden kárban van haszon, mert igy legalább ebédhez ülhettünk, hol a jó öreg urnak csakhamar ismét visszatért vidámsága s kedves modorával ugy meghódított mindenkit, hogy ebéd után, mig a tudós az abroszok himzését tanulmányozta, — a csupa kálvinista társaság összegyülvén a tanya végénél, nagy lelkesedéssel kikiáltotta az öreg urat — püspöknek.

Délután elmentem vele a megyeházhoz, hol az alispánt akarta meglátogatni.

A mint az irodán keresztül haladtunk, hol két sorjában körmöltek az irnokok s napdijasok, — egyszer csak az öreg Rómer egy vén irnok előtt hirtelen megáll, azt mindnyájunk nagy meglepetésére megöleli, megcsókolja.

— Szervusz! Ugy-e Török vagy? Lám, lám, osztán meg sem ismernéd az embert. De én megismertelek, te vén régiség; ugy-e a forradalomban együtt szolgáltunk? Nem kellene az embert ilyen hamar elfelejteni!

A szegény vén irnok csakugyan együtt honvédeskedett a jó urral, de bizony már ő soha fel nem ismerte volna a tekintélyes főpapban a hajdani katona-pajtást. Nem is tudott egyet sem szólani, csak könnyezett csendesen.

Már késő este lett, midőn az öreg urnak eszébe jutott, hogy ő holnap reggelre egy pusztára igérkezett, hol halom-ásás lesz, tehát azonnal el akar utazni.

Nem volt mód róla lebeszélni; még azt sem engedte meg, hogy egy pár kocsival elkisérjük.

— Nem, barátaim, köszönöm. Ma a tudomány érdekében sokat fáradoztak; eltörődtek, tehát pihenjenek. Én velem ne gondoljanak, megszoktam már én az effélét.

Semmikép sem akartuk azonban éjszakának idején magában elbocsátani, s mellé rendeltük kisérőnek Laja barátunkat. Laja az efféle dologra a legalkalmatosabb ember volt a világon, mert óriási ereje mellett példátlan beszélő tehetséggel is birt, ugy, hogy a hol tizedmagával volt, ott a többi kilencnek senki szavát nem hallotta. Ezért szemeltük ki kisérőnek Laját; ő nemcsak megvédelmezi az öreg urat minden veszedelemtől, hanem szóval is eltartja a hosszu uton, nem fogja magát megunni.

Reggelre hazavergődött a nagy Laja.

— Nos hát hogy ment végbe az utazás?

— Jaj, hagyjátok el barátim. Egy szó nem sok, ugy-e? No hát annyit sem tudtam az egész uton az öreg urtól szólani. Tán bele is betegszem. Mindig ő beszélt a hosszu fejü barbárokról, meg a bronzkori edények diszítéséről. Másnak nem is állottam volna ki a fél országért, de hát az ő kedveért mit meg nem tenne az ember!

*

Szegény jó öreg tudós, légy áldott még haló földedben is, pihenj csendesen ott a Szent László sirjánál. Nem látjuk többé jóságos, becsületes arczodat, nem halljuk nyájas beszédedet, de mig csak mi is oda nem térünk, a hova már te elköltöztél, mindig kegyelettel fogunk rád emlékezni!

Szivos Béla.

TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

1849.

Jermolov I. után.

VI.

Az orosz csapatok kivonulása Magyarországról.

(Vége.)

A véletlen ugy akarta, hogy Bártfán, egy felsőmagyarországi fürdőhelyen, két hétig kellett időznöm. Ugyanis két osztályombeli főtiszt még a bevonulás alkalmával Bártfán elhalálozván, hátramaradt ingóságaik kiszolgáltatása végett hosszadalmas tárgyalásokra került a sor, mivel a német hatóság által felvett hagyatéki leltárból a legértékesebb tárgyak, u. m. lovak, kocsik stb. kimaradtak.

Anrep tábornok, kinek közbenjárását igénybe vettem, midőn Bártfán átvonult, meghagyta, hogy mindaddig ne távozzak, mig csak az elveszett tárgyak teljesen meg nem kerülnek. Eleinte az illetők azt állitották, hogy a lovakat és kocsikat orosz tisztek vitték magukkal, utóbb pedig kitünt, hogy valami mozgó osztrák csapat parancsnoka vitte el a paripákat.

Végre tudja isten, de a holmik egy szálig megkerültek.

Bártfán hallottam először a fennemlített hirtelen fordulat okadatolását.

A németek az országban mindenütt sokféle kegyetlenségeket követtek el rovásunkra, ugy, hogy az egyik faluban agyonvert vagy agyonlőtt emberekért a hatodik szomszédságban bennünket szidtak és átkoztak. Mindenütt politikai foglyokat hurczoltak magukkal a németek, de azért soha sem mulasztották el azt hiresztelni, mintha azokat tőlünk vették volna át.

Maga a fegyverletétel rettenetes ódiuma is ránk nehezült. Ránk fogták, hogy a magyar fővezért pénzzel megvesztegettük, hogy a magyar koronát kiadtuk a németeknek stb.

És a mily lassan terjedt eleinte jó nevünk, oly villámgyorsasággal költötték veszett hirünket, ugy, hogy mire az országnak hátat fordítottunk, nem maradt ember, a ki halálos ellenségünkké ne lett volna.

Néhány lengyel katonai szökevény kivégeztetésével Nagy-Váradon *Paskievics* herczeg végképen eltemette hirünket, holott az osztrák táborban nem mult nap kivégzések nélkül.

Én azt hiszem, hogy mindezek daczára az igazságot még sem lehetett volna elnyomni, ha a varsói herczeg eredeti szándékától el nem állva, a politikai foglyokat szabadon bocsájtja, kik tulajdonképen nem is tartoztak a hadifoglyok keretébe. Ez oly hiba volt, melynek következményeit soha sem fogjuk kiheverni.

Paskievics eleinte avval védte álláspontját, hogy a politikai foglyok a lázadó sereggel együtt kerültek hatalmába, s igy jogában állott velük tetszése és belátása szerint bánni, de ez okoskodás csakis a puszta önkény gyakorlatán alapulván, figyelemre nem méltó.

Ép avval a joggal, melylyel a magyar fővezér kiadatását tulajdon teljhatalmánál fogva kereken megtagadta, ugyanezen alapon elbocsáthatta volna a politikai foglyokat is.

Itt aztán okvetlenül felmerül a kérdés Paskievics állitólagos teljhatalma iránt, mely a végzetes beavatkozás történetében oly fontos szerepet játszik.

Ki tudna erre nézve határozott, minden kétséget kizáró választ adni?

Egyelőre a mellett kell maradnunk, hogy Paskievics szokott idegességével a fegyverletétel után nem vette többé figyelembe egyesek sorsát, hanem inkább az elért siker közvetlen eredményeivel foglalkozott.

A herczeg személye körül kezdettől mind végig jelenvolt magyar főurak közül egyik sem törődött honfitársaival, sőt ha jól tudom, épen a szintén magyar nevü osztrák tábori főbiztos, gr. Z. F. volt az, ki a herczegre ez irányban káros befolyást gyakorolt, és a ki Paskievicset közelebbről ismerte, tudni fogja, hogy nála bizonyos formák és külsőségek alkalmazása mellett mindent el lehetett érni.

Hogy miért jártak el az illetők ily mostohán fajrokonaikkal szemben, ők tudják, én e részben bővebb felvilágosítással nem szolgálhatok.

Annyi bizonyos, hogy vágyaik alig teljesülnek, ha a bekövetkezett eseményeket sejthettük volna.

Kassán az ottani német parancsnok tőlem 50 kozákot kért, kiknek 10 foglyot kellett volna Miskolczig kisérni.

Tulajdon emberei — mondá a parancsnok, — már végképen kimerültek a sok fedezetadásban, s attól tart, hogy a nép valahol utközben rajtuk talál ütni s a foglyokat kiszabaditja.

Mindenekelőtt avval mentettem ki magamat, hogy tiz embernél többet nem adhatnék, és ezeket is csak ugy, ha a fedezet vezénylete német tisztre vagy altisztre lenne bizva, mert sem a vidéket nem ismerik, sem pedig az emberekkel beszélni nem tudnának.

Hosszasb alkudozás után abban állapodtunk meg, hogy a tiz kozák tulajdonképen csak az elő- és utóvédet képezi, mig a szekereken szállított és vasba vert foglyokat német lovasok egy őrmester vezénylete alatt kisérik.

Másnap virradóra magam voltam jelen a foglyok elszállitásánál. Öt pap, három férfiu és két nő, mindannyian nehéz vasakkal egymáshoz bilincselve. A megyeháza előtt, honnan a szállitmány elindult, egyetlen egy embert sem lehetett látni, valószinüleg azért, mivel a dolgot titokban tartották.

Ködös, esős idő volt. A foglyokon nyári ruhájukon kivül semmi, a mi az eső ellen megvédte volna, miért is öt darab jó erős lópokróczot adattam reájuk a német őrmester nagy ámulatára, ki valószinüleg azt hitte, hogy a kozákok legalább is emberhust evő vadak. Pontban három órakor a szekerek elindultak. Embereimnek meghagytam, hogy Miskolczon két órát pihenve, azonnal térjenek vissza Kassára.

Öt kozák négyszáz lépésnyire előre ment, mig a többi öt utóvéd gyanánt szintén hasonló távolságra maradt hátra.

Számításom szerint a kozákoknak másnap reggeli 4—5 órára vissza kellett jönni.

E helyett azonban már ugyanaz napon éjjeli 11 órakor avval a jelentéssel jöttek vissza, hogy a foglyok fedezetestől elvesztek.

A dolgot igy adták elő egyenként kihallgatott embereim. Az elővédet képező 5 kozák nem győzte a sok elébök vágtató szekeret kikerülni, s azért az országutról letérve a gyepen menetelt. Sem neszt, sem pedig lövést vagy egyéb lármát nem vettek észre, s azért nem igen tekintgettek hátra. Végre délfelé egy előre megjelölt utszéli korcsmánál bevárták a szekereket, de miután ezek egy óra mulva sem mutatkoztak, az elővéd legidősb embere visszafelé ügetett, mig csak az utóvédet meg nem találta, mely akkor egy pataknál lovait itatta. Ezek szintén nem látták, de nem is láthatták a sürü köd miatt az előttük haladó szekereket, igy aztán az egész csapat Kassára visszaballagott.

Miután a német parancsnokkal a történteket közöltem, ez utóbbi oda nyilatkozott, hogy a szekerek fedezete bizonyára a Kassától kiágazó utak egyikén eltévedt. Másnap reggel osztályommal együtt már utban valék. Bártfán, hol, a miként már emlitém, két hétig kellett időznöm, arról értesültem, hogy a német fedezetet utközetben szétugrasztották, a foglyok pedig szerencsésen elillantak.

Engemet egy cseppet sem bántott a német tiszt kudarcza, és csak azon örültem, hogy ő maga mentette ki embereit előttem a nélkül, hogy tőlem bővebb felvilágositást várt volna.

Több izben hasonló kérésekkel fordultak utközben hozzám kisebb-nagyobb állomásokon, de én mindenkor visszautasitottam a nekem szánt megtiszteltetést.

Lengyelországban, illetőleg Galicziában néma hallgatással fogadták a visszatérő csapatokat. Senki sem kérdezte tőlük, mit végeztek, hol jártak, — pedig jól tudták, hogy mi járatban voltunk.

Csak egyetlen egy helyen fakadt ki néhány emberből a régen elfojtott düh annak hallatára, hogy seregeink előtt hódoltak meg a lázadók. Árulásról, könnyü győzelemről beszéltek, s ha jól emlékszem, az egész tüntetést régi osztrák kiszolgált katonák rendezték. Ők tudták, miért . . .

VII.

A beavatkozás utóbajai, politikai és katonai tekintetben.

A varsói herczeg azon sürgönye, melyben a magyar lázadók feltétlen megadását jelenté, 1849 augusztus 18-án délutáni öt órakor érkezett Varsóba. Ép e nap *Miklós* czár megparancsolta volt, hogy senkit se ereszszenek be hozzá, még Nesselrode grófot sem. E nap reggelén rosz hireket kapott a Kaukázusból *Bariatinsky* herczegtől, kit a felkelők Dargó és Aluta körül ismét keményen megvertek. Első felhevülésében a czár a Kaukázusba akart utazni, miről azonban *Mihály* nagyherczeg lebeszélte, igy tehát rosz kedvét mindenkivel éreztette, kit csak utjában talált.

Nesselrode gróf, ki egyébiránt a már bekövetkező kapitulációról *Simonitz* gróftól, a Magyarországban működő csapatok rendőrségi főnökétől, még a délelőtt folyamában sürgönyt kapott, nem akarta ura nyugalmát zavarni, és maga is beteges, törődött ember lévén, szivesen vonult vissza lakosztályába. — A czárhoz intézett sürgönyt *Balamirov*, Olviopoli dzsidás-ezredbeli kapitány hozta, ki az utat Varsóig részint lóháton, részint pedig kocsin öt nap alatt tette meg. Hét hátas ló dőlt ki alatta, s midőn Varsóba ért, magát is ugy emelték le a kocsiról.

Dolgorucki herczeg főudvarmester a jó hirrel átsietett *Nesselrode* grófhoz, és tanácsot

2. SZÁM. 1893. BUDAPEST, JANUÁR 8. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSAG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre ... **6** • | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre ... **4** • | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre ... **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET FÉLSZÁZADOS JUBILEUMA.

Alefolyt év deczember 18-án ünnepelte az országos iparegyesület félszázados fönnállásának ünnepét. Ez a jubileum a legfényesebb polgári ünnepek egyike volt, melyek valaha hazánkban tartattak. A munka, a sikerek ünnepe volt ez; s minden résztvevő méltánylatát és dicséretét akarta ez kifejezni azon eredményekért, melyeket az iparfejlesztés terén hazánkban az utolsó ötven esztendő alatt elérnünk sikerült. Ez volt az ünnepély alaphangja. Nem babérokat kivánt aratni az iparegyesület, hanem fölhasználta áldásos működésében a félszázados határkő eseményét, dicsőséget akart és tudott szerezni annak a törekvésnek, mely öt évtized óta a polgári középosztály érdekeit képviselte, s ezzel hazánk anyagi fejlődésének terén oly ritka — s hasonló körülmények között más országban alig tapasztalt — eredményeket tudott fölmutatni.

Az iparegyesület akkor keletkezett, a mikor a nemzeti újjáébredés korszakában hazánk leg-

Cserna Károly rajza.

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET FÉLSZÁZADOS DÍSZGYÜLÉSE A VIGADÓ NAGYTERMÉBEN: AZ ELNÖKI EMELVÉNY ÉS KÖRNYEZETE.

jobb fiai minden parlag mezőre — és mennyi volt ilyen! — egy-egy termő magot akartak elvetni. *Almási Balogh* Pál, — Almási Tihamér ismert irónk édes atyja, — a negyvenes évek elején egy «hasznos ismereteket terjesztő egylet» létesítésének eszméjét pendítette meg. És a mikor az ügy iránt érdeklődők összegyültek s tanakodtak a fölött, hogy hol és mikép lehet ezeket a hasznos ismereteket terjeszteni: akkor arra a tudatra ébredtek, hogy egyelőre csak az iparos osztályra lehet gondolni. Kivált *Kossuth Lajos* volt az, a ki az iparérdekek fejlesztésének szükségét helyezte előtérbe s az ő erélyes föllépésének lehet köszönni, hogy 1842-ben végre az «ipar-egyesület» megalakult. Kossuthon kivül gr. Batthyány Lajos, Bezerédj István, Csanády Ferencz, Deák Ferencz, b. Eötvös József, Fáy András, Gorove István, Fényes Elek, gróf Forgách Lajos, gróf Károlyi György, Nyáry Pál, Perczel Mór, Pulszky Ferencz, gróf Ráday Gedeon, Szentkirályi Mór, Trefort Ágoston, Vajda Péter, gróf Zichy Ödön, Zsedényi Eduárd, stb. buzgolkodtak az egyesület létesítése körül. Tehát majdnem kivétel nélkül csupa olyan név, a melyeknek viselői akkor és később a közéletben elsőrendű szerepet vittek. És ez is egyik magyarázata az egyesület sikereinek. Az 1842-ben rendezett első magyar iparkiállítás, a kereskedelemi társaság, a Védegylet, az iparműtár, a gyáralapító részvénytársaság, stb. mind oly kezdeményezések voltak, melyek a legszebb sikerrel dicsekedhettek volna, ha a fejlődés legfontosabb stádiumában meg nem indultak volna az 1848-iki mozgalmak, a melyek a vezetőket és intézőket teljesen a politikai élet mezején vették igénybe.

Ez azonban ne legyen szemrehányás. Mert épen az a tudat, hogy az ipar és az ország anyagi érdekei kiváló fontosságú állami érdekek, vitte a kezdeményezőket a politikai tér nagy harczaiba, melyeknek küzdelmei, vivmányai és később balsikerei eléggé ismeretesek.

Az abszolut korszak alatt mindent, a mit azok a titáni erejű férfiak kezdeményeztek, vagy üldöztek, vagy nem türtek. Ez ok miatt kellett, alig tiz éves fennállása után, 1852-ben az iparegyesületet is feloszlatni.

Az alkotmányos korszak újjáébredésével báró Eötvös Józsefnek, Fest Imrének, Keleti Károlynak, Galgóczy Károlynak, dr. Szabóky Adolfnak, gróf Zichy Józsefnek és Mudrony Somának volt a legtöbb érdeme abban, hogy az iparegyesület új életre kelt s új alakban fogott messzehaló hivatásának betöltéséhez. Nagy akaraterővel, csekély eszközökkel látott az új munkához. Ipariskolákat létesített, muzeumokat tervezett. Toldozott, foldozott, s végre is az volt az első és legnehezebb missziója, hogy az új nemzedék előtt az ipar ügyét népszerűvé tegye. Szivós, kitartó munkával, mondhatnók, rendszeres agitáczióval sikerült is ez a dolog, s ettől kezdve az iparegyesület tervei és eszméi nyomán indult meg a köztevékenység hazánkban az iparfejlesztés tág terén.

Minden fontos alkotásban, minden újabb kezdeményben benne volt az iparegyesület keze, mely szünet nélkül minden irányban a hazai iparpártolás, az iparfejlesztés és az iparalkotás nagy kérdéseit mozgatta s gyakorlati tanácsaival, józan javaslataival szolgálta e három fontos ügynek fokról-fokra való előbbrevitelét.

Ezért volt általános az érdeklődés az egyesület félszázados jubileuma iránt.

De általános volt a rokonszenv ez ünnep iránt még azért is, mert oly rohamosan, oly szép sikerrel haladtunk az iparfejlesztés terén az utolsó években, hogy a magyar társadalom minden rétege készséggel ragadta meg az alkalmat, hogy ez életerős fejlődés sikere iránt való elismerését kifejezze.

Hódolat volt ez az ünnep a magyar iparnak. Hódolat nem a czélnak vagy törekvésnek, hanem az érdemleges eredményeknek.

Tudtunkkal alig is volt még hasonló ünnepély, melyen a *képviselőház* és *főrendiház* küldöttségileg lett volna képviselve. Most ott volt mind a kettő: az előbbi báró Bánffy Dezső elnök, az utóbbi gróf Szapáry István háznagy vezetése mellett. Ott volt az *egész kormány* Wekerle Sándor miniszterelnök vezetése mellett, (Tisza Lajos és Josipovich kimentették elmaradásukat) ott láttuk a *hadsereg*, az *egyház*, a *konzuli kar* képviselőit, ott voltak *a tudományos* és *kulturintézetek*, a *gazdasági* és *kereskedelmi egyletek, kereskedelmi* és *iparkamarák*, az *ipartestületek, társulatok, egyletek* és *körök*. A karzatokon pedig diszes hölgykoszoru és átalában nagyszámú hallgatóság. A küldöttek és képviselők — az ünnep fényének emelése czéljából — nagyrészt diszmagyarban jelentek meg.

Gróf *Zichy Jenő*, az iparegyesület elnöke nyitotta meg az ünnepélyes ülést, hogy küldöttséget meneszszen az egyesület fővédnökeért, József főherczegért.

Rövid várakozás után megérkezett *József*

Gr. Zichy Jenő elnök. Klotild fhgnő és József fhg. Mudrony Soma igazgató.

József főherczeg és Klotiid főherczegnő megérkezése és fogadtatása.

Ellinger Ede pillanatnyi fölvétele után.

főherczeg, neje, *Klotild* főherczegasszony társaságában.*

A főherczeg rendkivüli örömmel készült ez ünnepre s behatóan tanulmányozta az egyesület történetét. Mondott is olyan beszédet a díszgyülésen, mely a szó szoros értelmében elragadta a jelenvolt nagy közönséget. «Előre kell törnünk, míg a tetőpontot el nem értük, hogy ha majdan egykor a százados ünnepélyen fiaink újra megjelennek e teremben, elmondhassák: áldjuk a mi apáinkat, mert ők törték a göröngyös utat mielőttünk s mi a megvert úton előre haladva, most odajutottunk, hogy egész Európával egy szinvonalon álluńk.»

Igazi, szívből jövő éljenzés tört ki e szavakra s a lelkesedés még inkább fokozódott, a mikor a főherczeg «isten áldását» kérte mindazokra, a kik az ipar fejlesztésének munkájában eddig részt vettek és ezentúl is részt fognak venni.

Lukács Béla kereskedelmi miniszter beszéde után *Mudrony* Soma, az egyesület igazgatója mondotta el magvas s az ünnepély szinvonalához méltó ünnepi beszédét, mely tömör vonásokban jellemezte az egyesület eddigi munkálkodását s élénken kidomborította ennek legfontosabb mozzanatait.

Majd a küldöttségek üdvözletei következtek. Az alsó-ausztriai iparegylet nagyszámú küldöttségének élén *Matscheko* Mihály, a morvaországi iparegylet küldöttsége élén dr. *Habermann* József, az osztrák képviselőház tagja, üdvözölték az egyesületet, diszes emlékalbumot nyujtván át a jubileumi nap emlékének megörökítésére.

A magyar tud. akadémia nevében báró *Eötvös* Loránd, az orsz. gazdasági egyesület nevében gr. *Dessewffy* Aurél, a kereskedelmi és iparkamarák nevében *Ráth* Károly, a kereskedelmi testületek neveben *Jellinek* Henrik, s az ipartestületek nevében *Madary* Gábor üdvözölték az egyesületet. S mindegyik szónok beszédéből a méltányolás szava hangzott.

A rövidre szabott programm ezzel véget ért s az ülést be lehetett volna fejezni. De az egyesület védnöke fölállt s rövid rögtönzésben szívből fakadt köszönetet mondott a kormánynak ez ünnepen való részvételéért s elismerését fejezte ki az egyesület elnökének, az egyesület élén kifejtett buzgó tevékenységeért.

Ezt az elismerést nem hagyhatta szó nélkül *Wekerle* Sándor miniszterelnök, a ki szintén programmon kivül viszont köszönetet mondott a főherczegnek azon kitüntetésért, melyben e jubileumot részvételével részesítette. Nevezetes társadalmi és közgazdasági mozzanatnak nevezte ez ünnepet s különösen kiemelte a főherczeg-védnöknek azt az érdemét, hogy magasan szárnyaló megnyitó beszédével «irányt szabott a jövőnek». Ezzel a miniszterelnök félreérthetlenül az európai színvonal elérésére czélzott, melyet a főherczeg is nyomatékkal hangsulyozott. «Ez irányban teljes erőnkből haladni és az eredményt ezáltal biztosítani mindannyian hazafias kötelességünknek fogjuk tartani.» E szavakkal végezte a miniszterelnök általános zajos éljenzés közt beszédét.

Ezzel a díszülés véget ért. A főherczeg és fenséges neje riadó éljenzés közben hagyta el a termet. És utána az ünneplő közönség azzal a tudattal oszlott szét, hogy ez ünnep hatása alatt a magyar ipar ügye ismét sokat nyert a magyar társadalom szine előtt.

GELLÉRI MÓR.

* Kis képünk, Ellinger Ede pillanatnyi fölvétele után, József főherczeg és Klotild főherczegasszonynak a Vigadó nagy termébe való megérkezését és fogadtatását ábrázolja, mig nagyobb képünk, Cserna Károly rajzában a díszgyülés elnöki emelvényét tünteti föl, hol az elnöki asztal közepén a főherczegi pár, jobb felől, a főherczegasszony mellett, Zichy Jenő gróf, az iparegyesület elnöke, balról pedig, a főherczeg mellett, sorban Falk Zsigmond lovag alelnök, Mudrony Soma igazgató, és Pulszky Ferencz, az egyesület egyik ötven éves alapító tagja és mellette Matlekovits Sándor látható. Az elnöki emelvénynyel szemben a jelen volt közönség első soraiban a kormány, továbbá a főrendi és képviselőház, s más küldöttségek tagjai ültek.

GYÓGYULT SEBEK.

Sokszor elég egy kis tekintet,
Egy röpke szó elég nekem;
Úgy érint, mint a süvöltő nyíl
S fájó sebet üt lelkemen.

Tudom: az idő meggyógyítja,
Lassanként beheged a seb,
De lelkem bizalmatlanabb lett
S szivem azóta kérgesebb.

Már-már feledtem, hogy mi történt,
El-elmosódik minden ok,
De a hol hahotáz az élet:
Szivem egyszerre felzokog.

S pohár közt, vidám dőzs zajában
Ülök sápadtan, hallgatag
S érzem, hogy megmozdul szivemben
Az ott lappangó — nyíldarab . . .

ENDRŐDI SÁNDOR.

Azoknak, kik elég takarékosak ahhoz, hogy a jelmezruhától kettős szolgálatot várjanak s esetleg közönséges viseletre is felhasználják, s ez, a mint mondva volt, főleg fiu-jelmezeknél könnyü dolog — természetesen inkább a mult századok divatai ajánlhatók. Ilyen a legtöbb fekete vagy szines bársony ruha, a derekon rojtos végü, puha selyem shawllal lekötve, csipke-gallérral és kézelővel. A nadrág térdnél gombolódik, és selyemharisnyák s csattos czipők egészitik ki. A plüss is megfelel e czélnak, ugy a poplin is, a mi kék szinben egy szőke szép gyermekarczhoz a képzelhető legszebb. A részleteket egy egykoru jelmezkép kalauzolása mellett bizvást kinek-kinek legjobb izlésére lehet hagyni; hisz mi lehet édesebb gond egy anyának, mint az a pepecslés, melylyel szerette gyermekét öltöztetheti, csinosithatja? S hálásabb feladat egyátalában alig is képzelhető egy gyermek öltöztetésénél. Korának természetes kecse és kelleme már előre biztositja mindig azt a sikert, mely a serdültebbeknél oly gyakran kétséges. A baj csak az, hogy főleg a fiu-öltözeteknél kevés a változatosság, a mi annak is tulajdonitható, hogy a szülőknél manapság igen erős a hajlam fiugyermekeiket mielőbb komolyabb stilü ruhába bujtatni. Ritkaság ma már egy négy éves kis fiut köntösben látni s ha egy három éves kis bébé korához képest kissé nagyon erős és magas, majdnem lehetetlen számára kész ruhát kapni.

A mellett nincs is tán a ruházkodásnak oly tere, melyen a divat rövid pár évtized alatt oly gyökeres felforgatásokat eszközölt volna, mint a gyermekruhákban. A ruházat nemcsak egyszerübb, de észszerübb is lett, s a mi fontos, nem zárkózik többé el az egészségi szempontok követelményei elől. Hasonlitsuk össze a Kate Greenaway-féle bájos gyermekalakokat, — melyek megannyi studiumok a század elején érvényben volt gyermekdivatból, — a maiakkal, s a józan és praktikus haladás szembeötlő. Igaz, hogy amazok is könnyü és kedves kosztümök a magok nemében, de nem igen számolnak az időjárás szeszélyeivel, ugy hogy már 1810 körül kisérletet kellett tenni a törökös bugyogók behozásával a lábszáraknak a hidegtől megvédésére s ez a divat sokáig érvényben maradt, nem nagy előnyére a lánygyermekeknek. Később a gyermekruha mindjobban elvesztette eredeti naiv jellegét, s a bugyogós ujjak, sőt lányoknál formális krinolinok tulzásaiba esett. Nem volt előnyösnek mondható a meztelen lábszárak pár év előtti divatja sem, s általán a gyermekdivat, ugy látszik, nehezen és csak sokára tudott egyezményre lépni az okszerüség igényeivel.

Ma mig egyfelől a históriai kosztümök sok uj és talpraesett eszmével gazdagitják a gyermekruha elemeit, másfelől a kényelmességnek is eleget igyekeznek tenni. A legjobban elterjedt tengerészi szabásforma ellen e szempontból semmit sem lehet felhozni; viszont a ruganyos és meleg jerseyk is megillető helyöket foglalják el a gyermekviseletben, ép ugy az egészséges Kindergarten-kosztümök szerencsés kombinációja gyapjuból, sőt a fülbe lehuzott sipkák iránti oktalan ellenszenv is engedni kezd, nagy szerencséjére a fázó gyermeki füleknek.

ARKÁDIAI PÁSZTOR-JELMEZ.

Modernebb mintákban is igen szép gyermekbáli ruhák állithatók ki, a nélkül, hogy azért szükségkép jelmezek lennének. A legizletesebbek közül egy csoportos képünk négyet mutat be, mindannyit kis lányok számára. A legmagasabbé vörös bársony derék és alj, crême selyemmel diszitve, mely a balvállról redőzetben esik alá. A legpiczinyebbik világos-zöld selyem ruhácskában van, széles redőkbe szedett aljjal és széles övvel. A mellette levő ruhája szürke és fehér. Az utolsó végül guipure-himzéssel van diszitve, mely a bő, szögletes kabátot és mellényt szegélyezi, az ujjak rövidek, alig érnek a könyökön sokkal alól. Általában ritka ma gyermekeknél a kivágott ruha s ez igen helyesen, mert abban nehezen kerülhető el a hülés, ha a meleg szobából kijövé légvonat éri a gyermeket.

F.

KHINAI MAGYAR HITTÉRITŐ BUDAPESTEN.

Néhány nap óta élénk feltünést kelt Budapesten az a két alak, melyet mai számunkban bemutatunk. Az ülő alak az utóbbi napokban sokat emlegetett *Ürge* Ignácz khinai hittérítő s a másik fiatal kisérője: *Vuszin-jüen* Petoló. *Ürge* ölmagas, robusztus ember, mellig érő vörhenyes szőke szakállal s szelid nézésü kék szemekkel. Hatalmas koponyája körös-körül borotvált, csak a feje bubján van haj, de ez azután fél méter hosszu s gondosan finom fonatokba van összegöngyölve. Ez a khinai varkocs rendesen lelóg, csak ha kimegy, rejti az egészet egy kisded fekete selyem papi sapka alá, mely a mi papjaink sapkájától csak kevéssé tér el. Öltözete teljesen khinai. Sötétkék szoknyaszerü ruha s a fölött fekete gyapju kabát vagy jobban mondva ing van. Lábait vastag khinai posztó papucs födi. Kisérője született khinai ifju, alacsony termetü olajbarna arczczal és mandola-alaku szemekkel. Daczára, hogy alig 14 éves, oly sürü, hosszu és szép fekete czopfja van, melyet sok hölgy megirigyelhetne tőle. Öltözete csak abban különbözik Ürgéétől, hogy élénkebb: kék és sárga szinü.

Ürge és kisérője nagy érdeklődéssel találkoznak a fővárosban, hol mint a központi papnevelő-intézet vendégei harmadfél hét óta időznek. S valóban megérdemlik nemcsak az érdeklődést, de a legmelegebb rokonszenvet is.

Ürge Ignácz a pozsonymegyei Zsigárd községben született 1830-ban. Középiskoláit az esztergomi és nagyszombati gimnáziumokban elvégezvén, az esztergomi papnevelő-intézetbe lépett *Scitovszky* herczegprimássága idejében. Tanulmányai befejezte után esztergommegyei áldozópap lett s egyideig a Csallóközben Vajkán és Mizserden volt káplán, majd az esztergommegyei Muzsán pébános-helyettes. A költői hajlamu, verseket irogató ifju pap azonban nem lelte föl a plébánosi lakban azt, a mi után lelke vágyódott. Tenni és küzdeni akart az Üdvözítő tanaiért s hogy ezt megvalósithassa, 1869-ben Gráczban lazarista-szerzetesnek állt be. Tizenegy évig járt-kelt azután az osztrák-magyar monarkhiában népmissziókat teljesitve. S igazi müködési körét még ekkor sem találta meg. Végre elhatározta, hogy Khinába megy, mint hittérítő. Az engedélyt megnyervén, 1880-ban Marseilleben hajóra szállt s szerencsésen meg is érkezett Khinába.

Khinában jelenleg másfél millió keresztény van, de számuk egyre gyarapszik, jóllehet, hogy a «literátus» osztály sanda szemmel nézi e hóditást, mert hatalmát félti tőle. A római szentszék kiváló buzgóságot fejt ki a khinaiak megtérítésében. A birodalomban jelenleg 30 apostoli vikárius (fölszentelt püspök), 1500 hittérítő s megfelelő számu irgalmas néne és apácza működik. A hittérítők a jezsuiták, lazaristák, ferencziek, dominikánusok és augusztinusok rendjéből kerültek ki s legnagyobb számmal vannak köztük a francziák (a párisi misszió tagjai), az olaszok, spanyolok és belgák. Németek vagy 10 év óta vannak köztük. Müködnek angol hittérítők is, kik az anglikán vallást terjesztik. A hittérítők évenként 20—25 ezer felnőttet keresztelnek meg, továbbá 3—400 ezer kisdedet. De ezeket csak haláluk óráján. A gyermekhalandóság ugyanis Khinában igen nagy, s a hittérítők egy része orvoslással is foglalkozik. A mint észreveszik, hogy a gyermek el van veszve, megkeresztelik, hogy legalább a lelke üdvösségét megmentsék. Különben Khinában a gyermekek keresztelése és megmentése nem ütközik nehézségekbe. A khinaiak közt az a rut szokás van elterjedve, hogy ha a családban két-három gyermeknél több van, azokat elajándékozzák vagy kiteszik, elhagyják.

Az ily módon árvásitott gyermekeket a hittérítők összeszedik s árvaházakban fölnevelik. — Mentől nagyobb összeg áll a hittérítők rendelkezésére, annál több árvaházat és iskolát tarthatnak fenn s évenként annál több gyermeket nevelhetnek föl. S a khinai keresztények, daczára a khinaiak természetében rejlő álnokságnak, nem tagadják meg hitöket. Sőt igen sokan uj vallásuk szolgáivá szegődnek s mint a legbuzgóbb hittérítők és apáczák működnek.

A hittérítők nagyszámu árvaházon kivül igen sok iskolát, nyilvános kollegiumot, kórházat, kápolnát és templomot tartanak fenn s látnak el minden szükségessel. S hogy ezt tehessék, magukkal szemben bámulatos önmegtagadást követnek el. Valóban prófétai lélek s vasakarat kell hozzá, hogy ilyen viszonyok közt missziónáriusi hivatást teljesitsen valaki. S ezt teszi *Ürge* szakadatlanul nyolcz év óta. Érdemeit nem szereti említeni sem, saját tetteit elhallgatja, de hogy mily rajongással csüng szent feladatán, mutatja az is, hogy nem riadt vissza az óriási úttól s hazajött, hogy még egyszer lássa hazáját s megrakodtan térjen vissza második hazájába, a messze keleti országba, hol már van egy kis árvaháza, melyben 150 khinai gyermeket nevel. Azok sorsán, kik odaadó szeretettel ragaszkodnak hozzá, akar ő segiteni s ujabb testvéreket akar nekik szerezni az Urban. Azért vállalkozott a terhes utra, hogy uj árvaházat épithessen s mellé egy kis templomot, melyet Szent István nevéről nevez el.

A «mennyei birodalom»-ban előtte csak egyetlen egy magyar misszionárius járt, a szintén zsigárdi születésü *Erdélyi* Ignácz lazarista szerzetes, a ki 1859 táján ment ki Khinába s ott is halt meg 1884-ben. Ürgét, mint tapasztalt embert s imponáló külsejü férfiut örömmel fogadták Khinában s mihelyt a khinai nyelvet egy-két év alatt elsajátitotta, fontos feladatokat biztak reá. Ürge állomáshelye *Cso-fu-pang* helység, mely *Kia-hing* kerületben, a délkeleti *Cse-kiang* tartományban fekszik. E helységből indul el időközönként nagyobb körutakra, hogy hirdesse az evangéliumi igéket s hivőket szerezzen a «mennyei birodalom»-ban a «mennyek országá»-nak.

A föld e legnagyobb birodalmában, melynek lakossága meghaladja a 400 milliót, nem idegen a keresztény vallás. Krisztus születése után már az első században akadt a szent tanoknak hirdetője, sőt minden valószinüség szerint maga Szent Tamás apostol is megfordult Khinában. Történeti följegyzések maradtak, hogy a keresztény vallás a IV., V. és a VII-ik században igen el volt terjedve a khinaiak közt s valószinüleg később is. De a XIV-ik században megkezdődött a keresztények üldözése, mely teljes kétszáz évig tartott. 1682-ben jelent meg Khinában az első jezsuita, *Ricci* Máté, kinek föllépésével uj korszak nyilt meg. A kereszténység, ha üldöztetve is, mélyebb gyökeret vert s mind a mai napig fennáll. E század derekán az európai kormányok szerződést kötöttek Khinával, melynek értelmében a keresztény vallás a birodalomban nyilvánossági jogot nyert s megengedtetett, hogy az európai hittérítők szabadon hirdessék az Ur tanait.

A kegyes férfiu járt Esztergomban *Simor* János herczegprimásnál, Nyitrán, Váczott, Nagy-Szombatban s mindenütt bőkezü pártfogókra talált. Ürge most a főváros templomaiban tart prédikációkat s azok befejeztével hű minisztránsával, a kis Petolóval, a kiből papot nevel, gyüjtést rendez. Kegyeletes czélra ad, a ki neki ad.

Dr. Kovács Dénes.

AZ URALKODÓ CSALÁD SIRBOLTJA.

Gróf Székely Lászlónak 1743—44-ből való kézirati naplójában,* melynek némely érdekesebb részeit e lapok már a mult évben is közölték, a királyi családnak a bécsi kapuczinusok templomában levő sirboltjáról a következő leirást olvassuk:

«1744 márczius 11. Délután méltóságos generálisné báró Bornemissza Jánosné asszonynyal, feleségemmel, Récsey Sámuel urammal és agens Dömjén urammal mentünk az kapuczinusokhoz és elsőbe is mentünk a kincs-tartó házba, az holott is igen sokat mutattak religiójok szerint valókat: régi szenteknek és martyromoknak és

* Eredetije a közlő könyvtárában, Budapesten.

BOGLÁRKA-JELMEZ.

BÁLI JELMEZEK GYERMEKEK SZÁMÁRA.

Kevés látvány van az életben, mely kedvességben, szeretetreméltó naivságban egy gyermekbálhoz fogható volna. A mint megindul a zene vidám hangjaira a zajongó, nevető csoport, s nagyzoló komolysággal rakja a tánczot tanulatlan tipegő lábacskáival, a mint összekeverednek a tarka babaruhák s kiválik közülök a kis lovag komolykodó képe, mialatt uszályos «hölgyét» büszke önérzettel karján vezeti, a szokatlan izgalomtól kipiruló gyermekded arczok, az etikett korlátain rést ütő természetesség önkénytelen nyilvánulásai, és ez az egész liliputi világ valami bájos miniatürjét tükrözteti vissza az életnek, mint mikor a hideg ércz fényéből jól ismert vonásokat látunk összetöpörödve előkandikálni.

Ha még aztán mindehhez a történeti jelmezek stylszerü fellépése is járul, az önkénytelen komikum, a mulatságos paródia játszi humora aranyozza be enyelgő derüjével a képet s még a gyermekvilág odaadó öröménél is nagyobb a szemlélők gyönyörködése, kik előtt a rokkoko, a renaissance, a középkor és a klasszikus ókor nagy történeti személyiségei ujulnak föl a tréfás metamorfozis szivárvány-színében, hatalmas arányaikban eltörpülve, csókolni való karrikaturákként, mint egy mesevilág röpkedő tündérkéi.

S pedig ily jelmezeknek sem kiállítása nagy költségbe, sem kiválasztása sok utánjárásba nem kerül. A családi képtárak ősi ereklyéi, a muzeumok, magángyüjtemények nagybecsü kincsei megannyi kimeríthetlen forrásokul szolgálnak e czélra. Nagy mestereknek hiven és a kosztümtan minden csillogó eszközeivel megfestett gyermekarczképei a legtöbb hatással értékesíthetők s ki tagadhatná, hogy a mult századok bármely divatviseletébe öltöztetett gyermekarczon van valami egészen sajátságosan vonzó és érdekes. Van Dyck, Chodowieczky, Kupeczky, Rembrandt, Gainsborough arcz- és családi képei számtalan példányban forognak közkézen, s mindenkinek biztos kalauzul szolgálhatnak. Egy kis ügyesség a fehér muszlin ruha stylszerü alkalmazásában, alacsony, kerek gallérjával, könyökig érő s fodrozott ujjaival s rövid derekával, képes teljesen megfelelő jelmezt csekély eszközökkel állítani elő.

Van Dyck remek festményét a berlini képtárban I. Károly angol király gyermekeiről egy vagy más forrásból sokan ismerik. A három kis lány hosszu szoknyákban áll előttünk, nehéz redőkkel, dudoros ujjakkal, s csipkefőkötővel, olyanformán, a mint 20—30 évvel ezelőtt a csecsemők viselték. A fiu szoros testhez álló kabátot és nadrágot, nyitott ujjakat és alacsony gallért visel, a kor divatjának megfelelő hosszu hajfürtökkel. Ez a jelmez egyaránt alkalmas ma is apród-ruhácskákhoz nászmeneteknél vagy jelmezbáloknál.

Reynoldsnak az Angerstein-gyermekekről festett jelmezképe ma már mindennapi gyermekviseleteknél is sok követőre talál. Alig is képzelhető kedvesebb jelenség, mint a homlokukon keresztbe nyirt és előre fésült haju, hátul leomló fürtü fiu-alakok, egyszerü testhez álló ruhácskáikkal, lehajtott, sima vagy csipkével szegélyezett széles fehér inggallérokban. A lányka göndör kis fejét Reynolds szalaggal diszített szalmakalapban mutatja be, a termeten oldalt csokorra kötött szines szalag, a vállak körül kis shawl.

A fantaisie-öltözetek gyermekeknél azonban nem szorítkoznak csupán a történeti stylü jelmezekre. A szinpad, az irodalom és novellisztika, a mythologia, az emblemák és allegoriák, a növény- és állatvilág, a mesék és mondák egész birodalma jobbnál-jobb ötletekkel áll ebben a tekintetben rendelkezésre. Egy Galathea, Psyche vagy más görög istennő ábrázolásához mi sem talál jobban, mint egy könynyü rövid ruha, liliomokkal vagy vizi rózsákkal behintve, hozzá szintén liliom-koszoru alól kibontakozó leeresztett szőke haj, s a kézben egy tridens, vagy varázsvessző; vagy az arkádiai pásztorfiu, csattos hegyes czipőivel, selyemharisnyáiban, térdén szalaggal czifrázott, csikos selyemnadrágában, melyhez virágos kihajtott mellény, rövid, nyitott kabátka, hajporos fő, széles kézfodor s a vállon lecsüngő vállszalag járul — tilinkójával ajka előtt nem tökéletes ideálja-e a hatásos fiujelmezeknek? Virágok közül majd mindenik alkalmas jelmezruhák kombinálására. Ott van a Margitka (Margarethen-Blümchen) üde természetességével, vagy a mezei boglárka élénk fénye, mely a gyermekkedély tisztaságát oly jól emeli ki. Ez utóbbi képünkön izléses alkalmazásban jelenik meg, könnyü gázzal behuzott fehér satin alsóruhán, a nyak, a csipő, az oldal, a csuklók mindenütt kecses virágfüzérekkel borítva, ugyanolyan csokor alaku legyező a kézben s néhány sziromból hasonló virágkehelyt ábrázoló selyem főkötőcske a fő tetején. Különösen a legyező lényeges kiegészítő része ily toiletteknek; kaucsukból utánzott s természetes szinre festett virágszárakból áll, hajlékonyságánál fogva bármely alakba hajlítható s kis rovátkái szolgálnak a természetes virágok befogadására, melyek élő megfejtését adják az ábrázolt virág symbolumának. Épen igy vehetők alapul más virágok: csengetyükék, nefelejcs, ibolya, gyöngyvirág, almavirág.

Kevés találékonysággal nemcsak virágok, hanem madarak is utánozhatók ily gyermek-jelmezeknél, mely esetben nemcsak a ruha alja és dereka van megfelelő jellegü tollakkal borítva, hanem a vállon és a haj között is ugyanaz a madárfaj foglal helyet, mint disz. Kanárik, pintyek, vörösbegyek, havasi rigók, papagályok könynyen nyerhetnek szerepet ily kompozicziókná, a fejdiszt igen előnyösen madárfej képezheti, vagy a fejen két felől alkalmazott szárny. Ha több madárfaj van ily módon képviselve a jelmezekben, igen élénk és mulatságos quadrille rögtönözhető belőlök.

De a divat általános iránya is diminutiv kifejezést talál a gyermekjelmezek formáiban s épen most az incroyable-kosztümöket nagy népszerüségben részesíti. A hosszu kabát, a szorosan gombolt derék alól kikandikáló mellény széles hajtókáival, a hajporos fejen feszesen megülő pofoncsapott kalap, egy pár kicsüngő lánczon függő óra, mi lehet ennél csinosabb egy hat-hét nyarat látott kis leánykánál?

Főkép a pofoncsapott kalap áll kitünően a gyermekarczhoz; például egy négy éves kis Bonaparte Napoleon, a «kis káplár» hiven utánzott uniformisával. Aztán ott vannak az európai hadseregek egyenruhái, vörös, fehér, kék stb. selyemben, hosszu vörös frakkal, hátul fehéren kihajtva, a főn fényes ércz sisak, a kézben pajzs és három águ villa. Egy varázslónő, például fekete bársony Princess-ruhában, a nap, hold és csillagok s mindenféle abracadabráknak a szövetbe applikált alakjaival, lazán lecsüngő bő ujjak, a csukló felett és a váll alatt arany abroncsok, aranylánczczal összetartva, a főn kiterjesztett szárnyu denevér plüsből stb. szintén bizarr és érdekes látvány serdültebb lánykáknál.

Czigánynők, pórnők, szakácsok immár meglehetősen elkoptatott typusai a jelmezes gyermekbáloknak. De vannak elmés ujítások, melyek még sok sikerrel kecsegtetnek. Egészen ujak többek közt a hangjegy-jelmezek, fehér selyemszoknyán egy-egy csárdás vagy keringő fekete bársonyból kivarrt néhány ütemével. Ugyanilyenek képezhetik a kabát vagy a hosszu keztyük szegélyét, mig a puderes haj közt fehér strucztoll s hegedü-kulcs formára idomított aigrette foglalhat helyet. Ilyenek testvéreknél párosával is szépen dolgozhatók ki, mint például: Gavotte és Menuett, Lassu és Friss, Andalgó és Toborzó. A kártya-jelmez sem rosz ötlet, a szövetbe nyomott játékkártyákkal diszítve, hasonló kártyaminták az övön, a nyak körül, a kézcsuklónál. Az aigrette, a nyakkötő, a fülönfüggő és karcsat is makk, tök, piros és zöld, vagy pique, coeur, tréfle stb. motivumokból lehet elmésen összeállítva.

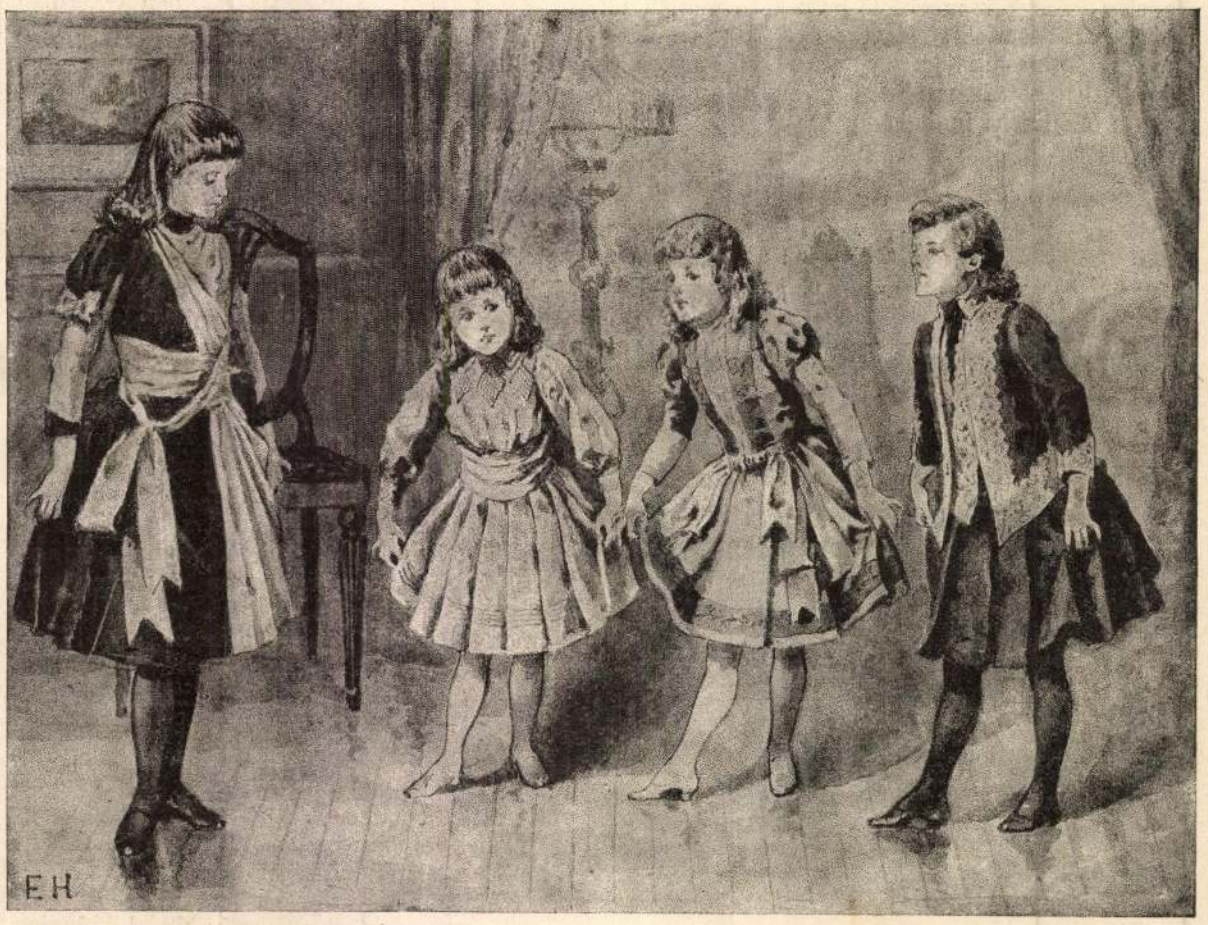

BÁLI JELMEZEK GYERMEKEK SZÁMÁRA.

az ég boltozaton látnak lángbetüket, más alkalommal egészen félreeső helyeken titokszerü jelekkel diszített hirdetéseket. Este szines lámpák mutatják a hirdető nevét, majd egész házsor szolgál arra, hogy uj fajta szivart hirdessen. Természetes, hogy mindez sok pénzbe kerül, de hiszen tudva van, hogy Barnum épen azzal érte el mesés sikereit, hogy egyetlen év alatt 3.270,000 forintot adott ki tisztán hirdetésekre.

Egy new-yorki iró megszámlálta, hogy az utczán 30 óra lefolyása alatt mintegy 400 reklamtárgyat adtak kezébe, ugy mint 256 papirlapot, 23 plakátot, 15 könyvet, 98 névjegyet és 8 apró használati tárgyat természetesen hirdetésekkel. Fele részben ezek a hirdetések nagy csinnal és jelentékeny költséggel voltak kiállítva s mindenik csalékony szavakkal kezdődött, legtöbbnyire ezzel a feliratal: «Csak urak számára.» Ha már most csak 10,000 embert veszünk, kiknek New-York utczáin ily hirdetéseket szétosztanak, a szétosztott hirdetések száma legalább 300 milliót fog tenni. Ehez jönek még a hirdető táblákkal elől-hátul megrakott vándorló hirdetések, a kalapokra, kocsikra, apró léghajókra nyomtatott hirdetések, stb., s a kikiáltók serege.

Legnagyobb számmal azonban a hirlapokban találjuk meg a hirdetéseket. Itt már valóságos művészettel van dolgunk. Nem elég egyszerüen hirdetni, igyekezni kell a hirdetést feltünővé tenni: sajátságos szedések, néha forditott betük, keretek, pontok, csillagok, háromszög- vagy kör-alakok s ezer más módja van a lapokban levő hirdetések feltünővé tételének. A hirdetések története csaknem egykoru a hirlapok történetével s már 1612-ben jelent meg egy tisztán hirdető lap «Feuille du bureau d'adresses» czim alatt, melyet XIII. Lajos háziorvosa, Ronaudot Theophrastus alapitott, főkép helyközvetités czéljából.

Hogy a hirdetéseknek mily nagy haszna van, világosan beismeri Herzog Rudolf német nagy kereskedő, ki jelenleg évenkint 400,000 márkánál többet ad ki hirdetésekre cski maga bevallja, hogy már saknem a bukás szélén állott, midőn hirdetni kezdett; az első évben ezer márkát adott ki hirdetésekre s forgalma rögtön 20,000 márkára emelkedett s midőn később 10,000 márkát költött, forgalma már megközelitette az egy milliót.

A hatásos hirdetés azonban mindig kiváló ügyességet követel, mivel az olvasók bizalmatlanok, tudván, hogy nemcsak szolid üzletemberek, de a szédelgők is felhasználják a reklamot. Egy pár hirdetés nem is sokat használ. Egy tapasztalt egyén nézete szerint az első hirdetést nem is látják, a másodikat észreveszik, de nem olvassák el, a harmadikat elolvassák, de nem gondolnak mellette semmit, a negyedik hirdetésnél az ár figyelmet kelt, az ötödik hirdetésnél megbeszélik a dolgot a család körében, a hatodik hirdetésnél megjő a vásárlási kedv, s a hetedik hirdetés után tényleg vásárolnak. A hirdetésnek minden kedvelt lapban meg kell jelennie, de az említett könyv szerzője arra a tapasztalatra jutott, hogy legczélszerübb oly képes lapokban hirdettetni, melyek nagyon el vannak terjedve. A hirdetési irodák legjelesebbjei, igy Németországban Mosse Rikhard, az ily lapoknak hirdetési részét veszik leginkább igénybe. Legczélszerübb a folytonos hirdetés, de a kinek ez igen költséges, meg kell ragadnia az alkalmas időszakokat s a nagy ünnepeket.

Maga a sokszoros hirdetés is hódit. Igy például a «Pears Soap» szappan, melynek gyárosai hirdetésekre milliókat adnak ki, ma a legelterjedtebb szappan a világon, habár valószinüleg nem a legjobb. De a hirdetés alakja is vonz. E tekintetben az üzletvilágban tömérdek különös dolog fordul elő. Ismeretes, mennyire elterjedt s példaszerüvé vált egy hamburgi bankár hirdetésének stereotyp felirata, «Gottes Segen bei Kohn», «Isten áldása Kohnnál». A «beküldetett» rovatban vagy épen ujdonságok között előforduló s ügyesen fogalmazott hirdetések még hatásosabbak. Izléstelenek, de azért az emlékezetben megmaradnak az oly fajta hirdetések, midőn például az özvegy iparos férjének gyászjelentésén hirdeti, hogy az üzletet folytatja s az árukat fel is sorolja.

Cserna Károly rajza.

ÜRGE IGNÁCZ KHINAI MAGYAR HITTÉRITŐ ÉS A VELE UTAZÓ KHINAI GYEREK.

A hirlapi hirdetéseknek különben ujabban, mintegy husz év óta, veszedelmes konkurrense támadt: a czimek gyüjtése. Lipcsében, Frankfurtban s más nagy városokban már külön üzletek vannak, melyek a világ minden részéből gyüjtik a különböző czimeket, melyeket áruba bocsátanak s gyakran ki is nyomatva, ugy hogy csak boritékokra kell felragasztani.

EGYVELEG.

* **A perui régiségekből** azt a gazdag gyüjteményt, melyet eddig Cuzcóban, a régi Inka birodalom fővárosában őriztek, a berlini ethnographiai muzeum megszerezte.

* **Az ebédelés időszaka** folyvást változik. Már a régi korszakban sok dőzsölő éjjel étkezett, hogy részegeskedésüket mások ne lássák. Erre vonatkozik bölcs Salamon szava is: «szerencsés az az ország, melynek fejedelmei idejében esznek». A XIV-ik században a franczia király főétkezése reggel nyolcz órakor volt, de akkor még korán is lefeküdtek. IV. Henrik és XIV. Lajos idejében 11 órakor ebédeltek, XV. Lajostól fogva már délután 2 órakor. A spanyol királyok a mult század végeig 12 órakor ebédeltek s ugyanezt tették az alattvalók is. Angliában VII. Henrik idejében az előkelő emberek 7 órakor reggeliztek s már 10 órakor ebédeltek. Erzsébet korában az ebédelés ideje 11 órakor volt s este 5—6 órakor vacsoráltak, holott most ilyenkor még nem is ebédelnek. Mily változók a szokások különben egy országban is, mutatja az, hogy egy angol államférfiu ½9-kor este Eldon kanczellárnál vacsorázott s innen 10 órakor ment IV. György királyhoz ebédelni. Francziaországban az ebéd ideje 6 óra. A németek a franczia forradalom idejéig csaknem kivétel nélkül 12 órakor ebédeltek. Különben egy bölcsész mondása szerint a legalkalmasabb idő az étkezésre gazdagoknál az az óra, midőn megéheznek s a szegényeknél az, midőn van mit enniök.

* **A kosbor-virágok** egyik főtenyésző helye a Fokföldön van, eddig 102 szebbnél-szebb fajt találtak ott, melyek mind a földön tenyésznek, nem a fákon, mint a tropikus éghajlat alatt. A szép virágokat azonban ujabban annyira pusztítják, hogy a hatóság külön rendeletet adott ki védelmükre.

* **A földön levő rovarnemek** számát Dr. Lintner tekintélyes entomolog 320.000-re becsüli. Ebből mintegy 25,000 káros az emberre nézve, köztök 7—8000 előszeretettel foglalkozik a gyümölcsökkel. Magának az almafának már eddig 210 rovar-ellenségét ismerik.

* **A német császár** gyermekei, s különösen a hat éves trónörökös, épen nem élnek «gyöngy-életet.» A csecsemő kivételével mind a négynek pontban 6 órakor kell felkelnie, fürdés és reggeli után a trónörökös és Eitel Frigyes herczeg rögtön munkához fognak s délig dolgoznak, ebéd után pedig testvéreikkel együtt katonai gyakorlatokban vesznek részt. A kis herczegeknek másfél órai idejük van csak játszásra és pihenésre. Magának a trónörökösnek, a hat éves gyermeknek, külön lakosztálya és udvara van, melyet egy udvarmester, egy hadsegéd, egy főnevelő s számos professzor alkotnak, köztük a zongora-tanár s mindenik naponként foglalkoztatja a kis gyermeket.

* **A Tuileriák legutolsó töredékét** adták el a napokban, egy vaskaput, mely egykor a palota-udvart a Carrousel-tértől elválasztotta, de a melynek szobrait s más diszítéseit már előbb eltávolították. A vasdarabokat, melyeknek csak történeti becsük van, egy Versailles mellett lakó royalista vásárolta meg 3600 forintért.

* **Texas állam** területe oly nagy, hogy egy amerikai iró állitása szerint minden e földön lakó embernek jutna belőle 10 ar s még akkor is maradna 70 millió család számára hely.

* **Villamos kardot** is készitenek mostan, melynek hegye egyszerü érintésre halált vagy legalább szédülést idéz elő. A kard pengéjének hosszában finom platina-sodrony fut végig s a fogónál kis, de igen erős gyüjtő van alkalmazva oly módon, hogy a villamáramot egy gomb megnyomására a támadó tetszése szerint mgnyithatja vagy bezárhatja.

3026 millió liter sört fogyasztottak el a mult évben az Egyesült-államokban; s ebből csak 12 milliót hoztak be. 1860-ban egy főre 7 liter sör jutott évenként, most már 54. Ellenben a pálinkából csak 323 millió litert fogyasztottak el, valamivel kevesebbet, mint 1860-ban, holott azóta a népesség száma megkétszereződött.

* **A legnagyobb terem**, a hol támoszlopok nincsenek, jelenleg a chicagói kiállitási terem, a hol 50,000 ember kényelmesen elfér.

* **Pneumatikus ágyut** készitenek jelenleg Philadelphiában olasz megrendelésre. Az ágyuban mintegy 300 kilogramm dynamit fér el, melyet a gép 7—8 kilométer távolságra dob.

különféle rongyokat, ócska csizmákat, keféket, zsiros katona-könyveket; némelyek, a mint látszott, egész a Dunáig czipeltek magokkal minféle haszontalan holmit. Láttam a földön elvetett fa-kalapácsot, a melylyel békeidőben diszkivonulások és szemlék előtt a fegyver-szíjakat szokás kisimítani, nehéz hajkenőcsös kő-tégelyeket, apró kosárkákat és deszka-darabokat, sőt egész csizmára való bőröket.

— Dobáljuk ki pajtás! könnyebb lesz a dologra menni! Holnap ugy se lesz már rá szükségünk.

— Ötszáz versztáig czipeltem . . . pedig minek ez nekem? okoskodott Ljutikov katona, valami rongyot nézegetve. — Ugy se viheted magaddal a másvilágra . . .

Holmit elhányni s a bornyut megtisztitani aznap divattá vált. Mikor arról a helyről, a hol állottunk volt, elmentünk, az a föld fekete alapján szabályos négyszöget képezett, tarkállva a rongyoktól és egyéb kidobált holmitól. (Folyt. köv.)

AZ ABISSZINIAI MISSZIÓ.

Tavaly nyáron Oroszországban járván, Kijevben egy nagyobb társasággal a «Ryczar» nevü gőzösre ültünk, hogy a hatalmas Dnjepr hátán sétát tegyünk le és fel, és gyönyörködjünk a szebbnél szebb tájképekben, a melyek a folyam partján oly sürűen váltakoznak. Engem azonban mindjárt kezdettől fogva jobban érdekelt maga a társaság, mint a Dnjepr panorámája. S ezzel bizonyára más is ugy lett volna, mert a társaság a szó teljes értelmében tarka volt: volt ott orosz tábornok, főbb és kisebb pap, cserkesz és kozák tiszt, herczeg és ujságiró, nemzeti katrinczás leány, uj divat szerint öltözött énekesnő, poéta és szinész, — aztán szép szőke asszony, mint a hab, s fekete hölgy, mint a korom.

Nekem egyetlen ismerősöm volt a hajófödélzeten: *Sarápov Szergej*, a magyarul is tudó és magyar költőket fordító moszkvai szerkesztő, s ennek ugyancsak dolgot adtam kérdezősködéseimmel, hogy: hát ez ki? hát ez mi? Töredelmesen bevallom, hogy legelébb is a szépnemen akadt meg a szemem, de sietek hozzá tenni, hogy nem a legszebben. T. i. az illető hölgy volt az, a ki az imént felhozott «korom» hasonlatra az ő csaknem néger arczával rászolgált.

— Ki ez?

— Az egy abissziniai delnő, — magyarázta Sarápov.

— Aztán mit keres ez itt?

— Ünnepelni jött ide az orosz orthodox keresztény vallás századik évfordulóját.

— Hát mi köze neki ahoz?

— Hiszen ő is orthodox vallásu; nem tudja, hogy Abisszíniában a mi hitformánknak igen sok követője van?

Nem tudtam én. De nem is érdekelt tovább a dolog. Tovább sétáltunk a fedélzeten s egy kis csoporthoz értünk, a melynek a közepén egy arkhimandrita állt. A társaság valami vidám dologról beszélhetett, mert nevetett az arkhimandrita is, nevettek a körülállók is. A pap előtt egy tömzsi, jókedvü, előkelő modoru uri ember állt: Gagarin herczeg, — s mikor oda értünk, épen akkor tette fel ezt a kérdést a papnak:

— Főtisztelendő ur! hát ön mért nem növeszti meg a szakállát, mint a többi papok?

Az arkhimandrita csakugyan feltünően gyér szakállkát és bajuszt viselt, holott az orosz papok egyik fő-diszét képezi a mentől nagyobb szakáll. — A főtisztelendő ur naivul elmosolyodott, megtapogatta az állát és vállat vont:

— Ha egyszer nem nő!

Mozdulatában, szerény mosolyában és naiv feleletében olyan önkéntelen humor nyilatkozott, hogy mi is beálltunk a nevetők közé.

— Ez a szerény pap főtisztelendő *Paiszij* arkhimandrita. — Jól van, hát Paiszij arkhimandrita.

Azután a különféle egyenruhákra voltam kiváncsi; a cserkeszt felismertem azonnal, de volt ott két katonatiszt, a kik nemcsak öltözetüknél, hanem különösen megtermett valójuknál, csinosságuknál és bátor tekintetüknél fogva is feltüntek előttem.

— Sarápov ur, hát ezek kik?

— Hm! Ezek «szabad kozákok» — voljnye kazaki. Az egyik Rimszkij-Korzakov, a másik — *Asinov*.*

— De mi az a szabad kozák?

— Jaj, azt bajos megmagyarázni. Olyan kozák,

* Nem Acsinov, se nem Aszinov, mint lapjaink irják, hanem Asinov, magyarosan ejtve ki az *s*-t.

PAISZIJ, ABISSZINIAI ARKHIMANDRITA.

a ki azt teszi, a mi tetszik, mehet oda, a hova tetszik; szereti a független életet s keresi a kalandokat.

— Ugy! Akkor nekünk is van ilyen szabad kozákunk; ugy hivják, hogy Zubovics Fedor: az ám a legény a talpán! Hiába nem viselnek otthon háborut, keres ő magának s mindig ott van, a hol ütni kell.

S megnyugodtunk benne mindketten, hogy körülbelül talál az összehasonlitás.

Aztán nem törődtem én többet *Asinov*-val, hanem mivel a másik: Rimszkij-Korzakov sokkal jobban tetszett nekem az ő elegáns megjelenésével (Párisban nevelkedett), gyönyörü, nyulánk termetével, okos szemeivel, érdekes arczával: ezzel kötöttem ismeretséget, s pezsgőhöz ülve, olyan barátságot kötöttünk, hogy ha rajtunk kettőnkön állna: soha sem kerülne a dolog háborura Magyar- és Oroszország közt.

Ha én akkor tudtam volna, hogy ki az az *Asinov*? vagy csak azt is, hogy ki az a *Paiszij*?

Csak mikor haza kerültem, olvasgattam igen gyakran a «szabad kozák» Asinov nevét, most Szent-Pétervárra ment aztán Moszkvába, aztán visszakerült Kijevbe, aztán valamelyik főpap megáldotta s ő elindult az abissziniai misszióra.

Soha sem hittem volna, hogy olyan nagy port verjen fel a «szabad kozák». Soha sem hittem — s hozzá teszem: ma sem hiszem, — hogy *Asinov*-nak Abisszíniában valami háboru-csinálás lett volna a czélja, hiszen az egész expedicziója 150 emberből állt s *ezek is részben nők voltak*. Ám ha csakugyan olyasmi volt a czélja, expediczióját csak a saját szakállára csinálhatta s azt hiszem, hogy most, mikor kudarczot vallott, épugy nevetnek rajta Szent-Pétervárott, mint egyebütt és legfölebb Kijevben, az orthodox egyház ősi fészkében busulnak rajta.

Most pedig egy orosz képes lap után adjunk egy kis ismertetésfélét a két nevezetes kozákról. Mert hiszen *Paiszij* atya is kozák, még pedig az orenburgi kozákok közül való s azok közt fiatal éveiben mint katona szolgált. Onnan az athoszi, Pantelejmonról czimzett kolostorba ment, majd Konstantinápolyba küldedett s ott ritka kitartással szolgálta az orosz ügyet; építtetett egy ötemeletes kolostor-félét s

ASINOV, A SZABAD KOZÁKOK ATAMANJA.

minden orosz átutazónak kalauza volt, még pedig «nemcsak tanácsban, de kalácsban» is. A legutóbbi orosz-török háboru alkalmával, daczára, hogy a törökök életveszélyesen fenyegették, helyét el nem hagyta, s mikor kezdetben a szerencse nem kedvezett az orosz fegyvereknek, nyiltan isteni tiszteleteket rendezett, kérve a mindenható segélyét az oroszok számára, majd a Konstantinápolyba hozott orosz foglyoknak állt segitségére, sőt mikor a győzelmes orosz hadsereg megjelent Konstantinápoly előtt, Paiszij atya elhatározta, hogy ha csakugyan ostromra kerül a dolog, ő is ledobja a reverendát, kimegy s az ő kozákjai élére áll. Mint látszik: igazi vakmerő, kozák természet s aligha találtak volna alkalmasabb papot, a ki a missziót a félvad nép közt vezesse.

Legérdekesebb alak azonban az ő régi ismerőse, a kinek nem egyszer volt segítségére Konstantinápolyban — *Asinov Ivanycs Nikolaj*, «a szabad kozákok nemes atamanja», mint a hogy ő magát hivatja. Ugy látszik: egyike ő az utolsóknak azon szabad kozákok közül, a kik a XVI., XVII. és XVIII. században oly hirhedtekké váltak s a kik akkor az ő vakmerőségük által nemcsak messze tájakra szóló hirt, hanem jókora vagyonokat is szereztek maguknak. Asinov multja még legközelebbi barátjai előtt is ismeretlen, jelenéből pedig a szóban forgó abissziniai misszión kivül érdekes felemlíteni, hogy a misszió kizárólag az ő ötlete és terve s hogy levelezésben áll *Boulanger*-val, *Deroulede*-dal és *Adam* asszonnyal. *Asinov* először 1886-ban látogatott el Abisszíniába s onnan hazatérve sikerült neki az orosz lapok utján olyan legendákat forgalomba hozni magáról és az abissziniaiakról, hogy azok után nemcsak ez utóbbiak rokonszenvét élesztette Oroszország, hanem az oroszok érdeklődését is felcsigázta ama távoli ország iránt, a melynek lakói az orthodox vallást követik. Ábrándnak tartották ugyan Asinov azon tervét, hogy orosz befolyás érvényesíttessék Abisszíniában, de igen komolyan vették azt, hogy orosz vallásos misszió küldessék oda, ugy, hogy ezt a szent szinódus is pártolta. Asinov mindjárt orosz koloniát is akart létesíteni a Danakilok földén, — s ezért vitt magával mind a két nemből való embereket, — sőt azt is beszélte a nemes ataman, hogy már van is a tadzsurahi kikötő mellett egy kis orosz kolonia uj «Moszkva» név alatt, de erről az orosz lapok is megjegyzik, hogy a hir valódiságát semmi adat sem bizonyitja.

A hely, a melyről szó van s a hova a misszió indult, a vörös tenger és az abissziniai hegyláncz között fekszik s «danakilok» vagy «afarok» földjének hivják. Lakói félig vad emberek, a kiknek csak egy része ismeri el az abisszin fenhatóságot. A danakilok megtermett, erős emberek, sötét szinü bőrrel, részben egészen néger kinézésüek; félvadságuk daczára igen barátságosak, vendégszeretők s állitólag soha köztük még európai utazónak baja nem történt. — Fejedelmük az abisszinai njegusz, János, a «királyok királya», a kinek fővezére Rasz Alula. A njegusz csak 1870-ben lett fejedelemmé, de már is több kemény hadat viselt. 1875-ben Egyptom ellen, 1883-ban Szudán ellen, majd Masszova miatt az olaszok ellen.

A misszió, melyet János njegusz örömmel várt, — mert hiszen ő már régebben ajánlatot tett az iránt, hogy az orosz és abissziniai egyházak egyesittessenek — az «Amfitrite» osztrák gőzösön indult el Odesszából s a tadzsurahi kikötő felé igyekezett, de az olaszok mindenütt nyomában voltak egy hadihajóval. A misszió aztán az afrikai partokon franczia területen lépett szárazföldre — s ott, mint tudva van, a franczíák egyszerüen foglyul ejtették az egész missziót.

SZABÓ ENDRE.

A REKLAMOK VILÁGÁBÓL.

Német alapossággal és részletességgel irta le Cronau Rudolf «Das Buch der Reclame» czimü nemrég megjelent művében a hirdetések különböző faja inak történetét és jellemzését. Ha nem is ezek a fejtegetések, nehány érdekes adat és kuriozum, melyet e vaskos műből átveszünk, bizonynyal érdekelni fogja olvasóinkat.

A legtöbb természetesen az Egyesült-Államokból kerül ki, a reklám e hires hazájából s különösen New-Yorkból, hol minden nap uj és uj leleményességben lehet gyönyörködni. Egyszer

VASÁRNAPI UJSÁG

1. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | BUDAPEST, JANUÁR 1.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre ... 20 korona. Félévre ... 10 korona. Negyedévre ... 5 korona. A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

Ó-ÉV — UJ-ÉV. — Cserna Károly rajza.

A FENYVESEK BÚCSUJA.

Sokáig volt a Tátra nékem
Hű barátom, hűs menedékem,
Szívtam üdítő balzsamát;
Most, hogy tőle el kell szakadnom,
Szellőajkán zizegni hallom
A fenyvesek búcsúszavát.

«Kitártuk keblünket előtted,
Múzsád is érzé gyógyerőnket,
Ránk mindig hálával tekints;
De tört szivet éppé nevelni,
Halottba életet lehelni,
Bűvös hatalmunk erre nincs.»

Lévay József.

OH URAM!

Ne hagyj el oh Uram! ne hagyj el engem,
Jóságodat én mindig áldva zengem.
Azt érezém, midőn örűltem,
Hogy virágok nyilnak körűltem;
S midőn szeretteim sírjára
Bőven omolt bús könyem árja.

Ha szivem olykor gyötrődve törődik
S szenvedésem súlya lenyom a földig
Ha elfog a kétség hatalma,
Ne fordulj el, ne hagyj magamra,
Sugározd rám kegyelmed fényét;
Az élet kedvét és reményét.

Lévay József.

A RÁBA PARTJÁN.

A sáros parton ránk lesett az este,
Sápadt ködében elveszett a Rába.
Egy asszony mellett jártam. Szeme kéklő
Virágokat mosolygott a homályba.

A teste ringott, mint tövén a rózsa,
S fehér volt, mint a holdja téli éjnek.
Szelid volt, édes, könnyű és finom,
Mint egy lehellet-lágy provencei ének.

Szerettem volna megszorítni egyszer
Keztyüs kezét — de hozzá mégse értem.
Szerettem volna megcsókolni sokszor,
De nem csókoltam. Féltem, hogy elérem.

A hidon szótlan elmaradtam tőle.
A ködben halkan hullámzott a teste;
Egy ócska, rozzant oszlopnál megálltam,
És néztem, a mint elnyeli az este.

Mezey Sándor.

ÚJ ÉVI IMA.

Én Istenem! de szép is a világod!
Szivem minden rejtekét te látod.
Nincs ajkamnak elég imádsága
Bámulatra, csodára, hálára.

Egyet még is — bűnnek ne vedd nékem —
Hogy jóságod szándékát nem értem,
Hogy elmémben ádáz gondolatok
Sűrű raja nagyon lábra kapott:

Ha oly könnyen megy a szépség Nálad,
Tökéletes fű, fa, virág, állat,
Embertestbe mégis, miért lehelted
A sok kusza, ferde, zavart lelket?

Majd fordul a gondolatom vissza:
A te műved tökéletes, tiszta,
Csak szépség van a lelkekbe oltva,
De rá ragad sátán minden foltja.

Sátán műve, mindig buta, ronda,
Szép világod folyton fúrja, rontja
Tedd meg végre — hisz' oly nagy hatalmad, —
Adjál neki örök nyugodalmat!

Czóbel Minka.

I. FEJEZET.

Régi kuriákon kopogtatunk.

Csudálatosan megtermékenyítőleg hatott rám az a látogatás, melyet odafönn éjszakon, a bardóczi zugban tettem. Pedig oly leverten tértem onnan vissza, mintha temetőben jártam volna, még pedig olyan temetőben, melyben nyitott sírok egész elpusztult nemzedékeket mutatnak.

A bardóczi zugban vannak omlatag kastélyok, ép, de hallgatag és elhagyott kuriák, kurta nemesek úri házai, bocskoros nemesek vityillói, de valamennyit egyformán az enyészet lehellete veszi körül. Régente egyvágású úri nép lakott valamennyiben s gyakori eset volt, hogy a paraszt dzsentri régibb nemességgel dicsekedett a kastély lakójánál. Bizonyos, hogy egy vér, egy had, egy sátoralja volt az egész völgy, mely itt tömörülve, innen igazgatta a vármegye és az ország dolgait. Minden nagy harczból és szenvedésből kivették a részüket. Az egyik faluból áruló került ki, a másikból hős. Az egyik kuria ősét a vértanuk közt tiszteli a nemzet, a másiknak lakóját pedig a tulajdon parasztjai verték agyon, a kik nem akartak labancznak jobbágyai lenni.

Mikor én először ott jártam, már új nemzedék nyüzsgött a fórumon. Az egyéniségek elpusztultak, a karakterisztikus alakok a mindennapi élet munkájába törtek. Dáliás idők kemény alakjai örökre tovasuhantak s mikor én bátortalan kézzel megdöngettem a házkapukat, hogy magam elé idézzem az eltűnt idők szellemeit, odabent, a sötét bolthajtások alatt mintha kisértetszárnyak lebbentek volna meg.

Érdemes-e életre kelteni őket? Visszahivjuk-e az új élet nyüzsgő porondjára, hol a világ immár a gépek dübörgő zenéjét hallgatja? Megsuhintsuk-e varázsvesszővel a pusztulás tereit, hogy újra megteljenek élettel a völgy rejtélyes zeg-zugai? Igen, érdemes, mert egyszer a poéta tollára méltó élet zajlott ezen a gyönyörű helyen, melyet valami korzikai vendetta foglalt össze egységessé: itt mindenki becsületbeli kötelességének tartotta a nemzeten ejtett sérelmet úgy fogni fel, mintha az az ő családi becsületét érintette volna.

Az egyik emberről soha föl nem jegyzett történetek keringenek, melyeket a szájhagyomány ad nemzedékről-nemzedékre. A másik úr tetteit már megtaláljuk a levelesláda fenekén gondosan följegyezve. A harmadikról, negyedikről, tizedikről a papok följegyzései s a vármegyék oklevéltárai emlékeznek meg. Minden úri háznak van egy családi levéltára, valamelyik pincze fenekén elásva.

Az az ember, a ki engem erre az érdekes zugra rávezetett, maga is furcsa körülmények közt került oda. Székely fiú volt, félig tudós, félig költő. Tudományos kérdésekben a legnagyobb alaposságot tanusította, e mellett üres óráiban át tudta magát adni a legalaptalanabb rajongásnak. Jelentéktelen részletkérdésekben a legszigorúbb kritikával járt el, ellenben szent meggyőződése volt, hogy a székelyek Attila óta őrzik az erdélyi szorosokat. Tudott hideg lenni, mint a jeges-tenger és tudott kitörni, mint egy vulkán. Szóval székely volt abból az ősmagyar fajtából, mely okos is volt, bolond is volt, de mindig értékes volt. Ez a faj is pusztul már.

Nem történt vele semmi különös dolog, csak épen az oláh püspökkel veszett össze. Ő, a szegény kis megyei allevéltáros, az elnyomott oláh püspökkel, a ki suhogó selyemreverendában, négylovas hintón jár. Egy önfeledt pillanatában, egy történeti disputa alkalmával azt vágta oda a püspök úr titkárának:

— Ne feledd, barátom, hogy székelylyel beszélsz. Attila ivadékával. Mi másfélezer év előtt már világhódítók voltunk, ti pedig most is birkapásztorok vagytok.

Hát bizony ez egy kicsit igazságtalan nyilatkozat volt és a fiúnak bünhődnie kellett. Elbocsátották állásából. Az esetnek meglehetős hire támadt és a székely ennek köszönhette, hogy abba a felsőmagyarországi vármegyébe került, főlevéltárosi minőségben. Itt aztán fölfedezte a bardóczi zugot s mikor látta, hogy az a költők számára milyen becses zsákmányt rejt, engem is értesített.

Így lettem én a rejtett völgy krónikása.

II. FEJEZET.

A pribóczi kántor papirjai.

A legérdekesebb alakok egyike, a kivel jártomban-keltemben a bardóczi zugban megösmerkedtem, Palozsnaky Balázs volt, a pribóczi kántor.

Egy vadászaton, úri társaságban találkoztam vele először. Már akkor közel járt hetvenedik esztendejéhez, valóságos patriárkai alak, de úgy magaslott ki a mai nemzedék közül, mint egy százados vén hársfa valami fiatal cserjésből. És szinte szaladt a nyúl után, pihenéskor az egész kompániából ő volt legkevésbbé fáradt. Mikor megmondottam neki abbeli szándékomat, hogy a bardóczi zugban régi történeteket kutatok, egyszerre abbahagyta a nyúlkergetést, visszafordultunk a tanyára s megbiztatott, hogy majd ellát engem kitünő anyaggal. A vidám vadásztársaság azonban nemsokára nyakunkra jött s odakint nem végezhettünk semmit. Ezért aztán az öreg meghivott, hogy látogassam meg őt pribóczi házában.

Meg is látogattam. Ez a Pribócz már ma-

BESNYŐI BUCSUS LÁNYOK. — Cserna Károly rajza.

A HÉTRŐL.

A revolver. Egy ujságiró-társaságban egyszer arról a kérdésről beszéltek, a mely a legfájdalmasabban foglalkoztatja mindig a tisztességes, hivatásos hirlapirók gondolatát. A revolverzsurnalisztákról, a kik tulnyomó nagy részükben soha életükben egy sort se irtak semmiféle ujságba, soha egy szerkesztőségi iroda küszöbét át nem lépték, lévén épen ez az a hely, a hol semmiféle keresetük nincsen. De a hirlapirói foglalkozás *czimében* élnek, mindenütt megfordulnak, a hol a sajtó munkásainak ott kell lenniök és míg ezek a dolgukat végzik, ők vigan manipulálnak, diskréten eret vágnak a kiszemelt áldozaton, azután tovább állnak, hogy megfelelő alkalommal újra fölbukkanjanak. Ezekről a legényekről folyt a szó és arról, hogyan lehetne ellenük védekezni, őket lehetetlenné tenni. Ez alkalommal egy régi, érdemes és neves publiczista a következőket mondta:

«Ezt a kérdést mi meg nem oldhatjuk, mert a revolverező és zsaroló álhirlapirók ügye nem is a sajtó dolga. Legfölebb azé a sajtóé, a melyen a *vizitkártyákat* nyomják. Ez a kérdés a névjegy sajtószabadságának a kérdése, a mely megengedi, hogy akárki odanyomathassa akár a főszerkesztői titulust is a vizitkártyára. Mi az ilyen legénytől ezt a czímet, se ezt a névjegyet el nem vehetjük, mert nem tőlünk kapta és — nekünk nem is mutogatja. Ki se dobhatjuk magunk közül, mert — nincsen közöttünk. Hamis hirlapiró, revolver zsurnaliszta tehát nincsen, a mint nincsen hamis orvos, vagy revolver-mérnök. De van csaló, szédelgő, szélhámos, a ki különféle fegyverekkel dolgozik. Ez a fegyver azonban semmiféle közösséget e csaló és egy tisztességes szakma között nem teremthet, a mint hogy nem nevezhető állakatosnak a betörő, a miért eszközül a vésőt, meg a kulcsot használja. Ne nevezzék tehát a lapok ál-hirlapirónak vagy revolver-zsurnalisztának azt, a ki úgy zsarol és revolverez, hogy magát ujságirónak adja ki, holott soha életében nem volt az. Kezeljék azt a csalót, a ki ujságirói vizitkártyával szédeleg épen úgy, mint a ki hamisított ügyvédi, vagy doktori diplomával űzi a szédelgéseit.»

Most megint revolver-zsurnaliszták botránya kavarog a lapokban. Helyén valónak véltük ezt a megjegyzést lenyomatni.

Cselédek. A budapesti rendőrfőkapitány a héten szabályrendeletet adott ki a cselédekről, azaz hogy a cselédtartó háziasszonyok védelméről. Mert a helyzet ma az, hogy a «nagyságák» jobban rá vannak utalva hatósági védelemre a rosz cselédek ellen, mint a cselédek a rosz nagyságák ellen. Egészen bizonyos, hogy a főkapitánynak ez a szabályrendelete nem az utolsó ebben a dologban, követni fogja még tíz, meg husz, meg ötven új szabályrendelet, hol a cselédek, hol meg az asszonyaik érdekében és a századik szabályrendelet se fogja megteremteni az ideális állapotot, a melylyel mind a két fél meg lesz elégedve. Hónapokkal ezelőtt a cselédek voltak a panaszos elem. Kassán, Budapesten kongresszust is tartottak a szakácsnék, szobalányok, mindenes cselédek és olyan szónoklatokat vágtak ki, hogy minden hivatásos humanistának összeszorult a szive. A «cseléd-nyuzó nagysága» bevonult a szoczialista mozgalmak jelszavai közé. Fejtegetéseket olvastunk arról a lélektani és élettani igazságról, hogy a nő méltányossági érzéke sokkal fejletlenebb a férfiénál és ennélfogva a nő, mint munkaadó a maga alkalmazottjával szemben olyan bánásmódot tanusít, a milyennek a munkás, az alkalmazott a férfi munkaadó részéről, a ki méltányosabb, belátóbb és az önérzet becsülésében haladottabb, — kitéve nincsen. E tétel hirdetői adatokra hivatkoztak — többnyire olyanokra, a melyeket törvényszéki tárgyalások szolgáltattak és a bizonyító törekvésük nem volt eredménytelen. Csak egy dologban voltak — feledékenyek. Elfelejtették, hogy minden botnak két vége van. Bebizonyították a nő méltányossági érzékének kevésbbé fejlett voltát, de ezt az igazságot nagyon egyoldaluan használták, a mennyiben csak a «nagyságák» ellen fordították. Pedig nemcsak a nagysága nő, hanem a cseléd is és a mi ebből eredő gyöngéje megvan a nagyságának, bizonyára megvan a cselédnek is, a kinek ezt az eredendő fogyatkozását még műveltség se csökkenti. A cselédtartó asszonyok panasza nem jogosulatlanabb, mint a cselédeké: ennek a háboruságnak a kimenetele tehát *hatalmi* kérdés. Az a sereg győz, a melyik — kisebb, tehát jobban válogathat és ez zsarnokoskodik a másikon. Ha kevés a cseléd — és most ez a helyzet — akkor a nő méltányossági érzékének az a sokat emlegetett fejletlensége a *nagyságákon* zsarnokoskodik. Az egész mizéria pedig velejárója annak az általános társadalmi átalakulásnak, mely most van folyamatban. A régi patriarkális rend megszünt, főként a nagyvárosokban, az új pedig még csak most van épülőben. Innen a sok zavar, baj, kelletlenség és viszásság.

*

A sir. Olyan korban élünk, a mikor minden, de minden folytonosan drágul. Drágább lesz az anyag és drágább a munka. Drágább a föld, a ház, a kenyér, a hús, a ruha, a gyümölcs, a fa, a tej és nemcsak drágább, de állandóan és mindig drágább lesz a lakás. E drágulásban érezzük közeledését annak az időnek, mikor a Föld csakugyan kicsiny lesz arra, hogy az emberek elférjenek rajta. És még kisebb ahhoz, hogy elférjenek — benne. A halottak földje még erősebben szűkül, mint az előké, hiszen Aurelien Scholl mondása szerint a halottak jobban szaporodnak, mint az élők. Mert az élők szaporodását állandóan mérsékli az, hogy halnak is: de a halottak szaporodásának mi se vet gátat, mert azok nem térnek többé vissza az élők közé. Igaz, hogy ezer holdas területeket egy ember számára csak az élők foglalnak le, a halott ember igénytelen, annak kicsiny darab föld is elég, de nincs kicsiny, a mely túlságos nagy ne lenne, ha nem jut. És a *lakás-inség* immár valósággá lett a temetőkben is. Természetesen a nagyvárosok temetőiben. Mennél nagyobb egy város, ez a kalamitás annál hamarább kell, hogy beköszöntsön. A világ legnagyobb városa London és Londonban száz esztendő óta drága luxus a hosszukás sir, az olyan, a melyikbe úgy fektetik a koporsót, mint minálunk. A szegény ember koporsójának csak akkora sirüreg jut, a melybe *függőlegesen* leereszthetik. Budapest még nem jutott odáig, mint London, de ime már ott tartunk, hogy itt is drágább lett az a föld, a melybe mindig csak vetnek, de a mely semmit sem terem soha, még a virágot is másunnan hordják rája: a temető földje. A főváros a héten *stájgerolt* a halottaknak: fölemelte a sirbolt-helyek

Legújabb fénykép.

GRÓF LÓNYAY ELEMÉR ÉS NEJE, STEFÁNIA KIRÁLYI HERCZEGNŐ.

árát. Ime nemcsak a megélhetés drágul ebben a városban, hanem a meghalás is. A budapesti lakó immár azzal se vigasztalhatja magát, hogy ha meghal, legalább nem emelik többé a házbérét. Az igaz, hogy a temetőben ilyen házbéremelés egy lakóval szemben csak egyszer történhetik és nem minden három hónapban. Ennyiben van jobb dolguk Budapesten a halottaknak, mint az élőknek.

*

A siró czár. Mikor a czár megtudta, hogy a Preobrazenski-ezred első százada, eleje annak az ezrednek, a melyet a *czár ezredének* szoktak emlegetni, a melyben ő maga is szolgált és a melynek tisztikarában személyes ifjúkori barátai is vannak, ennek az ezrednek az első százada zendülésben tört ki és a szabadságért küzdő forradalmárok mellett nyilatkozott: II. Miklós elájult és mikor magához tért, keserves sirásra fakadt. Ilyenfajta dolog ezúttal nem először esett meg a czáron. Fejedelem annyit még nem ájuldozott és annyiszor még nem zokogott, mint II. Miklós. Mikor a japánok először verték meg az oroszokat Mandzsuriában, akkor csak *mélyen megrendült* Ő Felsége, a második vereség után azonban már sírva fakadt, a haojangi ütközet után pedig el is ájult. Később már kombinálni is kellett a lelki megrázkódás látható jelenségeit: a czár egyszerre sirt és ájuldozott, mert a japánok gondoskodtak róla, hogy alkalom bőven legyen a megrendült czári sziv érzéseinek ilyen megnyilatkozására. De csodálatosképen az érzékeny czárnak száz sirógörcs és ájulás után se jutott eszébe, hogy megváltsa magát a szenvedéseitől. Pedig csak egy szavába került volna, hogy véget vessen az egész szörnyű öldöklésnek, mert a szerencsétlen háború az ő háborúja volt, nemzete egy pillanatig se lelkesedett érte, sőt ellene volt és a végét esdekelte minden érzésével. De a folyton megrendülő és folyton ájuldozó czár azért rendületlen és folyton kergette a mészárszékre szerencsétlen légióit, míg minden vára elesett és minden hajója elsülyedt. Akkor még elájult egyszer, még zokogott egy sort és végre aláírta a békét. A helyzete most megismétlődött. Megint háborúság dúl Oroszország földjén, megint olyan háború, a melyre a zsarnokság irtózatos terhe kényszerítette a nemzetet és II. Miklósnak megint csak egy szavába kerülne, hogy békesség legyen a birodalmában. De ezt a szót nem mondja ki, hanem engedi, hogy tulajdon alattvalóit rakásra gyilkolják, nőket és gyermekeket halomra öldössenek azok, a kik az ő nevében gyilkolnak. És mikor serege sorait ez a háború is megbontja, a czár megint csak ájuldozik és zokog. Néró öletett és gyújtogatott, mert ez neki gyönyörűséget okozott: ez a mindenható fejedelem ölet és gyújtogattat, hogy sirhasson. De ha Miklós czár sirni akar, nem tudná-e vajjon magának ezt a gyönyörűséget olcsóbb áron is megszerezni?

A MAGYAR-OROSZ SZÖVETSÉG TÖRTÉNETI AKTÁI.

A hármas-szövetség új alakulásában közkeletű immár az a kombináczió, hogy Olaszország helyett Oroszország lesz az a harmadik szövetséges, mely a magyar-osztrák monarkhia és Poroszország mellé legújabb kisegítőnek társul. Ezzel a szövetkezéssel magyar szempontból olyan történeti hagyományok újulnak fel, melyek kétszáz év előtti nemzeti politikánk vezetésére sok éven át hatással voltak és a Rákóczi-féle hadjárat legkritikusabb válságaiban éreztették erejüket. A magyar-orosz szövetkezés történeti hagyományai a kurucz mozgalmak külpolitikai viszonylatai eredményeül jelentkeztek, a hadjárat sorsára azonban olyan döntő nyomással nehezedtek, hogy a vég előidézésében majdnem nagyobb szerepük volt, mint a császári hadak diadalainak, az 1710-iki pestisnek és a kurucz csapatok kimerülésének. A Rákóczi-féle felkelést világtörténeti jelentőségüvé az a körülmény emelte, hogy a mozgalom széles külpolitikai alapra volt fektetve. Az angol, lengyel, franczia, svéd, porosz, orosz és török udvarokkal Rákóczi diplomatái úgy tárgyaltak, akár az osztrák udvarral, két helyen pedig, a franczia és török udvarnál Rákóczi befolyása olyan nyomatékkal érvényesült, hogy az orosz udvar hozzá való közeledését e szempontból találta legfőképen magára nézve érdekbevágónak. Rákóczinak azonban nem magyar-orosz szövetkezés létrehozása volt czélja a hadjárat első éveiben, hanem «magyar-franczia-svéd-orosz» koaliczió teremtése, melynek megvalósítását a legnagyobb buzgalommal iparkodott keresztülvinni, miután az eszme illetékes körökben is nagyon életrevalónak mutatkozott. A szövetség megalkotását lehetetlenné tette azonban mindjárt kezdetben XII. Károly, a ki hadat izent Oroszországnak. A háború a svédek vereségével végződött, de nem vált véglegesen befejezetté, mert XII. Károly a török szultánt iparkodott Oroszország ellen való támadásra rábirni, a török támadást pedig titokban helyeselte, sőt elő is mozdította suba alatt XIV. Lajos franczia király, ki ezt a cselvetést siker esetén jól kizsákmányolhatónak itélte a maga czéljaira.

A magyar-orosz szövetkezés ügye XII. Károly hadjáratával és a várható török támadással 1710 körül már olyan jelleget öltött, hogy Rákóczi biztosítva látta a felkelés ügyét még abban az esetben is, ha az osztrák hadak térfoglalása egyelőre veszélyeztetné az addig birt pozicziók megtartását. Oroszországnak sem a svédekkel, sem a törökökkel vivandó háború nem állott ugyanis érdekében, Rákóczi befolyásának felhasználása tehát a békés viszonyok állandósítására igen fontosnak igérkezett, mert az ő révén XIV. Lajos közvetítésével a svédekkel egyrészt, másrészt személyes összeköttetései folytán a törökkel való békesség létrehozását remélhette. A míg Oroszország így itélte meg a maga érdekviszonyait, a Rákóczival való alkudozások nemcsak folytak, hanem mindannyiszor előtérbe lettek kitolva, mivel villámháritónak az ő személye mutatkozott legalkalmasabbnak a kitörőben levő vének felfogására. Rákóczi eljárt megbizatásában és a kurucz ügyek jobbra fordulásának beállását most már az orosz szövetség megkötésében látta még inkább biztosítva s mindvégig bizott benne, hogy bármenynyire kedvezőtlenül alakulnak Magyarországon a mozgalom fejleményei, az oroszok támogatásával a hadiszerencse újra az ő fegyvereire fog visszaszállani. Rákóczit XIV. Lajos is támogatta ama törekvésében, hogy orosz segítséggel folytassa a hadjáratot. 1710 július havában követét a magyarok részére való segély szorgalmazásával indította az orosz udvarhoz, de e szinleges támogatás alatt voltaképen diplomácziai játék rejlett, melyet a franczia és orosz udvar kölcsönösen folytatott egymással, de legkorábban és legpótolhatatlanabbul Rákóczi adta meg az árát, kit az orosz diplomáczia kétszinű magatartása

39. SZÁM. 1898. BUDAPEST, SZEPTEMBER 25. 45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** « | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** « | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

MINDIG JÓT TETT.

Irta Baksay Sándor.

Részletek a kun-szent-miklósi gyász-istentiszteleten tartott beszédéből.

Megölték a királynénkat! A mi királynénkat megölték! Megölték egy olyan földön, mely oltalmába vesz minden bujdosót s minden számüzöttnek védelmet nyújt. Szégyenében háborog a genfi tó, eltakarják orczájokat a tavat környékező paloták, és haragban pirulnak ki a havasok ormai. Helvéczia tisztes népének sírásától zendülnek meg a völgyek, és a mi sírásunk jajgatva felel vissza nekik.

Királyunk megszakgatja ruháit; az egyik jaj után a másik, a másik után a harmadik kél ajkairól, s míg reszkető kézzel teszi le megölt hitvesét megölt fia mellé: ide hallik tört zokogása; a szó, melyet sok szegény alattvalója ösmer: «Uram, ne hagyj el engemet, nézd ügyemet, mert egyedül hagyattam! . . .»

Minden népeidnek igaz és bölcs uralkodója, minden te népeid, minden nemzetek, az egész világ rád függeszti résztvevő tekintetét; messzi királyok seregelnek hozzád: de egy sem gyászol veled igazabban, mint mi, mint a magyar, mert a magyar nemzet gyásza ez.

Ez a gyász gyűjtött össze ma bennünket, hogy sírjunk veled; sirassuk, a kit te siratsz, sirassuk a tiedet, mint a magunkét és megemlékezzünk arról, a kit történetünk múzsája mindig emlegetni fog, mert az a tőr, mely az ő szenvedő szivét átjárta, szivünkben megszakgatott minket is.

*

Cserna Károlynak a helyszinén fölvett rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TEMETÉSE. — A KOPORSÓ BEVITELE A KAPUCZINUSOK TEMPLOMÁBA.

Fénykép után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.

Megfoghatatlan, hogyan gyilkolhatták meg ezt az asszonyt, a ki soha senkit sem bántott, és mindenkivel jót tett, így zokogott fel a király nagy fájdalma első pillanatában.

Valóban megfoghatatlan, hogyan gyilkolhatták meg a földön, a ki már nem volt a földé...

A mióta egy kietlen éjszakán mondhatatlan gyásza elborította nagy szivét ennek az anyának: attól fogva mintha végleg letette volna királyi méltóságának minden ragyogását. Számüzte magát palotájából, megszünt a földön járni; a nagy városok fénye és zaja bántotta szemeit, a hódolat tömjéne sértette idegeit; nem volt már benne semmi földi, csak a gyász, melybe fia után öltözködött. Lelkének már nem volt hazája a föld. Magánosságba rejtette életét, a tengerek véghetetlenségén, a rejtek erdők néma mélyében merengett, a fellegekbe nyúló hegyek ormait kereste, a hová oda ragyogtak mintegy a teljes nyugalom kies ormai s ott látta azokat, a kiket siratott, ott beszélgetett velök nem földi nyelveken, talán azt suttogva, a mit Monica mondott fiának, szent Augustinusnak: *Édes fiam, engem semmi sem köt a világhoz; mit keresnék itt tovább?* Talán Szent Pál szavait: *Kivánkozom elköltözni, és az Urral lenni, a mely mindennél jobb.*

És mindig jót tett! A kik a trónuson ülnek, a legkevesebb jó, a mit tehetnek az, ha mindig jót tesznek; azért nem is keresem, kik azok a sok ezerek, kik kegyes kezének áldásaiban részesültek. Nem tudom, kik azok a sok ezerek; de tudom azokat a sok milliókat, a kikre ez a felséges királyi nap közvetlenül árasztotta világát, fényét, melegét; tudom azt a megengesztelteltetett királyi szivet, és azt a megengeszteltetett nemzetet, kiket ez a sziv egy szeretetben foglalt össze, hogy soha többé el ne hagyják egymást; tudom azt a derűt, mely ez országon az ő első tekintetétől eláramlott, azt az életet, melyet bennünk az ő bizodalma keltett, mely az irás szavaival vallomásra nyitja ajkainkat: *Ő szeretett minket először és nem mi őtet!* Tudom azt, hogy...

Én Istenem! mit tudok?

Tudom azt, hogy a királyné asszonyok a királyok leányai közül választatnak, s így valamennyien idegen nemzet csemetéi; és annak a népnek, melyen uralkodni fognak, nyelvét nem beszélik, legalább a mi testvértelen nemzetünkét nem; úgy, hogy egy ezredév során alig ült trónunkon királyi asszony, a ki a magyar nemzethez magyarúl szólt volna; legalább én a kún királyleányon, V. István feleségén kivül, — annak is Erzsébet volt a neve, — és Nagy Lajos leányán kivül alig merném állítani, hogy magyarúl szóltak. Hideg csillagok! Átragyogták talán, de át nem melegitették sem földünket, sem szivünket.

Ez az egyetlen, ez a másik Erzsébet leszállott földünkre, hazájává tette ezt; megtanúlta, beszélte nyelvünket, olvasta íróinkat, szerette nemzetünket; a magyar szó édesen folyt ajkán, nem királynénk csupán, édes anyánkká lett; és most, a zsoltárral szólva, *mintha anyánkat siratnánk.*

És mindig jót tett!

Szenvedéseivel szolgálta az Istent. Hordozta gyászát panasz nélkül, keresztjét zúgolódás, pártütés nélkül. Szenvedők nézzétek ne csak az ő királyi méltóságát, de királyi megalázódását is; nézzétek ne az ő ékességeit, de az ő sebeit is, a sebeket, melyek egy keresztény léleknek, alázatossággal viselve, drága gyöngyei lehetnek. Az ő példája egy nagy jótétemény nektek. Lássátok, a szenvedés nehéz törvénye elől nincsenek kivéve a koronás fők sem.

Mindig jót tett és meggyilkolták! Megfoghatatlan!

De erre a szóra az evangéliom felel nekünk.

Megfoghatatlan? — Én tudok egyet, a ki soha senkit nem bántott, és mindig jót tett; ti is tudtok valakit ilyent; nem egészen ismeretlen név közöttünk, a kiről azt vallja énekünk: *Nem vala több czélod ennél, hogy széjjel járván jót tennél...*

Igen! A ki soha senkit nem bántott és mindig jót tett, annak meg kellett halnia a Golgothán; de kiomló vére a világ váltsága lett, és az a vér egy szeretetben foglalva gyűjtötte össze a kereszt árnyékába a világ népeit.

És a mi királynénk, a ki soha senkit nem bántott és mindig jót tett, ő is felvevén keresztjét, követte az ő Idvezítőjét, a magánosságban, a pusztában, a lemondásban, a szenvedésben; megjárta a maga Golgotháját; és az a néhány csepp vér, mely drága szivéből életével együtt kiszakadt... Óh, mi királyunk! Vedd föl azt a néhány csepp vért a te minden országaid czímerébe; ird fel minden népeidnek zászlajára; az a vér legyen összetartó kapcsa országaidnak, az legyen örök szövetség jele minden népeidnek!

*

Most sok bujdosása véget ért. Az ő királyi, az ő anyai szive nem vérzik már; ott pihen megsiratott fia mellett, a ki csendesen fölemeli fejét, hogy ismét hallhassa *édes anyja sok szép szavát...*

De lelke, az édes és szelid lélek, az a minket szerető lélek, az az egész nemzetünk hódolatával felmagasztalt nagy lélek, kit Isten jónak és hívnek teremtett, ez a lélek egy féreg fulánkja miatt úgy enyésznék el, mint egy árnyék?

Nem! Fel van irva neve az élet könyvébe! Földi szenvedései után felöltöztetve az angyalok örömébe, az angyalok dicsőségébe, Isten eltörölt szemeiről minden könnyhullatást.

És fel van irva neved szivünkben, kegyes királynénk! Nagy és szent emlékezeted fölött ez az egész nemzet áll őrt, és unokáink és fiainknak fiai századokról-századokra emlegetni fogják:

Volt egy királynénk, kinek első megjelentére ebben a fagy és sötétség által elborított országban fák, füvek és virágok újúltak örömben, a meddő mezők termőkké váltak, a puszta megvirágozott, mint a rózsa, a néma erdők megzendültek; egy királynénk, a ki mi hozzánk a mi nyelvünkön szólott; a ki jó és kegyes volt. Erzsébetnek hivták. Siratjuk őtet, áldjuk őtet!

IMÁDSÁG.

A kolozsvári ref. egyházközség által Erzsébet királyné emlékezetére szentelt gyászünnepély alkalmára

irta Szász Domokos.

Isten! tanácsaidban kifürkészhetetlen bölcseségü Isten! Királyi hamvak csöndes lakóházában ott nyugszik már a mi szépséges, a mi jóságos Királynénk is. Ott nyugszik Ő, örökké siratott, eléggé soha meg nem siratható kedves fia mellett. Öldöklő tőr járta át jóságos szivét s úgy roskadott össze hangtalanul, jajszó nélkül. Fejét lehajtá s meghalt.

Bolyongásai bevégződtek. Csillagfényben rezgő csendes éjjel, mikor Ő, a földnek leánya az égiekkel társalkodhatott s viszontláthatta elvesztett szeretteit; a bérczek ormai, melyeknek tiszta légkörében otthonát kereste; a zúgó erdő végtelenje, melynek ösvényein haladt tovább és mindig tovább; az alásietö csermelyeknek kristály habjai, melyeknek tükörében az égnek verőfénye sugárzott vissza; a virágok színpompája, a kék ibolyák s a karcsú liliomok, melyeknek képmására volt teremtve: a madarak elbüvölő éneke, melynek zengésében magasabb szférák hangjait hallotta... ott imbolygott mindig azok között, gyógyító balzsamot keresve megsebzett anyai szivére.

Te mindezeket tudtad, Te mindezeket láttad, óh, mindent tudó, mindent látó Isten! Gondviselésed könyörületes kezei vezették őt bolyongásaiban s Te védelmezted Őt a tengerek hullámai fölött, erdőkben, völgyekben, ragyogó napfényben, szörnyű viharokban s hódolattal hajolt meg Előtte mindenki, a mint bolyongásaiban tova suhant. Fölmagasztaltad Őt Uram! mint választottadat, kinek halántékait koronával ékesitetted s szivét, kezét a legjobb királynak ajándékoztad, hogy boldoggá tedd őt általa. Fiatal törzsét megáldottad hajtásokkal s azok között egygyel, ki neki szemefénye, édesanyai szivének választottja, királyi férjének nyomdokaiba lépendő, a mi nemzetünknek büszkesége, dicsekedése, nagy reménysége vala. Mikor azt elveszítette, elhomályosult homlokán a királynői tündöklő korona, levetette ünneplő ruháit, felöltözött sötét gyászba, könnyeit elsirta mind s bolyongani kezdett, keresve mindenütt az elveszettet, de megtalálni nem tudta. Titkos tanácsod végzéséből óh, Uram! egy szörnyű bűntettnek kellett végrehajtatni, hogy az örökké bolyongó megpihenhessen s újra láthassa azt, kit elveszített s örökké keresett vala.

Ő jajszó nélkül halt meg; de midőn halálá-

A HÉTRŐL.

Ungarn-strasse. A minapában Berlin városában uj utczát nyitottak meg és a porosz főváros ez uj közlekedési vonalát Ungarn-strassenak, Magyarok-utczájának nevezték el. Ez egy udvariassági cselekedet volt, a mi Berlinnek pénzébe nem került, nekünk meg nem jövedelmez, de kétségtelenül figyelem jele, szimpatikus elhatározás, a miért a mi részünkről köszönet jár és elismerés. Ebből az alkalomból azonban megtudtunk még valamit, a mit megtudnunk jó volt, mert okos dolog és okos dolgot okos dolog megtanulni — a némettől is. Megtudtuk, hogy a berlini városi tanács, ha egy utczát elkeresztel, mindig köteles *megokolni*, miért választotta azt a nevet, a melyet választott. Az a véleményünk, hogy egy ilyen, vagy hasonló paragrafus minálunk is elkelne. Ha már másért nem is, legalább azért, mert egy ilyen kötelesség lehetetlenné tenné olyan utczanevek születését, a melyeknek a megokolására józan elmével és Egy-egy ünnepnap még elvész a hétköznapok sürü sorában, de ha már kettő kerül egymás mellé, a nagyváros zajából *kihallik* az ünnepi csönd. Ebben a csöndességben azután észrevett az ember egyetmást, a mi mellett a zsivajban elmegy, a nélkül, hogy megállítaná a figyelmét. Az utolsó tiz nap folyamán öt nap legnagyobb részében maradtak zárva a fővárosi boltok. A kirakatokra ráhuzták a rollót. A budapesti ember *nézelődő* természetü és a szeme is megkivánja a mindennapi táplálékot. Ha a bolton nincs mit néznie, a bolt fölé tekint. Ha a kirakat zárva, elolvassa a — czégtáblákat. És ha elolvassa őket, hamarosan rájön, hogy ez izgalmasabb szórakozás, mint a milyennek gondolni lehetne. Egy óra alatt — dühbe gurul tőle minden ember, a ki szereti annyira ezt a mi viruló metropolisunkat, hogy egy kicsit féltékeny a jó hirére és a *művelt* hirére. Az ilyen embernek nem kell kétszáz lépést tennie, hogy egy-egy inzultust ne érezzen a lelke e szerető érzésén és ne kelljen aggódva körülnéznie, nincs-e jelen lenne egy szerény és nagyon könnyen teljesithető javaslatunk, a mi annál inkább számithat pártolásra, mert olyasmit proponál, a mi tudvalevőleg *kell* a magyarnak. Hivatalt. Uj hivatalt. Alkalmazzon a főváros egy a helyesirás törvényeivel tisztában levő urat és hivja föl az összes budapesti kereskedőket, iparosokat, czégtáblafestőket, hogy mielőtt egy uj táblát kiakasztanak, mutassák meg ennek az urnak — korrektura végett. A mennyibe ez a korrektor belekerül, annyit okvetetlenül megér a fővárosnak az, hogy a palotái homloka nem lesz kirakva — helyesirási hibákkal.

*

A házasság reformja. Egy párisi lap, a *Gil Blas* ankétbe hivta a franczia közélet kiválóságait: tudósokat, irókat, politikusokat, hogy tanácskozzanak a *házasság reformjáról* és állapitsák meg egy olyan uj formáját ennek a legszentebb emberi szövetkezésnek, a mely a boldogságnak a mostaninál kedvezőbb föltételeit adná. Az ötlet mindenesetre hasznos. Már tud-

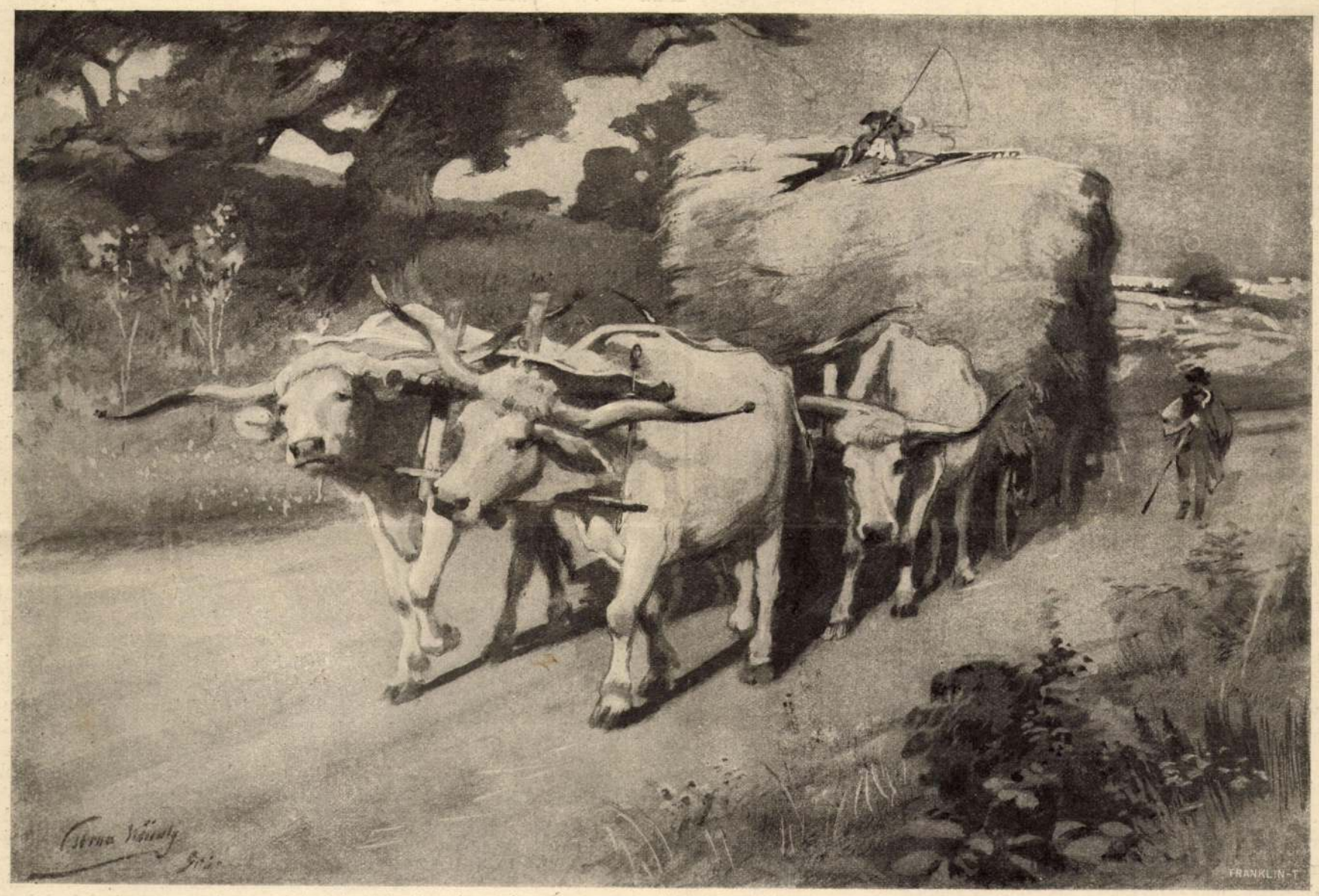

SZALMAHORDÁS. — Cserna Károly rajza.

a magyar nyelv szellemének és értelmének a respektálásával aligha lehetne találni argumentumot. Ha az utczaneveket nálunk is meg kellene okolni, a sors okvetetlenül megkimélte volna Budapestet attól, hogy különben igen csinos és minden hivatásukat becsülettel szolgáló utczáit «Tavaszmező» meg «Örömvölgy» és más hasonló pajkos zengésü nevekkel tréfálják meg. Ha lenne ilyen paragrafusunk, talán *Petőfi* nevének se azt az utczát osztotta volna ki a hatósági kegyelet, a melynek az a nevezetessége, hogy minden boltjában nem uj, hanem valóságos uraságoktól levetett ruhákat árulnak. Hiszen Petőfi Sándor ilyesmivel nem igen foglalkozott. Ha lenne ilyen paragrafusunk, a Karpfenstein utczát is aligha «ültették» volna «át» annak idején *Pontykő*-utczának és a *Koronaherczeg*-utczának is valószinüleg magyar neve lenne, mig a mostani csak — *magyarított*. Szóval igen üdvös dolog lenne, ha ez a paragrafus a berlini uj *Ungarn-strassen* keresztül bevonulna hozzánk Budapestre is.

*

Budapest ortográfiája. Ünnepek dolgában mostanában nagyon gavallér módon viselkedett velünk a kalendárium. Tetejesen mérte őket. véletlenül valami — idegen? Szinte szerencse, hogy rendszerint még véletlenül sincs. Mert ha lenne, teljes joggal ránk piríthatna azzal a csunya váddal, hogy a magyar főváros, a világ egyik legszebb és legnagyobb városa — nem tud helyesirást. Nem stilusról, nem a fogalmazás korrektségéről beszélünk, hanem a szavak irásának korrektségéről, a mit az elemi iskolában tanitanak és a minek a törvényeit olyan országban, a melyben megvan az iskolakötelezettség, tudnia kell mindenkinek. És Budapest, szégyen, de való, tele van törvénysértéssel az ortográfia paragrafusai ellen és ezek a törvénysértések ott hivalkodnak a nyilt utcza során aranyos és ezüstös csillogásban, üvegre festve, fába faragva, vászonra mázolva, némelyik méteres betükkel. Igaz, hogy Budapest még fiatal város, de nem olyan fiatal, hogy már ne tudhatna helyesirást. Egy női levélben még csak elnézzük, esetleg kedvesnek is találjuk az ortográfiai hibát; de czégtáblákon látva, fölszisszen a lelkünk, mert az ilyen tábla olyasmit hirdet, a mit inkább titokban kellene tartania annak, a ki csináltatta. Azt hirdeti, hogy ez a jó ember — nem tud helyesirást. Ennek az — enyhén szólva — *szépséghibának* az eltüntetésére niillik a Gil Blas-nak hasznos; mert a téma érdekes, az emberek, a kiket a lap tanácsba hivott, szintén érdekesek, a párisi közönség kiváncsi a nyilatkozataikra, a Gil Blas olvasói tehát föltétlenül meg fognak szaporodni. Ennyiben tehát az ankét sikeresnek mondható és a Gil Blas bizonyára be is fogja érni ezzel a sikerrel. De hogy a dolog érdemében sikerülne majd valamivel előre vinnie az emberiség boldogságának a dolgát: ez legalább is kétséges. A probléma csak annyiban probléma, hogy fájdalom, csakugyan nem minden házasság boldog, sőt talán nem is minden második. Vannak házasfelek, a kik arra a szomoru meggyőződésre jutottak, hogy nem találták meg egymásban azt, a kit kerestek. De ennek kétségtelenül nem a házasság, mint intézmény az oka, hanem okai ők maguk: az emberek. Egy boldogtalan házasságot boldog házassággá reformálni semmiféle paragrafusba szedett törvényhozói bölcseséggel nem lehet. Csak fölbontani lehet, de viszont azt a válás leglelkesebb apostolai se merik állitani, hogy a válás *pozitiv* eleme, olyan *forrása* lehetne a boldogságnak, mint a milyen lehet a házasság, ha ez a lelkek harmonikus szövetkezése. A boldog házasság meg nem szorul semmi-

VÉRTESY GYULA.

LAMPÉRTH GÉZA.

GRÓF TELEKI SÁNDORNÉ (SZIKRA).

A PETŐFI-TÁRSASÁG ÚJ TAGJAI.

Irodalmi körökben s az irodalom iránt fogékony közönségben is érdeklődéssel szokták kisérni a Petőfi-társaság választásait, melyek minden év végén esnek meg. Maga a társaság nagyon népszerű, felolvasó ülésein mindig zsúfolásig megtelik az Akadémia palotájának nagy terme asszonyokkal, fiatal lányokkal s egy-egy kedvelt író, kivált ha jó előadó is, vagy jó előadóval olvastatja fel munkáját, zajos sikkerre számíthat. Ezért az írók is szeretik a felolvasó asztalról mutatni be újabb műveiket, mert hiába, a közönség tapsa a legkomolyabb írónak is megcsiklandozza a hiúságát.

Most egyszerre hárman nyertek bebocsáttatást a Petőfi-társaságba. Köztük egy nő, de hisz ez nem is újság ebben a társaságban, mert míg a konzervatívebb Kisfaludy-társaság mindeddig visszautasította a női jelölteket, a «Petőfiek» már rég bevették maguk közé Beniczkyné Bajza Lenkét és Szabóné Nogáll Jankát. Most *Szikrát* választották meg, a ki ezt a tűzről pattant álnevet ismertté és kedveltté tette néhány év alatt. Mikor első regénye, a «A bevándorlók», megjelent, még csak a beavatottak tudták, hogy a Szikra név mögött gróf *Teleki* Sándorné rejtőzik, a fővárosi úri társaság előkelő, kedvelt tagja. Hogy jól ismeri azt a kört, a melyben él, azt ugyancsak bebizonyította regénye, pompásan rajzolt tipikus alakjaival, finom malicziájával. Hogy pedig mesét is jól tud szőni s a magyar életet friss szinekkel tudja festeni, azt újra meg újra láthattuk «Ugody Lila» s «Fölfelé züllők» czimű regényeiben s számos elbeszélésében. Az ősszel hivatalosan is megkapta a bizonyítványt arról, hogy kiváló író, azzal a pályadíjjal, melyet a Kisfaludy-társaság ítélt meg neki legújabb regényeért. Írónőink közül ő talán a legnépszerűbb; tárgyai, alakjai általános érdeklődést keltenek, erőteljes fejlődése, melyről újabb művei tanuskodnak, még fényes írói sikerek távlatát nyitja meg számára.

A prózaíró grófnén kivül két lirai költő került bele a Petőfi-társaságba: *Vértesy* Gyula és *Lampérth* Géza.

Az idősebbik köztük *Vértesy* Gyula. A kilenczvenes évek legelején tűnt fel, egyszerre mint novellairó és lirikus s a mig a fővárosban élt mint hirlapíró, szokatlan termékenységű munkásságot fejtett ki. Később tanfelügyelő lett Nagyszebenben s azóta ha ritkábban is, de mindig szivesen találkozunk nevével, főleg lirai versek alatt. Szelid, bánatos merengés, lemondó hangulat jellemzik költeményeit. Többnyire apró dalok ezek, egy könnyen felinduló, érzékeny lélek egyszerű sóhajtásai, melyek rokonszenves hangulatot hagynak hátra a lélekben. Zajos sikerei nincsenek, nem is ostromolja az eget, de költői lelke, nyelvének tiszta magyarossága, technikájának csiszoltsága kiemeli munkáit a mai lirai termelés nagy tömkelegéből.

Lampérth Gézát nem kell olvasóinknak bemutatni, lapunkban lépett fel s költeményeinek java része itt jelent meg. Tiz-tizenkét év óta ismerik nevét az irodalomban, azóta próbálkozott a próza s a dráma terén is, de igazi sikereit a lirában aratta. Mindjárt első felléptével a magyar lira nemzeti hagyományaihoz csatlakozott, lelkesen szólaltatta meg a hazafias érzést, a szabad természetből s a falu életéből vette tárgyait és képeit. Ez irányhoz hű maradt mostanáig is s a közönség részéről sok rokonszenvre talált. «Első könyvem» s «Pacsirtaszó» czímű köteteiben gyüjtötte össze költeményei java részét; egy pár dala, hazafias költeménye, népéleti genre-képe a legújabb magyar lira legjava terméséből való. Volt része az irói pálya töviseiből is, szenvedett túlzó, igazságtalan kritikát, elszenvedte baj nélkül s nem kedvetlenedett el tőle. Még fiatal ember, tehetsége még nem érte el a fejlődés tetőpontját, újabb művei elé méltán nézhetünk érdeklődéssel.

Mindhárom írónak mai számunkban közöljük arczképét s mivel az írót minden arczképnél jobban jellemzik művei, mindegyiknek egy-egy legújabb munkáját is hasábjainkon találja az olvasó.

SHAKESPEARE LONDONBAN.

Irta **Gineverné György Ilona.**

Mikor egy-egy történeti időszak izlésbeli, szellemi átalakulása folyamatban van, legnagyobb részt észrevétlenül történik, azok, a kik benne élnek, alig tudnak róla, mert hisz a máról-holnapra végbemenő változás parányi csak, és csupán idő multán, bizonyos távolságból, ha a történet már tisztult tekintettel néz vissza a lefolyt eseményekre, az látja csak meg, hogy bizony átalakulás történt. Ki volt az ugyan, a ki azt tudta volna mondani: «Lám, ime most megyünk át a rococoból a késő barokk izlésbe, vagy a directoireból az empireba?» Senki sem tudta, aztán egyszerre csak odaát voltak. Már igen-igen nagy, elementáris erejű szellemi áramlatoknak kellett végig söpörnie a szellemi életben, hogy az emberiség az alatt is, mig a dolog tartott, tudatában legyen annak, hogy valami nagy dolog történik körülötte, sőt vele. Ilyen volt az intellektuális élet légáramlatai között az a forró, az a virágot fakasztó, tavaszt teremtő déli áramlat, a mely először Olaszországot részegítette meg s onnan hozzánk csapott át: a renaissance fejedelmek, Federigo da Urbino meg Mátyás király irtak és beszéltek is arról, hogy: «a mi hajnalodó új korunk», «a mi felébredt új müveltségünk» és igy tovább. Nos és talán még a humorista müveltség istenáldotta kora a XIX. század elején, az volt olyan, a mely nem egy nagy fiának ajkára ezt az ódát adta: « Óh nagy idők! Mikor a tudomány virul, a szellemek felébrednek s gyönyörűség az élet.»

Ne keveseljük a jelent. Bizony magunk is nagy izlésbeli átalakulás szemtanui vagyunk. Még pedig minden jót igérő, emelkedő átalakulásé. A Magyarországon végbemenő nagy átváltozás a szinpadi irodalomban leginkább szembeszökő s mily szép, hogy a nemesedő izlésnek hazai termékek nyujtják a legjobbat. Buzgón áhitjuk vissza ismét azt, a mi szép s a mi a lelkünket érinti, nem az idegeinket tépdesi. Németországban, ime az «Alt Heidelberg» s a hasonlók sikere jelentkezik; a francziáknál közönség is, irók is az ébredés borzongásaival fordulnak el az előbbi útszéli dolgoktól, oda a magasabb poézis felé. Angliában, a hol a regények közt a szenzációkat hajhászó detektiv-históriák kezdtek uralkodni, soha nem kelt el Dickensből annyi példány, mint mostanában; a szinpadon pedig, nos, a szinpadon, a hol már azt hittük, hogy a tartalmatlan, orfeumszerü, léha angol operett már mindent kiszorított, ime újra fölfedezték Shakespearet. S annál, hogy a legnagyobb szinházak (mint a milyen a His Majesty's Theater) hónapokon át folyton adnak Shakespeare darabot, még többet mond az, hogy a kisebbek, a másodrendü szinházak, mint az Adelphin-szinház, szintén Shakespearet próbálják a maguk közönség elé adni és — lángoló lelkesedéssel találkoznak. Ez igazán azt mutatja, hogy a klassikusokhoz visszatérő izlés nem vonatkozik a publikum egy kis töredékére.

S ha a *közönség* hódolata Shakespeare iránt az, hogy hétről-hétre mindennap zsúfolásig megtöltötte a szinházat a *Makranczos hölgy* előadásain, viszont a *szinház* azzal hódol a világ legnagyobb költője előtt, hogy művét igazi mesteri előadásban mutatja be, a mi annál több odaadást mutat, mert hisz sok igazán nagy szinészük nincs most.

Érdekes végig gondolnunk, hogy bárhonnan veszi is Shakespeare a szomorújátékok tárgyát,

A HÉTRŐL.

A nagy óra. Carducci az olaszok legnagyobb élő irója. Bámulói sorába tartozik maga az özvegy királyné, Margit is, a kinek érdeklődése nemcsak arra terjed ki, hogy a nagy iró emlékeit még annak életében összegyűjtse, hanem arra is, hogy kibékítse őt az egyházzal. Ez az utóbbi igyekezete kárba veszett. A költő az unszolásra igy felelt: «Vagyok, a ki voltam negyven éve; változatlanul, rendíthetetlenül várom a nagy órát». Ugy tetszik, hogy szép és bátor mondás. Negyven esztendeig rendületlenül várni a halált, folytonosan gondolni reá bizonynyal bölcshöz méltó dolog. Férfiasabb is, mint például Hadrián császárnak bánatos enyelgése a halállal, a ki betegágyhoz szögezve utolsó óráiban is versekbe foglalja érzéseit:

Te állhatatlan, érzékeny lélek,
Ki oly soká valál a test társa és vendége,
Hová fogsz most vándorolni, szegény,
Sápadtan, hüvely nélkül borzongva a hidegtől?
Enyelgés, tréfának vége van!

De azért nem Carducci bátorsága a legférfiasabb. Nem gondolni a halállal, s teljesíteni az élet kötelességeit, mintha nem is léteznék halál: bizonynyal szebb és bölcsebb dolog, mint folyton gondolni reá.

*

Mikulás hete. Kedden éjszaka tette meg Mikulás az ő nagy útját át az egész világon, megállva minden ház előtt, a melynek az ablakába czipőcskéket raktak. Bent a házakban a czipőcskék gazdái nyugtalanúl, aggódva és reménykedve hánykolódtak a gyermekágyakban, kicsiny szivük tele nyugtalan érzéssel, hogy Mikulás apó, az ő patrónusok, a kinek az idén nem lett havas, csak vizes a szakálla: mit hozott nekik? Mit tett a czipőjükbe, kis csizmájukba: játékot-e vagy virgácsot? Mert Mikulás mindent tud; ki volt jó, ki volt rosz, ki volt szorgalmas és szófogadó és ki volt olyan gonosz és elvetemült, hogy — nem akarta meginni a kávéját. Mikulás apónak kitünő a hirszolgálata és ha a megbizottjai talán elfogultak is, semmi esetre sem elenséges az elfogultságuk, mert az ő megbizottjai — a mamák, a kiket azután viszont ő biz meg azzal, hogy járjanak el helyette — a czipőcskék körül. Tegyék bele, a mit belevalónak gondolnak. Ez az oka, hogy most a játékos-boltok, bazárok tele vannak Mikulás apó megbizottjaival, szülőkkel, anyákkal, apákkal, a kik válogatják, vásárolják a Mikulás apó — ajándékait. Igaz, hogy az árát — előlegezik a kereskedőnek, de ezt Mikulás megtéríti a pénznél szebb értékben, a gyermek örömében, az ajkai boldog csacsogásában és a szeme sugárzásában. — És ezen a héten indúl meg a betlehemesek sok apró csapata is, jövendőt kántálni a közelgő megváltásról az ablakok alá. Törpe kis pásztorok, hegyes süvegben, fehér kóczszakállal viszik a gyertyavilágos Betlehemet. És gyűl-gyűl estenden a szelid fény, gyűjti a fehér ünnepi világosságot a közeledő szent éjszakára.

*

Forradalom a betű ellen. Mindjárt a második szavunkkal helyesbíteni kell az első szavunkat. A forradalom szó itt csak pótol egy megfelelőbb szót, a mely azonban — nincsen; vagy legalább is nem találjuk. Mert ez a szó: forradalom, küzdést, megokolt küzdést jelent valamely elnyomatás ellen jogokért, a melyek együtt a szabadságot adják. De ha emberek, a kik hitük szerint szabadságért küzdenek, megrohanják a szabadságot és jogot követelvén, jogokat tipornak, ez, ha harczi tüzében még oly jóhiszemű is, semmiképen se födheti magát a forradalom fogalmával. Az ilyen akczió nem lehet más, mint tévedés, még pedig szörnyű és tragikus tévedés, mert nincs végzetesebb dolog annál, ha egy küzdő fél a saját katonáit lövi halomra, a saját tanait dúlja szét, a saját municzióját robbantja föl. Minden népnek legbecsesebb szabadsága a gondolat, a vélemény nyilvánításának és közlésének szabadsága, mert ez az egyedüli eszköze annak, hogy a mit minden világosan gondolkodó ember külön-külön akar, mint *közakarat* nyilatkozhassék meg és ez egyetemes akarat erejével törvénynyé, joggá legyen. Ezért első követelése minden a szabadság felé törekvő népnek a szabad vélemény nyilvánítás, a minek leghatalmasabb modern formája a *sajtószabadság*. A szabad nemzet tüdeje és torka a szabad sajtó, ha ezt elnyomják, megsértik, a szabadság sorvadásba esik és az igy sorvadásba esett szabadság bizonyára a legkevésbbé alkalmas arra, hogy egészséges új jogoknak adhasson életet. Ha az orosz munkások megtámadják az orosz lapok szerkesztőségeit, ebben van ráczió, mert ott a lapok nem a vélemény szabad nyilvánításának eszközei, hanem az elnyomó hatalom szócsövei voltak, csak azt irhatták, a mit ez a hatalom diktált a hasábjaikra. A harcz tehát rajtuk keresztül az elnyomó hatalom ellen a vélemény-közlés szabadságáért és nem a szabadság elnyomására folyt. Ott az elnémított hang fölszabadításáért és nem szabad hang elnémítása czéljából csatáztak. A mióta világ a világ, mindig egymással ellentétes véleményű hadakra oszlottak az emberek és a hala-

BETHLEHEM-JÁRÓ GYERMEKEK. — Cserna Károly rajza.

A tüntetési sarok. A helyrajzi térképek területén minden nagyvárosnak megvan a politikai mappája is. A politikai életnek megvannak a maga rendes útvonalai, terei. Budapestnek van *politikai korzója*, ennek a politikai sétaútnak a Kossuth Lajos-utcza a területe, az ideje pedig a déli órák, tizenegytől egyig. De a korzó elegáns és szolid, a politikusok sétálnak és beszélgetnek, az ő sétájuk nem veszedelmes se az ablakokra, se a kirakatok üvegtábláira. De vannak Budapest politikai térképén *piros pontok* is, a melyek

csak egyes alkalmakkor elevenednek meg, de ilyenkor azután forró, fenyegető izgalom sugárzik belőlük. Ez olyankor történik, mikor a politikai élet nagy kazánjában annyi gőz fejlődik, hogy a fölöslege kiáramlik a gépházból — a törvényhozásból — és átfűti, hevítővé teszi az utcza levegőjét is. Az izgalomnak ilyen góczpontja, ilyen gyujtópontja volt még nem régiben a híres *tüntetési négyszög*, a kerepesi-út, a Kossuth Lajos-, illetve akkor még Hatvani-utcza, a Muzeum-körút és a Károly-körút összetorkolásánál. Akkoriban még az ifjúság tüzes lelkesedése lobogott a tüntetésekben és lángja mindig a hazafias érzések oltárán gyúlt ki. Most új had vonult ki az utcza megszállására, új zászlóval és új tábort is választott magának. Ez az új had a szocziálisták serege, az ő lobogójuk az állandó forradalom szinében égő piros zászló és gyülekező táborhelyük a kerepesi-út és a Nyár-utcza sarka, a hol a nemzetközi szoczialista agitáczió főműhelye, lapjuk szerkesztősége és nyomdája van. Innen zuhog szerte az ország minden részébe a rengeteg szocziálista röpirat, daloskönyv és agitáló nyomtatvány, innen küldi a központi szervezet a szónokokat is vidéki elvtársak toborzására. A sarkon állandó a tömeg, folyton hullámzik egy csomó ember, munkátlan munkások és nem munkások hada, ráérő utczai nép és egy csomó kiváncsi, a ki azért áll ott, mert — mások is ott állanak. Az est beborultával rendesen megnő a tömeg és innen indul tüntetni pártkörök és szerkesztőségek ellen. Ezek a tüntetések most fenyegetőbb karakterűek, mint voltak régebben, mert a homályban mindig akad tömeg, a mely ellenségnek itéli mindazt, a mi — törékeny és hajlandó revolverrel is dolgozni a tumultusban. Oly nagy már a kitartóan fűtött izgalom feszítőereje, hogy röpíti nemcsak a követ, hanem a pisztolygolyót is.

ÚJ MAGYAR MŰTÖRTÉNETI KÉZIKÖNYV.

Tíz-tizenkét év előtt még alig beszélt nálunk valaki művészetről. Ha megnyilt a Műcsarnok kiállítása, a közönség körüljárt benne, a hirlapok kötelességszerűen közöltek róla egy-két czikket s aztán minden nagyobb zaj és komolyabb érdeklődés nélkül el volt intézve a dolog. Az Országos Képtár azoknak való hely volt, a kik a magányt keresik, a muzeumi képtár pedig, mint útba eső kellemes melegedő hely szerepelt a fővárosi életben. Az egyetemen a műtörténet tantermében alig lézengett négy-öt hallgató.

Ma már mégis csak van haladás. Mindenfelől beszélnek művészeti dolgokról, szalonokban, társaskörökben gyakran fölhangzik egy-egy művész neve, egy kép, egy kiállítás már beszéd tárgya ott, a hol mívelt emberek szoktak találkozni. Az igazi érdeklődés még csak ébredezik, de ép az a fődolog, hogy ébredezik. Fiatal műkritikusokat, műtörténészeket látunk fejlődni, a kik több-kevesebb komolysággal s szakértelemmel foglalkoznak kisebb vagy nagyobb művészeti kérdésekkel. A Szabad Egyetem műtörténeti előadásai nagy és figyelmes közönséget vonzanak. A művészeti irodalom szinvonala és terjedelme is jelentékenyen megnőtt az utóbbi időben, a lapok több s jobb, tartalmasabb czikket közölnek képekről, szobrokról s a kik ezeket irják, mégis csak többet értenek a dologhoz, mint tíz-tizenöt év előtti elődeik. Monografiák, részlettanulmányok jelennek meg, melyeket szivesen fogad a közönség.

Csak egy lényeges akadálya volt eddig a művészetre vonatkozó ismeretek elterjedésének: az, hogy nem volt oly magyar műtörténeti kézikönyv, a mely részletesebb tájékozást nyujt az érdeklődőnek s megadja neki azt az alapvető tudást, mely nélkül igazi műértelem nem fejlődhetik ki. Az egyetlen ily tárgyú nagyobb kézikönyvünk, a Pasteiner Gyuláé a maga idejében igen hasznos szolgálatokat tett, de ma már mégis csak elavult.

Most már ez a kérdés is meg van oldva. *Beöthy* Zsolt szerkesztésében megindult egy nagy, négy kötetre tervezett műtörténeti kézikönyv, a mely minden tekintetben megfelel közönségünk kivánságainak. Most az első kötet jelent meg, a mely az ó-kor művészetét tárgyalja s csakhamar követni fogja a többi is. S ez első kötetből láthatjuk, hogy valóban jó, gondosan, a magyar viszonyok figyelembe vételével s alapos szakértelemmel készült munka, nem csupán halvány másolata külföldi hasonló műveknek, hanem megvan a maga egyénisége is.

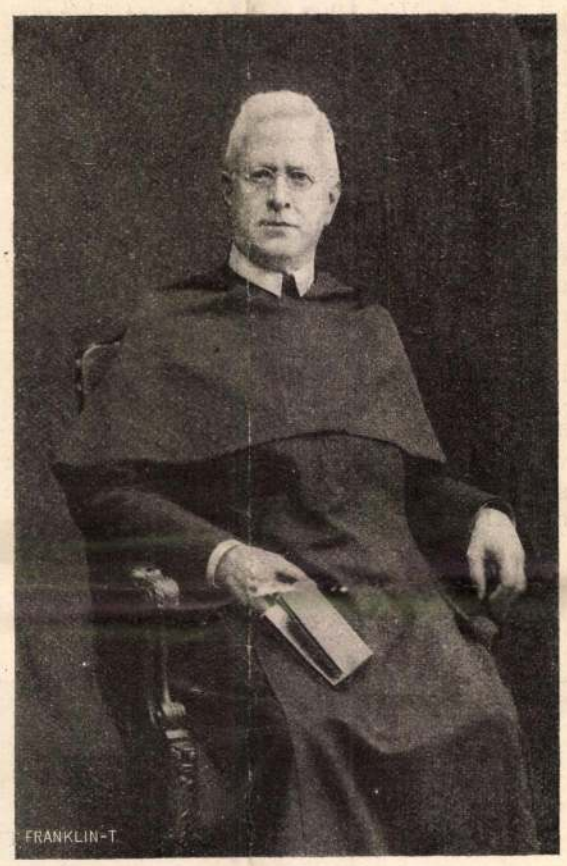

HOFFMANN BENEDEK.

A mi efféle munkában a szöveggel egyenrangú, sőt mondhatni, ennél fontosabb dolog: az illusztráczió dolgában bátran odaállíthatjuk ezt a munkát a németek legkapósabb műtörténetei mellé; a nálunk is közkézen forgó Lübke és Springer-féle német munkáknál határozottan különb e tekintetben. Csupa új fölvétel után készült képek; a szerkesztőknek volt rá gondjuk, hogy az ismertebb műtárgyakról érdekes, újszerű hatású reprodukcziókat kapjanak s a kevésbbé ismertek is lehetőleg jellemzetes fölvételekben legyenek visszaadva. A nagyszámú szines műlapok, igen szép kivitelben, szintén emelik a könyv szépségét. A mi az ó-kor művészetének ismeretére nézve fontos, azt az olvasó mind megtalálja.

Az első kötet az ó-kor művészetének hatalmas anyagát öt fejezetben adja. Az *őskor* primitiv művészetét *Sebestyén* Gyula ismerteti világos, áttekinthető előadásban, érdekesen mutatva be a történelem előtti ősember szépérzékének gyermekes, dadogó, de sokszor kezdetlegességükben is megkapó nyilvánulásait. Az *ó-kor keleti népeinek* művészetét *Mahler* Ede, az egyptologia és assyrologia jóformán egyedüli szakszerű magyar művelője ismerteti. Igen becses munka a *görög* művészetről szóló rész; ezt *Láng* Nándor, a műarcheológia egyik legalaposabb képzettségű munkása irta nagy tájékozottsággal, teljes biztonsággal uralkodva a roppant terjedelmes anyagon, vonzó, egyszerű s mégis érdekes előadásban. A görögből fakadt római művészetről *Zsámboki* Gyula tájékoztat gondos feldolgozásban. A mi pedig a kötet magyar jellegét adja: dr. *Kuzsinszky* Bálint tanulmánya a *római művészet magyarországi emlékeiről*, egészen eredeti összeállítás. Archeologusaink évtizedek sora óta buzgón kutatják az ásatások révén napvilágra került ókori emlékeket, de ily összefoglaló képet nem nyujtott eddig róluk senki. Kuzsinszky tudósaink között első sorban volt erre hivatott, mint az aquincumi muzeumnak mai gazdagságában való megteremtője s az egész tárgykörnek avatott ismerője. Munkája tanulságos és nagy vonásaiban jellemző kép a rómaiaknak hazánkban virágzott mívelődési életéről. *Beöthy* Zsolt, a szerkesztő magvas bevezetést irt a kötethez, melyben megadja az egész munka alapelveit. Ma már világszerte az a szokás, hogy az ily nagy összefoglaló műveket nem egy ember irja, hanem együttesen többen s ennek az eljárásnak sok előnye közül nem utolsó az, a mit e munkában is látunk: hogy minden egyes fejezet az illető tárgy-körrel hivatásosan foglalkozó iró keze alól kerül ki. A vállalat programmja hangsulyozza, hogy a további kötetekben is kellő tér nyilik a magyar szempontok érvényesülésének, a mi nagyon fontos dolog, mert külföldi munkákban épen ezt nem kapjuk meg.

HOFFMANN BENEDEK,

A SZERVITÁK BUDAPESTI HÁZFŐNÖKE.

1844—1905.

A fővárosban csendesen, de hathatósan munkálkodó szervita-rendet sulyos csapás érte házfőnöke, *Hoffmann* Benedek halálával. A rendnek negyven év óta volt tagja s egyházi munkájában jelentékeny szerepet vitt az 1844-ben Lajtaszentmiklóson született férfiú, ki tanulmányait Egerben és Budapesten elvégezvén, 1865-ben lépett be a szervita-rendbe. Előbb Egerben volt házfőnök 1886—1894-ig. Az egri rendházat ez idő alatt újjá alakította s rendezte. 1894-től fogva pedig a budapesti rendház élén állott. Nehéz viszonyok közt vette át a fővárosi rendház vezetését, de csakhamar rendezte ügyeit s vagyonával oly jól gazdálkodott, hogy nemcsak meg tudott felelni a pesti rendház nagy szükségleteinek, hanem a többi magyar rendházakat is segélyezhette. A rend budapesti templomát restauráltatta, úgy hogy ez a fővárosi katholikus hivek előtt nagyon kedvelt templom neki köszönheti mai díszes berendezését. Van még egy nagy érdeme. A szervita-rendbe igen kevés új tag lépett be, úgy hogy a rend kihalásától kellett tartani. A rend római generálisa ezért olasz klerikusokat küldött Magyarországba. Hoffmann Benedek erre Egerben novicziátust létesített, úgy hogy a belépett klerikusokat néhány év alatt megnyerte a magyar szervita rend tagjainak, s ezzel a magyar nyelvnek és kulturának nagy hasznára volt intézkedése. Úgy előbbi székhelyén, mint a fővárosban széles körökben ismerték és tisztelték a nagy míveltségű, jóindulatú papot, ki rendje részéről is több kitüntetésben részesült. Időnek előtte követte a halálba nemrég elhunyt bátyját, Hoffmann Alfréd könyvkereskedőt; rendtársain s az egyházi körökön kívül nagyszámú rokonság gyászolja halálát. Temetésén részt vett a legtöbb hazai rend főnöke s több ausztriai kolostor is képviseltette magát. A temetőben maga a rend tartományi főnöke, Brichta Salesius szentelte be még egyszer koporsóját.

VÍZ ALATT JÁRÓ HAJÓK.

A magyar-osztrák haditengerészet, a külföld példája után indulva, mihamarább búvárhajókkal szaporítja flottáját.

A mit Verne Gyula képzelete mint fantasztikus álmot varázsolt elénk, azt megvalósította a legridegebb realista: a haditengerészet. Megalkotta a víz alatt járó hajót, de nem azért, hogy a világgal meghasonlott lelkeknek, bujdosó remetéknek otthont teremtsen, hanem, hogy az ellenség úszó váraink, a büszke Góliátoknak halálthozó Dávidot állítson útjukba.

Az első tenger alatt járó hajót a XVIII. század végén építette Bushnell Dávid. Lehet, hogy az ő nevéről nevezték el Dávidnak e naszádot, de bizonyos, hogy ez igénytelen kis alkotmányra, melyet feltalálója nagy dolgokra tartott hivatottnak, jellemzően találó ez elnevezés.

Ez is maradt a neve a búvárhajónak sokáig.

A mult század elején még játékszernek tekintették, de az amerikai polgárháború már ráterelte a szövetségesek figyelmét és bizonyos, hogy az ostromló hajóhaddal szemben már használták is a búvárhajót.

Az első sikert az 1863-iki év hozta. Ekkor a New-Ironsides nevű hajót támadta meg és sülyesztette el egy víz alatt járó naszád. E siker hatása alatt egy újabb hajó épült, ez azonban három szerencsétlen támadási kisérletével csak a saját legénységét pusztította el, az ellenségben kárt nem tett.

Ezzel vége volt e hajók szereplésének. Nehezen elérhető czélt is tűztek maguk elé, mikor arra törekedtek, hogy az ellenség hajójához egész közel férve, ott robbanó aknát helyezzenek el.

A víz alatt járó hajó eszméjét azonban egészen sohasem ejtették el. Tulajdonképen ennek fejlődése, folytatása Whitehead geniális találmánya, a torpedólöveg.

Ez nem más, mint egy kis buvárhajó, melyet gép hajt, kormányoz, irányít és a mely felrobban, ha szilárd testhez ütközik. Ember természetesen nincsen rajta, hanem úgy lövik ki a hajó irányító csövéből, akár az ágyugolyót az ágyúból. Mivel azonban útját sűrübb anyagban — vízben, nem

CSERNA KÁROLY

Magyar vadászirodalom

Képeskönyve

Scheiber um 1484-85 in

anciscus Iunius den Corvina-
ticinio somniorum
t Bibl., 2. Aug. 4°), und
ex Priscianus Lydius
t Bibl., Cod. 10. Aug. 4°).

enaiss. in Ungarn 1458-1541
1 1982;
)nyi, Bibliotheca
;
ica II, Bp. 1993, Nr 2793

mdk

Cserna Károly

rajza. Budavárostromáról egy 1849-ben felvett daguerreotyp kép után a Vasárnapi lyság febr. 5.-i számában

/. Irodalom és művészet
Pestmeggyi Hírlap 1893. 17 sz febr - 8.

Csermelyi vk. templom

falképei Hesz
Mihályfól 1790-ből

d

Gereczefalképek

491. h.

Sorsz.	A műtárgy származik képtárból				az új leltár	A mester neve és a képtárgya	festve
	S.	M.	Á	É.			
10	–	–	–	–	–		
32		54				Kubinyi Géza:	
						Horváth István.....	vászon
33		128				Laccataris D.:	
						Schváb Vilmos.....	vászon
35		64				Hora János Alajos:	
						Müller János.....	vászon
36		201				Ismeretlen festő:	
						Katzianer Mihály Károly.....	vászon
37		347				Ismeretlen festő:	
						Németh János.....	
38		20				Hess János Mihály:	
						Fusz[illegible]ános.....	

Gyulafehérvár. T. 7439.

A siremlékek.

Legelől Izabella királyné, középutt IOHANNES HUNYADI CORV, és hátul a miles iohannes vocatus pater gubarnatoris szarkofágja szemlélhető a tetőn az illetők alakjaival, oldalt pedig dombormővekkel. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 21.5: 29.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 515 l.

Sz. n. 419-902
379-902-1696.

Kerlés. T. 7422.

A kastély.

Az előtért elfoglaló Cserhalmon gróf Bethlen Lajosné diszes kastélyát szemléljük, mely előtt viragágyak vannak és a mely mögött magas fák látszanak. Jelzése alól balra: Cserna 97.

Szines tusrajz, mér. 19: 25.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 231 l.

Sz. n. 402-902
379-902-1494.

Besztercze. T. 7423.

A város látképe.

A hegyes vidék középterét az Aranyhegyről felvett város foglalja el a középütt kiemelkedő Főtéri ág. év. templommal. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Szines tusrajz, mér. 16.2: 25.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 249 l.

Sz. n. 403-902
379-902-1497.

Besztercze. T. 7424.

A Beutler-utcza.

Szemben a nevezett utczának egy XVI. századbeli emeletes házát szemléljük oszlopos kapuval és a földszinten lévő ablakokban a melyeknek egyike bolthatjtásos és vasrácsos, virágokkal. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Színes tusrajz, mér. 22: 17.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 251 l.

Sz. n. 404-902
379-902-1498.

Naszód. T. 7425.

A város látképe.

Az elotért a varos foglalja el balról a kiemelkedő román gymnasiummal, jobbról ~~penig~~ a kéttornyú templommal; a középtért a Szamos kanyarogja at; a hattért pedig hegylancz foglalja el. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 16.5: 27 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 255 l.

Sz.n. 405-902
379-902-1500.

A Radnai havasok. .T. 7426.

A Popine Rotundáról felvett havasok előterében a léczkeritéssel körülvett részen a kincstári erdészlak van. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Szines tusrajz, mér. 18.5: 26.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 259 l.

Sz. n. 406-902
379-902-1514.

Hollósy Kornélia. 10545.

Derékig, kissé balra fordul. Fülbevalót, nyakéket, vállaira omló fátyolt és puffasztott ujjakkal kivágott ~~ruhát~~ magyar ruhát visel. Jelzése
a balkarnál: Cserna.

Tusrajz, Barabás M. festménye után, mér. 19.5: 19 m.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 373.

Sz. n. 297-902
379-902-666.

Marosvécs. T. 7428.

A vár.

Az előtérbeli magaslaton a régi római castrum helyén épult és ép állapotban megmaradt két emeletes kastélyt szemléljük nyolcz-szegletü saroktornyokkal és vonóhiddal ellátott régi kapuval. Előtte jobbra korlátos út vezet, mig tőle balra fenyőfák képeznek csoportot.

Tusrajz, mér. 15: 21.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 299.

Sz. n. 408-902
379-902-1538.

Cserna Károlytól.

Palota-Ilva. T. 7429.

Részletek a Maros mentéről.

Fölül a Maros felső folyását szemléljük, középütt a Palota Ilva melletti völgy van ábrázolva, a hol balra a szikla tetején egy leheveredett művész rajzol, alól jobbra pedig a Göde-Mester-háza melletti azon sziklafal van ábrázolva, a melyen a millenáris emléktábla van. Jelzése

alól balra: Cserna 98.

Szines tusrajz, mér. 7.7: 7.3, 25.5: 20.8 és 8.8: 10.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 301 l.

Sz. n. 409-902
379-902-1539.

Görgény-Szent-Imre. T. 7430 .

A kastély.

Az előtérben az emeletes vadaszkastély van homlokzatan órával, udvarán pedig viragágyakkal. A háttérből fák koronái látszanak. Jelzése alól balra: Cserna 99.

Szines tusrajz, mér. 20.9: 34 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 303 l.

Sz. n. 410-902
379-902-1540.

Radnai havasok. T. 7427.

A fenyvesekkel boritott havasok előterében a tiz kincstári ezüstbánya van a sodronypalyával és zuzó malmokkal, mig kissé hátrább a felső részen az u.n. kaszarnyák (lakóházak) képeznek csoportot. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Szines tusrajz, mér. 20.3: 25.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 260 l.

Sz. n. 407-902
379-902-1515.

Tusnád. T. 7431.

A város látképe.

A hegyes vidék előterét a város foglalja balról a hegyormon toronynyal és jobbról tóval, a melyet három csolnak élénkit. Jelzése alól jobbra: Cserna K. 99.

Tusrajz, mér. 19.2: 30.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 311 l.

Sz. n. 411-902
379-902-1543.

Békás-szoros. T. 7432.

A Gyilkos-tó.

A Gyilkos-Havastól, a Nagy Czohardtól és a Nagy Hagymástól körülvett Gyilkos-tó az előtért foglalja el és a völgyben húzódik hátrafelé. Jelzése
alól jobbra: Cserna 98.

Tusrajz, mér. 25.2: 37 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 321 l.

Sz. n. 412-902
379-902-1562.

Borszék. T. 7433.

A fürdő látképe.

A Bükk-havas és Kerékszék között elterülő fensikon látjuk a fürdő épületeit, a melyek felé az előtérben két úr néz, a kiknek egyike áll, másika pedig ül. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 21: 30.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 323 l.

Sz. n. 413-902
379-902-1563.

Borszék vidéke. T. 7434.

Az előtért a Viszhangtető foglalja el, honnan a hollókői völgybe nyerünk kilátást, a melyen túl a havas Csalhó határhegy bontakozik ki. Jelzése
alól jobbra: Cserna 98.

Tusrajz, mér. 27.5: 41.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 325 l.

Sz. n. 414-902
379-902-1564.

A Kis-Besztercze völgye. T. 7435.

A sik elotért az ide-oda kanyargó Kis-Besztercze folyó szeli, mig a háttérben a Valye Szake bejárata, a Harlagia havas s Kis-Cziblesz köti le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna 98.

Szines tusrajz, mér. 22.: 31.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX 327 l.

Sz. n. 415-902
379-902-1565.

Bonyha. T. 7437.

A kastély.

Fölul és középutt a gróf Bethlen Farkas-féle kastélyokat szemléljük, a melyek közül az előbbinek viragágyát körülvevő pázstiján két páva áll; alól pedig az 1668-ban épült Bethlen-Szent-Miklósi kastély szemlélhető. Jelzése
alól balra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 9.6: 20.7 cm. 10.2: 9.8 és 10: 9.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 495 l.

Sz.n. 417-902
379-902-1676.

Alma-Kerék. T. 7436.

Apaffy siremléke.

A Nicolai Illés nagyszekeni szobrász által faragott kőkoporsó Apaffy Györgyöt teljes vértben ábrázolja körülötte gazdag jelképes ábrázolásokkal és czimerekkel. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 31.1: 16.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 485 l.

Sz. n. 416-902
379z902-1673.

Kükülővár. T. 7438.

A kastély.

Az előtérbeli dombom látjuk a Bethlen Gábor kanczellár által 1769-ben épitett és a Vesszősi hegyről felvett kétemeletes kastélyt, melynek sarkain kerek bástyák vannak. Kissé jobbra kápolna köti le figyelmünket, a háttérben pedig magas hegyek emelkednek. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19: 21.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 497 l.

Sz. n. 418-902
379-902-1677.

Szombathely. T. 7341.

A székesegyház.

A két tornyú székesegyházat oromzatán és homlokzatán szobrok ékesitik és az előtte lévő téren két pap halad jobbra. Felirata: IOAN SZILY PRIMVS EPPUS SABAR. MDCCXCVII. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 24.2: 17.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 369 l.

Sz. n. 321-902
379-902-868.

Főherczeglak. T. 7338.

E lapon a komlószüretelők vannak munkaközben ábrázolva, mig alól jobbra az emeletes kastélyt szemléljük. A munkások közül a két férfi egyike a felakasztott zsákba tölti a termést, a melyet egy kalapos leány adogat. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 17.9: 22.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 353 l.

Sz.n. 318-902
379-902-864.

Blazsovicza. T. 7339.

A béllyei uradalomhoz tartozó blazsoviczai érdőben három nőstény és egy him szarvast látunk, a melyek közül az utóbbi bőg. Jelzése
alól jobbra: Cserna K. 93.

Tollrajz, mér. a vk. 22.8: 32.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 355 l.

Sz. n. 319-902
379-902-865.

Siklós. T. 7336.

A várhegy tövében a község épületei képeznek csoportot, melyek közül balra a templom válik ki, az előtérben pedig a szekérre a mely elé két ökröt fogtak, takarmányt raknak fel a legények, kiknek egyike a kocsi tetején áll. A jobbsarokban a vár bejárata van ábrázolva. Jelzése
alól középütt: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 19.7: 28.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 345 l.

Sz.n. 316-902
379-902861

Pécs. T. 7335.

A középtért elfoglaló városba, mely mögött hegy emelkedik, az előtérből széles út vezet, a hol szekér közeledik kettős ökörfogattal és kissé hátrább egy magános férfi áll. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 17.7: 25.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 325 l.

Sz. n. 315-902
379-902-857.

Szigetvár. T. 7334.

A vár udvarán lévő fák közül torony emelkedik ki, a bástya tövében elvezető uton legény halad tapogatóval és jobbra a patakon átvezető hidfőnél egy asszony és leány beszélget. Alól balra külön keretben a Zrinyi emlék szemlélhető. Jelzése lent jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19.2: 26.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 319 l.

Sz. n. 314-902
379-902-856.

Czerna K. 1

Csáktornya. T. 7333.

A dombos vidék középterében balra van a körülfalazott vár a kiemelkedő emeletes épülettel és katholikus templommal, jobbra pedig a község végén lévő házak képeznek csoportot. Jelzése alól jobbra: Cs.

Tusrajz, mér. 8: 16.5 cm.
Zárókép a Zalamegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 250 l.

Sz. n. 313-902
379-902-831.

Czerna K

Ösku. T. 7332.

Török mecset.

A kerek alakú mészkő szikla tetején áll a budaihoz hasonló török mecset, a melynek tetején kereszt van, mert kápolnának használják. A hegy tövében a község házai képeznek csoportot, mig az előtérben vasuti sin halad, melynél az őr a jelzőtáblát tartja. Jelzése alól balra: Cs.K.

Tusrajz, mér. 18.5: 21.5 cm.
Zárókép a Veszprém megye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 204 l.

Sz.n. 312-902
379-902-819.

Veszprém. T. 7330.

A Cserháti dombról felvett városon és váron túl hegyek látszanak, mig az előtérben a kutnál két vizes kocsi van, balra pedig ketten csordát hajtanak. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 14.8: 20.7 cm.
Kezdőkép a Veszprém megye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 169.

Sz. n. 310-902
379-902-809.

Szentpétery Zsigmond. 10543.

Mellig, kissé balra fordulva. Nyakkendőjét csokorra kötötte, mellénye kivágott, kabátja kettős elejű. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 18.5: 17.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX.365 l.

Sz.n. 295-902
379-902-663.

Kismarton. T. 7328.

A Sebastiano Bartoletto és Antonio Carlone tervei szerint épitett[1] tornyos kastély udvarában a lépcso előtt szökőkut ugrik, mig a virágágyak között egy úr és hölgy sétál. Alól jobbra külön keretben a kastély vert vasajtaja szemlélhető. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 21.4: 32.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 165 l.

Sz. n. 308-902
379-902-807.

[1] Fletcy által 1793-ban kiegészitett és Moreau szerint 1805-ben átalakitott

A kikeri tó .

T. 7331.

Az Öskütől Várpalota felé vezető út mentén fekvő kikeri tónál látjuk a nagy koczkakövekkel aláfalazott római utat, a hol balra egy férfi és nő halad, a ház közelében pedig egy legény őrzi a birkanyáját. A háttér dombos vidék. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 17.2: 26.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 195 l.

Sz.n. 311-902
379-902-816.

Mohács. T. 7337.

Az előtérbeli piaczon a koſák árulják a behozott zöldséget és gyümölcsöt, a kik épugy, mint a vevők, a vidék öltözeteit viselik.[1] Jelzése
alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 22.2: 32.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 349.

Sz.n. 317-902
379-902-862.

[1] közülök a csipőre tett kézzel álló hajadon és a bajuszát pedrő ostorossal beszélgető leány válik ki.

Pápa. T. 7329.

Abenczések templomában lévő (XVIII. szeli padok elsején faragványokban jeleneteket szemlélünk egyes szentek életéből. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tollrajz, mér. 80: 15.5 cm.
Zárókép Építészeti emlékek a Dunántúl cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 168 l.

Sz. n. 309-902
379-902-808.

Pécs. T. 7327.

A kórházi kápolna.

A kupolás kápolna előtt ~~áll~~ van a hajdani mecset erkélyes tornya, a melynek közelében egy férfi és nő beszélget. Közülötte a szomszédos házak látszanak, a melyek egyikénél jobbról ketten állnak. Jelzése
alól jobbra: ~~Cserna.~~

Tusrajz, mér. 12.2: 13.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 155.

Sz. n. 307-902
379-902-803.

Lebény. T. 7324.

Fölül látjuk a templomot, a mely előtt a teret ép ugy, mint balra a ház előtti jardát járókelők élénkitik, alól pedig a templomnak alapja, kapuja és szentély-záradéka van ábrázolva. Jelzése alól balra: Cserna K. 94.

Tusrajz, mér. 28.7: 19.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 117.

Sz. n. 304-902
379-902-788.

Pécs. T. 7325.

A székesegyház részlete.

A Corpus Domini kápolnájának renaissance oltárán fölül Seraphok ~~Cherubok~~ között a Megváltót látjuk, mig alól ~~a pillérek kö-~~ ~~zött~~ balról három és jobbról két angyal van, ~~fölül pedig~~ a boltiven [pedig] három Cherub nyert elhelyezést. Alján czimer képez diszt. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tollrajz, mér. 26.5: 11.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 141 l.

Sz. n. 305-902
379-902-797.

Budapest. T. 7323.

Az Orient.

Az előtért átszelő Dunán a két kéményű ORIENT halad át és a háttérben Pest látszik a Redoute épülettől egészen az Esküterig. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 10.5: 19.2 cm.
Zárókép a magyar Duna feliratú czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 84 l.

Sz.n. 303-902
379-902-777.

Fiume. T. 7322.

Egy osteria.

Az OSTERIA AI MARE-ban hajósok és különféle munkások töltik az időt, kik közül hárman a tenger felé néznek, a melyet vitorlások élénkitenek. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19: 21 cm.
Zárókép a Fiume és kerülete cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 604 l.

Sz. n. 302-902
379-902-747.

Fiume. 7321.

A főherczegi lak.

Fölül van József főherczeg nyári lakása a Villa Giuseppe, mig alól a kert lépcsője, a nyaralónak kapuja és a pálmaliget van ábrázolva. Jelzése
lent jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19.3: 25.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 597 l.

Sz.n. 301-902
379-902-745.

Budapest. T. 7320.

A közvágóhid.

A Begas R. bikáival diszitett közvágóhidi kapun egy kétfogatos szekér jön ki, mig elotte harom férfi alakja élénkiti az utat. Szemközt, de hátul a Hennicke által készitett épület tornya köti le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 17.9: 25 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 487 l.

Sz. n. 300-902
379-902-706.

Budapest. T. 7318.

A magyar tudományos akadémia.

Az elnöki teremben szemközt a falon kép lóg, mely Rudolf trónörököst lovassági tábornoki egyenruhában ábrázolja, balra a talapzaton szobrát helyezték el és a székektől körülvett asztalokon iratok és könyvek hevernek. Jelzése alól jobbra: CSERNA.

[Zsinyi Miklós

Tusrajz, mér. 33.2: 23 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 241.

Sz. n 282-902
379-902-614.

Budapest. T. 7317.

A Nemzeti Muzeum.

Az ország vármegyéinek czimereivel ékesitett Széchényi teremben balra az Ender János által 1843-ban festett Széchenyi arczkép lóg, mely alatt az asztalon könyvek hevernek a halotti beszéd körül, jobbra pedig könyvszekrény van. A terem közepén kerek faragványos asztal áll könyvekkel és iratokkal. Jelzése alól középütt: Cserna K.

Tusrajz, mér. 39.5: 29.8 cm.
Osztr. Magy. Monrachia IX. 211 l.

Sz. n. 281-902
379-902-607.

Szinna. T. 7448.

A kastély.

A rácsos keritéssel körülvett emeletes kastély erkélye oszlopokon nyugszik, a hattérben fak vannak, az elotérben pedig a topolyfak mellett elvezető úton egy asszony halad balra kutyájával. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Szines tusrajz, mér. 26.5: 38.4 cm.

Sz. n. 428-902
379-902-1760

Bereg és Mármarosmegye. T.7447.

Fatemplomok.

Fölül az iglénczi és középütt a ploszkói (Dombosteleki) fatemplomokat látjuk Bereg megyéből, mig alól a Mármaros megyei körösmezői fatemplomokat nyerjük. Mindegyiknek hátterében magas hegyek vannak. Jelzése
alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 10.8: 9.3:, 7.1: 9.3 és 8.6: 19 cm.

Sz.n. 427-902
379-902-1759.

Boldogkővár. T. 7389.

Az előtérbeli nem magas szirthegyfokon látjuk a vár romjait, melyek felett a tornyok uralkodnak, a háttérben pedig erdős hegylánc gerinczei és csúcsai kötik le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna K. 96.

Tusrajz, mér. 17.9: 24.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 251 l.

Sz. n. 369-902
379-902-1221.

Régécz. T. 7390.

Az erdős hegygerinczből kiemelkedő kerekded ormon látjuk Régécz vár romjait, mig az előtérben jobbra a fák közül kibontakozó házak felé út vezet, hol férfi közeledik kutyájától követve. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19.5: 27.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 253 l.

Sz. n. 370-902
379-902-1222.

Nagymihály. T. 7391.

Fölül a gróf Sztáray féle emeletes kastélyt látjuk oromzatán czimerrel, treasseán leanykat vezető hölgygyel és a virágágyak között négy pávával; alól pedig a vinnai var szemlélhető a hegy tövében elterülő buzaföldeken aratókkal. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 19.5: 31.3: és 18.1: 12.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 375 l.

Sz.n. 371-902
379-902-1281.

Széphalom. T. 7392.

A Kazinczy emlék.

Az előtérben van a Magyar Tudományos Akadémia által Kazinczy egykori dolgozószobájának helyén dór stylben ~~készült~~ épület homlokzatán e felirattal: KAZINCZY FERENCZ EMLÉKÉNEK A HÁLÁS UTÓKOR és előtornáczában botjára támaszkodó úrral. Körülötte facsoportok diszlenek. Jelzése emelt

alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 26: 36.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 377.

Sz. n. 372-902
379-902-1282.

Sátoralja-Ujhely. T. 7393.

E lapon a városnak u. n. Kossuth utczája és főtere van ábrázolva, a melyet egy kétfogatos hintó és több járókelő élénkit. Az épületek közül a templomok válnak ki. Jelzése alól középütt: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 17.2: 26.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 379 l.

Sz. n. 373-902
379-902-1283-1).

Czerna K

Sátoralja-Újhely. T. 7394.

A megyeház.

A balra lévő emeletes székház előtt egy úr és hölgy sétál, mig jobbra a szomszédos házak irányában szekér halad a háttér felé, Jelzése
alól balra: Cs.

Tusrajz, mér. 12.5: 14.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 379 l.

Sz. n. 374-902
379-902-1283-2.

Sárospatak. T. 7395.

A collégium.

Fölül balra a kollégium régi épülete látható jobbsarkán FÖISKOLAI KÖNYVNYOMDA felirattal és bejárata előtt növendékekkel; alól pedig a kollégium uj szárnya van ábrázolva a téren beszélgető és jarkáló deákokkal. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tus- és tollrajz, mér. 10.4: 13.9 és 9.4: 1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 383 l.

Sz.n. 375-902
379-902-1285.

Erdészvölgy. T. 7396.

A vadászkastély.

A magas hegyektől körülvett völgy előterében a József Ágost főherczeg tulajdonát képező kuzii vadászkastélyt szemlélhetjük, mig a korlátos Tisza-parton látható három férfi egyike horgászik. Jelzése alól balra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 20.7: 26.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 451 l.

Sz. n. 376-902
379-902-1310.

Felső-Bánya. T. 7399.

Középütt a város terül el az épületei közül kiemelkedő kéttornyú rennaisance stylü romai katholikus templommal és a szomszédságában lévő reformatus egyházzal, a háttért hegyek képezik, az előtérben pedig botjára támaszkodó pásztor őrzi birkanyáját. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 17: 22.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 475 l.

Sz.n. 379-902
379-902-1321.

Kapnikbánya. T. 7400.

A Gutin hegység tövében a város épületei képeznek csoportot, mig alól jobbra az erdélyi határ kezdetén ~~a~~ jegenyefa alatt azon kőemlék szemlélhető, a melyet 1717-ben a mármarosi nemesség, a borsai ütközet után, a hazamenekülő tatárokra mért utólsó csapás emlékére emelt. Jelzése
alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 16.7: 21.5 cm és 13.7: 10.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 477 l.

Sz. n. 380-902
379-902-1322.

Csernak

Harina. T. 7403.

Az előtérben van a kéttornyú ágostai evangélikus templom, a melyen túl jobbra a fák mögött házak bontakoznak ki. Jelzése alól jobbra: Cs.

Tusrajz, mér. 19.1: 17.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 47 l.

Sz. n. 383-902
379-902-1370 (1)

Gyulafehérvár. T. 7401.

Részletek a templomból.

Az ábrázolt oszlopfejeket emberi alakok, állatok és virágok diszitik; szemközt a belső ivmezőn Krisztus trónol oldalt egy-egy szárnyas alakkal; jobbra könyvet tartó alak köti le figyelmünket; alól balra pedig az északi apsis zárókövét füstölőt lógató angyal disziti. Jelzése
alól balra: Cserna 1900.

Tusrajz, mér. 19.7: 23.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 37 l.

Sz. n. 381-902
379-902-1367.

Jenő herczeg. 10530.

A hadi ékitményekkel is diszitett barokk keretben fölül SAVOYAI JENÖ HERCZEG, Gr. MERCY CLAUDIUS, Gr. NICZKY KRISTÓF képeit szemléljük, kik közül az első az aranygyapjas és az utolsó a Mária Terézia rend jelvényét viseli. Jelzése alól balra: Cserna.

Tollrajz, mér. 17.5: 16 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 543 l.
Kezdő kép a dél-magyarországi németek cz. czikkéhez.

1339
Sz. n. [illegible]-902
379-902-481.

Kisfaludy Károly. 10535.

Derékig, kissé jobbra fordul, de visszatekint. Ingének lehajtott gallérja széles, atillaja zsinóros és vállra vetett köpenyege prémgallérú. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tustrajz, mér. 21: 16.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 299. l.

Sz.n. 287-902
379-902-639.

Vörösmarty Mihály. 10536.

Csaknem derékig, kissé balra tekint. Nyakkendőjét csokorra kötötte, hajtókás mellénye kivágott, atillája zsinóros. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 23.5: 18 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 305 l.

Sz.n. 288-902
379-902-641.

Csokonai Vitéz Mihály. 10533

Derékig, kissé jobbra tekint, prémes bekecsben és vállra vetett köpönyeggel. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Czeruzarajz John Fr. után, mér. 17: 15.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 287 l.

Sz. n. 285-902
379-902-633.

Kisfaludy Sándor. 10534.

E hármas csoporton fölül Kisfaludy Sándor, alól pedig Berzsenyi Dániel és Kölcsey Ferencz mellképeit látjuk, a kik mindannyian kissé balra fordulva vannak ábrázolva. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 22.5: 17.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX: 289, 291, 295 l.

Sz.n. 286-902
379-902-636-638.

Bajza József. 10538.

Mellig, kissé jobbra fordulva, kivágott mellényben és egyelejü kabátban. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 17.5: 16.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 331 l.

Sz.n. 290-902
379-902-650.

Lendvainé. 10541.

Derékig, balra fordulva de visszanézve, kivágott fodros ruhában és nyakán kettős gyöngyfüzérrel. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 23: 17.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 359.

Sz. n. 293-902
379-902-660.

Kemény Zsigmond br. 10537.

Mellig, kissé jobbra fordul. Egyeleju mellénye és kabátja zsinóros. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 17.5: 16 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 327 l.

Sz.n. 289-902
379-902-649.

Erdélyi János. 10540.

Mellig, jobbra fordulva, kivágott mellényben és kettős elejü kabátban. Jelzése
a balkarnál: Cserna K.

Tusrajz, mér. 17.6: 15 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 335 l.

Sz.n. 292-902
379-902652.

Czerna K

Bartha János. 10542.

Mellig, balra fordul, de kissé visszanéz. Széles gallérú inget és prémes kabátot visel. Jelzése a balkrnál: Cs. K.

Tusrajz, Latkóczy Lajos festménye után, mér. 20.5: 19.8 cm. Osztr. Magy. Monarchia IX. 361 l.

Sz.n. 294-902.
379-902-661.

Toldi Ferencz. 10539.

Mellig, balra fordulva, kivágott mellényben és oldalzsebes kabátban. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 19: 16.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 333 l.

Sz. n. 291-902
379-902-651.

Gyulafehérvár. T. 7402.

Hátul a székesegyház északi kapujának záradéka középütt a déli kapu ivmezőjében Péter és János apostolok közt Krisztussal, jobbra pedig az alaprajz szemlélhető. Jelzése alól középütt: Cserna K. 1900.

Tusrajz, mér. 28.4: 20 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 41 l.

Sz. m. 382-902
379-902-1368.

Somlyó-Ujlak. T.7405.

Az előtérben van a református templom nyolczszögbe átmenő tornyával és román stylü paros ablakaival, a háttérben fák diszlenek, balra erkélyes haranglab köti le figyelmünket és középütt asszony halad az oldalajtó felé. Oldalt de balra az emeletes folyosó szemlélhető triforium alakú nyilasokkal. Jelzése alól balra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 14.1: 20.7 cm. és 15: 10.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 49 l.

Sz.n. 385-902
379-902-1371.

Kolozsvár. T. 7407.

A Szent-Mihály templom.

A Főtéren áll a teljesen szabadon lévő székesegyház a mögötte látható diszes kapuval. Mögötte emeletes házak vannak. Fölül jobbra pedig az alaprajzot nyerjük. Jelzése alól jobbra: Cserna 98.

Tusrajz, mér. 28.7: 20.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 81 l.

Sz. n. 387-902
379-902-1383.

Kolozsvár. T. 7408.

A székesegyház részletei.

Fölül a Szent-Mihály egyház nyugati főkapuját szemléljük, az ajtószárny fölött a sárkányölő szent Mihálylyal, két czimerpaizszsal és karjait felemelő angyallal; alól pedig a sekrestye diszes ajtajában gyönyörködünk, melynek ívezetében és párkányán angyalok vannak ábrázolva és belso ivezetéből egy férfi alakja emelkedik ki. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

renaissance-

külso

Tusrajz, már. 13: 6.6 és 12.5: 6.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 83 l.

Sz. n. 388-902
379-902-1384.

Besztercze. T. 7409.

Az ágostai templom és az árúcsarnok.

Az ágostai evangélikus német renaissance stylü templomtól balra az emeletes épület előtt az utat epén úgy, mint jobbra egy-egy alak élénkiti, mig fölül a Főtéri buzaszer, illetőleg árúcsarnok szemlélhető boltives árkádjai alatt vásárlókkal. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 22.4: 12.3: és 12.2: 24.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 91 l.

Sz. n. 389-902
379-902-1388.

Sirok. T. 7388.

A háttérben a hegy tetején a várrom és tövében a fák közül a község bontakozik ki, az előtért szelő Zagyvában pedig balra négy darab szarvasmarha áll. Jelzése alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 21.4: 31.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 215 l.

Sz.n. 368-902
379-902-1208.

A Mátra. T. 7387.

A Mátra hegység ezen kúpalakú szirtjének [redacted] lejtőjén nyolcz kősir nyilása látszik, mig a hegyoldalban egy pásztor nyolcz birkát terel le. Jelzése
alól jobbra: Cserna.
Tusrajz, mér. 32: 22.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 213 l.

Sz.n. 367-902
379-902-1207.

Parád. T. 7386.

A fürdő.

Az előtérben és a középtérbeli magas hegy tövében a fürdő épületek képeznek csoportot, míg a háttérben a környékbeli magas hegyek emelkednek. Jelzése
alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 28.2: 36.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 211 l.

Sz. n. 366-902
379-902-1206.

Parád. T. 7385.

Az előtérben lévő és Károlyi György gróf tulajdonát képező sasvári kastély emeletes épület kupletejü toronynyal. A háttérben erdőség látszik. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 22.5: 34.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 209 l.

Sz. n. 365-902
379-902-1205.

Hevesmegye. T. 7381.

Népviselet.

E lap a pásztói, a tari, a hasznosi, a gyöngyös-halaszi és maklári parasztasszonyok és leányok viseletét teszi szemlélhetővé. Az ábrázolt nyolcz alakból egy férfi. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 33.6: 22.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 199 l.

Sz. n. 361-902
379-902-1200.

Eger. T. 7383.

Fölül a város, középutt a szobrokkal diszitett székesegyház, alól pedig a török mecset, a lyceum és a vár látképét szemléljük. Jelzése alól balra: Cserna 94.

Tusrajz, mér. 25.1: 17 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 205.1.

Sz.n. 363-902
379-902-1203.

Losoncz. T. 7377.

A város és a vigadó látképe.

Alól a város azon részét szemléljük, a hol a református és a rom. katholikus templom van, a mely előtt a teret járókelők élénkitik, fölül pedig a polgári leányiskola és a vigadó van ábrázolva a vasut felé vezető úttal. Jelzése
alól jobbra: Cserna.
Tusrajz, mér. 18.8: 20.4 és 8.4: 11.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 123 l.

Sz. n. 357-902
379-902-1170.

Pásztó. T. 7382.

A templom és annak részlete.

Az előtérbeli katholikus templomból a vecsernyét hallgatott leányok ünneplőben jönnek ki és fölül jobbra a templom belsejének egy részlete van ábrázolva. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 25.5: 25 és 10.3: 15.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 203 l.

Sz. n. 362-902
379-902-1202.

Balassa-Gyarmat. T. 7375.

A középtért a város foglalja el, melynek épületei közül három torony és jobbra a fogház válik ki, a háttérben hegyek hullámzanak, az előtért pedig öt darab szarvasmarha élénkiti, melyeknek egyike leheveredett. Jelzése
alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 13.9: 21.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 115 l.

Sz. n. 355-902
379-902-1166.

Dubova. T. 7369.

Paraszt lakodalom.

Az előtérbeli ház udvarán a lakodalmas nép mulat zeneszó mellett és legelől az ifjú férj táncoltatja feleségét. Az ablakok és az eresz alatti rudon ruhanemüek lógnak. Jelzése alól balra: Cserna.

Gouache, mér. 17.5: 25.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 367 l.

Sz. n. 349-902
379-902-1090.

Bessenyei György. T. 10531.

Derékig látható, kissé jobbra fordul és jobbkezét csipőjére támasztotta. A magyar testőrség egyenruháját viseli, baljában karddal és kócsagos kalpaggal. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 20: 16.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 277 l.

Sz. n. 283-902
379-902-626.

Balázsfalva T. 7440.

Az érseki palota és a Főtér.

Fölül balra az érseki palotát, alól pedig a Főteret szemléljük a székesegyházzal, a felső leányiskolával, a szemináriummal és a gymnasiumi épülettel, a melyek előtt sátorok vannak és egy asszony vezeti kis leányát. Jelzése
alól jobbra: Cserna K. 91.

Tus- és tollrajz, mér. 6.8: 12 cm. és 12.5: 19.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 517 l.

Sz. n. 420-902
379-902-1697.

Czerna K.

Szászváros. T. 7441.

A collégium és a várkert.

Az előtérben balra van a Kun Kocsárd-féle kétemeletes collégium, szemközt a gyógyszertar mögött az evangélikus templom és a várkert szemlélhető, jobbra pedig a saroképulet egy emeletes ház. A teret kocsik, járókelők és beszélgető csoportok élénkitik. Jelzése alól jobbra: Cs.

Szines tusrajz, mér. 17: 24.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 557 l.

Sz. n. 421-902
379-902-1719.

Czerna K

Buziás. T. 7442.

A fürdő.

A középtért a fürdő épülete foglalja el, mig az előtérbeli fasorban elől egy úr és egy hölgy sétál, mig kissé hátrább egy asszony vezeti két gyermekét, kiknek egyikénél karika van. Jelzése alól balra: Cs.K.

Szines tusrajz, mér. 19.8: 15 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 585 l.

Sz.n. 422-902
379-902-1731.

Anina. T. 7443.

A gyártelep.

Az előtérben a városon innen az osztrák államvasuti társaság által épitett vashámorok vannak, a háttérben pedig a magas hegyek között a szénbányák apróbb épületei bontakoznak ki. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 23.5: 31.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 589 l.

Sz. n. 423-902
379-902-1732.

Zsittinvölgye. T. 7444.

A magas hegyek között lévő völgyet, a mely Anina és Oravicza között fekszik, a vasut hidalja át, melynek sinjein a jobbra fekvő alagut felé vonat közeledik. A hid pilléreken nyugszik. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 21.8: 32.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 595 l.

Sz. n. 424-902
379-902-1734.

Marillavölgy. T. 7445.

Az előtérbeli fenyvesben balra a MARILLA GYÓGYINTÉZET két emeletes épülete, jobbra pedig egy kupolás fürdőház látható, mely utóbbi előtt egy hölgy vezeti fiát és a saroknál női szobor képez díszt. A balra vezető út mentén virágágyak díszlenek. Jelzése alól jobbra: Cserna 98.

Szines tusrajz, mér. 20.8: 29.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 597 l.

Sz. n. 425-902
379-902-1735.

Csernavölgye. T. 7446.

A magas hegyek közti völgy előterében a Cserna patak felett karfás híd vezet át, a honnan egy férfi nézi a kiálló sziklára telepedett három horgászt. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Szines tusrajz, már. 20.4: 25.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 601 l.

Sz.n. 426-902
379-902-17737.

Nógrád vára. T. 7374.

Az előtérben emelkedő kúpalakú hegy tetején látjuk az 1685-ben elpusztult vár romjait, mig a háttérben Nógrád mezővárosa bontakozik ki. Alól balra a megye koronás czimere szemlélhető. Jelzése a szalag mellett: Cserna.

Tusrajz, mér. 34.5: 23.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 111 1.

Sz. n. 354-902
379-902-1165.

Pöstyén. T. 7362.

Fölül a szigeten lévő fürdőhazakat, középütt a szigetről a Vágon átvezető átjárót, alól pedig az uj gyógycsarnokot szemléljük. Jelzése a középső képen
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, méreteik 8: 13.6, 13.7: 23.5: és 8.4: 17.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 267 l.

Sz. n. 342-902
379-902-1050.

Lipótvár és Galgócz. T. 7365.

Fölül Lipótvárat szemléljük a Vág innenső partján két ökörrel szántó földmivessel, középütt a kerek medaillon Lipótvár kapuját ábrázolja, alól pedig a galgóczi főtér nyert elhelyezést templomaival, a közeli házakkal és szobrával. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 12.2: 24.2 cm., 8.2: 8.2. és 18.1: 12.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 275 l.

Sz. n. 345-902
379-902-1054.

Czerna K

Deés. T. 7418.

A Fő-tér.

Az előtérben balra van a honfoglalás emlékére létesitett oszlop tetején a turulmadárral; mögötte a sarkon emeletes épület (a Hungária fáll.) köti le figyelmünket kupolával, a melylyel szemben az utczában a kettős erkélyü megyeház látható; az utat pedig járókelők élénkitik. Alól az uj törvényházat szemléljük. Jelzése alól jobbra: Cs.

Szines tusrajz, mér. 15.: 20.5 és 15: 11.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 223 l.

Sz. n. 398-902
379-902-1484.

Bonczida. T. 7417.

A kastély.

Szemben látjuk báró Banffy György emeletes kastélyát az ő kerek saroképitményeivel, az előtért pedig a park pázsitja foglalja el. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 19.6: 28.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 185 l.

Sz. n. 397-902
379-902-1461.

Zsibó. T. 7416.

A háttérben látjuk a Wesselényiek XVIII. századbeli kastélyát, míg a parkban a virágágyak között középütt egy hölgy sétál, balra a fa tövében pad van, jobbra pedig szökőkut ugrik. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 27.5: 42.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 133 l.

Sz. n. 396-902
379-902-1420.

Ziláh. T. 7415.

A város látképe.

Az előtérbeli szőlőhegyek tövében a város terül el, a melynek épületei közül a templomok válnak ki, a háttérben pedig a Meszes hegység látható. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 23: 37.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 129 l.

Sz. n. 395-902
379-902-1418.

Ákos. T. 7414.

A templom.

Az előtérben látható Árpádkori román stylü templom a reformátusoké s mögötte facsoport diszlik. Tornyait kúptető fedi. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 17.2: 16.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 125 l.

Sz. n. 394-902
379-902-1408.

Szilágy-Somlyó. T. 7413.

Az előtérben látjuk a várost utczáin járókelőkkel, a háttérben pedig a Magura déli része emelkedik. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 21.4: 26.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 127 l.

Sz. n. 393-902
379-902-1407.

Deésháza. T. 7412.

E rajzon a Szilágy-megye deésházai népviseletet két férfi és három női alakon szemléljük, a kik mindannyian ünneplőbe öltözködtek. Jelzése
alól jobbra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. a vk. 17.8: 27.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 121 l.

Sz. n. 392-902
379-902-1406.

Gernyeszeg. T. 7411.

A háttérben lévő emeletes kastélynak kupolás tetején torony van, az előtérben lévő tavon pedig egy úr csolnakázik, mig partján a két hattyú közelében egy hölgy alakja bontakozik ki. Jelzése alól balra: Cserna K.

Czeruzarajz, mér. a vk. 18.7: 24.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 97 l.

Sz. n. 391-902
379-902-1400.

Eger. T. 7384.

Az érseki palota.

Az érseki palota udvarában lévő virágágyak között három beszélgető pap képez csoportot, a háttérben pedig a szobrokkal ékesitett székesegyház bontakozik ki. Jelzése alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 15: 21 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 207 l.

Sz. n. 364-902
379-902-1204.

Csonak

Deés. T. 7419.

Az óvári torony.

A kettős bejáratú kápolna előtt léczkeritès van és a torony oszloptalapzata alatt lévő 1518-iki felirás kezdete: HVN-NVS és befejezése DEI. A háttérben magas hegyek látszanak. Jelzése alól balra: Cs.K.

Szines tusrajz, mér. 21.8: 10.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 225 l.

Sz.n. 399-902
379-902-1491.

Deés. T. 7420.

A református templom.

Az előtérben a Főtéren lévő XV. századbeli csúcsíves református templomot látjuk, melyet kőkerités vesz körül, a háttérben pedig balra egy egyemeletes ház köti le figyelmünkte. A teret járókelők élénkitik. Jelzése alól jobbra: Cserna 99.

Szines tusrajz, mér. 22.5: 20.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX.227 l.

Sz.n. 400-902
379-902-1492.

Szamosujvár. T. 7421.

Részletek a városból.

Fölül balra az országos fegyintézet és jobbra Martinuzzi lakása szemlélhető, mig alól a főtéri nagytemplom látható, mely körül a teret kocsi, több járókelő, kofa és vásáros nép élénkiti. Jelzése alól jobbra: Cserna 99

Szines tusrajz, mér. 11.3: 14.3, 10.5: 8.4 és 19.5: 11.2 cm. Osztr. Magy. Monarchia XX. 229 l.

Sz. n. 401-902
379-902-1493.

Ghymes. T. 7366.

Az előtérbeli kúpalakú hegy tetején a vár romjait szemléljük, mely alatt a hegyoldalt sürü erdő boritja. Jelzése alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 26.9: 37.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 281 l.

Sz. n. 346-902
379-902-1057.

Czerna K

Pornó. T. 7343.

Hiencz-udvar.

A szalmafödelü hiencz ház eresze alatt rudak lógnak, mig hátul a szekért, annak egyes alkatrészeit és fát látunk. Elől az udvaron asszony áll vizes edénynyel. Jelzése alól jobbra: Cs.

Tusrajz, mér. 10.5: 16 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 402 l.
Zárókép a hienczek cz. czikkhez.

Sz. n. 323-902
379-902-878.

Galgócz. T. 7364.

Faoltár.

A várbeli kápolna ezen oltára a gyermek Jézus imádását ábrázolja a Madonnától, kinek fején korona ékeskedik, angyaloktól és szent Józseftől. A háttérben beszélgető, távozó és közeledő alakok kötik le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna 96.

Tusrajz, mér. 26.5: 22.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 273 l.

Sz. n. 344-902
379-902-1053.

Galgócz. T. 7363.

A kastély és a Vág völgye.

Az előtérbeli alacsony hegyen a szomszédos házaktól körülvéve van a kastély, mig a háttérben a Vág-völgye terül el, a hol több község bontakozik ki, a melyek felé balról gyorsvonat közeledik. Jelzése

alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 21.9: 32.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 271 l.

Sz. n. 343-902
379-902-1052.

Tavarnok. T. 7367.

A kettős szárnyú emeletes Erdődy (jelenleg Stummer) kastély udvarán virágágyak vannak s balra egy terebélyes fa alatt padon ülő férfi olvas, a ki felé egy pap közeledik kutyával. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 19.2: 32.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 283.

Sz. n. 347-902
379-902-1058.

Divény, Salgó és Hollókő. T.7376.

A fölül látható Divény vára alatt az őrtornyos kapun és lőréses falon belül házak vannak, középütt Salgó vára szemlélhető, alól pedig a hegyes vidék előterében lévő kúpalakú hegy tetején Hollókő vár romjai kötik le figyelmünket. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 23.5: 24.6, 17.3: 17.1 és 16: 24.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 119.

Sz.n. 356-902
379-902-1168.

Gyöngyös. T. 7379.

A középtért a város foglalja el templomaival, a háttérben a Mátra hegység huzódik, az előtérben pedig jobbra egy magános fa áll. Jelzése
alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 19.6: 31.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 195 l.
Kezdőkép A Mátra és a Bükkhegység környéke.

Sz. n. 359-902
379-902-1198.

Cserna Károly

Sasvár. T. 7361.

A búcsújáróhely.

Az előtérbeli két tornyos templomból búcsusok jönnek ki nagy egyházi kísérettel, jobbra a fák előtt bekeritett szobor van, balra pedig a háttérben apró házak latszanak. Jelzése alól balra: Cserna. 96.

Tusrajz, mér. 16.6: 23.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 259 l.

Sz.n. 341-902
379-902-1047.

7358.

Sárosvár. T. [illegible].

Az előtérben lévő hegyen látjuk a vár bástyáinak és tornyainak maradványait, a középtért szántóföldek foglalják el, a háttérbeli hegyek aljában pedig községek bontakoznak ki. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 22.7: 34.9 cm.

Osztr. Magy. Monarchia XV. 143 l.

Sz. n. 338-902
379-902-1001.

Kurczazsilip. T. 7305.

Az előtérbeli zsilip közelében, jobbra a gáton, több kubikos dolgozik, míg a lépcsőzetes gáton fűzfák képeznek csoportot. Jelzése alól jobbra: Cserna K
1888.

Gouache, mér. 15: 25.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 68 l.

Sz.n. 269-902
379-902-285-1.

Csorna. T. 7346.

A prépostság.

A dr. Kuncz Adolf prépost által barokk stylbe átépitett rendház emeletes épület előtte fákkal és bekeritett helylyel, a hol beszélgetők képeznek csoportot. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 14.3: 20 cm.
Zárókép a Sopronmegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 438 l.

Sz. n. 326-902
379-902-890.

Kis-Marton. T. 7344.

A herczegnő szobra.

A Canovától készitett és jobbra néző ülő női alak Esterházy Leopoldina herczegnőt ábrázolja jobbjában irótollal és baljában táblával, a melyen e szavakat olvassuk: LEOPOLDINA ESTERHAZY MDCCCV; alól pedig a Leopoldina csarnok van ábrázolva. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Czeruza és tollrajz, méreteik 19: 11.8 és 11: 8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 433 l.

Sz. n. 324-902
379-902-888.

Féltorony. T. 7349.

Szemközt látjuk az erlahi Fischer által épitett kastélyt, a mely III. Károlynak és Mária Teréziának nyaraló helye volt. A park utain, az előtérben, egy leánykáját vezető hölgy sétál. Jelzése alól jobbra: Cserna Károly.

Tusrajz, mér. 17.7: 24.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 455 l.

Sz.n. 329-902
379-902-894.

Magyar-Óvár. T. 7347.

A vár és bástyakapu.

Fölül látjuk a hajdani várat és a jelenlegi M. KIR. GAZDASÁGI AKADÉMIA épületét, mely fel van lobogózva; alól pedig a régi vár kapuja van ábrázolva alatta és előtte árokelőkkel. Jelzése alól balra: Cserna.

Tus és tollrajz, mér. 14.3: 19.6 cm. és 11.2: 9.2 cm.
Kezdőkép a Mosonymegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 439 l.

Sz. n. 327-902
379-902-891.

Gátépitès. T. 7304.

Balra a lépcsőzetes gáton számos kubikos dolgozik és tolja a talicskát, mig a gát tetőn kétfogatos szekér köti le figyelmünket; jobbra pedig a Tisza partján füzfák képeznek csoportot és a kunyhó előtt főznek. Jelzése

Alól jobbra: Cserna K.

Gouache, mér. 15.5: 25.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 65.

Sz. n. 268-902
379-902-284.

Holics. T. 7360.

A kastély.

A fáktól és épületektől körülvett kastély két emeletes épület udvarában órával. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 25.3: 42.6 cm.
Osztr. Magyar. Monarchia XV. 257 l.

Sz. n. 340-902
379-902-1046.

Sárospatak. T. 7359.

A várkastély és udvara.

Fölül a várat két tornyával és a hozzácsatolt emeletes kastélyt szemlélhetjük, alól pedig a vár udvara van ábrázolva a kapun innen járókelőkkel. Jelzése alól középütt: Cserna 94.

Tusrajz, mérteik 14.9: 21 és 13.7: 9.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 149 l.

Sz. n. 339-902
379-902-1003.

Mármarosi fatemplomok.

7357.
T. [illegible]

Fölül a Gyula-monostori és a Bártfalui, alól pedig a Szandai fatemplomot szemléljük különféle alaku erkélyes toronynyal. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 26.8: 19 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 111 1.

Sz.n. 337-902
379-902-988.

Magyar-Óvár. T. 7350.

A Lajtha torkolata.

Az előtérben a Lajtha torkolatában csolnak van, a melyben egy úr ül és céloz a felrepült vadkacsákra. Balra a part mentén sajkát és felaggatott hálót látunk. A háttérben pedig a házak közül templom tornya bontakozik ki. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 17: 24.7 cm.
Zárókép a Mosonymegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy, Monarchia XIII. 464 l.

Sz. n. 330-902
379-902-897.

Martonvásár. T. 7354.

Kastély.

A fellobogózott emeletes Brunszvik kastély előtt virágágy terül el, mögötte pedig a templom tornya látható. Az uton járókelők képeznek csoportot. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. a vk. 16.2: 27 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 571 l.

Sz. n. 334-902
379-902-930.

Magyar-Óvár. T. 7348.

A Deák-tér és Fő-utcza.

A háttérben a Fő-utcza emeletes épületei vannak jobbról a székházzal, mig az előtérben balra egy barokk szobor köti le figyelmünket; alól pedig a kétemeletes megyeházat szemlélhetjük. Jelzése alól balra: Cserna.

Toll- és tusrajz, mér. 11.2: 18.3 és 10.8: 9.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 447 l.

Sz. n. 328-902
379-902892.

Czenk. T. 7345.

Fülöl az emeletes grófi kastély előtt az utat urak és hölgyek élénkitik, alól pedig a gróf Széchényi család kis-czenki sirboltja és gróf Széchényi Béláné siremléke között gróf Széchényi István és neje koporsója szemlélhető. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 22.4: 31.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 435 l.

Sz.n. 325-902
379-902-889.

Rohoncz.

Hiencz-házak. T. 7342.

A szalmával fedett földszintes házak mindegyike deszkakeritéssel van ellátva. A középső előtt a fa közelében zsebredugott kezekkel egy férfi áll, mig jobbra egy paraszt pipázik. Jelzése alól jobbra: CSERNA.

Tollrajz, mér. a vk. 14: 22 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 399 l.

Sz. n. 322-902
379-902-877.

Győr. T. 7352.

Kisfaludy szobra.

Az előtérbeli talapzatos szobor a költőt állva, kissé balra nézve és vállra vetett köpenyeggel ábrázolja. Előtte koszoruk hevernek és mögötte fák képeznek csoportot. Felirata: KISFALUDY KÁROLY és jelzése
alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 14.7: 13 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 486 l.

Sz. n. 332-902
379-902-904.

Móor. T. 7353.

A Moor vidékét ábrázoló ezen rajzon a Vértes alja és a Bakony összeágazását szemlélhetjük a Róka hegyről felvéve, mig a völgyben házcsoportok köztik le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 17.7: 28.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 561 l.

Sz.n. 333-902
379-902-926.

Czerna K.

Érd. T. 7355.

A török mecset.

Az előtérben balra látjuk a török mecsetnek még épségben lévő tornyát, a mely körül szarvasmarhát legel két hármas csoportban, a középtért erdő és a község foglalja el, a háttérben pedig hegység húzódik. Jobbról a Duna folyik. Jelzése alól jobbra: Cs.

Tusrajz, mér. 17.7: 22.1 cm.
Zárókép a Fejérmegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 576 l.

Sz.n. 335-902
379-902-931.

7356.

Apátfalva. T. XXXX

A templom.

A hegy tövében lévő torony nélküli és kereszt alakú templomból, a mely hajdan a bélháromkuti apátságé volt, a hivek jönnek ki. Mellette balra a pillérek, a kapu és az alaprajz szemlélhetők. Jelzése

alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 32.8: 21.3 cm.

Osztr. Magy. Monarchia XV. 55 l.

Sz.n. 336-902

379-902-973.

Zalaba. T. 7372.

A Szikincze és Garam völgyének középterében balra Zalabán innen vasut halad, a háttérben pedig a hegyek közt több község bontakozik ki. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól balra: Cserna.

Gouache, mér. 18.5: 29.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 63 l.

Sz. n. 352-902
379-902-1146.

Ipolyság. T. 7373.

Fölül az emeletes varmegyeháza, a mely előtt négyfogatos hintó áll és a téren lévő szobrot, középütt a vásorházat, a mely felől egy férfi közeledik, alól pedig a kéttornyú katholikus templomot látjuk. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 13: 23.8 cm. 8: 12.3 és 18.5: 9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 69 l.

Sz. n. 353-902
379-902-1148.

Kralován. T. 7368.

Árvavölgye.

E lap a kralováni állomástól keleti irányban fekvő azon völgyet ábrázolja, a hol [illegible] az Árvával egyesül Vágon át a vasuti hid vezet a tulsó partra. Az előtérben az uton innen balra fatelep látható munkasokkal. Jelzése alól jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 16.6: 28 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 351 l.

Sz. n. 348-902
379-902-1085.

Orauka. T. 7370.

Fatemplom.

Az előtérben látjuk a nyitott ajtaju és erkélyes tornyu fatemplomot, a melynek tetején még egy kisebb torony van kereszttel. Körülötte fenyőfák képeznek csoportot. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 20.3: 24.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV. 369. 1.

Sz. n. 350-902
379-902-1091.

Teszér. T. 7371.

Balra két legény és egy leány, jobbra pedig egy szembenéző leány és legény képez ünneplőben csoportot. Ez utóbbiak felé egy bekötött fejü asszony közeledik jobbjában virággal és baljában olvasóval. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 18.6: 29 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XV:43 i. l.

Sz. n. 351-902
379-902-1118.

Karancsalja. T. 7378.

E lapon a nógrádmegyei palóczok közül három féri és ugyanennyi nő viselete van ábrázolva. Jelzése alól jobbra: Cserna 96.

Tollrajz, mér. 30.5: 21 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 183 l.

Sz. n. 358-902
379-902-1194.

Uj-Verbász. T.7313.

A Ferencz-csatorna.

Az előtérben a zsilip melletti ház tájékat és a karfás hidat járókelők élénkitik, mig a háttérben balra bárka, jobbra pedig egy emlék köti le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Cserna. K.

Tusrajz, mér. a vk. 14.4: 23.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 579 l.

Sz.n. 277-902
379-902-496.

Sándorháza. T.7311.

A templom-tér.

Szemközt a háttérben van a kéttornyú katholikus templom, oldalt a földszintes házak előtt és mögött fák diszlenek, a téren pedig a kétfogatos szekér közeledik, a melyet hárman kisérnek. Keretét virágzó galyak ékesitik. Jelzése
alól középütt: Cserna.

Tusrajz, mér. a vk. 9.2: 14 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 572.
Zárókép a délmagyarországi németek cz. czikkhez.

Sz. n. 275-902
379-902-493.

Czerna K.

Német-Csanád. T. 7310.

Templomból jövok.

A jobbra lévő katholikus templomból, a mely előtt szent Gellért szobra áll, az ünneplőbe öltözöttek jönnek ki német viseletben. A háttérben a fákon túl ház latszik. Jelzése
alól jobbra: Cs. K.

Gouache, mér. 25.7: 18.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 549 l.

Sz.n. 274 a)-902
379-902-484.

Czerna K.

Szentes. T. 7309.

A református és a görög templom.

A háttérben emelkedik a református ~~templom~~ egyház, az előtérben pedig a görög katholikus templom egy részét látjuk, a melynek keritésén innen, a kapu közelében, két asszony beszélget, kiknek egyike csipőre tette kezeit. Jelzése alól jobbra: Cs. K.

Tollrajz, mér. 12.5: 15.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 467.

Sz. n. 273-902
379-902-447-2.

Szentes. T. 7308.

A piacztér.

Az elotérbeli piaczon a kút körul koťák árulják holmijaikat, mig jobbra a ťazekasok telepedtek le. A háttérben az emeletes megyehaz és a református templomnak egy része látható. Jelzése
alól balra és jobbra: Cserna K.

Tusrajz, mér. 17.3: 23.6 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 467 l.

Sz.n. 272-902
379-902-447-1.

Karózott töltés. T. 7307.

A háttér felé haladó töltés, a melynek koronáján füzfák vannak, tövében és padkáján karózva van. Alól jobbra hat karózó dolgozik.

Gouache Cserna Károlytól, mér. 10: 17.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 69 l.

Sz. n. 271-902
379-902-286.

Kurcza-zsilip emelőgépe. T. 7306.

Az állványokra helyezett emelőgépet egy pipázó paraszt hajtja, a ki kalapot, inget és térden felül felgyürt gatyát visel.

Gouache Cserna Károlytól, mér. 12.7: 7.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 68 l.

Sz. n. 270-902
379-902-281-2.

T.

Cserna Károly

Szent-Benedek. T. 7410.

Az előtérbeli domb tetején látjuk a Serena Ágoston által 1630 körül épitett és gróf Kornis tulajdonat képező udvarházat az ő négyzetes saroktornyaival, mig tövében a balra haladó út mentén apróbb házak kötik le figyelmünket. Jelzése alol balra: Cserna 99.

Tusrajz, mér. 16: 26.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 93 1.

Sz.n. 390-902
379-902-1389.

Küküllő vidéke. T. 7406.

E lapon a Küküllő vidéki erőd-templomok közül fölül balra az alsó-bajomi, középütt a muzsnai, alól pedig a szász-kezdi szemlélhető. Jelzése
alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 24.9: 17.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 67 l.

Sz. n. 386-902
379-902-1377.

Nagy-Bánya. T. 7398.

Az előtérbeli virághegyről felvett látkép az egész várost teszi szemlélhetővé, mig alól jobbra a régi puskaporos torony van ábrázolva, mely fölött a jelzés: Cserna.

Tus- és czeruzarajz, mér. 14.6: 22.6 cm. és 9.3: 5.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 473 l.

Sz. n. 378-902
379-902-1320.

Nagy-Bánya. T.7397.

A délnyugatról felvett város épületei felett a tornyok uralkodnak és a háttérbeli hegyeken innen a Kereszthegy köti le figyelmünket. Jelzése
alól jobbra: Cserna 1900.

Tusrajz, mér. 7.5: 18.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 471 l.

Sz.n. 377-902
379-902-1319.

Mohács. T. 7340.

A háttért képező város épületei közül a templom tornya válik ki, a part mentén vizimalmok, dereglyék és gőzhajók kötöttek ki, a Dunán pedig két dereglye és egy csolnak kel át. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 11: 17.5 cm.
Zárókép Baranyamegye cz. czikkhez.
Osztr. Magy. Monarchia XIII. 360 l.

Sz. n. 320-902
379-902866.

A Mátra hegység T. 7380.

Az előtérben balra a hasznosi várrom tövében két úr látható, a kik a háttér felé fordulva az ágasvári, az óvári és a nyikomtetői hegyormokat nézik. A völgyben patak folyik. Jelzése alól jobbra: Cserna 97.

Tusrajz, mér. 31.5: 47 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XVIII. 197 l.

Sz. n. 360-902
379-902-1199.

Hummel Nep. János. 10546.

Mellig, kissé jobbra fordul. Rendjelt, csokorra kötött nyakkendőt, mellfodros inget és lehajtott gallérú kabátot visel. Jelzése alól jobbra: Cserna.

Tusrajz, mér. 13.5: 16.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 393 l.

Sz.n. 298-902
379-902-670.

Schodelné. 10544.

Derékig, kissé balra fordulva és Szilágyi Erzsébet szerepében van ábrázolva. Fokötojéról fátyol omlik vállaira és puffasztott ujjú kivágott ruháját csipkefodrok díszitik. Jelzése a balkarnál: Cserna.

Tusrajz, mér. 20.5: 18.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia IX. 371 l.

Sz. n. 296-902
379-902-665.

Ó-Sztápár. T. 7315.

Szerb szövőszék.

A teljesen felszerelt szövőszék mellett egy pregacsa szövőnő ül, a ki munkaközben hátranéz. A háttérben jobbra az ablakban virag van. Jelzése alól jobbra: Cserna K. 90.

Tusrajz, mér. a vk. 15.8: 22.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 627.

Sz. n. 279-902
379-902-513.

Szláva ünnep. T. 7316

E lapon a szerbek ezen legfontosabb ünnepének azon mozzanatát látjuk, midőn a védszent dicsőitésére egybegyültek jelenlétében a házigazda a pappal a kalacsot négy részre töri. A háttérben az ablak közelében a szüz Mária kép előtt égő mécs lóg. Jelzése alól jobbra: Cserna 91.

Tusrajz, mér. 20.2: 30.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 655.

Sz.n. 280-902
379-902-519.

Ujvidék. T. 7314.

A Főtér.

Az emeletes épületektől körülvett főteret a zöldséget és gyümölcsöt áruló kofák sokasága élénkiti, kiknek egy része nagy ernyők alatt ül. Szemközt a szobron túl templomot látunk, a melytől balra a szerb székesegyház tornya válik ki, a melynek látképét alól a balsarokban nyerjük. Jelzése
alól jobbra: Cserna 1890.

Tollrajz tussal, mer. a vk. 12.4: 25 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 613 l.

Sz. n 278-902
379-902-507.

Ujvidék. T. 7312.

A város látképe.

A Péterváradról felvett Ujvidékre balról hajóhid vezet, a melyet járókelők élénkitenek, mig a folyó partján bárka és gőzhajó kötött ki. Jelzése alól balra: Cserna.

Tusrajz, mér. 21.7: 15.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 573 l.
Kezdőkép a Bácska feliratu czikkhez.

Sz. 276-902
379-902-[illegible]

A mohácsi piaczon.

Om II.

Om.

alkotott, melyeknek a neve szembeszökő ellentétben áll a lakosság nyelvével, mivel a falvak neve általában oly magyaros hangzású, hogy lakója alig tudja kimondani. Ki hinné, hogy *Árpád*, *Szederkény*, *Himesháza*, *Villány*, *Virágos*, *Bóly*, *Kisfalud*, *Nyárád*, *Udvar* nevű községekből áll ez az egész úgy nevezett *Schwäbische Türkey*, melynek sváb népe nem igen töri magát az állami nyelvért, ha csak az iskolák, s főként a bélyei uradalom által fentartott iskolák nem segítenek rajta. Az itt 100.000 főre menő németséghez képest elenyészőleg csekély a németek között elvegyülő szerb-sokacz falvak 15.000-re menő népességszáma. A magyarság sem sokkal több, kik mintegy húsz községben, de a legszebb fekvésű falvakban laknak; ezek bírják a legtermékenyebb és legterjedtebb határokat. Itt is ők az őslakók.

Mindenkinek, a ki a dunai hajókon Bajáról Mohács felé utazik, szemébe tűnik az a csínos kis kápolna, mely Bátán alúl a Dunára függő hegy oldalából alá fehérlik. E kápolnánál kezdődik Baranyamegye éjszaki határa; a kápolna alatt fölfutó út *Szekcső*be kanyarodik be, Baranyamegyének egyik [illegible] a több mint 5.000 főnyi népességű egy-

A tót nyelv és irodalom.

A tót nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A Magyarország felső megyéiben lakó tótok nyelve a szláv nyelvcsaládhoz tartozik, de hogy milyen helyet foglal el a többi szláv nyelvek körében, arról elágazók a vélemények; ez pedig főleg onnan van, hogy a tót nyelv eddigelé nincs tudományosan földolgozva.

A szláv nyelvészek és a közvélemény abban a téves hitben vannak, hogy a tót nép a cseh nemzet egy része, s nyelve a cseh nyelvnek csak egy szójárása (dialectusa). Ezt a hibás vélekedést egy történeti esemény következménye szülte. Mikor ugyanis a huszitákat hazájukban üldözni kezdték, közülök sokan kisebb-nagyobb csoportokban Magyarországba menekültek. Ilyen módon már 1440 előtt sok cseh huszita telepedett meg hazánk felvidékén, különösen a tótok között, s midőn 1440-ben Albert király özvegye, Erzsébet királyné, Magyarországba hívta brandisi Giskra Jánost, ennek személyében a cseh huszita menekültek megbecsülhetetlen védnököt kaptak. A királyné Giskrának birtokába adta Zólyom városát, sőt úgy szólva az egész Felső-Magyarországot az ő igazgatása és parancsnoksága alá helyezte, s ilyen módon a cseh jövevények hatalmukba ejtették Magyarországnak épen azon vidékeit, a melyeknek lakossága az övékkel rokon szláv nyelvet beszélt. Nagyon fontos ez, a mint *Šolc* cseh író is megjegyzi „Národnosť a její význam v životě veřejném“ (A nemzetiség jelentősége a közéletben) című, 1881-ben Prágában megjelent művében, mivel Husz nem csupán vallásújító volt, hanem egyszersmind buzgó nemzeti izgató is; ezért lett az egész huszita mozgalom a legnagyobb mértékben nemzeti jellegű.

Giskra és emberei Felső-Magyarország tót lakosságának nemcsak a huszita tanokat hirdették, hanem a királynétól nyert kiváltságos hatalmuknál fogva saját cseh nyelvüket is bizonyos uralomra emelték a felvidéki tótság közéletében, sőt a magyar honi lakossággal és hatóságokkal való érintkezésükben is a cseh nyelvet használták, miről a felvidéki városok levéltáraiban ma is számos okirat tanúskodik. Nem elégedtek meg azzal, hogy a maguk részére alapítsanak egyházközségeket, hanem oktatás útján, s ha ez nem használt, erőszakkal is oda törekedtek, hogy a honi lakosság is elfogadja a huszita hitet. Több helyről elűzték a katholikus papokat s huszita prédikátorokat ültettek helyükbe; így némely felső-magyar-

sággal is foglalkoztak s egy pár évtizeddel ezelőtt még nagy kelete volt a fekete színű borgói fazekaknak és pipáknak, de most már majdnem teljesen abbahagyták az agyagipart. A besztercze-borgói vasútvonal megnyiltáig a szekerességből is szép jövedelmük volt, de ma már ennek is vége. Némely községben a nép igen szép varrottas munkákat készít.

Besztercze-vidéki szászok : Jádi leány és legény.

Jádról keleti irányban egy mellékút visz a 900 lakosú *Aszú-Besztercze*re és a Duka havas aljában vadregényesen fekvő s 700 lakosú *Kusmára*, a hol a Nechay családnak szép kastélya és parkja van.

A beszterczei felső külvárosból kiindúlva, a Ruba hídjánál szintén kétfelé ágazik az út *Vinda* és a vízválasztón át a *Budak* völgyébe, a gyümölcséről híres, 600 lakost számláló *Zsolna* felé.

Zsolnától délnyugat felé a Budak termékeny völgyében *Szász-Budak* és *Malomárka* kis szász községek vannak. Szász-Budaknál ismét eltér az út déli irányba a régebben sok jó birtokú magyar nemes családtól lakott, most azonban

teljesen oláh *Kis-Budak*on és a Magurán át a Sajó völgyébe. A Magura még nem régen is rengeteg tölgy-erdőséggel volt borítva, de újabban teljesen kiirtották. Helyén ma egy menedékes és patakok által sokszorosan megszakított szép fönsík terül el, a mely 1891-ben a hadgyakorlatok színteréül szolgált. A Magurától egyenesen a Sajó völgyében fekvő *Nagy-Sajó*ra ereszkedünk, a mely régebben a báró Kemények volt, ma pedig a gróf Teleki család birtoka. A Sajó fölötti dombon emelkedő Kemény-féle régi kastély jelenleg állami tulajdon és iskolának használtatik. Nagy-Sajó az egész völgy legnagyobb községe. Igen szép helyen fekszik, a szelidebb emelkedésű erdőkkel borított sajói havasok és a Pojana Tomi közelében. Közel 1750 főnyi lakosai magyarok, szászok és oláhok. Földje termékeny és éghajlata nagyon kellemes. A Sajó völgyében, Nagy-Sajótól nyugat felé említendő *Bilak* község, hol a báró Bors család uradalmát most az államkincstár bérli és csikótelepnek használja. Kastélyában töltötte gyermekkorának egy részét Jósika Miklós regényírónk, s mint emlékirataiban írja, itt termékenyült meg lelke népregékkel és mesékkel; a többek közt a „Bájvirág" című regéjét is a bilaki parasztoktól hallotta.

Bilakról *Szeretfalvá*ra érünk, a hol a Besztercze a Sajóba ömlik. Innen déli irányban a szeretfalvi hágón át *Harina* községnek csak nem rég megújított szép román stylü temploma tünik szemünkbe, mely országos műemlék és egyike hazánk legrégibb templomainak. (Képe e kötet 47-ik lapján.) A régi kastély és uradalom egykor a híres Harinai családé volt. Az innen délre eső s 1000 lakosú *Galaczon* a Wesselényi családnak van birtoka. Az alább fekvő *Dipse* és *Fejéregyháza* oláh és szász (1400 lakossal), *Necz* oláh, és a keleti irányban mélyen a hegyek közt fekvő *Zselyk* tiszta magyar, 700 lakosú község. Ez utóbbiban a lakosok nagy része a Hunyadi nevet viseli és nagyon el van terjedve köztük az a hit, hogy Hunyadi János is Zselykről származott, s mikor a szerencse kedvezett neki és nagy úr lett, azért kérte volna László királytól jutalmúl a beszterczei grófságot, hogy vénségére az övéihez ismét közel lehessen.

Galacztól nyugatra a magyaroktól és szászoktól vegyesen lakott és háziiparként sásfonást üző *Tacs;* ettől éjszaknyugatra pedig a boráról és jó piaczáról nevezetes *Lekencze* község érdemelnek említést. Emez a megye legnagyobb szász faluja 2000 lakossal, kik közt azonban oláhok is vannak. Lakosai gazdálkodással foglalkoznak, s heti és országos vásárait különösen a Mezőségről igen sokan látogatják. Szomszédságában *Vermes* 810 lakosú község jó bortermő hely.

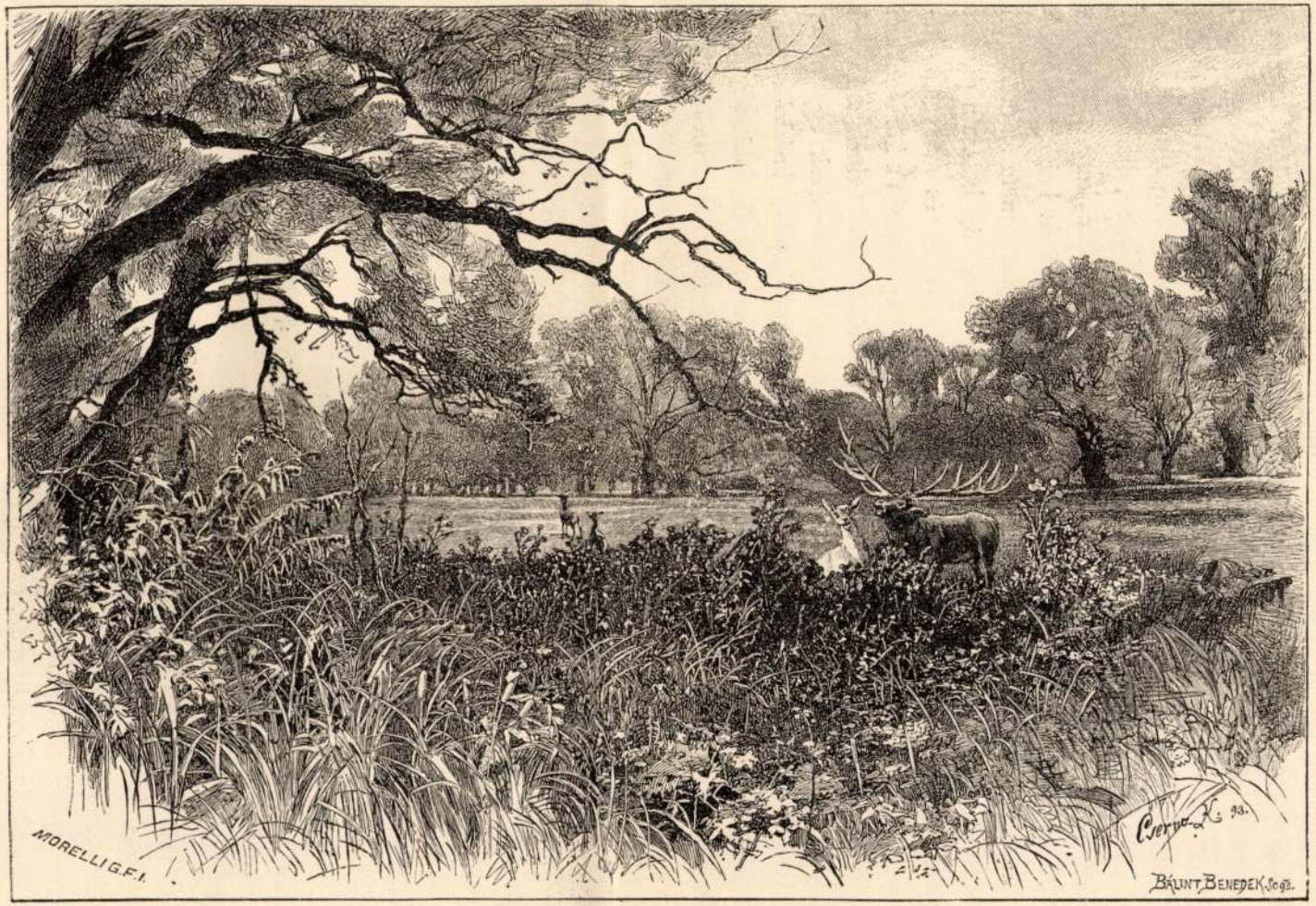

A blázsoviczai erdő a béllyei uradalomban.

ben (királyok vadaskertje) királyok vadásznak királyi vadakra. Legközelebb Mohács alatt, fent a *blázsoviczai* erdőkben a német birodalom hatalmas uralkodója riogatta fel a rengeteg csendjét, és lent a kopácsi tó ezüst-jegenyéi két hétig ünnepelték azt, a kit ma is siratunk és feledni nem tudunk. — Szép koronánk, ékességünk!

Az egész uradalom a gazdaságnak nem mesterségére, hanem művészetére szolgál mintául. Az az út, mely éjszakról délre keresztül vágja, egykor a hadak útja volt; ma béke, fejlődés, virágzás és boldog gyümölcsözés útja. És nemcsak a nagy uradalomban nagyban, hanem az uradalom területén lévő községekben is szemlélhető a mintagazdaság hatása a paraszt gazdaságokban, ezeknek takarmány-termesztésében, ló- és szarvasmarhatenyésztésében, építkezésében. Ezen uradalom egész területén a községekben mindenfelé csoportosan, vagy elszórtan, egymásután emelkednek a szilárd anyagból cseréptetőre épített, oszlopos tornáczú parasztházak egy méter magasságra emelt padlózattal. A fényesen tartott útczai homlokzatokat Sepsén és Kölkeden és egyebütt is, három frissen zöld redőzetű ablak díszíti; az udvar belső részében emeletes csűr, alja ólaknak, emelete magtárnak rendezve be, dicsekedve hirdetvén, hogy nemcsak a jó pap tanúl holtig, hanem a jó gazda is. És ha mégis egyik, vagy másik háznál a boldogúlás útja megsüpped: lakója az oka és nem a föld, nem az erdők, nem a folyók, nem a hegyek, nem az élénk forgalom, és nem az uradalmak, melyek a munkás kéznek osztják a kenyeret, a pénzt, a kényelmi, sőt fényűzési czikkeket, az egész szép életet. Az ember tanulékony; a jó is ragad, nemcsak a rosz; a szorgalom épít, az ízlés rendez, az okosság takarít. Egy százezer holdas gazdaság területén, a hol 80 holdnyi komló letakarítására 5.000 napszám kell, nem szabad szegénynek lenni senkinek.

Itt a Dráva-szögben és fent a hegyalja tündéri tövében tíz népes magyar község virágzik; köztük *Béllye*, az Eugen herczeg építette várkastélylyal; körülötte a magyar reformatio egyik bölcsője, *Laskó*, hol a Páduában képzett olasz műveltségű Sztáray Mihály nagy hatással énekelte avatag nyelven maga készítette zsoltárait; *Herczegszőllős*, hol a reformátusok egyik első zsinatán megalkottattak a herczegszőllősi zsinat kánonai, melyeknek ős példánya mult évben került napfényre; a hegy tövében *Csuza* és *Vörösmart* termő szőlők alatt gazdag síkságra néznek, római régiségeken járnak. A hegy keleti végén *Baranyavár*, és a nyugatin *Kis-Kőszeg*, vagy Batina; itt keltek által hajdan a hadak, és itt kelnek át a béke művei ma a nagy közlekedési

Szilágysági népviselet Deésházán.

és Berettyó mentén sem öltözetükről, sem beszédjükről nem lehet nemzetiségükre ráismerni, a hol (mint Krasznán és Nagyfaluban) magyar többség közt élnek; az Érmelléken pedig már-már elmagyarosodtak.

A magyar lakosság is elszórt csoportokban él, melyek úgy nyelvjárásukban, mint öltözetben és szokásokban is többé-kevésbbé különböznek egymástól. Viselete nagyobb részt az alföldi magyarságéhoz hasonlít, de külön helyi sajátságai is vannak. A férfiak kurta, elül, hátúl ránczos, bő gatyát, elül redőzött, gyöngyházgombbal kivarrt kézelős vagy lobogós újjú inget, pörge, tollas vagy bokrétás kalapot, szürke daróczot, szürke, fehér vagy fekete gubát, újabb időben kék posztóból varrt újjast, fekete, színes szélű nyakkendőt, czifrán kivarrt zsebkendőt s magas sarkú csizmát viselnek. A Berettyó-mentiek fehér, galléros, a perecseniek fekete, galléros darócza feltűnően elüt ettől. Az Érmelléken már teljesen az alföldi öltözködés divatozik. A nők kurta, bokor-ugró szoknyában, nyalka, magas sarkú csizmában, virítós fejkendővel és színes köntösben, újjasban járnak a Kraszna, Szilágy és Szamos mentén és az Érmelléken; a Berettyó völgyében, Nagyfaluban, a sötét színeket kedvelik s még a menyasszony is feketében, fehér gubával, nagy fehér kendővel pompázik. (A kendőt a szertartás alatt a koszorú pótolja). A Tövishát (a Szilágy-menti régi nemes falvak) ismét más változattal teszi érdekessé öltözetét. Itt laknak a *kiék* (kék) *sipkások* (Vérvölgy, Kis- és Nagy-Doba), bőr-kozsókosok. Az újj nélküli, barna színű, színes selyemmel kivarrt bőrbundákat, az úgy nevezett cseres bundákat, téli időszakban a zilahi és krasznai asszonyok viselik, jobban mondva: viselték; ma már csak elvétve látható.

Székelyek már igen-igen régen laknak e megye terűletén. Némelyek szerint határőrökűl telepíttettek ide a sóútak védelmére, a melyek itt haladtak keresztűl.

A magyarokon, románokon kivűl vannak Szilágymegyének itt-ott szász, sváb, tót és czigány lakói is. A szászokat a múlt század elején elpusztúlt lakosság helyére Hadadba telepítették le a Wesselényiek. Itt átvéve a magyarság öltözetét, alkalmazkodva annak szokásaihoz, részben még nyelvűket is fölcserélve a magyarral, mint földmívesek élnek és szorgalmukkal elég jó helyzetet teremtettek maguknak. Mostanában már össze is házasodnak a magyarokkal. A svábok Tasnád vidékén települtek le s ott jobbára el is magyarosodtak. A tótok a megye déli részén a Réz-hegység egy pár községében ősi szokásaikat, nyelvűket, vallásukat (róm. kath.) megőrizve szűkös körűlmények közt élnek. A czigányok leginkább faluvégeken, sár-kunyhókban

Oserna Károly

Az óbudai főtér, A Zichy-ház a Papnövelde utcában, A Kiggó-tér 1896., A régi Hal-tér 1893, Ferenc József rakparti részlet, szertár a budai várban, A régi városház, A régi városház tanács terme, Az orvosi egyetem a Hatvani utcában, Az Ujvilág-nulató a Lipót körúton, A Harrer-féle ház udvara Budán, Az Ujépeület látképe egy Úri-utcai ház kapuja, A régi szerhár Jöhomlokzata, A Bombatér 1889, A Beleznay-kert a Kerepesi-uton, A Zsigmond u. és a Török utca sarka 1900-ban valamint vízf Budapest szekerfor fulajd.

42. Mária királynő arcképe aláírással.

XVI. 2 24/13.

Cserna Károly

A Fényffy-féle ház a Duna-
parton, A régi katonai ruhatár
Óbudán, A régi Curia a Ferenciek
terén, A városligeti-tó Gloriette
je 1893 vízfestnyek

Bpest szekerfőr tulajd.

39. Thököbji Imre buesuja apjától II.

olajfestmény

Székely Bertalan

76/109.

Csorna Károly

A régi királyi palota udvara.
1880, vízf.

A miniszterelnöki palota 1880
vízf.

Budapest székes főv. tulajd.

68.

Verbőczy: Dekrétum. ~~1611~~ — azaz

Magyar és Erdély Országok Törvény-

könyve. Debreczen, 1611. Lipsiai

Pál Könyvnyomdaja

A Csesy ~~[illegible]~~ család ~~[illegible]~~ tulajdona

volt

Csorna Károly

A Grassalkovich-palota
a Hatvani utcában vizf

A Bécsi kapu-tér a Várban, vizf
A Ferencich-tere 1897, vizf.
A Ferenc József tér vizf.
A Kriszt-féle ház a Kötő utca
és Galamb utca sarkán
vizf
A Kittl-féle ház udvara, vizf
Ferenc József-kapu, vizf.
A Ferenc József-tér 1850-ben
vizf
A Mocsonyi féle ház, vizf.
A Vitkovics-féle ház, vizf
Az Eskütér a régi városházjal,
1880, vizf

Budapest székes főv. tulajd.

64.

egyenként –

magas 58.

XVII. 27

Czerna Károly

A Szizella kastély, olaszt

Budapest székesfőv. tulajd.

29. Tánczosnő: részlet V. László c. Cilley
~~udvarából~~ czinnű képből.

olajfestmény

Székely Bertalan
67/53

Csorna Károly
rajzoló (Hertő?)

Fővárosi Lapok 1886. febr. VI., V. old.
(Hídvonások. Wekerle czikke Fejérmegyéről.)

Kalauz

Cserna Károly
festő

Tővárosi Lapok 1895. jún. 18., 1919. old.
(Ujdonságok. Szines levelező lapok.)

Kalmár

Cserna Károly
Ferkó

Fővárosi Lapok 1895. jan. 24., 27. sz.
(Irodalom.)

Kálmán

Czerna Károly

Wul. 1867

96. Lejtős utca
olaj. 50 x 62
P 70.—

Almásy-Teleki X. 1942

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATO

HUBAY CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Csorna Károly

Almásy-Teleki aukció

XI. (1943)

Lejtős utca 1. of.

Cserna Károly

l. Árv Csarn. 97. aukció

Kat.

" " 107. aukc. Kat.

" " 110. " "

JEGYZETEK

Cserna Károly

Árverési Csarnok ~~Kat.~~ aukció

31. sz. 1926 febr.
33. sz. 1926. jun.
37. sz. 1927 márc.
38. sz. 1927 máj.
39. sz. 1927. okt.
40. sz. 1927 dec.
41. nem szerepel

Mészáros Lázár

Derékon alól, v
bajuszt és barkót hord
lerú zöld atillája ar
ki s derekát zsinóró

Olajfestés va
Az 1848-di

NB. Több helyi

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Cserna Károly

Munkaruk

1919-20. téli kiáll. 504, 506

1921, tav. kiáll. 222, 427

1921, őszi kiáll 198, 224, 443, 450

1924. tav. kiáll 223, 469

Rákóczi-

Sátoraljaújhelyi fedelek Kanna

V. 10.

Cserna Károly

Címlap, tájképes fej-
leich, könyvdiszek,
táj-és archépek stb.
A Magy. Tört. Életrajzok
évfolyamaiban. (1894)

Szechy K: Gvadányi József gr.
Schönherr Gyula: Hunyadi Corvin János
(1894)

Cserna Károly

Hármán Ferenc arch.

Budapest székesfőv. tulajd.

Tó parlja

457. Franz Edmund Weirotter

...des alak. Bécs, 1850 k. 824 gr. 150.—

...ssel. Magyar, 1820 k. 110.—

...eremmel. Bécs, XIX. sz. 910 gr. 150.—

...övel. Ezüst, empire diszitéssel. 400.—

...uló szárral. Bécs, 1741. 90.—

...barok. Bécs, 1860. 50.—

...zben aranyozva. Osztrák, 1794. 75.—

...erezdes testtel, fekete fafüllel. 250.—

... fekete fafüllel. Velence, XVIII. 320.—

...erezdes alak, ébenfa füllel. 480.—

...elt diszitéssel. India. 36.—

1058. KIS TINTATARTÓ FEDŐVEL, ezüst. Angol, XIX. sz. 5.—

1059. ÖVCSAT, ezüst keretben, gyöngyházbetéttel. Balkán, XVIII. sz. 5.—

1060. TEATARTÓ, köszörült üveg, ezüst kupakkal. XIX. sz. 20.—

1061. ÜLŐ NYULALAKU EDÉNY, aranyozott ezüst, levehető fejjel, béka, gyik és méhhel élénkitett ovális talapzaton. Augsburg, 1600 k. 1200.—
Illusztr. XXVI. tábl.

1062. KROKODIL, aranyozott ezüst, levehető fejjel. C E mesterjegy. Augsburg, XVII. sz. 600.—
Illusztr. XXVI. tábl.

1063. KETTŐS, HÓLYAGOS TÁLKA, aranyozott ezüst, trébelt hólyagokkal, középen maratott arabeszkek közt Bécs és Prága cimere. Augsburg, XVI. sz. 450.—
Illuszt. XXV. tábl.

1064. KÉT KIS KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, négy S-alaku karral. Bécs, XVIII. sz. 1560 gr. 550.—

1065. TINTATARTÓ, ezüst, ovális talpon három talpas csésze. Róma, empire. 350.—

1066. KUPA FEDŐVEL, aranyozott ezüst, oldalán három kartus; a levegő, viz és földet allegorizáló egy-egy puttóval. Tagozott felnyiló fedővel. E. K. mesterjegy. Danzig, XVII. sz. 600.—
Illusztr. XXVI. tábl.

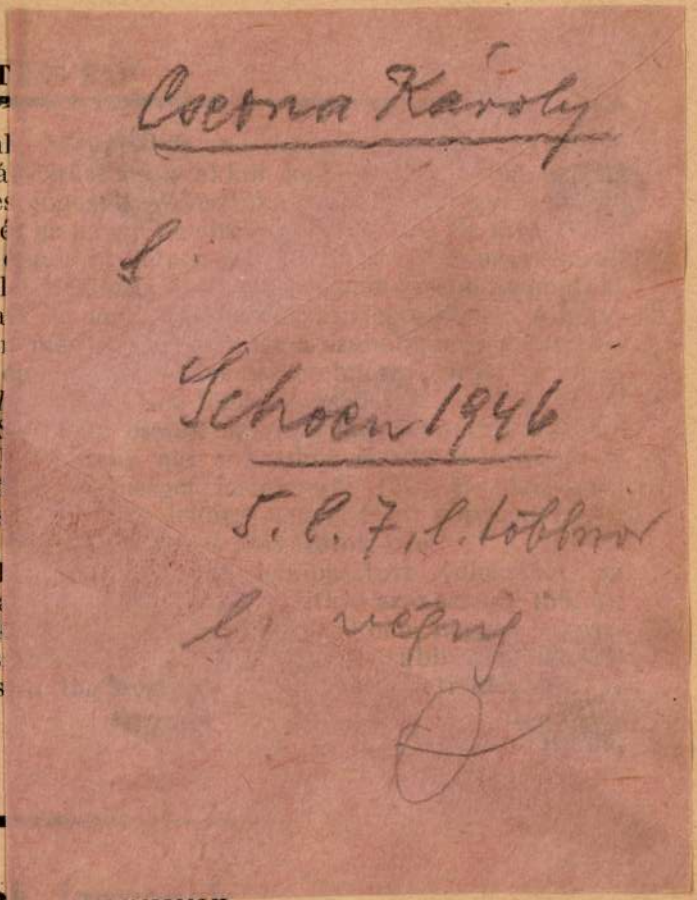

gyek legyenek . . .

vire helyénvaló és óhajtandó is az !), hanem az az zület, hogy Isten gyermekeinek lelki egysége jelentésszerűleg *ott él* mindenkiben, aki Istenhez — ívének és értelmének alázatosságában közeledik

az isteni dolgokban úgyis egyek voltunk; csak emberi dolgokban voltunk megoszolva. Jézus Kriszt megragadott bennünket".

Végezetül pedig az egész gyülekezet az úrv csora után, a Szentlélek által megtelítve, rendkívi és „kimondhatatlan" erővel énekelte: „tied a dics ség, óh Feltámadott"!

Az egyesült egyház neve: „franciaországi ref mátus egyház". Némi csekély szolgálatot vél tenni akkor, amikor ennek a F. R. E.-nak törvény ből, lelkészválasztási eljárásából egy pár adat leközlök!

A „kerületi tanács" elnöke a maga egyhá megyéje minden egyes lelkészével legalább háro évenként egyszer személyes és „elmélyedő" besz getést folytat... Célja: tanáccsal szolgálni, erősíte vigasztalni; továbbá a Jézus Krisztus egyhá által vele szemben támasztott követelmények eléje tárni!

A lelkészek politikai szereplését illetőleg k rövid sor így intézkedik: az a lelkész, aki politik mandátumra pályázik, megelőzőleg lelkészi állás ról lemondani köteles.

A lelkészek nyugdíjazására vonatkozó eljár az, hogy a lelkész hatvan éves korától fogva nyugdíj menni jogosult.

Hatvanöt éves korában pedig nyugdíjba mer köteles. Azonban, ha a Fr. R. E. lelki érdekei ú kívánják, bizonyos eljárás lefolytatása után m három évig, ennek eltelte után is — az előbbi eljá alapján — ismét három évig állásban maradha

A F. R. E. lelkészválasztási eljárása és a *mi* között igen mélyreható különbség állapítható m

Cserna Károly

szül. 1867 okt. 3 -

1888/9 I. fest. osztály

1888/89 II " "

Teutsch Gyula V. 57.

156 db.

Az Osztrak M. Mo-
narchia vásban és
képben magyaror-
szági kötetéhez
készült

töleg tájkepek
táj, népviselet
arckepek

~~gouache~~ tus és ceruzarajzok
szinestusrajz
gouache-ok
tollrajzok
a M. Tört. Kepcsarnokban
fametszetben
jelentek meg,
az eredeti

munkálatok már befejezésükhöz
a járandóságukat követelik, az
nincs pénzkészlete melyből a költsége-

don, 1903 évi junius hó 25 én

Láglez
m. kir. főerdész. –

M. KIR. ERDŐGONDNOKSÁG
VISEGRÁDON

Csorna Károly

szül. Kunszentmiklóson 1867
okt. 3. Ref. 6 polg.
1884/85 I. előkészítő osztály
1884/85 II. " "
1885/86 I. I. gimnázium
1885/86 II. " "
1886/87 I. III. gimnázium
1886/87 II. " "
1887/88 I. IV. osztály
1887/88 II. fiol. osztály

Cserna Károly

Cserna Károly, a jeles illusztrátor, könnyü ecsetével egy hangulatos dunai tájképet festett. Kitünő vadászó hely vizi szárnyasokra s nevezetes arról is, hogy a német császár itt vadászott a kőszegi hadgyakorlatok után.

K—ny Ö—n.

Kacziány Ödön:

A művészek Jókainak.

Vas. Lap, 1894. 27. l.

Cserna Károly

festő

irod.

Révai XXI, 229.l.

Cserna Károly

Fenyőtoboroz,
rajz, repr.
Öreg anzon feje,
rajz. repr.
Emlmintart
1888.

Orsz. Mintarajz tanoda és Rajztanárképezde emléklapja.
Tsp. 1888.

alatt megerősíttetvén, ezáltal a nevezett tár
sulat a vármegye területére terjedőleg a kincs
tár elsőbbségi jogának fentartásával jogosult
ságot nyert arra, hogy a vármegye területé
lévő régiségeket és leleteket saját múzeum
számára biztosítsa, ezek feltárása véget
alkalmas helyeken kutatásokat és ásatásoka
rendezzen s általában ezeket megmentse a
elhurczoltatástól, mely feladat nálunk anná
is inkább nagy fontossággal bir, mivel vár
megyénk területe rendkívül gazdag műkincsek
ben és nagy történeti becscsel biró régisé
gekben s ennekfolytán eddig kedvencz mű
ködési tere volt a régiségkereskedőknek é
mindamaz egyéneknek, akik régiségekke
üzérkednek és azokat anyagi haszonszerzé
végett titkos ásatások útján is összegyüjte
és idegen helyekre elszállítani igyekeznek.

Minthogy az utóbbi időben nemcsak
vármegyei történelmi és régészeti egylettő
hanem más helyekről is ama panaszok érkez
tek hozzám, hogy a vármegye területén il
üzleti czélokat szolgáló ásatások történnek
ezáltal nagymennyiségű becses régiség a vár
megyei múzeumtól elvonatván, az ily módo
nagy károkat és veszteséget szenved: szük
ségét látom annak, hogy eme tiltott ásatá
sokra és kutatásokra a hatóságok figyelm

Czerna Károly

Gótikus ház a budai várból
Fenti vízf. 1901-ből
(A nemzetfőv. Muzeum tulajd.)

Repr. nincsen

Gallina

A végi Bombatér Budán vízf.
nincsen repr.

u.o.

ilyen színű rojttal. Jelzése alól balra: »*Sidonie 1841.*«

Vászon, méretei 77 : 77 cm. — Magy. Képt. 258. — ~~Ltsza 595~~

— Uj lelt. sz. 595. — 1905. átv. jegyz. 642. — Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 2230. és a leltárban 3170. — Erny Mihály hagyománya 1871-ben. --

Az 1879 évi márczius 12-iki 23749 sz. leirat alapján letéteményképen a Felsőmagyarországi Muzeumnak adatott át. --

Mk 258
Ujl 595

Erny Mih. hgy. 1871
Felső Magyarországi Muz.

610

Cserna Károly

d.

Makkai László

Erdélyi vários ok

Bp. 1940. 21. l. 1. t.

Officina.

ág f. évi január hó 18-án
ünvevőségemhez Foerk Ernő
, Budapest-Nagyvárad-i

fillérre érvényesitett ez uti-
nak további eljárás céljából

12. február 15.-

Cserna Károly

Gymes vár romjai
fenti rajza
repr

Janota I
224. l.

tivumot egyszerre és egymással kap-
vnek szánt féloszlopot két oldalt
ák részére készült oszlop kiséri,
p törzsét diszitő gyürü mellett gyám-
zinüleg a pannonhalmi templom adhatta,
oszlokötegeket igen változatosan alkal-
lkoztak egy olyan megoldással is, ame-
felőli első hevederivet tartó vaskos
részén, ~~mindőtt~~ ahol egy gyámkőre helye-
odik, oszloptörzsgyürü szerü párkány
~~artó~~ a falpillért két oldalt - vékonyabb az átlós
kisérik, amelyek a gyürü alatt valami-
azonban a gyürüt átvágja.
nte elrontva látjuk viszont. Az átlós
sőt néhol még vastagabbak mint a heve-
ik is egyforma nagyok és különálló da-
voltak arra szánva, hogy egy hármas osz-
ssák /v.ö. a zsámbéki főhajó hármas osz-
ezért a három oszloptörzs sehol sem
sak ugy tudták a haránt állitott oszlop-
~~lbasülyesztése~~ alban való eltüntetése nélkül beilleszteni, hogy
ivájták. Nem tudták boldogulni az osz-

házba.

4. Szentély. 5. Főoltár,
estye. 14. Kanonoki sek-

* * *

Ezek után tegyünk egy sétát a városban és nézzük meg műemlékszerű alkotásait.

Történeti vonatkozásokban leggazdagabb épülete a Püspökvár, mely a belváros északnyugati részében, a ma is fennálló bástyaszögletben, a Duna, Rába és Rábca összefolyásánál, az ősi római fellegvár helyén épült.

A Püspökvár magában foglalja a bástyákon elterülő püspöki kertet, mellette a püspöki palotát, mely Szt. Istvántól kezdve állandóan a győri püspökök tulajdona volt. A vár legrégibb része a kora gót stílus idejében, vagyis a XIV. században épült úgynevezett »menekülő folyosó«. Egy hosszú, keskeny, itt-ott kiszélesedő, faragott kövekből épített földalatti folyosó ez, melynek valódi rendeltetését régészeink mindez ideig nem tudták megállapítani. Ez a folyosó a püspöki palota nyugati szárnyának pincéjéből indul ki és lépcsőzetesen sűlyedve, a Dunával közlekedő várárokhoz vezet.

Megilletődve, a történelmi multba merülve, járjuk be a palota termeinek sorát, melyekben a XV. század első felében Albert király özvegye, Erzsébet, kis fiával, a későbbi V. Lászlóval hosszabb ideig lakott. De Bécsbudai útjában, harmadik feleségével, Beatrixszal, többször megfordult itt Mátyás király is, később pedig a pozsonyi diétákra járó főpapjaink és főuraink egész serege szállt meg egy-egy éjszakára.

Csetna Károly

illusztrációi az

alabbi kiben

l.

Varjú Elemér:

Magyar varak.

Bp. Ön. (1932?)

10. l.

24. l.

in.

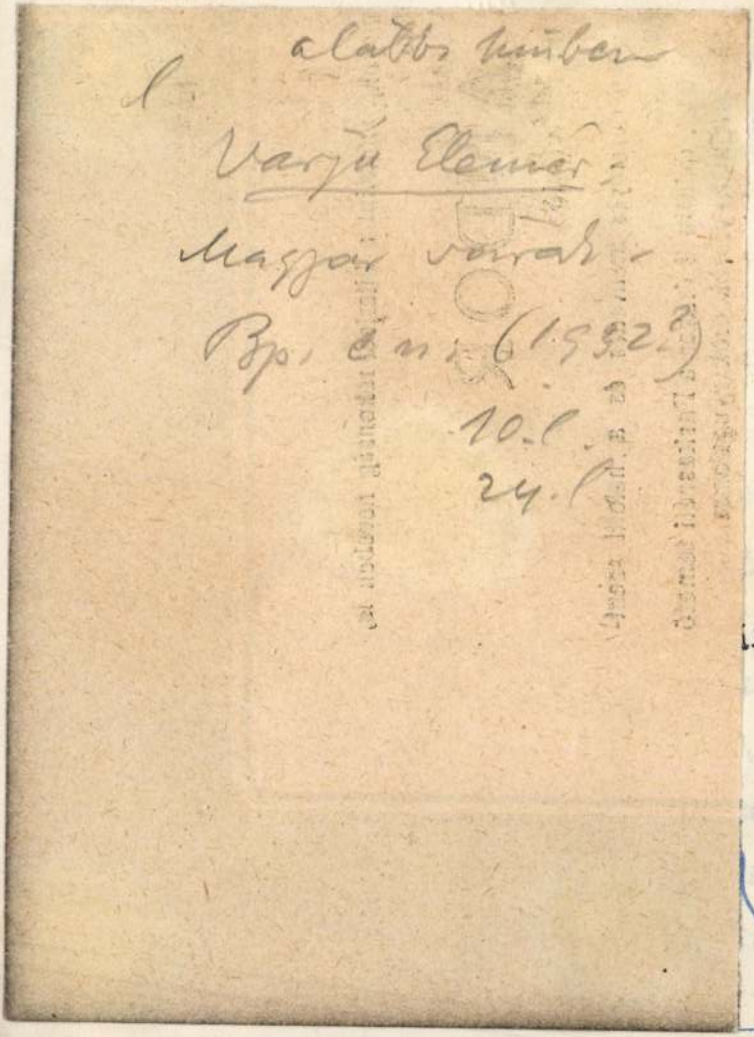

gyi miniszternek 57.928/1926.III.a.
és Csekkosztályhoz intézett rende-

Számadási ág: Művészeti célok támogat
élyegilleték: 305.010 korona.

Wermes Sándor szénkereskedőnek /Buda-
z./ a Műemlékek Országos Bizottsága
rosz szén és 39·40 q tüzifa vételárá-
tmilliőhétszázhetvennyolcezer/6,778.000/
ási csekkszámla terhére utaljon ki.
s hó 6-án. A miniszter rendeletéből:

Cserna Károly

vöd
r

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört.
T. K. Bp. i n. 234. l.
képpel

Cserna Károly

l.

b Az igazmüvészet
1895-ben. Bp. 1896.
105. l.

b Ráth György –
György Kálmán:

Cserna Károly

Izabella királyné
siremléke a gyula-
fehérvári székes
egyházban.

Repr.
Kiss Izikl Kath. Magy

183. l.

Tch

Európa

Hirhaptérjentő cég

Budapest

V Rothermere. u. 12

III/12

Czerna Károly

illustrációi a
kön. szinben

Pór Antal. Tren-
csényi Csák Máté
1260–1321. M. Tört.
Életrajzok. Bp.
1868.

Czerna Károly

illustrációi az
alábbi műben

Tóth-Szabó Pál

Szatmári György
püspök. (1457–1524)
Magy. Tört. Életrajzok.
Bp. 1906.

Czerna Károly

illustrációi a 2

alábbi műben

Fraknói Vilmos

Hunyadi Mátyás

király. 1440–1490.

Magy. Tört. Életr.

Bp. 1890.

Cserna Károly

János

Hunyadi (sirem léke

a gyulafejérvári

székesegyházban

Repr.

Kisstiklkath. Magy

115. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Cserna Károly

Dobó István sirem-
léke az egri vár-
ban

Repr.

Kisskikl Math. Magy

178. l.

Europa

film, könyv, lapterjesztő és könyvkiadó

Budapest

Rothermere utca 12. III.

Cserna Károly

több illusztrációja
az alábbi műben

Márki Sándor dr.

II. Rákóczi Ferenc
I. k. 1676-1707.
Bp. 1907.

Cserna Károly

illusztrációja a
köv. műben

Angyal David

Késmárki Thököly
Imre. 1657–1705.
I. rész. Bp. 1888.
223. l.

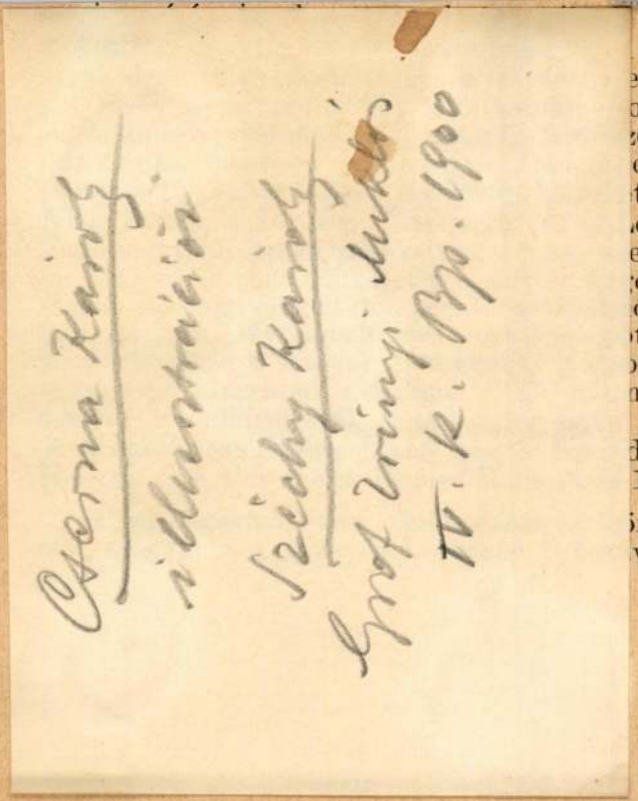

vagy a németeknél meg-
módszer megismerésén
erezni, amelyek az analó-
onyulhatnak hasznosnak.
zetű analógiák keresésére
emberföldrajzban „locus
t felkeresni (Normandia,
oire völgye). A Magyar
erint átnézte a Larousse
ó lexikon magyar vonat-
ó téves állításokról, vala-
tlásokról nagyobb tanul-
ont számára. Ennek kere-
n conférencecot tartott a
több kisebb tanulmánya
lok, Nouvelle Revue de
1934. évfolyamában.

ór. kat.), okl. gépészmér-
v professzor). Elsőízben

misszióban tartott a [illegible] folyamán. A [illegible] kisebb tanulmánya és könyvismertetése látott napvilágot az Egyetemes Philologiai Közlönyben, a Revue des Etudes Hongroisesban, a Vasárnapban, a Corvinában, a Revue de Linguistique Romaneban és a Napkeletben (1933—1934).

Dr. Hack Alfréd (1911, Temesvár, róm. kath.), bölcsészettudományi doktor, Pécsről (Birkás Géza professzor). Elsőízben volt ösztöndíjas. Franciaországi összehasonlító irodalomtörténeti tanulmányait H. Tronchon professzor vezetése alatt a strassbourgi egyetemen kezdte meg. Az ő előadásain kívül E. Schneegans, H. Gillot, E. Hoepfner, E. Vermeil professzorok előadásait hallgatta és az Institut des Études Françaises Modernes gyakorlatain is résztvett. Kutatásainak legnagyobb részét a magyar és francia, illetve rajnai humanisták között való kapcsolatok tisztázásának szentelte. A strassbourgi egyetemi könyvtár kéziratos anyagában e kérdéssel kapcsolatban több értékes levelet talált (Sambucus, Sigismond Gelous de Torda, Grégoire Bellényesi), úgyhogy Berzeviczi Márton és Báthori András, továbbá Telegdi Miklós humanista kapcsolatait is részletesebben tanulmányozhatta. Hozzákezdett Jacques Bongars magyarországi kapcsolatainak feltárásához is, e végből rövidebb időt töltött Bernben, ahol

Czerna Károly

illustrációi az
alábbi műben

Széchy Károly = Gróf
Zrínyi Miklós. 1620 –
1664. T. K. M. Tört –
Élete. Bp. 1902.

ar.P.	-.40	89.60	
:éppel	10.-	460.--	
	2.50	115.--	
		209.--	
:éppel	10.-	170.--	
	2.50	80.--	
ppel	10.-	50.--	
	2.50	12.50	
		1186.10	
		2.--	
olatos fel-			ar.P. 1188.10

nyolc és 10/100 aranypengő.

tetett ár a 4560/1931 M.E.
ében ARANYPENGŐBEN
rtendő.
AR FILMIRODA R. T.
NYKEPOSZTÁLY

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Csorna Károly

illusztrációi az
alábbi szinben
helyszíni felvételek

Kretschmayr Henrik dr

Gritti Lajos 1480–
1534. Magy. Tört. Elektr.
Bp. 1901.

Cserna Károly

illustrációi, több városép. helyszíni felvétel; az alábbi műben

Veress Endre

Izabella királyné. 1519–1559. 4. Tört. Élet. Bp. 1901.

áttöréseket,
plóziók vált
ben résztvet
Útján külön
Menzer mag
csolatban so
útján gyüjt
tani intézetl

Dr. Sze
intézeti taná
jára kapott
május 26-ik
összesen 19
gyalog. Kut
összehasonlí
Sopronban
tanszékén d
részen begy
Itt az egye
harmadkori
térképanyag
részt vehetett az A. Winkler Hermaden

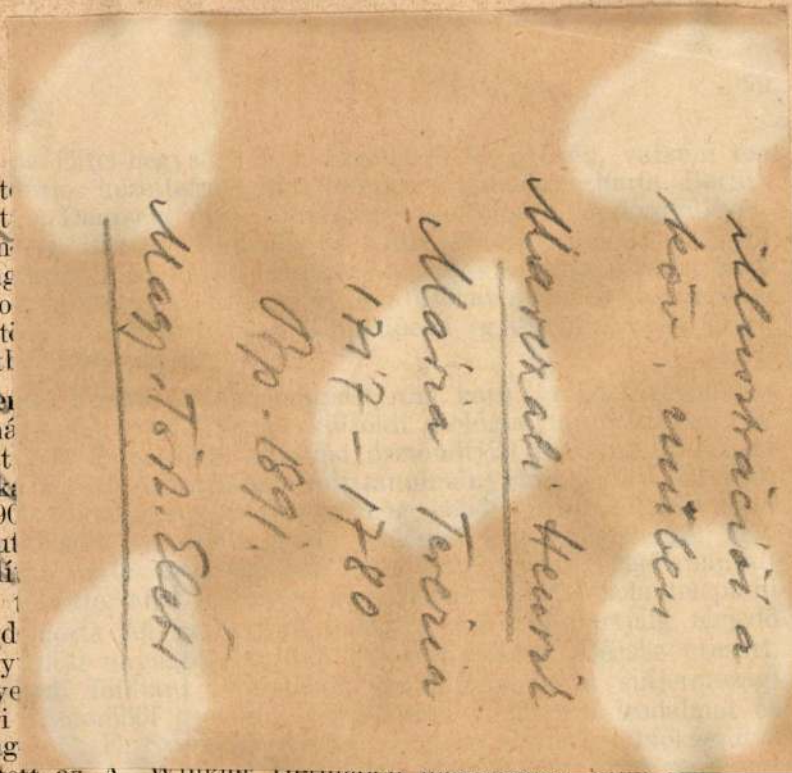

Csernia Károly

illustrációi a
kön, ennben

Marczali Henrik
Mária Terézia
1717-1780
Bp. 1891.
Magy. Tor. Elet

BELFÖLDI TUDOMÁNYOS KUTATÓ ÖSZTÖNDÍJASOK.

A budapesti tudományegyetem hittudományi karáról:

Gulovics Andor (1910, Irota, Borsod m., gör. kath.), abszolvált hittudományi hallgató (prof. Martin). Tanulmányi programmja szerint foglalkozott a nagygörög egyházatya, Nazianzi Szent Gergely főpapi, írói s szónoki tevékenységével, főképpen a Konstantinápolyban eltöltött évek idején és különösképp tanulmányozta Szent Gergely szereplését a 381-i második egyetemes zsinaton.

Papp György (1909, Nyírgelse, Szabolcs m., gör. kath.), abszolvált theológus, jogszigorló (prof. Baranyay), 400 pengő kutatási ösz-

Csorna Károly

illustrációi

Szádeczky Lajos

Kovacsóczy Farkas
1576–1594
M. Tört. Életr.
Bp. 1891.

159. Szélné dr. Bálint Aranka, II., Csalogány u. 55.
160. Szepes Lászlóné sz. Szász Ilona, V. Akadémia u. 9. II. 14.
161. Dr. Szili Jenőné, IV., Bécsi u. 5. I. 2.
Dr. Szili Kálmán †
Br. Tallián Jenő †
162. Telcs Ede, I., Alkotás u. 41.
163. özv. Gr. Teleki Sándorné, I., Tábor u. 5. I.
164. Terbócz Imre, II., Apostol u. 11.
165. Tevan Andor, Békéscsaba.
166. Tiringer Béla, I., Krisztina körút 109.
167. Dr. Tóth László, VIII., Nemzeti Múzeum.
168. Dr. Ungár Endre, VI., Bajza u. 34/c.
169. Vitéz Vajtafy Ottó, Jutas. Altisztképző intézet.

Czerna Károly

illustrációi:

Szécsy Károly

Gróf Zrínyi Miklós

1620–1664.

II. kötet.

M. Tört. Élete.

Bpp. 1898.

Cserna Károly

illusztrációi az alábbi szimben

Erdélyi Pál

Balassa Bálint
1551 – 1594
Bp. 1899.

Magy Tört. Életr

Cserna általában
számos magyarországi
vár képét, kastélyt
stb. rajzolt, mint
eredeti felvételt

Csetna Károly

illusztrációi
az alábbi műben.

Zichy Szech II.

2006. A. East.

Sz. Kalleringben 1850 december 15

A nyugalom ősi tanyája.

Dombos vidék melynek előterében, a t
~~később ki~~ Az egyik az evezőt kezeli és
Az előbbi felgyürt inget, sapkát és
pot és szürke kabátot visel. Jobbról
malom zakatol és a fák között ház lá
égbolton a hold ragyog, mely
jobbra: ALFRED EAST.

Vászon, mér. 126:183.
Vétetett az 1901: V. 15-én
nán. (247/901) Elszámoltatott 1901:
Az elszámolást elfogadta az
(554/901.)

904: IV. 29.

34044 — 901

Cserna Károly

illusztrációi a kövmüben

Fraknói Vilmos

Werbőczi István

Életrajza –

M. Tört. Életrajzok

Bp. 1899.

V.

RARIORA ET CURIOSA
GRÓF APPONYI SÁNDOR GYÜJTEMÉNYÉBŐL.

Közli Végh Gyula. Kiadta a Magyar Nemzeti Múzeum, mint könyvtárának X. címjegyzékét, Budapest, 1925. E kiadásból a Magyar Bibliophil Társaság költségén 100 illusztrált és számozott példány készült merített papíron, kizárólag a Társaság tagjai részére. 4r., 100 oldal, 16 hasonmás-reprodukcióval. *Ára 20 P.*

VI.

AMBRUS ZOLTÁN: ELBESZÉLÉSEK.

Budapest, 1926. Készült 300 számozott példányban, a Globus RT. nyomdájában, Reiter László tervei szerint. 83 oldal. *Ára 16 P.*

VII.

GRÓF APPONYI SÁNDOR EMLÉKEZETE.

Budapest, 1926. Néhai díszelnökének, gróf Apponyi Sándornak emlékére 1926. évi tagilletményül kiadta a Magyar Bibliophil Társaság. Készült 300 számozott példányban, a Globus RT. nyomdájában, Reiter László tervei szerint. Gróf Apponyi Albert, dr. Dézsi Lajos, Hóman Bálint, Ferenczi Zoltán és Végh Gyula cikkei. 9 képmellék-

Cserna Károly

illusztrációi a
kön. műben

Dézsi Lajos dr

Szenczi Molnár
Albert (1574 – 1633)
M. Tört. Életrajzok
Bp. 1897

ıul Troger.

· 30-án. † Wienben 1777-ben.

(Móz. I. k. 21. r. 17.).

balra haladó Hágárt, ki vissza-
tató angyalnak e szavait: »Mit
ket és fogd kezét, mert nagy
ezében vizes edényt tart, bal-
kék kendőt fogja. Haja és
álla bő ujjú. A felette lebegő
te és lobogó vörösbarna ruhát
távolságban meztelenül fekszik

3 cm. — Lelt. sz. 2149. — Delhacs
sztus 21-én (465–901). — Értéke
in és 4-én (340–902). — A hagyo-
10-iki 3883 sz. leirat (340–902).

III.

294 (2149)
656 (530).

294

Hagy

Cserna Károly

vajzai az alabbi műben

Szilágyi Sándor

I. Rákóczy György

1593–1648.

M. Tört. Életr. Bp. 1893

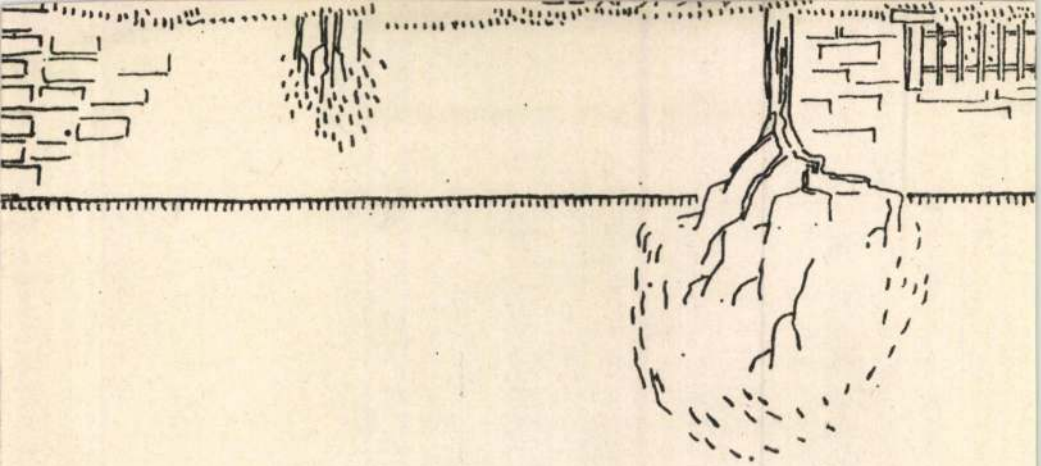

Cserna Károly

illusztrációi a

kör. műben

Széchy I.

lentosságát, hiszen közöttük kell lenni
is, Csupán bátorkodom a felmerült megol

Legkivánatosabb volna az a
tesen megfelelő hely nélkül aránylag na
hogy a templpm, vagy az ápáti lakás kör
lálnánk.

Paulovits István egy. tanár
muzeumok és könyvtárak felügyelősége ha
nieggy - a római lapidároum mintájára k
a megoldás nem felel meg a korszerű műem
ben ez is jó megoldás lenne. E lapidáriu
chényi Miklós által elvitt köveket, val
Museumba ideiglenesl~~ttttbbe~~ fekvő és hus
mire az átadási egyezmény értelmében bá
izottságának.

Csorna Károly

illustrációi az
alábbi műben

Mikes Sándor

Weiss Mihály. Egy
régi államférfiu a
XVII. századból.
M. Tört. Életrajzok

Bp. 1893.

van a Müemlékek Országos Bizottságának.

A jáki kötár feltárálitása méltán sorako
tergomi, székesfehérvári lapidáriumokhoz, m
legalább a helytelen restaurálás töredékeit

Méltóságod alázatos szolgáj

Csorna Károly

illustrációi a

Pór. emlén

Pór Antal. Nagy

Lajos 1326–1382.

M. Tört. Életr.

I–II. k.

Bp. 1892.

szürke, tömör szürkemészkő tömb, melyr
rövidebb oldalon/ van diszitve. Alul, fe
rongált állapota ellenére is teljesnek
tagolja, melyek közül a jobbról elsőel
átmenet nélkül kapcsolódik a keretbe.
négyágu palmetták nőnek ki, ugy hogy
sor már az oldallapokat disziti. Az al
laatnyultak, három levelük van csak k
kőfaragó. Ez arra mutat, hogy a főm
etta csokrot a középen metszünk és az
ották az eredeti motivumot, amiből a

Homályos az emlék rendeltetése
aragva, rajta diszitésnek nyoma sinc
e xx ez ellenx szól a kő mérete és s
xékének tartsuk. Arányla kis magass
tár antipendiumának txxxxuk. véljük, a

Oserna Károly

illustrácios

az alábbi nimber

Berzeviczy - Beatrix

kiratyné

Bp. 1908

~~Alsókubini népkönyvt. VIII. 114.~~

Czerna Károly

illustrációi
az alábbi munkán

Szilágyi Sándor

II. Rákóczi György
1621 – 1660.
M. Tört. Élet.
Bp. 1891.

IRODALOM

JEGYZET

Cserna Károly

illusztrációi az alábbi munben köztük vaincs vedeti felvétel -

Zichy Szech

TARTALOM

Előszó 5
A Magyar Bibliophil Társaság első nyolc évének történetéből.
Írta: Eisler Mihály József 7
A szép könyvről. Írta: Végh Gyula 11
A tipografia és könyvművészet határai. Írta: Kner Imre . . . 20

Cserna Károly

illustrációi a kör-
nüben

Széchy Károly

Gróf Zrínyi Miklós
1620–1664. III. 12.
Magy. Tört. Eletr.
Bp. 1900.

7/1942

Rövid uton kapott felszól

Czerna Károly

egy rajza repr.

Vertesy Jenő

Kölcsey Ferenc

Magy. Tört. Élőtr.

Rp. 1906.

Cserna Károly

illusztrációi az
alábbi műben

Bubics Zsigmond –
Mérényi Lajos =
Herceg Esterházy
Pál nádor
1635–1713.
M. Tört. Elektr.
Bp. 1895

Taf

Cserna Károly

több rajza repr.

Szilágyi. Mag. nemzet

tört. X. k.

l. Kejek jegyzéke

günk elsorolni, s köszönetünket e helyett is újból kifejezni.

Ajándékoztak, mint említém : a pesti hazai első takarékpénztár-egyesület egy ó arab szobát, az I. ált. bizt. társaság egy faience mellszobrot, Kistelki Lévay Henrik egy perzsa szőnyeget. Ezenfelül Fischer Ignácz majolika- és porczellán-gyáros egy saját készítményű nagy díszedényt, Dr. Hornyai Ödön 3 darab papirból nyirott munkát, Diamant Manó ékszerész egy arany gyűrűt, Écsy Ferencz kosárkötő két saját készítményű kosarat, Kosztka Ede czukrász egy tragantból való domborművet, mely a Munkácsy-féle Krisztus Pilatus előtt című kép mása, Plavsics Miklós egy selyemmel átszőtt kendőt. Császka György szepesi püspök szokott bőkezűségével ezúttal sem feledkezett meg a múzeumról s az Egger-féle árverésen a következő tárgyakat vásárolta meg az intézetnek ; 2 elefántcsontra festett miniature arczképet, 1 niellóval berakott ezüst kannát,

Cserna Károly

illusztrációja

Pór Antal

Keszei Miklós

M. Tört. Életr.

Bp. 1904.

Csorna Károly

illustrációi az

alábbi műben

Bartók Béla

Cserna Károly

rajzai repr.

Szilágyi: Magy. nemzet
tört. VIII. 166. l
és még több
helyen

rajzai repr.

u. o. IX. kötet.

Csorna Károly

illustrációi

Dézsi Tivadi

Siklós vára c.
eredeti rajza
repr. u.o. 98. l.

A kiadvány hitelesítő:

min. irodatiszt.

Valamennyi

Cserna Károly

illusztrációi a kön
műben

Majláth [illegible]

Maylád István
1502 – 1550.
Magy. Tört. Élétr. ok.
Bp. 1889.

Sok helyszín fel-
vételt készített e
kiadványsorozat sépére
várromokról, műemlékek-
ről stb.

30.541. — Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. (Felelős: Thiering Richárd.)

XVI. *dr. Schütz* (1940)
XVII. *dr. Szentp* *ire* (1941)
XVIII. *dr. Ravas* (1941)
XIX. *dr. Morav* *la* (1941)
XX. egyelőre b a (1941)

h) a Földtani Intézet és kísérletügyi intézetek vezetői közül a földmívelésügyi miniszter úr hozzájárulásával meghívott tagok:

I. *dr. Lóczy* 1942)
II. *Dicenty De* 39)

V. Hivatal.

(Budapest, VIII., Múzeum-körút 6—8.)

Titkár: *dr. Párdányi Miklós* nemzeti múzeumi alkönyvtárnok.
Beosztva: *dr. Meznerics Ilona* leánygimnáziumi r. tanár.

Cserna Károly

rézben illusztrálta
az alábbi munkát

Fest Aladár

Báró Dévay Pál
alkalmazott.
(1735 – 1800)
Magy. Tört. Élete
Bp. 1915.

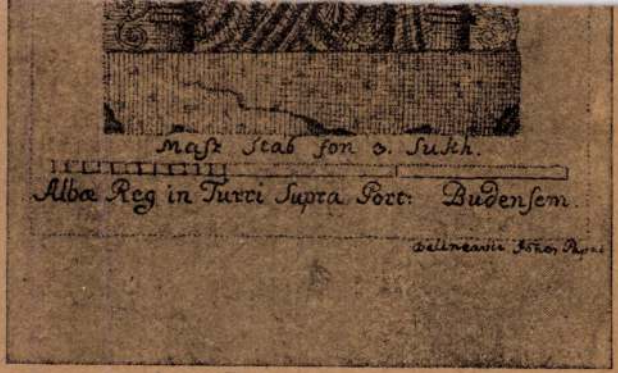

30. kép. Római sisko töredikes
A ~~Pp~~ Jelenics. 17

Cserna Károly

rézben (illusztrációival
fenti)

Márki Sándor

Dósa György

Magy Tört. Elektr.

Bp. 1913.

.EGYETEMI NYOMDA
NYVESBOLTJA
UNG. UNIVERSITÄTSDRUCKEREI
NIVERSITÉ ROYALE HONGROISE
MPA DELL' UNIVERSITÀ

118 napló tétel száma

lékek Országos Bizottsága

Bp.

	RM. 7.50			14.25	
...	sfr. 12.-			16.-	

Czerna Károly

A szent korona, fenti rajza, repr. *

Császár Elemér

Ányos Pál (1756–1784) Magy. Tört. Élet. Bp. 1912 241 l.

* Záró vignetta.

Hadmüveleti területen levő katonai alakulatokhoz intézett megkeresések megtiltása.

Melléklet száma:

Szigoruan bizalmas!

Előadó - előadónak!

ur 1793/Om.biz.1.omo.1944.szám a-
ben előfordult, miszerint egyes
eten lévő katonai alakulatoktól
t személyek leszerelését kértók
a hadmüveleti területre irányuló
és zavarják, figyelmeztetem, hogy
ai alakulatokhoz /tehát általában

Czerna Károly

több illustrációja
a Kör. műben

Ferenczi Zoltán

Rímay János
(1573 – 1631)
Magy. Tört. Élet.
Bp. 1911.

ebből	mezőgazdaság :	
	erdőgazdaság :	

... hatóságnak	A Központi Bizottság döntése	Megjegyzés.
11.	12.	13.

Cserna Károly

toll rajzai és egyéb technikájú illusztrációi

Fraknói Vilmos

Erdődi Bakócz Tamás élete. Bp. 1889.

Magyar Tört. Életrajzok.

1907.

u
száradból.

~~kép~~,
eczézett peremű tojásdad medaillon, ~~melynek~~
fordultan, ~~és~~ arczélben ~~látható és olyképen~~ van
, szakálla leberetvált, ~~Prém~~ Kucs-
allérú prémes palást ~~ja~~ ~~visel~~. ~~E~~ kérem
czimer van ~~fölötte~~ zárt koroná-

TEPHANVS I.D.G.REX POLONIAE A° 1587. ~~e~~ és
INCEPS TRANSYLV.

~~tt, karimája és mindkét oldalnak~~

mbormű, méretei 4.5:3.9 cm.-- Becs-
Emil ajándéka 1907. április 30-án

208

1635

Czerna Károly

illustrációi

Mailáth Sándor

II. Rákóczi Ferenc

II. k. Bp. 1909.

100.—

350.—

288.—

50.—

112.—

300.—

11.25

300.—

72.—

432.—

300.—

100.—

Cserna Károly

illustrációi a
kör. nimben

Angyal Dávid

Késmárki Thökölz Imre.
1657–1705. II rev.
M. Tört. Életrajzok
Bp. 1889.

A *meghívás* útján betöltendő helyek tekintetében a következő változások történtek: az internátusvezetők és egyetemi (főiskolai) tanárok (4 + 15 hely) kategóriája helyébe a különféle tudományszakok 20 helye került, amelyek közül 16 egyetemi (főiskolai) tanárral töltendő be. Ezenkívül meghivandó 1 iparművész és a földmívelésügyi minisztérium tudományos intézményeinek vezetői sorából 2. Ilymódon összesen 4 meghívással betöltendő új hely létesült, *dr. Bakay Lajos* elnökké, *dr. Heller Farkas* alelnökké való kinevezésével, *dr. Dohnányi Ernő* és *dr. Pröhle Károly* más címen való kiküldésével pedig négy hely üresedett meg. Új meghívás alá került azonban valamennyi többi ilymódon betöltendő hely is, de az új meghivottak, *dr. Láng Nándor* nyugalmazott egyetemi ny. r. tanárt kivéve, ugyanazok lettek, akik az Ösztöndíjtanácsnak eddig is tagjai voltak.

Az ilymódon betöltendő helyekre a következő meghívások történtek:

Dr. Dohnányi Ernő helyére:	*Szabados Béla*
Dr. Pröhle Károly helyére:	*dr. Hajnal István*
Dr. Bakay Lajos helyére:	*dr. Princz Gyula*
Dr. Heller Farkas helyére:	*dr. Schmidt Henrik*
Dr. Láng Nándor helyére:	*dr. Moravcsik Gyula*
Új iparművészeti hely:	*Helbing Ferenc*
Földmívelésügyi minisztérium tudományos és kísérleti intézeteinek két helye:	I. *dr. Lóczy Lajos* II. *dr. Dicenty Dezső*

Egy tudományképviseleti hely egyelőre betöltetlen maradt.

Cserna Károly

Izmid városát ábrázoló képe (fénszép után) repr. –

Angyal Dávid

Késmárki Thököly Imre 1657–1705. II. rész Magy. Tört. Életrajzok – Bp. 1889. 266. l után

Ugyanc um első rész ben is vannak fenti-tól illusztrációk

A II. rész rentén: Thököly Imre és Zrínyi Ilona arcképei Angliában, marquis of Bath-nál fénszép után rajzolta Cserna K.

sére szorítkozott, majd e[illegible]ődése a neutronok felé fordult és itt két kérdés foglalkoztatja: nagy energiával sugárzó neutronnyaláb energiaeloszlásának mérése, továbbá szeretné kimutatni, hogy a neutronok radioaktív úton egy protonból és egy elektronból álló párra bomlanak. Az egyetemen megszerezte a M. A. in Physics diplomát. A következő évet, mint research assistant, ösztöndíjjal továbbra is Lawrance professzor mellett fogja eltölteni.

Dr. Vecseklőy József (1903, Budapest, róm. kat.) amerikai csereösztöndíjjal 1940 áprilisában érkezett meg New Yorkba. Félévig a newyorki egyetemen folytatott közigazgatási jogi tanulmányokat, főleg a városi igazgatásra vonatkozólag. A második félévet a cambridgei egyetemen folytatta. Előadást tartott a newyorki rádióban.

XVI. KÉZI ÖSZTÖNDÍJAS.

Dr. Endrédy Endre (1904, Temesvár, ref.) m. kir. fővegyész Budapestről (Lóczy professzor), 500 pengő geológiai utazási ösztöndíjjal résztvett a Nemzetközi Talajtani Társaság IV. Bizottságának 1939 július 2—7-e között Malmőben és Stockholmban tartott konferenciáján. A konferencia Malmőben kezdődött, ahol svéd talajszakemberek kirándulásokkal kapcsolatosan — így az arlövi cukorgyárban és

Ctena Károly

illustrációi

Thaly Kálmán:
Rákóczi-emlékek
Történetében.
Bp. 1893.

38. HÉT

SZEPTEMBER

30 NAP

VASÁRNAP

15

Kat. Fájd. Szűz
Prot. Nikodém

HÉTFŐ

16

Kat. Kornél p.
Prot. Edit

KEDD

17

Kat. Sz. Ferenc
Prot. Ludmilla

SZERDA

Černa Karel

l.

Novák VI

5. l

Cserna Károly.

lárd

Kremsieplét

59. 182. l.
215. l.

ıtai festő.

első feléből.

ella jobb szárnyán *Krisztus* a templomban szemlélhető. ıztalnál, melyen egy szál ı gyermek Jézust, kit Mária földön két áldozati galamb ına beszélget). A középső Márk 14. r. 32—33.) mutatja. ostolok alszanak. A hegy- élő és jobbrafordult Jézus ırakat szór. A felhők közt n serleggel, melyből piros szárnyon pedig *Jézus föl-* an ábrázolva. (A kősírból áldásra emelte és baljában ttel. Lágyékát fehér kendő- tt az örök vannak, a kik a fényességben ragyogó

29·5 és 43 : 30 cm. — Lelt. sz. 17-iki 45617 sz. leirat alapján is 217·96 K-án (166–90). — én (19–91). — Az elszámolást i 3759 sz. határozat (47–91).

111.

103 (1906).

62 (309).

103

Cserna Károly

uchány illusztrációja
az alábbi műben

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc
1709 – 1735. III k.
Bp. 1910.

Cserna Károly

Gyula vára, fen-
ti cred. rajza

Repr.

Schönherr Gyula:

Hunyadi Corvin
János. Bpest
1894. (Magy.
Tört. Életrajzok)
235. l.

n. urna

ság

Cserna Károly

Besztercei lábas házak

tusrajz 1899

Repr.

Magyar Művelődéstört.

III. k. 321, 646. l.

Polgári ház a XVI. századból

Besztercén

vízf. 1899.

Repr. n. o. 322, 646. l.

ék és arany diszitéssel. Japán, XIX. sz.

ellán, zöld alapon virágdisszel. Japán, modern.

kék alapon kinai diszités, oldalán két médaillon két-két

itéssel, oldalán két jelenet. Kina, XIX. sz.

engyeles füllel és szines virágdiszitéssel. Herend, 1870 k.

i modoru diszitéssel. Egy tálca, két kanna, egy cukor-
55—60.

tilizált virágokkal. Herend, 1876—84.

karélyos, pereme piros pikkelyes, szines virágokkal.

porcellán, szines domboru diszités: barok izlésü kartus
a. Kék cimjegy és 1871-es évszám.

rcellán, négyoldalu, hasábos test, csipkés széllel, a sar-
sz. m. f.

Cserna Károly
festi.

Az 1898-ban lebontott legrégibb pesti ház udvara, repr.:

Vas. Ujs.
1907, 458 l.

Csorna Károly

Az idei athleta bál
a Vigadóban c. rajza
repr.

Vas. Ujs. 1896. 89 l.

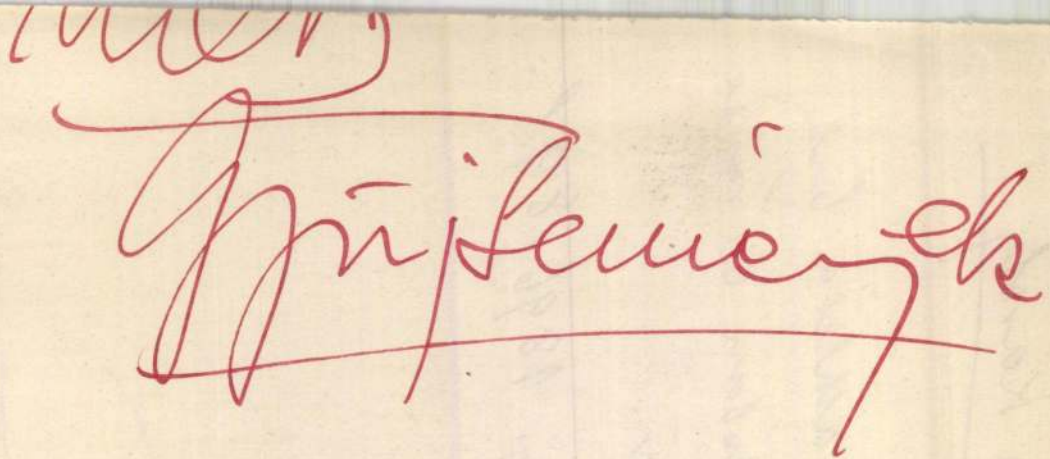

Cserna Károly

A Beleznay kert a Kerepesi utón c. vizf. repr.

Vas. Ujs. külön karácsonyi mell. 1904.

U. o. H a Ferencich-tere régi állapotban és a Kuria régi épülete a Ferencich terén c. vizfestmenjei.

Fő Mur: Hálvani kapu

156, 158,
képe 154

Cserna Károly

illusztrációi a Vas. Ujs. 1908. évi karácsonyi albumában

Dürer

Klassiker der Kunst

IV. Lotet

III/2 Fach

Öskori telep, eresii VII. 161

— — érdi VII. 161

— — száz halombattai VII 161.

Cserna Károly

Szilveszter estéjén
1916-ban, fenti
rajza repr.

Vas Zsj. 1916. 837 l

Cserna Károly

A Zarándok c. Kepé
nek repr.

Vas. Ujs. 1909. 151. l.

9 Tq.

zágos Bizottsága

ány	száma:	19
	kelte:	19
	beérkezése:	19

ek száma:

elintézett szám:

áma:

áma:

sta:

Cserna Károly

A Széchenyi – szalád
mauzoleuma és gr.
Széchenyi István sírja
Nagycenken c. rajza
repr.
Vas. Ujs. 1897. 346 l.

Csorna Károly

l.
Adv. Kösl
1938. 85. sz
13. l.

Ctena Károly

illustrációi

A Hunyadmegyei
Tört. és Rég. Társu-
lat X-ik Evkönyv.
Deva. 1899.

1906 Dt. 12.

Dr Melich János segédőrnek Bpest. a feloszlatott Maticza Slovenska könyvtári gyűjteményének anyagának kiválasztására felkéretik Nyitrára utazni (442/906)

Csernа Károly

l.

Orsz Teleki

18. l.

Bácsbodrogvármegyei Történelmi

Társulat X. 216.

Cserna Károly

Landerer és Heckenast sajtója, tusrajz

Bar Endsza

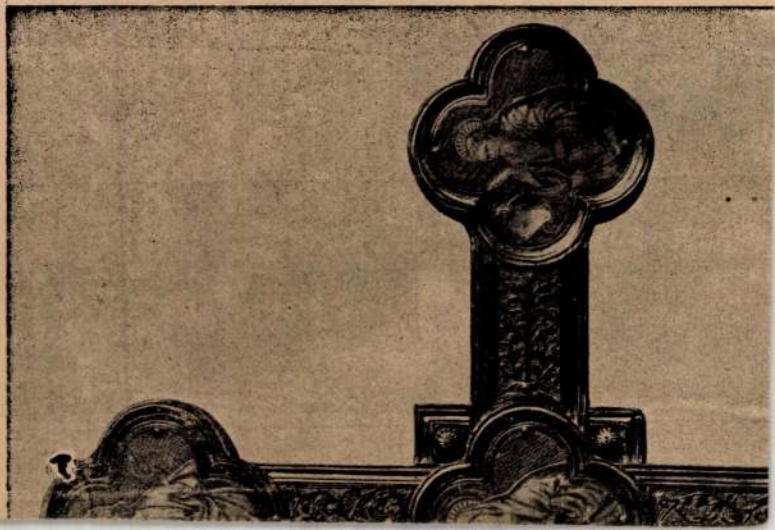

Csorna Károly

A Bohus-kastély
világosan.
Fenti rajza után.

Jó Borká

331. l.

A T Á S

Csarna Károly

rajza

repr.

Jó Br Rá

42. l.

1943 év

Szigid - n

Hitel Kir

Cserna Károly

A négy gólyó által kivégzett vértanú kivégzési helye az aradi vár sáncai közöt

c. rajza repr

Jó Br Rá

383. l
384, 385

Ezen kívül még több 1849-es vonatkozású rajz a köv. Clapolon

Cserna Károly

Az oláhok pusztilá-
sai Abrudbányan.

Fenti rajza
repr.

Jó Br Rá
269. l –

Cserna Károly

illusztrációi repr.

Szilágyi S. A magyar
tiemzet tört. I-K.
II. k. e köteterben
III. k. a legtöbb il-
IV. k. lusztrációfen-
tötöt
V. k.
VI. k.
VII. k.

egymástól különválasztva, s e fejezet emiatt fogva különösen alkalmas arra, hogy az általánosan elterjedt téves nézeteket eloszlassa. Szerző igazságos a francziák iránt, de ugyanakkor jogosan utal Németország egyenlő értékű alkotásaira. Épen oly helyesen ismerteti a könyv a XVI-dik Lajos, továbbá a császárság korabeli művészetet.

Sajnálatunkra kénytelenek vagyunk a tartalom ilyetén rövid jelzésére szorítkozni, s nem bocsátkozhatunk szerző eszméinek részletesebb, s összefüggő taglalásába. Ajánljuk hogy a kinek módjában van, szerezze meg a könyvet, s közvetlenül ahhoz forduljon tanácsért. Hogy a könyv útmutatásai gyakorlatilag rajz nélkül mennyiben és miként alkalmazhatók, ezt az V. fejezet taglalja. Minthogy a szobának önmagában körülzárt, s öszhangzatos egészet kell képezni, azért határozott és általános érvényű útmutatásokra gondolni nem igen lehet, hanem megjelölve azt, a mit föltétlenül kerülni kell, szerző megbeszéli a szoba egyes

Cserna Károly

illusztrációi a köv. műben:

Széll Farkas: A nagybesenyői Bessenyey-család története. Bp. 1890.

72.

Cserna Károly

l.

Rausnépvirád

9. l.

F: Lengyel
Bpest. VII. Péter

Cserna Károly

illustrációi az alábbi
műben:

Dezsi Lajos dr. Pápai
Páriz Ferenc. Magyar
tró és Könyvnyomtató
a XVII. században –
M. Tört. Élekr. 1898
V. k. Bp. 1899.

_____ szám.

190_____ polg.

Keresete

_____ _____

_____ felperesnek

_____

_____ alperes ellen

_____ iránt

Cserna Károly

Reječ vara i
rajza repr.

Rákóczi emlékkonyv

II. k. Bp. č. n. 109. l.

Neolithkori urnasir IX 127

Czerna Karoly

Gróf Berczenyi Miklós
fem rajza repr.

Vadtöst. Közl
1892. 1. füzet.

oknál:

zére a római sánczoknál vivott harczban és (ló-
a, a mint visszanez[illegible], [illegible] a jobbjában lévő kard-
és (a szerbeket [illegible] buzditja. A földön szamosan
előtérben pedig egy ossiecső szerb tiszt[illegible] ~~csik ösme~~ ~~ki~~
égére ~~van~~ a ki jobb kezében fegyvert tart[illegible]s
ott sebre tette,) A hattérben a ~~harczoló~~ szerbek
lirata a kép alatt négy sorban:

a n i n
rben im Kampfe an den Römmerschanzen
ı ħ a н и н ъ
ь Срı а у бички на римскимъ ша-

n kívül
Lith. H. Gerhart neue Wieden Kettenbrück-
e № 827. in Wien"
mit Vorbehalt des Nachdrucks."
nat, méretei a vonalkeretnek 29.4: 23.8 cm.
ha 8623 (szines).

107/95 № 18.

Csorna Károly

l.

Siklósy FKT. tört

533. l. 534. l.

Cserna Károly

l.

Siklóssy FKT tört

333. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Czerna Károly

l.

Siklóssy FKT tört

397. l –

ifj. SZOHAY ISTVÁN
HIRLAP BIZOMÁNYOS
Huszt, Rákóczy ut. 48 sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Cserna Károly

l.

Schoenközpvarosh

9. 59. l.

Cserna Károly

l.

Hor Bp
35,96. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Cserna Károly

láid

Dante alatt.

Sebesültek s

1849-iki bombázás idejében,

bei den Bombardement in Pes

Buda ostroma". Sturm auf Of

tenkofen.-

Windischgräz

kal 1849. jan. 5-én. Aláirá

am 5. Jänner 1849." /A kép

Főv.Muz. ~~Lt.....~~ Kat.V.46.—

1848-49-es e

lunk még a Höfelich kiadásá

mint a M.Trentsensky által

schichte c. sorozatában. -

Cserna Károly

A vízivárosi Bomba-tér az 1890-es évek elején, vízf. Repr.

Bevpestkávé I. 352. l.

Czerna Károly

Művészeti Lexikon 162. l.

Kopaszhegy Porva határában V. 194.

Černa Károly

Brassó c. rajza

repr.

Vas. Ujs. 1893. 27. l.

Cserna Károly

festő

† 1944. jún. 18.

Aporkai Cserna Károly festőművészt kedden temették el nagy részvéttel. A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége nevében *Fülep Sándor* festőművész-tanár búcsúztatta.

Pesti Hírlap

1944. jún. 19.

Cserna Károly

1884/85 – 1888/89

Ferkópzőmfőiskék

1932-33. 73 l.

szövés. Ebben különbözik az [illegible] szövetektől, melyeknél bizonyos mechanizmus segítségével a minta pontosan ismételhető a végtelenségig. A hímzéstől is különbözik, mert a hímzés már meglevő anyagot díszít, itt pedig függélyes vagy vízszintes láncfonalakat úgy szőnek át színes gyapjú- vagy selyemfonallal, hogy az apró, mozaikszerű színfoltok kiadják a formákat.

Két fajtája van a készítésnek: a *haute lisse*, melynél a függőleges láncszemek mögött van a karton és a szövő tükörrel dolgozik; a *basse lisse*, melynél a lánc vízszintes. Az előbbi a nehezebb, későbbi és finomabb technika. A G. anyaga a gyapjú, a korai darabok kizárólag ebből készültek, csak a XIII. sz.-ban helyettesítik a láncfonalakat tartósság okából lenfonállal, a XV. sz.-ban pedig finom daraboknál igen sok selymet, arany- és ezüstszálat kevernek bele, amelyektől a kárpit színben gazdagabb, pompásabb, vékonyabb és hajlékonyabb lesz.

Nemcsak írott kútfők, de festett és rajzolt ábrázolások, görögöknél és rómaiaknál már ábrás szőnyegek készültek. Homeros, Ovidius, Catullus sokat beszélnek jelenetes kárpitokról. Bizonyos, hogy ezek technikailag elsőrendűek voltak, az írott források szerint igen gazdag és változatos témákkal. Hogy magát a G.-szövést is ismerték, azt a kopt sírokban talált G.-szövésű, állat- és emberalakokkal díszített ruhadarabok bizonyítják. (L. *Kopt szövetek*.) De nemcsak az antik művészet, hanem Kelet-Ázsia és Perzsia is ismerte a G.-szövést. A Kelet-Ázsiában selyemből szőtt kossük nem egyebek, mint G.-ek, csak a vékony anyagnak megfelelően sokkal kisebb méretűek és [illegible] finomabb kivitelűek. Bizáncban

Cserna Károly, festő VII. 27

Mur Kat-Est.

Cserna Károly 71, 242

Schoen Anna templ.

KÖPPING, *Karl*, német rézkarcoló, * Drezda 1848, † 1914. Münchenben tanult az akadémián, majd 1876-ban Párizsba költözött, ahol rézkarccal kezdett foglalkozni. Már első reprodukáló műveivel nagy feltűnést keltett, különösen Rembrandt és Munkácsy után készült lapjaival. Munkácsynak Krisztus a keresztfán c. nagy festményét mesteri módon adta vissza. K. a müncheni és berlini nagy aranyérmet nyerte és Párizsban, 1889-ben a világkiállításon a Grand prix-vel tüntették ki.

KŐRAJZ *(litográfia)*, a művészi sokszorosító eljárások között a legfiatalabb. A K. azon a kémiai alapelven nyugszik, hogy a víz és a zsír nem vegyül egymással. A K.-ra a Solnhofennél található kő a legalkalmasabb. Ha a szemcsés és felszívódásra alkalmas simított kőre a művész zsírtartalmú krétával rajzol, akkor ezeken a helyeken a kő festékes hengerrel való lehengerelés után felveszi a festéket, míg a vízzel itatott helyeken a festék nem fog. A művész tehát a litográfiai krétával (amely viasz, szappan, faggyú és korom keveréke) a kőre rajzol és az egész követ ezután vízzel itatja, így azután a kőre hengerelt festék csak a krétával végigvont vonalakon marad meg, míg a többi nedves helyeken a festék nem hagy nyomot. Hogy a fehéren hagyandó felület a festéknek parányi részét se vegye fel, a követ híg salétromsav és gumi keverékével itatják. A K. tehát sem a magasnyomású (rézmetszet, rézkarc) eljárásokhoz nem sorozható. A K. vegyi törvényeken alapul és síknyomású eljárás. A K.-ot 1798-ban *Senefelder* találta fel (l. o.) és azóta folyton tökéletesbül. A színes K.-ot több kővel nyomják és minden szín részére külön alkalmaznak egy-egy

A Nemzeti Múzeum régi környeretében. Vitf. Cserna Károly.
Föv. Múz. Tul.

Kr. 1. giz.

Cserna Károly

A Memorial Museum will be inaugurated
Dec. 16th. Corona Heights.
Tel. Mill Valley 1

CSERNA Károly gróf

1898, Kolozsvár, Szt. Mihály-templom

AH 1996 212-213. + ll

gala-

Hova megyünk
trendet

Hogyan jutun
pontból g
a állomás

ol

Állományelemzés =>
igényekkel ⇒ t
rozzát a fel
tári elhelyezk
hetőségét.

gi

Állo
Mennyiségi

Mennyiségi
a) csak a b

b) a gyűjtem
egyben

Csorna Károly

Nyá

2

Lux Kálmán dr.

A budai kir. vár

képe I. Mátyás korában

M M É E Kozl

1917. 281. l.

M.D.K.

Cserna K.

Kölcsey Ferencről készitett arcképét hozza a lap.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1894. ápr. 15.
16. évf.16. sz. 245. lap

M.D.K.

Cserna Károly

"Kisfaludy Károly"-ról készitett arcképét hozza a lap.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895. febr. 17.
17. évf. 8. sz. 117. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Cserna Károly

Berzsenyi Dánielről készitett arcképét bemutatja a lap belső cimlapján.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895. május 12.
17. évf. 2o. sz.

Ügyintéző:
Tárgy:

Cserna Károly

"A Széchenyi-kastély Czenken" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1897.
27. kötet. 577. lap

M.D.K.

Csorna Károly

Édesanyám c.
képe
repr.
Művész-Élet.
1934. 1–2. f.

Modri István
Kula

Cserna Károly

Hordás c. Képé-
nek repr.

Magyar Nemzeti
Művészet

1939. 5. 4. 118. l

Barta István: „Vízhordó lány"

KÖNYVESPOLC

A közel jövőben megjelenik a *„Magyarország néprajza"*, négy vaskos kötetben, több ezer illusztrációval. Ez a hatalmas mű magában foglalja mindazt, amit „magyar kultúrának" lehet nevezni. A magyar fajnak, a magyar néplélcknek tükre ez. A népi szokások, hagyományok, babonák, viselet, lakás, étkezés, bútorzat, tánc és zene, szóval mindaz, ami összevéve, együtt a nép életét adja, dolgozták fel ebben a gyűjteményben. Ezt a

Campbellné Gregersen Ragnhild: „Fürdés előtt"

hatalmas munkát, mely magában foglalja az ősi magyar kultúra minden megnyilatkozását, *Czakó* Elemér rendezi sajtó alá, a legkiválóbb magyar népművészeti kutatók közreműködésével, akik közül *Bátkay, Györffy, Viski, Móra, Solymossy, Tolnai* és *Kodály* nevét említjük meg.

A mai szürkére koppasztott világban, mikor a nemzetközi tőke kegyetlen egyhangúságra kárhoztatja az embereket, modern falansztert építve fel köröttünk, melyben az éltető zenét, a gépek egyhangú zakatolása, a formát, a vasbeton síma vonalai, a költészetet, a mindentől már megcsömörlött, hitüket elhagyott, csak azért is új, de nem emberi furcsaság jelenti, jól esik, reményt ad egy ilyen mű megjelenése. Azok, akik, nem hisznek a saját fajuk erejében, lapozzák végig ezt a csodálatos színek-

Campbellné Gregersen Ragnhild: „Tengerparti álmodozás"

kel elénk, pompázó könyvet, melynek minden lapjáról felénk mosolyog egy darab magyar eredetiség. Minden népnek megvan a maga sajátos, egyéni kultúrája... Minden nép addig él, míg ehhez a sajátos kultúrához ragaszkodik, ameddig ez a kultúra

Barta István: „Csendélet"

Védelmet a kontárok ellen

címmel a *Pesti Napló* 1934. január 14.-iki számában cikket közöl, amelynek keretében több jeles festőművészünk nyilatkozata is szerepel.

A cikkért annál is inkább lelkesedünk, mivel lapunk szerkesztője 1933. február 1.-én, tehát egy esztendővel ezelőtt pontosan kidolgozott tervezetet nyújtott be a kultuszkormányhoz, a cikkben felsorolt hibák és sérelmek kiküszöbölésére. A visszaélések meggátlására, egy a *„Műtárgyakat felülvizsgáló és adókivető bizottság"* felállítását javasolta. Az állam a legkevésbbé sem lett volna az új szerv felállításával megterhelve, mert annak kiadási tétele bőven megtérült volna a márkázással. A festőművészek is jól jártak volna, mert egyszersmindenkorra megszabadultak volna a címfestőktől. A kultuszkormány illetékes ügyosztálya foglalkozott is a tervezettel, de úgy tudjuk, a kivitele annakidején megdőlt a *Szépművészeti Múzeum* véleményezésén.

Kivonat a tervezetből:

Tervezet a festmények, rézkarcok meghamisításának megakadályozása és adózás alá vonására.

Minden eladásra szánt műtárgy bemutatandó a *„Műtárgyakat felülbíráló és adókivető bizottságnak"*.

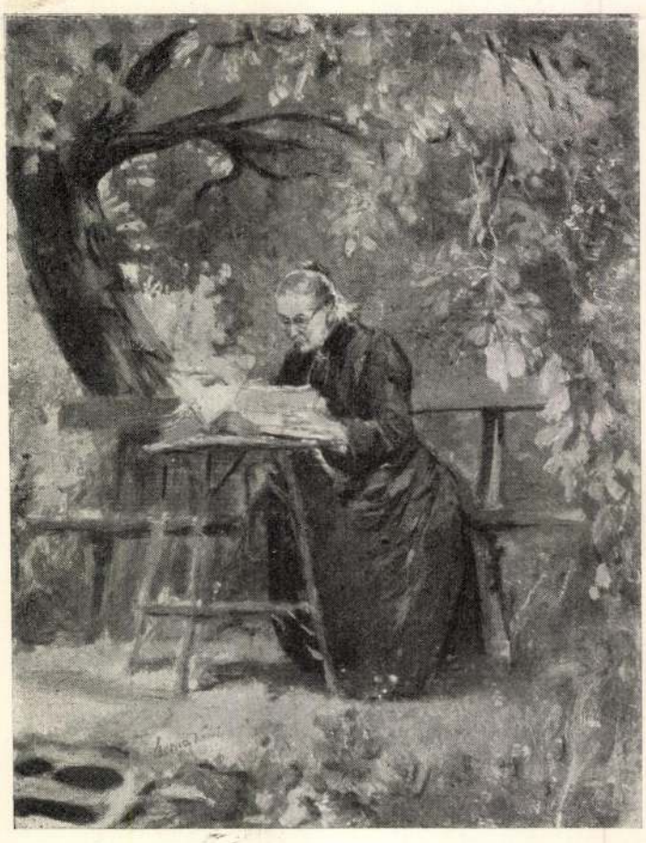

Cserna Károly: „Édesanyám"

A bizottság megállapítja:

1. Eredeti-e a műtárgy?
2. Ha nem másolat, tényleg az aláíró művész alkotása-e?
3. A festménynél megállapítja, hogy a festmény:
   a) olajfestmény,
   b) vízfestmény,
   c) tempera.
4. A vízfestményeknél, metszeteknél, hogy a festmény:
   a) tényleg festmény és nem nyomat?
   b) eredeti-e?
5. Megállapítja a bizottság, hogy az alkotó művész szerepelt-e a Műcsarnok, Nemzeti Szalon tárlatán (ez rengeteg visszaélést küszöbölne ki).
6. Megállapítja a bizottság, hogy az alkotó művész részesült-e állami vagy egyéb kitüntetésben.
7. A bizottság megállapításai egy jegyzéken rákerülnek a festmények hátlapjára.

I.

Az adózás.

1. Minden egyes műtárgy adóbélyeggel látandó el. Az adóbélyegek kizárólag a bizottság által ragaszthatók fel és árusító helyeken nem kaphatók. Ezzel kényszeríthető az eladó a műtárgy bemutatására. Az adóbélyegek felragasztásakor lebélyegezendők a műtárgy minősítésének jegyzékével együtt.

II.

Az adóbélyegek.

1. Olajfestményeknél:

a)	60/80 cm méretnél nagyobb eredeti festményeknél	P 5.—
b)	60/80 cm méretű, de 40/50 cm-nél nagyobb	P 3.—
c)	40/50 cm méretű, de 25/35 cm-nél nagyobb	P 2.—
d)	25/35 cm méretű, vagy ennél kisebb	P 1.—

2. Vízfestményeknél:

a)	50/60 cm. méretű, vagy nagyobb	P 4.—
b)	40/50 cm méretű, de 25/35 cm-nél nagyobb	P 2.—
c)	25/35 cm méretű, vagy kisebb	P —.30

3. Temperáknál:

a)	50/60 cm méretű, vagy nagyobb	P 3.50
b)	40/50 cm méretű, de 25/35 cm-nél nagyobb	P 1.—
c)	25/35 cm méretű, vagy kisebb	P —.20

4. Nyomatoknál:

a)	60/80 cm méretű, vagy nagyobb	P 1.40
b)	60/80 cm méretű, de 40/50 cm-nél nagyobb	P —.40
c)	40/50 cm méretű, vagy kisebb	P —.10

5. Szobroknál:

a)	Nyers, még nem öntött eredeti szobor ..	P 6.—
b)	Beöntött, ha magassága vagy szélessége a 25 cm-t meghaladja	P 1.—

Budapest, 1933. február hó 1-én.

Művész-Élet
1934. — 1 — 27.